

Muhəmməd ibn İsmail əl-Buxari

Peyğəmbərin ﷺ
əxlaqı

Bakı – 2010

Tərcüməçi: Əlixan Musayev

Redaksiya heyəti: M. Qarayev
A. Rəcəbov
R. Soltanov
F. Qurbanov
F. Allahverdiyev
X. Rəfili

Şübhəsiz ki, bu tərcümə insan əməyinin bəhrəsidir. Demək, burada da xətalara olma ehtimalı var. Odur ki, öz qeyd və mülahizələrini aşağıdakı elektron ünvana göndərəcək oxuculara əvvəlcədən təşəkkür edirik. Sizin dəyərli məsləhətləriniz bu kitabın gələcək nəşrlərində mütləq nəzərə alınacaqdır.

Burhan@feqih.com

**Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə
Dövlət Komitəsinin icazəsi ilə çap edilmişdir.
№ DK-533-D**

Ön söz

Həqiqətən, şükür və tərif yalnız Allaha məxsusdur! Biz Ona həmd edir, Onu köməyə çağırır, Ondan bağışlanma və bizi doğru yola yönəltməyi diləyir, nəfslərimizin şərindən və pis əməllərimizdən qorunmaq üçün yalnız Ona pənah aparırıq. Allah kimə hidayət verərsə, o, doğru yolda olar, kimi azdırarsa, onu doğru yola yönəldən tapılmaz. Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə haqqı olan məbud yoxdur, Onun şəriki yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (١٠٢)

«Ey iman gətirənlər! Allahdan Ona layiq olan tərzdə qorxun və ancaq müsəlman olduğunuz halda ölin!»¹

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا

وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (١)

«Ey insanlar! Sizi tək bir candan xəlq edən, onun özündən zövcəsini yaradan və onlardan da bir çox kişi və qadın törədib yer üzünə yayan Rəbbinizdən qorxun! Adı ilə bir-birinizdən ciürbəciür şeylər istədiyiniz Allahdan və qohumluq əlaqələrini kəsməkdən çəkinin! Həqiqətən, Allah sizə nəzarət edir.»²

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ (٧٠) يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ

ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ (٧١)

¹ Ali-İmran, 102.

² ən-Nisa, 1.

«Ey iman gətirənlər! Allahdan qorxun və doğru söz danışın ki, O, sizin əməllərinizi islah etsin və günahlarınızı bağışlasın. Kim Allaha və Onun Elçisinə itaət etsə, böyük bir uğur qazanar.»¹

Sonra isə:

Dinimizin əsas məqsədlərindən olan gözəl əxlaq sürətlə inkişaf edən bəşəriyyətdə öz aktuallığını bu gün də itirməyib və deyərdim ki, indi daha böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu məsələyə tez-tez mətbuatda, televiziya və radio proqramlarında toxunulur. Sözsüz ki, bu çox müsbət haldır və əxlaq mövzusu ilə bağlı təşkil edilən hər belə müzakirə insanlara örnək ola biləcək əxlaqi keyfiyyət meyarının axtarışına çevrilir. Fikir azadlığına məxsus hər bir şəxs əxlaq məsələsində özünün müəyyən meyarlara söykəndiyini ifadə edir. Mən də öz növbəmdə bu risalə vasitəsilə özümə əsas əxlaq nümunəsi (meyarı) seçdiyim kəs barədə sizinlə söhbət açmağı qarşıma məqsəd qoydum. Bu nümunə, digər qlobal məsələlərdə olduğu kimi, əxlaq məsələsində də insanlığa rəhmət olaraq göndərilmiş Peyğəmbərimizdir ﷺ. Bunu mənə belə deməyə Uca Allahın buyurduqları əsas verir:

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

“Həqiqətən, sən böyük əxlaq sahibisən!”²

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَذِكْرًا﴾

“Həqiqətən, Allahın Elçisi Allaha, qiyamət gününə ümid bəsləyənlər və Allahı çox zikir edənlər üçün gözəl örnəkdir!”³

Bu ayələrdən təsirlənərək bu mövzunun – Peyğəmbərimizin ﷺ əxlaqının bəşəriyyətə necə böyük fayda verəcəyini nəzərə alıb, bu

¹ əl-Əhzab, 70-71.

² əl-Qələm, 4.

³ əl-Əhzab, 21.

xüsusda varid olan hədisləri sizə çatdırmaq istədim. Uca Allah bu işdə bizə kömək olsun.

Qeyd etmək istərdim ki, bu risalədə istifadə olunan hədisləri məşhur hədis alimi Əbu Abdullah Muhəmməd ibn İsmail əl-Buxarinin isnadla gətirdiyini nəzərə alıb, hədisləri bir-birinə ötürən ravilərin silsiləsini qısaltmaqla yalnız hədisi rəvayət edən birinci ravi ilə kifayətlənmişəm. Hədislərin hökmlərini və onların etibarlılıq dərəcələrini şeyx Muhəmməd Nasirəddin əl-Albani müəyyən etmişdir. Diqqətinizə çatdırmaq istərdim ki, əl-Buxarinin topladığı bu hədislər arasında zəif hədislərin olması sizi təəccübləndirməsin. Belə ki, alim bu hədisləri topladıqda özünün “Səhih əl-Cami” əsərində olduğu kimi, yalnız səhih hədisləri toplamağı qarşısına məqsəd qoymamışdır. Odur ki, bu kitabda həm səhih, həm həsən, həm də zəif hədislər vardır.

Hədis terminlərinin mənasını isə aşağıdakı kimi izah etmişəm:

İsnad. Bu kəlmə [إِسْنَادٌ] lüğətdə istinad, mənbə, dəlil-sübut, dayaq və s. mənaları ifadə edir. İstilahi mənada isə bu kəlmənin iki mənası var:

- Hədisi istinad olaraq rəvayət edənə aid etmək;
- Hədisin mətninə gətirib çıxaran ravilərin silsiləsi. Bu mənada o, «sənəd»in sinonimi hesab olunur.

Həsən. Bu kəlmə [حَسَنٌ] lüğətdə yaxşı, çox gözəl, və s. mənaları ifadə edir. İstilahi mənada isə İbn Həcərin tərifinə əsaslanıb belə demək olar: «Həsən hədis, isnadının əvvəlindən axırına qədər [müha-fizə, yaxud yazdıqlarını qorumaq baxımından] dəqiqliyi az olan insafılı ravinin aramsız, sapdırmadan [şəzz olmadan] və qüsuruz [«illə»siz] olaraq özü kimisindən xəbər verdiyi hədisdir».

Həsən li-ğeyrihi. «Həsən» kəlməsinin lüğəti və istilahi mənası artıq yuxarıda izah olunub. «Li-ğeyrihi» [لِغَيْرِهِ] kəlməsinə gəlincə, bu ərəbcə «li» ön qoşmasından, «ğeyrun» ismindən və «hu» bitişən əvəzliyindən əmələ gəlmiş kəlmədir. Ayrı-ayrılıqda «li» aidiyyət,

mənsubiyyət bildirir. «Ğeyrun» kəlməsi özgə, başqa və qeyri mənalarını, «-hu» əvəzliyi isə onun, ona və onu mənalarını ifadə edir. İstilahi mənada isə bu, bir çox yollarla [isnadlarla] rəvayət olunmuş «daif» (zəif) hədisdir ki, onun zəifliyinin səbəbi ravinin yalançı və ya fasiq olmasıyla əlaqəli deyildir. Bu növ hədis dərəcə etibarilə «həsən»dən aşağı hesab olunur.

Həsən-Səhih. «Həsən» dərəcə etibarı ilə «səhih»dən aşağı hesab olunur. Elə isə fərqli mənaları olan bu iki istilahi terminləri necə cəm etmək olar? Artıq alimlər Tirmizinin bu ifadəsində olan məqsədini müxtəlif cür izah etmişlər. Bu izahların ən gözəli isə ibn Həcərin izahıdır. Bunu da Suyuti təqdirə layiq hesab etmişdir. Xülasə budur:

– Əgər hədisin iki və daha çox isnadı varsa, bu ifadə “Bu hədis bir isnadla «həsən», digər isnadla isə «səhih»dir” mənasını ifadə edir.

– Əgər hədisin yalnız bir isnadı varsa, bu ifadə “Bu hədis bir qrup alimin rəyinə görə «həsən», digərlərinə görə isə «səhih»dir” mənasını ifadə edir.

Münqəti. Bu kəlmə [مَقْطُوعٌ] ərəbcə «məqtu» [قَطَعَ] felinin məchul növündən əmələ gəlmiş feli sifət olub, kəsilmiş, ayrılmış və s. mənaları ifadə edir. İstilahi mənada isə isnadının hər hansı bir yerində – ya əvvəlində, ya ortasında, ya da sonunda bağlılıq olmayan sənəd «məqtu» adlanır.

Münkər. Bu kəlmə [مُنْكَرٌ] ərəbcə «ənkərə» [أَنْكَرَ] felinin məchul növündən əmələ gəlmiş feli sifətdir: inkar olunmuş, hamı tərəfindən qəbul edilməmiş və s. mənaları ifadə edir. İstilahi mənada isə etibarsız ravinin etibarlı rəviyə müxalif olaraq rəvayət etdiyi hədis «münkər» adlanır.

Səhih. Bu kəlmə [صَحِيحٌ] lüğətdə müxtəlif mənalarda istifadə olunur. Məsələn: sağlam, möhkəm, qıvraq, gümrah və s. İstilahi mənada – isnadının əvvəlindən axırına qədər dəqiq olan insafli

ravinin aramsız, sapdırmadan [şazz olmadan] və qüsursuz [müəlləlsiz] olaraq özü kimisindən xəbər verdiyi hədis.

Bu tərifi beş hissəyə bölüb şərh etmək olar:

a) isnadın aramsız olması: yəni isnadın əvvəlindən axırına qədər hədisin ravilərindən hər biri onu özündən əvvəlki ravidən bilavasitə götürmüş [eşitmiş] olsun;

b) ravinin insafli olması, yəni hədisin ravilərindən hər biri müəyyən dəyərlərə malik olmalıdır. Belə ki, o müsəlman, həddibülüğa çatmış, şüurlu olmalı, fasiq və əxlaqsız olmamalıdır;

v) ravinin dəqiq olması, yəni hədisin ravilərindən hər biri tam dəqiq olmalıdır. Belə ki, onun ya yaddaşı möhkəm olmalı, ya da yazdıqlarını qorumaqda dəqiq olmalıdır;

q) şazz olmaması. Hədis şazz olmamalıdır. Belə ki, rəvayəti «məqbul» [«səhih», yaxud «həsən»] sayılan ravinin özündən də nüfuzlu raviyə müxalif olması şazz adlanır.

d) müəlləl olmaması. Hədisdə [sənəddə və ya mətndə] «illə» olmamalıdır. «İllə» hədisin mötəbər olmasında naqislik əmələ gətirən gizlin, anlaşılmaz səbəbdir.

Səhih li-ğeyrihi. «Səhih» və «li-ğeyrihi» kəlmələrinin ayrı-ayrılıqda lüğəti və istilahi mənası artıq yuxarıda izah olunub. İstilahi mənada isə bu, özünün mislində və ya özündən də qüvvətli olan, başqa bir yolla [isnadla] rəvayət olunmuş «həsən» hədisdir. Bu növ hədis dərəcə etibarilə «səhih»dən aşağı hesab olunur.

Şazz. Bu kəlmə [شاذ] ərəbcə «şəzzə» [شذ] felinin məlum növündən əmələ gəlmiş feli sifət olub, tək-tənha, yana çəkilməmiş mənaları ifadə edir. İstilahi mənada isə rəvayəti məqbul [«səhih», yaxud «həsən»] sayılan ravinin özündən də nüfuzlu raviyə müxalif olaraq rəvayət etdiyi hədis şazz adlanır.

Zəif. Bu kəlmə [ضعیف] lüğətdə zəif, gücsüz, qeyri-qənaətbəxş və s. mənaları ifadə edir. İstilahi mənada isə nəql etdiyi hədisə etimad olunmayan etibarsız raviyə «daif» deyilir. Hədislə bağlı

terminə gəlincə, onun da özünə məxsus istilahi mənası vardır. Belə ki, hədis alimləri hədisə «daif» dedikdə, həsən hədisdən aşağı dərəcədə yerləşən, yaxud özündə həsən hədisin vəsfini cəm etməyən, hər hansı şərtlərindən biri olmayan hədisi qəsd edirlər.

Diqqətli oxucu üçün kitabda Peyğəmbərin, səhabələrin adlarına bitişik yazının nə olduğunu bildirmək istərdim. Belə ki, ﷺ işarəsinin oxunuşu “salləllahu aleyhi və səlləm”, mənası isə “ona Allahın salavatı və salamı olsun” bildirir.

ﷺ işarəsi “radiyallahu anhu” kimi oxunur və “Allah ondan razı olsun” mənasını verir.

ﷺ işarəsi “radiyallahu anha” kimi oxunur və “Allah ondan razı olsun” mənasını verir.

ﷺ işarəsi “radiyallahu anhumə” kimi oxunur və “Allah onların ikisindən də razı olsun” mənasını verir.

Sonda Uca Allahdan bu risalənin onu oxuyanlar üçün faydalı olmasını diləyir və hamımızın əxlaqının Peyğəmbərimizin ﷺ əxlaqı kimi gözəl olmasını arzulayıram.

Ə.Musayev

21.12.2005

1-ci fəsil. Uca Allahın kəlamı:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَلَدَيْهِ حُسْنًا﴾

**“Biz insana ata-anası ilə gözəl davranmağı
buyurduq”.¹**

۱ – عن أبي عمرو الشيباني يقول حدثنا صاحب هذه الدار وأوماً بيده إلى دار عبد الله قال ثم سألت النبي صلى الله عليه وسلم أي العمل أحب إلى الله عز وجل قال الصلاة على وقتها قلت ثم أي قال ثم بر الوالدين قلت ثم أي قال ثم الجهاد في سبيل الله قال حدثني بهن ولو استزدته لزادني

(1) – Əbu Amr əş-Şeybani əli ilə Abdullah ibn Məsudun رحمته الله evini göstərib dedi: “Bu evin sahibi bizə belə rəvayət etdi:

“Mən Peyğəmbərə ﷺ dedim: “Qüdrətli və əzəmətli Allahın ən çox xoşuna gələn (ən yaxşı əməl) hansı əməldir?” O buyurdu: “Vaxtında qılınan namaz”. Mən dedim: “Sonra hansıdır?” O buyurdu: “Sonra valideynlərin qayğısına qalmaqdır”. Mən dedim: “Bəs sonra hansıdır?” O buyurdu: “Sonra Allah yolunda cihad etməkdir”.

(Hədisi rəvayət edən) deyir ki, o mənə bunları söylədi. Əgər soruşsaydım, yenə əlavə edərdi.

[Səhihdir]

۲ – عن عبد الله بن عمر قال قال رضا الرب في رضا الوالد وسخط الرب في سخط الوالد

(2) – Abdullah ibn Ömər رحمته الله demişdir: “Rəbbin razılığı valideynin razılığına görə, qəzəbi də valideynin qəzəbinə görədir!”

[Həsəndir]

¹ əl-Ənkəbut, 8.

2-ci fəsil. Ananın qayğısına qalmaq

۳- عن بهز بن حكيم عن أبيه عن جده قلت يا رسول الله من أبر قال أمك قلت من أبر قال أمك قلت من أبر قال أمك قلت من أبر قال أبك ثم الأقرب فالأقرب"

(3) – Bəhz ibn Həkim atasından, o da babasından عليه السلام rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərdən ﷺ soruşdum: "Ey Allahın elçisi! Ən çox kimə qayğı göstərilməlidir?" Dedi: "Anana!" (Yenə) soruşdum: "Ən çox kimə qayğı göstərilməlidir?" Dedi: "Anana!" (Yenə) soruşdum: "Ən çox kimə qayğı göstərilməlidir?" Dedi: "Anana!" (Yenə) soruşdum: "Ən çox kimə qayğı göstərilməlidir?" Dedi: "Atana! Sonra da ən yaxın və ən yaxın olanlara".

[Həsəndir]

۴- عن ابن عباس أنه أتاه رجل فقال أنى خطبت امرأة فأبى أن تتكحني وخطبها غيرى فأحببت أن تتكحه فغرت عليها فقتلتها فهل لي من توبة قال أمك حية قال لا قال تب إلى الله عز وجل وتقرب إليه ما استطعت فذهبت فسألت ابن عباس لم سألته عن حياة أمه فقال أنى لا أعلم عملاً أقرب إلى الله عز وجل من بر الوالدة"

(4) – İbn Abbas عليه السلام rəvayət edir ki, bir kişi onun yanına gəlib dedi: "Mən bir qadına elçi göndərdim, o isə mənə ərə gəlməkdən imtina etdi. Lakin başqa birisi ona elçi göndərdi, ona ərə getməyə razılıq verdi. Mən də qısqanlıq üzündən qadını öldürdüm. Hər-gah tövbə etsəm, qəbul olarmı?" İbn Abbas عليه السلام soruşdu: "Anan sağdır mı?" O: "Xeyr!"– deyə cavab verdi. İbn Abbas عليه السلام dedi: "Qüdrətli və əzəmətli Allaha tövbə et və bacardığın qədər Ona yaxınlaş!"

(Əta ibn Yəsar deyir ki,) mən gedib İbn Abbasdan soruşdum: "Nə üçün ondan anasının sağ olub-olmadığını soruşdun?" O dedi: "Çünki mən qüdrətli və əzəmətli Allahın yanında ana qayğısını çəkməkdən daha yaxın bir əməl bilmirəm".

[Səhihdir]

3-cü fəsil. Atanın qayğısına qalmaq

٥- عن أبي هريرة قال قيل يا رسول الله من أبر قال أمك قال ثم من قال أمك قال ثم من قال أمك قال ثم من قال أبأك

(5) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir nəfər Peyğəmbər-dən ﷺ soruşdu: “Ey Allahın elçisi! Mən kimə qayğı göstərmə-liyəm?” O dedi: “Anana!” Yenə soruşdular: “Sonra kimə?” O dedi: “Anana!” Bir də soruşdular: “Sonra kimə?” O dedi: “Anana!” (Dördüncü dəfə): “Sonra kimə?”– soruşduqda, o: “Atana!”– dedi.

[Səhihdir]

٦- عن أبي هريرة أتى رجل نبي الله صلى الله عليه وسلم فقال ما تأمرني قال بر أمك ثم عاد فقال بر أمك ثم عاد فقال بر أمك ثم عاد الرابعة فقال بر أمك ثم عاد الخامسة فقال بر أبأك

(6) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi Allahın peyğəm-bərinin ﷺ yanına gəlib dedi: “Mənə nə əmr edirsən?” (Peyğəm-bər ﷺ): “Ananın qayğısına qal!”– dedi. O (sualını) təkrar etdi. (Peyğəmbər ﷺ): “Ananın qayğısına qal!”– dedi. O (sualını) təkrar etdi. (Peyğəmbər ﷺ): “Ananın qayğısına qal!”– dedi. O dördüncü dəfə (sualını) təkrar etdi. (Peyğəmbər ﷺ): “Ananın qayğısına qal!”– dedi. O beşinci dəfə (sualını) təkrar etdi. (Peyğəmbər ﷺ): “Atanın qayğısına qal!”– dedi.

[Səhihdir]

4-cü fəsil. Valideynlər zülm etsələr belə, onların qayğısına qalmaq

٧- عن ابن عباس قال ما من مسلم له والدان مسلمان يصبح إليهما محتسبا إلا فتح الله بابين يعني من الجنة وإن كان واحد فواحد وإن اغضب أحدهما لم يرض الله عنه حتى يرضى عنه قيل وإن ظلماه قال وإن ظلماه

(7) – İbn Abbas رضي الله عنه dedi: “Savab qazanmaq üçün səhər-səhər müsəlman valideynlərinin hər ikisini sevindirən elə bir müsəlman yoxdur ki, Allah (ona) Cənnətdən iki qapı, əgər onlardan biri

sağdırsa, bir qapı açmasın. Əgər onlardan birini qəzəbləndirsə, valideyn ondan razı qalmayınca, Allah da ondan razı qalmaz”.

Soruşdular: “Valideynlər ona zülm etsələr belə?” O: “Valideynlər ona zülm etsələr belə!” – dedi.

[Zəifdir]

5-ci fəsil. Valideynlərlə mülayim danışmaq

۸- طيسلة بن مياس قال كنت مع النجيدات فاصبت ذنوبا لا أراها الا من الكبائر فذكرت ذلك لابن عمر قال ما هي قلت كذا وكذا قال ليست هذه من الكبائر هن تسع الإشرار بالله وقتل نسمة والفرار من الزحف وقذف المحصنة وأكل الربا وأكل مال اليتيم والحاد في المسجد والذي يستسخر وبكاء الوالدين من العقوق قال لي بن عمر أتفرق من النار وتحب أن تدخل الجنة قلت إى والله قال أحى والدك قلت عندي أمى قال فوالله لو ألنت لها الكلام وأطعمتها الطعام لتدخلن الجنة ما اجتنبت الكبائر

(8) – Teyşələ ibn Məyyas rəvayət edir ki, “Mən Nəcdatlarla¹ həmrəy idim. Bir gün böyük günahlardan hesab etdiyim bir günahı işlətdim, sonra da bunu ibn Ömərə رحمته الله dedim. İbn Ömər رحمته الله: “Nədir onlar?” – deyə soruşdu. Mən dedim: “Filan, filan (işləri görmüşəm)”. O dedi: “Bunlar ki, böyük günahlardan deyil. Böyük günahlar doqquzdur; Allaha şərikin qoşmaq, adam öldürmək, cihaddan qaçmaq, ismətli qadına böhtan atmaq, sələm yemək, yetimin malını yemək, məsciddə günah işlətmək, (dini) məsxərəyə qoymaq və valideynlərin üzünə ağ olub onları ağlatmaq”. (Sonra) ibn Ömər رحمته الله mənə dedi: “Cəhənnəm odundan çəkinib Cənnətə girmək istəyirsənmi?” Mən: “Bəli, vallahi ki, (istəyirəm)” – deyə cavab verdim. O soruşdu: “Valideynin sağdırmı?” Dedim ki: “Yalnız anam yanımdadır!” O dedi: “Allaha and olsun ki, əgər onunla mülayim danışsan və ona yemək-ichmək versən, böyük günahlardan çəkinsən, mütləq Cənnətə girəcəksən”.

[Səhihdir]

¹ Nəcdat – hərurilərdən olan Nəcdə ibn Amir əl-Xaricinin havadarları.

(9) – Urva رحمته:

﴿وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ﴾

“Onların hər ikisinə rəhm edərək mərhəmət qanadının altına al”¹ – ayəsini izah edib demişdir: “Onların istədiyinə mane olma!”.

[İsnadı səhihdir]

6-cı fəsil.

Valideynlərə etdiklərinin əvəzini vermək

۱۰ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يجزى ولد والده إلا أن يجده مملوكا فيشتريه فيعتقه

(10) – Əbu Hureyra رحمته rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dedi: “Övlad valideynə onun üçün etdiklərinin əvəzini (heç nə ilə) qaytara bilməz. Yalnız onu kölə ikən alıb azad etməsi istisnadır”.

[Səhihdir]

۱۱ – عن أبي بردة أنه شهد بن عمر رجلا يمانيا يطوف بالبيت حمل أمه وراء ظهره يقول إني لها بغيرها المذل إن أذعرت ركابها لم أذعر ثم قال يا بن عمر أتراني جزيتها قال لا ولا بزفرة واحدة ثم طاف بن عمر فأتى المقام فصلى ركعتين ثم قال يا بن أبي موسى إن كل ركعتين تكفران ما أمامهما”

(11) – Əbu Burdə رحمته deyir ki, mən ibn Ömər رحمته bir yerdə idim. Yəmənlili bir kişi öz anasını kürəyində daşıyaraq Kə'bəni təvaf edir və deyirdi:

*Doğrusu, anamın müti dəvəsiyəm,
Dəvə yorulsa da, yorulan deyiləm.*

Sonra kişi dedi: “Ey ibn Ömər! Bir de görüm, anamın mənə elədiklərinin əvəzini verdimmi?” İbn Ömər رحمته dedi: “Xeyr! (Bu elədiyən, heç doğuş zamanı olan) bir iniltini belə əvəz etmir”.

¹ əl-İsra, 24.

Bunun ardından ibn Ömər رحمته الله təvaf etdi. (Kə'bəni təvaf edib bitirən kimi) İbrahim məqamına gəlib iki rükət namaz qıldı. Sonra da dedi: "Ey ibn Əbu Musa! Həqiqətən, hər iki rükət namaz onlardan öncəki günahları silir".

[İsnadı səhihdir]

١٢- أن أبا هريرة كان يستخلفه مروان وكان يكون بذى الحليفة فكانت أمه في بيت وهو في آخر قال فإذا أراد أن يخرج وقف على بابها فقال السلام عليك يا أمّاه! ورحمة الله وبركاته فتقول وعليك السلام يا بني! ورحمة الله وبركاته فيقول رحمك الله كما ربيتني صغيرا فتقول رحمك الله كما بررتني كبيرا ثم إذا أراد أن يدخل صنع مثله"

(12) – Mərvan (hərdən) Əbu Hureyranı رحمته الله başçı təyin edərdi. O zaman Əbu Hureyra رحمته الله zil-Huleyfədə olarkən, anası bir evdə, özü də başqa bir evdə olardı. Bayıra çıxmaq istəyəndə anasının qapısı önündə durub deyərdi: "Sənə salam olsun, ay ana! Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti (sənə yetişsin)" Anası isə deyərdi: "Sənə də salam olsun, ey oğlum! Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti (sənə də yetişsin)!" O yenə deyərdi: "Məni körpəliyimdən tərbiyə edib bəslədiyin kimi, Allah da sənə rəhm etsin!" Anası isə deyərdi: "Sən mənə qocalığın ən düşkün dövründə qayğı göstərdiyin kimi, Allah da sənə rəhm etsin!" Sonra (Əbu Hureyra) evinə qayıtdıqda bunları eynilə təkrar edərdi.

[İsnadı zəifdir]

١٣- عن عبد الله بن عمرو قال جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم يبإيأه على الهجرة وترك أبويه يبيكان فقال ارجع إليهما وأضحكهما كما أبكيتهما"

(13) – Abdullah ibn Amr رحمته الله demişdir: "Bir kişi ata-anasını gözüyaşlı qoyub Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi ki, hicrət (cihad) etmək üçün ona bey'ət¹ etsin. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Onların yanına qayıt! Onları necə ağlatmısansa, eləcə də güldür".

[Səhihdir]

¹ Peyğəmbərin ﷺ dəvətini qəbul edərək ona tabe və sədiq olma.

١٤- أن أبا مرة مولى أم هانئ بنت أبي طالب أخبره أنه ركب مع أبي هريرة إلى أرضه بالعقيق فإذا دخل أرضه صاح بأعلى صوته عليك السلام ورحمة الله وبركاته يا أمتاه تقول وعليك السلام ورحمة الله وبركاته يقول رحمك الله كما ربيتني صغيرا فتقول يا بني وأنت فجزاك الله خيرا ورضى عنك كما بررتني كبيرا"

(14) – Ummu Haninin عليها السلام himayəsində olan Əbu Murra rəvayət edir ki, mən Əbu Hureyra عليه السلام ilə birgə onun yaşadığı yerə Əqiqə (zil-Huleyfəyə) gəldim. O, yaşadığı yerə gəlib çatdıqda uca səslə çağıraraq dedi: "Sənə salam olsun, ay ana! Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti (sənə yetişsin)!" Anası dedi: "Sənə də salam olsun! Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti (sənə də yetişsin)!" O dedi: "Məni körpəliyimdən tərbiyə edib bəslədiyin kimi, Allah da sənə rəhm etsin!" Anası dedi: "Oğlum! Sən mənə qocalığın ən düşkün çağında qayğı göstərdiyin kimi, Allah da səni xeyirlə mükafatlandırsın və səndən razı qalsın!"

[İsnadı səhihdir]

7-ci fəsil. Valideynlərin üzünə ağ olmaq

١٥- عن أبي بكرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ألا أنبئكم باكبر الكبائر ثلاثا قالوا بلى يا رسول الله قال الإشراك بالله وعقوق الوالدين وجلس وكان متكئا ألا وقول الزور ما زال يكررها حتى قلت ليته سكت"

(15) – Əbu Bəkrə عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ üç dəfə dedi: "Sizə günahların ən böyükləri barədə xəbər verimmi?" (Səhabələr): "Əlbəttə, ya Rəsulallah!" – deyər cavab verdilər. O: "(Ən böyük günah) Allaha şərikin qoşmaq, valideynlərin üzünə ağ olmaqdır" (– deyib) söyəkəndiyi yerdən qalxıb oturdu və "yalan söz danışmaqdır" – dedi. O bunu dalbədaldan o qədər təkrar etdi ki, mən öz-özümə dedim: "Nə olaydı, o susaydı".

[Səhihdir]

١٦- عن وراذ كاتب المغيرة بن شعبة قال كتب معاوية إلى المغيرة اكتب إلى بما سمعت من رسول الله صلى الله عليه وسلم قال وراذ فأملى على وكتبت بيدي إني سمعته ينهى عن كثرة السؤال وإضاعة المال وعن قيل وقال"

(16) – Vərrad deyir ki, Muaviyə عليه السلام Muğiraya عليه السلام belə bir məktub yazdı: “Mənə Peyğəmbərdən ﷺ eşitdiyın hədislərdən (birini) yaz”. Muğira عليه السلام mənə diktə etdi, mən də bu əllərimlə yazdım: “Həqiqətən, mən onun çox sual verməyi, var-dövləti israf etməyi və söz gəzdirməyi qadağan etdiyini eşitdim”.

[Səhihdir]

8-ci fəsil. Valideynlərinə lənət oxuyana Allah lənət edər

۱۷- عن أبي الطفيل قال ثم سئل على هل خصكم النبي صلى الله عليه وسلم بشيء لم يخص به الناس كافة قال ما خصنا رسول الله صلى الله عليه وسلم بشيء لم يخص به الناس إلا ما في قراب سيفي ثم أخرج صحيفة فإذا فيها مكتوب لعن الله من ذبح لغير الله لعن الله من سرق منار الأرض لعن الله من لعن والديه لعن الله من أوى محدثاً

(17) – Əbu Tufeyl deyir ki, Əlidən عليه السلام soruşdular: “Peyğəmbər ﷺ sizə məxsusi olaraq elə bir şey ayırıb veribmi ki, onu başqa insanlara vermiş olmasın?” O dedi: “Peyğəmbər ﷺ başqa insanlara deyil, yalnız bizə məxsusi olaraq elə bir şey qoymamışdır. Yalnız qılıncımın qınındakı istisnadır”. Sonra o (qılıncının qınından) bir vərəq çıxartdı. Orada yazılmışdı: “Allahdan başqasına qurban kəsənə Allah lənət eləsin. Yer üzündəki sərhədləri pozana Allah lənət eləsin. Valideynlərinə lənət oxuyana Allah lənət eləsin. Cınayətəyə yardım edənə Allah lənət eləsin”.

[Səhihdir]

9-cu fəsil. Günah işlərdən başqa (hər bir işdə) valideynlərin qayğısına qalmaq

۱۸- عن أبي الدرداء قال أوصاني رسول الله صلى الله عليه وسلم بتسع لا تشرك بالله شيئاً وإن قطعت أو حرقت ولا تترك الصلاة المكتوبة متعمداً ومن تركها متعمداً برئت منه الذمة ولا تشرب الخمر فإنها مفتاح كل شر وأطع والديك وإن أمراك أن تخرج من دينك فاخرج لهما ولا تنازعن ولاة الأمر وإن رأيت أنك أنت ولا تقرر من

الزحف وإن هلكت وفر أصحابك وأنفق من طولك على أهلك ولا ترفع عصاك عن أهلك وأخفهم في الله عز وجل"

(18) – Əbud-Dərda رحمته الله عليه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ mənə doq-quz şeyi tövsiyə etdi: "Tikə-tikə edilsən, yaxud yandırılсан belə, heç nəyi Allaha şərik qoşma. Bilərəkdən vacib namazları tərk etmə. Belə ki, bilərəkdən onu tərk edən kimsə xəta-bələdan qorunmaz. Şərab içmə. Çünki o, hər bir şəər əmələ açardır. Valideynlərinə itaət et. Əgər sənə dünya işlərindən əl çəkməyi əmr etsələr, onlara görə (bundan) əl çək. Özünün haqq olduğunu bilsən də ixtiyar sahibləri ilə mübahisə etmə. Həlak olsan da, yoldaşların cihaddan qaçmış olsa da sən qaçma. Varından öz ailənə xərcclə, dəyənəyini onların üzərindən qaldırma və onları qüdrətli və əzəmətli Allahla qorxut".

[Həsəndir]

١٩- عن عبد الله بن عمرو قال جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال جئت أبايعك على الهجرة وتركك أبي يبيكان قال ارجع إليهما فأضحكما كما أبكىتهما

(19) – Abdullah ibn Amr رحمته الله عليه rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbə-rin ﷺ yanına gəlib dedi: "Mən ata-anamı gözüyaşlı qoyub gəl-mişəm ki, hicrət (cihad) etmək üçün sənə bey'ət edim". Peyğəm-bər ﷺ dedi: "Ata-ananın yanına qayıt! Onları necə ağlar qoymu-sansa, elə də güldür".

[Səhihdir]

٢٠- عن عبد الله بن عمرو قال جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم يريد الجهاد فقال أحى والدك قال نعم فقال ففيها فجاهد

(20) – Abdullah ibn Amr رحمته الله عليه rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəm-bərin ﷺ yanına gəlib cihada getmək istədiyini ona bildirdi. Peyğəm-bər ﷺ soruşdu: "Valideynlərin sağdırımı?" O: "Bəli!"– deyə cavab verdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Elə isə onlar üçün çalış".

[Səhihdir]

10-cu fəsil. Valideynləri qocalanadək onlarla yaşayıb, sonra da Cənnətə daxil olmayan kəs

٢١- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال رَغِمَ أَنْفُهُ رَغِمَ أَنْفُهُ رَغِمَ أَنْفُهُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ قَالَ مَنْ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ عِنْدَهُ الْكِبَرُ أَوْ أَحَدَهُمَا فَدَخَلَ النَّارَ

(21) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Zəlil oldu! Zəlil oldu! Zəlil oldu!” (Səhabələr) dedilər: “Kim, ya Rəsulallah?” O dedi: “Valideynləri, yaxud ikisindən biri qocalanadək onlarla yaşayıb, sonra da (üzlərinə ağ olub) Cəhənnəmə girən kəs”.

[Səhihdir]

11-ci fəsil. Kim valideynlərinin qayğısına qalsa, Allah onun ömrünü uzadar

٢٢- عن معاذ بن جبل قال قال النبي صلى الله عليه وسلم من بر والديه طوبى له زاد الله عز وجل في عمره

(22) – Muaz ibn Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim valideynlərinin qayğısına qalsa, ona xoş güzəran nəsim olar, qüdrətli və əzəmətli Allah onun ömrünü uzadar”.

[Zəifdir]

12-ci fəsil. Müşrik ata üçün bağışlanma diləməmək

(23) – İbn Abbas رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ demişdir: “Qüdrətli və əzəmətli Allahın

﴿وَقَصَىٰ رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا نَهْرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ١٣﴾
وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ١٤﴾

“Rəbbin yalnız Ona ibadət etməyi və ata-ana ilə yaxşı davranmağı buyurmuşdur. Əgər onların biri və ya hər ikisi sənin yanın-

da qocalıq yaşına dolarsa, onlara: "Uf!" belə demə, üstlərinə qış-qırma və onlara xoş söz söylə! Onların hər ikisinə rəhm edərək mərhəmət qanadının altına al və: "Ey Rəbbim! Onlar məni körpəliyimdən tərbiyə edib böyütdükləri kimi, Sən də onlara rəhm et!" – de" – ayəsi¹, Bəraə surəsindəki

﴿ مَا كَانِ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴾ (١٣)

"Müşriklərin Cəhənnəm sakinləri olduqları onlara (iman gətirənlərə) bəlli olduqdan sonra, qohum olsalar belə, Peyğəmbərə və möminlərə onlar üçün bağışlanma diləmək yaraşmaz"² – ayəsi ilə ləğv edilmişdir.

[İsnadı həsəndir]

13-cü fəsil.

Müşrik valideynin qayğısına qalmaq

٢٤ – عن سعد بن أبي وقاص قال نزلت في أربع آيات من كتاب الله تعالى كانت أمي حلفت أن لا تأكل ولا تشرب حتى أفارق محمدا صلى الله عليه وسلم فأنزل الله عز وجل وإن جاهدك على أن تشرك بي ما ليس لك به علم فلا تطعهما وصاحبهما في الدنيا معروفا والثانية إني كنت أخذت سيفاً أعجبني فقلت يا رسول الله هب لي هذا فنزلت يسألونك عن الأنفال والثالثة إني مرضت فأتاني رسول الله صلى الله عليه وسلم فقلت يا رسول الله إني أريد أن أقسم مالي أفأوصي بالنصف فقال لا فقلت الثالث فسكت فكان الثالث بعده جائزاً والرابعة إني شربت الخمر مع قوم من الأنصار فضرب رجل منهم أنفي بلحى جمل فأتيت النبي صلى الله عليه وسلم فأنزل الله عز وجل تحريم الخمر"

(24) – Sə'd ibn Əbi Vəqqas رضي الله عنه demişdir: "Uca Allahın Kitabında mənim barəmdə dörd ayə nazil olmuşdur:

¹ əl-İsra, 23-24.

² ət-Tovbə, 113.

(Birincisi) Anam and içdi ki, mən Muhəmməddən ﷺ ayrılmayınca yeməyəcək, içməyəcəkdir. Qüdrətli və əzəmətli Allah da bu ayəni nazil etdi:

﴿وَلِنْ جَهْدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِى مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾

“Əgər (valideynlərin) bilmədiyin bir şeyi Mənə şərik qoşmağın üçün səninlə mübarizə aparsalar, onlara itaət etmə. Dünyada onlarla gözəl davran”¹.

İkincisi: Mən (qənimətdən) xoşuma gələn bir qılıncı götürüb: “Ey Allahın elçisi! Bunu mənə bağışla” – dedim. Bu vaxt ayə nazil oldu:

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ ۖ﴾

“Səndən qənimətlər (onların bölünməsi) haqqında soruşurlar...”²

Üçüncüsü: Mən xəstələnmişdim. Peyğəmbər ﷺ mənə baş çəkdi və mən soruşdum: “Ey Allahın elçisi! Mən varımı bölmək istəyirəm. Yarısını vəsiyyət edə bilərəmmi?” O: “Xeyr!” – deyə cavab verdi. Mən yenə soruşdum: “Bəs üçdə birini?” O susdu. Bu hadisədən sonra malın üçdə birinin vəsiyyət edilməsinə izin verildi.

Dördüncüsü: Mən ənsarla³ birgə şərab içdim. Onlardan biri (Mədinə yaxınlığındakı) Luha-Cəməldə mənim burnuma vurdu. (Ertəsi gün) mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. Bu vaxt qüdrətli və əzəmətli Allah şərabın haram olması barədə ayə⁴ nazil etdi.

[Səhihdir]

¹ Loğman, 15.

² əl-Ənfal, 1.

³ Ənsar – Peyğəmbərə ﷺ və mühacirlərə sığınacaq verib kömək edən Mədinə sakinləri.

⁴ əl-Maidə, 90-91.

٢٥- عن أسماء بنت أبي بكر قالت أتتني أمي رغبة في عهد النبي صلى الله عليه وسلم فسألت النبي صلى الله عليه وسلم أصلها قال نعم قال بن عيينة فأنزل الله عز وجل فيها ﴿لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ﴾

(25) – Əsma bint Əbu Bəkr ر.ه.ا rəvayət edir ki, Peyğəmbərin dövründə anam mənimlə görüşmək üçün yanıma gəldi. Mən Peyğəmbərdən ﷺ: “Onunla görüşümmü?” – deyə soruşdum. O: “Bəli!” – deyə cavab verdi.

(Hədisi danışan rəvii) ibn Uyeynə deyir ki, qüdrətli və əzəmətli Allah onun barəsində (bu ayəni) nazil etdi.

﴿لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِينِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

“Allah din yolunda sizinlə vuruşmayan və sizi yurduunuzdan çıxartmayan kimsələrə yaxşılıq etməyi və onlarla ədalətlə rəftar etməyi sizə qadağan etmir. Həqiqətən, Allah ədalətli olanları sevir!”¹

[Səhihdir]

٢٦- عن ابن عمر يقول رأى عمر رضي الله عنه حلة سبراء تباع فقال يا رسول الله اتبع هذه فالبسها يوم الجمعة وإذا جاءك الوفود قال إنما يلبس هذه من لا خلاق له فأتى النبي صلى الله عليه وسلم منها بحلل فأرسل إلى عمر بحلة فقال كيف ألبسها وقد قلت فيها ما قلت قال إني لم أعطكها لتلبسها ولكن تبيعها أو تكسوها فأرسل بها عمر إلى أخ له من أهل مكة قبل أن يسلم

(26) – İbn Ömər ر.ه.ا rəvayət edir ki, Ömər ر.ه.ا satılan siyra bürüncəyini² görüncə dedi: “Ey Allahın elçisi, bunu al. Sən onu həm cümə günü, həm də yanına (qəbilələrdən) nümayəndələr gəldikdə geyinərsən”. O dedi: “Bunu ancaq (Axirətdə) heç bir payı olmayanlar geyinər!” Sonra həmin bürüncəkdən bir neçəsini Peyğəmbərə ﷺ

¹ əl-Mumtəhinə, 8.

² Tərkibində ipək olan parçadan tikilmiş libas.

gətirdilər. O da Ömərə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ bir bürüncək göndərdi. Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: "Mən onu necə geyinə bilərəm ki, sən onun haqqında dediyini artıq demisən." O dedi: "Mən onu sənə verməmişəm ki, geyinəsən. Vermişəm ki, onu ya satasan ya da başqasına bağışlayasan". Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ onu Məkkədə yaşayan doğma qardaşına göndərdi. Qardaşı isə hələ İslamı qəbul etməmişdi.

[Səhihdir]

14-cü fəsil. Valideynləri söyməmək

٢٧- عن عبد الله بن عمرو قال قال النبي صلى الله عليه وسلم من الكبائر أن يشتم الرجل والديه فقالوا كيف يشتم قال يشتم الرجل فيشتم أباه وأمه

(27) – Abdullah ibn Amr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Kişinin öz valideynlərini söyməsi böyük günahlardandır". (Səhabələr) dedilər: "Heç (adam da öz valideynini) söyərmi?" O dedi: "Birisini söyür, o da onun ata-anasını söyür".

[Səhihdir]

٢٨- عن عبد الله بن عمرو بن العاص يقول من الكبائر عند الله تعالى أن يستسب الرجل لوالده

(28) – Abdullah ibn Amr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ deyirdi ki, kişinin öz valideynlərini söydürməsi Uca Allah yanında böyük günahlardandır".

[İsnadı həsəndir]

15-ci fəsil.

Valideynlərin üzünə ağ olmağın aqibəti

٢٩- أبى بكره عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما من ذنب أجدر أن يعجل لصاحبه العقوبة مع ما يدخر له من البغى وقطيعة الرحم

(29) – Əbu Bəkrə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "(Allah tərəfindən) günah sahibinə verilən cəzanın (Axirət gününə) saxlanması ilə yanaşı (həmin cəzanın dünyada da) ona tezliklə

verilməsi üçün (ata-anaya qarşı) azgınlıq etmək və qohumluq əlaqələrini kəsmək kimi günahdan daha münasib bir günah yoxdur”.

[Səhihdir]

۳۰- عن عمران بن حصين قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما تقولون في الزنا وشرب الخمر والسرقه قلنا الله ورسوله أعلم قال هن الفواحش و فيهن العقوبة ألا أنبئكم بأكبر الكبائر الشرك بالله عز وجل وعقوق الوالدين وكان متكئا فاحتفز قال والزور

(30) İmran ibn Hüseyn رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ demişdir: “Zina, şərab içmək və oğurluq barədə nə deyə bilərsiniz?” Biz dedik: “Allah və Onun elçisi daha yaxşı bilir!” O buyurdu: “Bunlar çirkin əməllərdir və onların cəzası vardır. Sizə ən böyük günahlar barədə xəbər verimmi? (Ən böyük günah) Allaha şəriq qoşmaq və valideynlərin üzünə ağ olmaqdır”. Sonra söyləndiyi yerdən qalxıb dizi üstə oturdu və əlavə etdi: “Yalan söz danışmaqdır”.

[İsnadı zəifdir]

16-cı fəsil. Valideynlərin ağlaması

۳۱- عن ابن عمر يقول بكاء الوالدين من العقوق والكبائر

(31) – İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Valideynləri gözüyaşlı qoymaq nankorluq və böyük günahdır”.

[Səhihdir]

17-ci fəsil. Valideynlərin duası

۳۲- عن أبي هريرة يقول قال النبي صلى الله عليه وسلم ثلاث دعوات مستجابات لهن لا شك فيهن دعوة المظلوم ودعوة المسافر ودعوة الوالد على ولده

(32) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ demişdir: “Üç (kimsənin etdiyi) dua var ki, onların qəbul olunmasına heç bir

şakk-şübhə yoxdur – məzlumun duası, müsafirin duası və validey-nin övladına etdiyi dua”.

[Həsəndir]

۳۳- عن أبي هريرة قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما تكلم مولود من الناس في مهد الا عيسى بن مريم صلى الله عليه وسلم وصاحب جريج قيل يا نبي الله وما صاحب جريج قال فإن جريجا كان رجلا راهبا في صومعة له وكان راعي بقر يأوي الى أسفل صومعته وكانت امرأة من أهل القرية تختلف الى الراعي فأنت أمه يوما فقالت يا جريج وهو يصلي فقال في نفسه وهو يصلي أمى وصلاتي فرأى أن يؤثر صلاته ثم صرخت به الثانية فقال في نفسه أمى وصلاتي فرأى أن يؤثر صلاته ثم صرخت به الثالثة فقال أمى وصلاتي فرأى أن يؤثر صلاته فلما لم يجبها قالت لا أملك الله يا جريج حتى تنظر في وجه المومسات ثم انصرفت فأتى الملك بتلك المرأة ولدت فقال ممن قالت من جريج قال أصاحب الصومعة قالت نعم قال اهدموا صومعته وأتوني به ف ضربوا صومعته بالبنوس حتى وقعت فجعلوا يده الى عنقه بحبل ثم انطلق به فمر به على المومسات فراهن فتبسم وهن ينظرن إليه في الناس فقال الملك ما تزعم هذه قال ما تزعم قال تزعم أن ولدها منك قال أنت تزعمين قالت نعم قال أين هذا الصغير قالوا هو ذا في حجرها فأقبل عليه فقال من أبوك قال راعي البقر قال الملك أنجعل صومعتك من ذهب قال لا قال من فضة قال لا قال فما نجعلها قال ردوها كما كانت قال فما الذي تبسمت قال أمرا عرفته أدركتني دعوة أمى ثم أخبرهم

(33) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Doğulan körpələrdən beşikdə ikən ancaq Məryəm oğlu İsa, Allahın ona salavatı və salamı olsun, – və Cüreycin sahibi danışmışdır”. (Səhabələr) soruşdu: “Ey Allahın peyğəmbəri! Cüreycin sahibi kimdir?” O dedi: “Cüreyc rahib olub. Onun bir koması var idi. O vaxtlar mal-qara otaran naxırçı onun komasının aşağı tərəfinə gələr, kənd sakinlərindən olan (pozğun) bir qadın da həmin naxırçı ilə yaxınlıq edərdi. Günlərin bir günü (Cüreycin) anası gəlib: “Ey Cüreyc!” – deyə onu çağırırdı. Bu vaxt o namaz qılırdı. Odur ki namazda ikən öz-özünə: “Anammı, ya namazmı?” – dedi, sonra da namazı (anasına cavab verməkdən) üstün tutdu. Anası ikinci dəfə onu çağırırdı. O yenə də öz-özünə: “Anammı, ya namazmı?” – dedi, sonra da namazı üstün tutdu. Anası üçüncü dəfə onu çağırırdı. O yenə də öz-özünə: “Anammı, ya namazmı?” – dedi, sonra da namazı üstün tutdu. Elə ki anasına

cavab vermədi, anası: “Ey Cureyc! Zinakar qadınların üzünə baxmayınca, Allah səni öldürməsin!”– dedi, sonra da çıxıb getdi. (Naxırçı ilə yaxınlıq etmiş) o qadını (zinadan doğulmuş) körpəsi ilə birgə padşahın yanına gətirdilər. Padşah soruşdu: “(Uşaq) kimdəndir?” Qadın: “Cureycdəndir!”– deyə cavab verdi. Padşah yenə soruşdu: “Komanın sahibimi?” Qadın: “Bəli!”– deyə cavab verdi. Padşah dedi: “Onun komasını dağıdın, özünü də yanıma gətirin!” Onun komasını yerlə yeksan olana qədər balta ilə qırıq-qırıq etdilər. Əllərini iplə boynuna bağladılar. Sonra da onu (padşahın yanına) apardılar. Cureyc zinakar qadınların yanından keçərkən onları görüb gülümsədi. Onlar da camaatın arasından ona baxırdılar. Padşah dedi: “Bilirsən bu qadın nə iddia edir?” Cureyc soruşdu: “Nə iddia edir?” Padşah dedi: “İddia edir ki, uşağı sən-dəndir”. Cureyc (qadına) dedi: “Doğrudan sən (belə) iddia edirsən?” Qadın: “Bəli!”– deyə cavab verdi. Cureyc soruşdu: “O körpə haradadır?” Dedilər: “Budur, qadının otağında!” Cureyc ona yaxınlaşib soruşdu: “Atan kimdir?” (Körpə): “Naxırçıdır!”– deyə cavab verdi. Padşah (Cureycin təqsiri olmadığını anlayıb) dedi: “Komanı qızıldan düzəldəkmi?” O: “Xeyr!”– deyə cavab verdi. Padşah dedi: “Bəs gümüşdən necə?” O yenə də: “Xeyr!”– deyə cavab verdi. Padşah dedi: “Bəs necə edək?” O dedi: “Onu əvvəlki şəklinə qaytarın!” Padşah soruşdu: “Bəs nə üçün gülümsədin?” O: “Bildiyim bir şeyə gülümsədim, anamın duası mənə yetişdi”– dedi, sonra da (başına gələnə) onlara danışdı”.

[Səhihdir]

18-ci fəsil. Xristian anaya İslam dinini bəyan etmək

٣٤- عن أبي هريرة يقول ما سمع بي أحد يهودي ولا نصراني الا أحبنى إن امي كنت أريدها على الإسلام فتأبى فقلت لها فأبنت فأتيت النبي صلى الله عليه وسلم فقلت ادع الله لها فدعا فأبنتها وقد أجافت عليها الباب فقلت يا أبا هريرة إنني أسلمت فآخبرت النبي صلى الله عليه وسلم فقلت ادع الله لي ولأمي فقال اللهم عبدك أبو هريرة وأمه أحبهما إلى الناس

(34) – Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Mənim barəmdə eşidən elə bir yəhudi, yaxud nəsrani yoxdur ki, məni sevməsin. Mən anamı İslam dininə dəvət edirdim, o isə bunu rədd edirdi. Bir gün yenə dəvətimi rədd etdikdə Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedim: “Onun üçün Allaha dua et”. O da dua etdi. Sonra mən anamın yanına qayıtdım. Anam qapını üzümə bağlamışdı. O dedi: “Ey Əbu Hureyra! Mən müsəlman oldum”. Bunu Peyğəmbərə ﷺ xəbər verdikdən sonra dedim: “Mənim üçün də, anam üçün də Allaha dua et”. O da dua etdi: “Allahım! Qulların olan Əbu Hureyra və onun anasını insanlara sevdin!”

[Həsəndir]

19-cu fəsil. Valideynlər öldükdən sonra da onların qayğısına qalmaq

٣٥- عن أبي اسيد يحدث القوم قال كنا عند النبي صلى الله عليه وسلم فقال رجل يا رسول الله هل بقي من بر أبوي شيء بعد موتهما أبرهما قال نعم خصال أربع الدعاء لهما والاستغفار لهما وإنفاذ عهدهما وإكرام صديقتهما وصلة الرحم التي لا رحم لك إلا من قبلهما

(35) – Əbu Useyd Malik ibn Rabia رضي الله عنه camaata rəvayət edib dedi: “Biz Peyğəmbərin ﷺ yanında idik. Bir kişi belə dedi: “Ey Allahın elçisi valideynlərimin vəfatından sonra onlar üçün edə biləcəyim elə bir yaxşılıq qalıbmı?” O dedi: “Bəli, dörd şey – onlar üçün dua etmək və bağışlanma diləmək, onların verdiyi əhdi yerinə yetirmək, onların dostuna yaxşılıq etmək, onlar tərəfdən olan qohumlarla əlaqələri möhkəmləndirmək”.

[Zəifdir]

٣٦- عن أبي هريرة قال ترفع للميت بعد موته درجته فيقول أي رب أي شيء هذه فيقال ولدك استغفر لك

(36) – Əbu Hureyra رضي الله عنه dedi: “Ölən adamın dərəcəsi onun vəfatından sonra da qaldırılır. O da: “Ey Rəbbim! Bu nəyə görədir?” –

deyə soruşar". (Cavabında ona): "Övladın sənin üçün bağışlanma diləmişdir" – deyilər".

[İsnadı həsəndir]

٣٧- عن محمد بن سيرين كنا عند أبي هريرة ليلة فقال اللهم اغفر لأبي هريرة ولأُمي ولمن استغفر لهما قال محمد فنحن نستغفر لهما حتى ندخل في دعوة أبي هريرة"

(37) – Muhəmməd ibn Sirin rəvayət edir ki, bir gecə biz Əbu Hureyranın رحمته yanında idik. O dedi: "Allahım! Əbu Hureyranı, onun anasını və onlar üçün bağışlanma diləyən kimsələri bağışla!" Biz onlar üçün bağışlanma dilədik ki, Əbu Hureyranın duası bizə də yetişsin.

[İsnadı səhihdir]

٣٨- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا مات العبد انقطع عنه عمله إلا من ثلاث صدقة جارية أو علم ينتفع به أو ولد صالح يدعو له"

(38) – Əbu Hureyra رحمته rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Bəndə ölən kimi onun bütün əməlləri kəsilir. Yalnız üç şey istisnadır – davamlı sədəqə, yaxud fayda verən elm, yaxud da onun üçün dua edən əməlisaleh övlad".

[Səhihdir]

٣٩- عن ابن عباس أن رجلا قال يا رسول الله إن أُمي توفيت ولم توص أفينعها أن أتصدق عنها قال نعم"

(39) – İbn Abbas رحمته rəvayət edir ki, bir kişi dedi: "Ey Allahın elçisi! Anam vəfat etmiş və heç nə vəsiyyəət etməmişdir. Anamın əvəzinə sədəqə verməyim ona fayda verərmimi?" Peyğəmbər ﷺ: "Bəli" – deyə cavab verdi.

[Səhihdir]

20-ci fəsil. Atanın dostu olan kimsələrlə əlaqələri möhkəmləndirmək

٤٠- عن ابن عمر مر أعرابي في سفر فكان أبو الأعرابي صديقاً لعمر رضي الله عنه فقال الأعرابي أأست بن فلان قال بلى فأمر له ابن عمر بحمار كان يستعقب ونزع عمامته عن رأسه فأعطاه فقال بعض من معه أما يكفيك درهمان فقال قال النبي صلى الله عليه وسلم احفظ ود أبيك لا تقطعه فيطفئ الله نورك"

(40) – İbn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, bir bədəvi ərəb səfərdə ikən onunla rastlaşdı. Bədəvinin atası Ömər in dostu olmuşdu. Bədəvi dedi: "Sən filankəsin oğlu deyilsənmi?" İbn Ömər: "Bəli"– dedi. Sonra da əmr etdi ki, ehtiyat üçün saxlanılan uzunqulağı ona versinlər. Üstəlik əmmaməsini də başından çıxarıb ona verdi. İbn Ömərlə birlikdə olanlardan bəzisi dedi: "Ona iki dirhəm bəs etməzdimi?" O dedi: "Peyğəmbər ﷺ demişdir: "Atanın dostuna sadıq ol, onunla əlaqəni kəsmə ki, Allah sən in nurunu söndürməsin".

[Zəifdir]

٤٢- عن ابن عمر عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن أبر البر أن يصل الرجل أهل ود أبيه"

(41) – İbn Ömər rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Həqiqətən də ən gözəl yaxşılıq adamın öz atası ilə dost olmuş insanlarla olan əlaqələrini möhkəmləndirməsidir".

[Səhihdir]

21-ci fəsil. Atanın dostları ilə əlaqəni kəsmə ki, nurun sönməsin

٤٢- عن عبادة الزرقى قال كنت جالسا في مسجد المدينة مع عمرو بن عثمان فمر بنا عبد الله بن سلام متكئا على بن أخيه فنفض عن المجلس ثم عطف عليه فرجع عليهم فقال ما شئت عمرو بن عثمان مرتين أو ثلاثا فوالذي بعث محمدا صلى الله عليه وسلم بالحق إنه لفي كتاب الله عز وجل مرتين لا تقطع من كان يصل أباك فيطفا بذلك نورك"

(42) – Ubadə əz-Zuraqi demişdir: “Amr ibn Osmanla birgə Mədinə məscidində oturmuşdum. Abdullah ibn Səlam bizim yanı-mıza qardaşı oğluna söykənərək gəldi. Abdullah məclisdən çıxıb getdikdə geriyyə döndü və iki, yaxud üç dəfə dedi: “Ey Amr ibn Osman, nə istəyirsən? Muhəmmədi ﷺ haqq ilə göndərənə and olsun ki, bu qüdrətli və əzəmətli Allahın kitabındadır. Atanın dost-ları ilə əlaqəni kəsmə ki, nurun sönməsin”.

[İsnadı zəifdir]

22-ci fəsil. Sevgi (çox vaxt) irsən keçir

٤٣ – عن رجل من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم قال كفيتمك أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن الود يتوارث

(43) – Peyğəmbərin ﷺ səhabələrindən biri deyir ki, Rəsulullahın belə deməsi sənə kifayət edər: “Sevgi irsən keçir”.

[Zəifdir]

23-cü fəsil. Atanı adı ilə çağırmaq, ondan qabaq oturmamaq və onun önündə getməmək

٤٤ – عن أبي هريرة أبصر رجلين فقال لأحدهما ما هذا منك فقال أبي فقال لا تسمه باسمه ولا تمش أمامه ولا تجلس قبله

(44) – Əbu Hureyra رضى الله عنه iki kişiyyə nəzər salıb onlardan birinə dedi: “Bu sənin nəyindir?” O da: “Atamdır”– deyə cavab verdi. Əbu Hureyra رضى الله عنه dedi: “Onu adı ilə çağırma, onun önündə getmə və ondan qabaq oturma”.

[İsnadı səhihdir]

24-cü fəsil. Atanı ləqəbi ilə (Əbu filankəs deyib) çağırmaq olarmı?

٤٥ – عن شهر بن حوشب قال خرجنا مع بن عمر فقال له سالم الصلاة يا أبا عبد الرحمن

(45) – Şəhr ibn Həuşəb rəvayət edir ki, biz ibn Ömər رضي الله عنه birgə səfərə çıxdıq. Səlim ona dedi: “Ey Əbu Abdurrəhman, namazdır!”

[İsnadı zəifdir]

٤٦- عن ابن عمر قال لكن أبو حفص عمر قضى

(46) – İbn Ömər رضي الله عنه dedi: “Lakin Əbu Həfs – Ömər رضي الله عنه hökm verdi”.

[İsnadı səhihdir]

25-ci fəsil. Qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirməyin vacib olması

٤٧- حدثنا كليب بن منعة قال قال جدي يا رسول الله من أبر قال أمك وأباك وأختك وأخاك ومولاك الذي يلي ذاك حق واجب ورحم موصولة

(47) – Kuleyb ibn Mənfəa rəvayət edir ki, babam dedi: “Ey Allahın elçisi! Ən çox kimə qayğı göstərməlidir?” Dedi: “Anana, atana, bacına, qardaşına və himayəndə olan yaxınlarına. (Budur) vacib haqq və qohumluq əlaqəsi!”

[Zəifdir]

٤٨- عن أبي هريرة قال لما نزلت هذه الآية وأنذر عشيرتكم الأقربين قام النبي صلى الله عليه وسلم فنادى يا بني كعب بن لؤي أنقذوا أنفسكم من النار يا بني عبد مناف أنقذوا أنفسكم من النار يا بني هاشم أنقذوا أنفسكم من النار يا بني عبد المطلب أنقذوا أنفسكم من النار يا فاطمة بنت محمد أنقذ نفسك من النار فإني لا أملك لك من الله شيئاً غير أن لكم رحماً سابغاً ببلالها

(48) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki,

﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾

“Və ən yaxın qohumlarını qorxut!”¹ – ayəsi nazil olduqda Peyğəmbər ﷺ ayağa qalxıb uca səslə çağırır dedi: “Ey Kə'b ibn Luey

¹ əş-Şuəra, 214.

oğulları! Özünüzdü Oddan xilas edin. Ey Abdumənaif oğulları! Özünüzdü Oddan xilas edin. Ey Haşim oğulları! Özünüzdü Oddan xilas edin. Ey Abdulmüttəlib oğulları! Özünüzdü Oddan xilas edin. Ey Muhəmmədin qızı Fatimə! Özünü Oddan xilas et. Çünki mən səni Allahın əzabından qorumağa qadir deyiləm. Yalnız sizinlə qohumluq əlaqələrim olduğu üçün sizə yaxşılıq edirəm”.

[Səhihdir]

26-cı fəsil.

Qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirmək

٤٩- عن أبي أيوب الأنصاري أن أعرابيا عرض على النبي صلى الله عليه وسلم في مسيره فقال أخبرني ما يقربني من الجنة ويباعدني من النار قال تعبد الله ولا تشرك به شيئا وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصل الرحم

(49) – Əbu Əyyub əl-Ənsəri رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səfərdə ikən bir bədəvi gəlib ona dedi: “Mənə mənə Cənnətə yaxınlaşdıran və Cəhənnəmdən uzaqlaşdıran əməl barədə xəbər ver”. O dedi: “Allaha ibadət et, Ona heç bir şeyi şərik qoşma, namaz qıl, zəkat ver və qohumluq əlaqələrini möhkəmləndir”.

[Səhihdir]

٥٠- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال خلق الله عز وجل الخلق فلما فرغ منه قامت الرحم فقال مه قالت هذا مقام العائذ بك من القطيعة قال ألا ترضين أن أصل من وصلك واقطع من قطعك قالت بلى يا رب قال فذلك لك ثم قال أبو هريرة اقرأوا إن شئتم فهل عسيتم إن توليتم أن تفسدوا في الأرض وتقطعوا أرحامكم

(50) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qüdrətli və əzəmətli Allah məxluqatı yaratdı. Yaradılışı başa çatdırdıqdan sonra qohumluq əlaqəsi ayağa qalxdı. (Allah ona) dedi: “Nə istəyirsən?” O dedi: “Bu, qohumluq əlaqələrini kəsməkdən Sənə sığınanın məqamıdır”. (Allah) dedi: “Səni birləşdirəni birləşdirməyimə, kəsəni də kəsməyimə razı deyilsənmi?” O dedi: “Əlbəttə (razıyam), ya Rəbb!” (Allah) dedi: “Sənin üçün məhz belə olacaq!”

Sonra Əbu Hureyra رضي الله عنه dedi: “İstəyirsinizsə bu ayəni oxuyun:

﴿ فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقْطَعُوا أَرْحَامُكُمْ ﴾ (22)

“Əgər siz başçılıq etsəniz (yaxud haqdan üz döndərsəniz), ola bilsin ki, yer üzündə fitnə-fəsad törədəsiniz və qohumluq əlaqələrini kəsəsiniz”¹.

[Səhihdir]

(51) – İbn Abbas رضي الله عنه:

﴿ وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ﴾

“Qohum-əqrəbaya da, yoxsula da, (yolda qalmış) müsafirə də haqqını ver...”² – ayəsini belə izah etmişdir: “Uca Allah ilk əvvəl ən vacib haqları ödəməyi buyurur və imkanlı adama ən fəzilətli əməlləri göstərər deyir:

﴿ وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ﴾

“Qohum-əqrəbaya da, yoxsula da, müsafirə də haqqını ver”. Heç bir şeyi olmayana isə nə deyəcəyini öyrədir buyurur:

﴿ وَإِمَّا تَعْرِضْنَ عَنْهُمْ أَبْغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا ﴾ (28)

“Əgər Rəbbindən dilədiyən mərhəməti umaraq onların üzünə baxmırsansa (imkanın olmadığı üçün haqqı olanlara bir şey verə bilmirsənsə, heç olmasa) onlara xoş söz de”³, yəni gözəl vəd ver. Sanki belə bir şey olub və bəlkə də Allah istəsə olacaq da.

﴿ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ﴾ (29)

¹ Muhəmməd, 22.

² əl-İsra, 26.

³ əl-İsra, 28.

“Nə əlini boynuna bağlı saxla, nə də onu büsbütün aç (nə xəsis ol, nə də israfçı). Yoxsa qınanmış və peşman olmuş vəziyyətdə qalarsan”¹. (Ehtiyacı olana) heç nə vermirsən, yaxud hər şeyini verirsən, beləliklə də yanına gəlib səndən bir şey ala bilməyən kəs səni qınayar, çox alan isə səni peşman edər”.

[İsnadı zəifdir]

27-ci fəsil. Qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirməyin fəziləti

٥٢- عن أبي هريرة قال أتى رجل النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله إن لي قرابة أصلهم ويقطعون وأحسن إليهم ويسيئون إلى ويجهلون على وأحلم عنهم قال لئن كان كما تقول كائنما تسفهم المل ولا يزال معك من الله ظهير عليهم ما دمت على ذلك

(52) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Ey Allahın elçisi! Mənim qohumlarım var. Mən onlarla əlaqələri birləşdirir, onlarsa mənimlə əlaqələri kəsirlər, mən onlara yaxşılıq edir, onlarsa mənə pislik edirlər, mən onlarla mülayim danışır, onlarsa mənimlə kobud rəftar edirlər”. O dedi: “Əgər sən deyən kimidirsə, onda elə bil ki, sən onlara isti kül yedizdirirsən. Bu cür rəftarın davam edənədək Allah tərəfindən onlara qarşı sənin yanında (onların əziyyətlərini dəf edən) köməkçi olar”.

[Səhihdir]

٥٣- عن عبد الرحمن بن عوف أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول قال الله عز وجل أنا الرحمن وأنا خلقت الرحم واشتقت لها من اسمي فمن وصلها وصلته ومن قطعها بنته

(53) – Abdurrəhman ibn Auf رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Qüdrətli və əzəmətli Allah dedi: “Mən ər-Rəhmanam! Mən rəhmi (qohumluq əlaqəsini) yaratdım və

¹ əl-İsra, 29.

Öz adımdan ona ad verdim. Kim onu möhkəmləndirsə, Mən onu rəhmətimə qovuşduraram. Kim onu kəssə, Mən də onu kəsərəm”.

[Səhihdir]

٥٤- عن أبي العنيس قال دخلت على عبد الله بن عمرو في الوهط يعني أرضاً له بالطائف فقال عطف لنا النبي صلى الله عليه وسلم إصبعه فقال الرحم شجرة من الرحمن من يصلها يصله ومن يقطعها يقطع لها لسان طلق ذلك يوم القيامة

(54) – Əbul Ənbəs rəvayət edir ki, mən bostana – Abdullah ibn Amrın رضي الله عنه Taifdəki yerinə gəldim. O dedi: “Peyğəmbər ﷺ barmağını bizə işarə edib dedi: “Rəhm ər-Rəhməndən bir şəcənədir.¹ Kim onu möhkəmləndirsə, O, onu rəhmətinə qovuşdurar. Kim də onu kəssə, O, onu kəsər. Qiyamət günü onun fəsahtli, bəlağətli dili olaçaqdır”.

[Səhihdir]

٥٥- عن عائشة رضي الله عنها أن النبي صلى الله عليه وسلم قال الرحم شجرة من الله من وصلها وصله الله ومن قطعها قطعه الله

(55) – Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Rəhm Allah-dan bir şəcənədir. Kim onu möhkəmləndirsə, Allah onu rəhmətinə qovuşdurar. Kim də onu kəssə, Allah onu kəsər”.

[Səhihdir]

28-ci fəsil.

Qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirmək ömrü uzadır

٥٦- أنس بن مالك أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من أحب أن يبسط له في رزقه وأن ينسأ له في أثره فليصل رحمه

¹ Qohumluq əlaqəsi Allahın mərhəməti ilə bağlı olan rəhmət əlamətlərindəndir.

(56) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qoy ruzisinin çoxalmasını və ömrünün uzadılmasını istəyən kimsə qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirsin”.

[Səhihdir]

٥٧- عن أبي هريرة قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من سره أن يبسط له في رزقه وأن ينسأ له في أثره فليصل رحمه

(57) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Qoy ruzisinin çoxalmasını və ömrünün uzadılmasını arzulayan kəs qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirsin”.

[Səhihdir]

29-cu fəsil.

Kim qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirsə, əhli onu sevər

٥٨- عن ابن عمر قال من اتقى ربه ووصل رحمه نسى في أجله وثرى ماله وأحبه أهله

(58) – İbn Ömər رضي الله عنه dedi: “Rəbbindən qorxan və qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirən kimsənin əcəli uzanar, var-dövləti artar və əhli onu sevər”.

[Həsəndir]

٥٩- عن ابن عمر من اتقى ربه ووصل رحمه أنسى له في عمره وثرى ماله وأحبه أهله

(59) – İbn Ömər رضي الله عنه dedi: “Rəbbindən qorxan və qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirən kimsənin ömrü uzanar, var-dövləti artar və əhli onu sevər”.

[Həsəndir]

30-cu fəsil. Ən yaxın və ən yaxın olanların qayğısına qalmaq

٦٠- عن المقدم بن معدى كرب أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إن الله يوصيكم بأمهاتكم ثم يوصيكم بأبائكم ثم يوصيكم بالأقرب فالأقرب

(60) – Miqdam ibn Mə'di رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Həqiqətən, Allah sizə analarınızın qeydinə qalmaq, sonra (yenə) analarınızın qeydinə qalmaq, sonra atalarınızın qeydinə qalmaq, sonra da ən yaxın və ən yaxın olanların qeydinə qalmaq buyurur”.

[Səhihdir]

٦١- عن أبو أيوب سليمان مولى عثمان بن عفان قال جئنا أبو هريرة عشية الخميس ليلة الجمعة فقال أخرج على كل قاطع رحم لما قام من عندنا فلم يبق أحد حتى قالوا ثلاثاً فأتى فتى عمة له قد صرمها منذ سنتين فدخل عليها فقالت له يا بن أخي ما جاء بك قال سمعت أبا هريرة يقول كذا وكذا قالت ارجع إليه فسله لم قال ذاك قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول إن أعمال بني آدم تعرض على الله تبارك وتعالى عشية كل خميس ليلة الجمعة فلا يقبل عمل قاطع رحم

(61) – Əbu Əyyub Suleyman rəvayət edir ki, Əbu Hureyra رحمته الله cümə axşamından cüməyə keçən gecə yanımıza gəlib dedi: “Qohumluq əlaqələrini kəsən kimsə varsa ayağa qalxsın, onu tənbeh edəcəyəm”. O bunu üç dəfə təkrar etdi, lakin heç kəs yerindən qalxmadı. Sonra bir cavan iki ildən bəri əlaqələrini kəsdiyi bibisinin yanına gəldi. Bibisi dedi: “Qardaş oğlu! Səni bura gətirən nədir?” O dedi: “Mən Əbu Hureyranın رحمته الله belə-belə dediyini eşitdim”. Bibisi dedi: “Onun yanına qayıt və ondan nə üçün belə deməsini soruş. (O bunun səbəbini Əbu Hureyradan رحمته الله soruşduqda) dedi: “Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Adəm oğullarının əməlləri hər cümə axşamından cüməyə keçən gecə uca və ulu Allaha ərz edilir. O zaman qohumluq əlaqələrini kəsən kimsənin əməlləri qəbul olunmur”.

[Zəifdir]

٦٢- عن ابن عمر ما أنفق الرجل على نفسه وأهله يحتسبها إلا أجره الله تعالى فيها وابدأ بمن تعول فإن كان فضلا فالأقرب الأقرب وإن كان فضلا فنأول"

(62) – İbn Ömər رحمته الله demişdir: "Savab qazanmaq məqsədilə malından özünə və ailəsinə xərcləyən elə bir adam yoxdur ki, bu əmələ görə Uca Allah onu mükafatlandırmasın. Elə isə, əvvəlcə ailəndən başla. Malından artıq qalanı varsa, onu ən yaxın və ən yaxın olanlara ver. Yenə artıq qalsa, onu dilədiyinə ver".

[İsnadı zəifdir]

31-ci fəsil.

**Aralarında qohumluq əlaqələrini kəsən
bir kimsə olan camaata rəhmət nazil olmur**

٦٣- عن عبد الله بن أبي أوفى يقول عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن الرحمة لا تنزل على قوم فيهم قاطع رحم"

(63) – Abdulla ibn Əbi Aufə رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Aralarında qohumluq əlaqələrini kəsən bir kimsə olan camaata rəhmət nazil olmaz".

[Zəifdir]

32-ci fəsil. Qohumluq əlaqələrini kəsənin günahı

٦٤- عن جبير بن مطعم أن جبير بن مطعم أخبره أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا يدخل الجنة قاطع رحم"

(64) – Cubeyr ibn Mut'im رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbər ﷺ belə dediyini eşitdim: "Qohumluq əlaqələrini kəsən kimsə Cənnətə daxil olmaz".

[Səhihdir]

٦٥- عن أبي هريرة يحدث عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن الرحم شجنة من الرحمن تقول يا رب إنني ظلمت يا رب إنني قطعتم يا رب إنني فيجيبها ألا ترضين أن أقطع من قطعك وأصل من وصلك"

(65) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qohumluq əlaqəsi ər-Rəhməndən bir şəcənədir¹. O deyir: “Ey Rəbbim! Mənə zülm edildi. Ey Rəbbim! Məni kəsdilər. Ey Rəbbim! Mənə... mənə...”. Rəbbi də ona: “Səni kəsəni kəsməyimə, birləşdirəni də birləşdirməyimə razı deyilsənmi?!” – deyər cavab verir.

[Həsəndir]

٦٦ – سعيد بن سمعان قال سمعت أبا هريرة يتعوذ من إمارة الصبيان والسفهاء فقال سعيد بن سمعان فإخبرني بن حسنة الجهني أنه قال لأبي هريرة ما آية ذلك قال أن تقطع الأرحام ويطاع المغوى ويعصى المرشد

(66) – Səid ibn Səm'an deyir ki, mən Əbu Hureyranın رضي الله عنه körpələrin və səfehlərin hökmranlığından Allaha sığındığını eşitdim. İbn Həsənə əl-Cuhəni deyir ki, mən Əbu Hureyradan رضي الله عنه soruşdum: “Bunun əlaməti nədir?” O dedi: “(O vaxt) qohumluq əlaqələri kəsiləcək, azğınlığa aparən adama itaət ediləcək və doğru yol göstərənə saymayacaqlar”.

[Səhihdir]

33-cü fəsil. Qohumluq əlaqələrini kəsənin dünyadakı aqibəti

٦٧ – عن أبي بكره قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من ذنب أحرى أن يعجل الله لصاحبه العقوبة في الدنيا مع ما يدخر له في الآخرة من قطيعة الرحم والبلغى

(67) – Əbu Bəkrə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allah tərəfindən günah sahibinə verilən cəzanın (Axirət gününə) saxlanılması ilə yanaşı (həmin cəzanın) dünyada da ona tezliklə verilməsi üçün (ata-anaya qarşı) azğınlıq etmək və qohumluq əlaqələrini kəsmək kimi günahdan daha münasib bir günah yoxdur”

[Səhihdir]

¹ Allahın mərhəməti ilə bağlı olan rəhmət əlamətlərindəndir.

34-cü fəsil. Qohumluq əlaqələrini qarşılıqlı olaraq saxlayan adam əlaqə quran kəs sayıla bilməz

٦٨- عن عبد الله بن عمرو قال سفيان لم يرفعه الأعمش إلى النبي صلى الله عليه وسلم ورفعه الحسن وفطر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ليس الواصل بالمكافئ ولكن الواصل الذي إذا قطعت رحمه وصلها"

(68) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qohumluq əlaqələrini qarşılıqlı olaraq saxlayan adam əlaqə quran kəs sayıla bilməz. Həqiqi əlaqə quran o kimsədir ki, qohumu onunla əlaqələri kəssə belə, onu yenidən qursun".

[Səhihdir]

35-ci fəsil. Zalım qohumla əlaqələri möhkəmləndirməyin fəziləti

٦٩- عن البراء قال جاء أعرابي فقال يا نبي الله علمني عملاً يدخلني الجنة قال لأن كنت أقصرت الخطبة لقد أعرضت المسألة أعنق النسمة وفك الرقبة قال أو ليستا واحدا قال لا أعنق النسمة وفك الرقبة ان تعين على الرقبة والمنيحة الرغوب والفئء على ذي الرحم فإن لم تطق ذلك فأمر بالمعروف وإنه عن المنكر فإن لم تطق ذلك فكف لسانك إلا من خير"

(69) – Bəra رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir bədəvi gəlib dedi: "Ey Allahın peyğəmbəri! Mənə elə bir əməl öyrət ki, o məni Cənnətə salsın". O dedi: "Müraciəti qısa etsən də, məsələni (məna baxımından) genişlətməmiş oldun. Kölə azad et, yaxud kimsəni köləlikdən azad et". (Bədəvi) dedi: "Məgər ikisi də bir şey deyilmi?" O dedi: "Xeyr! Kölə azad etmək (yalnız öz vəsaitinlə) onu azad etməyin, kimsəni köləlikdən azad etmək isə kölənin azad edilməsinə köməklik göstərməyindir. (Habelə, yaxınlarına) bol-bol süd verən qoyun bağışla, qohumlara qənimətdən pay ver. Bunu bacarmasan, (insanlara) yaxşı işlər görməyi əmr et və (onları) pis işlərdən çəkindir. Bunu da bacarmasan, onda heç olmasa dilini saxla, ancaq xeyir söylə".

[Səhihdir]

36-cı fəsil. Cahiliyyət dövründə qohumlarına baş çəkən, sonra da müsəlman olan kəs

٧٠- عن حكيم بن حزام أخبره أنه قال للنبي صلى الله عليه وسلم أرأيت أمورا كنت أتحنت بها في الجاهلية من صلة وعتاقة وصدقة فهل لي فيها أجر قال حكيم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أسلمت على ما سلف من خير"

(70) – Həkim ibn Hizam Peyğəmbərə ﷺ dedi: "Bir de görüm, cahiliyyət dövründə qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirmək, qul azad etmək və sədəqə vermək kimi gördüyüm yaxşı işlərə görə mənə savab yazılıbmı?" Rəsulullah ﷺ dedi: "Olub-keçən yaxşılıqlarla bərabər müsəlman oldun!"

[Səhihdir]

37-ci fəsil. Müşrik qohumla əlaqələri möhkəmləndirmək və ona hədiyyə vermək

٧١- عن ابن عمر رأى عمر حلة سيرة فقال يا رسول الله لو اشتريت هذه فلبستها يوم الجمعة وللوفود إذا أتوك فقال يا عمر إنما يلبس هذه من لا خلاق له ثم أهدى النبي صلى الله عليه وسلم منها حلل فأهدى إلى عمر منها حلة فجاء عمر إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله بعثت إلى هذه وقد سمعتك قلت فيها ما قلت قال إني لم أهدها لك لتلبسها إنما أهديتها إليك لتبيعها أو لتكسوها فأهداها عمر لأخ له من أمه مشرك"

(71) – İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Ömər رضي الله عنه (satılan) siyra бүрүncəyini¹ görünəcə deddi: "Ey Allahın elçisi! Bəlkə bunu alıb həm cümə günü, həm də yanına (qəbilələrdən) nümayəndələr gəldikdə geyəsən". O dedi: "Ey Ömər! Bunu ancaq (Axirətdə) heç bir payı olmayanlar geyər!" Sonra həmin бүрүncəkdən bir neçəsini Peyğəmbərə ﷺ pay verdilər. O da Ömərə رضي الله عنه bir бүрүncək hədiyyə göndərdi. Ömər رضي الله عنه Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: "Bunu mənə göndərmisən. Hərçənd ki, sən onun haqqında dediyini artıq demisən." O dedi: "Mən onu sənə verməmişəm ki geyəsən.

¹ Tərkibində ipək olan parçadan tikilmiş libas.

Vermişəm ki, onu (ya) satasan, ya da başqasına bağışlayasan".
Ömər رحمته onu anadan bir olan müşrik qardaşına hədiyyə verdi.

[Səhihdir]

38-ci fəsil.

Qohumlarınızla əlaqələri möhkəmləndirmək üçün əsil-nəcabətinizi öyrənin

٧٢- عن جبير بن مطعم أن جبير بن مطعم أخبره أنه سمع عمر بن الخطاب رضي الله عنه يقول على المنبر تعلموا أنسابكم ثم صلوا أرحامكم والله إنه ليكون بين الرجل وبين أخيه الشيء ولو يعلم الذي بينه وبينه من داخله الرحم لأوزعه ذلك عن انتهاكه"

(72) – Cubeyr ibn Mut'im رحمته rəvayət edir ki, mən Ömər رحمته minbərdə belə dediyini eşitdim: "Əsil-nəcabətinizi öyrənin, sonra da qohumlarınızla əlaqələri möhkəmləndirin. Allaha and olsun ki, hər kəsin öz qardaşı ilə arasında inciklik ola bilər. Əgər qardaşından inciyən kimsə aralarındakı qohumluq əlaqəsinin mahiyyətini bilsə, bu onu əlaqələri kəsməməyə təhrik edər".

[İsnadı həsəndir]

٧٣- ابن عباس أنه قال احفظوا انسابكم و تصلوا أرحامكم فإنه لا بعد بالرحم إذا قربت وإن كانت بعيدة ولا قرب بها إذا بعدت وإن كانت قريبة وكل رحم آتية يوم القيامة أمام صاحبها تشهد له بصلة إن كان وصلها وعليه بقطيعة إن كان قطعها"

(73) – İbn Abbas رحمته demişdir: "Əsil-nəcabətinizi qoruyun, qohumlarınızla əlaqələri möhkəmləndirin. Çünki qohum nə qədər uzaq olsa da sən onunla əlaqəni möhkəmləndirsən uzaq sayılmaz, həmçinin qohum nə qədər yaxın olsa da sən onunla əlaqəni kəssən yaxın sayılmaz. Qiyamət günü hər bir qohumluq əlaqəsi öz sahibinin önünə gələcək və əgər qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirmişsə, möhkəmləndirdiyinə, onu kəsmişsə, kəsdiyinə şahidlik edəcək".

[İsnadı səhihdir]

39-cü fəsil. (Azad edilmiş) kölə: “Mən filankəslərdənəm!” – deyə bilərmimi?

٧٤- حدثني عبد الرحمن بن حبيب قال قال لي عبد الله بن عمر ممن أنت قلت من تميم قلت من أنفسهم أو من مواليتهم قلت من مواليتهم قال فهلا قلت من مواليتهم إذا

(74) – Abdurrəhman ibn Həbib rəvayət edir ki, Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه məndən: “Kimlərdənsən?” – deyə soruşdu. Mən: “Təməim camaatındanam” – deyə cavab verdim. O soruşdu: “Özlərindənsən, ya (azad edilmiş) kölələrinədən?” Mən: “(Azad edilmiş) kölələrinədənəm” – deyə cavab verdim. O dedi: “Bəs nə üçün demirsən ki: “(Azad edilmiş) kölələrinədənəm”.

[İsnadı zəifdir]

40-cı fəsil. Qövmün (azad etdiyi) köləsi onların özlərindəndir

٧٥- عن رفاعة بن رافع أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لعمر رضي الله عنه اجمع لي قومك فجمعهم فلما حضروا باب النبي صلى الله عليه وسلم دخل عليه عمر فقال قد جمعت لك قومي فسمع ذلك الأنصار فقالوا قد نزل في قريش الوحي فجاء المستمع والناظر ما يقال لهم فخرج النبي صلى الله عليه وسلم فقام بين أظهرهم فقال من غيركم قالوا نعم فينا حليفنا وابن اختنا وموالينا قال النبي صلى الله عليه وسلم حليفنا منا وابن اختنا منا وموالينا منا وأنتم تسمعون إن أوليائي منكم المتقون فإن كنتم أولئك فذاك وإلا فانظروا لا يأتي الناس بالأعمال يوم القيامة وتأتون بالاثقال فيعرض عنكم ثم نادى فقال يا أيها الناس ورفع يديه يضعهما على رؤوس قريش أيها الناس إن قريشا أهل أمانة من بغى بهم قال زهير أظنه قال العواثر كبه الله لمنخرية يقول ذلك ثلاث مرات

(75) – Rifa ibn Rafi رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Ömər رضي الله عنه dedi: “Qövmünü mənim üçün bir yerə yığ!” Ömər رضي الله عنه onları bir yerə yığdı. Onlar Peyğəmbərin ﷺ qapısının yanına gəldikdə Ömər رضي الله عنه onun yanına daxil olub dedi: “Qövmümü səndən ötrü toplamışam”. Ənsar bunu eşitdikdə: “Qureyş barədə vəhy nazil oldu” – dedilər. Dinləmək və baxmaq istəyənlər oraya gəldilər. Peyğəmbər ﷺ bayıra çıxdı, onların arasında dayanıb dedi:

“Aranızda sizdən başqası varmı?” Onlar dedilər: “Bəli! Müttəfiqlərimiz, bacımız uşaqları və (azad edilmiş) kölələrimiz aramızdadırlar”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Müttəfiqlərimiz də bizdəndir, bacımız uşaqları da bizdəndir, (azad edilmiş) kölələrimiz də bizdəndir. Eşidin! Şübhəsiz ki, mənim dostlarım aranızdakı müttəqilərdir. Siz onlardansınızsə, çox yaxşı. Əks təqdirdə isə baxın. Qiyamət günü insanlar öz etdikləri əməllərlə gələcəklər. Siz daha ağır əməllərlə gələcəksiniz, lakin sizdən üz döndəriləcəkdir”. Sonra o, uca səslə çağırıb dedi: “Ey insanlar!” Əllərini qureyşlilərin başı üzərinə qaldırıb (üç dəfə) dedi: “Ey insanlar! Həqiqətən, Qureyşlilər e'tibarlı adamlardır. Kim onlara qarşı azgınlıq etsə, Allah onu hər iki üzü üstə (Cəhənnəmə) sürükləyər”.

[Həsəndir]

41-ci fəsil. İki, yaxud bir qız uşağına baxan kimsə

٧٦- عن عقیة بن عامر قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من كان له ثلاث بنات وصبر عليهن وكساهن من جدته كن له حجابا من النار

(76) – Uqbə ibn Amir رəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Kimin üç qızı olsa, səbir edib onları böyütsə və malından onlara xərcləsə, o qızlar onu Oddan qoruyan bir sipər olar”.

[Səhihdir]

٧٧- عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما من مسلم تدرکه ابنتان فيحسن صحبتهما إلا أدخلته الجنة

(77) – İbn Abbas رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Elə bir müsəlman yoxdur ki, onun iki qızı olsun, onlara yaxşı baxsın və qızlar da onu Cənnətə salmasın”.

[Həsən li-ğeyrihi]

٧٨- عن جابر بن عبد الله حدثهم قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من كان له ثلاث بنات يؤويهن ويكفين ويرحمهن فقد وجبت له الجنة البتة فقال رجل من بعض القوم وثنتين يا رسول الله قال وثنتين

(78) – Cabir ibn Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kimin üç qızı olsa, onlara qayğı göstərsə, onlara yaxşı baxsa və onlara rəhm etsə, Cənnətə daxil olmaq mütləq ona vacib olar”. Başqa tayfadan olan bir kişi dedi: “Ey Allahın elçisi! İki qızı olana da?” O dedi: “İki qızı olana da!”

[Həsəndir]

42-ci fəsil. Üç bacıya baxan kimsə

٧٩- عن أبي سعيد الخدري أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ثم لا يكون لأحد ثلاث بنات أو ثلاث أخوات فيحسن إليهن إلا دخل الجنة

(79) – Əbu Səid əl-Xudri رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Elə bir kimsə yoxdur ki, onun üç qızı və ya üç bacısı olsun, onlara yaxşı baxsın və Cənnətə daxil olmasın”.

[Həsəndir]

43-cü fəsil. Himayəsində olan qızına baxan kimsənin fəziləti

٨٠- عن موسى بن علي عن أبيه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لسراقة بن جعشم ألا أدلك على أعظم الصدقة أو من أعظم الصدقة قال بلى يا رسول الله قال ابنك مردودة إليك ليس لها كاسب غيرك

(80) – Uley ibn Rifah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Suraqa ibn Cu'suma رحمته الله dedi: “Ən böyük sədəqəni sənə göstərimmi?” O dedi: “Bəli, ya Rəsulullah!” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qızın sənə himayəndədir və səndən başqa da onun qayğısını çəkən yoxdur”.

[Zəifdir]

٨١- قال موسى قال سمعت أبي عن سراقة بن جعشم أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يا سراقة مثله

(81) – Uley رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Suraqa ibn Cu'suma رحمته الله dedi: “Ey Suraqa!...” (Əvvəlki hədis kimi).

[Zəifdir]

٨٢- عن المقdam بن معدى كرب أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما أطعمت نفسك فهو لك صدقة وما أطعمت ولدك فهو لك صدقة وما أطعمت زوجك فهو لك صدقة وما أطعمت خادمك فهو لك صدقة"

(82) – Miqdam ibn Mə'di رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: "Özün nə yesən, sənin üçün sədəqədir. Övladına nə yedirtsən, o da sənin üçün sədəqədir. Zövcənə nə yedirtsən, o da sənin üçün sədəqədir. Xidmətçinə nə yedirtsən, o da sənin üçün sədəqədir".

[Səhihdir]

44-cü fəsil. Qız uşaqlarının ölümünü arzulamağa pis baxmaq

٨٣- عن أبي الرواع عن بن عمر أن رجلا كان عنده وله بنات فتمنى موتهن فغضب بن عمر فقال أنت ترزقهن"

(83) – Əbu Rəvva rəvayət edir ki, bir kişi ibn Ömər رحمته الله yanında öz qızlarına ölüm arzuladı. İbn Ömər رحمته الله qəzəblənib dedi: "Onlara ruzini sənmi verirəsən?!"

[İsnadı zəifdir]

45-ci fəsil. Övlad xəsislik və qorxaqlıq üçün bir bəhanədir

٨٤- عن عائشة رضي الله عنها قالت قال أبو بكر رضي الله عنه يوما والله ما على وجه الأرض رجل أحب إلى من عمر فلما خرج رجع فقال كيف حلفت أي بنية فقلت له فقال أعز على والولد ألوط"

(84) – Aişə رحمته الله rəvayət edir ki, bir gün Əbu Bəkr رحمته الله belə dedi: "Allaha and olsun ki, (Peyğəmbərdən ﷺ sonra) yer üzündə mənə Ömərdən daha sevimli bir kimsə yoxdur". O çıxıb getdikdə qayıdıb mənə dedi: "Hə qızım, necə and içdim?"

Əbu Bəkr رحمته الله dedi: "Mənə çox xoşdur, amma övlad daha şirindir".

[İsnadı həsəndir]

٨٥— عن ابن أبي نعم قال كنت شاهدا بن عمر إذ سأله رجل عن دم البعوضة فقال ممن أنت فقال من أهل العراق فقال انظروا إلى هذا يسألني عن دم البعوضة وقد قتلوا بن النبي صلى الله عليه وسلم سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول هما ريحاني من الدنيا"

(85) – İbn Əbu Nu'm rəvayət edir ki, mən ibn Ömər رضي الله عنه yanında idim. Bir kişi ondan ağcaqanadın qanı barədə soruşdu. O dedi: "Sən kimlərdənsən?" Kişi dedi: "Mən İraq əhlindənəm". İbn Ömər رضي الله عنه dedi: "Buna bir baxın! Məndən ağcaqanadın qanı barədə soruşur. Halbuki, onlar Peyğəmbərin ﷺ nəvəsini öldürdülər. Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: "Onlar (Həsən və Hüseyin) mənim dünyadakı iki reyhanımdır!"

[Səhihdir]

46-cı fəsil. Körpəni boynunda daşımaq

٨٦— عن البراء يقول رأيت النبي صلى الله عليه وسلم والحسن صلوات الله عليه على عاتقه وهو يقول اللهم إني أحبه فأحبه

(86) – Bəra رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbəri ﷺ Həsəni (ona Allahın salavatı olsun) boynunda oturtmuş halda gördüm. O dedi: "Allahım! Mən onu sevirəm, Sən də onu sev!"

[Səhihdir]

47-ci fəsil. Övlad (ata-ananın) göz bəbəyidir

٨٧— عن جبير بن نفير قال جلسنا إلى المقداد بن الأسود يوما فمر به رجل فقال طوبى لهاتين العينين اللتين رأتا رسول الله صلى الله عليه وسلم والله لو ددنا أنا رأينا ما رأيت وشهدنا ما شهدت فاستغضب فجعلت أعجب ما قال إلا خيرا ثم أقبل عليه فقال ما يحمل الرجل على أن يتمنى محضرا غيبه الله عنه لا يدرى لو شهده كيف يكون فيه والله لقد حضر رسول الله صلى الله عليه وسلم أقوام كبهم الله على مناخرهم في جهنم لم يجيبوه ولم يصدقوه أولا تحمدون الله عز وجل إذ أخرجكم لا تعرفون إلا ربكم فتصدقون بما جاء به نبيكم صلى الله عليه وسلم قد كفيتم البلاء بغيركم والله لقد بعث النبي صلى الله عليه وسلم على أشد حال بعث عليها نبي قط في فترة وجاهلية ما

يرون أن ديننا أفضل من عبادة الأوثان فجاء بفرقان فرق به بين الحق والباطل وفرق به بين الوالد وولده حتى إن كان الرجل ليرى والده أو ولده أو أخاه كافرا وقد فتح الله قفل قلبه بالإيمان ويعلم أنه إن هلك دخل النار فلا تقر عينه وهو يعلم أن حبيبته في النار وأنها للتي قال الله عز وجل والذين يقولون ربنا هب لنا من أزواجنا وذرياتنا قرة أعين"

(87) – Cubeyr ibn Nufeyr rəvayət edir ki, bir gün biz Miqdad ibnul Əsvədin yanında oturmuşduq. Bu vaxt bir kişi onun yanına gəlib dedi: "Allahın elçisini ﷺ görmüş bu iki gözün xoş halına! Allaha and olsun ki, biz də sən görəni görmək, şahid olduğuna şahid olmaq istərdik". O (bu sözlərlə) Miqdadı رحمته qəzəbləndirdi. Mən təəccübləndim. Axı o kişi xeyirdən başqa bir söz söyləmədi! Miqdad رحمته ona üz tutub dedi: "Adamı Allahın göstərmədiyini görmək arzusunda olmağa vadar edən nədir? Axı o heç bilmir ki, onu görsəydi münasibəti ona qarşı necə olardı? Allaha and olsun ki, bir çoxları Allahın elçisini ﷺ görmüş, amma Allah onları üzləri üstə sürükləyib Cəhənnəmə atacaqdır. Onlar nə Peyğəmbərin ﷺ dəvətini qəbul etmiş, nə də onun gətirdiyini təsdiqləmişlər. Məgər siz şükür etmirsinizmi ki, qüdrətli və əzəmətli Allah sizi yalnız Rəbbinizi tanıyan və Peyğəmbərinizin ﷺ gətirdiyini təsdiqləyən bir ümmət etdi. Yetər ki, bəla sizdən qeyrilərinə gəldi. Allaha and olsun! Peyğəmbər ﷺ heç bir peyğəmbərin göndərilmədiyi elə bir cahiliyyət dövründə göndərilmişdir ki, həmin vaxt bützlərə ibadət etməyi dindən üstün tuturdular. O zaman o, haqqı batıldən ayırd edən Furqanı (Qur'anı) gətirdi. Onun sayəsində valideyni övladdan ayırdı. Hətta valideynini, övladını və qardaşını kafir sayan da var idi. Allah o kimsənin qəlbindəki qıfılı imanla açdı. O başa düşdü ki, belə halda həlak olsa, Cəhənnəm oduna girəcəkdir. Odur ki, o, sevdiyi kimsənin Oda düşəcəyini bilə-bilə sevinə bilməzdi. Bu isə qüdrətli və əzəmətli Allahın dediyi kimsələrdir:

﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا

"Onlar deyirlər: "Ey Rəbbimiz! Bizə gözümüzün aydınlığı olan zövcələr və övladlar bəxş et və bizi müttəqilərə örnək et!"¹

[Səhihdir]

48-ci fəsil.

Yoldaşının mal-dövləti və övladı çoxalsın deyə, onun üçün dua etmək

۸۸— عن أنس قال ثم دخلت على النبي صلى الله عليه وسلم يوما وما هو إلا أنا وأمي وأم حرام خالتي إذ دخل علينا فقال لنا ألا أصلي بكم وذلك في غير وقت صلاة فقال رجل من القوم فأين جعل أنسا منه فقال جعله عن يمينه ثم صلى بنا ثم دعا لنا أهل البيت بكل خير من خير الدنيا والآخرة فقالت أمي يا رسول الله خويدمك ادع الله له فدعا لي بكل خير كان في آخر دعائه أن قال اللهم أكثر ماله وولده وبارك له"

(88) – Ənəs ibn Malik رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, bir gün mən anamla və xalam Ummu Həramla birgə Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldik. O, bizim yanımıza gəlib dedi: "Sizə namaz qıldırımmı?" O bunu deyəndə namaz vaxtı deyildi. Səhabələrdən biri soruşdu: "O, Ənəsi hansı tərəfində saxladı?" (Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ona): "Onu sağ tərəfində saxladı"– deyə cavab verdi. Sonra dedi: "Peyğəmbər ﷺ bizə namaz qıldırdı, (Allahdan) bizim üçün, yəni ev əhlindən ötrü dünya və Axirətdə olan hər cür xeyirdən dilədi. Anam dedi: "Ey Allahın elçisi! Xidmətçinə diqqət yetir, onun üçün Allaha dua et!" O da (Allahdan) mənim üçün hər cür xeyirdən dilədi. Duasının sonunda isə belə dedi: "Allahım! Onun varını və övladını çoxalt, ona bərəkət ver!"

[Səhihdir]

49-cu fəsil. Analər rəhmlidirlər

۸۹— عن أنس بن مالك جاءت امرأة إلى عائشة رضي الله عنها فأعطتها عائشة ثلاث تمرات فأعطت كل صبي لها ثمرة وأمسكت لنفسها ثمرة التمرتين ونظرا إلى

¹ əl-Furqan, 74.

أمهما فعمدت إلى التمرة فشقتها فأعطت كل صبي نصف تمره فجاء النبي صلى الله عليه وسلم فأخبرته عائشة فقال وما يعجبك من ذلك لقد رحمها الله برحمته صبيها"

(89) – Ənəs ibn Malik رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, bir qadın Aişənin رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا yanına gəldi. Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ona üç dənə xurma verdi. O, körpələrinin hərəsinə bir xurma verdi. Birini də özünə saxladı. Körpələr xurmaları yedikdən sonra analarının üzünə baxdılar. Anaları (saxladığı) bir xurmanı iki yerə bölüb hər birinə xurmanın bir yarısını verdi. Peyğəmbər ﷺ gəldikdə Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ona bu haqda xəbər verdi. O dedi: "Səni təəccübləndirən nədir? O körpələrinə rəhm etdiyinə görə, Allah da ona rəhm etdi".

[Səhihdir]

50-ci fəsil. Körpələri öpmək

٩٠- عن عائشة رضي الله عنها قالت جاء أعرابي إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال أتقبلون صبيانكم فما نقبلهم فقال النبي صلى الله عليه وسلم أو أملك لك أن نزع الله من قلبك الرحمة"

(90) – Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا rəvayət edir ki, bir bədəvi ərəb Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: "Siz uşaqlarınızı öpürsünüz?! Biz onları öpmürük!" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Əgər Allah sənin qəlbindən mərhəmət hissini götürübsə, ona mən nə edim?!"

[Səhihdir]

٩١- عن أبي هريرة قال قيل رسول الله صلى الله عليه وسلم حسن بن علي وعنده الأقرع بن حابس التميمي جالس فقال الأقرع إن لي عشرة من الولد ما قبلت منهم أحدا فنظر إليه رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من لا يرحم لا يرحم"

(91) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Həsən ibn Əlini رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ öpdü. Bu vaxt Əqra ibn Habis رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ onun yanında oturmuşdu. Əqra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: "Mənim on övladım var, onlardan heç birini öpməmişəm". Peyğəmbər ﷺ ona baxıb dedi: "Rəhm etməyən kimsəyə rəhm edilməz".

[Səhihdir]

51-ci fəsil.

**Valideynin ədəbli olması və
övladının qayğısına qalması**

۹۲ – عن نمير بن أوس يقول ثم كانوا يقولون الصلاح من الله والأدب من الآباء

(92) – Numeyr ibn Əvs رضي الله عنه rəvayət edir ki, onlar belə deyərdilər: “Xeyirxahlıq Allahdandır, ədəb isə ata-babalardandır”.

[İsnadı zəifdir]

۹۳ – عن النعمان بن بشير حدثه أن أباه انطلق به إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم يحمله فقال يا رسول الله إني أشهدك أني قد نحللت النعمان كذا وكذا فقال أكل ولدك نحللت قال لا قال فأشهد غيري ثم قال أليس يسرك أن يكونوا في البر سواء قال بلى قال فلا إذا قال أبو عبد الله البخاري: ليس الشهادة من النبي صلى الله عليه وسلم رخصة

(93) – Nomən ibn Bəşir رضي الله عنه rəvayət edir ki, atası onu Peyğəmbərin ﷺ yanına gətirib dedi: “Ey Allahın elçisi! Mən filan və filan şeyi Nomənə pay verdimə səni şahid çağırıram”. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Övladlarının hamısına (bu qədər) pay verdinmi?” O: “Xeyr!” – deyə cavab verdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Elə isə başqasını şahid çağır!” Sonra başa saldı ki: “Məgər onların hamısının sənə eynilə qayğı göstərməsi sənin könlünü şad etməzmi?” O: “Əlbəttə (edər)”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Elə isə belə etmə!”

Əbu Abdullah əl-Buxari deyir ki, Peyğəmbərin ﷺ şahidliyi heç də rüsxət demək deyil.

[Səhihdir]

52-ci fəsil. Atanın övlada qayğı göstərməsi

۹۴ – عن ابن عمر قال إنما سماهم الله أبرارا لأنهم برؤا الأباء والأبناء كما أن لوالدك عليك حق كذلك لولدك عليك حق

(94) – İbn Ömər رضي الله عنه dedi: “Allah onları qayğıkeş adlandırdı. Çünki onlar atalara və övladlara qayğı göstərdilər. Valideynin

haqqı sənin üzərinə düşdüyü kimi, övladın da haqqı sənin üzərinə düşür”.

[İsnadı zəifdir]

53-cü fəsil. Rəhm etməyən kimsəyə rəhm edilməz

٩٥- عن أبي سعيد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من لا يرحم لا يرحم

(95) – Əbu Səid əl-Xudri رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Rəhm etməyən kimsəyə rəhm edilməz”.

[Səhihdir]

٩٦- عن جرير بن عبد الله قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يرحم الله من لا يرحم الناس

(96) – Cərir ibn Abdullah رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İnsanlara rəhm etməyən kimsəyə Allah rəhm etməz”.

[Səhihdir]

٩٧- عن جرير بن عبد الله قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من لا يرحم الناس لا يرحمه الله

(97) – Cərir ibn Abdullah رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hər kəs insanlara rəhm etməzsə, Allah da ona rəhm etməz”.

[Səhihdir]

٩٨- عن عائشة رضي الله عنها قالت أتى النبي صلى الله عليه وسلم ناس من الأعراب فقال له رجل منهم: يا رسول الله! أ تقبلون الصبيان؟ فوالله ما نقبلهم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم أو أملك إن كان الله عز وجل نزع من قلبك الرحمة

(98) – Aişə رəvayət edir ki, bir dəstə bədəvi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi. Onlardan biri dedi: “Ey Allahın elçisi! Siz uşaqları öpürsünüz?! Allaha and olsun ki, biz onları öpmürük”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əgər Allah sənin qəlbindən mərhəmət hissini götürübsə, ona mən nə edim?!”

[Səhihdir]

۹۹ – عن أبي عثمان أن عمر رضي الله عنه استعمل رجلا فقال العامل أن لي كذا وكذا من الولد ما قبلت واحدا منهم فزعم عمر أو قال عمر إن الله عز وجل لا يرحم من عباده إلا أبرهم

(99) – Əbu Osman rəvayət edir ki, Ömər رضي الله عنه bir kişiylə iş tapşırırdı. Kişi dedi: “Mənim filan qədər övladım var, amma onlardan heç birini öpməmişəm”. Ömər dedi: “Qüdrətli və əzəmətli Allah qullarından yalnız qayğıkeş olanlara rəhm edir”.

[İsnadı həsəndir]

54-cü fəsil. Mərhəmət yüz hissədir

۱۰۰ – عن أبي هريرة قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول جعل الله عز وجل الرحمة مائة جزء فأمسك عنده تسعة وتسعين وأنزل في الأرض جزءا واحدا فمن ذلك الجزء يتراحم الخلق حتى ترفع الفرس حافرها عن ولدها خشية أن تصيبه

(100) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Qüdrətli və əzəmətli Allah rəhməti yüz hissə etdi. Doxsan doqquzunu Özündə saxlayıb bir hissəsini yer üzünə endirdi. Məhz bunun sayəsində yaradılanlar bir-birinə rəhm edir. Hətta at öz balasını tapdalamasın deyə ayaqlarını yuxarı qaldırır”.

[Səhihdir]

55-ci fəsil.

Qonşuya yaxşılıq etmək barədə tövsiyə

۱۰۱ – عن عائشة رضي الله عنها عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما زال جبريل يوصي بالجار حتى ظننت أنه سيورثه

(101) – Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Cəbrail عليه السلام qonşu haqqında mənə o qədər tövsiyə etdi ki, ona da mirasdan pay düşəcəyini güman etdim”.

[Səhihdir]

۱۰۲ – عن أبي شريح الخزاعي عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليحسن إلى جاره ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيرا أو ليصمت"

(102) – Əbu Şureyh əl-Xuzai رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim Allaha və Axirət gününə inanırsa, qonşusuna yaxşılıq etsin. Kim Allaha və Axirət gününə inanırsa, qonağına ehtiram göstərsin. Kim Allaha və Axirət gününə inanırsa, (ya) xeyir söyləsin, ya da sussun".

[Səhihdir]

56-cı fəsil. Qonşunun haqqı

۱۰۳ – عن المقداد بن الأسود يقول سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم أصحابه عن الزنا قالوا حرام حرمه الله ورسوله فقال لأن يزني الرجل بعشر نساء أيسر عليه من أن يزني بامرأة جاره وسألهم عن السرقة قالوا حرام حرمها الله عز وجل ورسوله فقال لأن يسرق من عشرة أهل أبيات أيسر عليه من أن يسرق من بيت جاره"

(103) – Miqdad ibnul Əsvəd rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səhabələrdən zina barədə soruşdu. Onlar dedilər: "Haramdır! Bunu Allah və Onun elçisi haram buyurmuşdur". O dedi: «Kişinin on qadınla zina etməsi (günah baxımından) onun üçün qonşusunun qadını ilə zina etməsindən daha yüngüldür. Peyğəmbər ﷺ onlardan oğurluq barədə soruşdu. Onlar dedilər: "Haramdır! Bunu Allah və Onun elçisi haram buyurmuşdur". O dedi: «Kişinin on evdən oğurluq etməsi (günah baxımından) onun üçün qonşusunun evindən oğurluq etməsindən daha yüngüldür".

[Səhihdir]

57-ci fəsil. Qonşudan başlamaq

۱۰۴ – عن ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما زال جبريل يوصيني بالجار حتى ظننت أنه سيورثه"

(104) – İbn Ömər رحمته rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Cəbrail عليه السلام qonşu haqqında mənə o qədər tövsiyə etdi ki, ona da mirasdan pay düşəcəyini güman etdim”.

[Səhihdir]

١٠٥ – عن عبد الله بن عمرو أنه ذبحت له شاة فجعل يقول لغلامه أهديت لجارنا اليهودي أهديت لجارنا اليهودي سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما زال جبريل يوصيني بالجار حتى ظننت أنه سيورثه

(105) – Abdullah ibn Amr رحمته bir qoç kəsdirdi. Sonra xidmətçisindən təkrar-təkrar soruşdu: “(Ətdən) qonşumuz yəhudiyə pay verdinmi? Qonşumuz yəhudiyə pay verdinmi? Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Cəbrail عليه السلام qonşu haqqında mənə o qədər tövsiyə etdi ki, ona da mirasdan pay düşəcəyini güman etdim”.

[Səhihdir]

١٠٦ – عن عائشة رضي الله عنها تقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما زال جبريل يوصيني بالجار حتى ظننت أنه ليورثه

(106) – Aişə رحمها rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Cəbrail عليه السلام qonşu haqqında mənə nə qədər tövsiyə etdisə, ona da mirasdan pay düşəcəyini güman etdim”.

[Səhihdir]

58-ci fəsil.

Qapısı ən yaxın olan qonşuya pay vermək

١٠٧ – عن عائشة قالت قلت يا رسول الله ان لي جارين فإلى أيهما أهدى قال إلى أقربهما منك باباً

(107) – Aişə رحمها rəvayət edir ki, mən dedim: “Ey Allahın elçisi! Mənim iki qonşum var. Mən onlardan hansı birinə pay verməliyəm?” O dedi: “Qapısı ən yaxın olana!”

[Səhihdir]

۱۰۸ – عن عائشة رضي الله عنها قالت قلت يا رسول الله إن لي جارين فإلى أيهما أهدى قال إلى أقربهما منك باباً"

(108) – Aişə رَضِيَ اللهُ عَنْهَا rəvayət edir ki, mən dedim: "Ey Allahın elçisi! Mənim iki qonşum var. Mən onlardan hansı birinə pay verməliyəm?" O dedi: "Qapısı ən yaxın olana!"

[Səhihdir]

59-cu fəsil. Ən yaxın və ən yaxın qonşular

۱۰۹ – عن الحسن أنه سئل عن الجار فقال أربعين داراً أمامه وأربعين خلفه وأربعين عن يمينه وأربعين عن يساره"

(109) – Həsəndən رَضِيَ اللهُ عَنْهُ qonşu barədə soruşdular. O dedi: "(Evinin) önündəki qırx ev, arxasındakı qırx ev, sağındakı qırx ev və solundakı qırx ev (qonşulardır)!"

[İsnadı həsəndir]

۱۱۰ – عن أبي هريرة قال ولا يبدأ بجاره الأقصى قبل الأدنى ولكن يبدأ بالأدنى قبل الأقصى"

(110) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللهُ عَنْهُ dedi: "(Qonşusuna yaxşılıq etmək istəyənin) yaxın qonşunu qoyub uzaq qonşudan başlamamalıdır, əksinə, uzaq qonşudan əvvəl yaxın qonşudan başlamalıdır".

[İsnadı zəifdir]

60-cı fəsil. Qapını qonşunun üzünə bağlayan kəs

۱۱۱ – عن ابن عمر قال لقد أتى علينا زمان أو قال حين وما أحد أحق بديناره ودرهمه من أخيه المسلم ثم الآن الدينار والدرهم أحب إلى أحدنا من أخيه المسلم سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول كم من جار متعلق بجاره يوم القيامة يقول يا رب هذا أغلق بابي دوني فمعه معروفه"

(111) – İbn Ömər رَضِيَ اللهُ عَنْهُ deyir ki, vaxt var idi heç kəs özünün dinar və dirhəminə müsəlman qardaşından daha haqlı olduğunu düşünmürdü. Amma indi kimlərəsə dinar və dirhəm müsəlman

qardaşından daha əzizdir. Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Neçə-neçə qonşu var ki, Qiyamət günü öz qonşusundan asılı olacaq. O deyəcəkdir: “Ey Rəbbim! Bu (kəs) öz qapısını mənim üzümə bağlamış, yaxşılıq etməkdən boyun qaçırmışdır”.

[Həsən li-ğeyrihi]

61-ci fəsil. Qonşusu ac ola-ola onun qarnını doydurmamaq

۱۱۲ – عن ابن عباس يخبر بن الزبير يقول سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول ليس المؤمن الذي يشبع وجاره جائع

(112) – İbn Abbas رضى الله عنه ibn əz-Zubeyrə رضى الله عنه dedi: “Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Qonşusu ac ola-ola öz qarnını doyduran kimsə (əsl) mömin deyildir”.

[Səhihdir]

62-ci fəsil. Xörəyin suyunu çox edib qonşulara da pay vermək

۱۱۳ – عن أبي ذر قال أوصاني خليلي صلى الله عليه وسلم بثلاث أسمع وأطيع ولو لعبد مجدع الأطراف وإذا صنعت مرقة فأكثر ماءها ثم انظر أهل بيت من جيرانك فاصبهم منه بمعروف وصل الصلاة لوقتها فإن وجدت الإمام قد صلى فقد أحرزت صلاتك وإلا فهي نافلة

(113) – Əbu Zərrə رضى الله عنه rəvayət edir ki, əziz dostum ﷺ mənə üç şeyi tövsiyə etdi: “(Başcınız) şikəst bir qul olsa belə, eşit və itaət et; xörək bişirdikdə, onun suyunu çox elə. Sonra qonşularından olan ev əhlinə nəzər sal və xörəkdən lazımı qədər onlara da ver; (hər) namazı öz vaxtında qıl. İmamı namazı qılan görsən (və camaatla birgə bir daha namaz qılsan), bu, sənin üçün nafilə (əlavə namaz) olar. Əks halda, artıq sən öz namazını yerinə yetirmişsən”.

[Səhihdir]

۱۱۴ – عن أبي ذر قال قال النبي صلى الله عليه وسلم يا أبا ذر إذا طبخت مرقة فأكثر ماء المرقّة وتعاهد جيرانك أو أقسم في جيرانك"

(114) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ey Əbu Zərr! Xörək bişirəndə onun suyunu çox elə və qonşularını da (yeməyə) çağır, yaxud qonşularınla da bölüş".

[Səhihdir]

63-cü fəsil. Ən xeyirli qonşu

۱۱۵ – عن عبد الله بن عمرو بن العاص عن رسول الله صلى الله عليه وسلم أنه قال خير الأصحاب عند الله تعالى خيرهم لصاحبه وخير الجيران عند الله (تعالى) خيرهم لجاره"

(115) – Abdullah ibn Amr ibn As رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Uca Allah yanında ən xeyirli dost öz dostuna yaxşılıq edən kimsədir. Həmçinin Allah yanında ən xeyirli qonşu öz qonşusuna yaxşılıq edən kimsədir".

[Səhihdir]

64-cü fəsil. Əməlisaleh qonşu

۱۱۶ – عن نافع بن عبد الحارث عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من سعادة المرء المسلم المسكن الواسع والجار الصالح والمركب الهنيء"

(116) – Nafi ibn Abdulharis رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Geniş ev, əməlisaleh qonşu və rahat minik müsəlman kişinin səadətidir".

[Səhih li-ğeyrihi]

65-ci fəsil. Pis qonşu

۱۱۷ – عن أبي هريرة قال كان من دعاء النبي صلى الله عليه وسلم اللهم إني أعوذ بك من جار السوء في دار المقام فإن جار الدنيا يتحول"

(117) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: “Allahım! Daim qalacağım yurddakı pis qonşudan Sənə sığınırım. Çöldə yaşayan qonşu isə köçəridir”.

[Həsəndir]

١١٨ – عن أبي موسى قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تقوم الساعة حتى يقتل الرجل جاره وأخاه وأباه”

(118) – Əbu Musa رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kişi öz qonşusunu, qardaşını və atasını öldürməyincə Qiyamət qopmaz”.

[Həsəndir]

66-cı fəsil. Qonşuya əziyyət verməmək

١١٩ – عن أبي هريرة يقول قيل للنبي صلى الله عليه وسلم يا رسول الله إن فلانة تقوم الليل وتصوم النهار وتفعل وتصدق وتؤدي جيرانها بلسانها فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا خير فيها هي من أهل النار وفلانة تصلي المكتوبة وتصدق بأثوار ولا تؤدي أحدا فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم هي من أهل الجنة”

(119) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedilər: “Ey Allahın elçisi! Filan qadın gecə namaz qılır, gündüz oruc tutur, yaxşı işlər görür, sədəqə verir, amma qonşularına dili ilə əziyyət verir”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onda xeyir yoxdur. O, Cəhənnəm əhlindəndir”. Onlar dedilər: “Filan qadın yalnız vacib namazları qılır, yağsız pendirdən sədəqə verir, heç kəsə də əziyyət vermir”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “O, Cənnət əhlindəndir”.

[Səhihdir]

١٢٠ – حدثني عمارة بن غراب أن عمة له حدثته أنها سألت عائشة أم المؤمنين رضي الله عنها فقالت إن زوج إحدانا يريد بها فتمنعه نفسها إما أن تكون غضبي أو لم تكن نشيطة فهل علينا في ذلك من حرج قالت نعم إن من حقه عليك أن لو أراك وأنت على قتب لم تمنعه قالت قلت لها إحدانا تحيض وليس لها ولزوجها إلا فراش واحد أو لحاف واحد فكيف تصنع قالت لتشد عليها إزارها ثم تنام معه فله ما فوق ذلك مع أني سوف أخبرك ما صنع النبي صلى الله عليه وسلم إنه كانت ليلى منه فطحننت شيئا من شعير فجعلت له قرصا فدخل فرد الباب ودخل إلى المسجد وكان إذا أراد أن ينام أغلق

الباب وأوكأ القربة وأكفأ القدر وأطفأ المصباح فانتظرتة أن ينصرف فأطعمه القرص فلم ينصرف حتى غلبني النوم وأوجعه البرد فأتاني فأقامني ثم قال أدفني أدفني فقلت له إني حائض فقال وإن اكشفي عن فخذي فكشفت له عن فخذي فوضع خده ورأسه على فخذي حتى دفيء فأقبلت شاه لجارنا داجنة فدخلت ثم عمدت إلى القرص فأخذته ثم أدبرت به قالت وقلقت عنه واستيقظ النبي صلى الله عليه وسلم فبادرتها إلى الباب فقال النبي صلى الله عليه وسلم خذي ما أدركت من قرصك ولا تؤذي جارك في شاته"

(120) – Ammara ibn Ğurabın bibisi möminlərin anası Aişə-dən ﷺ soruşdu: "Birimizin ərəi öz yoldaşı ilə yaxınlıq etmək istədikdə qadın, ya qəzəbli, ya da həvəssiz olduğuna görə ona yaxınlıq vermir. Buna görə bizə günah yazılırmı?" (Aişə r.a) dedi: "Bəli (yazılır)! Çünki onun sənin üzərinə düşən haqqıdır ki, yəhər üstündə belə səninlə yaxınlıq etmək istəsə, ona mane olmayasan". (Ammaranın bibisi) deyir ki, mən yenə soruşdum: "Birimiz heyz olursa, ər-arvadın da ancaq bir çarpayısı, yaxud bir yorğanı varsa, onda o nə etməlidir?" (Aişə r.a) dedi: "Qoy (o qadın) övrət yerini alt paltarı ilə bərk-bərk örtünsün, sonra da onun yanında yatsın. (Bu vaxt) kişi cinsi əlaqədən başqa hər şey edə bilər. Bundan əlavə, sənə Peyğəmbərin ﷺ nə etdiyini deyəcəyəm. O gecə ki, Peyğəmbər ﷺ mənimlə qalacaqdı, mən arpa unundan onun üçün kökə bişirdim. O içəri keçib qapını bağlayıb məscidə daxil oldu. O, yatmaq istədikdə qapını kilidləyər, su qablarının ağzını bağlayar, çırağı söndürürdü. Mən gözlədim ki, gəlsin, ona yemək verim. Lakin mən yuxuya gedənədək o gəlmədi. Nəhayət, ona soyuq oldu. O gəlib məni oyatdı və: "Məni isit, məni isit!" – dedi. Mən də ona: "Heyzliyəm!" – dedim. O buyurdu: "Eybi yox. Ayaqlarının üstünü aç!" Mən ayaqlarımın üstünü açdım və o, isinənədək üzünü və başını budumun üstünə qoydu. Sonra qonşunun (əhliləşmiş) qoçu içəri girdi. Sonra da yaxınlaşıb kökəni götürdü və dönüb getdi. Mən onu dəf etmək istədikdə Peyğəmbər ﷺ oyandı. Mən qapıya tərəf yüyürdükdə o dedi: "Kökəni götür, amma qoça görə qonşuna əziyyət vermə!"

[İsnadı zəifdir]

۱۲۱- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يدخل الجنة من لا يأمن جاره بوائقه"

(121) – Əbu Hureyra رضى الله عنه Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qonşusu şərin-dən əmin olmayan kimsə Cənnətə daxil olmaz".

[Səhihdir]

67-ci fəsil.

Qonşu qadın öz qadın qonşusuna qoç dırnağını belə əsirgəməməlidir

۱۲۲- عن عمرو بن معاذ الأشهلي عن جدته أنها قالت قال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم يا نساء المؤمنات لا تحقرن امرأة منكن لجارتها ولو كراع شاة محرق"

(122) – Amr ibn Muazın nənəsi رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ mənə dedi: "Ey mömin qadınlar! Qoy sizlərdən heç bir qadın öz qonşusuna qızarmış qoç ayağını belə əsirgəməsin".

[Səhihdir]

۱۲۳- عن أبي هريرة قال النبي صلى الله عليه وسلم يا نساء المسلمات يا نساء المسلمات لا تحقرن جارة لجارتها ولو فرسن شاة"

(123) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ey müsəlman qadınlar! Ey müsəlman qadınlar! Qoy heç bir qonşu qadın öz qadın qonşusuna qoç dırnağını belə əsirgəməsin".

[Səhihdir]

68-ci fəsil. Qonşunun şikayəti

۱۲۴- عن أبي هريرة قال قال رسول الله إن لي جارا يؤذيني فقال انطلق فأخرج متاعك إلى الطريق فانطلق فأخرج متاعه فاجتمع الناس عليه فقالوا ما شأنك قال لي جار يؤذيني فذكرت للنبي صلى الله عليه وسلم فقال انطلق فأخرج متاعك إلى الطريق فجعلوا يقولون اللهم العنه اللهم اخزه فبلغه فأتاه فقال ارجع الى منزلك فوالله لا أؤذيك"

(124) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərə ﷺ dedi: “Ey Allahın elçisi! Mənim bir qonşum var, mənə əziyyət verir. O dedi: “Get evindəki əşyaları yola çıxart!” Kişi gedib evindəki əşyaları bayıra çıxartdı. Camaat onun başına toplanıb dedi: “Sənə nə üz verib?” Kişi dedi: “Mənim bir qonşum var, mənə əziyyət verir. Mən bu haqda Peyğəmbərə ﷺ bildirdim. O da (məna): “Get evindəki əşyaları yola çıxart!”– dedi. Camaat dua edərək: “Allahım! Ona lənət et! Allahım! Onu rüsvay et!”– dedilər. Bu xəbər qonşusuna çatdıqda onun yanına gəlib dedi: “Evinə qayıt. Allaha and olsun ki, daha sənə əziyyət verməyəcəyəm”.

[Həsən səhihdir]

١٢٥- عن أبي جحيفة قال شكّا رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم جاره فقال احمل متاعك فضعه على الطريق فمن مر به يلغنه فجعل كل من مر به يلغنه فجاء إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال ما لقيت من الناس فقال إن لعنة الله فوق لعنتهم ثم قال للذي شكّا كفيت

(125) – Əbu Cuheyfə رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərə ﷺ qonşusundan şikayət etdi. O dedi: “Evindəki əşyaları götür qoy yola! Onun yanından keçən hər kəs sənə qonşusuna lənət oxuyacaq”. Elə ki onun yanından keçən hər kəs ona lənət oxumağa başladı, kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Mən camaatın filan söz dediyini eşitdim”. Peyğəmbər ﷺ: “Şübhəsiz ki, Allahın lənəti onların lənətindən daha üstündür”– dedi. Sonra da şikayətçiyə: “Bu sənə yetər”– dedi.

[Həsən səhihdir]

١٢٦- عن جابر يقول جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم يستعديه على جاره فبينما هو قاعد بين الركن والمقام إذ أقبل النبي صلى الله عليه وسلم ورآه الرجل وهو مقاوم رجلا عليه ثياب بياض عند المقام حيث يصلون على الجنائز فأقبل النبي صلى الله عليه وسلم فقال بأبي أنت وأمي يا رسول الله من الرجل الذي رأيت معك مقاومك عليه ثياب بياض قال أقدر رأيتُه قال نعم قال رأيت خيرا كثيرا ذاك جبريل صلى الله عليه وسلم رسول ربي ما زال يوصيني بالجار حتى ظننت أنه جاعل له ميراثا

(126) – Cabir عليه السلام rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib qonşusundan gileyləndi. O, rüknlə məqam (Kə'bənin küncü ilə İbrahim aleyhissəlamın məqamı) arasında dayanarkən Peyğəmbər ﷺ gəldi. Kişi onun cənazə namazı qılınarkən məqamın yanında dayanan ağ paltarlı bir kişiylə müqavimət göstərdiyini gördü. Sonra da onun yanına gəlib dedi: “Atam-anam sənə fəda olsun, ya Rəsulallah! Sənin yanında gördüyüm, sənə müqavimət göstərən ağ paltarlı kişi kim idi?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sən çoxlu xeyir gördün. O, Cəbrail ﷺ idi, Rəbbimin elçisi. O mənə qonşu haqqında nə qədər tövsiyə etdisə, ona da mirasdan pay düşəcəyini güman etdim”.

[İsnadı zəifdir]

69-cu fəsil. Qonşuya əziyyət verib

(mənzilindən) çıxardan kəs

١٢٧ – كان ثوبان يقول ما من رجلين يتصارمان فوق ثلاثة أيام فيهلك أحدهما فماتا وهما على ذلك من المصارمة إلا هلكا جميعا وما من جار يظلم جاره ويقهره حتى يحمله ذلك على أن يخرج من منزله إلا هلك

(127) – Sovbən عليه السلام dedi: “Üç gündən artıq bir-birindən əlaqəni kəsən elə iki kişi yoxdur ki, ikisindən biri həlak olmasın. Və beləcə küsülü halda ölsələr, hər ikisi həlak olar. Qonşusuna əziyyət verən, onu alçaldan, bu səbəbdən də qonşusunu evindən çıxardan elə bir qonşu yoxdur ki, həlak olmasın”.

[İsnadı səhihdir]

70-ci fəsil. Yəhudi qonşu

١٢٨ – عن عبد الله بن عمرو وغلामه يسلم شاة فقال يا غلام إذا فرغت فابدأ بجارنا اليهودي فقال رجل من القوم اليهودي أصلحك الله قال إني سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يوصي بالجار حتى خشينا أو رؤينا أنه سيورثه

(128) – Abdullah ibn Amrın عليه السلام xidmətçisi qoçun dərisini soyurdu. Abdullah dedi: “Ay uşaq! Soyub qurtardıqdan sonra (ətdən) birinci qonşumuz yəhudiylə verərsən?” Camaatın içindən

bir kişi dedi: “Yəhudiyyə? Allah səni islah etsin!” (Abdullah) dedi: “Peyğəmbər ﷺ qonşu haqqında bizə o qədər tövsiyə etdi ki, nəhayət qorxduq və ya zənn etdik ki, ona mirasdan pay düşəcək”.

[Səhihdir]

71-ci fəsil. Hörmətli olmaq

۱۲۹ – عن أبي هريرة قال سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم أي الناس أكرم قال أكرمهم عند الله أتقاهم قالوا ليس عن هذا نسألك قال فأكرم الناس يوسف نبي الله بن نبي الله بن خليل الله قالوا ليس عن هذا نسألك قال فعن معادن العرب تسألوني قالوا نعم قال فخيركم في الجاهلية خيركم في الإسلام إذا فقهوا

(129) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərdən ﷺ soruşdular: “İnsanların ən hörmətlisi kimdir?” O dedi: “Allah yanında onların ən hörmətlisi Allahdan ən çox qorxanıdır”. (Səhabələr) dedilər: “Biz səndən o haqda soruşmuruq”. O dedi: “Ən hörmətli insan, Allahın peyğəmbəri, peyğəmbər oğlu və Allahın sevimli dostunun nəvəsi Yusufdur. Onlar dedilər: “Biz səndən o haqda soruşmuruq”. O dedi: “Yəqin ki, siz məndən ərəblərin əcdadı barədə soruşursunuz?” Onlar: “Bəli!” – deyər cavab verdilər. O dedi: “Cəhiliyyə dövründə xeyirli olanlarınız – əgər şəriəti anlasalar, – İslamda da xeyirli olacaqlar”.

[Səhihdir]

72-ci fəsil.

İtaətkara da, günahkara da yaxşılıq etmək

۱۳۰ – عن محمد بن علي بن الحنفية "هل جزاء الإحسان إلا الإحسان" قال هي مسجلة للبر والفاجر قال أبو عبد الله قال أبو عبيد مسجلة مرسله

(130) – Muhəmməd ibn Əli – ibnul-Hənəfiyyə:

﴿ هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ﴾

"Yaxşılığın əvəzi ancaq yaxşılıq deyildirmi?"¹ ayəsini izah edib demişdir: "Ayə həm itaətkara, həm də günahkara yazılmışdır". Əbu Ubeydə dedi: "Yazılmışdır, yəni göndərilmişdir".

[İsnadı həsəndir]

73-cü fəsil. Yetimə baxanın fəziləti

۱۳۱- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم الساعى على الأرملة والمساكين كالمجاهدين في سبيل الله وكالذى يصوم النهار ويقوم الليل

(131) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Dul qadınlara və kasıblara əl tutan kimsə Allah yolunda olan mücahid kimi, habelə gündüz oruc tutub gecə namaz qılan kimsə kimidir".

[Səhihdir]

74-cü fəsil.

Yetimi olan kimsəyə baxanın fəziləti

۱۳۲- أن عائشة زوج النبي صلى الله عليه وسلم قالت جاءتني امرأة معها ابنتان لها فسألتني فلم تجد عندي إلا ثمرة واحدة فأعطيتهما فقسمتهما بين ابنتيهما ثم قامت فخرجت فدخل النبي صلى الله عليه وسلم فحدثته فقال من يلي من هذه البنات شيئاً فأحسن اليهن كن له ستراً من النار

(132) Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Aişə رəvayət edir ki, bir qadın iki qızı ilə birgə yanıma gəlib məndən (yeməyə bir şey) istədi. Məndə yalnız bircə xurma tapıldı. Mən xurmanı ona verdim. O da onu qızları arasında bölüşdürdü. Sonra qalxıb bayıra çıxdı. Peyğəmbər ﷺ içəri daxil olduqda mən ona bu haqda xəbər verdim. O dedi: "Kim bu qızlara böyüklük edib onların qeydinə qalsa, qızlar onu Oddan qoruyan bir sipər olar".

[Səhihdir]

¹ ər-Rəhman, 60.

75-ci fəsil. (Həm atası, həm də anası ölmüş) yetimə baxan kimsənin fəziləti

۱۳۳ – عن أم سعيد بنت مرة الفهري عن أبيها عن النبي صلى الله عليه وسلم أنا وكافل اليتيم في الجنة كهاتين أو كهذه من هذه شك سفيان في الوسطى ملكا تلي الإبهام"

(133) – Ummu Səid bint Murra əl-Fihri atasından رَوَاهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Mən və yetimin hamisi Cənnətdə bu iki barmaq kimi və ya bunların nisbətinə bənzər olacağıq". Süfyan ibn Uyeynə orta barmağı ilə işarə barmağını birləşdirdi.

[Səhihdir]

۱۳۴ – عن الحسن أن يتيما كان يحضر طعام بن عمر فدعا بطعام ذات يوم فطلب يتيمة فلم يجده فجاء بعد ما فرغ بن عمر فدعا له بن عمر بطعام لم يكن عندهم فجاء بسويق وعسل فقال دونك هذا فوالله ما غبنت يقول الحسن وابن عمر والله ما غبن"

(134) – Həsən deyir ki, yetim bir oğlan ibn Ömər رَوَاهُ birgə yemək yeyərdi. Bir gün ibn Ömər رَوَاهُ yemək gətizdirib yetimi də çağırırdı, amma onu tapmadı. O, ibn Ömər رَوَاهُ yeməyi yeyib qurtardıqdan sonra gəldi. İbn Ömər رَوَاهُ onun üçün yemək gətirməyi buyurdu. Lakin onlarda yemək qalmamışdı. İbn Ömər رَوَاهُ ona sıyıq və bal verib dedi: "Bu sənin üçün azdır. Amma Allaha and olsun ki, səni aldatmayıblar". Həsən dedi: "Allaha and olsun ki, ibn Ömər رَوَاهُ də aldanmadı".

[İsnadı zəifdir]

۱۳۵ – سهل بن سعد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أنا وكافل اليتيم في الجنة هكذا وقال بإصبعيه السبابة والوسطى"

(135) – Səhl ibn Sə'd رَوَاهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ orta barmağı ilə işarə barmağını birləşdirib dedi: "Mən və yetimin hamisi Cənnətdə bu cür olacağıq".

[Səhihdir]

۱۳۶ – حدثنا أبو بكر بن حفص أن عبد الله كان لا يأكل طعاما إلا وعلى خوانه يتيما"

(136) – Əbu Bəkr ibn Həfs deyir ki, Abdullah (ibn Ömər r.a) yemək yedikdə həmişə süfrəsinin arxasında yetim olardı.

[İsnadı səhihdir]

76-cı fəsil. Ən xeyirli ev, içində yetimə yaxşılıq edilən evdir

١٣٧- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خير بيت في المسلمين بيت فيه يتيم يحسن إليه وشر بيت في المسلمين بيت فيه يتيم يساء إليه أنا وكافل اليتيم في الجنة كهاتين يشير بإصبعيه

(137) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Müsəlmanların ən xeyirli evi, içində yetim olub ona yaxşılıq edilən evdir. Müsəlmanların ən şər evi isə, içində yetim olub ona pislik edilən evdir. Mən və yetimin hamisi Cənnətdə bu iki barmaq kimi olacağıq”.

[“Mən və yetimin hamisi...” cümləsindən başqa hədisin qalan hissəsi zəifdir]

77-ci fəsil. Yetimə doğma ata kimi ol

١٣٨- قال داود كن لليتيم كالأب الرحيم واعلم أنك كما تزرع كذلك تحصد ما أقبح الفقر بعد الغنى وأكثر من ذلك أو أقبح من ذلك الضلالة بعد الهدى وإذا وعدت صاحبك فأنجز له ما وعدته فإن لا تفعل يورث بينك وبينه عداوة وتعود بالله من صاحب إن ذكرت لم يعنك وإن نسيت لم يذكرك

(138) – Davud dedi: “Yetimə doğma ata kimi ol! Bil ki, nə əkər-sən, onu da biçərsən. Zənginlikdən sonra olan kasıblıq necə də pisdir! Doğru gəldikdən sonra azğınlığa düşmək isə bundan da pisdir. Dostuna və'd verdikdə, ona verdiyin və'di yerinə yetir. Əgər belə etməsən, bu sizin aranızda ədavət salacaq. Yadına düşən işdə sənə yardım etməyən və unutduğun işi sənin yadına salmayan dostdan Allaha şigın!”

[İsnadı səhihdir]

١٣٩ – الحسن يقول لقد عهدت المسلمين وإن الرجل منهم يصبح فيقول يا أهلية يا أهلية يتيمكم يتيمكم يا أهلية يا أهلية مسكينكم مسكينكم يا أهلية يا أهلية جاركم جاركم وأسرع بخياركم وأنتم كل يوم تزدلون وسمعته يقول وإذا شئت رأيته فاسقا يتعمق بثلاثين ألفا إلى النار ماله قتاله الله باع خلاقه من الله بثمن عنز وإن شئت رأيته مضيعا مرابدا في سبيل الشيطان لا واعظ له من نفسه ولا من الناس"

(139) – Həsən demişdir: "Mən müsəlmanların elə bir dövründə yaşayırdım ki, onlar deyərdilər: "Ey yaxınlarım! Ey yaxınlarım! Yetiminizə yaxşı baxın. Yetiminizə yaxşı baxın. Ey yaxınlarım! Ey yaxınlarım! Kasıblarınıza kömək edin. Kasıblarınıza kömək edin. Ey yaxınlarım! Ey yaxınlarım! Qonşunuza yaxşılıq edin. Qonşunuza yaxşılıq edin. Sizin ən xeyirliləriniz artıq keçib getmişdir. Siz isə günü gündən rəzil olursunuz". O həmçinin demişdir: "İstəsən, otuz minlə Oda can atan bir fasiqi görə bilərsən. Allah onu öldürsün! O, Allahın ona verdiyi nəсібini ucuz qiymətə satdı. İstəsən, şeytanın yoluna düşmüş və azmış bir kimsəni də görə bilərsən. O, nə özü-özünə nəsihət edər, nə də ki, camaatdan kimsə ona öyüd-nəsihət verər".

[İsnadı zəifdir]

١٤٠ – عن أسماء بن عبيد قال قلت لابن سيرين عندي يتيم قال اصنع به ما تصنع بولدك اضربه ما تضرب ولدك"

(140) – Əsma ibn Ubeyd rəvayət edir ki, mən İbn Sirinə dedim: "Evimdə yetim var (onunla necə davranım?)". O dedi: "Övladına nə (yaxşılıq) edirsənsə, ona da elə, övladını nəyə görə vurursansa, onu da vur!"

[İsnadı səhihdir]

78-ci fəsil. (Əri öləndən sonra) uşağına baxıb ərə getməyən qadının fəziləti

١٤١ – عن عوف بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أنا وامرأة سفهاء الخدين امرأة أمت من زوجها فصبرت على ولدها كهاتين في الجنة"

(141) – Auf ibn Malik رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mən və uşağına baxıb ərə getməyən dul qalmış (məşəqqətdən və kasıblıqdan) yanaqları qaralmış qadın Cənnətdə bu (iki barmaq) kimi (yaxın) olacağıq”.

[Zəifdir]

79-cu fəsil. Yetimə tərbiyə vermək

١٤٢ – عن شميصة العنكية قالت ذكر أدب اليتيم عند عائشة رضي الله عنها فقالت
إني لأضرب اليتيم حتى ينبسط

(142) – Şümeysə rəvayət edir ki, Aişənin رحمته الله yanında yetimi tərbiyələndirmək barədə söhbət açıldıqda o dedi: “Mən yetimi elə vururam ki, (o bundan) razı qalır”.

[İsnadı səhihdir]

80-ci fəsil. Övladı ölən fəziləti

١٤٣ – عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يموت لأحد من المسلمين ثلاثة من الولد فتمسه النار إلا تحلة القسم

(143) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Müsəlmanlardan üç övladı ölən kimsəyə Cəhənnəm odu yalnız yüngülcə toxunar”.

[Səhihdir]

١٤٤ – عن أبي هريرة أن امرأة اتت النبي صلى الله عليه وسلم بصبي فقالت ادع له فقد دفنت ثلاثة فقال احتظرت بحظار شديد من النار

(144) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, bir qadın körpəsini Peyğəmbərin ﷺ yanına gətirib dedi: “Onun üçün dua et! Mən artıq üçünü dəfn etmişəm”. O dedi: “Sən möhkəm bir hasarla Cəhənnəm odundan qorundun”.

[Səhihdir]

١٤٥ – عن خالد العبسي قال مات ابن لي فوجدت عليه وجدا شديدا فقلت يا أبا هريرة ما سمعت من النبي صلى الله عليه وسلم شيئا تسخى به أنفسنا عن موتانا قال سمعت من النبي صلى الله عليه وسلم يقول صغاركم دعاميص الجنة"

(145) – Xalid əl-Absi deyir ki, mənım uşağım öldü və mən buna çox kədərləndim. Dedim: "Ey Əbu Hureyra! Peyğəmbərdən ﷺ ölürlərimizə dair elə bir şey eşitdinmi ki, onunla bizə təskinlik verəsən?" O dedi: "Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: "Uşaqlarınız Cənnətin bataqlıq cücüləridirlər (cücülər bataqlığı tərk etmədikləri kimi onlar da Cənnəti tərk edən deyillər)!"

[Səhihdir]

١٤٦ – عن جابر بن عبد الله قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من مات له ثلاثة من الولد فاحتسبهم دخل الجنة قلنا يا رسول الله واثنان قال واثنان قلت لجابر والله أرى لو قلتم وواحد لقال قال وأنا أضنه والله"

(146) – Cabir ibn Abdullah rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: "Kimin üç uşağı ölsə, (bu itkiyə) dözüb sava-bını (Allahdan) diləsə, Cənnətə daxil olar". Biz dedik: "Ey Allahın elçisi! Bəs ikisi necə?" O dedi: "İkisi olsa da!"

Mahmud ibn Ləbid deyir ki, mən Cabirə dedim: "Allaha and olsun! Əgər birini desəyiniz, ona da razılıq bildirərdi". Cabir dedi: "Vallahi ki, mən də belə güman edirəm".

[Həsəndir]

١٤٧ – عن أبي هريرة أن امرأة أتت النبي صلى الله عليه وسلم بصبي فقالت ادع الله له فقد دفنت ثلاثة فقال احتظرت بحظر شديد من النار"

(147) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, bir qadın körpəsini Peyğəmbərin ﷺ yanına gətirib dedi: "Onun üçün dua et! Mən artıq üçünü dəfn etmişəm". O dedi: "(Bu) qadın möhkəm bir hasarla Cəhənnəmə odundan qorundu".

[Səhihdir]

١٤٨ - عن أبي هريرة جاءت امرأة إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالت يا رسول الله إنا لا نقدر عليك في مجلسك فواعدنا يوما نأتك فيه فقال موعدكن بيت فلان فجاءهن لذلك الوعد وكان فيما حدثهن ما منكن امرأة يموت لها ثلاث من الولد فتحتسبهن إلا دخلت الجنة فقالت امرأة واثنان قال واثنان كان سهيل يتشدد في الحديث ويحفظ ولم يكن أحد يقدر أن يكتب عنده"

(148) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir qadın Peyğəmbər ﷺ yanına gəlib dedi: "Ey Allahın elçisi! Məclisdə sənə yaxınlaşa bilmirik. Bizə də bir gün ayır ki, o gün sənin yanına gələk". O dedi: "Sizə və'd edilən yer filankəsin evidir". Qadınlar həmin vaxt vəd edilən yerə gəldilər. Peyğəmbər ﷺ onlara dedi: "Sizlərdən hər kimin üç uşağı ölsə, (bu itkiyə) dözüb savabını (Allahdan) diləsə, Cənnətə girər". Bir qadın dedi: "Ey Allahın elçisi! Bəs ikisi necə?" O dedi: "İkisi olsa da!"

Suheyl رضي الله عنه hədislərə etina ilə yanaşar və onları qoruyardı. Heç kəs Peyğəmbərin ﷺ yanında hədisləri yazı bilmirdi.

[Səhihdir]

١٤٩ - حدثتني أم سليم قالت كنت عند النبي صلى الله عليه وسلم يوما فقال يا أم سليم ما من مسلمين يموت لهما ثلاثة أولاد إلا أدخلهما الله الجنة بفضل رحمته إياهم قلت واثنان قال واثنان"

(149) – Ummu Suleym رضي الله عنها rəvayət edir ki, bir gün mən Peyğəmbərin ﷺ yanında idim. O dedi: "Ey Ummu Suleym! Üç uşağı ölmüş elə iki müsəlman yoxdur ki, Allah onları uşaqlara olan mərhəmətinin lütfü sayəsində Cənnətə salmasın". Mən dedim: "Bəs ikisi necə?" O dedi: "İkisi olsa da!"

[Səhihdir]

١٥٠ - عن صعبعة بن معاوية حدثه أنه لقي أبا ذر متوشحا قربة قال ما لك من الولد يا أبا ذر قال ألا أحدثك قلت بلى قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما من مسلم يموت له ثلاثة من الولد لم يبيلغوا الحنث إلا أدخله الله الجنة بفضل رحمته إياهم وما من رجل أعتق مسلما إلا جعل الله عز وجل كل عضو منه فكاكه لكل عضو منه"

(150) – Sa'saə ibn Muaviyə deyir ki, mən xəz kürkə bürünmüş Əbu Zərə عليه السلام rast gəldim. Dedim ki: “Ey Əbu Zərr! Sənin övladın varmı?” O dedi: “Sənə hədis danışımı?” Mən: “Bəli!” – deyə cavab verdim. O dedi: “Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Həddi buluğa çatmamış üç uşağı ölən elə müsəlman yoxdur ki, Allah onu uşaqlara olan mərhəmətinin lütfü sayəsində Cənnətə salmasın. Müsəlmanı kələlikdən azad edən elə bir adam yoxdur ki, qüdrətli və əzəmətli Allah müsəlmanın əzalarının müqabilində onun əzalarını (Cəhənnəm əzabından) xilas etməsin”.

[Səhihdir]

١٥١ – عن أنس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم قال مات له ثلاثة لم يبلغوا الحنث أدخله الله وإياهم بفضل رحمته الجنة

(151) – Ənəs ibn Malik عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Həddi buluğa çatmamış üç uşağı ölən elə bir kimsə yoxdur ki, Allah onu uşaqlara olan mərhəmətinin lütfü sayəsində Cənnətə salmasın”.

[Səhihdir]

81-ci fəsil. Övladı ana bətnində öləninin fəziləti

١٥٢ – عن يزيد بن أبي مریم عن أمه عن سهل بن الحنظلية وكان لا يولد له فقال لأن يولد لي في الإسلام ولد سقط فأحتسبه أحب إلى من أن يكون لي الدنيا جميعا وما فيها وكان بن الحنظلية ممن بايع تحت الشجرة

(152) – Yezid ibn Əbi Məryəm anasından rəvayət edir ki, Səhl ibn-nul-Hənzəliyyənin عليه السلام uşağı olmurdu. O dedi: “İslamda ikən yarımçıq doğulan uşağıma görə səbir edib əvəzini (Allahdan) diləmək mənim üçün bütün dünya və onun içindəkilərdən daha sevimlidir”. İbnul-Hənzəliyyə عليه السلام ağac altında bey'ət edənlərdən idi.

[İsnadı zəifdir]

١٥٣ – عن عبد الله قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أيكم مال وارثه أحب إليه من ماله قالوا يا رسول الله ما من أحد إلا ماله أحب إليه من مال وارثه فقال

رسول الله صلى الله عليه وسلم اعلموا أنه ليس منكم أحد إلا مال وارثه أحب إليه من ماله ما لك ما قدمت ومال وارثك ما أخرت"

(153) – Abdullah ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Hansı birinizə varisinin malı öz malından daha sevimlidir?" (Səhabələr) dedilər: "Ey Allahın elçisi! Bizlərdən elə bir kimsə yoxdur ki, öz malı ona varisinin malından daha sevimli olmasın". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bilin ki, sizlərdən elə bir kimsə yoxdur ki, varisinin malı ona öz malından daha sevimli olmasın. Sənin malın əvvəlcə yığdığın, varisinin malı isə sonraya saxladığındır".

[Səhihdir]

١٥٤ – قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما تعدون فيكم الرقوب قالوا الرقوب الذي لا يولد له قال لا ولكن الرقوب الذي لم يقدم من ولده شيئا"

(154) – Peyğəmbər ﷺ dedi: "Aranızda kimi sonsuz hesab edirsiniz?" Onlar dedilər: "Sonsuz o kimsədir ki, onun uşağı olmur". O dedi: "Xeyr! Sonsuz o kimsədir ki, övladı sayəsində (özü üçün) əvvəlcədən hazırlıq görməsin".

[Səhihdir]

١٥٥ – قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما تعدون فيكم الصرعة قالوا هو الذي لا تصرعه الرجال فقال لا ولكن الصرعة الذي يملك نفسه عند الغضب"

(155) – Peyğəmbər ﷺ dedi: "Aranızda kimi pəhləvan sayırsınız?" Onlar dedilər: "Pəhləvan o kəsdir ki, kişilər onu yıxa bilmir". O dedi: "Xeyr! Pəhləvan o kəsdir ki, qəzəbləndikdə özünü saxlaya bilir".

[Səhihdir]

82-ci fəsil. Kəllələrlə yaxşı rəftar etmək

١٥٦ – علي بن أبي طالب صلوات الله عليه أن النبي صلى الله عليه وسلم لما ثقل قال يا علي انتني بطبق أكتب فيه ما لا تضل أمتي (بعدي) فخشيت أن يسبقني فقلت إني لأحفظ من ذراعي الصحيفة وكان رأسه بين ذراعي وعضدي (فجعل) يوصي

بالصلاة والزكاة وما ملكت أيمانكم وقال كذلك حتى فاضت نفسه وأمره بشهادة أن لا إله إلا الله وأن محمدا عبده ورسوله من شهد بهما حرم على النار"

(156) – Əli عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ vəziyyəti ağırlaşarkən buyurdu: "Ey Əli! Bir vərəq gətir, ümmətim məndən sonra azmasın deyə, ora bəzi şeylər yazacağam". Qorxdum ki, o məni qabaqlayar. Odur ki, dedim: "Mən onu əzbərləyib yadda saxlayaram". Onun başı mənim dirsəyimlə çiynimin arasında idi. O ölənə qədər namaz qılmağı, zəkat verməyi və kölələrə yaxşı baxmağı tövsiyə etdi. Nəhayət vəfat etdi. Həmçinin, Allahdan başqa tanrı olmadığına və Muhəmmədin Onun qulu və elçisi olduğuna şahidlik etməyi buyurdu. Kim bunlara şahidlik etsə, Cəhənnəm odu ona haram olar".

[İsnadı zəifdir]

١٥٧- عن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أجيبوا الداعي ولا تردوا الهدية ولا تضربوا المسلمين"

(157) – Abdullah rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Dəvətçinin çağırışını qəbul edin, hədiyyəni qaytarmayın və müsəlmanları vurmayın!"

[Səhihdir]

١٥٨- عن علي صلوات الله عليه قال كان آخر كلام النبي صلى الله عليه وسلم الصلاة الصلاة اتقوا الله فيما ملكت أيمانكم"

(158) – Əli عليه السلام dedi: "Peyğəmbərin ﷺ axır sözü bu olmuşdur: "Namaz (qılın), namaz (qılın)! Kölələrinizə görə Allahdan qorxun".

[Səhihdir]

83-cü fəsil. Kölələrlə pis rəftar etmək

١٥٩- عن أبي الدرداء أنه كان يقول للناس نحن أعرف بكم من البيطرة بالدواب قد عرفنا خياركم من شراركم أما خياركم الذى يرجى خيره ويؤمن شره وأما شراركم فالذى لا يرجى خيره ولا يؤمن شره ولا يعتق محرره"

(159) – Əbud-Dərda رحمته الله insanlara deyərdi: “Baytar həkimlər heyvanları necə tanıyrsa, biz sizi ondan da yaxşı tanıyıraq. Yaxşınızı da, pisinizi də tanıyıraq. Yaxşınız o kəsdir ki, ondan yaxşılıq umulur və şər əməllər gözlənilmir. Pisiniz də o kəsdir ki, ondan yaxşılıq umulmur, şər əməllər gözlənilir və azad etdiyi kələni sərbəst buraxmır”.

[İsnadı səhihdir]

١٦٠ – عن أبي أمامة سمعته يقول الكنود الذي يمنع رفته وينزل وحده ويضرب عبده

(160) – Əbu Umamə رحمته الله dedi: “Nankor o kəsdir ki, yaxınlarına əngəl törədir, (hər şeyi) özü tək edir və kələsini vurur”.

[Zəifdir]

١٦١ – عن الحسن أن رجلا أمر غلاما له أن يسنو على بعير له فنام الغلام فجاء بشعلة من نار فألقاه في وجهه فتردى الغلام في بئر فلما أصبح أتى عمر بن الخطاب رضي الله عنه فرأى الذي في وجهه فأعنته

(161) – Həsən rəvayət edir ki, bir kişi kələsinə (quyudan) su çıxarıb dəvəsinə yükləməyi əmr etdi. Kələ də yatıb qaldı. Kişi od gətirib kələnin üzünü yandırdı və o, quyuya yıxıldı. Səhər-səhər kələ Ömər ibnul-Xattabın رحمته الله yanına gəldi. Ömər رحمته الله kələnin üzündəki yanıqı görüb onu azad etdi”.

[İsnadı zəifdir]

84-cü fəsil. Bədəvi xadimləəri satmaq

١٦٢ – عن عمرة أن عائشة رضي الله عنها دبرت أمة لها فاشتكت عائشة فسال بنو أخيها طبيبا من الزط فقال إنكم تخبروني عن امرأة مسحورة سحرتها أمة لها فأخبرت عائشة قالت سحرتيني فقالت نعم فقالت ولم؟ لا تتجين أبدا ثم قالت يبعوها من شر العرب ملكة

(162) – Amra rəvayət edir ki, Aişənin رحمته الله kənizi ona cadu etdi və Aişə رحمته الله xəstələndi. Aişə رحمته الله qardaşı oğullarından xahiş elədi ki, ona Zut qəbiləsindən həkim çağırınsınlar. (Həkim onlara) dedi:

“Siz mənə öz kənizi tərəfindən caduya salınmış qadın haqqında xəbər verirsiniz”. Onlar bunu Aişəyə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا bildirdikdə (kənizə) dedi: “Sən mənə cadu eləmişən?” O: “Bəli!” – deyə cavab verdi. Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا dedi: “Nə üçün? Axı sən heç vaxt nicat tapmayacaqsan.” Sonra da (xidmətçilərinə) “Bədəvilərin şərindən uzaq olmaq üçün onu kölə kimi satın” – dedi.

[İsnadı səhihdir]

85-ci fəsil. Xidmətçinin təqsirindən keçmək

۱۶۳ – عن أبي أمامة قال أقبل النبي صلى الله عليه وسلم معه غلامان فوهب أحدهما لعلي صلوات الله عليه وقال لا تضربه فإني نهيت عن ضرب أهل الصلاة وإني رأيته يصلي منذ أقبلنا وأعطى أبا ذر غلاما وقال استوص به معروفا فأعتقه فقال ما فعل قال أمرتني أن استوصي به خيرا فأعتقته

(163) – Əbu Umamə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ iki kölə ilə birgə yanımıza gəldi. O, kölələrdən birini Əliyə (ona Allahın salavatı olsun) verib dedi: “Onu vurma! Çünki namaz qılanları vurmaq mənə qadağan edildi. Mən onu gördüyüm gündən indiyədək namaz qılır”. Digərini də Əbu Zərə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ verib dedi: “Onunla yaxşı rəftar et!” Əbu Zərr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ onu azad etdi. Sonra Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Nə oldu?” Əbu Zərr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: “Mənə onunla yaxşı rəftar etməyi buyurdun, mən də onu azad etdim”.

[Həsəndir]

۱۶۴ – عن أنس قال قدم النبي صلى الله عليه وسلم المدينة وليس له خادم فأخذ أبو طلحة يبدي فانطلق بي حتى أدخلني على النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا نبي الله إن أنسا غلام كيس لبيب فليخدمك قال فخدمته في السفر والحضر مقدمه المدينة حتى توفي صلى الله عليه وسلم ما قال لي لشيء صنعت: لم صنعت هذا هكذا ولا قال لي لشيء لم أصنعه ألا صنعت هذا هكذا؟

(164) – Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Mədinəyə gəldikdə onun xidmətçisi yox idi. Odur ki, Əbu Təlhə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ əlimdən tutub məni onun yanına apardı. Onun yanına daxil olduqda Əbu Təlhə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: “Ey Allahın Peyğəmbəri! Həqiqətən də Ənəs həm

diribaş, həm də ağıllı bir uşaqdır. Qoy o sənə xidmət etsin!" (Ənəs رضي الله عنه deyir ki): "Peyğəmbər ﷺ vəfat edənədək istər səfər də, istərsə də Mədinəyə döndükdə, evdə mən onun xidmətində durdum. Elədiyim bir işə heç vaxt demədi ki, nə üçün bunu belə etdin? Yerinə yetirmədiyim bir işə də heç vaxt demədi ki, gərək bunu belə edəydin".

[Səhihdir]

86-cı fəsil. Kölə oğurluq edərsə

١٦٥ - عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا سرق المملوك بعه ولو بنش قال أبو عبد الله النش عشرون والنواة خمسة والأوقية أربعون"

(165) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Kölə oğurluq etsə, onu bir nəşşə (yəni ucuz qiymətə) olsa belə sat. Əbu Abdullah deyir ki, "nəşşə" iyirmi dirhəmə, "nəva" beş dirhəmə və "əvqiyyə" qırxdırhəmə bərəbərdir".

[Zəifdir]

87-ci fəsil. Günah işlər görən xidmətçi

١٦٦ - عن لقيط بن صبرة قال انتهيت إلى النبي صلى الله عليه وسلم ودفع الراعي في المراح سخلة فقال النبي صلى الله عليه وسلم لا تحسبن ولم يقل لا تحسبن إن لنا غنما مائة لا نريد أن تزيد فإذا جاء الراعي بسخلة ذبحنا مكانها شاة فكان فيما قال لا تضرب طعينتك كضربك أمتك وإذا استنشقت فبالغ إلا أن تكون صائما"

(166) – Ləqit ibn Səbrə رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. (Bu vaxt) çoban tövləyə bir quzu gətirdi. Peyğəmbər ﷺ (bir qoç kəsməyi buyurduqdan sonra) dedi: "Elə güman etmə (ki, bunu sənə görə kəsirik). Bizim yüz qoyunumuz var. Və istəmirik ki, onların sayı artsın. Elə ki çoban bir quzu gətirir, biz onun əvəzinə bir qoç kəsirik". O, həmçinin deyirdi: "Həyat yoldaşını kənizini vurduğun kimi vurma. (Dəstəmaz alarkən) burnunu yuduqda, – oruc tutduğunuz vaxt istisna olmaqla, suyu (buruna) çox al".

[Səhihdir]

88-ci fəsil. (Barəsində) pis zənnə qapılmamaq üçün köləsinə damğa vuran kimsə

١٦٧- عن أبي العالية قال كنا نؤمر أن نختم على الخادم ونعدها كراهية أن يتعودوا خلق سوء أو يظن أحدنا ظن سوء

(167) – Əbul Aliyə deyir ki, bizə köləyə damğa vurmaq, ona dağ basmaq və onlara nəzarət etmək əmr edilərdi ki, onlar pis əxlaqa vərdiş etməsinlər, yaxud aramızda heç kəs pis zənnə qapılmasın.

[İsnadı səhihdir]

89-cu fəsil. (Barəsində) pis zənnə qapılmamaq üçün köləsinə nəzarət edən kimsə

١٦٨- عن سلمان قال إني لأعد العراق على خادمي مخافة الظن

(168) – Salman رضي الله عنه deyir ki: “Mən köləm barədə pis zənnə qapılmaqdan qorxduğum üçün, ətsiz sümükləri sayıram”.

[İsnadı səhihdir]

١٦٩- عن سلمان إني لأعد العراق خشية الظن

(169) – Salman رضي الله عنه deyir ki: “Mən pis zənnə qapılmaqdan qorxduğum üçün, ətsiz sümükləri sayıram”.

[İsnadı səhihdir]

90-cı fəsil. Köləyə tərbiyə vermək

١٧٠- يزيد بن عبد الله بن قسيط قال أرسل عبد الله بن عمر غلاما له بذهب أو بورق فصرفه فأنظر بالصرف فرجع إليه فجده جذا وجيعا وقال اذهب فخذ الذي لي ولا تصرفه

(170) – Yezid ibn Abdullah ibn Quseyt rəvayət edir ki, Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه öz köləsinə qızıl, yaxud gümüş verib onu iş dalınca göndərdi. O, bu pula alver etdi və malı nisyə aldı. Sonra ibn

Ömər in عليه السلام yanına qayıtdı. İbn Ömər عليه السلام onu qamçı ilə vurub dedi: “Qayıt, mənə lazım olan şeyi al və nisyə alver etmə”.

[İsnadı həsəndir]

۱۷۱ – عن أبي مسعود قال كنت أضرب غلاما لي فسمعت من خلفي صوتا أعلم أبا مسعود! لله أقدر عليك منك عليه فالتفت فإذا هو رسول الله صلى الله عليه وسلم قلت يا رسول الله فهو حر لوجه الله فقال أما إن لو لم تفعل لمستك النار أو للفحتك النار

(171) – Əbu Məsud عليه السلام deyir ki, mən öz kələmi vururdum. Birdən arxamdan səs eşitdim: “Ey Əbu Məsud! Bil ki, sən cəza verməyə qadir olduğundan daha çox Allah sənə cəza verməyə qadirdir”. Dönüb gördüm ki, (arxamda dayanan) Peyğəmbərdir ﷺ Dedim: “Ey Allahın elçisi! Mən onu Allahın Üzü xatirinə azad edirəm”. O dedi: “Əgər sən belə etməsəydin Cəhənnəm odu sənə toxunar, yaxud səni yandırardı”.

[Səhihdir]

91-ci fəsil.

“Allah sənin üzünü qara eləsin!” – demə

۱۷۲ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا تقولوا قبح الله وجهه

(172) – Əbu Hureyra عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: (Heç kəsə): “Allah sənin üzünü qara eləsin!” – deməyin.

[Həsəndir]

۱۷۳ – عن أبي هريرة قال لا تقولن قبح الله وجهك ووجه من أشبه وجهك فإن الله عز وجل خلق آدم صلى الله عليه وسلم على صورته

(173) – Əbu Hureyra عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: (Heç kəsə): “Allah sənin üzünü, sənin üzünə oxşar üzü qara eləsin!” – deməyin. Çünki qüdrətli və əzəmətli Allah Adəmi عليه السلام öz surətində yaratmışdır”.

[Həsəndir]

92-ci fəsil.

Vurduqda üzə vurmaqdan çəkinmək

١٧٤ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا ضرب أحدكم خادمه فليجتنب الوجه

(174) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Sizlərdən biri öz xidmətçisini vurduqda, üzünə vurmasın!"

[Səhihdir]

١٧٥ – عن جابر قال مر النبي صلى الله عليه وسلم بدابة قد وسم يدخن منخراه قال النبي صلى الله عليه وسلم لعن الله من فعل هذا لا يضمن أحد الوجه ولا يضر به

(175) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, (üzünə) isti dəmirlə damğa vurulmuş bir heyvan Peyğəmbərin ﷺ önündən gəlib keçdikdə o dedi: "Bunu edənə Allah lənət eləsin! Heç kəs üzünü damğalamasın və ona vurmasın".

[Səhihdir]

93-cü fəsil.

Hər kəs köləsinin üzünə vurubsa, qoy könüllü olaraq onu azad etsin

١٧٦ – هلال بن يساف يقول كنا نبيع البز في دار سويد بن مقرن فخرجت جارية فقالت لرجل شيئاً فلطمها ذلك الرجل فقال له سويد بن مقرن أطممت وجهها لقد رأيتني سابع سبعة وما لنا إلا خادم فلطمها بعضنا فأمره النبي صلى الله عليه وسلم أن يعتقها

(176) – Hilal ibn Yəssaf deyir ki, biz Suveyd ibn Muqarrinin رضي الله عنه evində bez satırdıq. Bu vaxt kəniz çıxıb bir kişiylə söz dedi, o da onun üzünə vurdu. Suveyd ibn Muqarrin رضي الله عنه ona dedi: "Sən onun üzünə vurdun?!" Mən yeddi nəfərin yeddincisi idim. Və bizim bircə xidmətçimiz var idi. Bizlərdən biri onun üzünə vurduqda Peyğəmbər ﷺ ona xidmətçini azad etməyi əmr etdi".

[Səhihdir]

۱۷۷ – عن ابن عمر قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول من لطم عبده أو ضربه حدا لم يأتته فكفارته عتقه"

(177) – İbn Ömər رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Haqsız yerə öz köləsinin üzünə vuran, yaxud onu döyən kimsənin kəffarəsi¹ onu azad etməkdir!"

[Səhihdir]

۱۷۸ – عن معاوية بن سويد بن مقرن قال لطمت مولى لنا ففر فدعاني أبي فقال (له) اقتص كنا ولد مقرن سبعة لنا خادم فلطمها أحدنا فذكر ذلك للنبي صلى الله عليه وسلم فقال مرهم فليعتقوها فقيل للنبي صلى الله عليه وسلم ليس لهم خادم غيرها قال فليستخدموها فإذا استغنوا خلوا سبيلها"

(178) – Muaviyə ibn Suveyd ibn Muqarrin deyir ki, mən köləmizin üzünə vurdum və o qaçdı. Atam ikimizi də yanına çağırdı. Sonra ona dedi: "Qisasını al! Biz yeddi qardaş idik və bizim bircə xidmətçimiz var idi. Bizlərdən biri onun üzünə vurdu. Sonra bu xəbər Peyğəmbərə ﷺ çatdırıldıqda, o dedi: "De, onu azad etsinlər!" Peyğəmbərə ﷺ dedilər ki, onların ondan başqa xidmətçisi yoxdur. O dedi: "Qoy kifayət qədər onu işlətsinlər, sonra isə onu azad etsinlər".

[Səhihdir]

۱۷۹ – عن سويد بن مقرن المزني ورأى رجلا لطم غلامه فقال أما علمت أن الصورة محرمة؟ رأيتني وإني سابع سبعة إخوة على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم ما لنا إلا خادم فلطمه أحدنا فأمرنا النبي صلى الله عليه وسلم أن نعتقه"

(179) – Suveyd ibn Muqarrin əl-Muzəni رəvayət edir ki, bir nəfərin öz köləsinin üzünə vurduğunu gördükdə dedi: "Məgər bilmirsən ki, üzə vurmaq haramdır? Mən Peyğəmbərin ﷺ dövründə yeddi qardaşdan biri idim. Bizim bircə xidmətçimiz var idi. Bizdən birimiz onun

¹ Kəffarə – günahın bağışlanması üçün şəriətin buyurduğu qaydada deyilən söz, yaxud verilən sədəqə.

üzünə vurduqda, Peyğəmbər ﷺ ona xidmətçini azad etməyi əmr etdi”.

[Səhihdir]

١٨٠- عن زاذان أبي عمر قال كنا عند بن عمر فدعا بغلام له كان ضربه فكشف عن ظهره فقال أیوجعك قال لا فأعتقه ثم رفع عودا من الأرض فقال ما لي فيه من الأجر ما یزن هذا العود فقلت يا أبا عبد الرحمن لم تقول هذا قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول أو قال من ضرب مملوكه حدا لم یأته أو لطم وجهه فكفارتہ أن یعتقه

(180) – Zadan rəvayət edir ki, biz ibn Ömər رضی اللہ عنہ yanında idik. O, vurduğu kələsini çağıraraq küreyini açdı və dedi: “Səni ağrıdırmı?” Kələ: “Xeyr!” – deyər cavab verdi. İbn Ömər رضی اللہ عنہ onu azad etdi. Sonra yerdən bir ağac götürüb dedi: “Görəsən onu azad etməyimdə mənim üçün bu ağac qədər savab varmı?” Mən dedim: “Ey Əbu Abdurrəhman! Nə üçün belə deyirsən?” O dedi: “Mən Peyğəmbərdən ﷺ eşitdim, dedi ki: “Haqsız yerə öz kələsini döyən, yaxud onun üzünə vuran kimsənin kəffarəsi onu azad etməkdir!”

[Səhihdir]

94-cü fəsil. Kələnin qisası

١٨١- عن عمار بن ياسر قال لا یضرب أحد عبدا له وهو ظالم له إلا أقيد منه يوم القيامة

(181) – Ammar ibn Yasir رضی اللہ عنہ dedi: “Kələsini haqsız yerə vuran elə bir kimsə yoxdur ki, Qiyamət günü ondan qisas alınmasın!”

[İsnadı səhihdir]

١٨٢- عن أبي لیلی قال خرج سلمان فإذا علف دابته يتساقط من الأري فقال لخدمه لولا أني أخاف القصاص لأوجعتك

(182) – Əbu Leyla deyir ki, Salman رضی اللہ عنہ bayıra çıxdıqda ot tayaşından heyvanı üçün otun (axurdan) yerə dağıldığını görüb kələsinə dedi: “Qisasdan qorxmasaydım, səni vurardım!”

[İsnadı səhihdir]

۱۸۳ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لتؤذن الحقوق إلى أهلها حتى يقاد للشاة الجماء من الشاة القرآن"

(183) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "(Qiyamət günü) hər kəsə öz haqqı çatacaq, hətta buynuzsuz qoç buynuzlu qoçdan qisas alacaqdır".

[Səhihdir]

۱۸۴ – عن أم سلمة أن النبي صلى الله عليه وسلم كان في بيتها فدعا وصيفة له أو لها فأبطت فاستبان الغضب في وجهه فقامت أم سلمة إلى الحجاب فوجدت الوصيفة تلعب ومعه سواك فقال لولا خشية القود يوم القيامة لأوجعتك بهذا السواك زاد محمد بن الهيثم تلعب ببهيمة قال فلما أتيت بها النبي صلى الله عليه وسلم قلت يا رسول الله إنها لتحلف ما سمعتك قالت وفي يده سواك"

(184) – Ummu Sələmə رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ onun evində ikən öz xidmətçisini yanına çağırdı. Xidmətçi yubandıqda isə Peyğəmbərin ﷺ üzünü qəzəb hissi bürüdü. Ummu Sələmə qalxıb otağa keçdikdə xidmətçinin oynadığını gördü. Peyğəmbərin ﷺ əlində misvak¹ var idi. O dedi: "Qiyamət günü olan qisasdan qorxmasaydım, bu misvakla səni vurardım". Muhəmməd ibnül-Heysəm əlavə edərək dedi "Xidmətçi heyvanla oynayırdı. Ummu Sələmə onu Peyğəmbərin ﷺ yanına gətirib dedi: "Ey Allahın elçisi! O, and içir ki, sənin çağırışını eşitməyib". Peyğəmbərin ﷺ əlində misvak var idi..."

[Zəifdir]

۱۸۵ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من ضرب ضربا اقتض منه يوم القيامة"

(185) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Hər kəs (başqasına) bir zərbə vursa, Qiyamət günü ondan qisas alınar".

[Səhihdir]

¹ Misvak – sivak ağacından hazırlanmış diş fırçası.

۱۸۶ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من ضرب ضربا ظلما اقتص منه يوم القيامة

(186) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Hər kəs zülm edərək (başqasına) bir zərbə vursa, Qiyamət günü ondan qisas alınar”.

[Səhihdir]

95-ci fəsil.

Özünüz nə geyirsinizsə, kölə və kənzilərə də ondan geyindirin

۱۸۷ – عن عبادة بن الوليد بن عبادة بن الصامت قال خرجت أنا وأبي نطلب العلم في هذا الحي من الأنصار قبل أن يهلكوا فكان أول من لقينا أبو اليسر صاحب النبي صلى الله عليه وسلم ومعه غلام له وعلى أبي اليسر بردة ومعافري وعلى غلامه بردة ومعافري فقلت له يا عمي لو أخذت بردة غلامك وأعطيته معافريك أو أخذت معافريه وأعطيته بردتك كانت عليك حلة وعليه حلة فمسح رأسي وقال اللهم بارك فيه يا بن أخي بصر عيني هاتين وسمع أذني هاتين ووعاه قلبي وأشار إلى نياط قلبه النبي صلى الله عليه وسلم يقول أطعموهم مما تأكلون واكسوهم مما تلبسون وكان أن أعطيه من متاع الدنيا أهون علي من أن يأخذ حسناتي يوم القيامة

(187) – Ubadə ibnul-Vəlid deyir ki, mən atamla birgə elm almaq üçün ənsarın qaldığı yerə gəldik. İlk rastlaşdığımız kəs Peyğəmbərin ﷺ səhabəsi Əbul Yəsar رضي الله عنه oldu. Köləsi də onun yanında idi. Əbul Yəsarın رضي الله عنه da, onun köləsinin də əynində bir əba və bir məafir¹ libası var idi. Mən ona dedim: “Əmi! Bəlkə kölənin əbasını götürəsən və məafir libasını ona verəsən, yaxud kölənin məafir libasını götürəsən və əbanı ona verəsən, beləliklə də ya sənin əynində, ya da onun əynində bir geyim olsun”. O mənim başımı sıgallayıb dedi: “Allahım, ona bərəkət ver! Qardaş oğlu! Peyğəmbərin ﷺ: “Yediyinizdən onlara da yedirdin, geydiyinizdən onlara da geyindirin!” – dediyini bu gözlərim gördü, bu qulaqlarım eşitdi və, əli ilə qəlbinə işarə edərək –, bu qəlbim dərk etdi”. Odur ki,

¹ Məafir – Yəməndə yaşayan qəbilədir.

mənim üçün dünya malından ona verməyim Qiyamət günü savabımdan nəyi isə götürməyindən daha asandır.

[Səhihdir]

۱۸۸- عن جابر بن عبد الله يقول كان النبي صلى الله عليه وسلم يوصي بالمملوكين خيرا ويقول أطعموهم مما تأكلون وألبسوهم من لبوسكم ولا تعذبوا خلق الله عز وجل

(188) – Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ kölələrlə yaxşı rəftar etməyi tövsiyə edib buyurardı: “Yediyinizdən onlara yedirdin, geyindiyinizdən onlara geyindirin, qüdrətli və əzəmətli Allahın yaratdıqlarına əzab verməyin!”

[Səhihdir]

96-cı fəsil. Köləni söymək

۱۸۹- عن معمر بن سويد يقول رأيت أبا ذر وعليه حلة وعلى غلامه حلة فسألناه عن ذلك فقال إني ساببت رجلا فشكاني إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال لي النبي صلى الله عليه وسلم أعيرته بأمة قلت نعم ثم قال إن إخوانكم خولكم جعلهم الله تحت أيديكم فمن كان أخوه تحت يديه فليطعمه مما يأكل وليلبسه مما يلبس ولا تكلفوهم ما يغلبهم فان كلفتموهم ما يغلبهم فأعينوهم

(189) – Mə'rur ibn Suveyd deyir ki, mən həm Əbu Zərin رضي الله عنه, həm də onun köləsinin əynində eyni paltarı gördüm. Biz ondan bunun səbəbini soruşduqda o dedi: “Mən bir kişini söydüm. O da mənə barəmdə Peyğəmbərə ﷺ şikayət etdi. Peyğəmbər ﷺ mənə buyurdu: “Sən onu anasına görə utandırmısan?” Mən: “Bəli!”– deyə cavab verdim. O dedi: “Həqiqətən, kölələriniz sizin qardaşlarınızdır! Allah onları sizin təbəçiliyinizə vermişdir. Kimin qardaşı öz təbəçiliyi altında olsa, yediyindən ona da yedirtsin, geyindiyindən ona da geyindirsin! Onları gücləri çatmadığı bir işlə yükləməyin. Hərgah onları gücləri çatmadığı bir işlə yükləsəniz, onda onlara kömək edin”.

[Səhihdir]

97-ci fəsil.

Köləyə yardım etmək lazımdır mı?

۱۹۰ – عن رجل من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: أرقاؤكم إخوانكم فأحسنوا إليهم استعينوهم على ما غلبكم وأعينوهم على ما غلبوا"

(190) – Səhabələrdən biri rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kölələriniz sizin qardaşlarınızdır! Onlara yaxşılıq edin, gücünüz yetməyən işlərdə onları köməyə çağırın və gücləri yetmədiyi işlərdə onlara yardım edin".

[Zəifdir]

۱۹۱ – عن أبي هريرة أنه قال أعينوا العامل من عمله فإن عامل الله لا يخيّب يعني الخادم"

(191) – Əbu Hureyra رضى الله عنه dedi: "Xidmətçiyə gördüyü işdə köməklik göstərin. Çünki Allaha xidmət edən adam ziyana uğramaz".

[İsnadı səhihdir]

98-ci fəsil.

Köləni gücü çatmadığı bir işlə yükləməmək

۱۹۲ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال للمملوك طعامه وكسوته ولا يكلف من العمل ما لا يطيق"

(192) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kölənin yeməyini və geyimini təmin etmək lazımdır. Onu gücü çatmadığı bir işlə yükləmək olmaz".

[Səhihdir]

۱۹۳ – عن أبي هريرة يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم للمملوك طعامه وكسوته ولا يكلف إلا ما يطيق"

(193) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kölənin yeməyini və geyimini təmin etmək lazımdır. Onu yalnız gücü çatdığı qədər yükləmək olar”.

[Səhihdir]

١٩٤ – قال معروف مررنا بأبي ذر وعليه ثوب وعلى غلامه حلة فقلنا لو أخذت هذا وأعطيت هذا غيره كانت حلة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم إخوانكم جعلهم الله تحت أيديكم فمن كان أخوه تحت يده فليطعمه مما يأكل وليلبسه مما يلبس ولا يكلفه ما يغلبه فإن كلفه ما يغلبه فليعنه عليه”

(194) – Mə'rur ibn Suveyd deyir ki, biz Əbu Zərin رضي الله عنه yanından keçdikdə həm onun, həm də küləsinin əynində eyni paltarı gördük. Biz dedik: “Bəlkə bunu özünə götürəsən, onu da külənə verəsən ki, (hər birinizin əynində) ayrı-ayrı geyimlər olsun”. O dedi: “Peyğəmbər ﷺ demişdir: “Kölələriniz (sizin qardaşlarınızdır)! Allah onları sizin tabeçiliyinizə vermişdir. Kimin qardaşı öz tabeçiliyi altında olsa, yediyindən ona da yedirtsin, geyindiyindən ona da geyindirsin! Onu qüvvəsi çatmadığı bir işlə yükləməsin. Əgər onu qüvvəsi çatmadığı bir işlə yükləsə, qoy onda ona kömək etsin”.

[Səhihdir]

99-cu fəsil.

Kişinin öz küləsinə və xidmətçisinə

xərclədiyi (mal) sədəqədir

١٩٥ – عن المقدم سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول ما أطعمت نفسك فهو صدقة وما أطعمت ولدك وزوجتك وخادمك فهو صدقة”

(195) – Miqdam ibn Mə'di رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Özün nə yesən sənəin üçün sədəqədir. Övladına, zövcənə və xidmətçinə nə yedirtsən, o da (sənəin üçün) sədəqədir”.

[Səhihdir]

۱۹۶ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خير الصدقة ما بقي غنى واليد العليا خير من اليد السفلى وابدأ بمن تعول تقول امرأتك أنفق علي أو طلقني ويقول مملوكك أنفق علي أو بعني ويقول ولدك إلى من تكلنا"

(196) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ən xeyirli sədəqə (yaxınların) ehtiyacını ödəməkdir. Xeyir verən əl dilənən əldən daha xeyirlidir. Elə isə öz ailəndən başla! Yoldaşın deyər: "Ya (varından) mənə xərclə, ya da mənə boşə". Kölən deyər: "Ya (varından) mənə xərclə, ya da mənə azad et". Övladın deyər: "Bizi kimin öhdəsinə buraxırsan?"

[Səhihdir]

۱۹۷ – عن أبي هريرة قال أمر النبي صلى الله عليه وسلم بصدقة فقال رجل عندي دينار قال أنفقه على نفسك قال عندي آخر قال أنفقه على زوجتك قال عندي آخر قال أنفقه على خادمك ثم أنت أبصر"

(197) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ sədəqə verməyi buyurduqda bir kişi dedi: "Mənim bir dinarım var". O buyurdu: "Onu özünə xərclə!" Kişi dedi: "Məndə biri də var". O buyurdu: "Onu yoldaşına xərclə!" Kişi dedi: "Məndə biri də var" O buyurdu: "Onu xidmətçinə xərclə! Sonra (yenə varındısa) özün məsləhət bildiklərinə xərclə".

[Həsəndir]

100-cü fəsil. Adam kölə ilə birlikdə yemək yeməyi bəyənəmirsə

۱۹۸ – عن أبي الزبير أنه سمع (رجلا) يسأل جابرا عن خادم الرجل إذا كفاه المشقة والحر أمر النبي صلى الله عليه وسلم أن يدعوه قال نعم فإن كره أحدكم أن يطعم معه فليطعمه أكلة في يده"

(198) – Əbu Zubeyr Cabirdən رəvayət edir ki, bir kişinin köləsi barədə soruşdu ki, əgər əziyyət vermirsə, Peyğəmbər ﷺ onu sərbəst buraxmağı əmr edibmi?" O: "Bəli!" – deyər cavab verdi. "Və əgər onunla

bir yerdə çörək yemək istəmirsə, onda heç olmasa ona öz əlindən yemək versin”.

[Səhihdir]

101-ci fəsil.

Öz yediyindən köləyə də yedirtmək

۱۹۹ – جابر بن عبد الله يقول كان النبي صلى الله عليه وسلم يوصي بالملوكين خيرا ويقول أطعموهم مما تأكلون وألبسوهم من لبوسكم ولا تعذبوا خلق الله”

(199) – Cabir ibn Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ (bizə) kölələrlə yaxşı rəftar etməyi tövsiyə edib deyərdi: “Yediyinizdən onlara yedirdin, geyindiyyinizdən onlara geyindirin, Allahın yaratdıqlarına əzab verməyin!”

[Səhihdir]

102-ci fəsil. Hər kəs yemək yeyərkən köləsini də yanında oturtmaladırmı?

۲۰۰ – عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا جاء أحدكم خادمه بطعامه فليجلسه فإن لم يقبل فليناوله منه”

(200) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizdən birinizə köləsi yemək gətirdikdə, onu da süfrəyə dəvət etsin. Dəvəti qəbul etməsə, ona o yeməkdən versin”.

[Səhihdir]

۲۰۱ – عن أبو محذورة كنت جالسا عند عمر رضي الله عنه إذ جاء صفوان بن أمية بجفنه يحملها نفر في عباءة فوضعوها بين يدي عمر فدعا عمر ناسا مساكين وأرقاء من أرقاء الناس حوله فأكلوا معه ثم قال عند ذلك فعل الله بقوم أو قال لحا الله قوما يرغبون عن أرقائهم أن يأكلوا معهم فقال صفوان أما والله ما نرغب عنهم ولكننا نستأثر عليهم لا نجد والله من الطعام الطيب ما نأكل ونطعمهم”

(201) – Əbu Məhzura deyir ki, mən Ömər رحمته الله yanında oturmuşdum. Bu vaxt Səfvan ibn Umeyya رحمته الله bir dəstə adamla gəldi.

Bu adamlar parçaya бүкүlmüş bir qab gətirib Ömər عليه السلام qarşısına qoydular. Ömər عليه السلام kasıb adamları, ətrafındakı bütün kölələri yeməyə dəvət etdi və onlar da onunla bərabər yemək yedilər. Bu vaxt Ömər عليه السلام dedi: “Kölələri ilə birgə süfrə başında oturub yemək yeməyi özlərinə sığışdırmayan adamların Allah üzünü qara eləsin!” Səfvan dedi: “Allaha and olsun ki, biz onlardan üz döndərmirik. Biz sadəcə özümüzü onlardan öndə tuturuq və Allaha and olsun ki, öz yediyimizdə də onlara verdiyimiz yeyəcəkdən yaxşı bir yemək tapa bilmirik”.

[İsnadı səhihdir]

103-cü fəsil. Kölənin öz ağasına nəsihət etməsi

٢٠٢ – عبد الله بن عمر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن العبد إذا نصح لسيدته وأحسن عبادة ربه له أجره مرتين

(202) – Abdullah ibn Ömər عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əgər kölə öz ağasına nəsihət etsə və Rəbbinə gözəl tərzdə ibadət etsə, ikiqat savab qazanar”.

[Səhihdir]

٢٠٣ – حدثنا صالح بن حي قال قال رجل لعامر الشعبي يا أبا عمرو إنا نتحدث عندنا أن الرجل إذا أعتق أم ولده ثم تزوجها كان كالراكب بدنته فقال عامر حدثني أبو بردة عن أبيه قال قال لهم رسول الله صلى الله عليه وسلم ثلاثة لهم أجران رجل من أهل الكتاب آمن بنيه وآمن بمحمد صلى الله عليه وسلم فله أجران والعبد المملوك إذا أدى حق الله وحق مواليه ورجل كان عنده أمة يطأها فأدبها فأحسن تأديبها وعلمها فأحسن تعليمها ثم أعتقها فتزوجها فله أجران قال عامر أعطيناها بغير شيء وقد كان يركب فيما دونها إلى المدينة

(203) – Saleh ibn Heyy rəvayət edir ki, bir kişi Amir əş-Şabiyə dedi: “Ey Əba Amr! Biz elə hesab edirik ki, əgər kişi öz kənizini azad edib sonra onunla evlənsə, dəvəsini qurban kəsmiş sayılar”. Amir dedi: “Əbu Burdə öz atasından mənə rəvayət etmişdir ki, Peyğəmbər ﷺ onlara dedi: “Üç sinif insan iki dəfə savab qazanır.

Əvvəlcə öz peyğəmbərinə, sonra da Muhəmmədə ﷺ iman gətirmiş Kitab əhli iki dəfə savab qazanır. Həm Allahın, həm də ağasını haqqını ödəyən təbəçilikdə olan kölə (iki dəfə savab qazanır). Kəninə yaxşı təlim-tərbiyə keçən, sonra onu azad edib onunla evlənən kişi iki dəfə savab qazanır". Amir dedi: "Heç bir şeysiz o dəvəni sənə verdik. Halbuki Mədinəyə getdikdə onu minərdilər".

[Səhihdir]

٢٠٤- عن أبي موسى قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم المملوك الذي يحسن عبادة ربه ويؤدى إلى سيده الذي فرض الطاعة والنصيحة له أجران

(204) – Əbu Musa رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Rəbbinə gözəl tərzdə ibadət edən, ağasına itaət və nəsihət edən kölə ikiqat savab qazanar".

[Səhihdir]

٢٠٥- عن أبي بردة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم المملوك له أجران إذا أدى حق الله في عبادته أو قال في حسن عبادته وحق مليكه الذي يملكه

(205) – Əbu Burdə رضى الله عنه atasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kölə ibadət edib Rəbbinin haqqını və (itaət edib) onu saxlayan ağasının haqqını ödəsə, ikiqat savab qazanar".

[Səhihdir]

104-cü fəsil. Kölə himayədardır

٢٠٦- عن ابن عمر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال كلكم راع وكلكم مسئول عن رعيته فالأمر الذي على الناس راع وهو مسئول عن رعيته والرجل راع على أهل بيته وهو مسئول عن رعيته وعبد الرجل راع على مال سيده وهو مسئول عنه ألا كلكم راع وكلكم مسئول عن رعيته

(206) – İbn Ömər رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Hər biriniz himayəçisiniz və hər biriniz himayəsində olanlara cavabdehdir. Camaata rəhbərlik edən əmir himayəçidir və o, rəiyyətinə cavabdehdir. Kişi öz ailəsinin hamisidir və o, himayəsində olanlara

cavabdehdir. Kөлә öz ağasının malını qoruyandır və o, buna cavabdehdir. Diqqət edin! Hər biriniz himayəçisiniz və hər biriniz himayəsində olanlara cavabdehdir”.

[Səhihdir]

٢٠٧- عن عبد الله بن سعد مولى عائشة زوج النبي صلى الله عليه وسلم قال سمعت أبا هريرة يقول العبد إذا أطاع سيده فقد أطاع الله عز وجل فإذا عصى سيده فقد عصى الله عز وجل

(207) – Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Aişənin رضى الله عنه himayəsində olan Abdullah ibn Sə'd rəvayət edir ki, Əbu Hureyra رضى الله عنه dedi: “Kөлә öz ağasına itaət etsə, qüdrətli və əzəmətli Allaha itaət etmiş olar, ona asi olsa, qüdrətli və əzəmətli Allaha asi olmuş olar”.

[İsnadı zəifdir]

105-ci fəsil.

Kөлә olmaq istəyən kəs

٢٠٨- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال العبد المسلم إذا أدى حق الله وحق سيده له أجران والذي نفس أبي هريرة بيده لولا الجهاد في سبيل الله والحج وبر أمي لأحببت أن أموت مملوكا

(208) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Müsəlman kölә həm Allahın haqqını, həm də ağasının haqqını ödəsə, iki savab qazanar. Əbu Hureyranın canı Əlində Olana and olsun ki, əgər Allah yolunda cihad, həcc və ana qaygısını çəkmək olmasaydı, kölә olaraq ölməyi istəyərdim”.

[Səhihdir]

106-cı fəsil.

(Ağa öz köləsinə) “Qulum!” deməməlidir

٢٠٩- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يقل أحدكم عبدي أمي كلكم عبيد الله وكل نساكم إماء الله وليقل غلامي جاريتي وقتاتي وقتاتي

(209) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Sizlərdən heç kəs: “Qulum! Kənizim!” deməsin. Hamınız Allahın qulları və bütün qadınlarınız Allahın kənizləridir. Qoy o: “Oğlum! Qızım!” desin.

[Səhihdir]

107-ci fəsil. (Kölə): “Ağam!” deyə bilərmə?

٢١٠ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يقولن أحدكم عبدي وأمتي ولا يقولن المملوك ربي وربتي وليقل فتاى وفتاتى وسيدى وسيدتى كلكم مملوكون والرب الله عز وجل

(210) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Sizlərdən heç kəs: “Qulum! Kənizim!”, kölə də: “Rəbbim!” deməsin. Qoy: “Oğlum! Qızım! Ağam! Xanımım!” desin. Hamınız qulsunuz, Rəbb isə yalnız qüdrətli və əzəmətli Allahdır.

[Səhihdir]

٢١١ – عن مطرف قال قال أبي انطلقت في وفد بنى عامر إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقالوا أنت سيدنا قال السيد الله قالوا وأفضلنا فضلا وأعظمنا طولا قال فقال قولوا بقولكم ولا يستجربكم الشيطان

(211) – Abdullah ibnuş-Şəxir رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Amir oğullarından olan bir dəstə ilə birgə Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. Onlar (Peyğəmbərə ﷺ) dedilər: “Sən bizim seyidimizsən!” O isə: “Seyid Allahdır!” – deyə cavab verdi. Onlar dedilər: “Sən həm fəzilət, həm də sərvət baxımından bizdən üstünsən!” O buyurdu: “Sözünüzü deyini! Qoy şeytan sizi öz havadarlarına çevirməsin”.

[Səhihdir]

108-ci fəsil. Kişi öz ailəsinin hamisidir

٢١٢ – عن ابن عمر قال قال النبي صلى الله عليه وسلم كلكم راع وكلكم مسئول عن رعيته فالأمر راع وهو مسئول والرجل راع على أهله وهو مسئول والمرأة راعية على بيت زوجها وهي مسئولة ألا كلكم راع وكلكم مسئول عن رعيته

(212) – İbn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hər biriniz himayəçiniz və hər biriniz himayəsində olanlara cavabdehdir. Əmir himayəçidir və o, (rəiyyətinə) cavabdehdir. Kişi öz ailəsinin hamisidir və o, (himayəsində olanlara) cavabdehdir. Qadın öz ərinin evinə nəzarət edəndir və o, (buna) cavabdehdir. Diqqət edin! Hər biriniz himayəçiniz və hər biriniz himayəsində olanlara cavabdehdir”.

[Səhihdir]

٢١٣- عن أبي سليمان مالك بن الحويرث قال أتينا النبي صلى الله عليه وسلم ونحن شبيبة متقاربون فأقمنا عنده عشرين ليلة فظن أنا اشتھينا أهلينا فسالنا عن من تركنا في أهلينا فأخبرناه وكان رفيقا رحيمًا فقال ارجعوا إلى أهليكم فعلموهم ومروهم وصلوا كما رأيتموني أصلي فإذا حضرت الصلاة فليؤذن لكم أحذكم وليؤمكم أكبركم

(213) – Əbu Suleyman Malik ibnul Huveyris رحمته الله dedi: “Biz Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldik. O vaxt biz həmyaşd cavanlar idik. Biz iyirmi gecə onun yanında qaldıq. O görəndə ki, ailəmiz üçün darıxırıq, bizdən onların yanında kimi qoyub gəldiyimizi xəbər aldı”. Biz ona bildirdik. O mülayim və rəhmli adam idi. O buyurdu: “Ailələrinizin yanına qayıdın! Onlara (haqqı) başa salın və onlara (yaxşı işlər görməyi) əmr edin. Mənim namaz qıldığımı necə gördünüzsə, elə də namaz qılın. Namaz vaxtı yetişdikdə biriniz azan versin və ən yaşlınız isə sizə namaz qıldırınsın”.

[Səhihdir]

109-cu fəsil. Qadın nəzarətçidir

٢١٤- عن ابن عمر انه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول كلکم راع وكلکم مسئول عن رعيته الإمام راع وهو مسئول عن رعيته والرجل راع في أهله والمرأة راعية في بيت زوجها والخادم في مال سيده سمعت هؤلاء عن النبي صلى الله عليه وسلم وأحسب النبي صلى الله عليه وسلم قال والرجل في مال أبيه

(214) – İbn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hər biriniz himayəçiniz və hər biriniz himayəsində olanlara cavabdehdir. İmam himayəçidir və o, rəiyyətinə cavabdehdir. Kişi öz

ailəsinin hamisidir. Qadın öz ərinin evinə nəzarət edəndir. Kölə öz ağasının malını qoruyandır". Mən bunları ondan eşitdim. Görək ki, Peyğəmbər ﷺ: "Kişi öz atasının malına nəzarət edəndir" – də dedi.

[Səhihdir]

110-cu fəsil.

Kimə yaxşılıq edilmişsə, qoy onun əvəzini versin

٢١٥- عن جابر بن عبد الله الأنصاري قال قال النبي صلى الله عليه وسلم من صنع إليه معروف فليجزه فإن لم يجد ما يجزيه فليئن عليه فإنه إذا أئنى عليه فقد شكره وإن كتمه فقد كفره ومن تحلى بما لم يعط فكأنما لبس ثوبى زور"

(215) – Cabir ibn Abdullah əl-Ənsari رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Kimə yaxşılıq edilmişsə, qoy onun əvəzini versin. Əvəz verməyə bir şey tapa bilmirsə, qoy (yaxşılıq edən adamı) tərifləsin. Həmin adamı tərifləsə, ona təşəkkür etmiş olar, elədiyi yaxşılığı gizlətsə, ona nankorluq etmiş olar. Kim də özünə verilməyən bir şeyi geysə, sanki yalandan ibarət iki libas geymiş olar".

[Səhihdir]

٢١٦- عن ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من استعاذ بالله فأعذوه ومن سأل بالله فأعطوه ومن أتى إليكم معروفا فكافئوه فإن لم تجدوا فادعوا له حتى يعلم أن قد كافئتموه"

(216) – İbn Ömər رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Kim Allahın adı ilə sığınacaq istəsə, ona sığınacaq verin. Kim Allahın adı ilə (yardım) istəsə, ona istədiyini verin. Kim sizə yaxşılıq etsə, ona əvəzini verin. Əgər (əvəzini verməyə bir şey) tapmasanız, onda onun üçün dua edin. Və elə edin ki, sizin əvəz verdiyinizi bilsin.

[Səhihdir]

111-ci fəsil.

**Hər kəs (yaxşılıq etmiş adama) əvəz verməyə
bir şey tapmasa, onun üçün dua etsin**

٢١٧- عن أنس أن المهاجرين قالوا يا رسول الله ذهب الأنصار بالأجر كله قال لا ما دعوتهم الله لهم وأثنيتم عليهم به"

(217) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, mühacirlər dedilər: "Ey Allahın elçisi! Olmaya ənsar savabın hamısını qazanmışdır?" O dedi: "Xeyr! Nə qədər ki, onlar üçün Allaha dua edirsiniz, (yaxşı əməllərinə görə) onları tərifləyirsiniz (siz də savab qazanırsınız)".

[Səhihdir]

112-ci fəsil. İnsanlara təşəkkür etməyən kəs

٢١٨- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يشكر الله من لا يشكر الناس"

(218) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "İnsanlara təşəkkür etməyən kəs, Allaha da şükür etməz".

[Səhihdir]

٢١٩- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال الله تعالى للنفوس اخرجي قالت لا اخرج إلا كارهة"

(219) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Uca Allah nəfsə: "Çıx!" – deyər buyurdu. O isə: "Mən ancaq könülsüz olaraq çıxacağam" – deyər cavab verdi.

[Səhihdir]

113-cü fəsil.

Kişinin öz qardaşına köməklik etməsi

٢٢٠- عن أبي ذر عن النبي صلى الله عليه وسلم قيل أي الأعمال خير قال إيمان بالله وجهاد في سبيله قيل فأي الرقاب أفضل قال أغلاها ثمنًا وأنفسها عند

أهلها قال أفرأيت إن لم أستطع بعض العمل قال فتعين ضائعا أو تصنع لأخرق قال أفرأيت إن ضعفت قال تدع الناس من الشر فإنها صدقة بها على نفسك"

(220) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərdən ﷺ soruşdular: "Hansı əməl ən yaxşı əməl sayılır?" O dedi: "Allaha iman gətirmək, Onun yolunda cihad etmək!" Bir daha soruşdular: "Hansı kölə ən xeyirli kölə hesab olunur?" O dedi: "Ən bahalı və ailədə ən hörmətli olan kölə!" Yenə soruşdular: "Bir de görək, bəzi (yaxşı) əməlləri edə bilməsəm necə? O dedi: "Bicarə kimsəyə köməklik göstər və ya bacarıqsız adama işində yardım et!" Yenə soruşdular: "Bəs bacarmasam necə? O dedi: "İnsanları pis işlərdən çəkindir, çünki bu, sənin özün üçün xərclədiyin sədəqədir".

[Səhihdir]

114-cü fəsil. Dünyada yaxşılıq edib Axirətdə xeyrə nail olanlar

٢٢١- عن قبيصة بن برمة الأسدي قال كنت عند النبي صلى الله عليه وسلم فسمعتة يقول أهل المعروف في الدنيا هم أهل المعروف في الآخرة وأهل المنكر في الدنيا هم أهل المنكر في الآخرة"

(221) – Qəbisə ibn Burma əl-Əsədi رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanında ikən onun belə dediyini eşitdim: "Dünyada yaxşılıq edənlər Axirətdə xeyirə nail olar, dünyada pislilik edənlər isə Axirətdə bəlaya düşər olarlar".

[Səhih li-ğeyrihi]

٢٢٢- عن حرملة بن عبد الله أنه خرج حتى أتى النبي صلى الله عليه وسلم فكان عنده حتى عرفه النبي صلى الله عليه وسلم فلما ارتحل قلت في نفسي والله لأتين النبي صلى الله عليه وسلم حتى أزداد من العلم فجئت أمشي حتى قمت بين يديه فقلت ما تأمرني أعمل قال يا حرملة انت المعروف واجتنب المنكر ثم رجعت حتى جئت الراحلة ثم أقبلت حتى قمت مقامى قريبا منه فقلت يا رسول الله ما تأمرني أعمل قال يا حرملة انت المعروف واجتنب المنكر وانظر ما يعجب أذنك أن يقول لك القوم إذا قمت من عندهم فآتاه وانظر الذي تكره أن يقول لك القوم إذا قمت من عندهم فاجتنبه فلما رجعت تفكرت فإذا هما لم يدعا شيئا"

(222) – Hərmələ ibn Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldikdə o məni tanıdı. Çıxıb getdikdə mən öz-özümə dedim: “Allaha and olsun ki, elmim artana qədər mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gələcəyəm. Sonra mən gəlib onun önündə dayandım və: “Mənə nə əməl etməyi buyurursan?” – dedim. O dedi: “Ey Hərmələ! Yaxşılıq et və pislikdən əl çək!” Sonra mən miniyin yanına qayıtdım. Daha sonra yenə ona yaxın bir yerdə dayanıb dedim: “Ey Allahın elçisi! Mənə nə əməl etməyi buyurursan?” O dedi: “Ey Hərmələ! Yaxşılıq et və pislikdən əl çək! Bax, camaat yanından qalxdığın zaman (əməlinə görə) onlardan xoşagələn sözlər eşitsən, onu yerinə yetir, həmçinin camaat yanından qalxdıqda (əməlinə görə) onlardan xoşagəlməyən sözlər eşitsən, ondan əl çək”. Mən geri qayıtdıqda, düşündüyüm kimi, gördüm ki, onlar bunun hər ikisini edirlər”.

[Zəifdir]

٢٢٣ – حدثنا الفاء قال ذكرت لأبي حنيفة عن أبي عثمان عن سلمان أنه قال إن أهل المعروف في الدنيا هم أهل المعروف في الآخرة فقال إني سمعته من أبي عثمان يحدثه عن سلمان فعرفت أن ذاك كذاك فما حدثت به أحدا قط

(223) – Mu'təmir rəvayət edir ki, mən atama Əbu Osmanın Salmandan رحمته الله eşitdiyi hədisi danışdım: “Axirətdə xeyrə nail olanlar məhz dünyada yaxşılıq edənlərdir”. Mən Əbu Osmanın Salman-dan رحمته الله bu hədisi rəvayət etdiyini eşitdim və başa düşdüm ki, bu, onun danışdığı kimidir. Mən bu hədisi heç vaxt heç kəsə danışmadım.

[Səhihdir]

(....) – Buna bənzər hədisi Əbu Osman Peyğəmbərdən ﷺ də rəvayət etmişdir.

115-ci fəsil. Hər bir yaxşılıq sədəqədir

٢٢٤ – عن جابر بن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال كل معروف صدقة

(224) – Cabir ibn Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hər bir yaxşılıq sədəqədir”.

[Səhihdir]

٢٢٥- عن أبي موسى قال قال النبي صلى الله عليه وسلم على كل مسلم صدقة قالوا فإن لم يجد قال فيعتل بيديه فينفع نفسه ويتصدق قالوا فإن لم يستطع أو لم يفعل قال فيعين ذا الحاجة الملهوف قالوا فإن لم يفعل قال فيأمر بالخير أو يأمر بالمعروف قالوا فإن لم يفعل قال فيمسك عن الشر فإنه له صدقة”

(225) – Əbu Musa رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hər bir müsəlman sədəqə verməlidir”. (Səhabələr) dedilər: “Bəs (sədəqə verməyə bir şey) tapa bilməsə necə?” O dedi: “Əllərinin zəhməti ilə qazanıb həm özünə xeyir qazansın, həm də (ehtiyacı olanlara) sədəqə versin”. Dedilər: “Bəs (bunu) bacarmasa, yaxud etməsə necə?” O dedi: “Yardım istəyən ehtiyac sahibinə yardım etsin”. Dedilər: “Bəs (bunu) edə bilməsə necə?” O dedi: “Qoy xeyirxah işlər görməyi, yaxud yaxşılıq etməyi əmr etsin”. Dedilər: “Bəs (bunu) edə bilməsə necə?” O dedi: “Qoy yaramaz işlərdən əl çəksin. Çünki bu, onun üçün sədəqə sayılır”.

[Səhihdir]

٢٢٦- عن أبي ذر أخبره أنه سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم أي العمل أفضل قال إيمان بالله وجهاد في سبيله قال فأى الرقاب أفضل قال أغلاها ثمنا وأنفسها عند أهلها قال أرأيت إن لم أفعل قال تعين ضائعا أو تصنع لأخرق قال أرأيت إن لم أفعل قال تدع الناس من الشر فإنها صدقة تصدق بها عن نفسك”

(226) – Əbu Zərr رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərdən ﷺ soruşdum: “Hansı əməl ən yaxşı əməl sayılır?” O dedi: “Allaha iman gətirmək, Onun yolunda cihad etmək!” Bir daha soruşdum: “Hansı kölə ən xeyirli kölə hesab olunur?” O dedi: “Ən bahalı və ailədə ən hörmətli olan kölə!” Yenə soruşdum: “Bir də görək, bəzi (yaxşı) əməlləri edə bilməsəm necə? O dedi: “Bicarə kimsəyə köməklik göstər və ya bacarıqsız adama işində yardım et!” Yenə soruşdum: “Bəs (bunu) edə bilməsəm necə? O dedi: “İnsanları pis

işlərdən çəkindir. Çünki bu, sənin özün üçün xərclədiyin sədə-qədir”.

[Səhihdir]

٢٢٧- عن أبي ذر قال قيل يا رسول الله ذهب أهل الدثور بالأجور يصلون كما نصلي ويصومون كما نصوم ويتصدقون بفضول أموالهم قال أليس قد جعل الله لكم ما تصدقون إن بكل تسبيحة وتحميدة صدقة وبضع أحدكم صدقة قيل في شهوته صدقة قال لو وضع في الحرام أليس كان عليه وزر فكن ذلك إن وضعها في الحلال كان له أجر

(227) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərə ﷺ dedilər: “Ey Allahın elçisi! Var-dövlət sahibləri (bizdən çox) savab qazanırlar. Onlar bizim kimi namaz qılır, bizim kimi oruc tutur və ən gözəl mallarını (Allah yolunda) sədəqə verirlər”. O dedi: “Məgər Allah sizin üçün sədəqə verəcəyiniz şeylər hazırlamayıb? Həqiqətən, hər bir təsbih¹ sədəqədir, hər bir təhmüd² sədəqədir və (həyat yoldaşı ilə) yaxınlıq etmək sədəqədir”. Dedilər: “Yoxsa onun şəhvətində sədəqə var?” O dedi: “Məgər haram yolla yaxınlıq etsə, bu, ona günah sayılmazmı?! Odur ki, halal zövcəsi ilə yaxınlıq etsə, savab qazanar”.

[Səhihdir]

116-cı fəsil.

Əziyyət verən şeyi (yoldan) kənar etmək

٢٢٨- عن أبي ברزة الأسلمي قال قلت يا رسول الله دلني على عمل يدخلني الجنة قال أمت الأذى عن طريق الناس

(228) – Əbu Bərzə əl-Əsləmi رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərə ﷺ dedim: “Ey Allahın elçisi! Mənə elə bir əməl öyrət ki, o məni Cənnətə daxil etsin”. O dedi: “Əziyyət verən şeyi insanların yolundan kənar et!”

[Səhihdir]

¹ “Subhanəllah!” – demək.

² “Əlhəmdulilləh!” – demək.

۲۲۹- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال مر رجل (مسلم) بشوك في الطريق فقال لأميطن هذا الشوك لا يضر رجلاً مسلماً فغفر له"

(229) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Müsəlman kişi yol üstündəki tikanın yanından keçərkən (öz-özüne): "Mən bu tikanı kənar edim ki, heç bir müsəlmana əziyyət verməsin" – dedi və onun (günahları) bağışlandı".

[Səhihdir]

۲۳۰- عن أبي ذر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عرضت على أعمال أمتي حسناتها وسيئها فوجدت في محاسن أعمالها أن الأذى يماط عن الطريق ووجدت في مساوئ أعمالها النخاعة في المسجد لا تدفن"

(230) – Əbu Zərr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Üm-mətimin yaxşı və pis əməlləri mənə göstərildi. Onların yaxşı əməlləri arasında (insanlara) əziyyət verən şeyin yoldan kənarlaşdırıldığını, pis əməlləri arasında isə məsciddəki tüpürçəyin torpaqla basdırılmadığını gördüm".

[Səhihdir]

117-ci fəsil. Xoş söz

۲۳۱- عن عبد الله بن يزيد الخطمي قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم كل معروف صدقة"

(231) – Abdullah ibn Yezid əl-Xətmī رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Hər xoş söz sədəqədir".

[Səhihdir]

۲۳۲- عن أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا أتى بالشئ يقول اذهبوا به إلى فلانة فإنها كانت صديقة خديجة اذهبوا به إلى بيت فلانة فإنها كانت تحب خديجة"

(232) – Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir şey gətirildikdə deyərdi: "Bunu filan qadının evinə aparın! Çünki o, Xədicənin rəfiqəsi olub. Bunu filan qadına aparın! Çünki o, Xədicəni çox sevərdi".

[Həsəndir]

۲۳۳- عن حذيفة قال قال نبيكم صلى الله عليه وسلم كل معروف صدقة"

(233) – Huzeyfə عليه السلام dedi: "Peyğəmbəriniz ﷺ demişdir: "Hər yaxşı söz sədəqədir".

[Səhihdir]

118-ci fəsil. (Kişinin) bostana gedib ailəsi üçün zənbildə bir şey gətirməsi

۲۳۴- عن عمرو بن أبي قرة الكندي قال عرض أبي على سلمان أخته فأبى وتزوج مولاة له يقال لها بقيرة فبلغ أبا قرة أنه كان بين حذيفة وسلمان شيء فأتاه يطلبه فأخبره أنه في مبقلة له فتوجه إليه فلقيه معه زبيل فيه بقل قد أدخل عصاه في عروة الزبيل وهو على عاتقه فقال يا أبا عبد الله ما كان بينك وبين حذيفة قال يقول سلمان وكان الإنسان عجولا فانطلقا حتى أتيا دار سلمان فدخل سلمان الدار فقال السلام عليكم ثم أذن لأبي قرة فدخل فإذا نمط موضوع على باب وعند رأسه لبنات وإذا قرطاط فقال اجلس على فراش مولاتك التي تمهد لنفسها ثم أنشأ يحدثه فقال إن حذيفة كان يحدث بأشياء كان يقولها رسول الله صلى الله عليه وسلم في غضبه لأقوام فأوتى فأسأل عنها فأقول حذيفة أعلم بما يقول وأكره أن تكون ضغائن بين أقوام فأتى حذيفة فقيل له إن سلمان لا يصدقك ولا يكذبك بما تقول فجاءني حذيفة فقال يا سلمان بن أم سلمان فقلت يا حذيفة بن أم حذيفة لتنتهين أو لاكتبن فيك إلى عمر فلما خرفته بعمر تركني وقد قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من ولد آدم أنا فأیما عبد من أمتی لعنته لعنة أو سببته سبة كنهه فأجعلها عليه صلاة"

(234) – Amr ibn Əbi Qurra deyir ki, atam öz bacısını Salmana عليه السلام təklif etdi. O isə bundan imtina edib Buqeyra adlı kənizi ilə evləndi. Əbu Qurraya xəbər çatdı ki, Salmanla Huzeyfənin عليه السلام arasında inciklik vardır. Əbu Qurra Salmanı عليه السلام axtarmağa başladı. Ona Salmanın عليه السلام bostanda olduğunu xəbər verdilər. O dərhal oraya yollandı. Gəlib gördü ki, Salman عليه السلام zənbilin içinə tərəvəz yığıb, əsasını da zənbilin dəstəsinə keçirərək çiyninə atıb gedir. Dedi: "Ey Əbu Abdullah! Səninlə Huzeyfənin arasında nə baş verib?" Salman عليه السلام dilləndi:

﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا﴾

“Doğrusu, insan tələkəndir”¹. Hər ikisi gəlib Salmanın (عليه السلام) evinə çatdılar. Salman (عليه السلام) evə girib: “Sizə salam olsun!” – dedi, sonra da Əbu Qurraya içəri daxil olmağa izin verdi. Əbu Qurra içəri daxil olduqda, yerə sərilmiş bir palaz gördü. Palazın yuxarı nahiyyəsinə bir neçə kərpic qoyulmuşdu. Otaqda çırağ və bəzi başqa əşyalar da var idi. Salman (عليه السلام) dedi: “Kənizin özü üçün yerə sərdiyi palazın üstündə otur!” Sonra o, əhvalatı ona danışdı dedi: “Huzeyfə elə şeylər danışdı ki, Peyğəmbər (ﷺ) onu bəzi adamlara ancaq qəzəbləndikdə deyirdi. Məndən bu haqda soruşanlara dedim ki, Huzeyfə nə danışdığını daha yaxşı bilir! Mən istəmərdim ki, camaat arasına ədavət düşsün”. Onlar gedib Huzeyfəyə dedilər ki, Salman sənə dediklərini nə təsdiqləyir, nə də təkzib edir. Huzeyfə mənim yanıma gəlib dedi: “Ey Ummu Salmanın oğlu Salman!” Mən də ona dedim ki: “Ey Ummu Huzeyfənin oğlu Huzeyfə! Ya buna son qoyacaqsan, ya da bu haqda Ömərə şikayət yazacağam. Onu Ömərlə qorxutduqda, məni tərk edib çıxıb getdi”. Axı Peyğəmbər (ﷺ) demişdir: “Mən də Adəm övladıyam! (Allahım!) Haqsız yerə ümmətimdən kimə lənət oxumuşamsa, yaxud kimi söymüşəmsə, bunu onun üçün (xeyirli) dua et!”

[Həsəndir]

٢٣٥ – عن ابن عباس قال قال عمر رضي الله عنه اخرجوا بنا إلى أرض قومنا فخرجنا فكنت أنا وأبى بن كعب في مؤخر الناس فهاجت سحابة فقال أبى اللهم اصرف عنا أذاها فلحقناهم وقد ابتلت رجالهم فقالوا ما أصابكم الذي أصابنا قلت إنه دعا الله عز وجل أن يصرف عنا أذاها فقال عمر ألا دعوتكم لنا معكم

(235) – İbn Abbas (عليه السلام) rəvayət edir ki, Ömər (عليه السلام) dedi: “Gəlin qövmümüz yaşayan yerə gedək”. Hamımız ora getdik. Mən və Ubey ibn Kə'b (عليه السلام) camaatdan geri qaldıq. Bu vaxt bir bulud bizə tərəf gəldi. Ubey (عليه السلام) dua edib dedi: “Allahım! Onun əziyyətini bizdən uzaq elə!” Sonra biz gedib camaata çatdıq. Onlar (yağışa düşüb) islanmışdılar. Bizdən soruşdular ki, “Bəs siz niyə yaş

¹ əl-İsra, 11.

olmadınız?" Dedim ki, "Ubey ر.ه.ا dua etdi ki, qüdrətli və əzəmətli Allah onun əziyyətinə bizdən uzaq eləsin". Ömər ر.ه.ا dedi: "Bəs bizim üçün niyə dua etmədiniz?"

[İsnadı zəifdir]

119-cu fəsil. Bağa getmək

۲۳۶- عن أبي سلمة قال أتيت أبا سعيد الخدري وكان لي صديقا فقلت ألا تخرج بنا إلى النخل فخرج وعليه خميصة له"

(236) – Əbu Sələmə ر.ه.ا rəvayət edir ki, mən dostum Əbu Səid əl-Xudrinin ر.ه.ا yanına gəlib dedim: "Bizimlə xurma bağına getmək istəmirsən?" O, öz yun əbasını geyib bizimlə getdi.

[Səhihdir]

۲۳۷- عن أم موسى قالت سمعت عليا رضي الله عنه يقول أمر النبي صلى الله عليه وسلم عبد الله بن مسعود أن يصعد شجرة فيأتيه منها شيء فنظر أصحابه إلى ساق عبد الله فضحكوا من حموشة ساقه فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما تضحكون لرجل عبد الله أثقل في الميزان من أحد"

(237) – Ummu Musa rəvayət edir ki, Əli ر.ه.ا dedi: "Peyğəmbər ﷺ Abdullah ibn Məsuda ر.ه.ا ağaca çıxıb onun meyvəsindən dərməyi buyurdu. Səhabələr Abdullahın baldırına baxıb, onun çox nazik olduğuna güldülər. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Nəyə gülürsünüz? Qiyamət günü Abdullahın bir ayağı tərəzidə Uhud dağından ağır gələcək".

[Səhih li-ğeyrihi]

120-ci fəsil. Müsəlman öz qardaşının aynasıdır

۲۳۸- عن أبي هريرة قال قال المؤمن من مرآة أخيه إذا رأى فيها عيبا أصلحه"

(238) – Əbu Hureyra ر.ه.ا demişdir: "Mömin öz qardaşının aynasıdır. Onda eyib gördüyü zaman onu düzəldər".

[İsnadı həsəndir]

۲۳۹- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال المؤمن مرآة أخيه والمؤمن أخو المؤمن يكف عليه ضيعته ويحوطه من ورائه"

(239) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ demişdir: "Mömin öz qardaşının aynasıdır. Mömin möminin qardaşıdır. Onu azmağa (həlak olmağa) qoymaz və onu arxasından əhatə edib qoruyar".

[Həsəndir]

۲۴۰- عن المستورد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من أكل بمسلم أكلة فإن الله يطعمه مثلها من جهنم ومن كسى برجل مسلم فإن الله عز وجل يكسوه من جهنم ومن قام برجل مسلم مقام رياء وسمعة فإن الله يقوم به مقام رياء وسمعة يوم القيامة"

(240) – əl-Müstəvrid rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ demişdir: "Kim müsəlmanın sayəsində (onun düşməninə yaltaqlıq edib) bir qab yemək yesə, Allah ona Cəhənnəmdə onun bənzərini yedirdər. Kim müsəlmanın sayəsində (onun düşməninə yaltaqlıq edib) bir libas əldə edib geysə, Allah ona Cəhənnəm odundan (paltar) geyindirər. Hər kəs bir kimsənin sayəsində (onun düşməninə yaltaqlıq edib) özünü başqasına göstərməyə və şan-şöhrət qazanmağa can atsa, Allah onu Qiyamət günü (istədiyi) rıya və şan-şöhrətə çatdırar".

[Səhihdir]

121-ci fəsil. Qadağan olunan oyun və zarafat

۲۴۱- عن عبد الله بن السائب عن أبيه عن جده قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا يأخذ أحدكم متاع صاحبه لا عبا ولا جادا فإذا أخذ أحدكم عصا صاحبه فليردها إليه"

(241) – Abdullah ibn Saib رضي الله عنه atasından, o da babasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz öz dostunun əşyasını zarafatla, yaxud ciddi olaraq götürməsin. Əgər biriniz dostunun əl ağacını götürmüşsə, qoy onu dostuna qaytarsın".

[Həsəndir]

122-ci fəsil. Yaxşı iş görməyə yol göstərən

٢٤٢- عن أبي مسعود الأنصاري قال جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال إني أبدع بي فاحملني قال لا أجد ولكن انت فلانا فلعله أن يحملك فأتاه فحمله فأتى النبي صلى الله عليه وسلم فأخبره فقال من دل على خير فله مثل أجر فاعله"

(242) – Əbu Məsud əl-Ənsari رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: "Mənim mindiyim heyvan yorulub. Mənə bir minik verə bilərsənmi?" O dedi: "Sənə verməyə heç nəyim yoxdur, lakin filankəsin yanına get, bəlkə o sənə bir minik verdi". Kişi onun dediyi adamın yanına getdi və o da ona minik verdi. Kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına qayıdıb (istədiyinə nail olduğunu) ona xəbər verdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim xeyirxah bir iş görməyə yol göstərsə, ona həmin əməli edənin savabının misli (qədər savab) yazılar!"

[Səhihdir]

123-cü fəsil. İnsanları əfv etmək və qınamamaq

٢٤٣- عن أنس أن يهودية أتت النبي صلى الله عليه وسلم بشاة مسمومة فأكل منها فجىء بها فقبل ألا تقتلها قال لا قال فما زلت أعرفها في لهوات رسول الله صلى الله عليه وسلم"

(243) – Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, bir yəhudi qadın Peyğəmbərə ﷺ qoç ətindən hazırlanmış, içində də zəhər qatılmış yemək gətirdi. Peyğəmbər ﷺ ondan yedi. Sonra həmin qadın tutulub gətirildi və: "Onu öldürəkmi?" – deyə Peyğəmbərdən ﷺ soruşuldu. O: "Xeyr!" – deyə cavab verdi.

Mən (həmin) yeməyin Peyğəmbərə ﷺ təsir göstərdiyini görürdüm.

[Səhihdir]

(244) – Abdullah ibn əz-Zubeyr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ minbərdə ikən:

﴿ خَذِ الْعَفْوَ وَأَمْرٌ بِالْعَرَفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَهْلِيَّاتِ ﴾

“Sən bağışlama (yolunu) tut, yaxşılığı əmr et və cahillərdən üz döndər”¹ ayəsini oxuyub dedi:

“والله ما أمر بها أن تأخذ إلا من أخلاق الناس والله لاأخذنها منهم ما صحبتهم”

“Allaha and olsun ki, O, bununla ancaq insanlardan ədəb-əxlaq götürməyi buyurur. Allaha and olsun ki, mən onlardan sizin gör-düklərinizi götürəcəyəm”.

[İsnadı səhihdir]

٢٤٥- عن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم علموا ويسروا ولا تعسروا وإذا غضب أحدكم فليسكت”

(245) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “(İnsan-ları) öyrədin! Asanlaşdırın, çətinləşdirməyin! Sizlərdən biri qəzəblə-nərsə, sussun”.

[Səhih li-ğeyrihi]

124-cü fəsil. İnsanlara əl tutmaq

٢٤٦- عن عطاء بن يسار قال لقيت عبد الله بن عمرو بن العاص فقلت أخبرني عن صفة رسول الله صلى الله عليه وسلم في التوراة قال فقال أجل والله إنه لموصوف في التوراة ببعض صفته في القرآن يا أيها النبي إنا أرسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا وحرزا للأمة أنت عدي ورسولي سميتك المتوكل ليس بفظ ولا غليظ ولا صخاب في الأسواق ولا يدفع بالسينة السيئة ولكن يعفو ويغفر ولن يقبضه الله تعالى حتى يقيم به الملة العوجاء بأن يقولوا لا إله إلا الله ويفتحوا بها أعينا عميا وأذانا صما وقلوبا غلفا”

(246) – Əta ibn Yəsar deyir ki, mən Abdullah ibn Amr ibn əl-As رضي الله عنه ilə rastlaşarkən (ona) dedim: “Mənə Peyğəmbərin ﷺ Töv-ratda olan vəsfi barədə xəbər ver”. O dedi: “Bəli! Allaha and olsun ki, onun Tövratda olan vəsfi barədə Qur'anda xəbər verilir:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾

¹ əl-Ə'raf, 199.

“Ey Peyğəmbər! Həqiqətən, Biz səni şahid, müjdəçi və qorxudan kimi göndərdik”¹. Həmçinin, yazıb-oxumaq bilməyənlərə qoruyan (göndərdik). Sən Mənim qulum və elçimsən, Mən səni Mütəvəkkil (təvəkkül edən) adlandırdım. O, qaba, sərt ürəkli və bazarlarda səs-küy salan deyil. Pisliliyi pisliliklə dəf etməz, əksinə, əfv edər, bağışlayar. Uca Allah onun vasitəsilə azmış milləti doğru yola yönəltməyincə – “Lə iləhə illəllah”² deyib kor gözləri, kar qulaqları və bağlı qəlbləri açmayınca, onun canını almaz.

[Səhihdir]

٢٤٧- عن عبد الله بن عمرو قال إن هذه الآية التي في القرآن يا أيها النبي إنا أرسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا في التوراة نحوه

(247) – Abdullah ibn Amr ibn As رضي الله عنه dedi: “Həqiqətən, Qur'an-dakı bu ayə:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾

“Ey Peyğəmbər! Həqiqətən, Biz səni şahid, müjdəçi və qorxudan kimi göndərdik”³ Tövratda da vardır...”

[Səhihdir]

٢٤٨- عن جبير بن نفير سمع معاوية يقول سمعت من النبي صلى الله عليه وسلم كلاما نفعنني الله به سمعته يقول أو قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إنك إذا اتبعت الربيبة في الناس أفسدتهم فإني لا أتبع الربيبة فيهم فأفسدهم

(248) – Cubeyr ibn Nufeyr Muaviyənin رضي الله عنه belə dediyini eşitmişdir: “Mən Peyğəmbərdən ﷺ elə bir söz eşitdim ki, Allah o sözlə mənə fayda verdi. Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişdim: “Əgər sən insanlara şübhə ilə yanaşsan, onların arasında fəsad

¹ əl-Əhzab, 45.

² Lə iləhə illəllah – Allahdan başqa (ibadətə layiq) məbud yoxdur!

³ əl-Əhzab, 45.

törədəcəksən". Mən onlara şübhə ilə yanaşıb aralarında fəsad törətmirəm".

[Səhihdir]

٢٤٩- عن أبي هريرة يقول سمع أذناي هاتان وبصر عيناي هاتان رسول الله صلى الله عليه وسلم أخذ بيديه جميعا بكفى الحسن أو الحسين صلوات الله عليهما وقدميه على قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم ورسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ارقه قال فرقى الغلام حتى وضع قدميه على صدر رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم افتح فاك ثم قبله ثم قال اللهم أحبه فإني أحبه"

(249) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki: "Bu qulaqlarım eşitdi, bu gözlərim gördü ki, Peyğəmbər ﷺ əlləri ilə Həsənin, yaxud Huseynin رضي الله عنه əllərindən tutub, ayaqlarını da öz ayağının üstünə qoyub: "Qalx!" – dedi. Uşaq qalxıb ayaqlarını Peyğəmbərin ﷺ sinəsinə qoydu. Peyğəmbər ﷺ (ona): "Ağzını aç!" – dedi, sonra da onu öpüb dua etdi: "Allahım, Sən də onu sev! Həqiqətən, mən onu sevirəm!"

[Zəifdir]

125-ci fəsil. Gülümsəmək

٢٥٠- عن جرير يقول ما رأي رسول الله صلى الله عليه وسلم منذ أسلمت إلا تبسم في وجهي وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم يدخل من هذا الباب رجل من خير ذي يمن على وجهه مسحة ملك فدخل جرير"

(250/1) – Cərir رضي الله عنه rəvayət edir ki: "Müsəlman olduğum gündən bəri Peyğəmbər ﷺ məni nə vaxt görsəydi üzümə gülümsəyərdi".

[Səhihdir]

٢٥٠م- وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم يدخل من هذا الباب رجل من خير ذي يمن على وجهه مسحة ملك فدخل جرير"

(250/2) – Peyğəmbər ﷺ dedi: "Yəmənin əhlinin ən xeyirli, ən gözəl bənizli kişilərindən biri bu qapıdan içəri daxil olacaq". Bu vaxt Cərir رضي الله عنه içəri daxil oldu.

[Səhihdir]

٢٥١- عن عائشة زوج النبي صلى الله عليه وسلم قالت ما رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم ضاحكا قط حتى أرى منه لهواته إنما كان يتبسم صلى الله عليه وسلم قالت وكان إذا رأى غيما أو ريحا عرف في وجهه فقالت يا رسول الله إن الناس إذا رأوا الغيم فرحوا رجاء أن يكون فيه المطر وأراك إذا رأيته عرفت في وجهك الكراهة فقال يا عائشة ما يؤمنى أن يكون فيه عذاب عذب قوم بالريح وقد رأى قوم العذاب منه فقالوا هذا عارض ممطرنا"

(251) – Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Aişə رəvayət edir ki: "Mən heç vaxt Peyğəmbərin ﷺ damağı görünücəyədək güldüyünü görmədim. O yalnız gülümsəyərdi. Bulud və külək gördükdə də üzünün cizgiləri dəyişərdi. Mən deyərdim: "Ey Allahın elçisi! İnsanlar bulud gördükdə sevinir, yağış yağacağına ümid edirlər. Amma görürəm ki, sən onu gördükdə üzündən narazılıq hiss olunur". O dedi: "Ey Aişə! Mən necə əmin ola bilərəm ki, onda əzab yoxdur? Axı küləklə əzaba məruz qalan tayfa ötüb-keçmişdir. Həmçinin, buluddan əzab görən tayfa da olmuşdur. Halbuki onlar: **"Bu, bizə yağış yağdıracaq buluddur!"** – demişdilər.¹

[Səhihdir]

126-cı fəsil. Gülmək

٢٥٢- عن أبي هريرة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم أقل الضحك فإن كثرة الضحك تميت القلب"

(252) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Az gül! Həqiqətən, çox gülmək qəlbi öldürür".

[Həsəndir]

٢٥٣- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا تكثرُوا الضحك فإن كثرة الضحك تميت القلب"

(253) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Çox gülməyin! Həqiqətən, çox gülmək qəlbi öldürür".

[Səhihdir]

¹ əl-Əhqaf, 24.

٢٥٤- عن أبي هريرة قال خرج النبي صلى الله عليه وسلم على رهط من أصحابه يضحكون ويتحدثون فقال والذي نفسي بيده لو تعلمون ما أعلم لضحكتم قليلا ولبكيتم كثيرا ثم انصرف وأبكى القوم وأوحى الله عز وجل إليه يا محمد لم تقنط عبادي فرجع النبي صلى الله عليه وسلم فقال أبشروا وسددوا وقاربوا"

(254) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir dəstə gülüb-danışan səhabələrinin yanına gəlib dedi: "Canım Əlində Olana and olsun ki, əgər mənim bildiklərimi bilsəydiniz, az gülüb çox ağlayardınız". O çıxıb getdikdən sonra səhabələr ağladı. Qüdrətli və əzəmətli Allah isə ona belə vəhy etdi: "Ey Muhəmməd! Nə üçün qullarımı ruhdan salırsan?" Peyğəmbər ﷺ geri dönüb dedi: "Sevinin, düzgün olmağa çalışın və ifrata varmayın!"

[Səhihdir]

127-ci fəsil. Yönlədikdə tam yönəlmək, üz çevirdikdə tam çevrilmək

٢٥٥- عن أبي هريرة أنه ربما حدث عن النبي صلى الله عليه وسلم فيقول حدثني أهدب الشفرين أبييخ الكشحين إذا قبل أقبل جميعا وإذا أدبر أدبر جميعا لم تر عين مثله ولن تراه"

(255) – Əbu Hureyra Peyğəmbərdən ﷺ hədis rəvayət edib deyərdi: "Bunu mənə kirpikləri uzun, qabırğalarının altı ağ olan (Peyğəmbər ﷺ) danışdı. Yönlədikdə tam yönələr, üz çevirdikdə tam çevrilərdi. Gözlər onun bənzərini görməmiş və görməyəcəkdir".

[Səhihdir]

128-ci fəsil. Məsləhətçi etibar qazanmış adamdır

٢٥٦- عن أبي هريرة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لأبي الهيثم هل لك خادم قال لا قال فإذا أتانا سبى فأتنا فأتى النبي صلى الله عليه وسلم قال برأسين ليس معهما ثالث فأتاه أبو الهيثم قال النبي صلى الله عليه وسلم اختر منهما قال يا رسول الله اختر لي فقال النبي صلى الله عليه وسلم إن المستشار مؤتمن خذ هذا فإني رأيتك يصلّي واستوص به خيرا فقلت امرأته ما أنت ببالح ما قال فيه النبي صلى الله عليه وسلم إلا

أن تعتقه قال فهو عتيق فقال النبي صلى الله عليه وسلم إن الله لم يبعث نبيا ولا خليفة إلا وله بطانتان بطانته تأمره بالمعروف وتنهيه عن المنكر وبطانة لا تألوه خبالا ومن يوق بطانة السوء فقد وقى"

(256) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Əbul-Heysəmə رəvayət etdi: "Sənin kölən varmı?" O: "Xeyr!" – deyə cavab verdi. O dedi: "Bizə əsirlər gəldiyi zaman yanına gəlın!" Peyğəmbərin ﷺ yanına iki əsir gətirdilər. Onların yanında üçüncü bir adam yox idi. Əbul-Heysəmə رəvayət etdi: "Gəldikdə Peyğəmbər ﷺ ona dedi: "Onlardan birini seç!" O dedi: "Ey Allahın elçisi! Özün mənim üçün (istədiyini) seç". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Həqiqətən, məsləhətçi etibar qazanmış adamdır. Götür bunu. Mən onun namaz qıldığını gördüm. Ona yaxşı bax". Onun həyat yoldaşı dedi: "Peyğəmbərin ﷺ ona dair verdiyi tövsiyəsini yerinə yetirmək üçün onu ancaq azad etməlisən". Əbul-Heysəmə رəvayət etdi: "O, azaddır!" – dedi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Həqiqətən, Allahın göndərdiyi elə bir peyğəmbər və elə bir xəlifə yoxdur ki, onun iki dostu olmasın; yaxşı işlər görməyi ona əmr edib pis işlərdən onu çəkindirən dost və fəsad törətməkdən əl çəkməyən dost. Kim pis dostdan özünü qoruyarsa, qorunmuş olar".

[Səhihdir]

129-cu fəsil. Məşvərət etmək

٢٥٧ – عن عمرو بن دينار قال قرأ ابن عباس وشاورهم في بعض الأمر

(257) – Amr ibn Dinar deyir ki, İbn Abbas رəvayət etdi: "ayəni belə oxudu:

﴿وَشَاوَرَهُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ﴾

"Bəzi işlərdə onlarla məsləhətləş".¹

[İsnadı səhihdir]

¹ Ali-İmran, 159.

٢٥٨ – عن الحسن قال والله ما استشار قوم قط إلا هدوا لأفضل ما بحضرتهم ثم تلى وأمرهم شورى بينهم

(258) – Həsən dedi: “Allaha and olsun ki, məsləhətləşən elə bir camaat yoxdur ki, olduqları haldan daha yaxşısına yönəlmiş olmasınlar”. Sonra o, bu ayəni oxudu:

﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾

“İşlərini öz aralarında məsləhətlə görürlər”.¹

[İsnadı səhihdir]

130-cu fəsil. Qardaşını səhv yola yönəldənin günah qazanması

٢٥٩ – عن أبي هريرة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم من تقول على ما لم أقل فليتبوأ مقعده من النار ومن استشاره أخوه المسلم فأشار عليه بغير رشد فقد خانته ومن أفتى فتيا بغير ثبوت فإثمه على من أفتاه

(259) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Kim mənim demədiyim sözü uydurub mənə aid etsə, Oddan olan oturaq yerini tutsun. Məsləhət istəyən zaman müsəlman qardaşına səhv yol göstərən kimsə, qardaşına xəyanət etmiş olar. Kim dəlil-sübutsuz bir fitva versə, onun günahı fitva verənin hesabına yazılır”.

[Səhih li-ğeyrihi]

131-ci fəsil. İnsanların bir-birini sevməsi

٢٦٠ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال والذي نفسي بيده لا تدخلوا الجنة حتى تسلموا ولا تسلموا حتى تحابوا وأفشوا السلام تحابوا وإياكم والبغضة فإنها هي الحالقة لا أقول لكم تحلق الشعر ولكن تحلق الدين

¹ əş-Şura, 38.

(260) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Canım Əlində Olana and olsun ki, müsəlman olmayınca Cənnətə girə bilməzsiz. Bir-birinizi sevməyincə müsəlman ola bilməzsiz. Salamı yayın ki, bir-birinizi sevăsiniz. Nifrət etməkdən çəkinin, çünki o, dəlləkdir. Mən sizə demirəm ki, o, saç qırxır. Lakin o, dini qırxır (onun kökünü kəsir)”.

[Həsən li-ğeyrihi]

(...) – Buna bənzər hədisi İbrahim ibn Əbi Useyd də rəvayət etmişdir.

132-ci fəsil. (İman gətirmiş) qəlblərin bir-birinə bağlı olması

٢٦١- عن عبد الله بن عمرو بن العاص عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ان
روحي المؤمنين ليلتقيان في مسيرة يوم وما رأى أحدهما صاحبه"

(261) – Abdullah ibn Amr ibn As رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “İki möminin ruhu gün ərzində qarşı-qarşıya gəlir. Halbuki onlar bir-birini görmürlər”.

[Zəifdir]

٢٦٢- عن ابن عباس قال النعم تكفر والرحم تقطع ولم نر مثل تقارب القلوب"

(262) – İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Nemətlərə nankorluq edilir, qohumluq əlaqələri kəsilir. Biz qəlblərin bir-birinə yaxınlaşmasının bənzərini görməmişik”.

[İsnadı səhihdir]

٢٦٣- عن عمير بن إسحاق قال كنا نتحدث أن أول ما يرفع من الناس الألفة"

(263) – Umeyr ibn İshaq rəvayət edir ki, biz deyərdik: “Həqiqətən, insanların əlindən alınan ilk şey ülfət (dostluq) olacaq”.

[İsnadı zəifdir]

133-cü fəsil. Zərafət etmək

٢٦٤- عن أنس بن مالك قال أتى النبي صلى الله عليه وسلم على بعض نسائه ومعهن أم سليم فقال يا أنجشة رويدا سوقك بالقوارير قال أبو قلابة فتكلم النبي صلى الله عليه وسلم بكلمة لو تكلم بها بعضكم لعبتوها عليه قوله سوقك بالقوارير"

(264) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ öz zöv-cələrinin yanına gəldi. Ummu Suleym رضي الله عنها də onlarla idi. (Bu vaxt Əncəşə رضي الله عنها qadınlara aid şe'r deyirdi). Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Ey Əncəşə! Asta ol, şüşələri (qadınları) sındırırsan".

Əbu Qilabə deyir ki: "Peyğəmbər ﷺ elə bir söz dedi ki, əgər siz-lərdən biriniz bunu desəydi, ona eyib tutardılar". O, (Əncəşəyə): "(Asta ol,) şüşələri sındırırsan"– dedi.

[Səhihdir]

٢٦٥- عن أبي هريرة قالوا يا رسول الله إنك تداعبنا قال إني لا أقول إلا حقا"

(265) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, (səhabələr) dedi: "Ey Allahın elçisi! Sən bizimlə zərafət edirsən?" O dedi: "Mən yalnız haqqı deyirəm!"

[Səhihdir]

٢٦٦- عن بكر بن عبد الله قال كان أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم يتبادحون بالبطيخ فإذا كانت الحقائق كانوا هم الرجال"

(266) – Bəkr ibn Abdullah deyir ki, Peyğəmbərin ﷺ səhabələri bir-birlərinə qarpız atırdılar. Lakin həqiqi işlər görməyə gəldikdə, onlar əsl kişilər idi".

[Səhihdir]

٢٦٧- عن بن أبي مليكة قال مزحت عائشة عند رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالت أمها يا رسول الله بعض دعابات هذا الحي من كنانة قال النبي صلى الله عليه وسلم بل بعض مزحنا هذا الحي"

(267) – İbn Əbi Muleykə rəvayət edir ki, Aişə رضي الله عنها Peyğəmbə-rin ﷺ yanında zərafət etdi. Aişənin رضي الله عنها anası dedi: "Ey Allahın

elçisi! Bu yurdun Kinanə qəbiləsindən olan bəziləri zarafatçıdırlar". Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Bəli, buradakıların bəziləri çox zarafatçıdırlar".

[İsnadı zəifdir]

٢٦٨- عن أنس بن مالك قال جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم يستحمله فقال أنا حاملك على ولد ناقة قال يا رسول الله وما أصنع بولد ناقة فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم وهل تلد الإبل إلا النوق"

(268) – Ənəs ibn Malik rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib ondan minik istədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Mən sənə minik üçün dəvə balası verərəm". Kişi dedi: "Ey Allahın elçisi! Dəvə balası mənim nəyimə gərəkdir?" Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Məgər maya dəvə dəvədən başqa bir şey doğurmu?"¹

[Səhihdir]

134-cü fəsil. Uşaqla zarafat etmək

٢٦٩- عن أنس بن مالك يقول كان النبي صلى الله عليه وسلم ليخالطنا حتى يقول لأخ لي صغيرا يا أبا عمير ما فعل النغير"

(269) – Ənəs ibn Malik deyir ki, Peyğəmbər ﷺ bizimlə zarafat edərdi. O, mənim kiçik qardaşıma deyərdi: "Ey Əbu Umeyr! Quş-cuğaza nə oldu?"

[Səhihdir]

٢٧٠- عن أبي هريرة أخذ النبي صلى الله عليه وسلم بيد الحسن أو الحسين رضي الله عنهما ثم وضع قدميه على قدميه ثم قال ترق"

(270/1) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki: "Peyğəmbər ﷺ Həsənin رضي الله عنه, yaxud Hüseynin رضي الله عنه əllərindən tutdu, ayaqlarını da öz ayağının üstünə qoyub: "Qalx!" – dedi".

[Zəifdir]

¹ Ərəbcə yaşlı dəvəyə bala dəvə də demək olar.

135-ci fəsil. Gözəl əxlaq

۲۷۰م— عن أبي الدرداء عن النبي صلى الله عليه وسلم ما من شيء في الميزان أثقل من حسن الخلق"

(270/2) – Əbu Dərda رَضِيَ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "(Qiyamət günü) tərəzidə gözəl əxlaqdan daha ağır gələn bir şey yoxdur".

[Səhihdir]

۲۷۱— عن عبد الله بن عمرو قال لم يكن النبي صلى الله عليه وسلم فاحشا ولا متفحشا وكان يقول خيركم أحاسنكم أخلاقا"

(271) – Abdullah ibn Amr رَضِيَ عَنْهُ dedi: "Peyğəmbər ﷺ ədəbsiz və kobud olmayıb. O deyərdi: "Sizin ən xeyirliniz əxlaqı ən gözəl olanınızdır!"

[Səhihdir]

۲۷۲— عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده أنه سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول أخبركم بأحبكم إلى وأقربكم منى مجلسا يوم القيامة فسكت القوم فأعادها مرتين أو ثلاثا قال القوم نعم يا رسول الله قال أحسنكم خلقا"

(272) – Amr ibn Şueyb atasından, o da babasından Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişdir: "Sizlərdən mənə ən sevimli olan və Qiyamət günü mənim lap yaxınlığımda oturan kimsə barədə sizə xəbər verimmi?" Camaat susdu. O bunu iki və ya üç dəfə təkrar etdi. Camaat dedi: "Bəli, ya Rəsulallah!" O dedi: "Əxlaqı ən gözəl olanınız (buna nail olar)!"

[Səhihdir]

۲۷۳— عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إنما بعثت لأتمم صالحى الأخلاق"

(273) – Əbu Hureyra رَضِيَ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Mən ancaq gözəl əxlaqları kamilləşdirmək üçün göndərilmişəm".

[Səhihdir]

۲۷۴ – عن عائشة رضي الله عنها انها قالت ما خير رسول الله صلى الله عليه وسلم بين أمرين إلا اختار أيسرهما ما لم يكن إثماً فإذا كان إثماً كان أبعد الناس منه وما انتقم رسول الله صلى الله عليه وسلم لنفسه إلا أن تنتهك حرمة الله تعالى فينتقم الله عز وجل بها"

(274) – Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا deyir ki, Peyğəmbərə ﷺ iki şeydən birini seçmək təklif edildikdə, günah işlər istisna olmaqla, həmişə daha asan olanı seçərdi. Günah iş görmək təklif olunduqda isə bundan uzaqlaşan insanların ilki olardı. Peyğəmbər ﷺ öz nəfsinə görə heç kəsdən intiqam almamışdır. Yalnız Uca Allahın qoyduğu qanunlar pozulduqda qüdrətli və əzəmətli Allaha görə intiqam alardı".

[Səhihdir]

۲۷۵ – عن عبد الله قال ان الله تعالى قسم بينكم أخلاقكم كما قسم بينكم أرزاقكم وان الله تعالى يعطي المال من أحب ومن لا يحب ولا يعطي الإيمان إلا من يحب فمن ضن بالمال أن ينفقه وخاف العدو أن يجاهده وهاب الليل أن يكابده فليكثر من قول لا إله إلا الله وسبحان الله والحمد لله والله أكبر"

(275) – Abdullah رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ demişdir: "Uca Allah ruzini sizin aranızda bölüşdürdüyü kimi əxlaqı da sizin aranızda bölüşdürmüşdür. Uca Allah mal-dövləti istədiyinə də, istəmədiyinə də verir. İmanı isə yalnız sevdiyi adama verir. Kim malını xərcləməyə xəsislik etsə, düşmənlə cihad etməkdən qorxsə, gecə olanda həyəcan keçirsə, qoy: "Lə iləhə illəllah, subhanəllah, əlhəmdulilləh, Allahu əkbər" – desin.

[Səhihdir]

136-cı fəsil. Səxavətli olmaq

۲۷۶ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ليس فلهذا عن كثرة العرض ولكن الغنى غنى النفس"

(276) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Zənginlik var-dövlətin çoxluğu ilə bağlı deyil, əksinə əsl zənginlik nəfsin zəngin olmasıdır".

[Səhihdir]

٢٧٧- عن أنس قال خدمت النبي صلى الله عليه وسلم عشر سنين فما قال لي أف قط وما قال لي لشيء لم افعله ألا كنت فعلته ولا لشيء فعلته لم فعلته"

(277) – Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ deyir ki, mən Peyğəmbərə ﷺ on il xidmət etdim. O mənə heç vaxt: "Uf" – demədi. Yerinə yetirmədiyim bir iş görə: "Bunu yerinə yetirməli deyildinmi?" – demədi. Elədiyim bir iş görə də: "Nə üçün belə etdin?" – demədi.

[Səhihdir]

٢٧٨- عن أنس بن مالك يقول كان النبي صلى الله عليه وسلم رحيمًا وكان لا يأتيه أحد إلا وعده وأنجز له إن كان عنده وأقيمت الصلاة وجاءه أعرابي فأخذ بثوبه فقال إنما بقي من حاجتي يسيرة وأخاف أنساها فقام معه حتى فرغ من حاجته ثم أقبل فصلى"

(278) – Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ deyir ki, Peyğəmbər ﷺ rəhmli idi. Onun yanına kim gələrdisə ona söz verər, sonra da imkan daxilində ona köməklik edərdi. Namaza iqamə verildiyi zaman bir bədəvi gəlib onun ətəyindən tutdu və dedi: "Mənim bir az ehtiyacım var, qorxuram yadımdan çıxsa". Peyğəmbər ﷺ gedib onun ehtiyacını ödədikdən sonra qayıdıb namazı qıldırdı.

[Həsəndir]

٢٧٩- عن جابر قال ما سئل النبي صلى الله عليه وسلم شيئًا فقال لا"

(279) – Cabir رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: "Peyğəmbərdən ﷺ bir şey istədikdə heç vaxt ona yox deməzdi (susmazdı)".

[Səhihdir]

٢٨٠- عن عبد الله بن الزبير قال ما رأيت امرأتين أجود من عائشة وأسماء وجودهما مختلف أما عائشة فكانت تجمع الشيء إلى الشيء حتى إذا كان اجتمع عندها قسمت وأما أسماء فكانت لا تمسك شيئًا لغد"

(280) – Abdullah ibn əz-Zubeyr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ deyir ki, mən Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا və Əsmadan رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا daha səxavətli qadın görmədim. Onların əliaçıqlığı fərqli idi. Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا verəcəyi şeyləri əvvəlcə yığar, kifayət qədər

yığıldıqdan sonra onu (kasıblara) paylayardı. Əsma عليها السلام isə ertəsi günə heç nə saxlamazdı”.

[İsnadı səhihdir]

137-ci fəsil. Tamahkarlıq

۲۸۱ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يجتمع غبار في سبيل الله ودخان جهنم في جوف عبد أبدا ولا يجتمع الشح والإيمان في قلب عبد أبدا”

(281) – Əbu Hureyra عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Bir adamın daxilində Allah yolunda (cihadda) olan tozanaqla Cəhənnəm tüstüsü heç vaxt birləşə bilməz. Eləcə də bir bəndənin qəlbində tamahla iman heç vaxt birləşə bilməz”.

[Səhihdir]

۲۸۲ – عن أبي سعيد الخدري عن النبي صلى الله عليه وسلم قال خصلتان لا يجتمعان في مؤمن البخل وسوء الخلق”

(282) – Əbu Səid əl-Xudri عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “İki xislət var ki, onlar müsəlmanda cəm ola bilməz – xəsislik və pis əxlaq”.

[Zəifdir]

۲۸۳ – عن عبد الله بن ربيعة قال كنا جلوسا عند عبد الله فذكروا رجلا فذكروا من خلقه فقال عبد الله أرايتم لو قطعتم رأسه أكنتم تستطيعون أن تعيدوه قالوا لا قال فیده قالوا لا قال فرجله قالوا لا قال فإنكم لا تستطيعون أن تغيروا خلقه حتى تغيروا خلقه إن النطفة لتستقر في الرحم أربعين ليلة ثم تتحدر دما ثم تكون علقة ثم تكون مضغة ثم يبعث الله ملكا فيكتب رزقه وخلقه وشقيا أو سعيدا”

(283) – Abdullah ibn Rubeyya deyir ki, biz Abdullahın عليه السلام yanında oturmuşduq. Oturanlar bir kişi barədə söhbət açıb onun əxlaqını xatırladılar. Abdullah عليه السلام dedi: “Bir deyin görüm, əgər siz onun başını kəssəniz, onu yenidən öz yerinə qaytara bilərsinizmi?” Onlar: “Xeyr!” – deyə cavab verdilər. Abdullah عليه السلام dedi: “Bəs əlini necə?” Onlar yenə: “Xeyr!” – deyə cavab verdilər. Abdullah عليه السلام

dedi: “Bəs ayağını necə?” Onlar yenə də: “Xeyr!”– deyə cavab verdilər. Abdullah رحمته الله dedi: “Siz onun xilqətini dəyişməyincə əxlaqını dəyişə bilməzsiniz! Çünki nütfə ana bətnində qırx gün qaldıqdan sonra qana çevrilir, sonra qan laxtası, daha sonra da ət parçası olur. Sonra Allah bir mələk göndərir. O da onun ruzisini, əxlaqını, bədbəxt və ya xoşbəxt olacağını yazır”.

[Həsəndir]

138-ci fəsil.

Şəriəti başa düşən gözəl əxlaq sahibləri

٢٨٤ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الرجل ليذكر بحسن خلقه درجة القائم بالليل

(284) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Həqiqətən də adam öz əxlaqı ilə gecə namaz qılan bir kimsənin dərəcəsinə yüksəlir”.

[Səhihdir]

٢٨٥ – عن أبي هريرة يقول سمعت أبا القاسم صلى الله عليه وسلم يقول خيركم إسلاماً أحاسنكم أخلاقاً إذا فقهوا

(285) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “İslamda sizin ən xeyirliniz (şəriəti) başa düşən və əxlaqı ən gözəl olanınızdır”.

[Səhihdir]

٢٨٧ – حدثني ثابت بن عبيد قال ما رأيت أحداً أجل إذا جلس مع القوم ولا أفكه في بيته من زيد بن ثابت

(286) – Sabit ibn Ubeyd deyir ki: “Mən Zeyd ibn Sabit رحمته الله kimi camaat yanında özünü ciddi aparan, evində isə zarafatlı olan ikinci bir adam görmədim”.

[İsnadı səhihdir]

٢٨٧- عن ابن عباس قال سئل النبي صلى الله عليه وسلم أي الأديان أحب إلى الله عز وجل قال الحنيفية السمحة"

(287) – İbn Abbas رحمته الله deyir ki, Peyğəmbərdən ﷺ soruşdular: "Qüdrətli və əzəmətli Allaha ən sevimli olan (din) hansı dindir?" O: "Sırf Təkallahlılıq!" – deyər cavab verdi.

[Həsən li-ğeyrihi]

٢٨٨- عن عبد الله بن عمرو قال أربع خلال إذا أعطيتهن فلا يضررك ما عزل عنك من الدنيا حسن خليفة وعفاف طعمة وصدق حديث وحفظ أمانة"

(288) – Abdullah ibn Amr رحمته الله demişdir: "Elə dörd xüsusiyyət vardır ki, əgər bunlar sənə bəxş edilsə, dünyada itirdiyin şeylər sənə zərər verməz – gözəl əxlaq, səxavətli olmaq, doğru danışmaq və əmanəti qorumaq".

[Səhihdir]

٢٨٩- عن أبي هريرة يقول قال النبي صلى الله عليه وسلم تدرؤن ما أكثر ما يدخل النار قالوا الله ورسوله أعلم قال الأجوفان الفرج والفم وما أكثر ما يدخل الجنة تقوى الله وحسن الخلق"

(289) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bilirsinizmi, (insanı) Cəhənnəm oduna salmağa ən çox səbəb olan nədir?" (Səhabələr): "Allah və Onun elçisi daha yaxşı bilir!" – deyər cavab verdilər. O dedi: "İki boşluq – cinsiyyət üzvü və ağız". (O, yenə soruşdu): "Bəs Cənnətə salmağa ən çox səbəb olan nədir?" (Sonra da cavab verib dedi): "Allah qorxusu və gözəl əxlaq!"

[Həsəndir]

٢٩٠- عن أم الدرداء قالت قام أبو الدرداء ليلة يصلي فجعل يبكي ويقول اللهم أحسن خلقي فحسن خلقى حتى أصبح فقلت يا أبا الدرداء ما كان دعاؤك منذ الليلة إلا في حسن الخلق فقال يا أم الدرداء إن العبد المسلم يحسن خلقه حتى يدخله حسن خلقه الجنة ويسئ خلقه حتى يدخله سوء خلقه النار والعبد المسلم يغفر له وهو نائم فقلت يا أبا الدرداء كيف يغفر له وهو نائم قال يقوم أخوه من الليل فيتهجد فيدعو الله عز وجل فيستجيب له ويدعو لأخيه فيستجيب له فيه"

(290) – Ummu Dərda عليها السلام rəvayət edir ki, Əbu Dərda عليه السلام qalxıb səhərə qədər gecə namazı qıldı və ağlaya-ağlaya: “Allahım! Sən məni gözəl biçimdə yaratdın. Əxlaqımı da gözəl et!” Mən dedim: “Ey Əbu Dərda! Sən bütün gecəni gözəl əxlaq barədə dua etdin?” O dedi: “Ey Ummu Dərda! Həqiqətən, müsəlman bəndənin əxlaqı o vaxta qədər gözəlləşər ki, gözəl əxlaqı onu Cənnətə daxil edər. Habelə əxlaqı o vaxta qədər pisləşər ki, pis əxlaqı onu Oda salar. Müsəlman bəndənin yatanda belə günahları bağışlanır”. Mən dedim: “Ey Əbu Dərda! Axı yatanda onun günahları necə bağışlana bilər?” O dedi: “(Müsəlman) qardaşı gecə ikən qalxıb namaz qılır, özü üçün qüdrətli və əzəmətli Allaha dua edir və duası qəbul olunur. Həmçinin qardaşı üçün də dua edir və o da qəbul olunur”.

[İsnadı zəifdir]

٢٩١- عن أسامة بن شريك قال كنت عند النبي صلى الله عليه وسلم وجاءت الأعراب ناس كثير من ههنا وههنا فسكت الناس لا يتكلمون غيرهم فقالوا يا رسول الله أعلينا حرج في كذا وكذا في أشياء من أمور الناس لا بأس بها فقال يا عباد الله وضع الله الحرج إلا أمرءا افترض أمرءا ظلما فذاك الذي حرج وهلك قالوا يا رسول الله أنتداوى قال نعم يا عباد الله تداووا فإن الله عز وجل لم يضع داء إلا وضع له شفاء واحد قالوا وما هو يا رسول الله قال الهمم قالوا يا رسول الله ما خير ما أعطى الإنسان قال خلق حسن

(291) – Usamə ibn Şərik عليه السلام rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanında idim. Hər yandan onun yanına bədəvilər gəldi. Onlardan başqa hamı susmuşdu. Onlar insanlar arasında etdikləri günah sayılmayan bəzi işlər barədə soruşub dedilər: “Ey Allahın elçisi! Filan, filan işləri görməkdə bizə günah varmı?” O dedi: “Ey Allahın qulları! Allah günahları bağışlayır. Yalnız o adam istisnadır ki, zülm törədərək başqa birisinin qeybətini edər. Həmin adam günah qazanıb həlak olar”. Onlar dedilər: “Ey Allahın elçisi! Özümüzü müalicə edəkmiz?” O dedi: “Bəli, ey Allahın qulları! Özünüzü müalicə edin. Qüdrətli və əzəmətli Allah elə bir xəstəlik verməmişdir ki, onun dərmanını vermiş olmasın. Yalnız bir xəstəlik istisnadır”. Onlar dedilər: “Nədir o, ey Allahın elçisi?” O: “Qocalıqdır”–

deyə cavab verdi. Onlar dedilər: “Ey Allahın elçisi! İnsana bəxş edilən ən xeyirli şey nədir?” O: “Gözəl əxlaqdır” – deyə cavab verdi.

[Səhihdir]

٢٩٢- عن ابن عباس قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم أجود الناس بالخير وكان أجود ما يكون في رمضان حين يلقاه جبريل صلى الله عليه وسلم وكان جبريل يلقاه في كل ليلة من رمضان يعرض عليه رسول الله صلى الله عليه وسلم القرآن فإذا لقيه جبريل كان رسول الله صلى الله عليه وسلم أجود بالخير من الريح المرسلة”

(292) – İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ xeyirxah işlərdə ən çevik insan idi. Ramazan ayında Cəbrail عليه السلام onun yanına gəldikdə isə lap çevik olardı. Cəbrail عليه السلام Ramazanda hər gecə onun yanına gəlirdi. Peyğəmbər ﷺ də Qur'anı ona oxuyardı. Cəbrail عليه السلام Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldikdə o, xeyirxah işlərdə bərk əsən küləkdən daha zirək olardı”.

[Səhihdir]

٢٩٣- عن أبي مسعود الأنصاري قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم حوسب رجل ممن كان قبلكم فلم يوجد له من الخير إلا أنه قد كان رجلا يخالط الناس وكان موسرا فكان يأمر غلمانة أن يتجاوزوا عن المعسر قال الله عز وجل فنحن أحق بذلك منه فتجاوزوا عنه”

(293) – Əbu Məsud əl-Ənsari رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizdən əvvəl yaşayanlardan bir kişi haqq-hesaba çəkildi, amma xeyirxah bir iş gördüyü aşkar olunmadı. O, sadəcə insanlarla ünsiyyətdə olan, zəngin bir adam idi. O kişi öz xidmətçilərinə borcunu ödəyə bilməyən kimsəni bağışlamağı buyurardı. Qüdrətli və əzəmətli Allah da: “Biz buna (kimsəni bağışlamağa) ondan daha çox layiqik” – deyib onu bağışladı”.

[Səhihdir]

٢٩٤- عن أبي هريرة سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم ما أكثر ما يدخل الجنة قال تقوى الله وحسن الخلق قال وما أكثر ما يدخل النار قال الأجوفان الفم والفرج”

(294) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərdən ﷺ soruşdular: “Cənnətə girməyə daha çox səbəb olan nədir?” O buyurdu: “Allah qorxusu və gözəl əxlaq!” Yenə soruşdular: “Bəs Cəhənnəm oduna girməyə daha çox səbəb olan nədir?” O buyurdu: “İki boşluq – cinsiyyət üzvü və ağız”.

[Həsəndir]

٢٩٥ – عن نواس بن سمعان الأنصاري أنه سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن البر والاثم قال البر حسن الخلق والاثم ما حك في نفسك وكرهت أن يطلع عليه الناس

(295) – Nəvvəs ibn Səm'an əl-Ənsari رضي الله عنه Peyğəmbərdən ﷺ yaxşılıq və günah barədə soruşdu. O buyurdu: “Yaxşılıq gözəl əxlaqdır. Günah isə sənin qəlbinə narahat edər və sən istəməzsən ki, insanlar ondan xəbər tutsun”.

[Səhihdir]

139-cu fəsil. Xəsislik

٢٩٦ – عن جابر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سيدكم يا بني سلمة قلنا جد بن قيس على أنا نبخله قال و أي دأى أدوى من البخل بل سيدكم عمرو بن الجموح وكان عمرو على أصنامهم في الجاهلية وكان يولم عن رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا تزوج

(296) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ey Sələmə oğulları! Ağanız kimdir?” Biz dedik: “Cudd ibn Qeysdir. Biz onu xəsis hesab edirik”. O dedi: “Xəsislikdən daha betər xəstəlik ola bilərmiz? Əksinə, ağanız Amr ibnul Cəmuhdur”. Amr رضي الله عنه cahiliyyət dövründə onların bütləri üzərində nəzarətçi olmuşdur. O, Peyğəmbər ﷺ evlənəndə qonaqlıq verərdi.

[Səhihdir]

٢٩٧ – حدثنا ورا د كاتب المغيرة قال كتب معاوية إلى المغيرة بن شعبة أن اكتب إلى بشيء سمعته من رسول الله صلى الله عليه وسلم فكتب إليه المغيرة إن رسول

الله صلى الله عليه وسلم كان ينهى عن قيل وقال وإضاعة المال وكثرة السؤال وعن منع وهات وعقوق الأمهات وعن وأد البنات

(297) – Muğiranın رحمته katibi Vərrad deyir ki, Muaviyə رحمته Muğira ibn Şobəyə رحمته belə bir məktub yazdı: “Mənə Peyğəmbərdən ﷺ eşitdiyın hədislərdən birini yaz”. Muğira رحمته da ona belə yazdı: “Peyğəmbər ﷺ söz gəzdirməyi, var-dövləti israf etməyi, çox sual verməyi, xəsisliyi, anaların üzünə ağ olmağı və qız uşaqlarını diri-diri yerə gömməyi qadağan edərdi”.

[Səhihdir]

٢٩٨ – عن جابر ما سئل النبي صلى الله عليه وسلم عن شيء قط فقال لا

(298) – Cabir رحمته dedi: “Peyğəmbərdən ﷺ bir şey istədikdə heç vaxt ona yox deməzdi”.

[Səhihdir]

140-cı fəsil. Yaxşı mal-dövlət əməlisələh adama aiddir

٢٩٩ – عن عمرو بن العاص قال ثم بعث إلى النبي صلى الله عليه وسلم فأمرني أن آخذ على ثيابي وسلاحي ثم آتية ففعلت فأتيته وهو يتوضأ فصعد إلى البصر ثم طأطأ ثم قال يا عمرو إني أريد أن أبعتك على جيش فيغنمك الله وأزعب لك زعبة من المال صالحة قلت إني لم أسلم رغبة في المال إنما أسلمت رغبة في الإسلام فأكون مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا عمرو نعم المال الصالح للمرء الصالح

(299) – Amr ibn As رحمته deyir ki, Peyğəmbər ﷺ bir adamla mənə xəbər göndərdi ki, döyüş paltarımı və silahımı götürüb onun yanına gəlim. Mən döyüş paltarımı və silahımı götürüb onun yanına gələndə o, dəstəmaz alırdı. O mənə tərəf baxdı, sonra başını aşağı salıb (dəstəmazına davam edərək) buyurdu: “Ey Amr! İstəyirəm səni qoşuna başçı təyin edib (düşmənin üstünə) göndərim ki, Allah sənə qənimət nəsib etsin və istəyirəm ki, sənin yaxşı mal-dövlətin olsun”. Mən dedim: “Mən mal-dövlət əldə etmək üçün

müsəlman olmamışam. Mən yalnız İslam dininə olan rəğbətə görə, Allahın elçisi ﷺ ilə birgə olmaqdan ötrü müsəlman olmuşam". O buyurdu: "Ey Amr! Yaxşı malın əməlisaleh adama məxsus olması necə də gözəldir!"

[Səhihdir]

141-ci fəsil. Əminlik içində səhərə çıxan adam

۳۰۰ – عن عبيد الله بن محصن الأنصاري عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من أصبح آمناً في سربه معافى في جسده عنده طعام يومه فكأنما حيزت له الدنيا

(300) – Ubeydullah ibn Mihsan əl-Ənsari رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim qəlbi arxayınlıq içində, canı sağlam, yanında da həmin günün yeməyi olduğu halda səhərə çıxmışsa, ona sanki dünya bəxş edilmişdir".

[Həsəndir]

142-ci fəsil. Əhvali-ruhiyyənin yaxşı olması

۳۰۱ – عن عبد الله بن خبيب الجهني يحدث عن عمه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم خرج عليهم وعليه أثر غسل وهو طيب النفس فظننا أنه ألم بأهله فقلنا يا رسول الله نراك طيب النفس قال أجل والحمد لله ثم ذكر الغنى فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم إنه لا بأس بالغنى لمن اتقى والصحة لمن اتقى خير من الغنى وطيب النفس من النعم

(301) – Abdullah ibn Xubeyb əl-Cühəni əmisindən rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ qüsl edib yanımıza gəldikdə əhvali-ruhiyyəsi yaxşı idi. Biz onun əhli-əyalı ilə yaxınlıq etdiyini zənn edib dedik: "Ey Allahın elçisi! Biz səni yaxşı əhvali-ruhiyyədə görürük". O dedi: "Elədir, həmd olsun Allaha!" Sonra var-dövlət barədə söhbət açdılar. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allahdan qorxan kimsənin var-dövlətli olması eyib deyil. Lakin Allahdan qorxan kimsə üçün sağlamlıq var-dövlətdən daha xeyirlidir. Əhvali-ruhiyyənin yaxşı olması isə nemətdir".

[Səhihdir]

۳۰۲- عن النّوّاس بن سَمْعان الأنصاري أنّه سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن البر والإثم فقال البر حسن الخلق والإثم ما حك في نفسك وكرهت أن يطلع عليه الناس"

(302) – Nəvvəs ibn Səm'an əl-Ənsari رحمته الله Peyğəmbərdən ﷺ yaxşılıq və günah barədə soruşdu. O dedi: "Yaxşılıq gözəl əxlaqdır. Günah isə sənin qəlbini narahat edər və sən istəməzsən ki, insanlar ondan xəbər tutsun".

[Səhihdir]

۳۰۳- عن أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم أحسن الناس وأجود الناس وأشجع الناس ولقد فرغ أهل المدينة ذات ليلة فانطلق الناس قبل الصوت فاستقبلهم النبي صلى الله عليه وسلم قد سبق الناس إلى الصوت وهو يقول لن تراعوا لن تراعوا وهو على فرس لأبى طلحة عرى ما عليه سرج وفي عنقه السيف فقال لقد وجدته بحرا أو إنه لبحر"

(303) – Ənəs رحمته الله deyir ki, Peyğəmbər ﷺ insanlar arasında ən yaxşı, ən çevik və ən şücaətli insan idi. Bir gecə Mədinə sakinləri qorxuya düşüb səs gələn tərəfə getdilər. Onlardan öncə səs gələn tərəfə getmiş Peyğəmbər ﷺ Əbu Təlhənin رحمته الله yəhərsiz atının üstündə, boynundan da qılınc asılmış halda: "Qorxmayın! Qorxmayın!" – deyərək onların qabağına çıxdı və: "Mən bu atın yaxşı qaçan (at) olduğunu gördüm" – dedi.

[İsnadı səhihdir]

۳۰۴- عن جابر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم كل معروف صدقة وإن من المعروف أن تلقى أخاك بوجه طلق وأن تفرغ من دلوك في إناء أخيك"

(304) – Cabir رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Hər bir yaxşılıq sədəqədir. Gülərzüzlə qardaşını qarşılamaq, (həmçinin) öz qabında olandan qardaşının qabına (yemək və s.) tökmək yaxşılıqdandır".

[Həsəndir]

143-cü fəsil.

Çarəsiz adama köməklik göstərmək

۳۰۵- عن أبي ذر سئل النبي صلى الله عليه وسلم أي الأعمال خير قال إيمان بالله وجهاد في سبيله قال فأى الرقاب أفضل قال أغلاها ثمنًا وأنفسها عند أهلها قال أفرأيت إن لم أستطع بعض العمل قال تعين ضائعًا أو تصنع لأخرق قال أفرأيت إن ضعفت قال تدع الناس من الشر فإنها صدقة تصدقها على نفسك"

(305) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərdən ﷺ soruşdular: "Hansı əməl ən yaxşı əməl sayılır?" O dedi: "Allaha iman gətirmək, Onun yolunda cihad etmək!" Bir daha soruşdular: "Hansı kölə ən xeyirli kölə hesab olunur?" O dedi: "Ən bahalı və ailədə ən hörmətli olan kölə!" Yenə soruşdular: "Bir de görək, bəzi (yaxşı) əməlləri edə bilməsəm necə? O dedi: "Çarəsiz bir adama köməklik göstər və ya bacarıqsız adama işində yardım et!" Yenə soruşdular: "Bəs bacarmasam necə? O dedi: "İnsanları pis işlərdən çəkindir. Çünki bu, sənin özün üçün xərclədiyin sədəqədir".

[Səhihdir]

۳۰۶- عن سعيد بن أبي بردة سمعت أبي يحدث عن جدي عن النبي صلى الله عليه وسلم قال على كل مسلم صدقة قال أفرأيت إن لم يجد قال فليعمل فلينفع نفسه وليتصدق قال أفرأيت إن لم يستطع أو لم يفعل قال ليعن ذا الحاجة الملهوف قال أفرأيت إن لم يستطع أو لم يفعل قال فليأمر بالمعروف قال أفرأيت إن لم يستطع أو لم يفعل قال يمسك عن الشر فإنها له صدقة"

(306) – Səid ibn Əbu Burdə deyir ki, mən atamdan, o da babamdan Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişdir: "Hər bir müsəlman sədəqə verməlidir!" (Səhəbələrədən biri) dedi: "Söylə görək, əgər (sədəqə verməyə bir şey) tapa bilməsə necə?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qoy işləyib həm özü üçün xeyir əldə etsin, həm də sədəqə versin". O dedi: "Bəs bunu bacarmasa, yaxud belə etməsə necə?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ehtiyacı olan biçarə kimsəyə köməklik göstərsin". O dedi: "Bəs bunu bacarmasa, yaxud belə etməsə necə?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qoy (insanlara) yaxşılıq etməyi buyursun". O dedi: "Bəs bunu bacarmasa, yaxud belə etməsə necə?" Peyğəmbər ﷺ

dedi: "Qoy şəər əməllərdən əl çəksin. Həqiqətən də bu, onun üçün sədəqə olar".

[Səhihdir]

144-cü fəsil. Əxlaqının gözəl olmasından ötrü Allaha dua edən kimsə

٣٠٧- عن عبد الله بن عمرو أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يكثر أن يدعو اللهم إني أسألك الصحة والعفة والأمانة وحسن الخلق والرضا بالقدر

(307) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ çoxlu-çoxlu belə dua edərdi: "Allahum! Səndən can sağlığı, iffətli olmağı, əmanətə xəyanət etməməyi, gözəl əxlaqlı olmağı və qədərdən razı qalmağı diləyirəm!"

[Zəifdir]

٣٠٨- عن يزيد بن بابنوس قال دخلنا على عائشة فقلنا يا أم المؤمنين ما كان خلق رسول الله صلى الله عليه وسلم قالت كان خلقه القرآن تقرؤون سورة المؤمنين قالت اقرأ قد أفلح المؤمنون قال يزيد فقرأت قد أفلح المؤمنون إلى لفروجهم حافظون قالت كان خلق رسول الله صلى الله عليه وسلم

(308) – Yezid ibn Babənus rəvayət edir ki, biz Aişənin رضي الله عنها yanına gəlib dedik: "Ey möminlərin anası! Rəsulullahın ﷺ əxlaqı necə idi?" O dedi: "Onun əxlaqı Qur'an idi. "Möminlər" surəsini oxuyursunuzmu? Oxu:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾

"Həqiqətən, möminlər nicat tapmışlar". Mən də oxudum:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ ١ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ٢ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ٣ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ٤ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ٥

"Həqiqətən, möminlər nicat tapmışlar; o kəslər ki, namazlarında mütidirlər, o kəslər ki, lağlağıdan üz çevirirlər, o kəslər ki,

zəkat verirlər, o kəslər ki, öz cinsiyyət üzvlərini (hamıdan) qoruyurlar”¹.

Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا dedi: “Rəsulullahın ﷺ əxlaqı belə idi”.

[İsnadı zəifdir]

145-ci fəsil. Mömin tənə vuran deyil

٣٠٩- عن سالم بن عبد الله قال ما سمعت عبد الله لا عنا أحدا قط ليس إنسانا وكان سالم يقول قال عبد الله بن عمر قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا ينبغي للمؤمن أن يكون لعانا

(309) – Salim ibn Abdullah dedi: “Mən Abdullah ibn Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ əsla bir kiməsə lənət oxuduğunu heç vaxt eşitmədim. (Lənət etdiyi) bir insan yox idi. Abdullah ibn Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Möminə yaraşmaz ki, (kiməsə) lənət oxusun”.

[Həsən səhihdir]

٣١٠- عن جابر بن عبد الله قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الله لا يحب الفاحش المتفحش ولا الصياح في الأسواق

(310) – Cabir ibn Abdullah رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Həqiqətən, Allah ədəbsiz və kobud olanı, habelə bazarlarda bağıran adamı sevmir”.

[Zəifdir]

٣١١- عن عبد الله بن أبي مليكة عن عائشة رضي الله عنها أن يهودا أتوا النبي صلى الله عليه وسلم فقالوا السام عليكم فقالت عائشة عليكم ولعنكم الله وغضب الله عليكم قال مهلا يا عائشة عليك بالرفق وإياك والعنف والفحش قالت أو لم تسمع ما قالوا قال أو لم تسمعي ما قلت رددت عليهم فيستجاب لي فيهم ولا يستجاب لهم في

(311) – Abdullah ibn Əbu Muleykə Aişədən رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا rəvayət edir ki, yəhudilər Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedilər: “Ölüm olsun sizə!” Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا dedi: “(Ölüm) sizə olsun! Allah sizə lənət eləsin! Allahın

¹ əl-Mu'minun, 1-5.

qəzəbinə düçar olasınız!” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Tələsmə, ey Aişə! Mülayim ol, sərtlik və kobudluq etməkdən çəkin”. (Aişə r.a) dedi: “Məgər sən onların nə dediyini eşitmədinmi?” O dedi: “Bəs sən mənim dediyimi eşitmədinmi? (Olduğu kimi) onlara cavab verdim. Mənim onlara etdiyim dua qəbul olunur. Onların mənə etdikləri dua isə qəbul olunmur”.

[Səhihdir]

٣١٢- عن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ليس المؤمن بالطعان ولا اللعان ولا الفاحش ولا البذي

(312) – Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mömin nə tənə vuran, nə lənət oxuyan, nə ədəbsiz, nə də təhqir edən deyil”.

[Səhihdir]

٣١٣- عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا ينبغي لأذى الوجهين أن يكون أمينا

(313) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İkiüzlü adam etibar edilməyə layiq deyil”.

[Həsən səhihdir]

٣١٤- عن عبد الله قال ألام أخلاق المؤمن الفحش

(314) – Abdullah رحمته الله dedi: “Möminin ən yaramaz əxlaqı kobudluq etməsidir”.

[İsnadı səhihdir]

٣١٥- حدثني محمد بن عبيد الكندي الكوفي عن أبيه قال سمعت علي بن أبي طالب يقول لعن اللعانون قال مروان الذين يلعنون الناس

(315) – Muhəmməd ibn Ubeyd əl-Kufi rəvayət edir ki, mən Əli ibn Əbu Talibin (ona Allahın salavatı olsun) belə dediyini eşitdim: “Lənət oxuyanlara lənət edildi!” Mərvan dedi: “(Yəni) insanlara lənət oxuyanlara”.

[İsnadı zəifdir]

146-cı fəsil. Lənət yağdıran

۳۱۶- عن أبي الدرداء قال قال النبي صلى الله عليه وسلم إن اللعانين لا يكونون يوم القيامة شهداء ولا شفعاء"

(316) – Əbu Dərda ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Lənət yağdıranlar Qiyamət günü nə şahid, nə də şəfaətçi olarlar".

[Səhihdir]

۳۱۷- عن أبي هريرة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا ينبغي للصدیق أن يكون لعانا"

(317) – Əbu Hureyra ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Doğru danışan adama kimisə lənətləmək yaraşmaz".

[Səhihdir]

۳۱۸- عن حذيفة قال ما تلاعن قوم قط إلا حق عليهم اللعنة"

(318) – Huzeyfə ر.ه.ه. dedi: "Bir-birini lənətləyən elə bir qövm yoxdur ki, onların hamısına lənət olmasın".

[İsnadı səhihdir]

147-ci fəsil. Köləsinə lənət oxuyan onu azad etməlidir

۳۱۹- عن عائشة أن أبا بكر لعن بعض رقيقه فقال النبي صلى الله عليه وسلم يا أبا بكر اللعانون والصدیقون كلا ورب الكعبة مرتين أو ثلاثا فأعتق أبو بكر يومئذ بعض رقيقه ثم جاء النبي صلى الله عليه وسلم فقال لا أعود"

(319) – Aişə ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Əbu Bəkr ر.ه.ه. öz kölələrindən bəzilərini lənətlədi. Peyğəmbər ﷺ iki, yaxud üç dəfə dedi: "Ey Əbu Bəkr! Həm lənət edənlər, həm də doğru danışanlar?! Xeyr! Kə'bənin Rəbbinə and olsun (ki, belə yaramaz)". Həmin gün Əbu Bəkr ر.ه.ه. öz kölələrindən bəzilərini azad etdi. Sonra da Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: "Bir də belə etməyəcəyəm".

[Səhihdir]

148-ci fəsil.

Allahın lənəti ilə, Allahın qəzəbi ilə və Cəhənnəm odu ilə lənət oxumaq

۳۲۰ – عن سمرة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا تتلاعنوا بلعنة الله ولا بغضب الله ولا بالنار

(320) – Səməra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Nə Allahın lənəti ilə, nə Allahın qəzəbi ilə, nə də Cəhənnəm odu ilə bir-birinizə lənət oxumayın!”

[Zəifdir]

149-cu fəsil. Kafirə lənət oxumaq

۳۲۱ – عن أبي هريرة قال قيل يا رسول الله ادع الله على المشركين قال إني لم ابعث لعانا ولكن بعثت رحمة

(321) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbərə ﷺ dedilər: “Ey Allahın elçisi! Müşriklərin əleyhinə Allaha dua et!” O dedi: “Mən lənət oxumaq üçün göndərilməmişəm. Əksinə, rəhmət olaraq göndərilmişəm”.

[Səhihdir]

150-ci fəsil. Sözgəzdirən

۳۲۲ – عن همام كنا مع حذيفة ف قيل له إن رجلا يرفع الحديث إلى عثمان فقال حذيفة سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول لا يدخل الجنة قتات

(322) – Həmmam deyir ki, biz Huzeyfə رəvayət edir ki, biz Huzeyfə ilə bir yerdə idik. Ona dedilər ki: “Bir kişi xəbərləri Osmana çatdırır”. Huzeyfə dedi: “Mən Peyğəmbərin belə dediyini eşitdim: “Sözgəzdirən Cənnətə girməz!”

[Səhihdir]

۳۲۳- عن أسماء بنت يزيد قالت قال النبي صلى الله عليه وسلم ألا أخبركم بخياركم قالوا بلى قال الذين إذا رءوا ذكر الله أفلا أخبركم بشراركم قالوا بلى قال المشاءون بالنميمة المفسدون بين الأحبة الباغون البراء العنت

(323) – Əsma bint Yezid رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizə ən xeyirliniz barədə xəbər verimmi?" (Səhabələr): "Bəli!" – deyə cavab verdilər. O dedi: "O kəslər ki, onları görəndə Allah yada düşər! Sizə ən pisiniz barədə xəbər verimmi?" Onlar: "Bəli!" – deyə cavab verdilər. O dedi: "Söz gəzdirənlər, dostların arasını vuranlar, bir-birilərindən ayrı olmaqla fəsad törətmək istəyənlərdir".

[Həsəndir]

151-ci fəsil. Nalayıq söz eşidib onu yayan adam

۳۲۴- عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه قال القائل الفاحشة والذي يشيع بها في الإثم سواء

(324) – Əli ibn Əbu Talib رəvayət edir ki, o vaxt belə deyərtilər: "Nalayıq söz danışanla onu (camaat arasında) yayan kimsə eyni dərəcədə günah qazanırlar".

[İsnadı həsəndir]

۳۲۵- عن شبيل بن عوف قال كان يقال من سمع بفاحشة فأفشأها فهو فيها كالذي أبدأها

(325) – Şubeyl ibn Auf رəvayət edir ki, o vaxt belə deyərtilər: "Nalayıq söz eşidib onu yayan kimsə, ilk əvvəl onu deyən kəs kimidir".

[İsnadı səhihdir]

۳۲۶- عن بن جريج عن عطاء أنه كان يرى النكال على من أشاع الزنا يقول أشاع الفاحشة

(326) – İbn Cüreyc rəvayət edir ki, Əta ibn Əbi Rəbah zinanı ifşa edən adamın günah qazandığını hesab etməklə yanaşı belə deyərdi: "O, zinanı yaydı".

[İsnadı səhihdir]

152-ci fəsil. Eyib tutan

۳۲۷ – عن حكيم بن سعد قال سمعت عليا يقول لا تكونوا عجلا مذاييع بنرا فان من ورائكم بلاء مبرحا مملحا وأمورا متمحلة ردحا"

(327) – Hukeym ibn Sə'd rəvayət edir ki, mən Əlinin عليه السلام belə dediyini eşitdim: "Dedi-qodu yayan və sirr açan olmayın. Yoxsa başınıza şiddətli, məyusedici bir bəla gələr və uzun sürən, böyük bir fitnəyə məruz qalarsınız".

[İsnadı səhihdir]

۳۲۸ – عن ابن عباس قال إذا أردت أن تذكر عيوب صاحبك فاذكر عيوب نفسك"

(328) – İbn Abbas عليه السلام dedi: "Dostunun eyiblərini yada salmaq istəsən, öz eyiblərini xatırla".

[İsnadı zəifdir]

۳۲۹ – عن ابن عباس في قوله عز وجل ولا تلمزوا أنفسكم قال لا يطعن بعضكم على بعض"

(329) – İbn Abbas عليه السلام qüdrətli və əzəmətli Allahın:

﴿وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ﴾

"Bir-birinizə ayıb tutmayın"¹ ayəsini izah edib demişdir: "Biriniz digərinə tənə vurmasın!"

[İsnadı zəifdir]

۳۳۰ – حدثني أبو جبيرة بن الضحاك قال فينا نزلت في بنى سلمة ولا تتنازوا بالألقاب قال قدم علينا رسول الله صلى الله عليه وسلم وليس منا رجل إلا له اسمان فجعل النبي صلى الله عليه وسلم يقول يا فلان فيقولون يا رسول الله إنه يغضب منه"

(330) – Əbu Cubeyra ibn Dahhak عليه السلام deyir ki,

﴿وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ﴾

¹ əl-Hucurat, 11.

“Bir-birinizə ayıb tutmayın” ayəsi bizim barəmişdə – Sələmə oğulları barədə nazil olmuşdur. Peyğəmbər ﷺ yanımıza hicrət etdiyi zaman bizlərdən hər birimizin iki adı var idi. Peyğəmbər ﷺ: “Ey filankəs!” – deyə çağırırdıqda, onlar deyərdi: “Ey Allahın elçisi! Onun buna acığı tutur”.

[Səhihdir]

۳۳۱ – عن الحكم قال سمعت عكرمة يقول لا أدري أيهما جعل لصاحبه طعاما بن عباس أو بن عمه فبينما الجارية تعمل بين أيديهم إذ قال أحدهم لها يا زانية فقال مه إن لم تحدثك في الدنيا تحدثك في الآخرة قال أفرأيت إن كان كذا قال ان الله لا يحب الفاحش المتفحش

(331) – Həkəm rəvayət edir ki, mən İkrimənin belə dediyini eşitdim: “Deyəsən, ya ibn Abbas رضي الله عنه, ya da onun əmisi oğlu biri digərini yeməyə dəvət etdi. Kəniz onlara xidmət edərkən, onlardan biri onu: “Ey zinakar!” – deyə çağırırdı. (İbn Abbas رضي الله عنه ona) dedi: “Sus! O, sən-dən dünyada qisas alma da, Axirətdə mütləq alacaqdır”. O dedi: “Bəs belədirsə (doğrudan da, zinakardırsa), onda necə?” (İbn Abbas r.a) dedi: “Şübhəsiz ki, Allah ədəbsiz və kobud olanı sevmir”.

[İsnadı həsəndir]

۳۳۲ – عن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ليس المؤمن بالطعان ولا اللعان ولا الفاحش ولا البذي

(332) – Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mömin nə tənə vuran, nə lənət oxuyan, nə ədəbsiz, nə də təhqir edən deyil”.

[Səhihdir]

153-cü fəsil. Bir-birini tərifi etmək barədə varid olan (hədislər)

۳۳۳ – عن أبي بكر أن رجلا ذكر عند النبي صلى الله عليه وسلم فأثنى عليه رجل خيرا فقال النبي صلى الله عليه وسلم ويحك قطعت عنق صاحبك يقوله مرارا إن كان أحدهم مادحا لا محالة فليقل أحسب كذا وكذا إن كان يرى أنه كذلك وحسبني الله ولا يركى على الله أحدا

(333) – Əbu Bəkrə رضي الله عنه atasından rəvayət edir ki, bir kişi barədə Peyğəmbərin ﷺ yanında söz açıldıqda birisi onu təriflədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Vay sənin halına! Sən öz dostunun boynunu sındırdın. (O, bunu bir neçə dəfə təkrar etdi.) Sizlərdən biri (kiminsə) yaxşı adam olduğunu bilib ony tərifləməli olsa, qoy desin: “Bu cür, bu cür olduğunu güman edirəm. Allah onun hesabını çəkəcəkdir. Sizdən biriniz heç kəsi Allah yanında təmizə çıxarmasın”.

[Səhihdir]

٣٣٤- عن أبي موسى قال سمع النبي صلى الله عليه وسلم رجلا يثنى على رجل ويطريه فقال النبي صلى الله عليه وسلم أهلكتم أو قطعتم ظهر الرجل

(334) – Əbu Musa رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir kişinin başqa birisini təriflədiyini və tərif edərkən həddi aşdığını eşidib dedi: “Kişini məhv etdiniz, yaxud onun belini qırdınız”.

[Səhihdir]

٣٣٥- عن إبراهيم التيمي عن أبيه قال كنا جلوسا عند عمر فأثنى رجل على رجل في وجهه فقال عقرت الرجل عقر ك الله

(335) – İbrahim ət-Teyminin atası rəvayət edir ki, bir dəfə biz Ömər رضي الله عنه yanında oturmuşduq. Bir kişi başqa birisinin üzünə tərif dedi. Ömər رضي الله عنه dedi: “Sən onu kəsdin, Allah da səni kəssin!”

[İsnadı həsəndir]

٣٣٦- عن زيد بن أسلم عن أبيه قال سمعت عمر يقول المدح ذبح قال محمد يعني إذا قبلها

(336) – Zeyd ibn Əsləmin atası rəvayət edir ki, mən Ömər رضي الله عنه belə dediyini eşitdim: “Tərif etmək baş kəsməkdir!” Muhəmməd dedi: “Yəni əgər bunu qəbul etsə”.

[İsnadı səhihdir]

154-cü fəsil. Dostundan arxayın olub onu tərifləyən kəs

۳۳۷- عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وسلم قال نعم الرجل أبو بكر نعم الرجل عمر نعم الرجل أبو عبيدة نعم الرجل أسيد بن حضير نعم الرجل ثابت بن قيس بن شماس نعم الرجل معاذ بن عمرو بن الجموح نعم الرجل معاذ بن جبل قال وبئس الرجل فلان وبئس الرجل فلان حتى عد سبعة"

(337) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Nə gözəl kişidir Əbu Bəkr. Nə gözəl kişidir Ömər. Nə gözəl kişidir Əbu Ubeydə. Nə gözəl kişidir Useyd ibn Hudeyr. Nə gözəl kişidir Sabit ibn Qeys ibn Şəmmas. Nə gözəl kişidir Muaz ibn Amr ibnul-Cəmuhi. Nə gözəl kişidir Muaz ibn Cəbəl". Sonra da: "Nə pis kişidir filankəs. Nə pis kişidir filankəs" – deyər yeddi nəfərin adını çəkdi.

[Səhihdir]

۳۳۸- عن عائشة قالت استأذن رجل على رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم بئس بن العشيرة فلما دخل هش له وانبط إليه فلما خرج الرجل استأذن آخر قال نعم بن العشيرة فلما دخل لم ينبط إليه كما انبط إلى الآخر ولم يهش إليه كما هش للآخر فلما خرج قلت يا رسول الله قلت لفلان ثم هشتت إليه و قلت لفلان ولم أرك صنعت مثله قال يا عائشة إن من شر الناس من اتقى لفحشه"

(338) – Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına daxil olmaq üçün izin istədi. Peyğəmbər ﷺ (onu görəndə): "Nə pis yoldaşdır!" – dedi. Kişi içəri daxil olduqda isə gülərüzlə onu qarşılayıb qollarını ona tərəf açdı. (Bu) kişi çıxıb getdikdən sonra başqa birisi Peyğəmbərin ﷺ yanına daxil olmaq üçün izin istədi. Peyğəmbər ﷺ (onu görəndə): "Nə gözəl yoldaşdır!" – dedi. (Lakin) içəri daxil olduqda əvvəlkinə qarşıladığı kimi onu da gülərüzlə qarşılamadı, əvvəlkinə qucaqladığı kimi onu da qucaqlamadı. Kişi çıxıb getdikdən sonra dedim: "Ey Allahın elçisi! Filankəs barədə filan şey dedin, sonra da onu qucaqladın. Filankəs barədə filan şey dedin, sonra heç ona diqqət yetirmədin". O dedi: "Ey Aişə!

Həqiqətən, insanların ən pisi alçaq hərəkətlərindən ehtiyat edilən kimsədir”.

[Birinci kişinin rəvayətindən sonrakı hissə zəifdir]

155-ci fəsil.

Məddahların üzünə torpaq atmaq

۳۳۹- عن أبي معمر قال قام رجل يثني على أمير من الأمراء فجعل المقداد يحثي في وجهه التراب وقال أمرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم أن نحثي في وجوه المداحين التراب

(339) – Əbu Mə'mər rəvayət edir ki, bir kişi qalxıb ixtiyar sahiblərindən birinə tərif dedi. Miqdad onun üzünə torpaq atıb dedi: “Peyğəmbər ﷺ bizə məddahların üzünə torpaq atmağı buyurdu”.

[Səhihdir]

۳۴۰- عن عطاء بن أبي رباح أن رجلا كان يمدح رجلا عند بن عمر فجعل بن عمر يحثو التراب نحو فيه وقال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا رأيت المداحين فاحثوا في وجوههم التراب

(340) – Əta ibn Əbi Rəbah rəvayət edir ki, bir kişi ibn Ömər رضي الله عنه yanında başqa birisini təriflədi. İbn Ömər رضي الله عنه onun üzünə torpaq atıb dedi: “Peyğəmbər ﷺ buyurmuşdu: “Məddahları görsəniz üzlərinə torpaq atın!”

[Səhihdir]

۳۴۱- عن رجاء أقيلت مع محجن ذات يوم حتى انتهينا إلى مسجد أهل البصرة فإذا بريدة الأسلمي على باب من أبواب المسجد جالس قال وكان في المسجد رجل يقال له سكة يطيل الصلاة فلما انتهينا إلى باب المسجد وعليه بردة وكان بريدة صاحب مزاحات فقال يا محجن أتصلي كما يصلي سكة فلم يرد عليه محجن ورجع قال قال محجن إن رسول الله صلى الله عليه وسلم أخذ بيدي فانطلقنا نمشي حتى صعدنا أحدا فأشرف على المدينة فقال ويل أمها من قرية يتركها أهلها كأعمر ما تكون يأتئها الدجال فيجد على كل باب من أبوابها ملكا فلا يدخلها ثم انحدر حتى إذا كنا في المسجد رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم رجلا يصلي ويسجد ويركع فقال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم من هذا فأخذت أطريه فقلت يا رسول الله هذا فلان

وهذا فلان فقال أمسك لا تسمعه فتهلكه قال فانطلق يمشى حتى إذا كان عند حجره لكنه نفى يديه ثم قال إن خير دينكم أيسره إن خير دينكم أيسره ثلاثاً"

(341) – Rəca deyir ki, bir gün mən Mihcənlə birgə Bəsrə camaatının məscidinə gəldik. Bu vaxt Bureydə əl-Əsləmi məscidin qapılarından birinin yanında oturmuşdu. Məsciddə Səkbə adlı bir kişi var idi. Bu kişi namazı uzun-uzadı qıllardı. Biz məscidin qapısına yaxınlaşdıqda Bureydə ilə rastlaşdıq. O, zarafatçı adam idi. Odur ki, dedi: "Ey Mihcən! Sən də Səkbə kimi namaz qılacaqsan?" Mihcən ona cavab verməyib geri döndü. Mihcən dedi: "Peyğəmbər ﷺ mənim əlimdən tutdu və biz birgə Uhud dağına qalxdıq. O, Mədinəyə tərəf üz tutub dedi: "Heyf şəhərlər anası şəhərə! Əhalisi onu indikindən daha abad olduğu vəziyyətdə tərk edəcəkdir. Dəccal (bu şəhərə) gələcək, hər qapısında bir mələk görəcək və ora daxil ola bilməyəcək". Sonra yerə enib məscidə gəldik. Peyğəmbər ﷺ bir kişinin namaz qıldığını, səcdə və rüku etdiyini görüb məndən soruşdu ki: "Bu kimdir?" Mən onu çox tərif edib dedim ki: "Bu filankəsdir, ya Rəsulallah!" O dedi: "Sus! Ona eşitdirmə, yoxsa onu məhv edərsən". Sonra Peyğəmbər ﷺ çıxıb getdi. Evinə çatanda əllərini çırpıb üç dəfə: "Ən xeyirli din ən asan olanıdır" – dedi.

[Həsəndir]

156-cı fəsil. Şerlə tərif deyənlər

٣٤٢- عن الأسود بن سريع قال أتيت النبي صلى الله عليه وسلم فقلت يا رسول الله قد مدحت الله بمحامد ومدح وإياك فقال أما إن ربك يحب الحمد فجعلت أنشده فاستأذن رجل طوال أصلع فقال لي النبي صلى الله عليه وسلم اسكت فدخل فتكلم ساعة ثم خرج فأنشدته ثم جاء فسكتني ثم خرج فعل ذلك مرتين أو ثلاثاً فقلت من هذا الذي سكتني له قال هذا رجل لا يحب الباطل"

(342) – Əsvəd ibn Səri رəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedim: "Ey Allahın elçisi! Mən Allaha, həmçinin də sənə çoxlu-çoxlu həmd-sənalar və təriflər dedim". O dedi: "Həqiqətən, Rəbbin həmd edilməyi sevir!" Mən şe'r deməyə başladım. Bu vaxt hündürboylu keçəl bir kişi içəri daxil olmaq üçün izin

istədi. Peyğəmbər ﷺ mənə: “Sus!” – dedi. Kişi içəri daxil olub bir saat danışdıqdan sonra çıxıb getdi. Mən şe'r deməyə davam etdim. Kişi yenə qayıdıb gəldi. Peyğəmbər ﷺ bir daha mənə susmağı buyurdu. Bu, iki və ya üç dəfə təkrar oldu. Kişi çıxıb getdikdən sonra dedim: “Bu kim idi ki, ona görə mənə susmağı buyurdun?” O dedi: “Bu, batil sözləri sevməyən bir kişidir”.

[Zəifdir]

(...) – عن الأسود بن سريع قلت للنبي صلى الله عليه وسلم مدحتك ومدحت الله عز وجل

(...) – Əsvəd ibn Səri رəvayət edir ki, mən Peyğəmbərə ﷺ dedim: “Mən sənə də təriflər dedim, qüdrətli və əzəmətli Allaha da”.

[Zəifdir]

157-ci fəsil. Şairin şərindən ehtiyat etdikdə ona bəxşiş vermək

٣٤٣ – عن نجيد بن عمران بن حصين الخزاعي عن أبيه قال حدثني أبي نجيد أن شاعرا جاء إلى عمران بن حصين فأعطاه فقليل له تعطى شاعرا فقال أبقي على عرضي

(343) – Nucəd rəvayət edir ki, bir şair İmran ibn Huseyn əl-Xuzainin رəvayət etdi. İmran ona bəxşiş verdi. Ondən: “Şairə bəxşiş verirsən?” – deyə soruşduqda, dedi: “Mən öz ləyaqətimi qoruyuram”.

[İsnadı zəifdir]

158-ci fəsil. Dostuna ağır gələn bir şeylə ona ehtiram göstərmə

٣٤٤ – عن محمد قال كانوا يقولون لا تكرم صديقك بما يشق عليه

(344) – Muhəmməd rəvayət edir ki, (sələflər) belə deyərdi: “Dostuna ağır gələn bir şeylə ona ehtiram göstərmə”.

[İsnadı səhihdir]

159-cu fəsil. Ziyarət etmək

٣٤٥- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا عاد الرجل أخاه أو زاره قال الله له طبت وطاب ممشاك وتبوات منزلا في الجنة

(345) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kişi öz dostuna baş çəkməyə, yaxud onu ziyarət etməyə getdiyi zaman Allah ona belə deyər: “Xoş gəldin. Gəlişin də uğurlu oldu. Sən Cənnətdə özün üçün bir yer tutdun”.

[Həsəndir]

٣٤٦- عن أم الدرداء قالت زارنا سلمان من المدائن إلى الشام ماشيا وعليه كساء واندرورد قال (يعني سراويل مشمرة) قال بن شاذب روى سلمان وعليه كساء مطموم الرأس ساقط الأذنين يعني أنه كان أرفش ف قيل له شوهت نفسك قال ان الخير خير الآخرة

(346) – Ummu Dərda رضي الله عنها deyir ki, Salman رضي الله عنه şəhərləri piyada qət edib Şama – bizi ziyarət etməyə gəldi. Onun əynində bir bürüncək və bir əndərvard¹ var idi.

İbn Şəvzəb deyir ki: “Onun əynində baş tərəfi olmayan enli, uzun bir bürüncək var idi”. Ona: “Sən özünü eybəcər hala salmışan” – dedilər. O isə: “Şübhəsiz ki, əsl xeyir, Axirət xeyridir” – deyə cavab verdi.

[Həsəndir]

160-cı fəsil.

Hər hansı bir camaatı ziyarət edib onlarla bərabər çörək yemək

٣٤٧- عن أنس بن مالك أن رسول الله صلى الله عليه وسلم زار أهل بيت من الأنصار فطعم عندهم طعاما فلما خرج أمر بمكان من البيت فنضح له على بساط فصلى عليه ودعا لهم

¹ Əndərvard – ətəyi dizə qədər olan şalvar.

(347) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه deyir ki, Peyğəmbər ﷺ ənsardan olan bir ailəni ziyarət edib onlarla bərabər yemək yedi. Çıxıb getməmişdən əmr etdi və onun üçün evin bir nahiyəsində (yərə sərilmiş) həsirin üstünə su çiləyib (onu) təmizlədilər. Sonra Peyğəmbər ﷺ onun üzərində namaz qılıb, onlar üçün dua etdi.

[İsnadı səhihdir]

٣٤٨- عن أبي خلدَةَ قال جاء عبد الكريم أبو أمية إلى أبي العالية وعليه ثياب صوف فقال أبو العالية إنما هذه ثياب الرهبان إن كان المسلمون إذا تزاوروا تجملوا"

(348/1) – Əbu Xaldə deyir ki, Abdulkərim Əbu Umeyyə Əbul-Aliyənin yanına gəldi. Onun əynində yun paltar var idi. Əbul-Aliyə ona dedi: "Bu, rəhəblərin paltarıdır. Bir-birilərinin evinə qonaq getdikdə (bu paltarı) geyərlər".

[Səhih məqtu]

٣٤٨- حدثنا عبد الله مولى أسماء قال أخرجت إلى أسماء جبة من طيالة عليها لبنة شبر من ديباج وإن فرجيتها مكفوفان به فقالت هذه جبة رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يلبسها للوفود ويوم الجمعة"

(348/2) – Abdullah deyir ki, Əsma رضي الله عنها mənə yundan toxunmuş bir cübbə çıxartdı. Üzərində də ipəkdən bir qarış boyda yamaq vardı. Cübbənin (ön və arxa) yırtıqları (bu) ipəklə yamanmışdı. (Əsma r.a) dedi: "Bu, Peyğəmbərin ﷺ cübbəsidir. O bunu (qəbilələrdən gələn) nümayəndələr üçün və cümə günündə geyərdi".

[Həsəndir]

٣٤٩- عن عبد الله بن عمر قال وجد عمر حلة استبرق فأتى بها النبي صلى الله عليه وسلم فقال اشتر هذه والبسها عند الجمعة أو حين تقدم عليك الوفود فقال عليه السلام إنما يلبسها من لا خلاق له في الآخرة وأتى رسول الله صلى الله عليه وسلم بحل ف أرسل إلى عمر بحلة وإلى أسامة بحلة وإلى علي بحلة فقال عمر يا رسول الله أرسلت بها إلى لقد سمعتك تقول فيها ما قلت فقال النبي صلى الله عليه وسلم تبيعها أو تقضى بها حاجتك"

(349) – İbn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, Ömər رحمته الله ipəkdən bir libas tapdı. Onu Peyğəmbərin ﷺ yanına gətirib dedi: “Ey Allahın elçisi! Bunu al. Onu həm cümə günü, həm də yanına (qəbilələrdən) nümayəndələr gəldikdə geyin”. O dedi: “Bunu ancaq (Axirətdə) heç bir payı olmayanlar geyər!” Sonra həmin bürüncəkdən bir neçəsini Peyğəmbərə ﷺ gətirdilər. O da bu bürüncəklərdən birini Ömərə رحمته الله, birini Usaməyə رحمته الله, birini də Əliyə رحمته الله göndərdi. Ömər رحمته الله dedi: “Mən onu necə geyə bilərəm ki, sən onun haqqında dediyini artıq demisən.” O dedi: “Onu satarsan, yaxud ehtiyacın olan bir işdə istifadə edərsən”.

[Səhihdir]

161-ci fəsil. Ziyarətin fəziləti

۳۵۰ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال زار رجل أخا له في قرية فأرصد الله له ملكا على مدرجته فقال أين تريد قال أخا لي في هذه القرية فقال هل له عليك من نعمة تربها قال لا إني أحبه في الله قال فأنى رسول الله إليك إن الله أحبك كما أحببته

(350) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir kişi (başqa) bir kənddə olan qardaşını ziyarət etdi. Allah onun keçəcəyi yolunun üstünə bir mələyi gözetçi göndərdi. Mələk (ona) dedi: “Hara getmək istəyirsən?” O dedi: “Bu kənddə olan qardaşını ziyarət etmək istəyirəm”. (Mələk) dedi: “Onun sənə verəcəyi bir mənfəət varmı?” O dedi: “Xeyr! Mən onu (mənfəətə görə deyil,) Allah xatirinə sevirəm”. (Mələk) dedi: “Mən Allahın sənə göndərdiyi elçisiyəm. Sən onu sevdiiyin kimi, Allah da səni sevdi”.

[Səhihdir]

162-ci fəsil. Bir camaatı sevən, amma onların dərəcəsinə çata bilməyən adam

۳۵۱ – عن أبي ذر قلت يا رسول الله الرجل يحب القوم ولا يستطيع أن يلحق بعملهم قال أنت يا أبا ذر مع من أحببت قلت انى أحب الله ورسوله قال أنت مع من أحببت يا أبا ذر

(351) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən (Peyğəmbərə ﷺ) dedim: “Ey Allahın elçisi! Bir nəfər bir camaatı sevir, amma onların dərəcəsinə çata bilmir?” O dedi: “Ey Əbu Zərr! Sən sevdiyin kimsə ilə bərabərsən”. Mən dedim: “Mən həqiqətən də Allahı və Onun elçisini sevirəm!” O dedi: “Ey Əbu Zərr! Sən sevdiyin kimsə ilə bərabərsən”.

[Səhihdir]

٣٥٢- عن أنس أن رجلا سأل النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا نبي الله متى الساعة فقال وما أعددت لها قال ما أعددت لها من كبير إلا أني أحب الله ورسوله فقال المرء مع من أحب قال أنس فما رأيت المسلمين فرحوا بعد الإسلام أشد مما فرحوا يومئذ

(352) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərdən ﷺ soruşdu: “Ey Allahın peyğəmbəri! Qiyamət nə zaman qopacaq?” O dedi: “Sən o gün üçün nə hazırlamısan?” (Kişi) dedi: “Elə böyük bir şey hazırlamamışam. Mən sadəcə Allahı və Onun elçisini sevirəm!” O dedi: “Kişi sevdiyi kimsə ilə bərabərdir”. Ənəs رضي الله عنه deyir ki, mən müsəlmanların İslam dinini qəbul etdikdən sonra bu gündə sevindiklərindən daha çox sevindiklərini görmədim.

[Səhihdir]

163-cü fəsil. Böyüyün fəziləti

٣٥٣- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من لم يرحم صغيرنا ويعرف حق كبيرنا فليس منا

(353) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kiçiyimizə rəhm etməyən, böyüyümüzün haqqını tanımayan bizdən deyildir”.

[Səhihdir]

٣٥٤- عن عبد الله بن عمرو بن العاص يبلغ به النبي صلى الله عليه وسلم قال من لم يرحم صغيرنا ويعرف حق كبيرنا فليس منا

(354) – Abdullah ibn Amr ibn As رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kiçiyimizə rəhm etməyən, böyüyümüzün haqqını tanımayan bizdən deyildir”.

[Səhihdir]

(...) – عن عبد الله بن عمرو بن العاص يبلغ به النبي صلى الله عليه وسلم مثله

(...) – Abdullah ibn Amr ibn As رضي الله عنه buna bənzər hədis də rəvayət etmişdir.

٣٥٥- عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ليس منا من لم يعرف حق كبيرنا ويرحم صغيرنا

(355) – Amr ibn Şueyb atasından, o da babasından رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Böyüyümüzün haqqını tanımayan, kiçiyimizə rəhm etməyən bizdən deyildir”.

[Səhihdir]

٣٥٦- عن أبي أمامة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من لم يرحم صغيرنا ويجل كبيرنا فليس منا

(356) – Əbu Umamə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Kiçiyimizə rəhm etməyən, böyüyümüzə hörmət göstərməyən bizdən deyildir”.

[Həsən səhihdir]

164-cü fəsil. Böyüyə hörmət göstərmək

٣٥٧- عن الأشعري قال إن من إجلال الله إكرام ذي الشبهة المسلم وحامل الغالي فيه ولا الجافي عنه وإكرام ذي السلطان المقسط

(357) – Əşəri رضي الله عنه demişdir: “Ağsaqqal müsəlmana və əzbərlədiyi Qur'anda ifrata varmayan, ona laqeyd yanaşmayan hafizə ehtiram göstərmək, habelə ədalətli ixtiyar sahibinə hörmət etmək Allahı uca tutmaq deməkdir”.

[Həsəndir]

۳۵۸- عن عبد الله بن عمرو بن العاص قال قال رسول الله ليس منا من لم يرحم صغيرنا ويوقر كبيرنا

(358) – Abdullah ibn Amr ibn As رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kiçiyimizə rəhm etməyən, böyüyümüzün hörmətini saxlamayan bizdən deyildir”.

[Səhihdir]

165-ci fəsil. Danışmağa və sual verməyə böyükər başlayar

۳۵۹- عن رافع بن خديج وسهل بنابي حثمة أنهما حدثا أو حدثاه أن عبد الله بن سهل ومحبيصة بن مسعود أتيا خيبر فتفرقا في النخل فقتل عبد الله بن سهل فجاء عبد الرحمن بن سهل وحويصة ومحبيصة ابنا مسعود إلى النبي صلى الله عليه وسلم فتكلموا في أمر صاحبهم فبدأ عبد الرحمن وكان أصغر القوم فقال له النبي صلى الله عليه وسلم كبر الكبر قال يحيى ليلي الكلام الأكبر فتكلموا في أمر صاحبهم فقال النبي صلى الله عليه وسلم أستحقوا قتلكم أو قال صاحبكم بأيمان خمسين منكم قالوا يا رسول الله أمر لم نره قال فتبرئكم يهود بأيمان خمسين منهم قالوا يا رسول الله قوم كفار فوداهم رسول الله صلى الله عليه وسلم من قبله قال سهل فأدرکت ناقة من تلك الإبل فدخلت مربدا لهم فركضتني برجلها

(359) – Rafi ibn Xədic və Səhl ibn Əbu Həsmə rəvayət edirlər ki, Abdullah ibn Səhl رضي الله عنه və Muheyysə ibn Məsud رضي الله عنه Xeybəbə gəldilər. Onlar Xurma baxçasında bir-birindən ayrıldılar. Sonra Abdullah ibn Səhl رضي الله عنه öldürüldü. Abdurrəhman ibn Səhl رضي الله عنه və Məsudun oğlanları – Huveyysə رضي الله عنه və Muheyysə رضي الله عنه Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldilər ki, yoldaşları barədə ona xəbər versinlər. Onların ən kiçiyi – Abdurrəhman رضي الله عنه sözə başladıqda, Peyğəmbər ﷺ dedi: “(Özündən) böyükərə hörmət et!”

Yəhya dedi: “Yaşca ən böyük olan danışsın”. Sonra onlar yoldaşları barədə ona xəbər verdilər. Peyğəmbər ﷺ (ölənin qardaşına) buyurdu: “Ölünüzdən – yaxud yoldaşınızdan – ötrü (onun yəhudilər tərəfindən öldürüldüyünə dair) əlli kişinin andı ilə iddia edə bilərsinizmi?” Onlar dedilər: “Ey Allahın elçisi! Bu, görmədiyimiz bir işdir”. O dedi: “Elə isə yəhudilərdən əlli kişi and içərək

ittihaminızdan qurtulsunlar". Onlar dedilər: "Ey Allahın elçisi! (Onlar) kafir tayfadır". Peyğəmbər ﷺ öz tərəfindən onlara qanbahası verdi.

Səhl deyir ki, bu (qanbahası olaraq verilmiş) dəvələrdən bir dişli dəvə tövləyə girdi və ayağı ilə məni vurdu.

[Səhihdir]

166-cı fəsil. Böyük susan yerdə kiçik danışa bilərmə?

۳۶۰ – عن نافع عن ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أخبروني بشجرة مثلها مثل المسلم تؤتي أكلها كل حين بإذن ربها لا تحت ورقها فوق في نفسي النخلة فكرهت أن أتكلم وثم أبو بكر وعمر رضي الله عنهما فلما لم يتكلما قال النبي صلى الله عليه وسلم هي النخلة فلما خرجت مع أبي قلت يا ابت وقع في نفسي النخلة قال ما منعك أن تقولها لو كنت قلتها كان أحب إلي من كذا وكذا قال ما منعني إلا لم أرك ولا أبا بكر تكلمتا فكرهت"

(360) – Nafi ibn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Mənə elə bir ağac barədə xəbər verin ki, məsəli müsəlmanın məsəlinə bənzəsin. O (ağac ki,) Rəbbinin izni ilə daim bar verər və yarpaqlarını tökməz.

Mən özlüyümdə (bunun) xurma ağacı olduğunu düşündüm. Amma (bu haqda bir) söz deməyi məsləhət bilmədim. Belə ki, Əbu Bəkr رضي الله عنه və (atam) Ömər رضي الله عنه orada idilər. Onlar cavab vermədikdə Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bu, xurma ağacıdır!" Mən atamla birgə bayıra çıxanda dedim: "Atacan! Mən özlüyümdə (bunun) xurma ağacı olduğunu düşündüm". O dedi: "Bəs bunu deməyə sənə mane olan nə idi? Əgər bunu demiş olsaydın, o, mənim üçün filan və filan şeydən daha əziz olardı".

İbn Ömər رضي الله عنه dedi: "Mənə mane olan yalnız sənənin və Əbu Bəkrin dinməməsini görməyim idi. Odur ki, (danışmağı) məsləhət bilmədim".

[Səhihdir]

167-ci fəsil. Böyükləri uca tutmaq

٣٦١- عن حكيم بن قيس بن عاصم أن أباه أوصى عند موته ببنيه فقال اتقوا الله وسودوا أكبركم فإن القوم إذا سودوا أكبرهم خلفوا أباهم وإذا سودوا أصغرهم أزرى بهم ذلك في أكفائهم. وعليكم بالمال واصطناعه فإنه منبهة للكريم ويستغنى به عن اللئيم وإياكم ومسألة الناس فإنها من آخر كسب الرجل وإذا مت فلا تنوحوا فإنه لم ينح على رسول الله صلى الله عليه وسلم وإذا مت فادفوني بأرض لا يشعر بدفني بكر بن وائل فإنه كنت أغافلهم في الجاهلية

(361) – Hukeym ibn Qeys ibn Asim rəvayət edir ki, onun atası ölərkən oğlanlarına belə tövsiyə etmişdir: “Allahdan qorxun və böyüklərinizi uca tutun! Çünki bir camaat öz böyüklərini uca tutduqca, (bu böyüklər) onların atalarını əvəz edir. Kiçiklərini uca tutduqda isə, bu hərəkət onları həmyaşlıları arasında rəzil edir. Var-dövlət qazanın və onu (yaxşı işlərə) sərf edin! Çünki var-dövlət həm səxavətli adam üçün şərəfdir, həm də onun sayəsində xəsis adama möhtac olursan. İnsanlardan bir şey istəməkdən çəkinin. Çünki bir şey istəmək insanın son qazancıdır (çarəsiz qalmış kim-sənin son yoludur). Mən öləndə vay-şivən salmayın. Çünki (səhabələr) Peyğəmbər ﷺ üçün vay-şivən salmamışlar. Mən öləndə məni elə bir yerdə basdırın ki, Bəkr ibn Vail mənim harada dəfn edildiyimi bilməsin. Çünki mən cahiliyyətdə dövründə onlara özlərinin də xəbəri olmadan zərər vurmuşam”.

[İsnadı həsəndir]

168-ci fəsil. Meyvə məclisdə olan uşaqların ən kiçiyinə verilir

٣٦٢- عن أبي هريرة قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا أتى بالزهر قال اللهم بارك لنا في مدينتنا ومدنا وصاعنا بركة مع بركة ثم ناوله أصغر من يليه من ولدان

(362) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir meyvə gətirdikdə: “Allahım! Bizə şəhərimizdə, bir ovuc və dörd

ovuc yeməyimizdə bərəkət üstünə bərəkət ver!" – deyər, sonra da onu yanındakı uşaqların ən kiçiyinə verərdi.

[Səhihdir]

169-cu fəsil. Kiçiyə rəhm etmək

۳۶۳ – عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ليس منا من لم يرحم صغيرنا ويعرف حق كبيرنا"

(363) – Amr ibn Şueyb atasından, o da babasından رحمته rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurmuşdu: "Kiçiyimizə rəhm etməyən və böyüyümüzün haqqını tanımayan bizdən deyildir".

[Səhihdir]

170-ci fəsil. Uşağı qucaqlamaq

۳۶۴ – عن يعلى بن مرة أنه قال خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم ودعينا إلى طعام فإذا حسين يلعب في الطريق فأسرع النبي صلى الله عليه وسلم أمام القوم ثم بسط يديه فجعل يمر مرة ههنا و مرة ههنا يضاحكه حتى أخذه فجعل إحدى يديه في ذقنه والأخرى في رأسه ثم أعتقه فقبله ثم قال النبي صلى الله عليه وسلم حسين مني وأنا منه أحب الله من أحب الحسن و الحسين سبطان من الأسباط"

(364) – Yə'lə ibn Murra رحمته deyir ki, biz Peyğəmbərlə ﷺ birgə yola çıxdıq və yemək süfrəsinə dəvət olunduq. O zaman Huseyn رحمته yolda oynayır. Peyğəmbər ﷺ camaatın önündə yüyürərək əllərini Huseynə رحمته tərəf açdı. O, gah o yana, gah da bu yana (sağa-sola) keçərək, onu güldürərək qucağına aldı. Peyğəmbər ﷺ bir əli ilə onun çənəsinin altından, o biri əli ilə də onun başından tutub onu (yüngülcə) sıxaraq öpdü. Sonra dedi: "Huseyn məndəndir, mən də ondan! Həsən və Huseyni sevən hər kəsi Allah da sevər. Onlar mənim nəvələrimdir."

[Həsəndir]

171-ci fəsil. Kişinin balaca qız uşağını öpməsi

۳۶۵- عن مخزومة بن بكير عن أبيه أنه رأى عبد الله بن جعفر يقبل زينب بنت عمر بن أبي سلمة وهي ابنة سنتين أو نحوه"

(365) – Məxrəmə ibn Bukeyr atasından rəvayət edir ki, mən Abdullah ibn Cəfərin Amr ibn Əbu Sələmənin qızı Zeynəbi öpdüyünü gördüm. (O vaxt bu) qızın iki, yaxud buna yaxın yaşı var idi.

[İsnadı səhihdir]

۳۶۶- عن الحسن قال ان استطعت أن لا تنظر إلى شعر أحد من أهلك إلا أن يكون أهلك أو صبية فافعل"

(366) – Həsən رضي الله عنه demişdir: "Əgər bacarırsansa ailə üzvlərindən həyat yoldaşın və qız uşaqları istisna olmaqla, – heç bir qadın xeylağının saçına baxma!"

[İsnadı səhihdir]

172-ci fəsil. Uşağın başını sığallamaq

۳۶۷- حدثني يوسف بن عبد الله بن سلام قال سماني رسول الله صلى الله عليه وسلم يوسف وأقعدني على حجره ومسح على رأسي"

(367) – Yusuf ibn Abdullah ibn Səlam رضي الله عنه deyir ki: "Peyğəmbər ﷺ mənə Yusuf adını verdi, məni dizinin üstünə oturtdu və mənim başımı sığalladı".

[İsnadı səhihdir]

۳۶۸- عن عائشة قالت كنت ألعب بالبنات عند النبي صلى الله عليه وسلم وكان لي صواحب يلعبن معي فكان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا دخل ينقمعن منه فيسر بهن إلى فيلعبن معي"

(368) – Aişə رضي الله عنها deyir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanında gəlinciklərlə oynayırdım. Mənimlə oynayan rəfiqələrim də var idi. Peyğəmbər ﷺ içəri daxil olduğu zaman rəfiqələrim ondan utanaraq

çölə çıxardılar. Peyğəmbər ﷺ isə onları mənim yanıma göndərər və onlar mənimlə oynaydılar”.

[Səhihdir]

173-cü fəsil. Uşağa: “Oğlum!” – demək.

٣٦٩- عن أبي العجلان المحاربي قال كنت في جيش بن الزبير فتوفى بن عم لي وأوصى بجمل له في سبيل الله فقلت لابنه ادفع إلى الجمل فإنني في جيش بن الزبير فقال اذهب بنا إلى ابن عمر حتى نسأله فأتينا بن عمر فقال يا أبا عبد الرحمن ان والدي توفى وأوصى بجمل له في سبيل الله وهذا بن عمي وهو في جيش ابن الزبير أفادفع إليه الجمل قال ابن عمر يا بني إن سبيل الله كل عمل صالح فإن كان والدك إنما أوصى بجمله في سبيل الله عز وجل فإذا رأيت قوما مسلمين يغزون قوما من المشركين فادفع إليهم الجمل فإن هذا وأصحابه في سبيل غلمان قوم أيهم يضع الطابع"

(369) – Əbul-Əclan əl-Muharibi rəvayət edir ki, mən ibn Zubeyrin ordusunda idim. Mənim əmim oğlu vəfat edərkən dəvəsini Allah yolunda sədəqə verməyi vəsiyyəət etdi. Mən onun oğluna dedim ki: “Dəvəni mənə ver, çünki mən ibn Zubeyrin ordusun-dayam”. O dedi: “Gedək, ibn Ömərdən bu haqda soruşaq”. Biz ibn Ömər رضي الله عنه yanına gəldik. O dedi: “Ey Əbu Abdurrəhman! Atam vəfat etdikdə dəvəsini Allah yolunda sədəqə verməyi vəsiyyəət etmişdir. Bu da mənim əmim oğludur, ibn Zubeyrin ordusundadır. Dəvəni buna verimm?” İbn Ömər رضي الله عنه dedi: “Oğlum! Hər yaxşı əməl Allah yolunda verilən sədəqədir. Atan öz dəvəsini qüdrətli və əzəmətli Allahın yolunda sədəqə verməyi vəsiyyəət etmişsə, bax, əgər müsəlmanlar müşriklərə qarşı vuruşursa, dəvəni müsəlmanlara ver. Lakin bu və bunun yoldaşları qövmdən olan bir gəncin¹ yolundadırlar. (Bunlar elə bir qövmdür ki,) hansı birinin daha tez möhür qoyacağına çalışırlar (başçı olmaq uğrunda vuruşurlar)”.

[İsnadı həsəndir]

¹ Burada İbn Ömər رضي الله عنه ibn Zubeyri رضي الله عنه qəsd edir.

۳۷۰- عن جريرا عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من لا يرحم الناس لا يرحمه الله عز وجل"

(370) – Cərir رحمته rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim insanlara rəhm etməzsə, qüdrətli və əzəmətli Allah da ona rəhm etməz".

[Səhihdir]

۳۷۱- عن قبيصة بن جابر قال سمعت عمر أنه قال من لا يرحم لا يرحم ولا يغفر من لا يغفر ولا يعف عمن لم يعف ولا يوق من لا يتوقى"

(371) – Qəbisə ibn Cabir deyir ki, mən Ömər رحمته belə dediyini eşitdim: "Rəhm etməyən kimsəyə rəhm edilməz, bağışlamayan kimsə bağışlanılmaz, əfv etməyən kimsə əfv olunmaz və (özünü günahlardan) qorumayan kimsə qorunmaz".

[Həsəndir]

174-cü fəsil. Yer üzündəkilərə rəhm et!

۳۷۲- عن قبيصة بن جابر عن عمر قال لا يرحم من لا يرحم ولا يغفر لمن لا يغفر ولا يتاب على من لا يتوب ولا يوق من لا يتوقى"

(372) – Qəbisə ibn Cabir deyir ki, mən Ömər رحمته belə dediyini eşitdim: "Rəhm etməyən kimsəyə rəhm edilməz, bağışlamayan kimsə bağışlanılmaz, tövbə etməyən kimsənin tövbəsi qəbul olunmaz və (özünü günahlardan) qorumayan kimsə qorunmaz".

[Həsəndir]

۳۷۳- عن معاوية بن قرة عن أبيه قال قال رجل يا رسول الله إني لأذبح الشاة فأرحمها أو قال إني لأرحم الشاة أن أذبحها قال والشاة إن رحمتها رحمتك الله مرتين"

(373) – Muaviyə ibn Qurra atasından rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərə ﷺ dedi: "Ey Allahın elçisi! Mən qoç kəsdikdə ona yazığımı gəlir", yaxud: "Mənim qoç kəsməyə əlim gəlmir". Peyğəmbər ﷺ iki dəfə təkrar edərək dedi: "Sənin qoça yazığının gəlsə, Allahın da sənə yazığı gələr".

[Səhihdir]

٣٧٤- عن أبي هريرة يقول سمعت النبي صلى الله عليه وسلم الصادق المصدق أبا القاسم صلى الله عليه وسلم يقول لا تنزع الرحمة إلا من شقى

(374) – Əbu Hureyra رضي الله عنه deyir ki, mən doğru danışan və doğru-luğu təsdiq olunmuş Əbul-Qasım Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Rəhm yalnız bədbəxt adamdan götürülər”.

[Həsəndir]

٣٧٥- عن جرير عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من لا يرحم الناس لا يرحمه الله

(375) – Cərir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim insanlara rəhm etməzsə, Allah da ona rəhm etməz”.

[Səhihdir]

175-ci fəsil. Ailəyə rəhm etmək

٣٧٦- عن أنس بن مالك قال كان النبي صلى الله عليه وسلم أرحم الناس بالعيال وكان له بن مسترضع في ناحية المدينة وكان ظنره قينا وكنا نأتيه وقد دخن البيت بأذخر فيقبله ويشمه

(376) – Ənəs ibn Məlik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ ailəsinə rəhm edən insanların ən rəhmlisi idi. Onun Mədinənin kənarında süd anasının yanında olan bir oğlu (İbrahim) var idi. Süd verən qadının əri dəmirçi idi. Biz onun yanına gəldik. Evdən ətirli qamışın tüstüsünün iyi gəlirdi. Peyğəmbər ﷺ onu öpüb iyləyirdi.

[Səhihdir]

٣٧٧- عن أبي هريرة قال أتى النبي صلى الله عليه وسلم رجل ومعه صبي فجعل يضمه إليه فقال النبي صلى الله عليه وسلم أترحمه قال نعم قال فأنه أرحم بك منك به وهو أرحم الراحمين

(377) – Əbu Hureyra رضي الله عنه deyir ki, bir kişi qucağındakı körpə uşaqla Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi. O, körpəni bərk-bərk qucaqlamışdı. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ona rəhm edirsənmi?” Kişi: “Bəli” – deyə cavab verdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sən ona rəhm

etdiyindən daha çox Allah sənə rəhm edir. O rəhmlilərin ən rəhmlisidir.”.

[İsnadı səhihdir]

176-cı fəsil. Heyvanlara rəhm etmək

٣٧٨- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال بينما رجل يمشى بطريق اشتد به العطش فوجد بئرا فنزل فيها فشرب ثم خرج فإذا كلب يلهث يأكل الثرى من العطش فقال الرجل لقد بلغ هذا الكلب من العطش مثل الذي كان بلغني فنزل البئر فملا خفاه ثم أمسكها بفيه فسقى الكلب فشكر الله له فغفر له قالوا يا رسول الله وإن لنا في البهائم أجرا قال في كل كبد رطبة أجر

(378) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir kişi yolla gedərkən susadı. O, bir quyu tapıb içinə girdi. Doyunca su içib bayıra çıxdıqda bir itin ləhlədiyini, susuzluqdan yaş torpaq yediğini görüb, öz-özünə: “Mən susadığım kimi, bu it də susamışdır”– dedi və quyuya düşüb ayaqqabılarını su ilə doldurdu. Sonra onu ağzı ilə tutub (quyunun divarlarından yapışaraq yuxarı qalxıb) itə su verdi. Allah ona təşəkkür etdi və onu bağışladı”. (Səhabələr) dedilər: “Ey Allahın elçisi! Məgər heyvanlara görə də bizə savab var?” O dedi: “Hər bir canlıya edilən yaxşılıqda savab vardır”.

[Səhihdir]

٣٧٩- عن عبد الله بن عمر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال عذبت امرأة في هرة حبستها حتى ماتت جوعا فدخلت فيها النار يقال والله أعلم لا أنت أطعمتها ولا سقيتها حين حبستها ولا أنت أرسلتها فأكلت من خشاش الأرض

(379) – Abdullah ibn Ömər رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Pişiyə görə bir qadına əzab verildi. Qadın onu ölənə qədər ac saxlamışdı. Elə buna görə də Cəhənnəmə girdi. Ona belə deyildi: “Sən o pişiyi tutub saxladığın zaman ona nə yemək, nə də su verdin. Nə də onu azad buraxdın ki, gedib yer üzündəki həşəratlardan yesin”.

[Səhihdir]

۳۸۰- عن عبد الله بن عمرو بن العاص عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ارحموا ترحموا واغفروا يغفر الله لكم ويل لأقماع القول ويل للمصرين الذين يصرون على ما فعلوا وهم يعلمون"

(380) – Abdullah ibn Amr ibn As رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Rəhm edin ki, sizə də rəhm edilsin, bağışlayın ki, Allah da sizi bağışlasın. Söz qıflarının¹ vay halına. Bilə-bilə etdikləri şeylərdə inadkarlıq göstərən inadkarların vay halına".

[Səhihdir]

۳۸۱- عن أبي أمامة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من رحم ولو ذبيحة رحمه الله يوم القيامة"

(381) – Əbu Umamə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim bir qurbanlıq heyvanına rəhm etsə, Allah da ona Qiyamət günü rəhm edər".

[Həsəndir]

177-ci fəsil. Sərçənin yumurtasını götürmək

۳۸۲- عن عبد الله أن النبي صلى الله عليه وسلم نزل منزلاً فأخذ رجل بيضة حمرة فجاءت ترف على راس رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال أياكم فجع هذه ببيضتها فقال رجل يا رسول الله أنا أخذت بيضتها فقال النبي صلى الله عليه وسلم اردد رحمة لها"

(382) – Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir yerə qonaq gəldi. Bir kişi sərçənin yumurtasını götürdü. Sərçə gəlib Peyğəmbərin ﷺ başı üzərində qanad çalib çırpınmağa başladı. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Hansınız bu quşun yumurtasını götürməklə ona əziyyət vermişdir?" Kişi dedi: "Ey Allahın elçisi! Onun yumurtasını mən götürmüşəm". O dedi: "Quşa rəhm etmək üçün (yumurtanı) yerinə qoy!"

[Səhihdir]

¹ "Söz qıfı" dedikdə, Peyğəmbər ﷺ sözü bu qulağından alıb, o biri qulağından ötürənləri nəzərdə tutur.

178-ci fəsil. Qəfəsdə quş saxlamaq

۳۸۳- عن هشام بن عروة قال كان ابن الزبير بمكة وأصحاب النبي صلى الله عليه وسلم يحملون الطير في الأقفاص"

(383) – Hişam ibn Urva deyir ki: "İbn Zübeyr Məkkədə ikən Peyğəmbərin ﷺ səhabələri qəfəslərdə quş daşıyardılar".

[İsnadı zəifdir]

۳۸۴- عن أنس قال دخل النبي صلى الله عليه وسلم فرأى ابنا لأبى طلحة يقال له أبو عمير وكان له نغير يلعب به فقال يا أبا عمير ما فعل أو أين النغير"

(384) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ içəri daxil olub Əbu Təlhənin رضي الله عنه oğlu Əbu Umeyri رضي الله عنه gördü. (Daha əvvəl bu) uşağın quşcuğazı var idi. Peyğəmbər ﷺ (ona) dedi: "Ey Əbu Umeyr! Quşcuğaza nə oldu, yaxud quşcuğaz haradadır?"

[Səhihdir]

179-cu fəsil. İnsanları barışdırmaq üçün xeyirli sözlər danışmaq

۳۸۵- عن أم كلثوم ابنة عقبة بن أبي معيط سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ليس الكذاب الذي يصلح بين الناس فيقول خيرا أو ينمي خيرا قالت ولم اسمعه يرخص في شيء مما يقول الناس من الكذب إلا في ثلاث الإصلاح بين الناس وحديث الرجل امرأته وحديث المرأة زوجها"

(385) – Uqbə ibn Əbu Muitin qızı Ummu Gülsüm رضي الله عنها Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdi: "(Yalandan) xeyirli söz söyləyib insanların barışdıran, yaxud xeyirli söz yayan kimsə yalançı deyildir". Ummu Gülsüm رضي الله عنها deyir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ üç şeydən başqa insanların danışdıqları yalanlardan heç birinə icazə verdiyini eşitmədim. (Bunlar:) insanları barışdırmaq (üçün deyilən), kişinin öz zövcəsinə dediyi, habelə qadının da öz ərinə dediyi (yalan) sözdür".

[Səhihdir]

180-ci fəsil. (Kimsəyə) yalan danışmaq yaramaz

٣٨٦- عن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال عليكم بالصدق فإن الصدق يهدي إلى البر وإن البر يهدي إلى الجنة وإن الرجل يصدق حتى يكتب عند الله صديقاً وإياكم والكذب فإن الكذب يهدي إلى الفجور والفجور يهدي إلى النار وإن الرجل ليكذب حتى يكتب عند الله كذاباً

(386) – Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Doğruluqdan əl çəkməyin! Çünki doğruluq (adamı) yaxşı işlər görməyə yönəldir. Yaxşı işlər isə Cənnətə aparır. Həqiqətən, adam o qədər doğru danışır ki, nəhayət Allah yanında doğruçu sayılır.

Yalandan çəkinin! Çünki yalan (adamı) günah işlərə yönəldir. Günah işlər isə Cəhənnəmə aparır. Həqiqətən, adam o qədər yalan danışır ki, nəhayət Allah yanında yalançı sayılır.

[Səhihdir]

٣٨٧- عن عبد الله قال لا يصلح الكذب في جد ولا هزل ولا أن يعد أحداكم ولده شيئاً ثم لا ينجز له

(387) – Abdullah رحمته الله dedi: “(Kimsəyə) istər ciddi olaraq, istərsə də zarafatla yalan danışmaq yaramaz. Habelə, birinizin öz övladına söz verib verdiyi sözə əməl etməməyi də (yaramaz)”.

[Səhihdir]

181-ci fəsil. İnsanların verdiyi əziyyətlərə səbir edənlər

٣٨٨- عن ابن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال المؤمن الذي يخالط الناس ويصبر على أذاهم خير من الذي لا يخالط الناس ولا يصبر على أذاهم

(388) – İbn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İnsanlarla ünsiyyətdə olub onların əziyyətlərinə səbir edən mömin, insanlarla qaynayıb-qarışmayan və onların əziyyətlərinə dözməyən kimsədən daha xeyirlidir”.

[Səhihdir]

182-ci fəsil. Əziyyətlərə dözmək

۳۸۹- عن أبي موسى عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ليس أحد أو ليس شيء أصبر على أذى يسمعه من الله عز وجل وإنهم ليدعون له ولدا وأنه ليغافهم ويرزقهم"

(389) – Əbu Musa رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Əşit-diyi əziyyətə (nalayiq sözlərə) qüdrətli və əzəmətli Allahdan daha çox səbir edən bir kimsə, yaxud bir şey yoxdur. (Qulları) Ona övlad isnad edirlər, O isə onlara can sağlığı və (çoxlu) ruzi verir".

[Səhihdir]

۳۹۰- قال عبد الله قسم النبي صلى الله عليه وسلم قسمة كبعض ما كان يقسم فقال رجل من الأنصار والله إنها لقسمة ما أريد بها وجه الله عز وجل قلت أنا لأقولن للنبي صلى الله عليه وسلم فأتيتته وهو في أصحابه فساررتته فشق ذلك عليه صلى الله عليه وسلم وتغير وجهه وغضب حتى وددت أني لم أكن أخبرته ثم قال قد أودى موسى بأكثر من ذلك فصبر"

(390) – Abdullah rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ qənimətləri əvvəl böldüyü kimi böldü. Ənsardan olan bir kişi dedi: "And olsun Allaha! Bu elə bir bölgüdür ki, onunla qüdrətli və əzəmətli Allahın Üzü qəsd edilməmişdir (Onun rızasını qazanmaq məqsədilə bölün-məmişdir)". Mən: "(Bunu) mütləq Peyğəmbərə ﷺ söyləyəcəyəm"– dedim, sonra da Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. O, səhabələri ilə birgə oturmuşdu. Mən deyilənləri onun qulağına pıçıldadım. Bu (sözlər) ona çox ağır gəldi, sifəti dəyişdi və qəzəbləndi. Kaş ki, bunu ona bildirmiş olmayaydım. O dedi: "Musaya bundan da çox əziyyət verildi, amma o, səbir etdi".

[Səhihdir]

183-cü fəsil. Tərəflər arasındakı münasibətləri düzəltmək

۳۹۱- عن أبي الدرداء عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ألا أنبئكم بدرجة أفضل من الصلاة والصيام والصدقة قالوا بلى قال صلاح ذات البين وفساد ذات البين هي الحالقة"

(391) – Əbu Dərda رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizə namazdan, orucdan və sədəqədən daha fəzilətli bir dərəcə barədə xəbər verimmi?” (Səhabələr): “Bəli!” – deyə cavab verdilər. O dedi: “Küsülüləri barışdırmaqdır! Dostların arasını vurmaq isə dəlləklikdir¹”.

[Səhihdir]

٣٩٢ – عن ابن عباس فاتقوا الله وأصلحوا ذات بينكم قال هذا تحريج من الله على المؤمنين أن يتقوا الله وأن يصلحوا ذات بينهم

(392) – İbn Abbas رضي الله عنه:

﴿ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ ﴾

“Allahdan qorxun və aranızdakı ixtilafları həll edin”² ayəsini izah edib demişdir: “Bu, Allahın möminlərə göstərdiyi təzyiqdir ki, Allahdan qorxub aralarındakı ixtilaflara son qoysunlar!”

[İsnadı səhihdir]

184-cü fəsil. Sənə inanan adama yalan söyləmək

٣٩٣ – عن سفیان بن أسيد الحضرمي حدثه أنه سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول كبرت خيانة أن تحدث أخاك حديثاً هو لك مصدق وأنت له كاذب

(393) – Sufyan ibn Useyd əl-Hədrəmi رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Sənin dediklərinə inandığı halda, qardaşına bir şey danışarkən ona yalan söyləməyin böyük xəyanətdir”.

[Zəifdir]

¹ Dəllək ülgüclə saçları qırxdığı kimi, bu pis xislət də dinə xələl gətirir.

² əl-Ənfal, 1.

185-ci fəsil.

Qardaşına söz verib sonra ona xilaf çıxma

۳۹۴- عن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تمار أخاك ولا تمازحه ولا تعده موعدا فتخلفه"

(394) – İbn Abbas رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qardaşınla höcətləşmə, onunla (yersiz) zarafat etmə və yerinə yetirməyəcəyin bir şeyi ona vəd vermə".

[Zəifdir]

186-cı fəsil.

Əsil-nəcabətə tənə vurmaq

۳۹۵- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال شعبتان لا تتركهما أمتي النياحة والطعن في الأنساب"

(395) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "İki pis xislət vardır ki, ümmətim onları heç vaxt tərk etməyəcəkdir – (dəfndə) vay-şivən salmaq və əsil-nəcabətə tənə vurmaq".

[Səhihdir]

187-ci fəsil.

Kişinin öz camaatını sevməsi

۳۹۶- حدثتني امرأة يقال لها فسيلة قالت سمعت أبي يقول قلت يا رسول الله أمن العصبية أن يعين الرجل قومه على ظلم قال نعم"

(396) – Fuseylə rəvayət edir ki, mən atamın belə dediyini eşitdim: "Mən (Peyğəmbərə ﷺ) dedim: "Ey Allahın elçisi! Məgər kişinin zülmə qarşılıq olaraq öz tayfasına yardım etməsi tayfabazlıq sayılır?". O: "Bəli!" – deyə cavab verdi.

[Zəifdir]

188-ci fəsil. Kişi ilə əlaqəni kəsmək

۳۹۷- عن عوف بن الحارث بن الطفيل وهو بن أخی عائشة لأمها أن عائشة رضي الله عنها حدثت أن عبد الله بن الزبير قال في بيع أو عطاء أعطته عائشة والله لتنتهين عائشة أو لأحجرن عليها فقالت أهو قال هذا قالوا نعم قالت عائشة فهو لله نذر أن لا أكلم بن الزبير كلمة أبدا فاستشفع بن الزبير بالمهاجرين حين طالت هجرتها إياه فقالت والله لا أشفع فيه أحدا أبدا ولا احنث نذرى الذي نذرت أبدا فلما طال ذلك على بن الزبير كلم المسور بن مخرمة وعبد الرحمن بن الأسود بن عبد يغوث وهما من بنى زهرة فقال لهما أنشد كما بالله إلا أدخلتاني على عائشة فإنها لا يحل لها أن تنذر قطيعتى فأقبل به المسور وعبد الرحمن مشتملين عليه بأرديتهما حتى استأذنا على عائشة فقالا السلام عليك ورحمة الله وبركاته أندخل فقالت عائشة ادخلوا قالا كلنا يا أم المؤمنين قالت نعم ادخلوا كلكم ولا تعلم عائشة أن الوقوف بن الزبير فلما دخلوا دخل بن الزبير في الحجاب واعتنق عائشة وطفق يناشدها يبكي وطفق المسور وعبد الرحمن يناشدان عائشة إلا كلمته وقبلت منه ويقولان قد علمت أن النبي صلى الله عليه وسلم نهى عما قد علمت من الهجرة وأنه لا يحل لرجل أن يهجر أخاه فوق ثلاث ليال قال فلما أكثروا التذكير والتحريض طفقت تذكرهم وتبكي وتقول إني قد نذرت والنذر شديد فلم يزالوا بها حتى كلمت بن الزبير ثم أعتقت بنذرهما أربعين رقبة ثم كانت تذكر بعدما أعتقت أربعين رقبة فتبكي حتى تبل دموعها خمارها"

(397) – Auf ibnul-Harisə rəvayət edir ki, Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا xəbər verildi ki, Abdullah ibn Zubeyr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Aişənin رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا satdığı, yaxud bağışladığı bir şey barədə belə dedi: "And olsun Allaha! Ya Aişə bu işə son qoyacaq, ya da buna görə mən ondan uzaqlaşacağam". Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا soruşdu: "Bu sözü o söylədi?" (Səhabələr): "Bəli!" – dedilər. Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا dedi: "Mən onun bu hərəkətinə görə Allah üçün nəzir edirəm ki, heç vaxt ibn Zubeyrə kəlmə kəsməyəcəyəm". İbn Zubeyr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Aişənin رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا uzun müddət onunla danışmadığını gördükdə, mühacirlər vasitəsilə ondan üzr dilədi. Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا dedi: "And olsun Allaha! Mən heç vaxt ona şəfaətçi olan bir kimsəni qəbul etməyəcəyəm və dediyim nəzirdən boyun qaçırmayacağam". İbn Zubeyr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Aişənin رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا daha bir müddət onunla danışmadığını gördükdə, Zuhra oğullarından Misvar ibn Məxrəməyə və Abdurrəhman ibnül-Əsvəd ibn Yəğusa müraciət edib dedi: "Sizdən Allah xatirinə xahiş edirəm ki, məni Aişənin yanına salasınız. Çünki onun mənimlə əlaqəni kəsməkdən ötrü nəzir deməyi ona halal deyil". Misvarla Abdurrəhman

onu öz əbalarının altına alıb Aişənin رضي الله عنها yanına gələrək içəri daxil olmaq üçün izin istəyib dedilər: “Sənə salam olsun, Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti (sənə yetişsin)! İçəri girə bilərikmi?” Aişə رضي الله عنها: “Girin!” – dedi. Onlar soruşdular: “Hamımız (girək), ey möminlərin anası?” O: “Bəli, hamınız girin!” – deyə cavab verdi. Aişə رضي الله عنها ibn Zubeyrin رضي الله عنه onların yanında olduğunu bilmirdi. İbn Zubeyr رضي الله عنه onlarla bərabər içəri daxil oldu. İbn Zubeyr رضي الله عنه Aişəyə رضي الله عنها yaxınlaşıb onu qucaqladı və ağlaya-ağlaya ondan üzr istəməyə başladı. Həmçinin Misvarla Abdurrəhman da Aişədən رضي الله عنها onunla barışmağı və onun üzrxahlığını qəbul etməyi xahiş etdilər. Aişə رضي الله عنها də onu bağışladı. Misvarla Abdurrəhman ona dedilər ki: “Axı sən bilirsən ki, Peyğəmbər ﷺ sən bildiyin ayrılığı (kimsəni uzun müddət tərk etməyi) qadağan etmişdir və (yaxşı bilirsən ki,) heç kəsə üç gündən artıq qardaşını tərk etmək halal deyildir”. Onlar ona çoxlu öyüd-nəsihət verərkən və onu danlayarkən, Aişə رضي الله عنها (ötüb-keçənləri) xatırlamağa başladı və ağlaya-ağlaya dedi: “Mən nəzir etdim (danışmayacağıma söz verdim). Nəzir isə çox məsuliyyətli işdir”. Onlar Aişəyə رضي الله عنها o vaxta qədər nəsihət etdilər ki, nəhayət onunla danışdı. Nəzirini yerinə yetirmədiyinə görə isə qırx qul azad etdi. Qulları azad etdikdən sonra belə, (ötüb-keçənləri) yada salaraq o qədər ağlayardı ki, göz yaşları hicabını isladardı”.

[Səhihdir]

189-cu fəsil. Müsəlmanla əlaqələri kəsmək

٣٩٨- عن أنس بن مالك أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا تباعضوا ولا تحاسدوا ولا تدابروا وكونوا عباد الله إخوانا ولا يحل لمسلم أن يهجر أخاه فوق ثلاث ليال

(398) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Bir-birinizə nifrət etməyin, bir-birinizə həsəd aparmayın, bir-birinizə arxa çevirməyin. Ey Allahın qulları, qardaş olun! Heç bir müsəlmana üç gündən artıq qardaşı ilə küsülü qalması halal olmaz”.

[Səhihdir]

۳۹۹- أن أبا أيوب صاحب رسول الله صلى الله عليه وسلم قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يحل لأحد أن يهجر أخاه فوق ثلاث ليال يلتقيان فيصد هذا ويصد هذا وخيرهما الذي يبدأ بالسلام

(399) – Əbu Əyyub əl-Ənsari رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Heç bir kimsəyə üç gündən artıq qardaşı ilə küsülü qalması halal olmaz. Qarşı-qarşıya gəldikdə bu (ondan) üz çevirir, o da (bundan) üz çevirir. Onların ən xeyirlisi salamu birinci verib (sözə) başlayandır”.

[Səhihdir]

۴۰۰- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا تباعدوا ولا تنافسوا وكونوا عباد الله إخواناً

(400) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir-birinizə nifrət etməyin, bir-birinizlə rəqabət aparmayın. Ey Allahın qulları, qardaş olun!”

[Səhihdir]

۴۰۱- عن أنس أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ما تواد اثنان في الله جل وعز أو في الإسلام فيفريق بينهما أول ذنب يحدثه أحدهما

(401) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İki nəfərdən birinin etdiyi günah onların arasını vursa, bu iki nəfər bir-birini Allah ﷻ xatirinə və yaxud din yolunda sevmiş sayılmazlar”.

[Səhihdir]

۴۰۲- عن هشام بن عامر الأنصاري بن عم أنس بن مالك وكان قتل أبوه يوم أحد أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يحل لمسلم أن يصرم مسلماً فوق ثلاث فإنهما ناكبان عن الحق ما داماً على صرامهما وإن أولهما فينا يكون كفارة عنه سبقه بالفء وإن ماتا على صرامهما لم يدخل الجنة جميعاً أبداً وإن سلم عليه فأبى أن يقبل تسليمه وسلامه رد عليه الملك ورد على الآخر الشيطان

(402) – Hişam ibn Amir əl-Ənsari رضي الله عنه Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişdir: “Heç bir müsəlmana üç gündən artıq başqa bir

müsəlmanla əlaqələri kəsmək halal olmaz. Onlar küsülü qaldıqca haqdan sapmış olarlar. Onlardan birinci barışanın ilk əvvəl barışığa gəlməsi ona (günahlarının bağışlanmasına) kəffarə olar. Əgər küsülü olduqları halda ölsələr, uzun müddət Cənnətə girə bilməzlər. Onlardan biri digərinə salam versə, o da onun salamını almasa, salam verənin salamını mələk alar, salamı almayanı isə şeytan qarşılayar”.

[Səhihdir]

٤٠٣- عن عائشة رضي الله عنها قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اني لأعرف غضبك ورضاك قالت قلت وكيف تعرف ذلك يا رسول الله قال انك إذا كنت راضية قلت بلى ورب محمد وإذا كنت ساخطة قلت لا ورب إبراهيم قالت قلت أجل لست أهاجر إلا اسمك

(403) – Aişə رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mən sənin (nə zaman) qəzəbli olduğunu və (nə zaman) razı qaldığını bilirəm”. Mən soruşdum: “Nədən bilirsən, ya Rəsulullah?” O dedi: “Sən razı qaldıqda deyirsən ki: “Bəli, Muhəmmədin Rəbbinə and olsun!” Qəzəbli olduqda da deyirsən ki: “Xeyr, İbrahimin Rəbbinə and olsun!” Mən dedim: “Elədir! Mən (qəzəbləndikdə) sadəcə sənin adını çəkmirəm”.

[Səhihdir]

190-cı fəsil.

Qardaşı ilə bir il əlaqələri kəsən kimsə

٤٠٤- عن أبي خراش الأسلمي أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من هجر أخاه سنة فهو يسفك دمه

(404) – Əbu Xiraş əs-Silmi Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişdir: “Qardaşı ilə bir il əlaqələri kəsən kimsə, onun qanını axıtmış kimidir”.

[Səhihdir]

٤٠٥ – أن رجلا من اسلم من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم حدثه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال هجرة المؤمن سنة كدمه وفي المجلس محمد بن المنكر وعبد الله بن أبي عتاب فقالا قد سمعنا هذا عنه

(405) – Peyğəmbərin ﷺ Əsləm qəbiləsindən olan səhabələrindən biri rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Müsəlmanla bir il əlaqələri kəsmək, onu öldürmək kimidir”.

Muhəmməd ibn ul-Munkədir və Abdullah ibn Əbu Attab öz məclislərində belə demişdilər: “Biz də bu hədisi İmrəndən eşitmişik”.

[Səhihdir]

191-ci fəsil. Bir-birindən kəsənlər

٤٠٦ – عن أبي أيوب الأنصاري أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يحل لمسلم أن يهجر أخاه فوق ثلاثة أيام يلتقيان فيعرض هذا ويعرض هذا وخيرهما الذي يبدأ بالسلام

(406) – Əbu Əyyub əl-Ənsəri رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Heç bir müsəlmana üç gündən artıq qardaşı ilə kəsülü qalması halal olmaz. Qarşı-qarşıya gəldikdə bu (ondan) üz çevirir, o da (bundan) üz çevirir. Onların ən xeyirlisi salamı birinci verib (sözə) başlayandır”.

[Səhihdir]

٤٠٧ – عن هشام بن عامر يقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا يحل لمسلم يصارم مسلما فوق ثلاث ليال فإنهما ما صارما فوق ثلاث ليال فإنهما ناكبان عن الحق ما داما على صرامهما وإن أولهما فينا يكون كفارة له سبقه بالفء وإن هما ماتا على صرامهما لم يَدْخُلَا الجنة جميعا

(407) – Hişam ibn Amir əl-Ənsəri Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişdir: “Heç bir müsəlmana üç gündən artıq başqa bir müsəlmanla əlaqələri kəsmək halal olmaz. Onlar kəsülü qaldıqca haqdan sapmış olarlar. Onlardan birinci barışanın ilk əvvəl barışığa gəlməsi ona (günahlarının bağışlanmasına) kəffarə olar. Əgər kəsülü olduqları halda ölsələr, uzun müddət Cənnətə girə bilməzlər”.

[Səhihdir]

192-ci fəsil. Nifrət etmək

٤٠٨- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تباغضوا ولا تحاسدوا وكونوا عباد الله إخواناً

(408) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bir-birinizə nifrət etməyin, bir-birinizə həsəd aparmayın. Ey Allahın qulları, qardaş olun!"

[Səhihdir]

٤٠٩- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال تجد من شر الناس يوم القيامة عند الله ذا الوجهين الذي يأتي هؤلاء بوجه وهؤلاء بوجه

(409) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "İkiüzlü adamı Qiyamət günü Allah yanında insanların ən pisi görəcəksən. O (elə bir) kimsədir ki, bunlara bir üzlə yaxınlaşır, onlara da bir üzlə".

[Səhihdir]

٤١٠- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إياكم والظن فإن الظن أكذب الحديث ولا تناجشوا ولا تحاسدوا ولا تباغضوا ولا تنافسوا ولا تدابروا وكونوا عباد الله إخواناً

(410) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Zənnə qapılmaqdan çəkinin! Çünki zənn ən yalan sözdür. Bir-birinizə kələk gəlmək məqsədilə malın qiymətini qaldırmayın, bir-birinizə həsəd aparmayın, bir-birinizə nifrət etməyin, bir-birinizlə rəqabət aparmayın, bir-birinizə arxa çevirməyin. Ey Allahın qulları, qardaş olun!"

[Səhihdir]

٤١١- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال تفتح أبواب الجنة يوم الإثنين ويوم الخميس فيغفر لكل عبد لا يشرك بالله شيئاً إلا رجل كانت بينه وبين أخيه شحناء فيقال انظروا هذين حتى يصطلحا

(411) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bazar ertəsi və cümə axşamı Cənnətin qapıları açılır və (müsəlman) qardaşına nifrət edən kimsədən başqa, Allaha heç nəyi şərik qoşmayan hər kəsin günahları bağışlanır. (Bir-birinə nifrət edən iki qardaş haqqında isə belə) deyilir: “Bu ikisini aralarındakı münasibətləri düzəldənədən gözəlin (onların bağışlanmasını təxirə salın)”.

[Səhihdir]

٤١٢- عن أبي الدرداء يقول ألا أحدثكم بما هو خير لكم من الصدقة والصيام صلاح ذات البين ألا وإن البغضة هي الحالفة

(412) – Əbu Dərda رضي الله عنه dedi: “Sizə sədəqədən və orucdan daha xeyirli olan əməl barədə xəbər verimmi?” (Sonra sözünə davam edərək dedi): “(Bu,) küsülü olanları barışdırmaqdır. Diqqət edin! Həqiqətən, nifrət (dinin kökünü kəsən bir) dəlildir”.

[İsnadı səhihdir]

٤١٣- عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ثلاث من لم يكن فيه غفر له ما سواه لمن شاء من مات لا يشارك بالله شيئا ولم يكن ساحرا يتبع السحرة ولم يحقد على أخيه

(413) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Üç şey var ki, bunlar kimdə olmasa, Allah dilədiyi kimsəyə onlardan başqa olan günahları bağışlayar; Allaha şərik qoşmayaraq ölən, sehrbazlara uyan falçılardan olmayan və (müsəlman) qardaşına nifrət bəsləməyən kimsə”.

[Zəifdir]

193-cü fəsil. Salam vermək əlaqələri kəsməyin qarşısını alır

٤١٤- عن أبي هريرة قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول لا يحل لرجل أن يهجر مؤمنا فوق ثلاثة أيام فإذا مرت به ثلاثة أيام فليقله فليسلم عليه فإن رد عليه السلام فقد اشتركا في الأجر وإن لم يرد عليه فقد بريء المسلم من الهجرة

(414) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Heç bir möminə üç gündən artıq mömin qardaşı ilə küsülü qalması halal olmaz. Üç gün keçibdirsə, qoy onunla görüşüb ona salam versin. Əgər (mömin qardaşı) onun salamını alsa, hər ikisi savaba şərikdir. Yox əgər salamı almazsa, salam verən müsəlman küsülü qalmaqdan uzaq olar (buna görə ona günah yazılmaz)”.

[Zəifdir]

194-cü fəsil. Cavanlar arasında küsülülük

٤١٥- كان عمر يقول لبنيه إذا أصبحتم فتبددوا ولا تجتمعوا في دار واحدة فإني أخاف عليكم أن تقاطعوا أو يكون بينكم شر

(415) – Ömər رضي الله عنه öz oğlanlarına deyərdi: “Səhər olan kimi hərəniz bir tərəfə gedin – bir evdə topalaşmayın. Mən qorxuram ki, bir-birinizdən küsəsiniz, yaxud aranızda ədavət düşsün”.

[İsnadı zəifdir]

195-ci fəsil. Bir kimsənin, qardaşı onu dindirməsə də, ona yol göstərməsi

٤١٦- كان وهب أدرك عبد الله بن عمر أن ابن عمر رأى راعيا وغنما في مكان قبيح ورأى مكانا أمثل منه فقال له ويحك يا راعي حولها فإني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول كل راع مسئول عن رعيته

(416) – Vəhb rəvayət edir ki, ibn Ömər رضي الله عنه suyu az olan bir yerdə çobanla bir neçə qoyun gördü. (İbn Ömər رضي الله عنه nəzər saldıqda) bundan da yaxşı (suyu bol olan bir) yer görüb dedi: “Vay sənənin halına, ey çoban! Qoyunları o tərəfə döndər. Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişəm: “Hər biriniz himayəçisiniz və himayənizdə olanlara cavabdehsiniz”.

[Səhihdir]

196-cı fəsil.

Pis məsəllər çəkməyi xoşlamayan kəs

٤١٧- عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ليس لنا مثل السوء العائد في هبته كالكلب يرجع في قبئه"

(417) – İbn Abbas رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Pis məsəllər bizə aid deyildir. Verdiyi hədiyyəni geri alan adam, qusduğunu yeyən itə bənzəyir".

[Səhihdir]

197-ci fəsil. Hiylə və kələk barədə deyilənlər

٤١٨- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم المؤمن غر كريم والفاجر خب لئيم"

(418) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Mömin təmizürəkli, alicənab kimsədir. Günahkar isə hiyləgər, alçaq kimsədir.

[Səhihdir]

198-ci fəsil. Söyüş söymək

٤١٩- عن ابن عباس قال استب رجلان على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم فشب أحدهما والآخر ساكت والنبي صلى الله عليه وسلم جالس ثم رد الآخر فنهض النبي صلى الله عليه وسلم فقبل نهضت قال نهضت الملائكة فنهضت معهم ان هذا ما كان ساكتا ردت الملائكة على الذي سبه فلما رد نهضت الملائكة"

(419) – İbn Abbas رəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ dövründə iki kişi bir-biri ilə söyüşdü. Onlardan biri söydü, o birisi isə susdu. Peyğəmbər ﷺ (onların yanında) oturmuşdu. Elə ki, söylənən adam cavab qaytarmağa başladı, Peyğəmbər ﷺ durub getdi. Ondan soruşdular: "(Nə üçün) durub getdin?" O dedi: "Mələklər durub getdilər deyə mən də onlarla bərabər durub getdim. Nə qədər ki o

susurdu, mələklər söyən adamın cavabını verirdi. Elə ki cavab verdi, mələklər ondan uzaqlaşdı”.

[İsnadı zəifdir]

٤٢٠- عن أم الدرداء أن رجلاً أتاها فقال إن رجلاً نال منك عند عبد الملك فقالت أن نؤبن بما ليس فينا فطالما زكينا بما ليس فينا”

(420) – Ummu Dərda ر.ه.ا deyir ki, bir kişi onun yanına gəlib dedi: “Bir adam Abdul Malikin yanında sənə böhtan atdı”. Ummu Dərda ر.ه.ا dedi: “Bizdə olmayan şeyi bizə eyib tuturlar. Halbuki bizdə olmayan şeylə bizi nə qədər tərifləyiblər”.

[Həsən səhihdir]

٤٢١- عن عبد الله إذا قال الرجل لصاحبه أنت عدوى فقد خرج أحدهما من الإسلام أو بريء من صاحبه”

(421) – Abdullah ر.ه.ا dedi: “Kişi öz dostuna: “Sən mənim düş-mənimsən!”– desə, ikisindən biri ya İslamdan çıxar, ya da dostundan uzaqlaşmış olar”.

Qeys rəvayət edir ki, Əbu Cuheyfə mənə bildirdi ki, sonra Abdullah ر.ه.ا bu ayəni oxudu:

﴿إِلَّا مَن تَابَ﴾

“Tövbə edənlərdən başqa”.

[İsnadı səhihdir]

199-cu fəsil. Su vermək

٤٢٢- عن ابن عباس قال في بن آدم ستون وثلاث مائة سلامي أو عظم أو مفصل على كل واحد في كل يوم صدقة كل كلمة طيبة صدقة وعون الرجل أخاه صدقة والشربة من الماء يسقيها صدقة وإمطة الأذى عن الطريق صدقة”

(422) – İbn Abbas ر.ه.ا dedi: “Adəm övladının bədənində üç yüz altmış üzv, yaxud sümük və ya oynaq vardır. Bunlardan hər biri üçün hər gün bir sədəqə var; hər yaxşı söz sədəqədir, kişinin öz

dostuna yardım etməsi sədəqədir, verdiyi bir içim su sədəqədir, əziyyət verən şeyi yoldan kənar etmək sədəqədir”.

[Səhih li-ğeyrihi]

200-cü fəsil. Söyüşən iki nəfərin günahı birinci başlayanın üstünə düşər

٤٢٣- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال المستبان ما قالاً فعلى البادىء ما لم يعتد المظلوم

(423) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Söyüşən iki kimsənin günahı, məzlum həddi aşmayınca, birinci başlayanın boynuna düşər”.

[Səhihdir]

٤٢٤- عن أنس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال المستبان ما قالاً فعلى البادىء حتى يعتدى المظلوم

(424) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Söyüşən iki adamın günahı, məzlum həddi aşmayınca, birinci başlayanın üzərinə düşər”.

[Həsən səhihdir]

٤٢٥- قال النبي صلى الله عليه وسلم أتدرون ما العضه قالوا الله ورسوله أعلم قال نقل الحديث من بعض الناس إلى بعض ليفسدوا بينهم

(425) – Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bilirsiniz adh¹ nədir?” (Səhabələr) dedilər: “Allah və Onun elçisi daha yaxşı bilir”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “İnsanlar arasında fəsad törətmək məqsədilə, insanlardan bir qisminin sözünü digərlərinə çatdırmaqdır”.

[Səhihdir]

٤٢٦- قال النبي صلى الله عليه وسلم ان الله عز وجل أوحى إلى أن تواضعوا ولا يبغي بعضكم على بعض

¹ Adh – böhtan.

(426) – Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allah ﷻ mənə vəhy etdi ki, bir-birinizə qarşı təvazökar olasınız və bir-birinizə təcavüz etməyəsınız”.

[Səhihdir]

201-ci fəsil.

Söyüşən iki nəfər, bir-birini təqsirləndirən və bir-birinə yalan söyləyən iki şeytandır

٤٢٧- عن عياض بن حمار قال قلت يا رسول الله الرجل يسبني قال النبي صلى الله عليه وسلم المستبان شيطانان يتهاثران ويتكاذبان

(427) – İyad ibn Himar رəvayət edir ki, mən (Peyğəmbərə ﷺ) dedim: “Ey Allahın elçisi! Bir kişi məni söydü”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Söyüşən iki nəfər, bir-birini təqsirləndirən və bir-birinə yalan söyləyən iki şeytandır”.

[Səhihdir]

٤٢٨- عن عياض بن حمار قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله أوحى إلى أن تواضعوا حتى لا يبغى أحد على أحد ولا يفخر أحد على أحد فقلت يا رسول الله أرايت لو أن رجلا سبني في ملأ هم أنقص مني فرددت عليه هل على في ذلك جناح قال المستبان شيطانان يتهاثران ويتكاذبان

(428/1) – İyad ibn Himar رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allah mənə vəhy etdi ki, bir-birinizə qarşı təvazökar olun, bir-birinizə təcavüz etməyin və bir-birinizin yanında lovğalanmayın”. Mən dedim: “Ey Allahın elçisi! De görüm, əgər bir nəfər məni məndən də çox nöqsanı olan bir toplum içində söysə, mən də ona cavab qaytarsam, buna görə günah qazanarammı?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Söyüşən iki nəfər, bir-birini təqsirləndirən və bir-birinə yalan söyləyən iki şeytandır”.

[Səhihdir]

٤٢٨- قال عياض وكنت حربا لرسول الله صلى الله عليه وسلم فأهديت إليه ناقة قبل أن أسلم فلم يقبلها وقال إني أكره زبد المشركين

(428/2) – İyad ibn Himar رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbər ﷺ dostu idim. İslam dinini qəbul etməmişdən əvvəl ona bir diş dəvə hədiyyə vermək istədim. O isə bunu məndən qəbul etməyib dedi: “Mən müşriklərin hədiyyəsini istəmirəm”.

[Səhihdir]

202-ci fəsil. Müsəlmanı söymək günahdır

٤٢٩ – عن أبي إسحاق محمد بن سعد بن مالك عن أبيه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال سباب المسلم فسوق

(429) – Sə'd ibn Malik رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Müsəlmanı söymək günahdır”.

[Səhihdir]

٤٣٠ – عن أنس قال لم يكن رسول الله صلى الله عليه وسلم فاحشا ولا لعانا ولا سبابا كان يقول عند المعتبة ماله ترب جبينه

(430) – Ənəs ibn Malik رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ ədəb-sizlik edən, lənət oxuyan və söyüş söyən adam deyildi. Hirs-lənəndə də belə deyərdi: “Ona nə olub? Alnı torpağa sürtülsün!”

[Səhihdir]

٤٣١ – عن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم سباب المسلم فسوق وقتاله كفر

(431) – Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Müsəlmanı söymək günah, onunla vuruşmaq isə küfrdür”.

[Səhihdir]

٤٣٢ – عن أبي ذر قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول لا يرمى رجل رجلا بالفسوق ولا يرميه بالكفر إلا ارتدت عليه إن لم يكن صاحبه كذلك

(432) – Əbu Zərr رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əgər bir adam başqa bir adamı günah işlətməkdə, küfr etməkdə ittiham edərsə, dostunda bunlar olmadığı təqdirdə, (söylədiyi söz) onun özünə qayıdır”.

[Səhihdir]

٤٣٣- عن أبي ذر سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول من ادعى لغير أبيه وهو يعلم فقد كفر ومن ادعى قوما ليس هو منهم فليتبوأ مقعده من النار ومن دعا رجلا بالكفر أو قال عدو الله وليس كذلك إلا حارت عليه"

(433) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim bilərəkdən özünün atasından başqasına mənsub olduğunu iddia etsə, küfr etmiş olar. Kim mənsub olmadığı bir qövmdən olduğunu iddia etsə, Oddan olan oturacaq yerini tutsun. Kim bir kişini küfr etməkdə ittiham etsə, yaxud (ona): "Ey Allahın düşməni!" desə, belə olmadığı təqdirdə, (söylədiyi söz) onun özünə qayıdar".

[Səhihdir]

٤٣٤- عن سليمان بن صرد رجلا من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم قال استب رجلان عند النبي صلى الله عليه وسلم فغضب أحدهما فاشتد غضبه حتى انتفخ وجهه وتغير فقال النبي صلى الله عليه وسلم إني لأعلم كلمة لو قالها لذهب عنه الذي يجد فانطلق إليه الرجل فأخبره بقول النبي صلى الله عليه وسلم وقال تعوذ بالله من الشيطان الرجيم قال أترى بي بأسا أمجنون أنا اذهب"

(434) – Suleyman ibn Surad رضي الله عنه deyir ki, Peyğəmbərin ﷺ səhəbələrindən biri belə rəvayət etdi: "İki kişi Peyğəmbərin ﷺ yanında bir-birilə söyüşməyə başladı. Onlardan biri qəzəbləndi. Onun qəzəbi o qədər artdı ki, üzü şişdi, sifəti dəyişdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Mən elə bir kəlmə bilirəm ki, əgər o həmin kəlməni desəydi, qəzəb hissi ondan gedərdi!" Bir nəfər gedib Peyğəmbərin ﷺ dediyini ona bildirdi və: "Məlun şeytandan Allaha sığın!"¹– dedi. O isə cəvabında: "Yoxsa mənim qəzəbləndiyimi güman edirsən? Məgər mən dəliyəm? Get burdan!"– dedi.

[Səhihdir]

٤٣٥- عن عبد الله قال ما من مسلمين إلا بينهما من الله عز وجل ستر فإذا قال أحدهما لصاحبه كلمة هجر فقد خرق ستر الله وإذا قال أحدهما للآخر أنت كافر فقد كفر أحدهما"

¹ De: "Əuzu billahi minəş-şeytanir-racim!"

(435) – Abdullah عليه السلام dedi: “Elə iki müsəlman yoxdur ki, bunlarla Allah ﷻ arasında pərdə olmasın. Onlardan biri öz dostuna yaramaz söz söyləsə, Allahın pərdəsini yırtmış olar. Və əgər onlardan biri digərinə “ey kafir” desə, ikisindən biri küfr etmiş olar”.

[İsnadı zəifdir]

203-cü fəsil.

Öz sözünü hər kəsə aid etməyən kimsə

٤٣٦- قالت عائشة صنع النبي صلى الله عليه وسلم شيئا فرخص فيه فتنزه عنه قوم فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه وسلم فخطب فحمد الله ثم قال ما بال أقوام يتنزهون عن الشيء أصنعه فوالله إني لأعلمهم بالله وأشهدهم له خشية

(436) – Aişə عليها السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir iş gördü və bu işi görməyə rüsxət verdi. Bir dəstə adam isə bu işdən boyun qaçırdı. Bu xəbər Peyğəmbərə ﷺ çatdıqda qalxıb xütbə verdi. Allahı tərif etdikdən sonra dedi: “Bəzi adamlara nə olub ki, mən gördüyüm işdən boyun qaçırlar? Allaha and olsun ki, aralarında Allahı ən yaxşı tanıyan, Ondan ən çox qorxan mənəm!”

[Səhihdir]

٤٣٧- عن أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم قل ما يواجه الرجل بشيء يكرهه فدخل عليه يوما رجل وعليه أثر صفرة فلما قام قال لأصحابه لو غير أو نزع هذه الصفرة

(437) – Ənəs عليه السلام deyir ki, Peyğəmbər ﷺ çox vaxt xoşuna gəlmədiyi bir şeyi adamın üzünə deməzdi. Bir gün onun yanına bir kişi gəldi. Onun paltarında zəfəran ləkəsi var idi. Kişi qalxıb getdikdən sonra Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kaş bu ləkəni təmizləyəydi, yaxud (paltarı) əynindən çıxaraydı!”

[Zəifdir]

204-cü fəsil. Dediyyənin mənasını yozaraq başqasına “ey münafiq” – deyən kəs

٤٣٨- عن أبي عبد الرحمن السلمي قال سمعت عليا رضي الله عنه يقول بعثني النبي صلى الله عليه وسلم والزبير بن العوام وكلانا فارس فقال انطلقوا حتى تبلغوا روضة كذا وكذا وبها امرأة معها كتاب من حاطب إلى المشركين فأتوني بها فوافيناها تسير على بعير لها حيث وصف لنا النبي صلى الله عليه وسلم فقلنا الكتاب الذي معك قالت ما معي كتاب فبحثناها وبعيرها فقال صاحبي ما أرى فقلت ما كذب النبي صلى الله عليه وسلم والذي نفسي بيده لأجردتك أو لتخرجنه فأهوت بيدها إلى حوزتها وعليها إزار صوف فأخرجت فأتينا النبي صلى الله عليه وسلم فقال عمر خان الله ورسوله والمؤمنين دعني أضرب عنقه وقال ما حملك فقال ما بي إلا أن أكون مؤمنا بالله وأردت أن يكون لي عند القوم يد قال صدق يا عمر أو ليس قد شهد بدرا لعل الله أطلع إليهم فقال اعملوا ما شئتم فقد وجبت لكم الجنة فدمعت عينا عمر وقال الله ورسوله أعلم

(438) – Əbu Abdurrəhman əs-Səlmî deyir ki, mən Əli ibn Əbu Talibin عليه السلام belə rəvayət etdiyini eşitdim: “Peyğəmbər ﷺ məni və Zubeyr ibnul-Əvvamı عليه السلام atlandırıb (Məkkəyə doğru) göndərəndə dedi: “Filan bağçaya çatana qədər gedin. O bağçada bir qadın olacaq. O qadında Hatibin عليه السلام müşriklərə yazdığı məktubu var. Onu mənə gətirin!”

Biz o qadına dəvəsinin üstündə gedərkən, Peyğəmbərin ﷺ təsvir etdiyi yerdə çatıb soruşduq ki: “Səndəki məktub haradadır?” O dedi: “Məndə məktub yoxdur”. Biz onu da, onun dəvəsini də axtardıq. Zubeyr dedi: “Mən heç nə görmürəm”. Mən dedim: “Peyğəmbər ﷺ yalan danışmaz. Canım Əlində Olana and olsun ki, ya səni soyunduracağam, ya da məktubu (öz xoşunla) çıxaraçaqsan”. Qadın əlini əynindəki yun paltarının qurşağına salıb məktubu çıxartdı. Biz Peyğəmbərin ﷺ yanına qayıtdıq. Ömər رضي الله عنه dedi: “(Hatib r.a) Allaha, Onun elçisinə və möminlərə xəyanət etdi. Burax, onun boynunu vurum!” Peyğəmbər ﷺ dedi: “(Bu işi görməyə) səni vadar edən nədir?” (Hatib) dedi: “Mən yalnız Allaha inanan bir adamam. (Bunu isə müşriklər) Məkkədəki yaxınlarıma toxunmasınlar deyə belə etdim”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Doğru deyir,

ey Ömər! Məgər o, Bədr döyüşündə iştirak etməyibmi? Allah həmin döyüşdə iştirak edənlərin halından xəbərdar olduğuna görə demişdir ki: "İstədiyinizi edin! Artıq Cənnətə girmək sizə vacib edildi". Ömər رضي الله عنه ağlaya-ağlaya dedi: "Allah və Onun elçisi daha yaxşı bilir!"

[Səhihdir]

205-ci fəsil.

Qardaşına "ey kafir" deyən adam

٤٣٩- عن عبد الله بن عمر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال أيما رجل قال لأخيه كافر فقد باء بها أحدهما

(439) – Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim öz qardaşına "kafir" deyərsə, ikisindən biri həmin günaha batar".

[Səhihdir]

٤٤٠- عن عبد الله بن عمر أخبره أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا قال للآخر كافر فقد كفر أحدهما إن كان الذي قال له كافرا فقد صدق وإن لم يكن كما قال له فقد باء الذي قال له بالكفر

(440) – Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "(Bir adam) başqasına "kafir" deyərsə, ikisindən biri küfr etmiş olar. Əgər dediyi adam kafirdirsə, deməli (bunu deyən) doğru söyləmişdir. Yox, əgər onun dediyi kimi deyildirsə, onda ona dediyi küfr sözü özünə qayıdır".

[Səhihdir]

206-cı fəsil.

Düşmənlərin (baş verən fəlakətə) sevinməsi

٤٤١- عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ من سوء القضاء وشماتة الأعداء

(441) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ xoşagəlməz aqibətdən və düşmənlərin sevinməsindən Allaha sığınardı".

[Səhihdir]

207-ci fəsil.

Var-dövləti israf etmək

٤٤٢- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن الله يرضى لكم ثلاثا ويسخط لكم ثلاثا يرضى لكم أن تعبدوه ولا تشركوا به شيئا وأن تعتصموا بحبل الله جميعا وأن تتاصحوا من ولاد الله أمركم ويكره لكم قيل وقال وكثرة السؤال وإضاعة المال

(442) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allah sizin üç əməlinizdən razı qalır, üç əməlinizə isə qəzəbi tutur. Sizin yalnız Ona ibadət edib heç nəyi Ona şərikin qoşmamağınızdan, hamılıqla Allahın ipindən möhkəm yapışmağınızdan və Allahın sizə nəsib etdiyi ixtiyar sahiblərinizlə səmimi davranmanızdan razı qalır. Dedi-qodu yaymağınızda, çox sual verməyinizə və malı israf etməyinizə isə qəzəbi tutur".

[Səhihdir]

٤٤٣- عن ابن عباس في قوله عز وجل وما أنفقتم من شيء فهو يخلفه وهو خير الرازقين قال في غير اسراف ولا تقتير

(443) – İbn Abbas رضي الله عنه:

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾

"(Allah yolunda) nə xərcləsəniz, Allah onun əvəzini verir. O, ruzi verənlərin ən yaxşısıdır" ¹ ayəsindəki: "nə xərcləsəniz" sözünü, "israfçılıq və simiclik etməsəniz" – deyə izah etmişdir".

[İsnadı səhihdir]

¹ Səba, 39.

208-ci fəsil. İsrəfçılar

٤٤٤ – عن أبي العبيدين قال سألت عبد الله عن المبذرين قال الذين ينفقون في غير حق

(444) – Əbul-Ubeydeyn deyir ki, mən Abdullaha ﷺ israfçılar barədə soruşdum. O dedi: “(Bunlar) varını boş yerə xərcləyənlərdir”.

[İsnadı səhihdir]

٤٤٥ – عن ابن عباس المبذرين قال المبذرين في غير حق

(445) – İbn Abbas ﷺ (əl-İsra surəsinin 27-ci) ayəsindəki:

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّزَاقِينَ﴾

“Bədxərc adamlar” sözünü “malını boş yerə xərcləyənlərdir”-dəyə izah etmişdir”.

[İsnadı həsəndir]

209-cu fəsil. Mənzilləri sahmana salmaq

٤٤٦ – كان عمر يقول على المنبر يا أيها الناس أصلحوا عليكم مثاويكم وأخيفوا هذه الجنان قبل أن تخيفكم فإنه لن يبدو لكم مسلموها وإنا والله ما سالمانهن منذ عاديناهن

(446) – Ömər ﷺ minbərdə (xütbə verərkən) deyərdi: “Ey insanlar! Mənzillərinizi sahmana salın, ilanlar sizi qorxutmamışdan öncə siz onları qorxudun (ilanların evə girməsinə imkan verməyin). Bu ilanlardan zərər verməyəni sizə görünə bilməz. Allaha and olsun ki, biz bu ilanlarla düşmənçilik etdiyimiz gündən bəri onlarla aranı düzəltməmişik”.

[İsnadı həsəndir]

210-cu fəsil. Binaya xərclənən vəsait

٤٤٧ – عن خباب قال إن الرجل ليؤجر في كل شيء إلا البناء

(447) – Xəbbab رحمته الله demişdir: “İnsan binaya xərclədiyindən başqa (yerdə qalan) hər bir şeydə savab qazanır”.

[Səhihdir]

211-ci fəsil.

Kişinin öz işçilərilə birgə çalışması

٤٤٨- عن عبد الله بن عمرو قال لابن أخ له خرج من الوهط أيعمل عمالك قال لا أدري قال أما لو كنت ثقياً لعلمت ما يعمل عمالك ثم التفت إلينا فقال إن الرجل إذا عمل مع عماله في داره وقال أبو عاصم مرة في ماله كان عاملاً من عمال الله عز وجل

(448) – Abdullah ibn Amr bostandan çıxan qardaşı oğlundan soruşdu: “İşçilərin işləyirmi?” O: “Bilmirəm!”– deyə cavab verdi. (Abdullah) dedi: “Əgər sən Səqif qəbiləsindən olsaydın, işçilərinin nə işlə məşğul olduğunu bilərdin”. Sonra o, bizə tərəf üz tutub dedi: “Əgər kişi işçiləri ilə birgə öz evində işləyərsə, qüdrətli və əzəmətli Allahın işçilərindən hesab olunar”.

[Səhihdir]

212-ci fəsil.

Hündür binalar tikməkdə ötüşmək

٤٤٩- عن أبي هريرة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا تقوم الساعة حتى يتناول الناس في البنيان

(449) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İnsanlar hündür binalar tikməkdə rəqabət aparmayınca Qiyamət qopmaz”.

[Səhihdir]

٤٥٠- عن الحسن يقول كنت ادخل بيوت أزواج النبي صلى الله عليه وسلم في خلافة عثمان بن عفان فأتناول سقفها بيدي

(450) – Həsən رحمته الله rəvayət edir ki, mən Osman ibn Affanın رحمته الله xilafəti dövründə Peyğəmbərin ﷺ zövcələrinin hücrələrinə¹ daxil olar, əlimi bu evlərin tavanlarına sürtərdim”.

[İsnadı səhihdir]

٤٥١ – أخبرنا داود بن قيس قال رأيت الحجرات من جريد النخل مغطاة من خارج بمسوح الشعر وأظن عرض البيت من باب الحجرة إلى باب البيت نحو من ست أو سبع أذرع وأحزر البيت الداخل عشر أذرع وأظن سمكه بين الثمان والسبع نحو ذلك ووقفت عند باب عائشة فإذا هو مستقبل المغرب”

(451) – Davud ibn Qeys deyir ki, mən bayırdan yun iplərlə hörülmüş, xurma ağacının budaqlarından qurulmuş (Peyğəmbərə ﷺ məxsus) hücrələr gördüm. Güman edirəm ki, evin eni, hücrənin qapısından evin qapısına qədər təqribən altı və ya yeddi dirsək idi. Evin daxili hissəsi on dirsək idi və güman edirəm ki, hündürlüyü yeddi və səkkiz dirsək arasında, ya da buna yaxın məsafə qədər idi. Aişənin رحمته الله qapısında durdum. Qapı günbatan tərəfdə idi.

[İsnadı səhihdir]

٤٥٢ – عن عبد الله الرومي قال دخلت على أم طلق فقلت ما أقصر سقف بيتك هذا قالت يا بنى ان أمير المؤمنين عمر بن الخطاب رضي الله عنه كتب إلى عماله أن لا تطيلوا ببناءكم فإنه من شر أيامكم”

(452) – Abdullah ər-Rumi رحمته الله deyir ki, mən Ummu Təlqin yanına girib dedim: “Sənin evinin tavanı necə də alçaqdır!” O dedi: “Oğlum! Möminlərin əmiri Ömər ibn Xattab رحمته الله öz işçilərinə belə bir məktub yazdı: “Binalarınızı hündür tikməyin! Çünki bu (yəni hündür binaların tikildiyi günlər) pis günlərinizdən olacaqdır”.

[İsnadı zəifdir]

¹ Hücrə – kiçik otaq deməkdir.

213-cü fəsil. Ev tikən adam

٤٥٣- عن حبة بن خالد وسواء بن خالد أنهما أتيا النبي صلى الله عليه وسلم وهو يعالج حائطا أو بناء له فأعانه"

(453) – Həbbə ibn Xalid رحمته الله və Səva ibn Xalid رحمته الله Peyğəmbər ﷺ divar düzəldərkən, yaxud öz evini tikərkən onun yanına gəlib ona yardım etdilər.

[Zəifdir]

٤٥٤- عن قيس بن أبي حازم قال دخلنا على خباب نعوذ وقد اکتوى سبع كيات فقال إن أصحابنا الذين سلفوا مضوا ولم تنقصهم الدنيا وإننا أصبنا ما لا نجد له موضعا إلا التراب ولولا أن النبي صلى الله عليه وسلم نهانا أن ندعو بالموت لدعوت به"

(454) – Qeys ibn Əbu Hazim deyir ki, biz Xəbbaba رحمته الله baş çək-mək üçün onun yanına gəldik. O, artıq yeddi dəfə öz bədəninə dağ basmışdı. O dedi: "Öncəki dostlarımız artıq keçib-gətməşlər. Dünya onların Axirət mükafatlarından heç nəyi əskiltməmişdir. Biz isə əlimizdə olan imkanları torpağa xərcləməkdən başqa bir şey bilmirik və əgər Peyğəmbər ﷺ bizə ölüm diləməyi qadağan etməsəydi, özümə ölüm arzulayardım".

[Səhihdir]

٤٥٥- ثم أتينا مرة أخرى وهو يبني حائطا له فقال إن المسلم يؤجر في كل شيء ينفقه إلا في شيء يجعله في التراب"

(455) – Xəbbab evinin divarını tikərkən onun yanına gəldik. O dedi: "Həqiqətən də müsəlman torpağa qoyduğundan başqa (yerdə qalan) hər bir şeydə savab qazanır".

[Səhihdir]

٤٥٦- عن عبد الله بن عمرو قال مر النبي صلى الله عليه وسلم وأنا أصلح خصا لنا فقال ما هذا قلت أصلح خصنا يا رسول الله فقال الأمر أسرع من ذلك"

(456) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən komamızı düzəldərkən Peyğəmbər ﷺ mənim yanımdan keçib dedi: “Bu nədir?” Mən dedim: “Komamızı düzəldirəm, ya Rəsulallah!” O dedi: “Əcəlin gəlişi bunun yixılmasından daha tezdir!”

[Səhihdir]

214-cü fəsil. Geniş ev

٤٥٧ – عن نافع بن عبد الحارث عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من سعادة المرء المسكن الواسع والجار الصالح والمركب الهنيئ

(457) – Nafi ibn Abdul-Haris رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Geniş ev, əməlisaleh qonşu və rahat minik insanın səadətidir”.

[Səhihdir]

215-ci fəsil. Otaqlar düzəltmək

٤٥٨ – عن ثابت أنه كان مع أنس بالزاوية فوق غرفة له فسمع الأذان فنزل ونزلت فقارب في الخطأ فقال كنت مع زيد بن ثابت فمشى بي هذه المشية وقال أتدري لم فعلت بك فإن النبي صلى الله عليه وسلم مشى بي هذه المشية وقال أتدري لم مشيت بك قلت الله ورسوله أعلم قال ليكثر عدد خطانا في طلب الصلاة

(458) – Sabit رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Ənəslə رضي الله عنه birgə Ənəsin رضي الله عنه Mədinəyə yaxın bir yerdə yerləşən otağının üstündə idik. Ənəs رضي الله عنه azanı eşidib aşağı endi, mən də aşağı endim. Qısa addımlarla addımlayıb dedi: “Mən Zeyd ibn Sabitlə رضي الله عنه bir yerdə idim. O da bu cür addımlayıb dedi: “Bilirsən mən nə üçün belə etdim? Ona görə ki, Peyğəmbər ﷺ mənimlə bu cür addımlayaraq getmiş və demişdi: “Bilirsən mən nə üçün belə yeridim?” Mən dedim: “Allah və Onun elçisi daha yaxşı bilir!” O dedi: “Bu cür qısa addımlarla yeridim ki, namaza qədər çox addım ataq”.

[Zəifdir]

216-cı fəsil. Binalar üzərində naxışlar açmaq

٤٥٩- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا تقوم الساعة حتى يبني الناس بيوتا يشبهونها بالمراجل قال إبراهيم يعني الثياب المخططة

(459) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İnsanlar evlər tikib, onları bəzəkli qumaşlara oxşatmayınca, Qiyamət qopmaz”.

İbrahim dedi: “Qumaş, üstündə cizgilər olan paltardır”.

[Səhihdir]

٤٦٠- عن وراد كاتب المغيرة قال كتب معاوية إلى المغيرة اكتب إلى ما سمعت من رسول الله صلى الله عليه وسلم فكتب إليه إن نبي الله صلى الله عليه وسلم كان يقول في دبر كل صلاة لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير اللهم لا مانع لما أعطيت ولا معطى لما منعت ولا ينفع ذا الجد منك الجد وكتب إليه إنه كان ينهى عن قيل وقال وكثرة السؤال وإضاعة المال وكان ينهى عن عقوق الأمهات وواد البنات ومنع وهات

(460) – Muğiranın رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ katibi Vərrad deyir ki, Muaviyə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Muğira ibn Şöbəyə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ belə bir məktub yazdı: “Mənə Peyğəmbərdən ﷺ eşitdiyən hədislərdən birini yaz”. Muğira رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ da ona belə yazdı: “Allahın Peyğəmbəri ﷺ hər (fərz) namazın sonunda deyərdi: “Allahdan başqa məbud yoxdur, O təkdir, Onun şəriki yoxdur. Mülk Onundur və həmd Onadır! O hər şeyə Qadirdir! Allahım! Sənin verdiyinə mane olacaq, mane olduğunu da verəcək (bir kəs) yoxdur. Sənin yanında heç bir zənginə zənginliyi fayda verməz”.

Yenə Muğira رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ belə yazdı: “Peyğəmbər ﷺ söz gəzdirməyi, çox sual verməyi, var-dövləti israf etməyi, anaların üzünə ağ olmağı, qız uşaqlarını diri-diri yerə gömməyi və xəsisliyi qadağan edərdi”.

[Səhihdir]

٤٦١- عن أبي هريرة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لن ينجي أحدكم منكم عمل قالوا ولا أنت يا رسول الله قال ولا أنا إلا أن يتغمدني الله منه برحمة فسددوا وقاربوا واغدوا وروحوا وشئ من الدلجة والقصد القصد تبلغوا

(461) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizdən heç birinizi əməli xilas etməyəcək”. (Səhabələr) soruşdular: “Səni də, ya Rəsulallah?” O dedi: “Məni də! Ancaq Allahın mənə göstərdiyi mərhəmət sayəsində (xilas olacağam). Doğru söz söyləyin və mötədil olmağa çalışın. Gündüzün iki başında (həm əvvəlində, həm də axırında) və gecənin bəzi saatlarında ibadət etməyə səy göstərin. Həmişə orta yol tutun! (Belə etsəniz) məqsədinizə çatarsınız”.

[Səhihdir]

217-ci fəsil. Mülayimlik

٤٦٢- عن عائشة زوج النبي صلى الله عليه وسلم قالت دخل رهط من اليهود على رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالوا السام عليكم قالت عائشة ففهمتها فقلت عليكم السام واللعنة قالت فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم مهلا يا عائشة إن الله يحب الرفق في الأمر كله فقلت يا رسول الله أو لم تسمع ما قالوا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم قد قلت وعليكم

(462) – Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, bir dəstə yəhudi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Ölüm olsun sizə!” Mən onların nə söylədiyini başa düşüb dedim: “Sizə həm ölüm, həm də lənət olsun!” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Tələsmə, ey Aişə! Həqiqətən də Allah hər bir işdə mülayim olmağı sevir”. Mən dedim: “Məgər sən onların nə dediyini eşitmədinmi?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Axı mən onlara: “Sizə olsun!” – dedim”.

[Səhihdir]

٤٦٣- عن جرير بن عبد الله قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من يحرّم الرفق يحرّم الخير

(463) – Cərir ibn Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mülayimlikdən məhrum olan kimsə xeyirdən məhrum olar”.

[Səhihdir]

٤٦٤- عن أبي الدرداء عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من أعطى حظه من الرفق فقد أعطى حظه من الخير ومن حرم حظه من الرفق فقد حرم حظه من الخير أثقل شيء في ميزان المؤمن يوم القيامة حسن الخلق وإن الله ليبغض الفاحش البذئ

(464) – Əbu Dərda ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kimə mülayimlikdən nəsibi verilmişsə, ona xeyirdən nəsibi verilmişdir. Kim də mülayimlikdən olan nəsibindən məhrum olmuşsa, xeyirdən olan nəsibindən məhrum olmuşdur”. Qiyamət günü möminin tərəzisində ən ağır gələn şeyi gözəl əxlaq olacaq. Həqiqətən, Allah kobud, təhqiramiz sözlər danışan adama nifrət edir”.

[Səhihdir]

٤٦٥- قالت عائشة قال النبي صلى الله عليه وسلم أقبلوا ذوى الهيئات عثراتهم

(465) – Aişə ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Alicənab adamların xətələrini bağışlayın!”

[Səhihdir]

٤٦٦- عن أنس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يكون الخرق في شيء إلا شأنه وإن الله رفيق يحب الرفق

(466) – Ənəs ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “(Hansı) bir şeydə şiddət olarsa, mütləq onu alçaldaq. Həqiqətən, Allah mülayimdir və mülayimliyi sevir”.

[Səhihdir]

٤٦٧- عن أبي سعيد الخدري قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم أشد حياء من العذراء في خدرها وكان إذا كره شيئاً عرفناه في وجهه

(467) – Əbu Səid əl-Xudri ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ hücrəsinə çəkilməmiş bakirə qızdan daha həyalı idi. Nə isə xoşuna gəlmədikdə, bunu onun üzündən anlayardıq.

[Səhihdir]

٤٦٧- عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال الهدى الصالح والسمت والاقتصاد جزء من سبعين جزءاً من النبوة

(468) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Doğru yolla getmək, gözəl görünüşlü olmaq və orta yol tutmaq peyğəmbərliyin yetmiş cüzündən bir cüzüdür”.

[Zəifdir]

٤٦٩- عن عائشة رضي الله عنها قالت كنت على بعير فيه صعوبة فقال النبي صلى الله عليه وسلم عليك بالرفق فإنه لا يكون في شيء إلا زانه ولا ينزع من شيء إلا شانه

(469) – Aişə رضي الله عنها deyir ki, mən bir dəvənin üstündə idim. Bu dəvə tərslik edirdi (deyə mən vurdum). Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yumşaq davran! Əlbəttə, yumşaqılıq (hansı) bir şeydə olsa, onu gözəlləşdirər. Və nədən getsə, onu alçaldar”.

[Səhihdir]

٤٧٠- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إياكم والشح فإنه أهلك من كان قبلكم سفكوا دماءهم وقطعوا أرحامهم وظلم ظلمات يوم القيامة

(470) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Tamahkarlıqdan çəkinin! Çünki o, sizdən əvvəlkiləri məhv etmişdir. Onlar (bir-birinin) qanlarını axıtdılar və qohumluq əlaqələrini kəsdilər. Zülm Qiyamət günü zülmətlərdir”.

[Səhihdir]

218-ci fəsil. Dolanışıqda yumşaq olmaq

٤٧١- حدثنا سعيد بن كثير بن عبید قال حدثني أبي قال دخلت على عائشة أم المؤمنين رضي الله عنها فقالت أمسك حتى أخيط نقبتي فأمسكت فقلت يا أم المؤمنين لو خرجت فأخبرتكم لعدوه منك بخلا قالت أبصر شأنك انه لا جديد لمن لا يلبس الخلق

(471) – Kəsir ibn Ubeyd rəvayət edir ki, mən möminlərin anası Aişənin رضي الله عنها yanına gəldim. O dedi: “Mən donumu tikənə qədər gözlə!” Mən gözlədim. Sonra dedim: “Ey möminlərin anası! Əgər bayıra çıxıb camaata (sənin köhnə paltarı yamadığını) desəm, onlar

səni simic hesab edərlər”. O dedi: “Vəziyyəti başa düş! Həqiqətən, köhnəni geyinməyənin təzəsi olmaz”.

[İsnadı həsəndir]

219-cu fəsil. Bəndəyə mülayimliyinə görə verilən mükafat

٤٧٢- عن عبد الله بن مغفل عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن الله رفيق يحب الرفق ويعطي عليه ما لا يعطى على العنف

(472) – Abdullah ibn Muğaffəl رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Həqiqətən, Allah mülayimdir və mülayimliyi sevir. Sərtlik-dən dolayı vermədiyi mükafatı mülayimliyə görə verir”.

[Səhihdir]

220-ci fəsil. Rahatlaşdırmaq

٤٧٣- عن أنس بن مالك قال قال النبي صلى الله عليه وسلم يسروا ولا تعسروا وسكنوا ولا تنفروا

(473) – Ənəs ibn Malik رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Asanlaşdırın, çətinləşdirməyin. Rahatlaşdırın, nifrət oyatmayın”.

[Səhihdir]

٤٧٤- عن عبد الله بن عمرو قال نزل ضيف في بنى إسرائيل وفي الدار كلبه لهم فقالوا يا كلبه لا تنبح على ضيفنا فصحن الجراء في بطنها فذكروا لنبي لهم فقال إن مثل هذا كمثل أمة تكون بعدكم يغلب سفهاؤها علماءها

(474) – Abdullah ibn Amr رحمته الله rəvayət edir ki, bir nəfər İsrail oğullarına qonaq gəldi. Evdə onların dişi bir iti var idi. Onlar: “Ay it! Qonağımıza hürmət!” – dedilər. (İt səsinə kəsdi. Lakin) qarnındakı balar çıxırmağa başladılar. Onlar bunu öz peyğəmbərlərinə xəbər verdilər. O dedi: “Bunun məsəli sizdən sonra gələcək bir ümmətin məsələsinə bənzəyir. O ümmətin səfehləri alimlərinə üstün gələcəkdir”.

[Zəifdir]

221-ci fəsil. Kobudluq

٤٧٥- عن عائشة تقول كنت على بعير فيه صعوبة فجعلت أضربه فقال النبي صلى الله عليه وسلم عليك بالرفق فإن الرفق لا يكون في شيء إلا زانه ولا ينزع من شيء إلا شانه"

(475) – Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا deyir ki, mən bir dəvənin üstündə idim. Bu dəvə tərslik edirdi (deyə mən vurdum). Peyğəmbər ﷺ dedi: "Yumşaq davran! Əlbəttə, yumşaqılıq (hansı) bir şeydə olsa, onu gözəlləşdirər. Və nədən getsə, onu alçalard".

[Səhihdir]

٤٧٦- عن أبي نضرة قال رجل منا يقال له جابر أو جويبر طلبت حاجة إلى عمر في خلافته فانتهيت إلى المدينة ليلاً فغدوت عليه وقد أعطيت فطنة ولسانا أو قال منطقاً فأخذت في الدنيا فصغرتها فتركتها لا تسوى شيئاً وإلى جنبه رجل أبيض الشعر أبيض الثياب فقال لما فرغت كل قولك كان مقاربا إلا وقوعك في الدنيا وهل تدرى ما الدنيا إن الدنيا فيها بلاغنا أو قال زادنا إلى الآخرة وفيها أعمالنا التي نجزي بها في الآخرة قال فأخذ في الدنيا رجل هو أعلم بها مني فقلت يا أمير المؤمنين من هذا الرجل الذي إلى جنبك قال سيد المسلمين أبي بن كعب"

(476) – Əbu Nədra rəvayət edir ki, Cabir, yaxud Cuveybir adlı bir kişi dedi: "Ömərin ﷺ xilafəti zamanı mən ondan bir şey xahiş etmək istədim. Odur ki, gecə ikən Mədinəyə gəldim. Səhər onun yanına getdim. Doğrudan da, mənə yaxşı başa düşmək və gözəl dil – danışiq qabiliyyəti verilmişdi. Mən dünya haqqında danışmağa başlayıb onu kiçiltim. Onun heç bir şeyə bərabər olmadığını söylədim. Ömərin ﷺ yanında ağ saçlı, ağ paltarlı bir kişi var idi. Mən sözüümü qurtardıqdan sonra kişi dedi: "Bütün bu dediklərin düz gəlir. Yalnız dünya barədə dediklərin müstəsnadır. Heç bilirsənmi dünya nədir? Dünya elə bir şeydir ki, orada bizim Axirətə hazırladığımız tədarükümüz, yaxud azuqəmiz vardır. Orada Axirətdə əvəzini görəcəyimiz əməllərimiz də vardır".

(Cabir) dedi: "Dünya barədə məndən daha savadlı olan adam danışmağa başladı. Mən dedim: "Ey möminlərin əmiri! Bu,

yanındaki adam kimdir?" O dedi: "Müsəlmanları hörmətli, Ubey ibn Kə'bdir".

[İsnadı zəifdir]

٤٧٧- عن البراء بن عازب قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الأشرة شر

(477) – Bəra ibn Azib رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Dikbaşlıq şərdir".

[Həsəndir]

222-ci fəsil. Mal istehsal etmək

٤٧٨- حدثنا حنش بن الحارث عن أبيه قال كان الرجل منا تنتج فرسه فينحرها فيقول أنا أعيش حتى أركب هذا فجاءنا كتاب عمر أن اصلحوا ما رزقكم الله فإن في الأمر تنفساً

(478) – Hənəş ibnul-Haris atasından rəvayət edir ki, bizlərdən birinin atı balaladıqdan sonra onu kəsər və deyərdi: "Görəsən buna (atın balasına) miniləcək vaxtadək yaşayacağammı?" Elə o vaxt bizə Ömər رضي الله عنه məktubu gəldi ki: "Allahın sizə verdiyi ruzini yoluna qoyun. Çünki Qiyamətin gəlişi müəyyən vaxtla bağlıdır".

[Səhihdir]

٤٧٩- عن أنس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ان قامت الساعة وفي يد أحدكم فسيلة فان استطاع أن لا يقوم حتى يغرسها فليغرسها

(479) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qiyamət qopduğu zaman sizdən birinizin əlində körpə xurma ağacı olarsa və Qiyamət qopmamış onu yerə basdırı bilirsə, qoy basdırsın".

[Səhihdir]

٤٨٠- قال عبد الله بن سلام ان سمعت بالدجال قد خرج وأنت على ودية تغرسها فلا تعجل أن تصلحها فإن للناس بعد ذلك عيشاً

(480) – Abdullah ibn Səlam رحمته الله dedi: “Əgər (Qiyamətin əlamətlərindən olan) Dəccalın çıxdığını eşitsən və əlində yerə basdıracağı körpə xurma ağacı varsa, onu düzəltməyə tələsmə. Çünki insanlar bundan sonra hələ yaşayacaqlar”.

[İsnadı zəifdir]

223-cü fəsil. Məzlumun duası

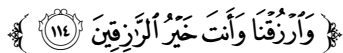
٤٨١ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ثلاث دعوات مستجابات دعوة المظلوم ودعوة المسافر ودعوة الوالد على ولده

(481) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Üç dua vardır ki, onlar qəbul olunar – məzlumun duası, müsafirin duası və valideynin övladına etdiyi dua”.

[Səhihdir]

224-cü fəsil. Bəndənin qüdrətli və əzəmətli Allahdan ruzi diləməsi.

Uca Allahın buyurduğuna əsasən:

“Bizə ruzi ver! Sən ruzi verənlərin ən yaxşısısan!”¹

٤٨٢ – عن جابر أنه سمع النبي صلى الله عليه وسلم على المنبر نظر نحو اليمن فقال اللهم أقبل بقلوبهم ونظر نحو العراق فقال مثل ذلك ونظر نحو كل أفق فقال مثل ذلك وقال اللهم ارزقنا من تراث الأرض وبارك لنا في مدنا وصاعنا

(482) – Cabir رحمته الله rəvayət edir ki, o, Peyğəmbərin ﷺ minbərdə ikən Yəmənə tərəf baxıb belə dediyini eşitdi: “Allahım! Onların qəlblərini (haqqa) yönəlt. İraqa tərəf də baxıb eyni sözləri dedi. Bütün üfüqə doğru baxıb yenə həmin sözləri dedi. Sonra davam

¹ əl-Maidə, 114.

etdi: “Allahım! Yerdən çıxan sərvətlərdən ruzi ver. Bir ovuc və dörd ovuc yeməyimizə bərəkət ver!”

[İsnadı zəifdir]

225-ci fəsil. Zülm zülmətlərdir

٤٨٣- عن جابر بن عبد الله يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اتقوا الظلم فإن الظلم ظلمات يوم القيامة واتقوا الشح فإن الشح أهلك من كان قبلكم وحملهم على أن سفقوا دماءهم واستحلوا محارمهم

(483) – Cabir رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Zülm etməkdən çəkinin! Çünki zülm Qiyamət günü zülmətlər olacaq. Tamahkarlıqdan da çəkinin! Çünki tamahkarlıq sizdən əvvəlkiləri məhv etmiş və onları (bir-birinin) qanlarını axıtmağa, özlərinə haram buyurulan şeyləri halal qəbul etməyə vadar etmişdir”.

[Səhihdir]

٤٨٤- عن جابر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يكون في آخر أمتي مسخ وقذف وخسف ويبدأ بأهل المظالم

(484) – Cabir رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ümmətimin sonunda eybəcərleşmə, atma və yerə batma olacaqdır. Öncə zalımlardan başlanacaq (bu fəlakətlər ilk əvvəl onların başına gələcək)”.

[Zəifdir]

٤٨٥- عن ابن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال الظلم ظلمات يوم القيامة

(485) – İbn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Zülm Qiyamət günü zülmətlər olacaq”.

[Səhihdir]

٤٨٦- عن أبي سعيد عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا خلص المؤمنون من النار حبسوا بقنطرة بين الجنة والنار فينقاصون مظالم بينهم في الدنيا حتى إذا نقوا وهذبوا أذن لهم بدخول الجنة فالذى نفس محمد بيده لأحدهم بمنزلة أدل منه في الدنيا

(486) – Əbu Səid رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Möminlər Oddan xilas olduqları zaman Cənnətlə Cəhənnəm arasındakı bir körpüdə tutulub saxlanılacaq, dünyada ikən aralarında baş vermiş zülmədən dolayı bir-birilərindən qisas alacaqlar. Elə ki, (günahlardan) təmizlənilib islah oldular, onlara Cənnətə girməyə izin veriləcəkdir. Muhəmmədin canı Əlində Olana and olsun ki, onlardan hər biri Cənnətdə dünyadakı yerindən daha yaxşı yerdədir”.

[Səhihdir]

٤٨٧- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إياكم والظلم فإن الظلم ظلمات يوم القيامة وإياكم والفحش فإن الله لا يحب الفاحش المتفحش وإياكم والشح فإنه دعا من كان قبلكم فقطعوا أرحامهم ودعاهم فاستحلوا محارمهم

(487) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Zülm etməkdən çəkinin! Çünki zülm Qiyamət günü zülmətlər olacaq. Ədəbsiz olmaqdan çəkinin! Çünki Allah ədəbsiz və kobud olanı sevmir. Tamahkarlıqdan çəkinin! Çünki o, sizdən əvvəlkiləri qohumluq əlaqələrini kəsməyə və özlərinə haram buyurulan şeyləri halal qəbul etməyə vadar etmişdir.

[Səhihdir]

٤٨٨- عن جابر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إياكم والظلم فإن الظلم ظلمات يوم القيامة واتقوا الشح فإنه أهلك من كان قبلكم وحملهم على أن سفقوا دماءهم واستحلوا محارمهم

(488) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Zülm etməkdən çəkinin! Çünki zülm Qiyamət günü zülmətlər olacaq. Tamahkarlıqdan çəkinin! Çünki o, sizdən əvvəlkiləri məhv etmiş və onları (bir-birinin) qanlarını axıtmağa, özlərinə haram buyurulan şeyləri halal qəbul etməyə vadar etmişdir.

[Səhihdir]

٤٨٩- عن أبي الضحى قال اجتمع مسروق وشتير بن شكل في المسجد فتقوض إليهما حلق المسجد فقال مسروق لا أرى هؤلاء يجتمعون إلينا إلا ليستمعوا منا خيرا فإما أن تحدث عن عبد الله فأصدقك أنا وإما أن أحدث عن عبد الله فتصدقني فقال

حدث يا أبا عائشة قال هل سمعت عبد الله يقول العيان يزنيان والبدان يزنيان والرجلان يزنيان والفرج يصدق ذلك أو يكذبه فقال نعم قال وأنا سمعته قال فهل سمعت عبد الله يقول ما في القرآن آية أجمع لحلال وحرام وأمر ونهى من هذه الآية إن الله يأمر بالعدل والإحسان وإيتاء ذي القربى قال نعم قال وأنا قد سمعته قال فهل سمعت عبد الله يقول ما في القرآن آية أسرع فرجا من قوله ومن يتق الله يجعل له مخرجا قال نعم قال وأنا قد سمعته قال فهل سمعت عبد الله يقول ما في القرآن آية أشد تفويضا من قوله يا عبادي الذين أسرفوا على أنفسهم لا تقنطوا من رحمة الله قال نعم قال وأنا سمعته"

(489) – Əbu Duha deyir ki, Məsrüq və Şuteyr ibn Şəkəl məsciddə bir yerdə oturdular. Məsciddə olan adamlar da onların ətrafında toplandılar. Məsrüq dedi: "Görürəm ki, ətrafımıza toplaşan bu adamlar bizdən xeyirli söz eşitmək istəyirlər. Ya sən Abdullaha hədis rəvayət et, mən onu təsdiq edirəm, ya da mən Abdullaha hədis rəvayət edirəm, sən onu təsdiq et. Şuteyr ibn Şəkəl dedi: "Danış, ey Əbu Aişə!" (Məsrüq) soruşdu: "Abdullahın: "Gözlər zina edir, əllər zina edir, ayaqlar zina edir, cinsiyyət üzvü isə bunları ya təsdiqləyir, ya da təkzib edir"– dediyini eşitdinmi? (Şuteyr): "Bəli!"– deyə cavab verdi. Məsrüq: "Mən də bunu eşitdim"– dedi. (Yenə) soruşdu: "Abdullahın: "Qur'anın halal və haramın, əmr və qadağanın bir araya gətirdiyi

﴿ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴾ (١٠)

"Həqiqətən, Allah ədalətli olmağı, yaxşılıq etməyi və qohumlara (haqqını) verməyi əmr edir, iyrənc işlər görməyi, pis əməllər törətməyi və azgınlıq etməyi isə qadağan edir. O, sizə öyüd-nəsihət verir ki, bəlkə düşünüb ibrət alasınız"¹ ayəsindən daha əhatəli bir ayə yoxdur"– dediyini eşitdinmi? (Şuteyr): "Bəli!"– deyə cavab verdi. Məsrüq: "Mən də bunu eşitdim"– dedi. (Yenə) soruşdu: "Abdullahın: "(İnsana) Qur'andakı

¹ ən-Nəhl, 90.

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۚ﴾

"Kim Allahdan qorxsa, Allah ona (hər çətinlikdən) bir çıxış yolu nəсіб edər"¹ ayəsindən daha tez sevinc gətirən ayə yoxdur"– dediyini eşitdinmi? (Şuteyr): "Bəli!"– deyə cavab verdi. Məsrup: "Mən də bunu eşitdim"– dedi. (Yenə) soruşdu: "Abdullahın: "Qur'anda

﴿قُلْ يَعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۝٥٣﴾

"De: "Ey Mənim özlərinə zülm etməkdə həddi aşmış bəndələrim! Allahın rəhmindən ümidinizi kəsməyin. Allah bütün günahları bağışlayar. Həqiqətən də O, Bağışlayandır, Rəhmlidir!"² ayəsindən daha çox təvəkkül hissi oyadan ayə yoxdur"– dediyini eşitdinmi? (Şuteyr): "Bəli!"– deyə cavab verdi. Məsrup: "Mən də bunu eşitdim"– dedi.

[İsnadı həsəndir]

٤٩٠- عن أبي ذر عن النبي صلى الله عليه وسلم عن الله تبارك وتعالى قال يا عبادي إني قد حرمت الظلم على نفسي وجعلته محرما بينكم فلا تظالموا يا عبادي الذين تخطئون بالليل والنهار وأنا أغفر الذنوب ولا أبالى فاستغفروني أغفر لكم يا عبادي كلكم جائع إلا من أطعمته فاستطعموني أطعمكم يا عبادي كلكم عار إلا من كسوته فاستكسوني أكسكم يا عبادي لو أن أولكم وآخركم وإنسكم وجنكم كانوا على قلب أتقى عبد منكم لم يزد ذلك في ملكي شيئا ولو كانوا على أفجر قلب رجل لم ينقص ذلك من ملكي شيئا ولو اجتمعوا في صعيد واحد فسألوني فأعطيت كل إنسان منهم ما سأل لم ينقص ذلك من ملكي شيئا إلا كما ينقص البحر أن يغمس فيه الخيط غمسة واحدة يا عبادي إنما هي أعمالكم أحجلها عليكم فمن وجد خيرا فليحمد الله ومن وجد غير ذلك فلا يلوم إلا نفسه كان أبو إدريس إذا حدث بهذا الحديث جثا على ركبتيه"

¹ et-Talaq, 2.

² ez-Zumar, 53.

(490) – Əbu Zərr رضي الله عنه Peyğəmbərdən ﷺ rəvayət edir ki, Uca Allah belə dedi:

– Ey qullarım! Mən zülm etməyi Özümə haram saydım və sizin aranızda da onu haram etdim. Elə isə bir-birinizə zülm etməyin.

– Ey qullarım! Siz gecə-gündüz günah işlər görürsünüz. Mən isə bu günahları bağışlayıram və (buna) əhəmiyyət vermirəm. Elə isə Məndən bağışlanma diləyin, sizi bağışlayım.

– Ey qullarım! Mən yedirdiyim(kəslər)dən başqa hamınız acsınız. Elə isə Məndən yemək istəyin, sizi yedirdim.

– Ey qullarım! Mən geydirdiyim(kəslər)dən başqa hamınız çılpacsınız. Elə isə Məndən geyim istəyin, sizi geyindirirəm.

– Ey qullarım! Əgər sizdən əvvəlkilər və sonrakılar – insanlarınız və cinləriniz aranızdakı ən çox Allahdan qorxan adamın qəlbi kimi olsa belə, bu Mənim mülkumdə heç bir şey artırmaz. Habelə, onlar ən günahkar adamın qəlbitək olsalar belə, bu Mənim mülkumdən heç bir şey əskiltməz. Və əgər hamısı bir yerə toplanıb Məndən istəsələr, Mən də onların hər birinin istədiyini versəm, bu Mənim mülkumdən heç bir şey əskiltməz. Ancaq bir dəfə dənizə batırılan iynənin dənizdən əskiltiyi qədər əskildər.

– Ey qullarım! Bu sizin əməllərinizdir. Onları sizin üçün hesaba alacağam. Odur ki, kim xeyir tapsa, Allaha həmd etsin. Kim də xeyirdən başqa bir şey tapsa, özündən başqa heç kəsi qınamasın”.

Əbu İdris hər dəfə bu hədisi danışanda diz çökərdi.

[Səhihdir]

226-cı fəsil. Xəstənin kəffarəsi¹

٤٩١ – حدثنا سليم بن عامر أن غطفان بن الحارث أخبره أن رجلا أتى أبا عبيدة بن الجراح وهو وجع فقال كيف أمسى أجز الأمير فقال هل تدرون فيما تؤجرون به فقال بما يصيبنا فيما نكره فقال إنما تؤجرون بما أنفقتم في سبيل الله واستنق لكم ثم عد

¹ Kəffarə – günahların bağışlanması üçün şəriətin buyurduğu qaydada deyilən söz, yaxud verilən sədəqə.

أداة الرجل كلها حتى بلغ عذار البرذون ولكن هذا الوصب الذي يصيبكم في أجسادكم يكفر الله به من خطاياكم

(491) – Ğudeyf ibnul-Haris rəvayət edir ki, Əbu Ubeydə ibnul-Cərrah xəstə ikən bir kişi onun yanına gəlib dedi: “Başçı neçə gecə keçirib savab qazandı?” Əbu Ubeydə dedi: “Nədən savab qazandığınızı bilirsinizmi?” Kişi: “Başımıza gələn xoşlamadığımız müsibətlərdən!” – deyə cavab verdi. Əbu Ubeydə dedi: “Siz Allah yolunda xərclədiklərinizdən savab qazanırsınız. Mən də sizin üçün xərcləyirəm”. Sonra Əbu Ubeydə heyvanlara aid əşya və alətləri, hətta atın yüyəninə qədər sadaladı (və bunlarda da savab olduğunu bildirdi). (Əbu Ubeydə davam edib) dedi: “Lakin bədənlərinizə dəyən naxoşluq sayəsində Allah günahlarınızı bağışlayır”.

[İsnadı zəifdir]

٤٩٢ – عن أبي سعيد الخدري وأبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما يصيب المسلم من نصب ولا وصب ولا هم ولا حزن ولا أذى ولا غم حتى الشوكة يشاكها إلا كفر الله بها من خطاياها

(492) – Əbu Səid əl-Xudri və Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Müsəlmana üz vermiş elə bir yorğunluq, elə bir naxoşluq, elə bir kədər, elə bir üzüntü, elə bir əziyyət, elə bir dərd, hətta (ayağına) batan elə bir tikan yoxdur ki, onun sayəsində Allah (həmin) müsəlmanın günahlarını bağışlamasın”.

[Səhihdir]

٤٩٣ – عن عبد الرحمن بن سعيد عن أبيه قال كنت مع سلمان وعاد مريضا في كندة فلما دخل عليه قال أبشر فإن مرض المؤمن يجعله الله له كفارة ومستعتبا وإن مرض الفاجر كالبعير عقله أهله ثم أرسلوه فلا يدرى لم عقل ولم أرسل

(493) – Abdurrəhman ibn Səid rəvayət edir ki, Salman Kində qəbiləsindəki xəstə bir dostunu ziyarət edərkən mən onunla bir yerdə idim. O, dostunun yanına daxil olduqda dedi: “Sənə müjdə olsun! Həqiqətən, Allah möminin xəstələnməyini ona həm kəffarə, həm də (Allahın) razılığını qazanmaq üçün bir səbəb edir. Günahkarın xəstələnməyi isə sahibi tərəfindən buxovlanan, sonra da açib

buraxılan dəvənin halına bənzəyir. Belə ki, o, nəyə görə buxovlandığını və nə üçün açılıb buraxıldığını dərk etmir”.

[İsnadı səhihdir]

٤٩٤- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يزال البلاء بالمؤمن والمؤمنة في جسده وأهله وماله حتى يلقى الله عز وجل وما عليه خطيئة”

(494) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mömin kişinin və mömin qadının bədəninə, ailəsinə və mal-dövlətinə Allahla qarşılaşınca qədər bəla üz verərsə, boynunda heç bir günah qalmaz”.

[Səhihdir]

(...) – Buna oxşar hədisi Muhəmməd ibn Amr da rəvayət etmişdir.

٤٩٥- عن أبي هريرة قال جاء أعرابي فقال النبي صلى الله عليه وسلم هل أخذتكم أم ملدم قال وما أم ملدم قال حر بين الجلد واللحم قال لا قال فهل صدعت قال وما الصداع قال ريح تعترض في الرأس تضرب العروق قال لا قال فلما قام قال من سره أن ينظر إلى رجل من أهل النار أي فلينظره”

(495) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, bir bədəvi gəldi və Peyğəmbər ﷺ ona dedi: “Heç səni Ummu Mildəm¹ tutubmu?” Bədəvi soruşdu: “Ummu Mildəm nədir?” O dedi: “Dəri ilə ət arasında olan istilikdir”. Bədəvi: “Xeyr!”– deyə cavab verdi. Peyğəmbər ﷺ yenə soruşdu: “Heç başın ağrayıbmı?” Bədəvi soruşdu: “Başağrısı nədir?” O dedi: “Başa təsir edən elə bir havadır ki, damarları da əsdirir”. Bədəvi: “Xeyr!”– deyə cavab verdi. O qalxıb getdikdə Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim Od sakinlərindən olan bir adama baxmaq istəyirsə, qoy ona baxsın”.

[Həsən səhihdir]

¹ Qızdırma.

227-ci fəsil.

Gecə vaxtı xəstəni ziyarət etmək

٤٩٦- عن خالد بن الربيع قال لما ثقل حذيفة سمع بذلك رهطه والأنصار فأتوه في جوف الليل أو عند الصبح قال أي ساعة هذه قلنا جوف الليل أو عند الصبح قال أعوذ بالله من صباح النار قال جئتم بما أكفن به قلنا نعم قال لا تغالوا بالأكفان فإنه إن يكن لي عند الله خير بدلت به خيرا منه وإن كانت الأخرى سلبت سلبا سريعا قال بن إدريس أتيناها في بعض الليل

(496) – Xalid ibn Rabi rəvayət edir ki, Huzeyfənin رحمته الله xəstəliyi ağırlaşarkən onun yaxınları və ənsar(dan bir qrupu) gecənin bir yarısı, yaxud səhərə yaxın ona baş şəkəməyə gəldi. O soruşdu: “Bu nə vaxtın gəlməyidir?” Biz dedik: “Gecənin bir yarısıdır, yaxud səhərə yaxındır” O dedi: “Atəşin sabahından Allaha sığınuram!” (Sonra sözünə davam edib) dedi: “Məni kəfənləyəcəyiniz şeyi gətirmisinizmi?” Biz: “Bəli!”– deyə cavab verdik. O dedi: “Kəfənlərdə həddi aşmayın! Əgər Allah yanında mənim bir xeyirim olsa, ondan daha xeyirlisi ilə əvəz olunar. Yox əgər başqa cür olarsa, məndən tezliklə götürülər”.

İdris deyir ki, biz onun yanına gecənin bir yarısında gəldik.

[İsnadı zəifdir]

٤٩٧- عن عائشة رضي الله عنها عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا اشتكى المؤمن أخلصه الله كما يخلص الكير خبث الحديد

(497) – Aişə رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Körük dəmirin pasını necə aparırsa, mömin də xəstələndiyi zaman Allah onun günahlarını eləcə silib aparır”.

[Səhihdir]

٤٩٨- عن عائشة رضي الله عنها عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما من مسلم يصاب بمصيبة وجع أو مرض إلا كان كفارة ذنوبه حتى الشوكة يشاكها أو النكبة

(498) – Aişə رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hansı müsəlmana bir müsibət – bir dərd və ya bir xəstəlik üz verərsə, bu onun günahlarına kəffarə olar. Hətta (ayağına) batan bir tikan, yaxud başına gələn bir fəlakət də (onun üçün kəffarədir)”.
[Səhihdir]

٤٩٩ – عن عائشة بنت سعد أن أباهما قال اشكيت بمكة شكوى شديدة فجاء النبي صلى الله عليه وسلم يعودني فقلت يا رسول الله اني أترك مالا وانى لم اترك إلا ابنة واحدة أفأوصي بثلاثي مالي وأترك الثلث قال لا قال أوصي بالنصف وأترك لها النصف قال لا قلت فأوصي بالثلث وأترك لها الثلثين قال الثلث والثلث كثير ثم وضع يده على جبهتي ثم مسح وجهي وبطني ثم قال اللهم اشف سعدا وأتم له هجرته فما زلت أجد برد يده على كبدي فيما يخال إلى حتى الساعة

(499) – Sə'd rəvayət edir ki, mən Məkkədə şiddətli xəstəliyə tutuldum. Peyğəmbər ﷺ mənə baş çəkdi. Mən dedim: “Ey Allahın elçisi! Mən mal-dövlət qoyub gedirəm. Özümdən sonra yalnız bir qız uşağı (varis) qoyub gedirəm. Malımın üçdə ikisini (Allah yolunda) vəsiyyəət edib üçdə birini (varisə) saxlaya bilərəmmi?” O: “Xeyr!” – deyə cavab verdi. Soruşdum: “Malımın yarısını (Allah yolunda) vəsiyyəət edib yarısını (varisə) saxlaya bilərəmmi?” O: “Xeyr!” – deyə cavab verdi. Soruşdum: “Malımın üçdə birini (Allah yolunda) vəsiyyəət edib üçdə ikisini (varisə) saxlaya bilərəmmi?” O dedi: “Üçdə birini (verə bilərsən). Lakin üçdə biri də çoxdur”. Sonra Peyğəmbər ﷺ əlini mənim alnıma qoydu, üzümü və qarnımı sildi. Sonra da dedi: “Allahım, Sə'də şəfa ver və onun hicrətini tamamla!” Mən indiyə qədər onun əlinin soyuqluğunu ciyərim üstündə hiss edirəm.

[Səhihdir]

228-ci fəsil. Xəstəyə sağlam ikən yerinə yetirdiyi ibadətin savabı yazılır

٥٠٠ – عن عبد الله بن عمرو عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما من أحد يمرض إلا كتب له مثل ما كان يعمل وهو صحيح

(500) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xəstələnən elə bir adam yoxdur ki, sağlam ikən yerinə yetirdiyi ibadətin savabı (indi də) ona yazılmış olmasın”.

[Səhihdir]

٥٠١- حدثنا أنس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما من مسلم ابتلاه الله في جسده إلا كتب له ما كان يعمل في صحته ما كان مريضاً فإن عافاه عسله وإن قبضه غفر له”

(501) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allahın xəstəliyə saldığı elə bir müsəlman yoxdur ki, xəstəliyi davam etdikcə sağlam vaxtı yerinə yetirdiyi ibadətin savabı ona yazılsın. Əgər Allah onu sağaltsa, – güman edirəm ki, Peyğəmbər ﷺ belə dedi, onu yaxşı işlər görməyə müvəffəq edər. Yox əgər onun canını alarsa, onu bağışlayar”.

[Həsən səhihdir]

(...) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه başqa isnadla buna bənzər hədis rəvayət etmiş və: “Əgər Allah ona şəfa versə, onu yaxşı işlər görməyə müvəffəq edər” ifadəsini ona əlavə etmişdir.

٥٠٢- عن أبي هريرة قال جاءت الحمى إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقالت ابعثني إلى أثر أهلك عندك فبعثها إلى الأنصار فبقيت عليهم ستة أيام ولياليهن فاشتد ذلك عليهم فأتاهم في ديارهم فشكوا ذلك إليه فجعل النبي صلى الله عليه وسلم يدخل داراً داراً وبيتاً بيتاً يدعو لهم بالعافية فلما رجع تبعته امرأة منهم فقالت والذي بعثك بالحق إني لمن الأنصار وإن أباي لمن الأنصار فادع الله لي كما دعوت للأنصار قال ما شئت إن شئت دعوت الله أن يعافيك وإن شئت صبرت ولك الجنة قالت بل أصبر ولا أجعل الجنة خطراً”

(502) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, hummə¹ Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Məni çox istədiyin yaxın adamlarının yanına göndər”. Peyğəmbər ﷺ onu ənsarın yanına göndərdi. O altı gün, altı gecə onların yanında qaldı. Xəstəlik onların yanında bir az

¹ Qızdırma.

da şiddətləndi. Peyğəmbər ﷺ ənsarın evlərinə gəldikdə onlar qızdırmadan ona şikayət etdilər. Peyğəmbər ﷺ ev-ev, qapı-qapı gəzib onlar üçün can sağlığı diləməyə başladı. Peyğəmbər ﷺ geri qayıtdıqda, onlardan bir qadın onun arxasınca gəlib dedi: "Səni haqq ilə göndərəmə and olsun ki, mən ənsardanam. Həmçinin, atam da ənsardandır. Odur ki, ənsara dua etdiyin kimi, mənim üçün də dua et!" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Nə istəyirsən? İstəyirsən, dua edim, Allah sənə can sağlığı versin, ya da səbir et, Cənnət sənə olsun?". Qadın dedi: "Səbir edəcəyəm və Cənnəti girov saxlamayacağam".

[Səhihdir]

٥٠٣- عن أبي هريرة قال ما من مرض يصيبني أحب إلي من الحمى لأنها تدخل في كل عضو منى وإن الله عز وجل يعطى كل عضو قسطه من الأجر

(503) – Əbu Hureyra رضى الله عنه deyir ki, tutulduğum xəstəliklər arasında mənim üçün qızdırmadan daha sevimli olanı yoxdur. Çünki o, mənim hər əzama girir. Allah ﷻ da hər əzaya savabdan o hissəyə aid olanı verir.

[İsnadı səhihdir]

٥٠٤- عن أبي وائل عن أبي نحيلة قيل له ادع الله قال اللهم انقص من المرض ولا تنقص من الأجر فقيل له ادع ادع فقال اللهم اجعلنى من المقربين واجعل أمتى من الحور العين

(504) – Əbu Vail rəvayət edir ki, Əbu Nuheylə رضى الله عنه: "Allaha dua et!"– dedilər. O da: "Allahım, xəstəliyi azalt, mükafatını isə azaltma!"– deyə dua etdi. (Yenə): "Dua et! Dua et!"– dedilər. O da belə dua etdi: "Allahım! Məni Özünə yaxın olanlardan et! Anamı da qaragözlü hurilərdən et!"

[İsnadı səhihdir]

٥٠٥- حدثني عطاء بن أبي رباح قال قال لي ابن عباس ألا أريك امرأة من أهل الجنة قلت بلى قال هذه المرأة السوداء أتت النبي صلى الله عليه وسلم فقالت إني أصرع وإني أتكشف فادع الله لي قال إن شئت صبرت ولك الجنة وإن شئت دعوت الله أن يعافيك فقالت أصبر فقالت إني أتكشف فادع الله لي أن لا أتكشف فدعا لها

(505) – Əta ibn Əbi Rəbah rəvayət edir ki, ibn Abbas رضي الله عنه mənə belə dedi: “Sənə Cənnət əhlindən olan bir qadın göstərimmi?” Mən: “Bəli!” – deyə cavab verdim. O dedi: “Bu zənci qadındır. O, Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Mən (bəzən) huşumu itirirəm və üstüm açılır. Mənim üçün Allaha dua et!” Peyğəmbər ﷺ dedi: “İstəyirsən səbir et, Cənnət sənə olsun, ya da istəyirsənsə, dua edim, Allah sənə can sağlığı versin”. Qadın dedi: “Mən səbir edə-cəyəm. Amma mənim üstüm açılır. Allaha dua et ki, üstüm açılmasın”. Peyğəmbər ﷺ onun üçün dua etdi.

[Səhihdir]

٥٠٦- عن ابن جريج قال أخبرني عطاء أنه رأى أم زفر تلك المرأة طويلة سوداء على سلم الكعبة قال وأخبرني عبد الله بن أبي مليكة أن القاسم أخبره أن عائشة أخبرته أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يقول ما أصاب المؤمن من شوكة فما فوقها فهو كفارة

(506) – İbn Cureyc deyir ki, Əta ibn Əbi Rəbah Ummu Zufəri – həmin o hündürboy zənci qadını Kə'bənin pilləkəni üstündə görmüşdür.

Abdullah ibn Əbi Muleykə mənə xəbər verdi ki, Qasim ona Aişənin رضي الله عنها belə dediyini xəbər vermişdi: “Peyğəmbər ﷺ deyərdi: “Möminə istər tikan (batsın), istər bundan da böyük müsibət üz versin, bu (onun üçün) kəffarə olar”.

[İsnadı səhihdir]

٥٠٧- عن أبي هريرة يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من مسلم يشاك شوكة في الدنيا يحتسبها إلا قضى بها من خطايا يوم القيامة

(507) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Dünyada ikən (ayağına) tikan batan və (Allahdan) bunun savabını uman elə bir müsəlman yoxdur ki, həmin tikan sayəsində Qiyamət günü onun günahları bağışlanmasın”.

[Səhihdir]

۵۰۸- عن جابر قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول ما من مؤمن ولا مؤمنة ولا مسلم ولا مسلمة يمرض مرضا إلا قص الله به عنه من خطاياهم

(508) – Cabir رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xəstəliyə tutulmuş elə bir mömin kişi və mömin qadın, müsəlman kişi və müsəlman qadın yoxdur ki, o xəstəlik sayəsində Allah onun günahlarını bağışlamasın”.

[Səhihdir]

229-cu fəsil. Xəstənin: “Canım ağrıyır!” – deməsi şikayət ola bilərmi?

۵۰۹- عن هشام عن أبيه قال دخلت أنا وعبد الله بن الزبير على أسماء قبل قتل عبد الله بعشر ليال وأسماء وجعة فقال لها عبد الله كيف تجدنيك قالت وجعة قال إني في الموت فقالت لعلي تشتهي موتي فإذلك تتمناه فلا تفعل فوالله ما أشتي أن أموت حتى يأتي علي أحد طرفيك أو تقتل فاحتسبك وإما أن تظفر فتقر عيني فإياك أن تعرض عليك خطة فلا توافقك فتقبلها كراهية الموت وإنما عني بن الزبير ليقتل فيحزنها ذلك

(509) – Hişamın atası rəvayət edir ki, mən Abdullah ibn Zubeyrlə رحمته الله birgə Əsmanın رحمته الله yanına gəldik. Bu, Abdullahın رحمته الله şəhid edildiyindən on gün öncə baş verdi. Əsma رحمته الله naxoşlamışdı. Abdullah رحمته الله ona dedi: “Özünü necə hiss edirsən?” O: “Canım ağrıyır” – deyə cavab verdi. Abdullah رحمته الله dedi: “Mən ölümə gedirəm”. O dedi: “Deyəsən mənim ölməyimi istəyirsən, ona görə də özünə ölüm arzulayırsan. Belə etmə. Allaha and olsun ki, mənə sənin iki halından birinə aid xəbər gəlib çatmayınca, ölməyimi arzu etmə-rəm. Ya öldürüləcəksən, mən də bu fəlakətə dözüb savab qazanacağam, ya da zəfər qazanacaqsan, gözüüm aydın olacaq. Sənə layiq olmayan bir işə baş vurub onu ölüm kimi qəbul etməkdən çəkin. (Şərəflə ölmək, düşmən əlinə keçib əziyyət çəkməkdən daha yaxşıdır)”.

Abdullah ibn Zubeyr رحمته الله öldürülməklə anasını kədərləndirəcəyini güman etmişdi.

[İsnadı səhihdir]

٥١٠- عن عطاء بن يسار عن أبي سعيد الخدري أنه دخل على رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو موعوك عليه قطيفة فوضع يده عليه فوجد حرارتها فوق القطيفة فقال أبو سعيد ما أشد حماك يا رسول الله قال إنا كذلك يشتد علينا البلاء ويضاعف لنا الأجر فقال يا رسول الله أي الناس أشد بلاء قال الأنبياء ثم الصالحون وقد كان أحدهم يبتلى بالفقر حتى ما يجد إلا العباءة يجوبها فيلبسها ويبتلى بالقليل حتى يقتله ولأحدهم كان أشد فرحا بالبلاء من أحدهم بالعطاء

(510) – Əta ibn Yəsar rəvayət edir ki, Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه Peyğəmbərə ﷺ baş çəkməyə gəldi. Peyğəmbər ﷺ xəstələnmişdi, üstündə də məxmər örtük var idi. Əbu Səid رضي الله عنه əlini onun üstünə qoydu və qızdırmanın istiliyini məxmər örtüyün üstündən hiss etdi. O dedi: “Hərərətin nə çoxdur, ya Rəsulallah!” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Biz beləyik. Bizə gələn sınaqlar artır, savabımız da qat-qat olur”. Əbu Səid رضي الله عنه dedi: “Ey Allahın elçisi! Ən çox sınağa çəkilən insanlar kimlərdir?” O dedi: “Peyğəmbərlər, sonra da əməlisaleh insanlar. Onlardan bəzisi kasıblıqla sınağa çəkilmişdi. Hətta geyməyə bir şey tapmadığından əbanı kəsib geyərdi. Onlardan bitlərlə sınağa çəkiləni də olmuşdu. (Bu bitlər) onu öldürənə qədər onun başında qalardı. Onlardan eləsi də var idi ki, o, sizlərdən birinin hədiyyəyə sevinməsindən daha çox bəlaya sevinərdi”.

[Səhihdir]

230-cu fəsil. Özündən gedən adama baş çəkmək

٥١١- عن جابر بن عبد الله يقول مرضت مرضاً فأتاني النبي صلى الله عليه وسلم يعودني وأبو بكر وهما ماشيان فوجداني أغمى علي فتوضأ النبي صلى الله عليه وسلم ثم صب وضوءه علي فأفقت فإذا النبي صلى الله عليه وسلم فقلت يا رسول الله كيف أصنع في مالي أقض في مالي فلم يجبني بشيء حتى نزلت آية الميراث

(511) – Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه deyir ki: “Mən xəstələnmişdim. Peyğəmbər ﷺ və Əbu Bəkr رضي الله عنه miniksiz mənə baş çəkməyə gəldilər. Onlar mənim huşumu itirdiyimi gördülər. Peyğəmbər ﷺ dəstəmaz aldı, sonra da dəstəmaz suyunu mənim üzümə səpdi. Mən ayılan kimi Peyğəmbəri ﷺ gördüm və: “Ey Allahın elçisi! Malımı

necə sərf edim? Malımı necə bölüm?"– dedim. Miras ayəsi nazil olanadək o mənə heç bir cavab vermədi.

[Səhihdir]

231-ci fəsil. Uşaqlara baş çəkmək

٥١٢- عن أسامة بن زيد أن صبيًا لابنة رسول الله صلى الله عليه وسلم ثقل فبعثت أمه إلى النبي صلى الله عليه وسلم إن ولدي في الموت فقال للرسول اذهب فقل لها إن الله ما أخذ وله ما أعطى وكل شيء عنده إلى أجل مسمى فلتصبر ولتحتسب فرجع الرسول فأخبرها فبعثت إليه تقسم عليه لما جاء فقام النبي صلى الله عليه وسلم في نفر من أصحابه منهم سعد بن عبادة فأخذ النبي صلى الله عليه وسلم الصبي فوضعه بين ثديتيه ولصدره قعقة كقعقة الشنة فدمعت عينا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال سعد أتبكي أنت رسول الله فقال إنما أبكي رحمة لها إن الله لا يرحم من عباده إلا الرحماء

(512) – Usamə ibn Zeyd رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ qızının (Zeynəbin r.a) uşağı ağır xəstələnmişdi. Uşağın anası Peyğəmbərə ﷺ xəbər göndərdi ki, uşağım ölüm ayağındadır. Peyğəmbər ﷺ xəbərçiyə dedi: "Get ona de: "Şübhəsiz ki, Allahın aldığı da, verdiyi də Özünə aiddir. Onun yanında hər şeyin öz müəyyən əəli var... Səbir et və (bunun əvəzinə Allah yanında mükafat qazanacağına) ümid bağla!" Xəbərçi Zeynəbin رضي الله عنها yanına qayıdıb bunu ona söylədi. Zeynəb رضي الله عنها, Peyğəmbər ﷺ mütləq gəlsin deyə, and verib xəbərçini (yenə) onun ﷺ yanına göndərdi. Peyğəmbər ﷺ qalxıb səhabələrindən bir neçəsi ilə onun yanına gəldi. Onların arasında Sə'd ibn Ubadə də var idi. Peyğəmbər ﷺ körpəni köksünə alıb bağrına basdı. O, quru və boş su qabının çıxartdığı səs kimi səs çıxarıb inildəyirdi. Peyğəmbərin ﷺ gözləri yaşla doldu. Sə'd dedi: "Sən də ağlayırsan? Axı sən Allahın elçisisən". Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Ona yazığım gəlir deyə ağlayıram. Həqiqətən, Allah Öz qullarından yalnız rəhmli olanlara rəhm edir".

[Səhihdir]

232-ci fəsil

۲۳۲ – عن إبراهيم بن أبي عبلة قال مرضت امرأتي فكنت أجيء إلى أم الدرداء فتقول لي كيف أهلك فأقول لها مرضى فتدعو لي بطعام فأكل ثم عدت ففعلت ذلك فجنبتها مرة فقالت كيف قلت قد تماثلوا فقالت إنما كنت أدعو لك بطعام إذ كنت نخبرنا عن أهلك أنهم مرضى فأما إن تماثلوا فلا ندعو لك بشيء"

(513) – İbrahim ibn Əbi Uleyyə deyir ki, həyat yoldaşım xəstə-lənmişdi. Mən Ummu Dərdanın عليها السلام yanına gedərdim. O məndən: "Yoldaşının halı necədir?" – deyə soruşar, mən də: "Xəstədir" – deyə cavab verərdim. O mənə yemək gətizdirərdi. Mən yeməyi yedikdən sonra geri qayıdardım. Beləcə, o mənə yemək verərdi. Bir dəfə yenə onun yanına gəldikdə soruşdu: "(Ailən) necədir?" Dedim: "Artıq yaxşılaşıbdır". O dedi: "Nə qədər ki, ailənin xəstə olduğunu bizə bildirirdin, sənə yemək gətizdirirdim. Madam ki, onun vəziyyəti düzəlib, artıq sənə yemək gətizdirməyəcəyik".

[İsnadı səhihdir]

233-cü fəsil. Bədəvilərə baş çəkmək

۵۱۴ – عن ابن عباس أن رسول الله صلى الله عليه وسلم دخل على أعرابي يعوده فقال لا بأس عليك طهور إن شاء الله قال قال الأعرابي بل هي حمى تقور على شيخ كبير كيما تزيه القبور قال فنعم إذا"

(514) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ xəstə bir bədəviyə baş çəkmək üçün onun yanına gəlib dedi: "Eybi yoxdur, inşallah, (günahların) təmizlənilir!" Bədəvi dedi: "Xeyr, bu, ixtiyar çağında olan qocanın bədənində od kimi yanan bir qızdırmadır ki, onu qəbirlərə aparsın". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Elə isə, yaxşı (qəbul etməsən, özün bilərsən)".

[Səhihdir]

234-cü fəsil. Xəstələrə baş çəkmək

۵۱۵ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من أصبح اليوم منكم صائماً قال أبو بكر أنا قال من عاد منكم اليوم مريضاً قال أبو بكر أنا قال من

شهد منكم اليوم جنازة قال أبو بكر أنا قال من أطعم اليوم مسكيناً قال أبو بكر أنا قال مروان بلغني أن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما اجتمع هذه الخصال في رجل في يوم إلا دخل الجنة"

(515) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ soruşdu: "Sizlərdən kim bu gün oruc tutub?" Əbu Bəkr رضي الله عنه dedi: "Mən". Yenə soruşdu: "Sizlərdən kim bu gün xəstəyə baş çəkib?" Əbu Bəkr رضي الله عنه dedi: "Mən". Yenə soruşdu: "Sizlərdən kim bu gün dəfndə iştirak edib?" Əbu Bəkr رضي الله عنه dedi: "Mən". Yenə soruşdu: "Kim bu gün kasıba yemək verib?" Əbu Bəkr رضي الله عنه dedi: "Mən".

Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bir gün ərzində bu xislətlər (hansı) adamda cəm olsa, o, Cənnətə girər".

[Səhihdir]

٥١٦- عن جابر قال دخل النبي صلى الله عليه وسلم على أم السائب وهي تزفر فقال مالك قالت الحمى أخزاها الله فقال النبي صلى الله عليه وسلم مه لا تسبها فإنها تذهب خطايا المؤمن كما يذهب الكير خبث الحديد"

(516) – Cabir رضي الله عنه deyir ki, Peyğəmbər ﷺ Ummu Saib رضي الله عنها adlı (xəstə) bir qadına baş çəkdi. Qadın titrəyirdi. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: "Sənə nə olub?" O dedi: "Qızdırmam var. Allah onu zəlil etsin!" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sus, onu söymə. Çünki bu (xəstəlik), körük dəmirin pasını apardığı kimi, möminin günahlarını silib aparır".

[Səhihdir]

٥١٧- عن أبي هريرة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يقول الله استطعمتك فلم تطعمني قال فيقول يا رب وكيف استطعمتني ولم أطعمك وأنت رب العالمين قال أما علمت أن عبيدي فلانا استطعمك فلم تطعمه أما علمت أنك لو كنت أطعمته لوجدت ذلك عندي ابن آدم استسقيتك فلم تسقني فقال يا رب وكيف استسقيت وأنت رب العالمين فيقول ان عبيدي فلانا استسقاك فلم تسقه أما علمت أنك لو كنت سقيته لوجدت ذلك عندي يا بن آدم مرضت فلم تعدني قال يا رب كيف أعودك وأنت رب العالمين قال أما علمت أن عبيدي فلانا مرض فلو كنت عدته لوجدت ذلك عندي أو وجدتني عنده"

(517) – Əbu Hureyra رضي الله عنه deyir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allah (Öz quluna) buyuracaq: “Səndən yemək istədim, Mənə yemək vermədin”. (Qul) deyəcək: “Ey Rəbbim! Sən aləmlərin Rəbbi ola-ola necə ola bilər ki, məndən yemək istəyəsən, mən də Sənə yemək verməyim?” (Allah) buyuracaq: “Məgər bilmirsən ki, filan qulum səndən yemək istəmiş, sən də ona yemək verməmişdin? Məgər bilmirdin ki, əgər onu yedirtsəydin, bunun mü kafatını Mənim yanımda tapacaqdın?” (Yenə) buyuracaq: “Ey Adəm oğlu! Səndən su istədim, Mənə su vermədin”. (Qul) deyəcək: “Ey Rəbbim! Sən aləmlərin Rəbbi ola-ola necə ola bilər ki, məndən su istəyəsən, mən də Sənə su verməyim?” (Allah) buyuracaq: “Filan qulum səndən su istəmişdi, sən isə ona su verməmişdin? Məgər bilmirdin ki, əgər ona su versəydin, bunun mü kafatını Mənim yanımda tapacaqdın?” (Yenə) buyuracaq: “Ey Adəm oğlu! Mən xəstələndim, sən isə Mənə baş çəkmədin”. (Qul) deyəcək: “Ey Rəbbim! Sən aləmlərin Rəbbi olduğun halda, mən Sənə necə baş çəkə bilərdim?” (Allah) buyuracaq: “Filan qulumun xəstələndiyini bilmirdinmi? Əgər ona baş çəksəydin, bunun mü kafatını Mənim yanımda tapardın, yaxud Məni onun yanında tapardın”.

[Səhihdir]

٥١٨- عن أبي سعيد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال عودوا المريض واتبعوا الجنائز تذكركم الآخرة

(518) – Əbu Səid رضي الله عنه deyir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xəstələri ziyarət edin, cənazələrin ardınca gedin. (Bu,) sizə Axirəti xatırladacaq”.

[Səhihdir]

٥١٩- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ثلاث كلهن حق على كل مسلم عيادة المريض وشهود الجنائز وتشميت العاطس إذا حمد الله عز وجل

(519) – Əbu Hureyra رضي الله عنه deyir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Üç şey vardır ki, bunların hamısı hər bir müsəlmanın boynuna düşən bir haqdır:

– Xəstəni ziyarət etmək;

- Dəfndə iştirak etmək;
- Asqırana rəhmət diləmək (asqırıb “əlhəmdulilləh”¹ deyənə, “yərhamukəllah”² demək).

[Səhihdir]

235-ci fəsil. Xəstəyə baş çəkdikdə (Allahdan) onun üçün şəfa diləmək

۵۲۰۔ حدثني ثلاثة من بنى سعد كلهم يحدث عن أبيه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم دخل على سعد يعود به فبكى فقال ما يبكيك قال خشيت أن أموت بأرأيتي هاجرت منها كما مات سعد قال اللهم أشف سعدا ثلاثا فقال لي مال كثير يرثني ابنتي أفأوصي بمالي كله قال لا قال فبالثلثين قال لا قال فالنصف قال لا قال فالثلث قال الثلث والثلث كثير إن صدقتك من مالك صدقة ونفقتك على عيالك صدقة وما تأكل امرأتك من طعامك لك صدقة وإنك أن تدع أهلك بخير أو قال بعيش خير من أن تدعهم يتكفون الناس وقال بيده

(520) – Sə'din عليه السلام üç oğlu rəvayət edir ki, Məkkədə ikən Peyğəmbər ﷺ Sə'də عليه السلام baş çəkdi. Sə'd عليه السلام ağladı. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Səni ağladan nədir?” O dedi: “Qorxuram ki, Sə'd (ibn Xovlə) öldüyü kimi, mən də hicrət etdiyim (şəhərimdən köçüb gəldiyim bu) torpaqda ölüm”. Peyğəmbər ﷺ (üç dəfə): “Allahım, Sə'də şəfa ver!” – deyə dua etdi. Sə'd عليه السلام dedi: “Mənim çoxlu mal-dövlətim var. Qızım ona varis olacaq. Mən malımın hamısını (Allah yolunda) vəsiyyəət edə bilərəmmi?” O: “Xeyr!” – deyə cavab verdi. Soruşdum: “Bəs üçdə ikisini necə?” O (yenə): “Xeyr!” – deyə cavab verdi. Soruşdum: “Bəs yarisını necə?” O (yenə): “Xeyr!” – deyə cavab verdi. Soruşdum: “Bəs üçdə birini necə?” O dedi: “Üçdə birini (verə bilərsən). Lakin üçdə biri də çoxdur. Sözsüz ki, malından verdiyin (hər bir şey) sədəqə sayılır. Ailən üçün xərclədiklərin də sədəqədir. Zövcənin sənə yeməyindən yediyi də sədəqədir.

¹ [Tərcüməsi: “Həmd olsun Allaha!”]

² [Tərcüməsi: “Allah sənə rəhm eyləsin!”]

Sənin öz ailənə mal qoyub getməyin, onları dilənmək qarşısında qoymaqdan daha xeyirlidir”.

Ravi deyir ki, Peyğəmbər ﷺ əli ilə işarə edib danışdı.

[Səhihdir]

236-cı fəsil. Xəstəyə baş çəkməyin fəziləti

٥٢١- عن أبي أسماء قال من عاد أخاه كان في خرفة الجنة قلت لأبي قلابة ما خرفة الجنة قال جناها قلت لأبي قلابة عن من حدثه أبو أسماء قال عن ثوبان عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

(521) – Əbu Əsma deyir ki: “Kim xəstə qardaşına baş çəksə, (qayıdanadək) Cənnət xürfəsində olar”.

Asim deyir ki, mən Əbu Qilabədən soruşdum: “Cənnət xürfəsi nədir?” O dedi: “Cənnətin bir yerə yığılmış meyvələridir” Mən Əbu Qilabəyə dedim: “Əbu Əsma bu hədisi kimdən rəvayət etmişdir?” Dedi ki: “Sövbəndən رحمته, o da Peyğəmbərdən ﷺ rəvayət etmişdir”.

(...) – Musənnə dedi: “Buna bənzər hədisi bizə Əbu Qilabə Əbul-Əş'əsdən, o da Əsma ər-Rəhbədən, o da Sövbəndən رحمته, o da Peyğəmbərdən ﷺ rəvayət etmişdir.

[Səhihdir]

237-ci fəsil. Xəstəyə və ona baş çəkənlərə hədis danışmaq

٥٢٢- حدثنا عبد الحميد بن جعفر قال أخبرني أبي أن أبا بكر بن جزء ومحمد بن المنكدر في ناس من أهل المسجد عادوا عمر بن الحكم بن رافع الأنصاري قالوا يا أبا حفص حدثنا قال سمعت جابر بن عبد الله قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول من عاد مريضاً خاض في الرحمة حتى إذا قعد استقر فيها

(522) – Cəfər rəvayət edir ki, Əbu ibn Bəkr ibn Həzm və Muhəmməd ibnül-Munkədir məscid əhlindən olan bir dəstə adamlarla

naxoşlamış Ömər ibnul-Həkəm ibn Rafi əl-Ənsariyə baş çəkdlər. Onlar dedilər: "Ey Əbu Həfs! Bizə hədis danış". O dedi: "Mən Cabir ibn Abdullahın ﷺ belə dediyini eşitdim: "Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: "Kim bir xəstəni ziyarət etsə, rəhmətə dalmış olar, onun yanına oturduqda isə rəhmətə qovuşar".

[Səhihdir]

238-ci fəsil. Xəstənin yanında namaz qılmaq

٥٢٣- عن عطاء قال عادي عمر بن صفوان فحضرت الصلاة فصلی بهم بن عمر ركعتين وقال إنا سفر

(523) – Əta rəvayət edir ki, (mən xəstə ikən) ibn Ömər ibn Səfvan mənə baş çəkdi. Namazın vaxtı gəlib çatdıqda ibn Ömər camaata iki rükət namaz qıldırıdı və: "Biz müsafirik" – dedi.

[İsnadı səhihdir]

239-cu fəsil. Müşrikə baş çəkmək

٥٢٤- عن أنس أن غلاما من اليهود كان يخدم النبي صلى الله عليه وسلم فمرض فأتاه النبي صلى الله عليه وسلم يعوده فقعده عند رأسه فقال أسلم فنظر إلى أبيه وهو عنده فقال له أطع أبا القاسم صلى الله عليه وسلم فأسلم فخرج النبي صلى الله عليه وسلم وهو يقول الحمد لله الذي أنقذه من النار

(524) – Ənəs ﷺ rəvayət edir ki, yəhudilərdən bir uşaq Peyğəmbərə ﷺ xidmət edirdi. Uşaq xəstələndi və Peyğəmbər ﷺ ona baş çəkməyə getdi. O, uşağın baş tərəfində oturub buyurdu: "Müsəlman ol!" Uşaq atasının üzünə baxdı, Peyğəmbər ﷺ də onun başının üstə dayanmışdı. Atası ona: "Əbul-Qasım ﷺ itaət et!" – dedi və uşaq İslam dinini qəbul etdi. Peyğəmbər ﷺ onun yanından çıxdı və: "Onu Oddan qurtaran Allaha həmd olsun!" – dedi.

[Səhihdir]

240-cı fəsil. Xəstəyə nə deyilir

٥٢٥- عن عائشة انها قالت لما قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة وعك أبو بكر وبلال قالت فدخلت عليهما قلت يا أبتاه كيف تجدك ويا بلال كيف تجدك قالت وكان أبو بكر إذا أخذته الحمى يقول كل امرئ مصبح في أهله والموت أدنى من شراك نعله وكان بلال إذا أقطع عنه يرفع عقيرته فيقول ألا ليت شعري هل أبيتن ليلة بواد وحولى إنخر وجليل وهل أردن يوما مياه مجنة وهل يبدون لي شامة وطفيل قالت عائشة رضي الله عنها فجنّت رسول الله صلى الله عليه وسلم فأخبرته فقال اللهم حبيب إلينا المدينة كحبنا مكة أو أشد وصححها وبارك لنا في صاعها ومدّها وانقل حماها فاجعلها بالجحفة"

(525) – Aişə ر.ه.ا rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Mədinəyə gəl-dikdə Əbu Bəkr ر.ه.ا və Bilal ر.ه.ا xəstələnmişdilər. Mən onlara baş çəkməyə getdim və dedim: "Atacan! Özünü necə hiss edirsən? Ey Bilal! Özünü necə hiss edirsən?"

Əbu Bəkrin ر.ه.ا qızdırması qalxanda deyərdi:

*Hər kəs səhər oyanar, ailəsində yuxudan,
Ölüm ona yaxın olar, çəkməsinin bağından.*

Bilal da ر.ه.ا sağaldıqda səsini qaldırır deyərdi:

*Nə olaydı biləydim bir gecə qalacağammı?
Vadidə ətrafımda izxir¹, cəlil² olarmı?
Micənnənin³ sularına bir gün yetişəcəyəmmi?
Şama və Təfil⁴ dağı gözümə görünəcəklərimi?*

Aişə ر.ه.ا deyir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib bunu ona xəbər verdim. O dedi: "Allahım! Məkkəni bizə sevdirdiyin kimi, yaxud bundan artıq bir sevgilə Mədinəni də bizə sevdirdi. Onu xəstəliklərdən azad et. Bizim orada olan bir ovuc və dörd ovuc

¹ İzxir – ətirli qamış.

² Cəlil – nazik gövdəli ev bitkisi.

³ Micənnə – Məkkədən bir neçə mil aralıda yerləşən yerin adı.

⁴ Şama və Təfil – Məkkə yaxınlığında iki dağdır.

yeməyimizə bərəkət ver. Mədinədəki qızdırma xəstəliyini Cuhfəyə yönəlt”.

[Səhihdir]

٥٢٦- عن ابن عباس أن النبي صلى الله عليه وسلم دخل على أعرابي يعوده قال وكان النبي صلى الله عليه وسلم إذا دخل على مريض يعوده قال لا بأس طهور إن شاء الله قال ذاك طهور كلا بل هي حمى تفور أو تثور على شيخ كبير تزيه القبور قال النبي صلى الله عليه وسلم فنعم إذا”

(526) – İbn Abbas رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bədəviyə baş çəkmək üçün onun yanına daxil oldu. Peyğəmbər ﷺ xəstəyə baş çəkmək üçün onun yanına daxil olduqda deyərdi: “Eybi yoxdur, inşallah (günahların) təmizlənilir!” (Bədəvi) dedi: “Bu (xəstəlik günahları) təmizləyir?! Xeyr! Əksinə, o, yaşlı şeyxin üzərində qaynayan, yaxud alovlanan bir qızdırmaadır ki, onu məzarlara aparır”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onda sən deyəndir! (Nəsihət qəbul etməyənün günahlarını təmizləməz)”

[Səhihdir]

٥٢٧- عن نافع قال كان ابن عمر إذا دخل على مريض يسأله كيف هو فإذا قام من عنده قال خار الله لك ولم يزد عليه”

(527) – Nafi rəvayət edir ki, ibn Ömər رحمته الله xəstənin yanına gəldikdə soruşardı: “Onun halı necədir?” Qalxıb getdikdə isə: “Allah sənə xeyirlisini nəsib etsin!”-deyər və buna heç nə əlavə etməzdi.

[İsnadı zəifdir]

241-ci fəsil. Xəstə nə cavab verir

٥٢٨- حدثنا عمرو بن سعيد قال دخل الحجاج على بن عمر وأنا عنده فقال كيف هو قال صالح قال من أصابك قال أصابني من أمر بحمل السلاح في يوم لا يحل فيه حمله يعني الحجاج”

(528) – Amr ibn Səid rəvayət edir ki, Həccac ibn Ömər رحمته الله yanına gəldi. Mən də orada idim. (Həccac) soruşdu: “Halın necədir?”

(İbn Ömər رحمته الله) dedi: "Yaxşıdır!" (Həccac) soruşdu: "Səni kim yaralayıb?" (İbn Ömər رحمته الله) dedi: "Məni, silah götürmək qadağan olduğu bir gündə silah götürməyə məcbur edən adam yaraladı". O, bu sözlə Həccacı nəzərdə tuturdu.

[İsnadı səhihdir]

242-ci fəsil. Fasiqə¹ baş çəkmək

٥٢٩- عن عبد الله بن عمرو بن العاص قال لا تعودوا شراب الخمر إذا مرضوا

(529) – Abdullah ibn Amr ibn As رحمته الله dedi: "Şərab içənlər xəstələri zaman onları ziyarət etməyin!"

[İsnadı zəifdir]

243-cü fəsil.

Qadınların xəstə kişiylə baş çəkməsi

٥٣٠- حدثنا الحارث بن عبد الله الأنصاري قال رأيت أم الدرداء على رحالها أعواد ليس عليها غشاء عائذة لرجل من أهل المسجد من الأنصار

(530) – Haris ibn Ubeydullah əl-Ənsari deyir ki, mən Ummu Dərdanı رحمته الله üstündə örtük olmayan dəvəsinə minib məscid əhlindən olan Mədinəli xəstə bir adama baş çəkdiyini gördüm.

[İsnadı zəifdir]

244-cü fəsil.

Ziyarət edən adamın (ziyarət etdiyi) evdə başqa-başqa şeylərə baxmasının bəyənilməməsi

٥٣١- عن عبد الله بن أبي الهذيل قال دخل عبد الله بن مسعود على مريض يعوده ومعه قوم وفي البيت امرأة فجعل رجل من القوم ينظر إلى المرأة فقال له عبد الله لو انفقأت عينك كان خيرا لك

¹ Fasiq – günahkar.

(531) – Abdullah ibn Əbul-Huzeyl rəvayət edir ki, Abdullah ibn Məsud رحمته الله bir dəstə adamla xəstəni ziyarət etdilər. (Gəldikləri) evdə qadın da var idi. Gələn adamlardan biri o qadına baxmağa başladı. Abdullah رحمته الله ona dedi: “Gözünün çıxması sənin üçün (ona baxmaqdan) daha xeyirlidir”.

[İsnadı səhihdir]

245-ci fəsil. Göz xəstəliyinə tutulan kimsəyə baş çəkmək

۵۳۲– عن زيد بن أرقم يقول رمدت عيني فعادني النبي صلى الله عليه وسلم ثم قال يا زيد لو أن عينك لما بها كيف كنت تصنع قال كنت أصبر واحتسب قال لو أن عينك لما بها ثم صبرت واحتسبت كان ثوابك الجنة

(532) – Zeyd ibn Ərqam رحمته الله rəvayət edir ki, mənim gözlərim ağrıyırdı. Peyğəmbər ﷺ mənə baş çəkib dedi: “Ey Zeyd! Əgər gözünü tamamilə itirsən, nə edərsən?” Mən: “Səbir edib əvəzini (Allahdan) umaram”– dedim. O dedi: “Əgər gözünü tamamilə itirsən, sonra da səbir edib əvəzini almağa ümid etsən, mükafatın Cənnət olar”.

[Zəifdir]

۵۳۳– عن القاسم بن محمد أن رجلا من أصحاب محمد ذهب بصره فعادوه فقال كنت أريدهما لأنظر إلى النبي صلى الله عليه وسلم فأما إذ قبض النبي صلى الله عليه وسلم فوالله ما يسرني أن ما بهما بظبي من ظباء تبالة

(533) – Qasım ibn Muhəmməd rəvayət edir ki, Muhəmmədin ﷺ səhabələrindən olan bir kişinin gözləri tutuldu. Səhabələr ona baş çəkdilər. O dedi: “Gözlər mənə Peyğəmbərə ﷺ baxmaq üçün lazım idi. Amma o, artıq vəfat etdi. Allaha and olsun ki, (Yəməndəki) Tibalə diyarının ceyranlarından birinin gözləri məndə olsa belə, (bu) məni sevindirməz”.

[İsnadı zəifdir]

۵۳۴– عن أنس قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول قال الله عز وجل إذا ابتليته بحبيبتيه يريد عينيه ثم صبر عوضته الجنة

(534) – Ənəs رضي الله عنه Peyğəmbərdən ﷺ rəvayət edir ki, Allah ﷻ buyurdu: “Qulumu iki şevgilisi ilə (gözlərinin nurunu aparmaqla) imtahana çəkdiyim zaman o, (buna) səbir edərsə, əvəz olaraq ona Cənnəti bəxş edəram”.

[Səhihdir]

۵۳۵ – عن أبي أمامة عن النبي صلى الله عليه وسلم يقول الله يا بن آدم إذا أخذت كريمتيك فصبرت عند الصدمة واختسبت لم أرض لك ثوابا دون الجنة

(535) – Əbu Umamə رضي الله عنه Peyğəmbərdən ﷺ rəvayət edir ki, Allah ﷻ buyurdu: “Ey Adəm oğlu! Sənin iki əzizini (gözlərini) əlindən aldığım zaman ilk anda səbir edib əvəzini (Məndən) umsan, sənə mü kafat olaraq Cənnətdən başqa bir şey verməyə razı olmaram”.

[İsnadı həsəndir]

246-cı fəsil. Xəstəyə baş çəkən adam harada oturmalıdır?

۵۳۶ – عن ابن عباس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا عاد المريض جلس عند رأسه ثم قال سبع مرار أسأل الله العظيم رب العرش العظيم أن يشفيك فإن كان في أجله تأخير عوفي من وجعه

(536) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ xəstəyə baş çəkəndə onun baş tərəfində oturub (yeddi dəfə) deyərdi: “Əzəmətli ərşin Rəbbi olan Böyük Allahdan diləyirəm ki, sənə şəfa versin!”. Və əgər xəstənin əcalı (qəzavü-qədərli) təxirə salınacaqs, ağrıları keçib gedəcəkdir.

[Səhihdir]

۵۳۷ – حدثنا الربيع بن عبد الله قال ذهب مع الحسن إلى قتادة نعوذ فقع عند رأسه فسأله ثم عاد له قال اللهم أشف قلبه وأشف سقمه

(537) – Rabi ibn Abdullah deyir ki, mən Həsənlə birgə Qatadəyə baş çəkməyə getdik. Həsən onun baş tərəfində oturub ondan hal-

əhval tutdu. Sonra onun üçün dua edib dedi: "Allahım, onun qəlbinə şəfa ver, xəstəliyini də sağalt!"

[İsnadı səhihdir]

247-ci fəsil. Kişinin öz evində gördüyü işlər

۵۳۸- عن الأسود قال سألت عائشة رضي الله عنها ما كان يصنع النبي صلى الله عليه وسلم في أهله فقالت كان يكون في مهنة أهله فإذا حضرة الصلاة خرج

(538) – Əsvəd deyir ki, mən Aişədən ﷺ soruşdum: "Peyğəmbər ﷺ evində nə iş görərdi?" (Aişə r.a) dedi: "O, ailəsinin işlərini görər, namazın vaxtı gəldikdə isə (namaz qılmaq üçün) evdən çıxardı".

[Səhihdir]

۵۳۹- عن عروة قال سألت عائشة رضي الله عنها ما كان النبي صلى الله عليه وسلم يعمل في بيته قالت يخصف نعله ويعمل ما يعمل الرجل في بيته

(539) – Urva rəvayət edir ki, mən Aişədən ﷺ soruşdum: "Peyğəmbər ﷺ evində nə iş görərdi?" (Aişə r.a) dedi: "O, çəkməsini tikər və kişinin öz evində gördüyü işləri görərdi".

[Səhihdir]

۵۴۰- عن هشام عن أبيه قال سألت عائشة ما كان النبي صلى الله عليه وسلم يصنع في بيته قالت ما يصنع أحدكم في بيته يخصف النعل ويرقع الثوب ويخيط

(540) – Urva rəvayət edir ki, mən Aişədən ﷺ soruşdum: "Peyğəmbər ﷺ evində nə iş görərdi?" (Aişə r.a) dedi: "Sizlərdən hər birinizin öz evində etdiyini (edərdi). O, çəkməsini tikər, paltarını yamayar və tikərdi".

[Səhihdir]

۵۴۱- عن عمرة قيل لعائشة رضي الله عنها ماذا كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يعمل في بيته قالت كان بشرا من البشر يفلئ ثوبه ويحلب شاته

(541) – Amra rəvayət edir ki, mən Aişədən رضي الله عنها soruşdum: “Peyğəmbər ﷺ evində nə iş görərdi?” (Aişə r.a) dedi: “O, bəşər övladından olan bir insan idi. Paltarını təmizləyər və qoyununu sağardı”.

[Səhihdir]

248-ci fəsil. Kişi öz (din) qardaşını sevirsə, bunu ona bildirməlidir

٥٤٢- عن المقدم بن معدى كرب وكان قد أدركه قال قال النبي صلى الله عليه وسلم إذا أحب أحدكم أخاه فليعلمه أنه أحبه

(542) – Miqdam ibn Mə'di رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizdən biriniz qardaşını sevdiyi zaman onu sevdiyini ona bildirsin”.

[Səhihdir]

٥٤٣- عن مجاهد قال لقيني رجل من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم فأخذ بمنكبي من ورائي قال أما إنني أحبك قال أحبك الذي أحببتني له فقال لولا أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا أحب الرجل الرجل فليخبره أنه أحبه ما أخبرتك قال ثم أخذ يعرض على الخطبة قال أما إن عندنا جارية أما إنها عوراء

(543) – Mucahid rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ səhabələrindən biri ilə rastlaşdım. O, arxadan mənə yetişib çiynimdən tutub dedi: “Mən səni sevirəm!” Mən dedim: “Xatirinə sevdiyin Allah da səni sevsin!” O dedi: “Əgər Peyğəmbər ﷺ: “Sizdən biriniz qardaşını sevdiyi zaman onu sevdiyini ona bildirsin”– deməsəydi, bunu sənə bildirməzdim”. Sonra mənə anlatmaya başlayıb dedi: “Yanımızda bir qız var, (əxlaqı pisdir, özü də) çəpgözdür.

[Həsən səhihdir]

٥٤٤- عن أنس قال قال النبي صلى الله عليه وسلم ما تحابا الرجلان إلا كان أحدهما أشدهما حبا لصاحبه

(544) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir-birini sevən iki kişinin ən fəzilətli, əlbəttə ki, qardaşına sevgisi daha çox olanıdır”.

[Səhihdir]

**249-cu fəsil. Kimsə bir adamı sevsə,
onunla münəqişə etməsin və ona
(başqası haqda) sual verməsin**

٥٤٥- عن معاذ بن جبل أنه قال إذا أحببت أخا فلا تماره ولا تشاره ولا تسأل عنه فعسى أن توافي له عدوا فيخبرك بما ليس فيه فيفرق بينك وبينه

(545) – Muaz ibn Cəbəl رضي الله عنه dedi: “Qardaşını sevirənsə, onunla münəqişə etmə, ona yamanlıq etmə və ona (başqası haqda) sual vermə. Ola bilsin ki, onun düşməni ilə qarşılaşasan və onda olmayan bir şeyi sənə bildirsin, beləliklə də sənənlə onun arasını vursun”.

[İsnadı səhihdir]

٥٤٦- عن عبد الله بن عمرو عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من أحب أخا لله في الله قال أنى أحبك الله فدخلا جميعا الجنة كان الذي أحب في الله أرفع درجة لحبه على الذي أحبه له

(546) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim Allah xatirinə qardaşını seversə, Allah yolunda olar. (Qardaşı da ona): “Mən səni Allah xatirinə sevirəm”– deyərsə, hər ikisi Cənnətə daxil olar. Allah xatirinə sevən kimsənin sevgisinə görə olan dərəcəsi, onu Allah üçün sevən kimsədən daha yüksək olur”.

[İsnadı zəifdir]

250-ci fəsil. Ağıl qəlbdədir

٥٤٧- عن عياض بن خليفة عن علي رضي الله عنه أنه سمعه بصفين يقول إن العقل في القلب والرحمة في الكبد والرافة في الطحال والنفس في الرئة

(547) – İyad ibn Xəlifə rəvayət edir ki, Əlinin رضي الله عنه Səffeyn döyü-sündə belə dediyini eşitdi: “Həqiqətən, ağıl qəlbdədir, mərhəmət (qara) ciyərdədir, şəfqət dalaqdadır və nəfəs ağ ciyərdədir”.

[İsnadı həsəndir]

251-ci fəsil. Təkəbbürlük

٥٤٨- عن عبد الله بن عمرو قال كنا جلوسا عند رسول الله صلى الله عليه وسلم فجاء رجل من أهل البادية عليه جبة سبجان حتى قام على رأس النبي صلى الله عليه وسلم فقال إن صاحبكم قد وضع كل فارس أو قال يريد أن يضع كل فارس ويرفع كل راع فأخذ النبي صلى الله عليه وسلم بمجامع جبته فقال ألا أرى عليك لباس من لا يعقل ثم قال إن نبي الله نوحا صلى الله عليه وسلم لما حضرته الوفاة قال لابنه إني قاص عليك الوصية أمرك باثنتين وأنهاك عن اثنتين أمرك بلا إله إلا الله فإن السماوات السبع والأرضين السبع لو وضعن في كفة ووضعت لا إله إلا الله في كفة لرجحت بهن ولو أن السماوات السبع والأرضين السبع كن حلقة مبهمه لقصمتهن لا إله إلا الله وسبحان الله وبحمده فإنها صلاة كل شيء وبها يرزق كل شيء وأنهاك عن الشرك والكبر فقلت أو قيل يا رسول الله هذا الشرك قد عرفناه فما الكبر هو أن يكون لأحدنا حلة بلبسها قال لا قال فهو أن يكون لأحدنا نعلان حسناتان لهما شرا كان حسنان قال لا قال فهو أن يكون لأحدنا دابة يركبها قال لا قال فهو أن يكون لأحدنا أصحاب يجلسون إليه قال لا قال يا رسول الله فما الكبر قال سفه الحق وغمص الناس

(548) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, biz Peyğəmbərin ﷺ yanında oturmuşduq. Bədəvilərdən olan bir kişi gəldi. Onun əynində yaşıl atlasdan bir cübbə var idi. O gəlib Peyğəmbərin ﷺ başının üstə durub dedi: “Sizin qardaşınız hər bir adlı-sanlı adamı alçaldır, yaxud hər bir adlı-sanlı adamı alçaltmaq istəyir və hər bir çobanı ucaldır. Peyğəmbər ﷺ onun cübbəsinin ətəyindən tutub dedi: “Məgər mən sənə əynində ağılsız adamın geydiyi libasın olduğunu görmürəm?” Sonra (sözünə davam edib) dedi: “Allahın peyğəmbəri Nuh عليه السلام vəfat edərkən oğluna belə demişdi: “Mən sənə vəsiyyətimi söyləyirəm: Sənə iki şeyi əmr edir və iki şeyi qadağan edirəm. Sənə “Lə ilahə illəllahı”¹ əmr edirəm. Əgər yeddi göy və yeddi yer tərəzinin bir gözünə və “Lə ilahə illəllah” digər gözünə qoyulsaydı, bu tövhid kəlməsi ağır gələrdi. Və əgər yeddi göy və yeddi yer ucsuz bucaqsız bir halqa olsaydı, “Lə ilahə illəllah” onu yarardı. (Həmçinin) Sübhanəllah² və

¹ Allahdan başqa məbud yoxdur.

² Allah pak və müqəddəsdir.

bihamdihi¹ kəlmələrini (əmr edirəm). Çünki bu kəlmələr hər şeyin duasıdır. Bunun sayəsində hər şeyə ruzi verilir. Və iki şeyi sənə qadağan edirəm: (Allaha) şəriq qoşmağı və təkəbbürlük etməyi.

(Peyğəmbər ﷺ) deyildi ki: "Ey Allahın elçisi! Bu şirki bildik. Bəs təkəbbürlük nədir? Məgər birimizin özündə olan (gözəl) əbasını geyməsi təkəbbürlükdürmü?" (Peyğəmbər ﷺ): "Xeyr" – deyə cavab verdi. (Kişi) dedi: "Məgər birimizdə gözəl qaytanlı gözəl ayaqqabıların olması təkəbbürlükdürmü?" (Peyğəmbər ﷺ): "Xeyr" – deyə cavab verdi. (Kişi) dedi: "Məgər birimizin minəcək heyvana sahibi olması təkəbbürlükdürmü?" (Peyğəmbər ﷺ): "Xeyr" – deyə cavab verdi. (Kişi) dedi: "Məgər birimizlə oturub-duran dostların olması təkəbbürlükdürmü?" (Peyğəmbər ﷺ): "Xeyr" – deyə cavab verdi. (Kişi) dedi: "Bəs təkəbbürlük nədir, ya Rəsulallah?" (Peyğəmbər ﷺ) dedi: "Haqqı danmaq və insanlara xor baxmaqdır".

[Səhihdir]

(...) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه başqa isnadla buna bənzər hədis rəvayət etmişdir.

٥٤٩ – عن ابن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم يقول من تعظم في نفسه أو اختال في مشيته لقي الله عز وجل وهو عليه غضبان

(549) – İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim özünü dartarsa, yaxud lovğa-lovğa gəzərsə, qüdrətli və əzəmətli Allahın hüzuruna (Allahın) ona qəzəbi tutduğu halda gələr".

[Səhihdir]

٥٥٠ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما استكبر من أكل معه خادمه وركب الحمار بالسواق واعتقل الشاة فحبها

(550) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Xidmətçisi ilə bərabər yemək yeyən, bazarları ulağın üstə gəzən və qoyunu tutub sağan kimsə təkəbbürlü olmaz".

[Həsəndir]

¹ Allaha həmd olsun.

۵۵۱– حدثنا صالح بياح الأكسية عن جدته قالت رأيت عليا رضي الله عنه اشترى تمرا بدرهم فحملة في ملحفته فقلت له أو قال له رجل أحمل عنك يا أمير المؤمنين قال لا أبو العيال أحق أن يحمل

(551) – Salehin nəənəsi rəvayət edir ki, mən Əlini عليه السلام bir dirhəmə xurma alıb boxçasına qoyduğunu, sonra da onu çiyninə alıb apardığını gördüm. Mən ona dedim (yaxud bir adam ona dedi): “Ey möminlərin əmiri! Ver sənin yükünü daşıyım”. O dedi: “Xeyr! Ailə sahibi yükü daşımağa daha çox layıqdır”.

[İsnadı zəifdir]

۵۵۲– عن أبي سعيد الخدري وأبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال (قال الله عز وجل) العز إزارى والكبرياء ردائى فمن نازعنى بشيء منهما عذبتة

(552) – Əbu Səid əl-Xudri عليه السلام və Əbu Hureyra عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “(Uca Allah buyurdu:) “İzzət və təkəbbürlük Mənim libaslarımdır. Kim bunlardan birinə şərik olmaq istəsə, ona əzab verərəm”.

[Səhihdir]

۵۵۳– عن النعمان بن بشير يقول على المنبر قال إن للشيطان مصالى وفخوخا وان مصالى الشيطان وفخوخه البطر بأنعم الله والفخر بعطاء الله والكبرياء على عباد الله واتباع الهوى في غير ذات الله

(553) – “Nomən ibn Bəşir عليه السلام minbərdə ikən dedi: “Həqiqətən, şeytanın qurduğu torlar və tələlər vardır. Onun qurduğu torlar və tələlər; Allahın nemətləri ilə azgınlıq etmək, Allahın verdiyi şeylə lovğalanmaq, Allahın qullarına xor baxmaq və Allahın rizasından başqa nəfsin istəyinə uymaqdır”.

[Həsəndir]

۵۵۴– عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال احتجت الجنة والنار وقال سفيان أيضا اختصمت الجنة والنار قالت النار يلجنى الجبارون ويلجنى المتكبرون وقالت الجنة يلجنى الضعفاء ويلجنى الفقراء قال الله تبارك وتعالى للجنة

أنت رحمتي أرحم بك من أشاء ثم قال للنار أنت عذابي أعذب بك من أشاء ولكل واحدة منكما ملؤها"

(554) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Cənnətlə Cəhənnəm höcətləşdi (Süfyandan gələn rəvayətdə Cənnətlə Cəhənnəm mübahisə etdi). Cəhənnəm dedi: "Mənim içimə inadkarlar və təkəbbürlülər daxil olacaq". Cənnət dedi: "Mənim içimə zəiflər və kasıblar daxil olacaq". Uca və ulu Allah Cənnətə buyurdu: "Sən Mənim rəhmətimsən. Səninlə dilədiyim kimsəyə rəhm edərəm". Sonra da Cəhənnəmə buyurdu: "Sən Mənim əzabımsan. Səninlə dilədiyim kimsəyə əzab verərəm. Hər birinizin içinə doldurulacaq (insanlar və cinlər) vardır".

[Səhihdir]

٥٥٥- عن أبي سلمة بن عبد الرحمن قال لم يكن أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم متحزقين ولا متماوتين وكانوا يتناشدون الشعر في مجالسهم ويذكرون أمر جاهليتهم فإذا أريد أحد منهم على شيء من أمر الله دارت حماليق عينيه كأنه مجنون"

(555) – Əbu Sələmə ibn Abdurrəhman رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ səhabələri (nədənsə) çəkinən və qorxaq deyildirlər. Onlar öz məclislərində bir-birilərinə şer oxuyardılar, İslamdan əvvəl gördükləri işləri yada salardılar. Lakin Allahın işinə aid onlardan birinə toxunulduğu zaman dəli kimi (hiddətindən) göz bəbəkləri çevrilərdi.

[Həsəndir]

٥٥٦- عن أبي هريرة أن رجلا أتى النبي صلى الله عليه وسلم وكان جميلا فقال حبيب إلى الجمال وأعطيت ما ترى حتى ما أحب أن يفوقني أحد إما قال بشارك نعل وإما قال بشسع أحمر أكبر ذاك قال لا ولكن الكبير من بطر الحق وغمط الناس"

(556) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, yaraşıqlı bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: "Gözəllik mənə sevdirildi, gördüyün kimi də mənə (yaraşıq) verildi. Mən istəmərəm ki, kimsə məndən daha yaraşıqlı olsun. Kişi ya ayaqqabının bağı haqda, ya da çəkmənin qırmızı qayıışı haqda soruşdu ki: "Bu, təkəbbürlük-

dürmü?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xeyr! Təkəbbürlü o adamdır ki, haqqı danır və insanlara xor baxır”.

[Səhihdir]

۵۵۷- عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده عن النبي صلى الله عليه وسلم قال يحشر المتكبرون يوم القيامة أمثال الذر في صورة الرجال يغشاهم الذل من كل مكان يساقون إلى سجن من جهنم يسمى بولس تعلوهم نار الأنيار ويسقون من عصارة أهل النار طينة الخبال

(557) – Amr ibn Şueyb atasından, o da babasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Təkəbbürlülər Qiyamər günü adam qiyafəsində və kiçik qarışqa boyda məhsərə toplanılacaqlar. Onları hər tərəfdən zillət əhatə edəcək. Onlar Cəhənnəmdəki Buləs adlı zindana aparılacaqlar. Onları alovların atəşi bürüyəcək və onlara Cəhənnəm əhlinin bədənindən axan irindən içirdiləcək”.

[Həsəndir]

252-ci fəsil. İnsanın haqsızlığa görə əvəz çıxması

۵۵۸- عن عائشة رضي الله عنها أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لها دونك فانتصري

(558) – Aişə رضى الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ ona belə demişdi: “Qalx (sənə edilən haqsızlığın) əvəzini çıx!”

[Səhihdir]

۵۵۹- عن عائشة قالت أرسل أزواج النبي صلى الله عليه وسلم فاطمة إلى النبي صلى الله عليه وسلم فاستأذنت والنبي صلى الله عليه وسلم مع عائشة رضي الله عنها في مرطها فأذن لها فدخلت فقالت إن أزواجك أرسلنني يسألنك العدل في بنت أبي قحافة قال يا بنية أتحيين ما أحب قالت بلى قال فأحبي هذه فقامت فخرجت فحدثتهم فقلن ما أغنيت عننا شيئاً فارجعي إليه قالت والله لا أكلمه فيها أبداً فارسلن زينب زوج النبي صلى الله عليه وسلم فاستأذنت فأذن لها فقالت له ذلك ووقعت في زينب تسبني فطفقت أنظر هل يأذن لي النبي صلى الله عليه وسلم فلم أزل حتى عرفت أن النبي صلى الله عليه وسلم لا يكره أن أنتصر فوقعت بزينب فلم أنشب أن أتخنتها غلبة فتبسم رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال أما إنها ابنة أبي بكر

(559) – Aişə ر.هـ rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcələri Fati-məni ر.هـ onun yanına göndərdilər. Peyğəmbər ﷺ mənim yanımda olarkən Fatimə ر.هـ içəri girmək üçün izin istədi. Peyğəmbər ﷺ ona izin verdi. O içəri daxil olub dedi: “Zövcələrin məni göndəriblər ki, səndən Əbu Quhafənin qızına (Aişəyə) aid haqlarda ədalətli olmağı tələb edirəm”. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Qızım! Mənim sevdiyimi sən də sevirsənmi?” Fatimə ر.هـ: “Əlbəttə!” – deyə cavab verdi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Elə isə bunu (Aişəni) sev!” Fatimə ر.هـ qalxıb getdi. O, bu haqda onun qadınlarına xəbər verdikdə dedilər: “Sən bizə heç bir fayda vermədin. Odur ki, (yenə) onun yanına qayıt”. Fatimə ر.هـ dedi: “Allaha and olsun ki, mən bir daha onun haqqına dair Peyğəmbərə ﷺ söz deməyəcəyəm”. Bu dəfə onlar Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Zeynəbi ر.هـ göndərdilər. O içəri girmək üçün izin istədi və Peyğəmbər ﷺ ona izin verdi. Zeynəb ر.هـ həmin sözləri ona söylədi. Sonra da mənə pis sözlər deməyə başladı. Mən (Peyğəmbərin ﷺ üzünə) baxmağa başladım ki, görəsən (ondan heyfimi almağa) mənə izin verəcəkmə. Mən bir qədər gözlədim. Nəhayət başa düşdüm ki, Peyğəmbər ﷺ ondan heyfimi almağa etiraz etməyəcək və Zeynəbin ر.هـ cavabını verməyə başladım. Belə ki, (Zeynəbə ر.هـ) söz deməyə macal vermədən onu üstələdim. Peyğəmbər ﷺ gülümsəyib dedi: “Doğrudan da, o, Əbu Bəkrin qızıdır!”

[Səhihdir]

253-cü fəsil.

Qıtlıq və aclıq dövründə təsəlli vermək

٥٦٠- عن أبي هريرة قال يكون في آخر الزمان مجاعة من أدركته فلا يعدلن بالأكباد الجائعة

(560) – Əbu Hureyra ر.هـ demişdi: “Axır zamanda bir aclıq ola-caq. Kim bu aclıq dövrünə yetişsə, qarnı ac olanlardan üz çevir-məsin (onlara əl tutsun)”.

[İsnadı zəifdir]

٥٦١- عن أبي هريرة أن الأنصار قالت للنبي صلى الله عليه وسلم أقسم بيننا وبين إخواننا النخيل قال لا فقالوا تكفونا المؤونة ونشرككم في الثمرة قالوا سمعنا وأطعنا"

(561) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, ənsar Peyğəmbərə ﷺ dedi: "Xurma ağaclarını bizimlə (mühacir) qardaşlarımız arasında paylaşdır. O: "Xeyr!" – deyə cavab verdi. Ənsar (mühacirlərə) dedi: "Elə isə siz işləyin, biz də məhsulda sizi özümüzə şərik edək". Onlar da: "Əşitdik və qəbul etdik" – dedilər.

[Səhihdir]

٥٦٢- عن عبد الله بن عمر أخيره أن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال عام الرمادة وكانت سنة شديدة ملمة بعد ما اجتهد عمر في إمداد الأعراب بالإبل والقمح والزيت من الأرياف كلها حتى بلحت الأرياف كلها مما جهدها ذلك فقام عمر يدعو فقال اللهم اجعل رزقهم على رءوس الجبال فاستجاب الله له وللمسلمين فقال حين نزل به الغيث الحمد لله فوالله لو أن الله لم يفرجها ما تركت بأهل بيت من المسلمين لهم سعة إلا أدخلت معهم أعدادهم من الفقراء فلم يكن اثنان يهلكان من الطعام على ما يقيم واحدا"

(562) – Abdullah ibn Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Ömər ibnül-Xattab رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ demişdir: "Şiddətli bir fəlakət ili olmuşdu ki, buna Qıtlıq ili deyirdilər. Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ bütün məhsuldar ərazilərdən dəvə, buğda və zeytun yağı ilə (ehtiyacı) bədəvilərə çox yardım etdi. Nəhayət bütün məhsuldar ərazilər qurudu. Bu vaxt Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ qalxıb dua etdi: "Allahım! Onların ruzisini dağların başında yarat!" Allah da onun və müsəlmanların duasını qəbul etdi. Duanın vasitəsilə yağış yağdıqda dedi: "Allaha həmd olsun! Allaha and olsun ki, əgər Allah bu fəlakəti bizdən sovuşdurmasaydı, imkanlı müsəlman ailələrindən birini belə buraxmayıb, ailə üzvlərinin sayı qədər kasıbları onların evlərinə daxil edərdim. Beləliklə də, bir nəfərin yediyi yeməkdən iki nəfər yeməklə məhv olmazdılar".

[İsnadı səhihdir]

٥٦٣- عن سلمة بن الأكوع قال قال النبي صلى الله عليه وسلم ضحاياكم لا يصبح أحدكم بعد ثلاثة وفي بيته منه شيء فلما كان العام المقبل قالوا يا رسول الله نفعل كما فعلنا العام الماضي قال كلوا وادخروا فإن ذلك العام كانوا في جهد فأردت أن تعينوا"

(563) – Sələmə ibnül-Əkva رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qurbanlarınıza diqqət edin! Heç biriniz üç gündən artıq qurban ətindən evində heç bir şey saxlamasın”. Növbəti il gəldikdə (səhabələr) dedilər: “Ey Allahın elçisi! Keçən il etdiyimiz kimi edəkmi?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yeyin və ehtiyatınızı da götürün. Keçən il (camaat) qıtlıq içində yaşayırdı. Ona görə də mən istəyirdim ki, siz onlara kömək edəsiniz”.

[Səhihdir]

254-cü fəsil. Təcrübələr

٥٦٤- عن هشام بن عروة عن أبيه قال كنت جالسا عند معاوية فحدث نفسه ثم انتبه فقال لا حلم إلا تجربة يعيدها ثلاثا

(564) – Urva rəvayət edir ki, mən Müaviyənin رəvayət yanında oturmuşdum. O bir qədər öz-özünə danışdıqdan sonra başını qaldıraraq (üç dəfə) dedi: “İnsan təcrübə əldə etməyincə, ağıllı-kamallı ola bilməz”.

[Səhihdir]

٥٦٥- عن أبي سعيد قال لا حليم إلا ذو عثرة ولا حكيم إلا ذو تجربة

(565/1) – Əbu Səid رəvayət demişdir: “Xətaya yol verən adam ancaq gözəl əxlaq sahibi olar, təcrübədən keçmiş adam da ancaq müdrik olar”.

[İsnadı zəifdir]

٥٦٥- عن أبي سعيد عن النبي صلى الله عليه وسلم مثله

(565/2) – Əbu Səid رəvayət başqa isnadla buna bənzər hədis rəvayət etmişdir.

[Zəifdir]

255-ci fəsil. Allah rızası üçün sevdiyi qardaşına yemək verən kimsə

٥٦٦- عن علي قال لأن أجمع نفرا من إخواني على صاع أو صاعين من طعام أحب إلي من أن أخرج إلى سوقكم فأعق رقبة"

(566) – Əli عليه السلام demişdir: "Mənim üçün qardaşlarımdan bir dəstə ilə birgə bir saa¹, yaxud iki saa yemək olan süfrə başında oturmaq, bazarınıza çıxıb bir qul azad etməkdən daha xoşdur".

[İsnadı zəifdir]

256-cı fəsil. Cahiliyyətdəki andlaşma (pis işdə əlbir olma)

٥٦٧- عن عبد الرحمن بن عوف عن النبي صلى الله عليه وسلم قال شهدت مع عمومتي حلف المطيبين فما أحب أن أنكته وأن لي حمر النعم"

(567) – Abdurrəhman ibn Auf رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Mən əmilərimlə birlikdə Mutayyəbin andlaşmasında iştirak etdim. Mənə qırmızı dəvələr verilsə belə, mən o əhdi pozmam".

[Səhihdir]

257-ci fəsil. Qardaşlıq münasibəti qurmaq

٥٦٨- عن أنس قال أخى النبي صلى الله عليه وسلم بين بن مسعود والزبير"

(568) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ ibn Məsudla Zubeyr arasında qardaşlıq münasibəti qurdu.

[Səhihdir]

٥٦٩- عن أنس بن مالك قال حالف رسول الله صلى الله عليه وسلم بين قريش والأنصار في داري التي بالمدينة"

¹ Saa – dörd ovuca bərabər ölçü vahidi.

(569) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ mənim Mədinədəki evimdə Qureyslə ənsar arasında qardaşlıq ittifaqı bağladı.

[Səhihdir]

258-ci fəsil. İslamda andlaşma yoxdur

٥٧٠- عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده قال جلس النبي صلى الله عليه وسلم عام الفتح على درج الكعبة فحمد الله وأثنى عليه ثم قال من كان له حلف في الجاهلية لم يزد الإسلام إلا شدة ولا هجرة بعد الفتح

(570) – Amr ibn Şueyb atasından, o da babasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Məkkənin fəthi ilində Kəbənin pillələri üstündə oturdu. Allaha həmd-səna etdikdən sonra dedi: “Kimin cahiliyyət dövründən qalma bir andlaşması varsa, (bilsin ki,) İslam ona ciddilikdən başqa bir şey artırmaz (bu din artıq onu ləğv etmişdir). Həbelə, Məkkənin fəthindən sonra hicrət yoxdur”.

[Səhihdir]

259-cu fəsil. İlk yağışdan islanmaq istəyən kimsə

٥٧١- عن أنس قال أصابنا مع النبي صلى الله عليه وسلم مطر فحسر النبي صلى الله عليه وسلم ثوبه عنه حتى أصابه المطر قلنا لم فعلت قال لأنه حديث عهد بربه

(571) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, biz Peyğəmbərlə ﷺ birgə yağışa düşdük. Peyğəmbər ﷺ paltarının bir tərəfini açdı ki, bədəninə yağış dəysin. Biz soruşduq: “Niyə belə etdin?” O dedi: “Çünki bu yağış Rəbbinin yeni yaratdığı bir rəhmətdir”.

[Səhihdir]

260-cı fəsil. Həqiqətən, qoyun bərəkətdir

٥٧٢- عن حميد بن مالك بن خثيم أنه قال كنت جالسا مع أبي هريرة بأرضه بالعقيق فأتاه قوم من أهل المدينة على دواب فنزلوا قال حميد فقال أبو هريرة اذهب إلى أمي وقل لها ان ابنك يقرئك السلام ويقول أطعمينا شيئا قال فوضعت ثلاثة

أقراص من شعير وشيئا من زيت وملح في صحيفة فوضعتها على رأسي فحملتها إليهم فلما وضعته بين أيديهم كبر أبو هريرة وقال الحمد لله الذي أشبعنا من الخبز بعد أن لم يكن طعامنا إلا الأسودان التمر و الماء فلم يصب القوم من الطعام شيئا فلما انصرفوا قال يا بن أخي أحسن إلى غنمك وامسح الرغام عنها وأطب مراحها وصل في ناحيتها فإنها من دواب الجنة والذي نفسي بيده ليوشك أن يأتي على الناس زمان تكون الثلة من الغنم أحب إلى صاحبها من دار مروان"

(572) – Humeyd ibn Malik ibn Xuseym rəvayət edir ki, mən Əbu Hureyra ilə birgə onun Əqiqdə olan ərazisində oturmuşduq. Mədinə sakinlərindən bir dəstə adam öz heyvanlarına minib onun yanına gəldi. (Onun yanına çatdıqda) yerə endilər. Əbu Hureyra رحمته الله mənə dedi: "Get anama de ki, oğlun sənə salam söyləyir. Qoy yeməyə bizə bir şey versin". Anası siniyə arpadan bişirilmiş üç çörək, bir az zeytun yağı və bir az da duz qoydu. Mən onu başıma qoyub onların yanına apardım. Mən sinini onların qarşısına qoyduqda Əbu Hureyra رحمته الله təkbir söyləyib¹ dedi: "İki siyahdan – xurma və sudan başqa bir yeməyimiz yox ikən çörəklə bizi doyuran Allaha həmd olsun!" Artıq yeməkdən camaata heç nə qalmadı. Onlar çıxıb getdikdən sonra (Əbu Hureyra رحمته الله mənə) dedi: "Ey qardaşım oğlu! Qoyunlarına yaxşı bax, onların toz-torpağını sil, tövlələrini səliqə-sahmana sal və onların bir tərəfində namaz qıl. Çünki onlar Cənnət heyvanlarındandır. Canım Əlində Olana and olsun ki, insanlara elə bir zaman gələcək ki, (o zaman) bir dəstə qoyun onların sahibinə Mərvanın evindən daha daha sevimli olacaq".

[İsnadı səhihdir]

٥٧٣- عن علي رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال الشاة في البيت بركة والشاتان بركتان والثلاث بركات

(573) – Əli رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Evdəki bir qoyun bərəkətdir. İki qoyun iki bərəkətdir və üç qoyun bərəkətlərdir".

[Çox zəifdir]

¹ "Allahu Əkbər" – dedi.

261-ci fəsil. Dəvələr, sahibi üçün izzətdir

٥٧٤- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال رأس الكفر نحو المشرق والفخر والخيلاء في أهل الخيل والإبل الفدادين أهل الوبر والسكينة في أهل الغنم

(574) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Küfrün başı məşriq tərəfdədir. Lovğalıq və təkəbbürlük bədəvilərdən yüzlərlə dəvələrə və atlara sahib olanlardadır. Mülayimlik isə qoyun sahiblərindədir”.

[Səhihdir]

٥٧٥- عن ابن عباس قال عجبت للكلاب والشاء إن الشاء يذبح منها في السنة كذا وكذا ويهدى كذا وكذا والشاء أكثر منها والكلب تضع الكلبة الواحدة كذا وكذا

(575) – İbn Abbas رضي الله عنه deyir ki: “Mən itlərin və qoyunların halına təəccüb edirəm. Hər il neçə-neçə qoyun boğazlanır, neçə-neçə qoyun qurban kəsilir, bununla belə yenə qoyunların sayı itlərin sayından qat-qat çoxdur. Qaldı ki itlərə, bir dişi it (il ərzində) filan qədər bala verir.

[İsnadı səhihdir]

٥٧٦- عن أبي ظبيان قال قال لي عمر بن الخطاب يا أبا ظبيان كم عطاوك قلت ألفان وخمسائة قال له يا أبا ظبيان اتخذ من الحرث والسائباء من قبل أن تليكم غلمة قريش لا يعد العطاء معهم مالا

(576) – Əbu Zibyan rəvayət edir ki, Ömər ibn Xattab رضي الله عنه mən-dən soruşdu: “Ey Əbu Zibyan, sənın maaşın nə qədərdir?” Mən dedim: “İki min beş yüzdür”. O dedi: “Ey Əbu Zibyan! Qureyşin səfehləri sizin üstünüzdə başçı olmazdan əvvəl əkinçiliklə və heyvandarlıqla məşğul ol. Onlara görə maaş maldan sayılmaz”.

[İsnadı həsəndir]

٥٧٧- عن عبدة بن حزن يقول تفاخر أهل الإبل وأصحاب الشاء فقال النبي صلى الله عليه وسلم بعث موسى وهو راعى غنم وبعث داود وهو راعى وبعثت أنا وأنا أراعى غنما لأهلى بأجباد"

(577) – Abdə ibn Həzn رحمته الله rəvayət edir ki, dəvə sahibləri ilə qoyun sahibləri bir-birinin yanında öyünməyə başladılar. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Musa عليه السلام qoyun otaran çoban ikən peyğəmbər göndərildi. Həmçinin Davud عليه السلام qoyun otaran çoban ikən peyğəmbər göndərildi. Mən də Əcyadda ailəmin qoyunlarını otaran çoban ikən peyğəmbər göndərdim".

[Səhihdir]

262-ci fəsil. Bədəviləşmək

٥٧٨- عن أبي هريرة قال الكبائر سبع أولهن الإشرak بالله وقتل النفس ورمى المحصنات والأعرابية بعد الهجرة"

(578) – Əbu Hureyra رحمته الله demişdir: "Böyük günahların sayı yeddidir: birincisi Allaha şərik qoşmaq, (ikincisi haqsız yerə) adam öldürmək, (üçüncüsü) namuslu qadınları zinada ittiham etmək, (dördüncüsü) hicrətdən sonra bədəviləşmək,..."

[Səhihdir]

263-cü fəsil. Kənd sakini

٥٧٩- عن ثوبان قال قال لي النبي صلى الله عليه وسلم لا تسكن الكفور فإن ساكن الكفور كساكن القبور"

(579) – Sovbən رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ mənə buyurdu: "(Ucqr) kəndlərdə məskunlaşma! Çünki (belə) kəndlərdə məskunlaşan məzarlarda məskunlaşan kimidir".

[Həsəndir]

(...) – Sovbən رحمته الله bu hədisi başqa isnadla da rəvayət etmişdir.

264-cü fəsil.

Axar sular kənarındakı vadiyə çıxmaq

٥٨٠- عن المقدم بن شريح عن أبيه قال سألت عائشة عن البدر قلت وهل كان النبي صلى الله عليه وسلم يبدو فقالت نعم كان يبدو إلى هؤلاء الثلاث

(580) – Şureyh rəvayət edir ki, mən Aişədən ﷺ səhraya çıxmaq barədə soruşdum ki: “Heç Peyğəmbər ﷺ səhraya çıxardı mı?” O dedi: “Bəli! Peyğəmbər ﷺ bu axar su kənarındakı vadiyə çıxıb oturardı”.

[Səhihdir]

٥٨١- عن عمرو بن وهب قال رأيت محمد بن عبد الله بن أسيد إذا ركب وهو محرم وضع ثوبه عن منكبيه ووضع على فخذه فقالت ما هذا قال رأيت عبد الله يفعل مثل هذا

(581) – Amr ibn Vəhb rəvayət edir ki, Muhəmməd ibn Abdullah ibn Əsid ihramda ¹ ikən heyvanına mindiyi zaman libasını çiynindən götürüb budunun üstünə qoydu. Mən soruşdum: “Bu (elədiyən) nədir?” O: “Abdullahın belə etdiyini gördüm” – dedi.

[İsnadı zəifdir]

265-ci fəsil.

Sirr saxlamağı və əxlaqlarını öyrənmək üçün hər hansı camaatla oturmağı sevən kimsə

٥٨٢- قال أخبرني محمد بن عبد الله بن عبد الرحمن بن عبد القاري عن أبيه أن عمر بن الخطاب رجلا من الأنصار كانا جالسين فجاء عبد الرحمن بن عبد القاري فجلس إليهما فقال عمر إنا لا نحب من يرفع حديثنا فقال له عبد الرحمن لست أجالس أولئك يا أمير المؤمنين قال عمر بلى فجالس هذا وهذا ولا ترفع حديثنا ثم قال للأنصاري من ترى الناس يقولون يكون الخليفة بعدي فعدد الأنصاري رجلا من المهاجرين لم يسم عليا فقال عمر فما لهم عن أبي الحسن فوالله إنه لأحراهم إن كان عليهم أن يقيمهم على طريقة من الحق

¹ İhrama girmək – həcc və ya ümrə ziyarətini niyyət etmək.

(582) – Abdullah ibn Abdurrəhman rəvayət edir ki, Ömər رضي الله عنه ənsardan olan bir kişi ilə oturmuşdu. Abdurrəhman ibn Abdül-Qari gəlib onların yanında oturdu. Ömər رضي الله عنه dedi: “Biz, elədiyimiz söhbəti gedib başqa yerdə danışan adamı xoşlamırıq”. Abdurrəhman dedi: “Ey möminlərin əmiri! Mən onlara xəbər aparmaq üçün bura gəlməmişəm”. Ömər رضي الله عنه dedi: “Yaxşı, onda filankəs-lərlə otur, amma bizim söhbətimizi onlara çatdırma”. Sonra ənsardan olan bir kişiye dedi: “İnsanlar məndən sonra kimin xəlifə olacağını deyirlər?” Ənsardan olan kişi mühacirlərdən olan bir neçə nəfərin adlarını sadaladı və Əlinin رضي الله عنه adını çəkmədi. Ömər رضي الله عنه dedi: “Bəs nə üçün Əbul-Həsəni demirlər? Allaha and olsun ki, Əli onların arasında haqq yoluna istiqamətləndirən ən münasib adamdır”.

[İsnadı zəifdir]

266-cı fəsil. İşlərdə səbirli olmaq

٥٨٣ – حدثنا الحسن أن رجلا توفي وترك ابنا له ومولى له فأوصى مولاه بابه فلم يألوه حتى أدرك وزوجه فقال له جهزني أطلب العلم فجهزه فأتى عالما فسأله فقال إذا أردت أن تتطلق فقل لي أعلمك فقال حضر مني الخروج فعلمني فقال اتق الله واصبر ولا تستعجل قال الحسن في هذا الخير كله فجاء ولا يكاد ينساهن إنما هن ثلاث فلما جاء أهله نزل عن راحلته فلما نزل الدار إذا هو برجل نائم متراخ عن المرأة وإذا امرأته نائمة قال والله ما أريد ما أنتظر بهذا فرجع إلى راحلته فلما أراد أن يأخذ السيف قال اتق الله واصبر ولا تستعجل فرجع فلما قام على رأسه قال ما أنتظر بهذا شيئا فرجع إلى راحلته فلما أراد أن يأخذ سيفه ذكره فرجع إليه فلما قام على رأسه استيقظ الرجل فلما رآه وثب إليه فعانقه وقبله وسأله قال ما أصبت بعدي قال أصبت والله بعدك خيرا كثيرا أصبت والله بعدك أني مشيت الليلة بين السيف وبين رأسك ثلاث مرار فحجزني ما أصبت من العلم عن قتلك

(583) – Həsən rəvayət edir ki, bir kişi vəfat etdi və özündən sonra oğlunu və azad etdiyi köləsini qoyub getdi. Ölərkən köləsinə oğluna baxmasını vəsiyyəət etdi. Uşaq həddi buluğa çatanaqəd kölə heç nəyi əsirgəmədi – ona yaxşı baxdı və onu evləndirdi. O, köləyə: “Mənim üçün hazırlıq gör, elm dalınca gedəcəyəm” – dedi. O da

onun üçün hazırlıq gördü. O, alimin yanına gəlib ondan elm öyrənmək istədi. (Alim) dedi: "(Evinə) çıxıb getmək istədiyən zaman mənə söylə, sənə elm öyrədim". (Bir müddətdən sonra gənc oğlan alimin yanına gəlib) dedi: "Mən getmək istəyirəm, mənə öyrət". (Alim) dedi: "Allahdan qorx, səbirli ol və tələsmə!"

Həsən dedi: "Elə bütün xeyir bundadır".

Nəhayət o çıxıb getdi. O, bu nəsihətləri hələ unutmamışdı. Gəlib yurduna çatdıqda miniyindən yerə endi. Evinə gəldikdə orada zövcəsindən ayrı bir yerdə yatmış bir adam gördü. Zövcəsi də yatmışdı. O, (öz-özünə) dedi: "Vallahi, (mən bilmirəm) bunu nə üçün gözləyirəm, nə istəyirəm?" Sonra miniyinin yanına qayıdıb qılncı götürmək istədikdə (öz-özünə) dedi: "Allahdan qorx, səbirli ol və tələsmə!" O geri qayıdıb həmin adamın başının üstə dayanıb (öz-özünə): "Mən bunu gözləyən deyiləm" – dedi və yenidən miniyinin yanına döndü. Qılncını götürmək istədikdə nəsihətləri xatırlayıb geri qayıtdı. Gəlib onun başının üstə dayandıqda, o adam yuxudan oyandı. (Oyanan kimi) üstünə atılıb onu qucaqlayıb öpdü və soruşdu: "Məndən (ayrıldıqdan) sonra nəyə nail oldun?" Dedi: "Vallahi, səndən sonra çoxlu xeyir qazandım. Mən bu gecə sənin başınla qılncım arasında üç dəfə gedib gəldim və (səni öldürmək istədim). Lakin öyrəndiyim elm səni öldürməyə mənə mane oldu".

[İsnadı həsəndir]

267-ci fəsil. İşlərdə mülayim olmaq

٥٨٤- عن أشج عبد القيس قال قال لي النبي صلى الله عليه وسلم إن فيك لخلقين يحبهما الله قلت وما هما يا رسول الله قال الحلم والحياء قلت قدima كان أو حديثا قال قدima قلت الحمد لله الذي جبلني على خلقين أحبهما الله

(584) – Əşəc Abdülqeyis رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Səndə iki əxlaqi cəhət vardır ki, Allah onları sevir". Mən soruşdum: "Bunlar nələrdir, ya Rəsulallah?" O buyurdu: "Mülayimlik və həyalı olmaqdır". Mən soruşdum: "(Bunlar məndə) çoxdandır, yoxsa təzəlikcə baş verib?" O: "Çoxdandır!" – deyər cavab verdi.

Mən dedim: “Allahın sevdiyi bu iki əxlaqi cəhətləri məndə yaradan Allaha həmd olsun!”

[Səhihdir]

٥٨٥- عن أبي سعيد الخدري قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لأشج عبد القيس إن فيك لخصلتين يحبهما الله الحلم والأناة”

(585) – Əbu Səid əl-Xudri رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Əşəc Abdulqeyəsə رحمته الله dedi: “Səndə iki xislət vardır ki, Allah onları sevir. (Bunlar) mülayimlik və təmkinli olmaqdır”.

[Səhihdir]

٥٨٦- عن ابن عباس قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لأشج عبد القيس إن فيك لخصلتين يحبهما الله الحلم والأناة”

(586) – İbn Abbas رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Əşəc Abdulqeyəsə رحمته الله dedi: “Səndə iki xislət vardır ki, Allah onları sevir. (Bunlar) mülayimlik və təmkinli olmaqdır”.

[Səhihdir]

٥٨٧- قال حدثني هود بن عبد الله بن سعد سمع جده مزينة العبدى قال جاء الأشج يمشى حتى أخذ بيد النبي صلى الله عليه وسلم فقبلها فقال له النبي صلى الله عليه وسلم أما إن فيك لخلقين يحبهما الله ورسوله قال جبلا جبلا عليه أو خلقا معي قال لا بل جبلا جبلا عليه قال الحمد لله الذي جبلني على ما يحب الله ورسوله”

(587) – Məzidə əl-Abdi رحمته الله rəvayət edir ki, Əşəc Abdulqeyəsə رحمته الله Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib onun əlindən öpdü. Peyğəmbər ﷺ ona dedi: “Səndə iki əxlaqi cəhət vardır ki, Allah və Onun elçisi onları sevir”. Mən soruşdum: “Mənimlə birgə yaranıb, yoxsa mən özüm ona nail olmuşam?” O: “Sən özün ona nail olmusan!” – deyə cavab verdi. Mən dedim: “Allahın və Onun elçisinin sevdiyi bu iki əxlaqi cəhətləri məndə yaradan Allaha həmd olsun!”

[İsnadı zəifdir]

268-ci fəsil. Azğınlıq

۵۸۸- عن ابن عباس قال لو أن جبلا بغى على جبل لذك الباغي

(588) – İbn Abbas رحمه الله demişdir: “Əgər bir dağ başqa bir dağa qarşı azğınlıq etsəydi, azğınlıq edən (dağ) parça-parça edilərdi”.

[Səhihdir]

۵۸۹- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال احتجت النار والجنة فقالت النار يدخلني المتكبرون والمتجبرون وقالت الجنة لا يدخلني إلا الضعفاء والمساكين فقال للنار أنت عذابي أنتقم بك ممن شئت وقال للجنة أنت رحمتي أرحم بك ممن شئت

(589) – Əbu Hureyra رحمه الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Cəhənnəmlə Cənnət höcətləşdi. Cəhənnəm dedi: “Mənim içimə təkəbbürlülər və inadkarlar daxil olacaq”. Cənnət dedi: “Mənim içimə yalnız zəiflər və kəsiblər daxil olacaq”. (Allah) Cəhənnəmə buyurdu: “Sən Mənim əzabımsan. Səninlə dilədiyim kimsədən intiqam alaram”. Sonra Cənnətə buyurdu: “Sən Mənim rəhmətimсэн. Səninlə dilədiyim kimsəyə rəhm edərəm”.

[Səhihdir]

۵۹۰- عن فضالة بن عبيد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ثلاثة لا يسأل عنهم رجل فارق الجماعة وعصى إمامه فمات عاصيا فلا تسأل عنه وأمة أو عبد أبى من سيده وامرأة غاب زوجها وكفاها مؤونة الدنيا فتبرجت وتمرجت بعده وثلاثة لا يسأل عنهم رجل نازع الله رداءه فإن رداءه الكبرياء وإزاره عزه ورجل شك في أمر الله والقنوط من رحمة الله

(590) – Fudalə ibn Ubeyd رحمه الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Üç nəfər vardır ki, onlar sorğu-sual edilməzlər (Oda atılacaqlar):

– (Müsəlman) camaatdan ayrılıb imamına asi olan və asi olaraq ölən kimsə;

– Ağasından qaçan kölə və ya kəniz;

– O qadın ki, əri onu qoyub getmiş, özünə də kifayət qədər azuqə saxlamışdır. O isə açıq-saçıq geyib çölə çıxmış və özbaşınalıq etmişdir.

Yenə üç nəfər vardır ki, onlar sorğu-sual edilməzlər:

- Allahın libasına şərik olmaq istəyən kimsə. Belə ki, təkəb-bürlük və izzət Onun libaslarıdır;
- Allahın işinə şəkk edən kimsə;
- Allahın rəhmətindən ümidini kəsən adam".

[Səhihdir]

۵۹۱- قال حدثنا بكار بن عبد العزيز عن أبيه عن جده عن النبي صلى الله عليه وسلم قال كل ذنوب يؤخر الله منها ما شاء إلى يوم القيامة إلا البغى وعقوق الوالدين أو قطيعة الرحم يعجل لصاحبها في الدنيا قبل الموت"

(591) – Bəkkar ibn Abdulaziz رحمته الله atasından, o da babasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allah bütün günahlara görə dilədiyi cəzanı Qiyamət gününə saxlayır. Yalnız azgınlıq etmək və valideynlərin üzünə ağ olmaq, yaxud qohumluq əlaqələrini kəsmək istisnadır. Bu günah sahibinin cəzasını isə dünyada ikən ölməmişdən əvvəl verir".

[Səhihdir]

۵۹۲- عن أبي هريرة يقول يبصر أحكم القذاة في عين أخيه وينسى الجذل أو الجذع في عين نفسه"

(592) – Əbu Hureyra رحمته الله demişdir: "Sizdən biriniz qardaşının gözündə çöp görür, öz gözündəki tiri, yaxud kötüyü isə unudur".

[Səhihdir]

۵۹۳- حدثني معاوية بن قرة قال كنت مع معقل المزني فأماط أذى عن الطريق فرأيت شيئاً فبادرته فقال ما حملك على ما صنعت يا بن أخي قال رأيتك تصنع شيئاً فصنعتة قال أحسنت يا بن أخي سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول من أماط أذى عن طريق المسلمين كتب له حسنة ومن تقبلت له حسنة دخل الجنة"

(593) – Muaviyə ibn Qurra رحمته الله deyir ki, mən Mə'qəl əl-Muzəni ilə bir yerdə idim. O, (insanlara) əziyyət verən bir şeyi yoldan kənarlaşdırdı. Mən də (yolçuya əziyyət verən) bir şey gördüm və dərhal onu yoldan kənara atdım. (Mə'qəl) dedi: "Ey qardaş oğlu!

Səni bunu etməyə vadar edən nədir?" Mən dedim: "Sənin belə etdiyini gördüm deyə, mən də belə etdim". O dedi: "Əhsən sənə, ey qardaş oğlu! Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: "Kim müsəlmanların yolundan əziyyət verən bir şeyi kənar edərsə, ona bir savab yazılar. Kimin də savabı qəbul olunarsa, Cənnətə daxil olar".

[Həsəndir]

269-cu fəsil. Hədiyyəni qəbul etmək

٥٩٤- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم يقول تهادوا تحابوا

(594) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bir-birinizə hədiyyə verin ki, bir-birinizi sevəsiniz".

[Həsəndir]

٥٩٥- عن ثابت قال كان أنس يقول يا بني تباذلوا بينكم فإنه أود لما بينكم

(595) – Sabit rəvayət edir ki, Ənəs رəvayət edir ki, Ənəs رəvayət edir ki, Ənəs belə deyərdi: "Ey oğlanlarım! Malınızdan bir-birinizə xərcləyin (bir-birinizə hədiyyə verin). Çünki bu, aranızdakı məhəbbətin (artması üçün edilən işlərin) ən yaxşısıdır".

[İsnadı səhihdir]

270-ci fəsil. İnsanlara qəzəblənərkən hədiyyəni qəbul etməyə nə

٥٩٦- عن أبي هريرة قال أهدى رجل من بنى فزارة للنبي صلى الله عليه وسلم ناقة فعوضه فتسخطه فسمعت النبي صلى الله عليه وسلم على المنبر يقول يهدى أحدهم فأعوضه بقدر ما عندي ثم يسخطه وأيم الله لا أقبل بعد عامي هذا من العرب هدية إلا من قرشي أو أنصاري أو ثقي أو دوسي

(596) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Fəzara qəbiləsindən olan bir kişi Peyğəmbərə ﷺ hədiyyə verdi. Peyğəmbər ﷺ buna əvəz olaraq ona hədiyyə verdi. (Kişinin istədiyinə nail olmaması) onu

qəzəbləndirdi. Mən Peyğəmbərin ﷺ minbərdə ikən belə dediyini eşitdim: “Sizdən biriniz mənə hədiyyə verdikdə imkanım daxilində ona bunun əvəzini verirəm. (Lakin hədiyyənin az olması) onu qəzəbləndirir. Allaha and olsun ki, bu ildən etibarən mən qureyşlilər, ənsar, səqəfilər və dövsiiyəlilər istisna olmaqla, ərəblərdən hədiyyə qəbul etməyəcəyəm”.

[Səhihdir]

271-ci fəsil. Həyalı olmaq

۵۹۷ – حدثنا أبو مسعود عقبة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم إن مما أدرك الناس من كلام النبوة إذا لم تستحى فاصنع ما شئت

(597) – Əbu Məsud رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İlk peyğəmbərlik kəlamından insanların yadında qalan (zamanımıza qədər gəlib çatan) söz: “Utanmırsansa, istədiyini et” (sözüdür).

[Səhihdir]

۵۹۸ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال الإيمان بضع وستون أو بضع وسبعون شعبة أفضلها لا إله إلا الله وأدناها إمطة الأذى عن الطريق والحياء شعبة من الإيمان

(598) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İman altmış neçə, yaxud yetmiş neçə şöbədən ibarətdir. (Bu şöbələrədən) ən əfzəli “Lə ilahə illəllah”, (dərəcəsinə görə) ən aşağısı isə yoldan əziyyət verən şeyi götürməkdir. Həya da imanın şöbələrindəndir”.

[Səhihdir]

۵۹۹ – عن أبي سعيد قال كان النبي صلى الله عليه وسلم أشد حياء من عزاء في خدرها وكان إذا كره عرفناه في وجهه

(599) – Əbu Səid əl-Xudri رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ hücrəsinə çəkilmiş bakirə qızıdan daha həyalı idi. Nə isə xoşuna gəlmədikdə, bunu onun üzündən anlayardıq.

[Səhihdir]

(...) – Əbu Səid رضي الله عنه bu hədisi başqa isnadla da rəvayət etmişdir.

٦٠٠- عن عثمان وعائشة حدثاه أن أبا بكر استأذن على رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو مضطجع على فراش عائشة لا يسا مرط عائشة فأذن لأبي بكر وهو كذلك فقصى إليه حاجته ثم انصرف ثم استأذن عمر رضي الله عنه فأذن له وهو كذلك فقصى إليه حاجته ثم انصرف قال عثمان ثم استأذنت عليه فجلس وقال لعائشة اجمعي إليك ثيابك قال فقصيت إليه حاجتي ثم انصرفت قال فقالت عائشة يا رسول الله لم أرك فزعت لأبي بكر وعمر رضي الله عنهما كما فزعت لعثمان قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن عثمان رجل حيي وإني خشيت إن أذنت له وأنا على تلك الحال أن لا يبلغ إلى في حاجته"

(600) – Osman رضي الله عنه və Aişə رضي الله عنها rəvayət edirlər ki, Peyğəmbər ﷺ Aişənin yatağında ikən, əynində də Aişənin رضي الله عنها əbası olduğu halda Əbu Bəkr رضي الله عنه Peyğəmbərin ﷺ yanına girmək üçün izin istədi. Peyğəmbər ﷺ elə o vəziyyətdə də ona izin verdi. Əbu Bəkr رضي الله عنه sözünü deyib çıxıb getdi. Sonra Ömər رضي الله عنه (içəri girmək üçün) izin istədi. Peyğəmbər ﷺ həmin vəziyyətdə ona izin verdi. Ömər رضي الله عنه sözünü deyib çıxıb getdi.

Osman رضي الله عنه dedi: "Sonra mən izin istədim. O qalxıb oturdu və Aişəyə رضي الله عنها: "Paltarının ətəyini yığ"– dedi. Mən sözümü deyib çıxıb getdim. Aişə رضي الله عنها dedi: "Ey Allahın elçisi! Heç Osmandan çəkindiyin kimi, Əbu Bəkr və Ömərdən çəkinmədin?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Osman utancaq adamdır. Mən qorxdum ki, o vəziyyətdə ona izin versəm, istədiyini mənə deməsin".

[Səhihdir]

٦٠١- عن أنس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما كان الحياء في شيء إلا زانه ولا كان الفحش في شيء إلا شانه"

(601) – Ənəs ibn Məlik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Utancaqlıq, olduğu hər bir şeyi gözəlləşdirər. Ədəbsizlik isə olduğu hər bir şeyi alçaldar".

[Səhihdir]

٦٠٢- عن سالم عن أبيه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم مر برجل يعظ أخاه في الحياء فقال دعه فإن الحياء من الإيمان"

(602) – Səlim atasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ qardaşına həyalı olmağı nəsihət edən bir kişinin yanından keçərkən dedi: "Onu burax! Çünki həya imandandır".

[Səhihdir]

(...) – عن ابن عمر قال مر النبي صلى الله عليه وسلم على رجل يعاتب أخاه في الحياء كأنه يقول أضرب بك فقال دعه فإن الحياء من الإيمان"

(...) – İbn Ömər رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ qardaşını həyalı olmadığına görə danlayıb: "Bu sənə xələl gətirir",- deyən bir kişinin yanından keçərkən dedi: "Onu burax, çünki həya imandandır".

[Səhihdir]

٦٠٣- عن عائشة قالت كان النبي صلى الله عليه وسلم مضطجعا في بيتي كاشفا عن فخذه أو ساقيه فاستأذن أبو بكر رضي الله عنه فأذن له كذلك فتحدث ثم استأذن عمر رضي الله عنه فأذن له كذلك ثم تحدث ثم استأذن عثمان رضي الله عنه فجلس النبي صلى الله عليه وسلم وسوى ثيابه قال محمد ولا أقول في يوم واحد فدخل فتحدث فلما خرج قال قلت يا رسول الله دخل أبو بكر فلم تهش ولم تناله ثم دخل عمر فلم تهش ولم تناله ثم دخل عثمان فجلست وسويت ثيابك قال ألا أستحيى من رجل تستحيى منه الملائكة"

(603) – Aişə رəvayət edirlər ki, Peyğəmbər ﷺ evində ikən ayaqlarının üstünü açıb uzanmışdı. Əbu Bəkr رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ olduğu vəziyyətdə ona (içəri girmək üçün) izin verdi. Əbu Bəkr sözünü ona dedi. Sonra Ömər رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ olduğu vəziyyətdə ona (içəri girmək üçün) izin verdi. Ömər də sözünü dedi. Sonra Osman رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ olduğu vəziyyətdə ona (içəri girmək üçün) izin verdi. O qalxıb oturdu və paltarının ətəyini aşağı saldı. (Rəvayətdən Muhəmməd deyir ki, bütün bu hadisənin bir gündə baş verdiyini deyə bilmə-rəm). Osman sözünü deyib çıxıb getdi. Mən dedim: "Ey Allahın elçisi! Əbu Bəkr içəri daxil olduqda sən yerindən tərpənmədin,

ona məhəl qoymadın. Ömər عليه السلام içəri daxil olduqda da sən yerindən tərpənmədin, ona məhəl qoymadın. Osman عليه السلام içəri girdikdə isə qalxıb oturdun, paltarını da düzəltədin". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Mələklərin utandığı bir insandan mən utanmayımı?".

[Səhihdir]

272-ci fəsil. Səhər olduqda nə deyilməlidir

٦٠٤ - عن أبي هريرة قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا أصبح قال أصبحنا وأصبح الملك لله والحمد لله لا شريك له لا إله إلا الله وإليه النشور وإذا أمسى قال أمسينا وأمسى الملك لله والحمد لله لا شريك له لا إله إلا الله وإليه المصير

(604) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səhər olduqda deyərdi: "Səhərə çıxdıq, mülk də Allahın olaraq səhərə çıxdı. Bütün həmdlər Allaha məxsusdur. Onun şəriki yoxdur. Allahdan başqa məbud yoxdur. Qayıdış da Onadır!" Axşam olduqda isə deyərdi: "Axşama çıxdıq, mülk də Allahın olaraq axşama çıxdı. Bütün həmdlər Allaha məxsusdur. Onun şəriki yoxdur. Allahdan başqa məbud yoxdur. Dönüş də Onadır!"

[Bu ləfz ilə zəifdir]

273-cü fəsil. Özündən başqasına dua edənin duası

٦٠٥ - عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الكريم بن الكريم بن الكريم بن يوسف بن يعقوب بن إسحاق بن إبراهيم خليل الرحمن تبارك وتعالى قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لو لبثت في السجن ما لبث يوسف ثم جاءني الداعي لأجبت إذ جاءه الرسول فقال "ارجع إلى ربك فاسأله ما بال النسوة اللاتي قطعن أيديهن" ورحمة الله على لوط إن كان ليأوى إلى ركن شديد إذ قال لقومه "لو أن لي بكم قوة أو آوى إلى ركن شديد" فما بعث الله بعده من نبي إلا في ثروة من قومه

(605) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Uca və ulu ər-Rəhmanın ən sevimlisi olan İbrahimin oğlu İshaq, (İshaqın) oğlu Yəqub, (Yəqubun) oğlu Yusuf möhtərəm (peyğəmbər)dir,

(özü də) möhtərəm (peyğəmbərin) oğludur, (atası da) möhtərəm (peyğəmbərin) oğludur, (babası da) möhtərəm (peyğəmbərin) oğludur". Peyğəmbər ﷺ davam edib dedi: "Əgər Yusufun qaldığı qədər mən zindanda qalsaydım, sonra da yanıma (məni zindandan çıxmağa) çağıran elçi gəlsəydi, (onun dəvətini) qəbul edərdim. Lakin onun yanına elçi gəldiyi zaman o belə demişdi: **"Ağanın yanına qayıt və soruş ki, əllərini kəsən qadınların məqsədi nə idi?"**¹ Allah rəhmət eləsin Lut peyğəmbərə. O möhkəm bir dayağa söykənərkən qövmünə belə demişdi: "Kaş ki, sizə çatan bir qüvvəm olaydı, yaxud möhkəm bir dayağa söykənəydim". Allah Lutdan sonra göndərdiyi hər peyğəmbəri qövmündən olan möhkəm bir dayaq və camaatla göndərdi.

[Həsən səhihdir]

274-cü fəsil. Dualardan ancaq xalis olanı (qəbul olunur)

٦٠٦- عن عبد الرحمن بن يزيد قال كان الربيع يأتي علقمة يوم الجمعة فإذا لم أكن ثمّة أرسلوا إلى فجاء مرة ولست ثمّة فلقيني علقمة وقال لي ألم تر ما جاء به الربيع قال ألم تر أكثر ما يدعو الناس وما أقل إجابتهم وذلك أن الله عز وجل لا يقبل إلا الناخلة من الدعاء قلت أو ليس قد قال ذلك عبد الله قال وما قال قال قال عبد الله لا يسمع الله من مسمع ولا من وراء ولا لاعب إلا داع دعا يثبت من قلبه قال فذكر علقمة قال نعم"

(606) – Abdurrəhman ibn Yezid rəvayət edir ki, Rabi cümə günləri Alqamənin yanına gəlirdi. Mən orada olmadıqda arxamca adam göndərərdilər. Bir dəfə Rabi gəldi, mən isə orada yox idim. Alqamə mənimlə rastlaşdı və mənə dedi: "Rabinin gətirdiyi xəbəri bilirsənmi? Məgər insanların nə qədər çox dua etdiklərini, amma dualarının nə qədər az qəbul olduğunu görmürsənmi? Çünki Allah ﷻ dualardan ancaq xalis olanını qəbul edir". Mən dedim: "Məgər Abdullah (ﷺ) bunu deməmişdi?" (Alqamə) dedi: "(Abdullah) nə

¹ Yusuf, 50.

demişdi?" Mən dedim: "Abdullah عليه السلام demişdi: "Allah təala nə (səsini camaata) eşitdirən adamdan, nə özünü göstərən riyakardan, nə də rişxənd edən adamdan (duanı) qəbul etməz. O, yalnız qəlbindən gələn ixlasla dua edənin duasını qəbul edər". Alqamə bunu xatırlayıb: "Bəli!" – dedi.

[İsnadı səhihdir]

275-ci fəsil. İnsan qətiyyətlə dua etməlidir, çünki Allahı məcbur edən yoxdur

٦٠٧ – عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا دعا أحدكم فلا يقول إن شئت وليعظم المسألة وليعظم الرغبة فإن الله لا يعظم عليه شيء أعطاه

(607) – Əbu Hureyra عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biri dua edərkən: "İstəyirsənsə..." – deməsin. Qoy istədiyini qətiyyətlə istəsin və (ona) rəğbətini artırsın. Çünki Allahın verdiyi şey Ona böyük görünməz".

[Səhihdir]

٦٠٨ – عن أنس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا دعا أحدكم فليعزم في الدعاء ولا يقل اللهم إن شئت فأعطني فإن الله لا مستكره له

(608) – Ənəs عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz dua etdikdə qətiyyətlə dua etsin və deməsin ki: "Allahım! İstəyirsənsə (filan şeyi) mənə ver!" Çünki Allahı məcbur edən yoxdur".

[Səhihdir]

276-cı fəsil. Dua edərkən əlləri (göyə) qaldırmaq

٦٠٩ – عن أبي نعيم وهو وهب قال رأيت بن عمر وابن الزبير يدعوان يديران بالراحتين على الوجه

(609) – Əbu Nueym Vəhb deyir ki, mən ibn Öməri رحمته الله və ibn Zubeyri رحمته الله gördüm. Onlar dua etdikdə ovuclarını üzə tərəf çevirərdilər”.

[İsnadı zəifdir]

٦١٠ – عن عائشة رضي الله عنها زعم أنه سمعه منها أنها رأت النبي صلى الله عليه وسلم يدعو رافعا يديه يقول إنما أنا بشر فلا تعاقبني أيما رجل من المؤمنين أدبته أو شتمته فلا تعاقبني فيه”

(610) – Aişə رحمته الله Peyğəmbərin ﷺ əllərini (göyə) qaldırıb belə dua etdiyini gördü: “Mən ancaq bir insanam, mənə cəzalandırma. Möminlərdən hansı adama əziyyət vermişəmsə və yaxud ona pis söz demişəmsə, buna görə mənə cəzalandırma!”

[Səhih li-ğeyrihi]

٦١١ – عن أبي هريرة قال قدم الطفيل بن عمرو الدوسي على رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله إن دوسا قد عصت وأبت فادع الله عليها فاستقبل رسول الله صلى الله عليه وسلم القبلة ورفع يديه فظن الناس أنه يدعو عليهم فقال اللهم اهد دوسا وأنت بهم”

(611) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Tufeyl ibn Amr əd-Dövs Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Ey Allahın elçisi! Dövs qəbiləsi asilik etmiş və (haqdan) üz çevirmişdir. Onların əleyhinə Allaha dua et!” Peyğəmbər ﷺ üzünü qibləyə tutub əllərini (göyə) qaldırdı. Camaat elə zənn etdi ki, Peyğəmbər ﷺ onlara bəddua edəcək. (O isə əksinə): “Allahım! Dövs qəbiləsini doğru yola yönəlt və onları (haqqa) gətir”– deyə dua etdi.

[Səhihdir]

٦١٢ – عن أنس قال قحط المطر عاما فقام بعض المسلمين إلى النبي صلى الله عليه وسلم يوم الجمعة فقال يا رسول الله قحط المطر وأجدبت الأرض وهلك المال فرفع يديه وما يرى في السماء من سحابة فمد يديه حتى رأيت بياض إبطيه يستسقى الله فما صلينا الجمعة حتى أهدم الشاب القريب الدار الرجوع إلى أهله فدامت الجمعة فلما كانت الجمعة التي تليها فقال يا رسول الله تهدمت البيوت واحتبس الركبان فتبسم لسرعة ملالة بن آدم وقال بيده اللهم حوالينا ولا علينا فتكشطت عن المدينة”

(612) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir il quraqlıq oldu. Müsəlmanlardan bəzisi cümə günü Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Ey Allahın elçisi! Quraqlıq üz verdi, torpaqda çatlar əmələ gəldi, malımız da zay oldu”. Peyğəmbər ﷺ əllərini(göyə) qaldırdı. Göydə bir dənə də olsun bulud görünmürdü. Peyğəmbər ﷺ hər iki qoltuğunun altının ağılığı görünənədək əllərini uzadıb Allahdan yağmur dilədi. Biz cümə namazını elə təzə qılmışdıq ki, evləri yaxın olan gənclər ailələrinin yanına tələsdilər. (Bu yağış növbəti) cüməyədək davam etdi. Növbəti cümə olduqda (səhabələrdən biri) dedi: “Ey Allahın elçisi! Evlər uçdu, müsafirlər yolda qaldı”. Peyğəmbər ﷺ bəşər övladının bu tezliklə təngə gəlməsinə gülümsədi və əlini qaldıraraq dua etdi: “Allahım! (Yağışı) Üzərimizə deyil, ətrafımıza (yağdır)!” Beləliklə (buludlar) Mədinənin üzərindən çəkilib getdi.

[Səhihdir]

٦١٣- عن عائشة رضي الله عنها أنها رأت النبي صلى الله عليه وسلم يدعو رافعا يديه يقول اللهم إنما أنا بشر فلا تعاقبني أيما رجل من المؤمنين أديته أو شتمته فلا تعاقبني فيه"

(613) – Aişə رضي الله عنها Peyğəmbərin ﷺ əllərini (göyə) qaldıraraq belə dua etdiyini görmüşdü: “Mən ancaq bir insanam, məni cəzalandırma. Möminlərdən hansı adama əziyyət vermişəmsə və yaxud ona pis söz demişəmsə, buna görə məni cəzalandırma!”

[Səhihdir]

٦١٤- عن جابر بن عبد الله أن الطفيل بن عمرو قال للنبي صلى الله عليه وسلم هل لك في حصن ومنعة حصن دوس قال فأبى رسول الله صلى الله عليه وسلم لما دخر الله للأنصار فهاجر الطفيل وهاجر معه رجل من قومه فمرض الرجل فضجر أو كلمة شبيهة بها فحبا إلى قرن فأخذ مشقفا فقطع ودجيه فمات فرأه الطفيل في المنام قال ما فعل بك قال غفر لي بهجرتي إلى النبي صلى الله عليه وسلم قال ما شأن يديك قال فقيل إنا لا نصلح منك ما أفسدت من يديك قال فقصها الطفيل على النبي صلى الله عليه وسلم فقال اللهم وليديه فاغفر ورفع يديه"

(614) – Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Tufeyl ibn Amr رضي الله عنه Peyğəmbərə ﷺ dedi: “İstəməzdin ki, sənin Dövs qəbiləsinin qalası

kimi bir qalan və ya möhkəm bir dayağın olsun?" Allah onu ənsarların yanına (hicrət etməyə) hazırladığı üçün Peyğəmbər ﷺ bu təklifdən imtina etdi. (Peyğəmbər ﷺ Mədinəyə hicrət etdikdən sonra) Tufeyl رضى الله عنه öz tayfasından olan bir kişi ilə Mədinəyə hicrət etdi. Kişi yolda xəstələndi və çox sıxıldı. O, diz üstə sürünərək ox qabına yaxınlaşdı. Oradan oxun ucunu çıxarıb qollarının damarlarını kəsdi və öldü. Tufeyl رضى الله عنه onu yuxusunda görüb soruşdu: "(Öləndən sonra) sənə nə etdilər?" O dedi: "Peyğəmbərin ﷺ yanına hicrət etdiyimə görə məni bağışladılar". Tufeyl رضى الله عنه soruşdu: "Bəs qolların necədir?" O dedi: "Mənə dedilər ki: "Qollarına elədiyini düzəldə bilmərik". Tufeyl رضى الله عنه bunu Peyğəmbərə ﷺ danışdı. O da əllərini (göyə) qaldırıb: "Allahım, onun qollarını da bağışla!" – deyərək dua etdi.

[Zəifdir]

٦١٥ – عن أنس بن مالك قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يتعوذ بقول اللهم إني أعوذ بك من الكسل وأعوذ بك من الجبن وأعوذ بك من الهرم وأعوذ بك من البخل

(615) – Ənəs رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Allaha sığınub deyərdi: "Allahım! Tənbəllikdən Sənə sığınıram! Qorxaqlıqdan Sənə sığınıram! Qocalıqdan Sənə sığınıram! Xəsislikdən Sənə sığınıram!"

[Səhihdir]

٦١٦ – عن أبي هريرة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال قال الله عز وجل أنا عند ظن عبدي وأنا معه إذا دعاني

(616) – Əbu Hureyra رضى الله عنه Peyğəmbərdən ﷺ rəvayət edir ki, Allah ﷻ dedi: "Mən qulumun bərəmdəki zənni yanında yam. Mənə dua etdikcə onunlayam."

[Səhihdir]

277-ci fəsil. İstiğfarın¹ ən fəzilətli

٦١٧- عن شدداد بن أوس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال سيد الاستغفار اللهم أنت ربي لا إله إلا أنت خلقتني وأنا عبدك وأنا على عهدك ووعدك ما استطعت أبوء لك بنعمتك وأبوء لك بذنبي فاغفر لي فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت أعوذ بك من شر ما صنعت إذا قال حين يمسي فمات دخل الجنة أو كان من أهل الجنة وإذا قال حين يصبح فمات من يومه مثله

(617) – Şəddad ibn Əvs رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ən fəzilətli istiğfar (belədir): "Allahım! Sən mənim Rəbbimsən. Səndən başqa məbud yoxdur. Məni Sən yaratdın və mən Sənin qulunam. Gücüm çatan qədər Sənə verdim əhdə və vədə sadıqəm. Mənə verdiyin neməti etiraf edirəm və günahımı boynuma alıram. Məni bağışla! Şübhəsiz ki, günahları yalnız Sən bağışlayırsan. Etdiklərimin şərindən Sənə sığınırım". (Kim bunu) axşam oxuduqdan sonra ölsə, Cənnətə girər, yaxud Cənnət əhlindən olar, (hələ) səhər oxuduqdan sonra ölsə, Cənnətə girər, yaxud Cənnət əhlindən olar.

[Səhihdir]

٦١٨- عن ابن عمر قال إن كنا لنعد في المجلس للنبي صلى الله عليه وسلم رب اغفر لي وتب علي إنك أنت التواب الرحيم مائة مرة

(618) – İbn Ömər رəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ məclisində olanda onun yüz dəfə: "Ey Rəbbim! Məni bağışla, mənim tövbəmi qəbul et! Şübhəsiz ki, Sən tövbələri qəbul Edənsən, Bağışlayan-sən!" – dediyini sayardıq.

[Səhihdir]

٦١٩- عن عائشة رضي الله عنها قالت صلى رسول الله صلى الله عليه وسلم الضحى ثم قال اللهم اغفر لي وتب علي إنك أنت التواب الرحيم حتى قالها مائة مرة

¹ Allaha yalvararaq günahlarının bağışlanmasını istəmək.

(619) – Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ duha namazını qıldıqdan sonra ﷺ yüz dəfə: “Ey Rəbbim! Məni bağışla, mənim tövbəmi qəbul et! Şübhəsiz ki, Sən tövbələri qəbul edənsən, Bağışlayasan!” – dedi.

[İsnadı səhihdir]

٦٢٠ – حدثني شدداد بن أوس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال سيد الاستغفار أن يقول اللهم أنت ربي لا إله إلا أنت خلقتني وأنا عبدك وأنا على عهدك ووعدك ما استطعت وأعوذ بك من شر ما صنعت أبوء لك بنعمتك وأبوء لك بذنبي فاغفر لي فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت قال من قالها من النهار موقناً بها فمات من يومه قبل أن يمسي فهو من أهل الجنة ومن قالها من الليل وهو موقن بها فمات قبل أن يصبح فهو من أهل الجنة

(620) – Şəddad ibn Əvs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ən fəzilətli istiğfar (belədir): “Allahım! Sən mənim Rəbbimsən. Səndən başqa məbud yoxdur. Məni sən yaratdın və mən sənin qulunam. Gücüm çatan qədər Sənə verdim əhdə və vədə sadıqəm. Etdiklərimin şərindən Sənə sığınırım. Mənə verdiyin neməti etiraf edirəm və günahımı boynuma alıram. Məni bağışla! Şübhəsiz ki, günahları yalnız Sən bağışlayırsan”. (Kim) gündüz vaxtı yəqinliklə bu duanı oxusa, sonra da həmin gün axşam düşənə qədər ölsə, Cənnət əhlindən olar. (Kim) axşam vaxtı yəqinliklə bu duanı oxusa, sonra da səhər açılana qədər ölsə, Cənnət əhlindən olar”.

[Səhihdir]

٦٢١ – يحدث عبد الله بن عمر قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول توبوا إلى الله فإني أتوب إليه كل يوم مائة مرة

(621) – Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allaha tövbə edin! Mən hər gün Ona yüz dəfə tövbə edirəm”.

[Səhihdir]

٦٢٢ – عن كعب بن عجرة قال معقبات لا يخيب قائلهن سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر مائة مرة

(622) – Kə'b ibn Uca ر.ه.ه. demişdir: “Namazı bitirdikdən sonra oxunan zikrlər vardır ki, yüz dəfə bunları deyən kimsə ziyana uğramaz: Allah pak və müqəddəsdür! Allaha həmd olsun! Allahdan başqa məbud yoxdur! Allah ən böyükdür”.

[Səhihdir]

278-ci fəsil. Qardaşını görməyə-görməyə (onun üçün) dua etmək

٦٢٣- عن عبد الله بن عمرو عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أسرع الدعاء إجابة دعاء غائب لغائب

(623) – Abdullah ibn Amr ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ən tez qəbul olunan dua, qaibin qaib üçün (ayrı düşmüş qardaşların bir-biri üçün) etdiyi duadır”.

[Zəifdir]

٦٢٤- عن أبي بكر الصديق رضي الله عنه إن دعوة الأخ في الله تستجاب

(624) – Əbu Bəkr ر.ه.ه. demişdir: “Allah yolunda qardaş olanın duası qəbuldur”.

[İsnadı səhihdir]

٦٢٥- عن صفوان بن عبد الله بن صفوان وكانت تحته الدرداء بنت أبي الدرداء قال قدمت عليهم الشام فوجدت أم الدرداء في البيت ولم أجد أبا الدرداء قالت أتريد الحج العام قلت نعم قالت فادع الله لنا بخير فإن النبي صلى الله عليه وسلم كان يقول إن دعوة المرء المسلم مستجابة لأخيه بظهر الغيب عند رأسه ملك موكل كلما دعا لأخيه بخير قال آمين ولك بمثل قال فلقبت أبا الدرداء في السوق فقال مثل ذلك يأتى عن النبي صلى الله عليه وسلم

(625) – Əbu Dərdanın ر.ه.ه. kürəkəni Səfvan ibn Abdullah ibn Səfvan ر.ه.ه. rəvayət edir ki, mən Şama (yoldaşımın ata-anasının) yanına gəldikdə Ummu Dərda ر.ه.ه. evdə idi. Əbu Dərda ر.ه.ه. isə yox idi. (Qayınanam) soruşdu: “Bu il həcc ziyarətinə getmək istəyirsən?” Mən: “Bəli!”– deyə cavab verdim. O buyurdu: “Elə isə

bizim üçün Allaha xeyirli dualar et!" Çünki Peyğəmbər ﷺ deyərdi: "Həqiqətən, müsəlman bəndənin yanında olmayan qardaşı üçün etdiyi dua qəbuldur. Dua edənin başı üstə təyin olunmuş bir mələk vardır. Qardaşı üçün dua edib hər dəfə xeyir dilədikdə mələk: "Amin! Sənə də onun misli qədər çatsın" – deyər.

Sonra mən bazarda Əbu Dərdə رضي الله عنه ilə rastlaşdım. O da bunu mənə Peyğəmbərdən ﷺ eynilə rəvayət etdi.

[Səhihdir]

٦٢٦ – عن عبد الله بن عمرو قال قال رجل اللهم اغفر لي ولمحمد وحدنا فقال النبي صلى الله عليه وسلم لقد حجبته عن ناس كثير

(626) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi dedi: "Allahım! Ancaq məni və Muhəmmədi bağışla". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sən artıq məğfirəti çox insanlardan məhrum etdin".

[Səhihdir]

٦٢٧ – عن ابن عمر قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يستغفر الله في المجلس مائة مرة رب اغفر لي وتب علي وارحمني انك أنت التواب الرحيم

(627) – Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ məclisdə yüz dəfə: "Ey Rəbbim! Məni bağışla, mənim tövbəmi qəbul et, mənə rəhm et! Şübhəsiz ki, Sən Tövbələri qəbul edənsən, Bağışlayansan!" – deyərdi.

[Səhihdir]

279-cu fəsil

٦٢٨ – عن ابن عمر قال اني لأدعو في كل شيء من أمري حتى أن يفسح الله في مشي دابتي حتى أرى من ذلك ما يسرنى

(628) – İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: "Mən bütün işlərimdə, hətta heyvanımın yerişinin daha da yaxşılaşması üçün belə Allaha dua edirəm. Nəhayət, bunun məni sevindirdiyini görürəm".

[İsnadı zəifdir]

٦٢٩ – عن عمرو بن ميمون الأودي عن عمر أنه كان فيما يدعو اللهم توفني مع الأبرار ولا تخلفني في الأشرار وألحقني بالأخيار"

(629) – Amr rəvayət edir ki, Ömər رحمته belə dua edərdi: "Allahım! Mənim canımı yaxşı insanlarla birlikdə al, məni pis insanların arasında buraxma və məni xeyirxah insanlara qovuşdur".

[İsnadı səhihdir]

٦٣٠ – حدثنا شقيق قال كان عبد الله يكثر أن يدعو بهؤلاء الدعوات ربنا أصلح بيننا واهدنا سبيل الإسلام ونجنا من الظلمات إلى النور و اصرف عنا الفواحش ما ظهر منها وما بطن وبارك لنا في أسماعنا وأبصارنا وقلوبنا وأزواجنا وذرياتنا وتب علينا انك أنت التواب الرحيم واجعلنا شاكرين لنعمتك مثنين بها قائلين بها وأتممها علينا"

(630) – Şəqiğ rəvayət edir ki, Abdullah رحمته çoxlu-çoxlu bu duaları edərdi: "Ey Rəbbimiz! Bizim aramızdakı münasibətləri düzəlt, bizi İslam yoluna yönəlt, bizi zülmətlərdən qurtarıb nura çıxart. Aşkara çıxan və gizlin qalan yaramaz əməlləri (və pis sözləri) bizdən uzaq et. Qulaqlarımıza, gözlərimizə, qəlblərimizə, zövcələrimizə və nəsilələrimizə bərəkət ver. Bizim tövbələrimizi qəbul et. Həqiqətən, Sən Tövbələri Qəbul Edən, Rəhmlisən! Bizləri Sənin nemətlərinə şükr edən, onları tərifiylən, onlar barədə danışan kimsələrdən et və bizə Öz nemətlərini tamamla".

[Səhihdir]

٦٣١ – عن ثابت قال كان أنس إذا دعا لأخيه يقول جعل الله عليه صلاة قوم أبرار ليسوا بظلمة ولا فجار يقومون الليل ويصومون النهار"

(631) – Sabit rəvayət edir ki, Ənəs ibn Malik رحمته qardaşı üçün dua edib deyərdi: "Zalımlardan və günahkarlardan olmayan, gecələri namaz qılıb gündüzləri oruc tutan bir camaatın duasını Allah onun üzərinə eləsin".

[Səhihdir]

٦٣٢ – عن عمرو بن حريث يقول ذهب بي أمي إلى النبي صلى الله عليه وسلم فمسح على رأسي ودعا لي بالرزق"

(632) – Amr ibn Hureys رضي الله عنه deyir ki, anam məni Peyğəmbər ﷺ yanına apardı. O mənim başımı sığalladı və ruzimin artması üçün dua etdi.

[Səhihdir]

٦٣٣ – أخبرني أبي عن أنس بن مالك قال قيل له ان اخوانك أتوك من البصرة وهو يومئذ بالزاوية لتدعو الله لهم قال اللهم اغفر لنا وارحمنا وأتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار فاستزادوه فقال مثلها فقال ان أوتيتم هذا فقد أوتيتم خير الدنيا والآخرة

(633) – Abdullah ər-Rumi rəvayət edir ki, Ənəsə رضي الله عنه dedilər: “Qardaşların Bəsrədən sənənin yanına gəliblər ki, onlar üçün dua edəsən”. O dedi: “Allahım! Bizi bağışla və bizə rəhm et. Bizə dünyada da yaxşılıq (gözəl nemətlər) ver, axirətdə də yaxşılıq (Cənnət) ver və bizi Cəhənnəm əzabından qoru!” Ondan bir az da dua etməsini xahiş etdilər. Yenə həmin duanı etdi. Sonra da dedi: “Əgər bunlar sizə verilsə, dünya və Axirətdə olan xeyrə nail olarsınız”.

[İsnadı səhihdir]

٦٣٤ – حدثنا أنس بن مالك قال أخذ النبي صلى الله عليه وسلم غصنا فنفضه فلم ينفض ثم نفضه فلم ينفض ثم نفضه فانتفض قال ان سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله ينفض الخطايا كما تنفض الشجرة ورقها

(634) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir bu-dağ götürüb onu silkələdi, lakin yarpaqları tökülmədi. Bir də silkələdi, yarpaqları tökülmədi. Bir də silkələdi, yenə tökülmədi. Sonra dedi: “Allah pak və müqəddəsdir, Allaha həmd olsun və Allahdan başqa məbud yoxdur (sözləri), ağac öz yarpaqlarını tökdüyü kimi günahları aparır”.

[Həsəndir]

٦٣٥ – عن أنس يقول أتت امرأة النبي صلى الله عليه وسلم تشكو اليه الحاجة أو بعض الحاجة فقال ألا أدلك على خير من ذلك تهللين الله ثلاثا وثلاثين عند منامك وتسبحين ثلاثا وثلاثين وتحمدين أربعاً وثلاثين فتلك مائة خير من الدنيا وما فيها

(635) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir qadın öz işlərindən, yaxud bəzi işlərindən şikayət etmək üçün Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sənə bundan da xeyirlisini göstərimmi? Yatmaq istədikdə Allaha otuz üç dəfə təhlil¹, otuz üç dəfə təsbih² və otuz dörd dəfə təhmüd³ et. Bu yüz dua (sənin üçün) dünya və içindəkilərdən daha xeyirlidir”.

[İsnadı zəifdir]

٦٣٦ – قال النبي صلى الله عليه وسلم من هلك مائة وسبح مائة وكبر مائة خير له من عشر رقاب يعتقها وسبع بدنات ينحرها

(636) – Peyğəmbər ﷺ demişdir: “Bir kimsənin yüz dəfə təhlil, yüz dəfə təsbih və yüz dəfə təkbir⁴ etməsi, onun üçün on nəfər qulu azad etməkdən və yeddi dəvəni qurban kəsməkdən daha xeyirlidir”.

[Zəifdir]

٦٣٧ – أتى النبي صلى الله عليه وسلم رجل فقال يا رسول الله! أي الدعاء أفضل؟ قال: “سل الله العفو والعافية في الدنيا والآخرة”. ثم أتاه الغد. فقال: يا نبي الله! أي الدعاء أفضل؟ قال: “سل الله العفو والعافية في الدنيا والآخرة ، فإذا أعطيت العافية في الدنيا والآخرة ، فقد أفلحت”.

(637) – Bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Ey Allahın elçisi! Hansı dua daha fəzilətlidir?” O dedi: “Allahdan dünyada və Axirətdə bağışlanma və salamatlıq dilə”. Kişi ertəsi gün yenə gəlib soruşdu: “Ey Allahın peyğəmbəri! Hansı dua daha fəzilətlidir?” O dedi: “Allahdan dünyada və Axirətdə bağışlanma və salamatlıq dilə. Əgər dünyada və Axirətdə sənə salamatlıq nəsib olsa, nicat tapmış olarsan”.

[Səhihdir]

¹ “Lə iləhə illəllah” demək.

² “Subhanəllah” demək.

³ “Əlhəmdulilləh” demək.

⁴ “Allahu Əkbər” demək.

٦٣٨ – عن أبي ذر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أحب الكلام الى الله سبحانه الله لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير لا حول ولا قوة الا بالله سبحانه الله وبحمده"

(638) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allaha ən sevimli olan sözlər: "Allah pak və müqəddəsdir. Onun heç bir şəriki yoxdur. Mülk Ona məxsusdur, həmd Ona aiddir və O, hər şeyə qadirdir. Qüdrət və qüvvət yalnız Ona məxsusdur. Allah pak və müqəddəsdir. Ona həmd olsun" (sözləridir).

[İsnadı səhihdir]

٦٣٩ – عن عائشة رضي الله عنها قالت دخل علي النبي صلى الله عليه وسلم وأنا أصلي وله حاجة فأبطأت عليه قال يا عائشة عليك بجمال الدعاء وجوامعه فلما انصرفت قلت يا رسول الله وما جمل الدعاء وجوامعه قال قلني اللهم اني أسألك من الخير كله عاجله وأجله ما علمت منه وما لم أعلم وأعوذ بك من الشر كله عاجله وأجله ما علمت منه وما لم أعلم وأسألك الجنة وما قرب إليها من قول أو عمل وأعوذ بك من النار وما قرب إليها من قول أو عمل وأسألك مما سألك به محمد وأعوذ بك مما تعوذ منه محمد وما قضيت لي من قضاء فاجعل عاقبته رشدا"

(639) – Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, mən namaz qılarkən Peyğəmbər ﷺ bir işdən ötrü yanıma gəldi. Mən ləng tərpendim. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ey Aişə! Çalış qısa və mənalı dualar edəsən!" O çıxıb gedərkən dedim: "Ey Allahın elçisi! Qısa və mənalı dualar nədir?" O buyurdu: "De: "Allahım! Xeyrin hamısını, istər dünyadakını, istərsə Axirətdəkini, istər bildiklərimi, istərsə bilmədiklərimi Səndən diləyirəm. Şərin hamısından, istər dünyadakından, istərsə Axirətdəkindən, istər bildiklərimindən, istərsə bilmədiklərimdən Sənə sığınırım. Cənnəti və ona yaxınlaşdıran hər bir sözü və əməli Səndən diləyirəm. Cəhənnəmdən və ona yaxınlaşdıran hər bir sözdən və əməldən Sənə sığınırım. Muhəmmədin ﷺ Səndən istədiyini mən də Səndən istəyirəm və Muhəmmədin ﷺ Sənə sığındığı şeydən mən də Sənə sığınırım. Mənim üçün qəzavü-qədərdən nə hazırlamısan, onun aqibətini gözəl et!"

[Səhihdir]

280-ci fəsil. Peyğəmbərə ﷺ salavat vermək

٦٤٠- عن أبي سعيد الخدري عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أيما رجل مسلم لم يكن عنده صدقة فليقل في دعائه اللهم صل على محمد عبدك ورسولك وصل على المؤمنين والمؤمنات والمسلمين والمسلمات فإنها له زكاة

(640) – Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hansı bir müsəlman verməyə bir sədəqəsi yoxdursa, qoy dua edərkən desin: “Allahım! Qulun və elçin Muhəmmədə xeyir-dua ver! Mömin kişilərə və mömin qadınlara, müsəlman kişilərə və müsəlman qadınlara da xeyir-dua ver!” Çünki bu dua, dua edən adam üçün zəkətdir.

[İsnadı zəifdir]

٦٤١- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من قال اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على إبراهيم وآل إبراهيم وبارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على إبراهيم وآل إبراهيم وترحم على محمد وعلى آل محمد كما ترحمت على إبراهيم وآل إبراهيم شهدت له يوم القيامة بالشهادة وشفعت له

(641) – Əbu Hureyrə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Kim: “Allahım! İbrahimə və İbrahimin ailəsinə xeyir-dua verdiyini kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də xeyir-dua ver! İbrahimə və İbrahimin ailəsinə bərəkət verdiyini kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də bərəkət ver! İbrahimə və İbrahimin ailəsinə mərhəmət göstərdiyini kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də mərhəmət göstər!” – desə, Qiyamət günü onun şəhadət verdiyinə şahidlik edərim və ona şəfaətçi olaram”.

[İsnadı zəifdir]

٦٤٢- عن أنس ومالك بن أوس بن الحدثان أن النبي صلى الله عليه وسلم خرج يتبرز فلم يجد أحدا يتبعه فخرج عمر فاتبعه بفخارة أو مطهرة فوجده ساجدا في مسرب فتنحى فجلس وراءه حتى رفع النبي صلى الله عليه وسلم رأسه فقال أحسنت يا عمر حين وجدتنني ساجدا ففتحني عني ان جبريل جاءني فقال من صلى عليك واحدة صلى الله عليه عشرا ورفع له عشر درجات

(642) – Ənəs رضي الله عنه və Malik ibn Əvs əl-Hədəsan رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ subaşına (çölə) çıxdı. Arxasınca kimsənin gəldiyini görmədi. Sonra Ömər رضي الله عنه cürdək, yaxud aftafa götürüb onun arxasınca gəldi. Ömər رضي الله عنه onu su hovuzunun yanında səcdəyə qapanmış gördü. Ömər رضي الله عنه geri çəkilib onun arxa tərəfində oturdu. Nəhayət o, başını səcdədən qaldırıb dedi: “Əhsən sənə, ey Ömər! Mənim səcdəyə qapandığımı görüb məndən aralandın. Cəbrail عليه السلام yanıma gəlib dedi: “Kim bir dəfə sənə salavat versə, Allah ona on xeyir-dua nəsib edər və onun üçün on dərəcə yük-səldər”.

[Həsəndir]

٦٤٣ – عن أنس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من صلى علي واحدة صلى الله عليه وسلم عشرين وحط عنه عشر خطيئات

(643) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim bir dəfə mənə salavat gətirsə, Allah ona on xeyir-dua nəsib edər və onun on günahından keçər”.

[Səhihdir]

281-ci fəsil. Peyğəmbər ﷺ yada salındıqda ona salavat gətirməyən adam

٦٤٤ – عن جابر بن عبد الله أن النبي صلى الله عليه وسلم رقى المنبر فلما رقى الدرجة الأولى قال آمين ثم رقى الثانية فقال آمين ثم رقى الثالثة فقال آمين فقالوا يا رسول الله سمعناك تقول آمين ثلاث مرات قال لما رقيت الدرجة الأولى جاءني جبريل صلى الله عليه وسلم فقال شقي عبد أدرك رمضان فانسلخ منه ولم يغفر له فقلت آمين ثم قال شقي عبد أدرك والديه أو أحدهما فلم يدخله الجنة فقلت آمين ثم قال شقي عبد ذكرت عنده ولم يصل عليك فقلت آمين

(644) – Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ minbərə qalxdı. Minbərin birinci pilləsinə qalxıb: “Amin!”– dedi. Sonra ikinci pilləsinə qalxıb: “Amin!”– dedi. Sonra da üçüncü pilləsinə qalxıb: “Amin!”– dedi. (Səhabələr) soruşdular: “Ey Allahın

elçisi! Biz sənin üç dəfə: “Amin!”– dediyini eşitdik”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Birinci pilləyə qalxdıqda Cəbrail عليه السلام yanıma gəlib dedi: “Ramazana yetişib günahları bağışlanmamış halda ondan ayrılan bəndə bədbəxt olsun!” Mən: “Amin!”– dedim. Sonra dedi: “Validəynlərinin hər ikisi, yaxud biri qocalanadək onlarla yaşayıb, sonra da (üzlərinə ağ olub bu səbəbdən də) Cənnətə daxil olmayan bəndə bədbəxt olsun!” Mən: “Amin!”– dedim. Sonra dedi: “Yanımda xatırladığın zaman sənə salavat gətirməyən bəndə bədbəxt olsun!” Mən də: “Amin!”– dedim.

[Səhih li-ğeyrihi]

٦٤٥- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من صلى علي واحدة صلى الله عليه وسلم عشرا

(645) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim bir dəfə mənə salavat gətirsə, Allah ona on xeyir-dua nəsib edər”.

[Səhihdir]

٦٤٦- عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وسلم رقى المنبر فقال آمين آمين قيل له يا رسول الله ما كنت تصنع هذا فقال قال لي جبريل رغم أنف عبد أدرك أبويه أو أحدهما لم يدخله الجنة قلت آمين ثم قال رغم أنف عبد دخل عليه رمضان لم يغفر له فقلت آمين ثم قال رغم أنف امرئ ذكرت عنده فلم يصل عليك فقلت آمين

(646) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ minbərə qalxıb: “Amin, amin, amin”– dedi. (Səhabələr) soruşdular: “Ey Allahın elçisi! Nə üçün belə etdin?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Cəbrail عليه السلام mənə dedi: “Validəynlərinin hər ikisi, yaxud biri qocalanadək onlarla yaşayıb, sonra da (üzlərinə ağ olub bu səbəbdən də) Cənnətə daxil olmayan bəndə zəlil olsun!” Mən: “Amin!”– dedim. Sonra dedi: “Ramazana yetişib günahları bağışlanmamış (halda ondan ayrılan) bəndə zəlil olsun!” Mən: “Amin!”– dedim. Sonra dedi: “Yanımda xatırladığın zaman sənə salavat gətirməyən bəndə zəlil olsun!” Mən də: “Amin!”– dedim.

[Həsən səhihdir]

٦٤٧- عن جويرية بنت الحارث بن أبي ضرار أن النبي صلى الله عليه وسلم خرج من عندها وكان عدا برة فحول النبي صلى الله عليه وسلم عدا فسمها جويرية فخرج وكره أن يدخل واسمها برة ثم رجع إليها بعد ما تعالى النهار وهي في مجلسها فقال ما زلت في مجلسك لقد قلت بعدك أربع كلمات ثلاث مرات لو وزنت بكلماك وزنتهن سبحان الله وبحمده عدد خلقه ورضا نفسه وزنة عرشه ومداد أو مدد كلماته"

(647) – Cuveyrira bint Haris رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ onun evindən çıxdı. Cuveyriranın رəvayət adı Bərra idi. Peyğəmbər ﷺ ona Cuveyrira adını vermişdi. Gün qalxdıqdan sonra Peyğəmbər ﷺ onun yanına qayıtdı. Cuveyrira hələ də oturduğu yerdə idi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sən indiyə qədər yerində oturmusan?" (Hələ də zikr edirsən?) Amma mən səndən ayrılandan sonra elə dörd kəlmə demişəm ki, əgər onlar tərəzidə çəkilsə, sənin dediklərin-dən ağır gələr: "Yaratdıqlarının sayı, Özündən razı olduğu, Ərşinin ağırlığı və kəlmələrinin çoxluğu qədər həmd edərək Allaha təriflər deyirik!"

[Səhihdir]

(...) – İbn Abbas رəvayət edir ki, buna bənzər hədis rəvayət etmişdir.

٦٤٨- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم استعينوا بالله من جهنم استعينوا بالله من عذاب القبر استعينوا بالله من فتنة المسيح الدجال استعينوا بالله من فتنة المحيا والممات"

(648) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Cəhənnəm əzabından Allaha sığın! Qəbir əzabından Allaha sığın! Dəccal məsihin fitnəsinin şərinədən Allaha sığın! Həyatın və ölümün fitnəsindən Allaha sığın!"

[Səhihdir]

282-ci fəsil. Zalımın əleyhinə edilən dua

٦٤٩- عن جابر قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول اللهم أصلح لي سمعي وبصري واجعلهما الوارثين مني وانصرني على من ظلمني وأرني منه ثاري"

(649) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ deyirdi: “Allahım! Mənim eşitmə və görmə qabiliyyətimi yaxşılaşdır. Onları mənə varis et. Mənə zülm edənə qarşı mənə kömək ol və ondan (aldığın) intiqamımı mənə göstər”.

[Səhihdir]

٦٥٠ – عن أبي هريرة قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول اللهم متعني بسمعي وبصري واجعلهما الوارث مني وانصرني على عدوي وأرني منه ثأري

(650) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allahım! Eşitmə və görmə hissiyatlarımla mənə fayda ver. Onları mənə varis et. Düşmənimə qarşı mənə kömək ol və ondan (aldığın) intiqamımı mənə göstər”.

[Səhihdir]

٦٥١ – حدثنا سعد بن طارق بن أشيم الأشجعي قال حدثني أبي قال كنا نغزو الى النبي صلى الله عليه وسلم فيجيء الرجل وتجيء المرأة فيقول يا رسول الله كيف أقول إذا صليت فيقول قل اللهم اغفر لي وارحمني واهدني وارزقني فقد جمعت لك دنياك وآخرتك

(651) – Tariq ibn Uşeym əl-Əşcəi رضي الله عنه deyir ki, biz səhərlər Peyğəmbərin ﷺ yanına gedərdik. (Onun yanına) kişi də gələrdi, qadın da. Ondən soruşardılar: “Ey Allahın elçisi! Mən namaz qılarkən nə deməliyəm!” O da buyurardı: “De: “Allahım! Məni bağışla, mənə rəhm et, məni doğru yola yönəlt və mənə ruzi ver”. Bu sözlər sənin dünyə və Axirətini cəm etdi”.

[Səhihdir]

(...) – Bu hədis başqa isnadla rəvayət edilmiş və “namaz qılarkən” ifadəsi qeyd olunmamışdır.

283-cü fəsil. Ömrünün uzadılması üçün dua edən kimsə

٦٥٢- عن أم قيس أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لها ما قالت طال عمرها ولا نعلم امرأة عمرت ما عمرت"

(652) – Ummu Qeys رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ ona belə demişdir: "(Xanım) nə dedi? Ömrü uzun olsun onun!" (Ravi deyir ki,) biz Ummu Qeys رəvayət qədər uzun ömür sürən bir qadın tanıyırdıq.

[İsnadı zəifdir]

٦٥٣- حدثنا أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يدخل علينا أهل البيت فدخل يوماً فدعا لنا فقال أم سليم خويذمك ألا تدعو له قال اللهم أكثر ماله وولده وأطل حياته واغفر له فدعا لي بثلاث فدفنت مائة وثلاثة وإن ثمرتي لتطعم في السنة مرتين وطالت حياتي حتى استحبيبت من الناس وأرجو المغفرة"

(653) – Ənəs رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bizim yanımıza – ailəmizə gəlirdi. Bir gün gəlib bizim üçün dua etdi. Ummu Suleym رəvayət dedi: "Bu balaca xidmətçin üçün dua etməyəcəksənmi?" O üç dəfə mənim üçün dua edib dedi: "Allahım! Onun malının və övladının sayını çoxalt, onun ömrünü uzat və onu bağışla". (Nəslimdən) yüz üç kişi basdırdım. Ağaclarım ildə iki dəfə məhsul verir. Ömrüm də o qədər uzanıbdır ki, artıq insanlardan utanıram. Bağışlanmağa ümid edirəm.

[Səhihdir]

284-cü fəsil. Tələsməyən bəndənin duası qəbul olunur

٦٤٥- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يستجاب لأحدكم ما لم يعجل يقول دعوت فلم يستجب لي"

(654) – Əbu Hureyra رَضِيَ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizlərdən kim tələsməsə, duası qəbul olunar”. (Tələsməyi belədir ki): “Dua etdim, duam qəbul olmadı” (– deyir).

[Səhihdir]

٦٥٥- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال يستجاب لأحدكم ما لم يدع بائتم أو قطيعة رحم أو يستعجل فيقول دعوت فلا أرى يستجاب لي فيدع الدعاء

(655) – Əbu Hureyra رَضِيَ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizlərdən kim günah olan şeyi və yaxud qohumluq əlaqələrinin kəsilməsini dua etmədikcə və ya: “Dua etdim, duam qəbul olmadı”– deyib, duanı tərk etməyə tələsməyincə, duası qəbul olunar”.

[Səhihdir]

285-ci fəsil. Tənbəllikdən Allaha sığınmaq

٦٥٦- عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول اللهم اني أعوذ بك من الكسل والمغرم وأعوذ بك من فتنة المسيح الدجال وأعوذ بك من عذاب النار

(656) – Amr ibn Şueyb atasından, o da babasından Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişdir: “Allahım! Tənbəllikdən və borclu olmaqdan Sənə sığınıram. Dəccal məsihin fitnəsindən Sənə sığınıram. Cəhənnəm əzabından Sənə sığınıram”.

[Həsən səhihdir]

٦٥٧- عن أبي هريرة قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يتعوذ بالله من شر المحيا والممات وعذاب القبر وشر المسيح الدجال

(657) – Əbu Hureyra رَضِيَ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ həyatın və ölümün şərinə, qəbir əzabından və Dəccal məsihin şərinə Allaha sığınardı.

[Səhihdir]

286-cı fəsil. Allahdan istəməyə kimsəyə Allah qəzəblənər

٦٥٨- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من لم يسأل الله غضب الله عليه"

(658) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allahdan istəməyə kimsəyə Allah qəzəblənər".

[Həsəndir]

(...) – عن أبي هريرة يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من لم يسأله يغضب عليه"

(...) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ondan istəməyə kimsəyə O qəzəblənər".

[Həsəndir]

٦٥٩- عن أنس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا دعوت الله فاعزموا في الدعاء ولا تقولن أحدكم ان شئت فأعطني فإن الله لا مستكره له"

(659) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allaha dua etdikdə qətiyyətlə dua edin. Sizdən biriniz: "İstəyirsənsə, mənə (filan şeyi) əta et" – deməsin. Çünki Allahı məcbur edən yoxdur".

[Səhihdir]

٦٦٠- عن عثمان قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول من قال صباح كل يوم ومساء كل ليلة ثلاثا ثلاثا بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم لم يضره شيء وكان أصابه طرف من الفالج فجعل ينظر إليه فظن له فقال ان الحديث كما حدثتك ولكني لم أقله ذلك اليوم ليمضي قدر الله"

(660) – Osman رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: "Kim hər səhər üç dəfə və hər axşam üç dəfə: "Allahın Adı ilə! O Allah ki, adı çəkildikdə yerdə və göydə heç bir şey zərər verə bilməz. O, Eşidəndir, Biləndir!" desə, heç bir şey ona zərər verə bilməz".

O zaman Əban ibn Osman iflic olmuşdu. Hədisi dinləyən adam (təəccüblə) onun üzünə baxmağa başladı. Əban təqribən onun məqsədini başa düşüb dedi: “Bu hədis sənə danışdığım kimidir. Lakin Allahın qədəri ötüb-keçsin deyər, mən bu gün o duanı oxumadım”.

[Həsən səhihdir]

287-ci fəsil. Allah yolunda (cihad zamanı) səflərdə edilən dua

٦٦١- عن سهل بن سعد قال ساعتان تفتح لهما أبواب السماء وقل داع ترد عليه دعوته حين يحضر النداء والصف في سبيل الله

(661) – Səhl ibn Sə'd رحمته الله demişdir: “İki saat vardır ki, o saatlarda göy qapıları açılır və dua edən çox az adamın duası qəbul olunmaz:

– azan oxunarkən;

– Allah yolunda (cihad zamanı) səflərdə yer tutarkən”.

[Səhihdir]

288-ci fəsil. Peyğəmbərin ﷺ duaları

٦٦٢- عن أبي صرمة قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول اللهم اني أسألك غناي وغنى مولاي

(662) – Əbu Sərmə رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ deyərdi: “Allahım! Səndən həm özümün zəngin olmağımı, həm də yaxınlarıma zəngin olmağımı diləyirəm”.

[Zəifdir]

(...) – Əbu Sərmə رحمته الله başqa isnadla buna bənzər hədis rəvayət etmişdir.

٦٦٣- عن شتير بن شكل بن حميد عن أبيه قال قلت يا رسول الله علمني دعاء أنتفع به قال قل اللهم عافني من شر سمعي وبصري ولساني وقلبي وشر مني"

(663) – Şəkl ibn Humeyd رحمته الله rəvayət edir ki, mən dedim: "Ey Allahın elçisi! Mənə elə bir dua öyrət ki, onunla faydalanım". Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "De: "Allahım! Qulağımın, gözümün, dilimin şərinədən, habelə toxumalarımın (zınanın) şərinədən məni salamat et!"

[Səhihdir]

٦٦٤- عن عبد الله بن عباس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول اللهم أعني ولا تعن علي وانصرني ولا تنصر علي ويسر الهدى لي"

(664) – İbn Abbas رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ deyərdi: "Allahım! Mənə yardım et, əleyhimə olan şeylərdə yardım etmə. Mənə qələbə bəxş et, (heç kəsə) mənim üzərimdə qələbə qazandırma. Mənim üçün doğru yola yönəlməyi asanlaşdır".

[Səhihdir]

٦٦٥- عن ابن عباس قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يدعو بهذا رب أعني ولا تعن علي وانصرني ولا تنصر علي وامكر لي ولا تمكر علي ويسر لي الهدى وانصرني على من بغى علي رب اجعلني شكارا لك ذكارا لك راهبا لك مطوعا لك مخبئا لك أو اها منيبا تقبل توبتي واغسل حوبتي وأجب دعوتي وثبت حجتي واهد قلبي وسدد لساني واسلل سخيمة قلبي"

(665) – İbn Abbas رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bu sözlərlə dua edərdi: "Ey Rəbbim! Mənə yardım et, əleyhimə olan şeylərdə yardım etmə. Mənə qələbə bəxş et, (heç kəsə) mənim üzərimdə qələbə qazandırma. Mənə (düşmənlərimə) hiylə qurmağa kömək ol, (onların) mənə hiylə qurmasına imkan vermə. Mənim üçün doğru yola yönəlməyi asanlaşdır. Mənə qarşı azgınlıq edəninə qalib gəlməyimə yardım et. Ey Rəbbim! Məni Sənə çoxlu-çoxlu şükür edənin, Səni tez-tez yad edənin, Səndən qorxan, Sənə müti olan, Sənə boyun əyən, (Sənə) çox yalvaran və (Sənə) üz tutan bir bəndə et. Mənim tövbəmi qəbul et, günahlarımı yu, duamı qəbul et, dəlili mi

möhkəmləndir, qəlbimi haqqa yönəlt, dilimi doğruluğa öyrət və qəlbimin qara ləkəsini yox et”.

[Səhihdir]

٦٦٦- قال معاوية بن أبي سفيان على المنبر انه لا مانع لما أعطيت ولا معطي لما منع الله ولا ينفع ذا الجد منه الجد ومن يرد الله به خيرا يفقهه في الدين سمعت هؤلاء الكلمات من النبي صلى الله عليه وسلم على هذه الأعواد

(666) – Müaviyə ibn Əbu Süfyan رضي الله عنه minbərdə ikən demişdir: “Həqiqətən də Onun verdiyinə mane olacaq bir kimsə yoxdur. Allahın mane olduğunu da verəcək bir kimsə yoxdur. Heç bir hörmət sahibinə Onun yanında hörməti fayda verməz. Allah kimə xeyir nəsib etmək istəsə, onu dində alim edər. Mən bu sözləri Peyğəmbərdən ﷺ bu minbərin üzərində ikən eşitdim.

[Səhihdir]

(...) – Müaviyə رضي الله عنه bu hədisi başqa isnadla rəvayət etmişdir.

٦٦٧- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ان أوثق الدعاء أن تقول اللهم أنت ربي وأنا عبدك ظلمت نفسي واعترفت بذنبي لا يغفر الذنوب الا أنت رب اغفر لي

(667) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Duaların ən möhkəmi belə dua etməkdir: “Allahım! Sən mənim Rəbbimsən, mən Sənin qulunam. Mən nəfsimə zülm etdim və günahımı etiraf edirəm. Günahları Səndən başqa heç kəs bağışlaya bilməz. Ey Rəbbim, məni bağışla”.

[Zəifdir]

٦٦٨- عن أبي هريرة قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يدعو اللهم أصلح لي ديني الذي هو عصمة أمري وأصلح لي دنياي التي فيها معاشي واجعل الموت رحمة لي من كل سوء

(668) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ deyirdi: “Allahım! İşimin isməti olan dinimi mənim üçün yaxşılaşdır. İçində

yaşayışım olan dünyamı mənim üçün yaxşılaşdır. Ölümü mənim üçün hər cür pislikdən uzaq edən bir rəhmət et".

[Səhihdir]

٦٦٩- عن أبي هريرة قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يتعوذ من جهد البلاء ودرك الشقاء وسوء القضاء وشماتة الأعداء"

(669) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dözülməz bəladan, bədbəxt olmaqdan, xoşagəlməz aqibətdən və düşmənlərin sevinməsindən Allaha sığınardı".

[Səhihdir]

٦٧٠- عن عمر قال كان النبي على الله عليه وسلم يتعوذ من الخس من الكسل والبخل وسوء الكبر وفتنة الصدر وعذاب القبر"

(670) – Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ beş şeydən – tənbəllikdən, xəsislikdən, pis qocalıqdan, qəlbin fitnəsindən və qəbir əzabından Allaha sığınardı".

[Zəifdir]

٦٧١- عن أنس بن مالك يقول كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول اللهم اني أعوذ بك من العجز والكسل والجبن والهرم وأعوذ بك من فتنة المحيا والممات وأعوذ بك من عذاب القبر"

(671) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ deyirdi: "Allahım! Acizlikdən, tənbəllikdən, qorxaqlıqdan və qocalıqdan Sənə sığınırım. Həyatın və ölümün fitnəsindən Sənə sığınırım. Qəbir əzabından Sənə sığınırım".

[Səhihdir]

٦٧٢- عن أنس قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول اللهم اني أعوذ بك من الهم والحزن والعجز والكسل والجبن والبخل وضلع الدين وغلبة الرجال"

(672) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: "Allahım! Üzüntü və kədərdən, acizlik və tənbəllikdən,

qorxaqlıq və xəsislikdən, borc altında qalmaqdan və insanların (məni) sıxışdırmasından Sənə sığınırım!

[Səhihdir]

٦٧٣- عن أبي هريرة قال كان من دعاء النبي صلى الله عليه وسلم اللهم اغفر لي ما قدمت وما أخرت وما أسررت وما أعلنت وما أنت أعلم به مني أنك أنت المقدم والمؤخر لا اله الا أنت"

(673) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: "Allahım! Əvvəl etdiyim və sonra edəcəyim, gizlin saxladığım və üzə çıxardığım, məndən daha yaxşı bildiyin (pis) əməllərimi bağışla! Əvvələ çəkən də Sənsən, təxirə salan da Sənsən. Səndən başqa məbud yoxdur".

[Səhihdir]

٦٧٤- عن عبد الله قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يدعو اللهم اني أسألك الهدى والعفاف والغنى وقال أصحابنا عن عمرو والتقى"

(674) – Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: "Allahım! Səndən hidayət, ismətli olmağı və zənginlik diləyirəm".

Amr ibn Məzruq buna "və təqva" ifadəsini də əlavə etmişdir.

[Səhihdir]

٦٧٥- حدثنا الجريري عن ثمامة بن حزن قال سمعت شيخا ينادي بأعلى صوته اللهم اني أعوذ بك من الشر لا يخطه شيء قلت من هذا الشيخ قيل أبو الرداء"

(675) – Cərir rəvayət edir ki, Sumamə ibn Həzn dedi: "Mən bir şeyxin uca səslə belə dua etdiyini eşitdim: "Allahım! Özünə heç bir şey qarışmayan şərdən Sənə sığınırım". Mən soruşdum: "Bu şeyx kim idi?" O dedi: "Bu, Əbu Dərda رضي الله عنه idi".

[İsnadı səhihdir]

٦٧٦- عن عبد الله بن أبي أوفى أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يقول اللهم طهرني بالتلج والبرد ظاهرا والبارد كما يطهر الثوب الدنس من الوسخ اللهم ربنا لك الحمد ملء السماء وملء الأرض وملء ما شئت من شيء بعد"

(676) – Abdullah ibn Əbu Aufə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: “Allahım! Kirli paltar kirdən təmizləndiyi kimi, məni də qarla, buzla və soyuq su ilə təmizlə”. Sonra da deyərdi: “Allahım! Ey Rəbbimiz, Göy dolusu, yer dolusu, onların arasında olanlar və bundan sonra dilədiyin şeylər dolusu Sənə həmd olsun”.

[Səhihdir]

٦٧٧ – عن أنس أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يكثر أن يدعو بهذا الدعاء اللهم آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقتنا عذاب النار قال شعبة فذكرته لقتادة فقال كان أنس يدعو به ولم يرفعه

(677) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ çoxlu-çoxlu belə dua edərdi: “Allahım! Bizə dünyada da yaxşılıq (gözəl nemətlər) ver, axirətdə də yaxşılıq (Cənnət) ver və bizi Cəhənnəm əzabından qoru!”

Şöbə deyir ki, mən bunu Qəadəyə danışdım. O dedi: “Ənəs رضي الله عنه özü bu duanı edərdi. O bunu Peyğəmbərə ﷺ isnad etməmişdir”.

[Səhihdir]

٦٧٨ – عن أبي هريرة كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول اللهم اني أعوذ بك من الفقر والقلة والذلة وأعوذ بك أن أظلم أو أظلم

(678) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ deyərdi: “Allahım! Yoxsulluqdan, azlıqdan və zillətdən Sənə sığınırım. Habelə zülm etməkdən və ya zülmə məruz qalmaqdən Sənə sığınırım”.

[Səhihdir]

٦٧٩ – عن أبي أمامة قال كنا عند النبي صلى الله عليه وسلم فدعا بدعاء كثير لا نحفظه فقلنا دعوت بدعاء لا نحفظه فقال سأنبئكم بشيء يجمع ذلك كله لكم اللهم انا نسألك مما سألك نبيك محمد ونستعيزك مما استعاذك منه نبيك محمد صلى الله عليه وسلم اللهم أنت المستعان وعليك البلاغ ولا حول ولا قوة الا بالله

(679) – Əbu Umamə رضي الله عنه rəvayət edir ki, biz Peyğəmbərin ﷺ yanında idik. O, yadda qalmayan çox uzun dua etdi. Biz dedik: “Sən elə dua etdin ki, yadımızda qalmadı?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizə bütün bunları özündə cəm edən bir duanı öyrədəcəyəm: “Allahım! Sənin Peyğəmbərin Muhəmmədin ﷺ Səndən dilədiyini biz də Səndən diləyir və Sənin Peyğəmbərin Muhəmmədin ﷺ Sənə sığındığı şeydən biz də Sənə sığınırıq. Allahım! Kömək diləniləsi kimsə yalnız Sənsən və Sənə (yalvarmaq) kifayətdir. Qüdrət və qüvvət yalnız Sənə məxsusdur”.

[Zəifdir]

٦٨٠ – عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول اللهم اني أعوذ بك من فتنة المسيح الدجال وأعوذ بك من فتنة النار

(680) – Amr ibn Şueyb atasından, o da babasından rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişdir: “Allahım! Dəccal məsihin fitnəsindən Sənə sığınırım. Həmçinin Cəhənnəmin fitnəsindən Sənə sığınırım.

[Həsən səhihdir]

٦٨١ – عن سعيد قال كان بن عباس يقول اللهم قنعني بما رزقتني وبارك لي فيه واخلف علي كل غائبة بخير

(681) – Səid rəvayət edir ki, ibn Abbas رضي الله عنه belə dua edərdi: “Allahım! Verdiyin ruzi ilə məni məmnun et, onda mənə bərəkət ver və itirdiyim hər bir şeyin əvəzinə xeyirli olanı ver”.

[Zəifdir]

٦٨٢ – عن أنس قال كان أكثر دعاء النبي صلى الله عليه وسلم اللهم آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار

(682) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ çox vaxt belə dua edərdi: “Allahım! Bizə dünyada da yaxşılıq (gözəl nemətlər) ver, axirətdə də yaxşılıq (Cənnət) ver və bizi Cəhənnəm əzabından qoru!”

[Səhihdir]

٦٨٣ – عن أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يكثر أن يقول اللهم يا مقلب القلوب ثبت قلوبنا على دينك

(683) – Ənəs ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ çox vaxt belə dua edərdi: “Ey qəlbləri çevirən Allahım! Qəlblərimizi dinin üzərində sabit et”.

[Səhihdir]

٦٨٤ – عن عبد الله بن أبي أوفى عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه كان يدعو اللهم لك الحمد ملء السماوات وملء الأرض وملء ما شئت من شيء بعد اللهم طهرني بالبرد والتلج و الماء البارد اللهم طهرني من الذنوب ونقي الثوب الأبيض من الدنس

(684) – Abdullah ibn Əbi Əufə ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: “Allahım! Göylər dolusu, yer dolusu və bundan sonra dilədiyin şeylər dolusu Sənə həmd olsun. Allahım! Ağ paltar kirdən təmizləndiyi kimi, məni də buzla, qarla və soyuq su ilə təmizlə”.

[Səhihdir]

٦٨٥ – عن عبد الله بن عمر قال كان من دعاء رسول الله صلى الله عليه وسلم اللهم اني أعوذ بك من زوال نعمتك وتحول عافيتك وفجأة سخطك

(685) – Abdullah ibn Amr ر.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: “Allahım! Mənə əta etdiyən nemətin qurtarmasından, verdiyən sağlamlığın dəyişməsindən, əzabın qəfil gəlməsindən və Səni qəzəbləndirəcək hər şeydən Sənə sığınırım”.

[Səhihdir]

289-cu fəsil. Yağış yağanda edilən dua

٦٨٦ – عن عائشة رضي الله عنها قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا رأى ناشئا في أفق من أفاق السماء ترك عمله وان كان في صلاة أقبل عليه فإن كشفه الله حمد الله وان مطرت قال اللهم صيبا نافعا

(686) – Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səma üfüqlərin-dən birində bulud gördüyü zaman əlindəki işi buraxar və buluda tərəf üz tutardı. Allah onu ətrafa dağıtdıqda Allaha həmd edər, yağış yağdıqda isə: “Allahım! (Bu yağışı) bol, faydalı et!”– deyər dua edərdi.

[Səhihdir]

290-cı fəsil. Ölmək üçün dua etmək

٦٨٧ – حدثني قيس قال أتيت خبابا وقد اكتوى سبعا وقال لولا أن رسول الله صلى الله عليه وسلم نهانا أن ندعو بالموت لدعوت

(687) – Qeys deyir ki, mən Xəbbaba رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ baş çəkmək üçün onun yanına gəldim. O, artıq yeddi dəfə öz bədənində dağ basmışdı. O dedi: “Əgər Peyğəmbər ﷺ bizə ölüm diləməyi qadağan etməsəydi, özümə ölüm arzulayardım”.

[Səhihdir]

291-ci fəsil. Peyğəmbərin ﷺ duaları

٦٨٨ – عن ابن أبي موسى عن أبيه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه كان يدعو بهذا الدعاء رب اغفر لي خطيئتي وجهلي واسرافي في أمري كله وما أنت أعلم به مني اللهم اغفر لي خطأي كله وعمدي وجهلي وهزلي وكل ذلك عندي اللهم اغفر لي ما قدمت وما أخرت وما أسررت وما أعلنت أنت المقدم وأنت المؤخر وأنت على كل شيء قدير

(688) – Əbu Musa əl-Əş'ari رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bu duaları edərdi: “Ey Rəbbim! Mənim günahımı və bilməyərəkdən etdiyim xətamı, bütün işlərimdəki israfımı və məndən daha yaxşı bildiyin (pis) əməllərimi bağışla! Allahım! Bütün xətələrimi, bilərəkdən, bilməyərəkdən və zarafatla etdiklərimi bağışla. Bunların hamısı məndə vardır. Allahım! Əvvəl etdiyim və sonra edəcəyim, gizlin saxladığım və üzə çıxardığım (pis) əməllərimi bağışla! Əvvələ çəkən də Sənsən, təxirə salan da Sənsən. Hər şeyə qadir olan da Sənsən”.

[Səhihdir]

٦٨٩ – عن أبي موسى الأشعري عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه كان يدعو اللهم اغفر لي خطيئتي وجهلي واسرافي في أمري وما أنت أعلم به مني اللهم اغفر لي هزلي وجدي وخطأي وعمدي وكل ذلك عندي

(689) – Əbu Musa əl-Əş'ari رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: "Allahım! Mənim günahımı və bilməyərəkdən etdiyim xətamı, bütün işlərimdəki israfımı və məndən daha yaxşı bildiyin (pis) əməllərimi bağışla! Allahım! Zarafatca və ciddi olaraq etdiyim günahı, xətələrimi və bilərəkdən etdiyim səhvləri bağışla. Bunların hamısı məndə vardır".

[Səhihdir]

٦٩٠ – عن معاذ بن جبل قال أخذ بيدي النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا معاذ قلت لبيك قال اني احبك قلت وأنا والله احبك قال ألا أعلمك كلمات تقولها في دبر كل صلاتك قلت نعم قال قل اللهم أعني على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك

(690) – Muaz ibn Cəbəl رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ mənim əlimdən tutub dedi: "Ey Muaz!" Mən: "Bəli!" – deyə cavab verdim. O dedi: "Mən səni sevirəm!" Mən dedim: "Allaha and olsun ki, mən də səni sevirəm!" O dedi: "Hər namazın sonunda deyəcəyin bəzi kəlmələri sənə öyrədimmi?" Mən: "Bəli!" – deyə cavab verdim. O buyurdu: "De: "Allahım! Səni zikr etmək, Sənə şükür etmək və Sənə gözəl tərzdə ibadət etmək üçün mənə yardım et!"

[Səhihdir]

٦٩١ – عن أبي أيوب الأنصاري قال قال رجل النبي صلى الله عليه وسلم الحمد لله حمدا كثيرا طيبا مباركا فيه فقال النبي صلى الله عليه وسلم من صاحب الكلمة فسكت ورأى أنه هجم من النبي صلى الله عليه وسلم على شيء كرهه فقال من هو فلم يقل الا صوابا فقال رجل أنا أرجو بها الخير فقال والذي نفسي بيده رأيت ثلاثة عشر ملكا يبتدرون أيهم يرفعها الى الله عز وجل

(691) – Əbu Əyyub əl-Ənsari رəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanında belə dedi: "Allaha həmd olsun! (Özü də) çoxlu, xoş, mübarək bir həmd!" Peyğəmbər ﷺ soruşdu: "Bu sözü kim söylədi?" (Kişi) susdu. Zənn etdi ki, dediyi söz Peyğəmbərin ﷺ

xoşuna gəlməmişdir. Yenə soruşdu: “Kimdi o? O adam haqdan başqa bir şey söyləmədi”. Kişi dedi: “(O sözü deyən) mənəm. Bunu deməklə xeyir əldə etmək istədim”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Canım Əlində Olana and olsun ki, (o sözü deyərkən) mən on üç mələk gördüm. Bu sözü hansı birinin daha tez qüdrətli və əzəmətli Allaha yüksəldəcək deyər, bir-biri ilə ötüşürdülər”.

[Səhih li-ğeyrihi]

٦٩٢ – حدثني أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا أراد أن يدخل الخلاء قال اللهم اني أعوذ بك من الخبث والخبائث

(692) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ ayaqyoluna daxil olmaq istədikdə deyərdi: “Allahım! Pislikdən və pis əməllərdən (erkek və dişi cinlərdən) Sənə sığınırım!”.

[Səhihdir]

٦٩٣ – عن عائشة رضي الله عنها قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا خرج من الخلاء قال غفرانك

(693) – Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ ayaqyolundan çıxdıqda deyərdi: “(Allahım!) Məni bağışla!”

[Səhihdir]

٦٩٤ – حدثنا بن عباس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يعلمنا هذا الدعاء كما يعلمنا السورة من القرآن أعوذ بك من عذاب جهنم وأعوذ بك من عذاب القبر وأعوذ بك من فتنة المسيح الدجال وأعوذ بك من فتنة المحيا والممات وأعوذ بك من فتنة القبر

(694) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Qur'andan bir surə öyrətdiyi kimi bu duanı bizə öyrədərdi: “Cəhənnəm əzabından Allaha sığınırım! Qəbir əzabından Allaha sığınırım! Dəccal məsihin fitnəsindən Allaha sığınırım! Həyatın və ölümün fitnəsindən Allaha sığınırım! Qəbrin fitnəsindən Allaha sığınırım!”

[Səhihdir]

٦٩٥- عن ابن عباس قال بت عند خالتي ميمونة فقام النبي صلى الله عليه وسلم فأتى حاجته فغسل وجهه ويديه ثم نام ثم قام فأتى القربة فاطلق شناقها ثم توضأ وضوءاً بين وضوءين لم يكثر وقد أبلغ فصلي فقممت فقمطيت كراهية أن يرى أنني كنت أبقيه فتوضأت فقام يصلي فقممت عند يساره فأخذ بأذني فأدارني عن يمينه فتتامت صلاته ثلاث عشرة ركعة ثم اضطجع فنام حتى نفخ وكان إذا نام نفخ فأذنه بلال بالصلاة فصلى ولم يتوضأ وكان في دعائه اللهم اجعل في قلبي نورا وفي سمعي نورا وعن يميني نورا وعن يساري نورا وفوقي نورا وتحتي نورا وأمامي نورا وخلفي نورا وأعظم لي نورا قال كريب وسبعا في التابوت فلقيت رجلا من ولد العباس فحدثني بهن فذكر عسبي ولحمي ودمي وشعري وبشري وذكر خصلتين"

(695) – İbn Abbas رəvayət edir ki, mən gecəni xalam Meymunənin evində qaldım. Peyğəmbər qalxıb su başına çıxdı, sonra əllərini və üzünü yuyub yatdı. Sonra qalxıb su tuluğuna yaxınlaşıb ağzındakı ipi açdı. Sonra adi şəkildə dəstəmaz aldı. Suyu israf etmədən kamil şəkildə dəstəmaz alıb namaza durdu. Onu güddüyümü başa düşməsin deyər, galxıb gərnəşdim. Sonra dəstəmaz alıb namaz qılmaq üçün onun solunda durdum. O, qulağımdan tutub məni sağ tərəfinə keçirdi. Peyğəmbər namazı on üç rükət tamamladı. Sonra uzanıb yatdı. Hətta xoruldamağa başladı. (Ümumiyyətlə) o, yatarkən xoruldayardı. Sonra Bilal onu namaza çağırırdı. O, qalxıb dəstəmaz almadan namaz qıldı və belə dua etdi: "Allahım! Qəlbimə və qulağıma nur saç! Sağımndan və solumndan nur saç! Başımın üstündən və ayağımanın altından nur saç! Önümə və arxama nur saç! Mənim üçün böyük bir nur saç!"

Kureyb deyir ki, yeddi şey də var idi (ki, yadımdan çıxmışdı). Mən Abbasın övladlarından biri ilə rastlaşdım və o bunları mənə söylədi; sinirimi, ətimi, qanıma, saçımı və dərimi (nurlu et). O, daha iki xisləti də yada saldı.

[Səhihdir]

٦٩٦- عن عبد الله بن عباس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا قام من الليل فصلى ففضى صلاته يثنى على الله بما هو أهله ثم يكون من آخر كلامه اللهم اجعل لي نورا في قلبي واجعل لي نورا في سمعي واجعل لي نورا في بصري واجعل لي

نورا عن يميني ونورا عن شمالي واجعل لي نورا من بين يدي ونورا من خلفي وزدني نورا وزدني نورا وزدني نورا"

(696) – İbn Abbas رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ gecə qalxdığı zaman namaz qıldadı. Namazını qılıb qurtardıqdan sonra Allahı layiqincə tərifləyib axırda da dua edərdi: "Allahım! Mənim qəlbimə nur saç, qulağıma nur saç, gözümə nur saç, sağıma nur saç, soluma nur saç, önümə nur saç, arxama nur saç. Nurumu artır, nurumu artır, nurumu artır!"

[İsnadı səhihdir]

٦٩٧- عن عبد الله بن عباس كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا قام إلى الصلاة من جوف الليل قال اللهم لك الحمد أنت نور السماوات والأرض ومن فيهن ولك الحمد أنت قيام السماوات والأرض ولك الحمد أنت رب السماوات والأرض ومن فيهن أنت الحق ووعدك الحق ولقاؤك الحق والجنة حق والنار حق والساعة حق اللهم لك أسلمت وبك آمنت وعليك توكلت وإليك أنبت وبك خاصمت وإليك حاكمت فاغفر لي ما قدمت وأخرت وأسررت وأعلنت أنت الهى لا اله الا أنت"

(697) – Abdullah ibn Abbas رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ gecə qalxıb namaz qıldığı zaman deyərdi: "Allahım! Həmd Sənədir. Sən göylərin, yerin və onlarda olanların nurusan. Həmd Sənədir. Sən göylərin, yerin və onlarda olanların Hamisisən. Həmd Sənədir. Sən göylərin, yerin və onlarda olanların Rəbbisən. Sən Haqsan. Verdiyın vəd haqdır. Sənə qovuşmaq haqdır. Cənnət haqdır. Cəhənnəm haqdır. Qiyamət günü haqdır. Allahım! Sənə təslim oldum, Sənə iman gətirdim, Sənə təvəkkül etdim, tövbə edib Sənə döndüm, Sənin uğrunda mübarizə apardım və Sənin hökümünə üz tutdum. Əvvəl etdiyim, sonra edəcəyim, gizlin saxladığım və üzə çıxardığım (pis) əməllərimi bağışla! Sən mənim məbudum-san, Səndən başqa məbud yoxdur".

[Səhihdir]

٦٩٨- عن ابن عمر قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يدعو اللهم اني أسألك العفو والعافية في الدنيا والآخرة اللهم اني أسألك العافية في ديني وأهلي وأستر

عورتی و آمن روعتی واحفظني من بين يدي ومن خلفي وعن يميني وعن يساري ومن فوقی وأعوذ بك أن أعتل من تحتي"

(698) – İbn Ömər رحمه الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: "Allahım! Dünyada və Axirətdə Səndən əfv və salamatlıq diləyirəm! Allahım! Dinim və ailəm üçün Səndən salamatlıq diləyirəm! Eyiblərimi ört və qorxularımdan məni xatircəm et! Məni önümdən, arxamdan, sağımdan, solumdan və başımın üstündən qoru. Ayagımın altının qazılmasından Sənə sığınırım!"

[Səhihdir]

٦٩٩ – حدثنا عبيد بن رفاعة الزرقعي عن أبيه قال لما كان يوم أحد وانكفأ المشركون قال رسول الله صلى الله عليه وسلم استووا حتى أثني على ربي عز وجل فصاروا خلفه صفوفا فقال اللهم لك الحمد كله اللهم لا قابض لما بسطت ولا مقرب لما باعدت ولا مبادل لما قربت ولا معطي لما منعت ولا مانع لما أعطيت اللهم ابسط علينا من بركاتك ورحمتك وفضلك ورزقك اللهم اني أسألك النعيم المقيم الذي لا يحول ولا يزول اللهم اني أسألك النعيم يوم العيلة والأمن يوم الحرب اللهم عائذا بك من سوء ما أعطيتنا وشر ما منعت منا اللهم حبب إلينا الإيمان وزينه في قلوبنا وكره إلينا الكفر والفسوق والعصيان واجعلنا من الراشدين اللهم توفنا مسلمين وأحينا مسلمين وألحقنا بالصالحين غير خزايا ولا مفتونين اللهم قاتل الكفرة الذين يصدون عن سبيلك ويكذبون رسلك واجعل عليهم رجزك وعذابك اللهم قاتل الكفرة الذين أوتوا الكتاب إله الحق"

(699) – Rifaa Zuraqi رحمه الله rəvayət edir ki, Uhud döyüşündə müş-riklər geri çəkildikən Peyğəmbər ﷺ dedi: "Səf-səf düzlənin ki, Rəb-bimə təriflər deyim". (Səhabələr) onun arxasında səflərə düzül-dülər. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allahım! Bütün həmdlər Sənə məxsusdur. Allahım! Sənin (Öz nemətlərindən) artırdığını azaldan, uzaqlaşdırdığını yaxınlaşdıran, yaxınlaşdırdığını uzaqlaşdıran, mane olduğunu verən verdiyinə də mane olan (bir kimsə) yoxdur. Allahım! Bizə verdiyin bərəkətlərini, rəhmətini, lütfünü və ruzini artır. Allahım! Səndən dəyişməyən və yox olmayan tükənməz nemətlər diləyirəm. Allahım! Səndən çətin gündə nemət və döyüş günündə əmniyyət diləyirəm. Allahım! Bizə verdiyin şeylərin pisl-yindən və vermədiyin şeylərin şərindən (bunlara görə bəlaya

düşməkdən) Sənə sığınırım. Allahım! Bizə imanı sevdirdi və qəlbi-mizdə onu gözəlləşdirdi. Bizdə küfrə, günahə və asiliyə qarşı nifrət oyadı. Bizi doğru yolda gedənlərdən etdi. Allahım! Bizim canımızı müsəlman olaraq al, bizi müsəlman olaraq dirilt və bizi rüsvay etmədən, fitnəyə salmadan əməlisalehlərə qovuşdur. Allahım! (İnsanları) Sənin yolundan döndərən və Sənin elçilərini yalançı sayan kafirləri öldür. Onları cəzalandır və onlara əzab ver. Allahım! Özlərinə Kitab verilmiş kafirləri öldür. Ey haqq İlah!”

[Səhihdir]

292-ci fəsil. Müsibət üz verdikdə edilən dua

٧٠٠- عن ابن عباس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يدعو الكرب لا اله الا الله العظيم الحليم لا اله الا الله رب السماوات والأرض ورب العرش العظيم

(700) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, müsibət gəldikdə Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: “Böyük və həlim Allahdan başqa məbud yoxdur. Əzəmətli ərşin Rəbbi və göylərin və yerin Rəbbi Allahdan başqa məbud yoxdur”.

[Səhihdir]

٧٠١- حدثني عبد الرحمن بن أبي بكر أنه قال لأبيه يا أبت اني أسمعك تدعو كل غداة اللهم عافني في بدني اللهم عافني في سمعي اللهم عافني في بصري لا اله الا أنت تعيدها ثلاثا حين تسمي وحين تصبح ثلاثا وتقول اللهم اني أعوذ بك من الكفر والفقر اللهم اني أعوذ بك من عذاب القبر لا اله الا أنت تعيدها ثلاثا حين تسمي وحين تصبح ثلاثا فقال نعم يا بني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول بهن وأنا أحب أن أستن بسنته قال وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم دعوات المكروب اللهم رحمتك أرجو ولا تكلني الى نفسي طرفة عين وأصلح لي شأني كله لا اله الا أنت

(701) – Abdurrahman ibn Əbi Bəkrə atasına dedi: “Atacan! Mən sənin hər səhər və hər axşam üç dəfə belə dua etdiyini eşidirəm: “Allahım! Bədənimə salamat et! Allahım! Qulağımı salamat et! Allahım! Gözümü salamat et! Səndən başqa məbud yoxdur. Allahım! Küfrdən və yoxsulluqdan Sənə sığınırım. Allahım! Qəbir əzabından Sənə sığınırım. Səndən başqa məbud yoxdur!” O dedi: “Elədir

ki, var! Oğlum! Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dua etdiyini eşitdim və istəyirəm ki, onun tutduğu yolla gedim. Peyğəmbər ﷺ demişdir. Bəlaya düşmüş kimsənin duası belədir: “Allahım! Mərhəmətinlə kömək diləyirəm. Məni bir göz qırpımı belə başlı-başına buraxma! Mənim bütün işlərimi yoluna qoy! Səndən başqa məbud yoxdur”.

[Həsəndir]

٧٠٢- عن ابن عباس يقول كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول الكرب لا اله الا الله العظيم الحليم لا اله الا الله رب العرش العظيم لا اله الا الله رب السماوات ورب الأرض ورب العرش الكريم اللهم اصرف شره

(702) – İbn Abbas رəvayət edir ki, müsibət gəldikdə Peyğəmbər ﷺ belə dua edərdi: “Böyük və həlim Allahdan başqa məbud yoxdur. Əzəmətli ərşin Rəbbi Allahdan başqa məbud yoxdur. Möhtəşəm ərşin və göylərin və yerin Rəbbi Allahdan başqa məbud yoxdur. Allahım! Onun şərini (bizdən) uzaq elə”.

[Səhihdir]

293-cü fəsil. İstixarə duası

٧٠٣- عن جابر قال قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يعلمنا الاستخارة في الأمور كالسورة من القرآن إذا هم بالأمر فليركع ركعتين ثم يقول اللهم اني أستخيرك بعلمك وأستقدر بقدرتك وأسألك من فضلك العظيم فإنك تقدر ولا أقدر وتعلم ولا أعلم وأنت علام الغيوب اللهم ان كنت تعلم أن هذا الأمر خير لي في ديني ومعاشي وعاقبة أمري أو قال في عاجل أمري وآجله فاقدره لي وان كنت تعلم أن هذا الأمر شر لي في ديني ومعاشي وعاقبة أمري أو قال عاجل أمري وآجله فاصرفه عني واصرفني عنه واقدر لي الخير حيث كان ثم رضني ويسمي حاجته

(703) – Cabir ibn Abdullah رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bizə Qur'andan bir surə öyrətdiyi kimi istixarə duasını da öyrədib deyərdi: “Sizdən biriniz bir işə başlamaq istədikdə (fərz namazlarından əlavə) iki rükət namaz qılsın və desin: “Allahım! Səndən Öz elminlə mənə kömək etməyi və Öz qüdrətinlə mənə qüdrət verməyi diləyirəm. Səndən Sənin böyük lütfünü diləyirəm. Sənin (hər şeyə) qüdrətin çatır, mənimsə qüdrətim çatmır, Sən (hər şeyi)

bilirsən, mən isə bilmirəm. Qeybləri bilən Sənsən. Allahım! Bu işin mənim dinim, yaşayışım və aqibətim üçün – yaxud deyir: dünyam və axirətim üçün – xeyirli olduğunu bilirsənsə onu mənə nəsib et (asanlaşdır, sonra da onu mənim üçün bərəkətli et). Bu işin mənim dinim, yaşayışım və aqibətim üçün – yaxud deyir: dünyam və axirətim üçün – zərərli olduğunu bilirsənsə, onu məndən, məni də ondan uzaq et! Harada olsam, mənə xeyir nəsib et, sonra məni ondan razı sal!" Sonra dilədiyi şeyin adını çəksin.

[Səhihdir]

٧٠٤- عن جابر بن عبد الله يقول دعا رسول الله صلى الله عليه وسلم في هذا المسجد مسجد الفتح يوم الإثنين ويوم الثلاثاء ويوم الأربعاء فاستجيب له بين الصلاتين من يوم الأربعاء قال جابر ولم ينزل بي أمر مهم غائظ الا توخيت تلك الساعة فدعوت الله فيه بين الصلاتين يوم الأربعاء في تلك الساعة إلا عرفت الإجابة"

(704) – Cabir ibn Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bazar ertəsi, çərşənbə axşamı və çərşənbə günü bu Fəth məscidində dua etdi. Çərşənbə günü iki namaz arasında etdiyi dua qəbul oldu. Sonralar başıma gələn hər bir ağır müsibətə görə çərşənbə günü həmin vaxt iki namazın arasında Allaha dua edərdim və duamın qəbul olduğunu görərdim.

[Həsəndir]

٧٠٥- عن أنس كنت مع النبي صلى الله عليه وسلم فدعا رجل فقال يا بديع السماوات يا حي يا قيوم اني أسألك فقال أتدرون بما دعا والذي نفسي بيده دعا الله باسمه الذي إذا دعي به أجاب"

(705) – Ənəs رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbər ﷺ ilə bir yerdə idim. Bir kişi belə dua etdi: "Ey göyləri Yaradan! Ey [əbədi] Yaşayan, ey Qəyyum [kainatı yaradan və onu idarə edən, bəndələrinin işlərini yoluna qoyan və onları qoruyan]! Mən yalnız Sənə yalvarıram". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bilirsinizmi nə dua etdi? Canım Əlində Olana and olsun! O, Allaha elə bir Adı ilə dua etdi ki, onunla nə dua edilərsə, qəbul olar".

[Səhihdir]

٧٠٦- قال أبو بكر رضي الله عنه للنبي صلى الله عليه وسلم علمني دعاء أدعو به في صلاتي قال قل اللهم اني ظلمت نفسي ظلما كثيرا ولا يغفر الذنوب الا أنت فاغفر لي من عندك مغفرة انك أنت الغفور الرحيم

(706) – Əbu Bəkr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Peyğəmbərə ﷺ dedi: “Mənə elə bir dua öyrət ki, namazda onu oxuyum”. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “De: “Allahım! Mən özümə çoxlu zülm etdim. Günahları da yalnız Sən bağışlayırsan. Özün günahımdan keçməklə məni bağışla. Həqiqətən, Sən Bağışlayansan, Rəhmlisən!”

[Səhihdir]

294-cü fəsil.

Sultanın zülmündən qorxduqda edilən dua

٧٠٧- قال عبد الله بن مسعود إذا كان على أحدكم امام يخاف تغطرسه أو ظلمه فليقل اللهم رب السماوات السبع ورب العرش العظيم كن لي جارا من فلان بن فلان وأحزابه من خلانتك أن يفرط علي أحد منهم أو يطغى عز جارك وجل ثناؤك ولا اله الا أنت

(707) – Abdullah ibn Məsud demişdir: “Sizdən biriniz rəhbərinin təkəbbüründən və zülmündən qorxdığı zaman qoy desin: “Allahım! Yeddi qat səmanın Rəbbi, böyük Ərşin Rəbbi! Filankəs oğlu filankəsdən və yaratdıqlarından olan onun köməkçilərindən mənim üçün himayəçi ol ki, onlardan heç biri mənə zərər verməsin və ya (mənə qarşı) azğınlaşaraq həddini aşmasın. Sənin himayə etdiyin kimsə qüdrətlidir. Uca təriflər Sənədir və Səndən başqa məbud yoxdur!”

[Səhihdir]

٧٠٨- عن ابن عباس قال إذا أتيت سلطانا مهيبا تخاف أن يسطو بك فقل الله أكبر الله أعز من خلقه جميعا الله أعز مما أخاف وأحذر وأعوذ بالله الذي لا إله إلا هو الممسك السماوات السبع أن يقعن على الأرض إلا بإذنه من شر عيدك فلان وجنوده وأتباعه وأشياعه من الجن والإنس اللهم كن لي جارا من شرهم جل ثناؤك وعز جارك وتبارك اسمك ولا اله غيرك ثلاث مرات

(708) – İbn Abbas demişdir: “Sənə təzyiq göstərməsindən qorxduğun alçaq rəhbərin yanına getdikdə belə de: “Allah ən Böyükdür! Allah bütün yaratdıqlarından qüdrətlidir. Allah qorxdugum və həzər etdiyim hər şeydən qüdrətlidir. (Allahım!) Sənin filan qulunun şərindən, onun cinlərdən və insanlardan olan qoşunun-dan, köməkçilərindən və tərəfdarlarından, Özündən başqa məbud olmayan, Öz izni olmadan yerin üzərinə düşməsin deyə yeddi göyü saxlayan Allaha sığınırım. Allahım! Onların şərindən mənə himayə et. Uca təriflər Sənədir. Sənin himayə etdiyin kimsə qüdrətlidir. Sənin adın mübarəkdir və Səndən başqa məbud yoxdur!”

[Səhihdir]

٧٠٩- عن ابن عباس حدثه قال من نزل به هم أو غم أو كرب أو خاف من سلطان فدعا بهؤلاء استجيب له أسألك بلا اله الا أنت رب السماوات السبع ورب العرش العظيم وأسألك بلا اله الا أنت رب السماوات السبع ورب العرش الكريم وأسألك بلا اله الا أنت رب السماوات السبع والأرضين السبع وما فيهن انك على كل شيء قدير ثم سل الله حاجتك

(709) – İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Kimə bir sıxıntı, yaxud bir kədər, yaxud bir müsibət üz versə və yaxud rəhbərindən qorxsə və bu duanı oxusa, duası qəbul olar: “Səndən başqa heç bir məbud yoxdur” sözü ilə səndən diləyirəm, ey yeddi qat göyün Rəbbi və böyük ərşin Rəbbi! “Səndən başqa heç bir məbud yoxdur” sözü ilə səndən diləyirəm, ey yeddi qat göyün Rəbbi və möhtəşəm ərşin Rəbbi! “Səndən başqa heç bir məbud yoxdur” sözü ilə səndən diləyirəm, ey yeddi qat göyün, yeddi qat yerin və onların arasındakıların Rəbbi! Həqiqətən, Sən hər şeyə qadirsən”.

[İsnadı zəifdir]

295-ci fəsil. Dua edən adam üçün hazırlanan mükafat və savab

٧١٠- أبو سعيد الخدري عن النبي صلى الله عليه وسلم ما من مسلم يدعو ليس بإثم ولا بقطيعة رحم الا أعطاه إحدى ثلاث اما أن يعجل له دعوته واما أن يندخرها له في الآخرة واما أن يدفع عنه من سوء مثلها قال إذا نكث قال الله أكثر

(710) – Əbu Səid əl-Xudri رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hansısa bir müsəlman, qohumluq əlaqələrini kəsmək istisna olmaqla, günah işlədib sonra dua etsə, Allah ona üç şeydən birini verər – ya istədiyini ona bu dünyada verər, ya ona verəcəyini Axirət gününə saxlayar, ya da başına gələn bir müsibəti ondan uzaq edər”. (Əbu Səid r.a) dedi: “Elə isə duaları çoxaldaq”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allah daha çox verəndir”.

[Səhihdir]

٧١١- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما من مؤمن ينصب وجهه الى الله يسأله مسألة الا أعطاه إياها اما عجلها له في الدنيا واما نخرها له في الآخرة ما لم يعجل قال يا رسول الله وما عجلته قال يقول دعوت ودعوت و لا أراه يستجاب لي

(711) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hansısa bir mömin Allaha üz tutub istədiyini Ondan diləsə, Allah ona dilədiyini verər; ya istədiyini ona bu dünyada verər ya da ona verəcəyini tələsmədikcə Axirət gününə saxlayar”. (Əbu Hureyra) soruşdu: “Ey Allahın elçisi! Tələsmək nədir?” O dedi: “Dua etdim, dua etdim, amma qəbul olduğunu görmədim (demək)”.

[Səhihdir]

296-cı fəsil. Duanın fəziləti

٧١٢- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ليس شيء أكرم على الله من الدعاء

(712) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allah yanında duadan daha gözəl şey yoxdur”.

[Həsəndir]

٧١٣- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أشرف العبادات الدعاء

(713) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İbadətlərin ən şərəflişi duadır”.

[Zəifdir]

٧١٤- عن النعمان بن بشير عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن الدعاء هو العبادة ثم قرأ ادعوني استجب لكم"

(714) – Nomən ibn Bəşir رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ: "Həqiqətən də dua ibadətdir" – dedi, sonra da bu ayəni oxudu:

﴿ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾

"Mənə dua edin ki, Mən də sizin dualarınızı qəbul edim".¹
[Səhihdir]

٧١٥- عن عائشة رضي الله عنها قالت سئل النبي صلى الله عليه وسلم أي العبادة أفضل قال دعاء المرأة لنفسه"

(715) – Aişə رəvayət edir ki, Peyğəmbərdən ﷺ soruşdular: "İbadətlərin hansı daha fəzilətlidir?" Peyğəmbər: "İnsanın özü üçün etdiyi duadır" – deyər cavab verdi.

[İsnadı zəifdir]

٧١٦- عن معقل بن يسار يقول انطلقت مع أبي بكر الصديق رضي الله عنه الى النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا أبا بكر للشرك فيكم أخفى من دبيب النمل فقال أبو بكر وهل الشرك إلا من جعل مع الله الها آخر قال النبي صلى الله عليه وسلم والذي نفسي بيده للشرك أخفى من دبيب النمل ألا أدلك على شيء إذا قلته ذهب عنك قلبه وكثيره قال قل اللهم إني أعوذ بك أن أشرك بك وأنا أعلم وأستغفر لك لما لا أعلم"

(716) – Mə'qəl ibn Yəsər رəvayət edir ki, mən Əbu Bəkr əs-Siddiq ﷺ ilə bərabər Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldik. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ey Əbu Bəkr! Şirk (riya) sizin aranızda qarışqanın yerləşindən də gizlidir". Əbu Bəkr dedi: "Məgər şirk Allahla yanaşı başqa bir tanrı qəbul etmək deyilmi?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Canım Əlində Olana and olsun ki, şirk qarışqanın yerləşindən də gizlidir. Sənə elə bir şey öyrədimmi ki, onu dediyin zaman şirkin azı da, çoxu da səndən uzaq olsun?" (Sonra sözünə davam edib) buyurdu: "De:

¹ Ğafir, 60.

“Allahım! Bilərəkdən Sənə şərik qoşmaqdan Sənə sığınırım və bilmədiyim şeyə görə Səndən bağışlanma diləyirəm”.

[Səhihdir]

297-ci fəsil. Külək əsərkən edilən dua

۷۱۷- عن أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا هاجت ريح شديدة قال اللهم إني أسألك من خير ما أرسلت به وأعوذ بك من شر ما أرسلت به”

(717) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, şiddətli külək əsdiyi zaman Peyğəmbər ﷺ deyərdi: “Allahım! Küləklə göndərilən xeyri Səndən diləyirəm və küləklə göndərilən şərdən Sənə sığınırım!”

[Səhihdir]

۷۱۸- حدثنا مغيرة بن عبد الرحمن عن يزيد عن سلمة قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا اشتدت الريح يقول اللهم لا قحا لا عقيما”

(718) – Muğirə ibn Abdurrəhman, Yezid ibn Sələmədən رضي الله عنه rəvayət edir ki, külək şiddətlənərkən Peyğəmbər ﷺ deyərdi: “Allahım! (Bu küləyi) dölləndirən (həm buludlarda su əmələ gətirən, həm də bitkiləri tozlandırıan bir vasitə) et və (onu) səmərəsiz etmə!”.

[Səhihdir]

298-ci fəsil. Küləyi söyməyin

۷۱۹- عن أبي قال لا تسبوا الريح فإذا رأيتم منها ما تكرهون فقولوا اللهم إنا نسألك خير هذه الريح وخير ما فيها وخير ما أرسلت به ونعوذ بك من شر هذه الريح وشر ما فيها وشر ما أرسلت به”

(719) – Ubeyy رضي الله عنه demişdir: “Küləyi söyməyin! Onda xoşunuza gəlməyən şeylər görsəniz, deyin: “Allahım! Səndən küləyin xeyrini, onda olanın xeyrini və onunla birlikdə göndərilənin xeyrini diləyirik! Onun şərinədən, onda olanın şərinədən və onunla birlikdə göndərilənin şərinədən Sənə sığınırıq!”

[Səhihdir]

۷۲۰- عن أبي هريرة يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الريح من روح الله تأتي بالرحمة والعذاب فلا تسبوها ولكن سلوا الله من خيرها وتعوذوا بالله من شرها"

(720) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Külək Allahın mərhəmətindəndir. Həm rəhmətlə gəlir, həm də əzabla. Onu söyməyin. Sadəcə onun xeyrini Allahdan diləyin və onun şərinədən Allaha sığının".

[Səhihdir]

299-cu fəsil. İldırım çaxanda edilən dua

۷۲۱- عن سالم بن عبد الله عن أبيه قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا سمع الرعد والصواعق قال اللهم لا تقتلنا بصعقك ولا تهلكنا بعذابك وعافنا قبل ذلك"

(721) – Səlim ibn Abdullah رضي الله عنه atasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ göy gurultusunu və ildırımın çaxdığını eşitdikdə deyirdi: "Allahım! İldırımınla bizi öldürmə, əzabınla bizi məhv etmə və bundan öncə bizə salamatlıq ver!"

[Zəifdir]

300-cü fəsil. Göy gurultusu eşitdikdə oxunan dua

۷۲۲- عن ابن عباس كان إذا سمع صوت الرعد قال سبحان الذي سبحت له قال إن الرعد ملك ينطق بالغيث كما ينطق الراعي بغنمه"

(722) – İbn Abbas رضي الله عنه göy gurultusunu eşitdikdə deyirdi: "Göy gurultusunun şəninə təriflər dediyi (Allah) pak və müqəddəsdir!" (Sonra) deyirdi: "Çoban qoyunları çağırdığı kimi, mələyin səsi olan göy gurultusu da buludları elə çağırır".

[Həsəndir]

۷۲۳- عن عبد الله بن الزبير أنه كان إذا سمع الرعد ترك الحديث وقال سبحان الذي يسبح الرعد بحمده والملائكة من خيفته ثم يقول إن هذا لوعيد شديد لأهل الأرض"

(723) – Abdullah ibn Zubeyr رضي الله عنه göy gurultusunu eşitdiyi zaman söhbətini yarımçıq qoyub deyirdi: "Pak və müqəddəsdir O (Allah)

ki, göy gurultusu həmd edərək Ona təriflər deyir. Mələklər də Onun qorxusundan (təriflər deyirlər) ¹⁷”.

[Səhihdir]

301-ci fəsil. Allahdan salamatlıq diləyən kimsə

٧٢٤- عن أبي بكر الصديق رضي الله عنه بعد وفاة النبي صلى الله عليه وسلم قال قام النبي صلى الله عليه وسلم عام أول مقامي هذا ثم بكى أبو بكر ثم قال عليكم بالصدق فإنه مع البر وهما في الجنة وإياكم والكذب فإنه مع الفجور وهما في النار وسلوا الله المعافاة فإنه لم يؤت بعد اليقين خير من المعافاة ولا تقاطعوا ولا تدابروا ولا تحاسدوا ولا تباعضوا وكونوا عباد الله إخواناً

(724) – Peyğəmbərin ﷺ vəfatından sonra Əbu Bəkr رضي الله عنه ağlaya-ağlaya dedi: “Peyğəmbər ﷺ mənim dayandığım bu yerdə durub buyurdu: “Doğruluqdan əl çəkməyin! Çünki doğruluq yaxşı işlərlə bərabərdir və hər ikisi (insanı) Cənnətə aparır. Yalandan çəkinin! Çünki yalan günah işlərlə bərabərdir və hər ikisi (insanı) Cəhənnəmə aparır. Allahdan salamatlıq diləyin. Çünki (kimsəyə) yəqinlikdən sonra salamatlıqdan daha xeyirli bir şey verilməmişdir. Bir-birinizlə əlaqələri kəsməyin, bir-birinizə arxa çevirməyin, bir-birinizə həsəd aparmayın, bir-birinizə nifrət etməyin. Ey Allahın qulları, qardaş olun!”

[Səhihdir]

٧٢٥- عن معاذ قال مر النبي صلى الله عليه وسلم على رجل يقول اللهم إني أسألك تمام النعمة قال هل تدري ما تمام النعمة قال تمام النعمة دخول الجنة والفوز من النار ثم مر على رجل يقول اللهم إني أسألك الصبر قال قد سألت ربك البلاء فسله العافية ومر على رجل يقول ياذا الجلال والإكرام قال سل

(725) – Muaz رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dua edən bir kişinin yanından keçdi: “Allahım! Səndən nemətin tamamını istəyirəm”. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Bilirsənmi nemətin tamamı nədir?” (Sonra sözüünə davam edib) dedi: “Nemətin tamamı Cənnətə girmək

¹ ər-Rə'd, 13.

və Cəhənnəmdən xilas olmaqdır". Sonra: "Allahım! Səndən səbir diləyirəm"– deyən başqa birisinin yanından keçdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sən Rəbbindən bəla dilədin. Elə isə salamatlıq da dilə". Sonra da: "Ey əzəmət və ehtiram sahibi!"– deyən başqa birisinin yanından keçdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "İstə".

[Zəifdir]

٧٢٦- عن العباس بن عبد المطلب قلت يا رسول الله علمني شيئا أسأل الله به فقال يا عباس سل الله العافية ثم مكنت قليلا ثم جئت فقلت علمني شيئا أسأل الله به يا رسول الله فقال يا عباس يا عم رسول الله سل الله العافية في الدنيا والآخرة

(726) – Abbas رəvayət edir ki, mən (Peyğəmbərə ﷺ) dedim: "Ey Allahın elçisi! Mənə bir şey öyrət ki, onunla Allahdan diləyim". Dedi: "Ey Abbas! Allahdan salamatlıq dilə". Mən üç gündən sonra yenə onun yanına gəlib dedim: "Ey Allahın elçisi! Mənə bir şey öyrət ki, onunla Allahdan diləyim". Dedi: "Ey Abbas! Ey Allahın elçisinin əmisi! Allahdan dünya və Axirətdə salamatlıq dilə".

[Səhihdir]

302-ci fəsil. Bəla diləməyin bəyənilməməsi

٧٢٧- عن أنس قال قال رجل عند النبي صلى الله عليه وسلم اللهم لم تعطني مالا فأصدق به فابتلني ببلاء يكون أو قال فيه أجر فقال سبحان الله لا تطيقه ألا قلت اللهم آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقتنا عذاب النار

(727) – Ənəs رəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanında dedi: "Allahım! Sən mənə mal-dövlət bəxş etmədin ki, ondan sədəqə verim. Elə isə mənə bəla göndər ki, savab qazanım". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Subhanəllah! Sən buna dözə bilməzsən. Niyə demirsən ki: "Allahım! Bizə dünyada da yaxşılıq (gözəl nemətlər) ver, axirətdə də yaxşılıq (Cənnət) ver və bizi Cəhənnəm əzabından qoru!"

[Həsən səhihdir]

٧٢٨- عن أنس قال دخل قلت لحميد النبي صلى الله عليه وسلم قال نعم دخل على رجل قد جهد من المرض فكأنه فرخ منتوف قال ادع الله بشيء أو سله فجعل يقول

اللهم ما أنت معذبي به في الآخرة فعجله في الدنيا قال سبحان الله لا تستطيعه أو لا تستطيعوا ألا قلت اللهم آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار ودعا له فشفاه الله عز وجل"

(728) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ xəstəlikdən halsız düşən bir adamın yanına gəldi. O, (halsızlıqdan) yolunmuş cücəyə bənzəyirdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allaha dua et, yaxud Ondan bir şey dilə!" Kişi dedi: "Allahım! Mənə Axirətdə nə əzab verəcəksənsə, elə dünyada ikən ver". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Subhanəllah! Sən buna dözə bilməzsən, – yaxud siz buna dözə bilməzsınız. Nə üçün demirsən: "Allahım! Bizə dünyada da yaxşılıq (gözəl nemətlər) ver, axirətdə də yaxşılıq (Cənnət) ver və bizi Cəhənnəm əzabından qoru!" Sonra Peyğəmbər ﷺ onun üçün dua etdi və Allah ﷻ ona şəfa verdi".

[Səhihdir]

303-cü fəsil. Dözülməz bəladan Allaha sığınmaq

٧٢٩- عن عبد الله بن عمرو قال يقول الرجل اللهم إني أعوذ بك من جهد البلاء ثم يسكت فإذا قال ذلك فليقل إلا بلاء فيه علاء"

(729) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه demişdir: "Adam belə dua etməlidir: "Allahım! Dözülməz bəladan Sənə sığınırım". Sonra susmalıdır. Bunu deyərkən istisna etməlidir ki: "Ancaq yüksək dərəcəyə qaldıran bəladan başqa".

[İsnadı səhihdir]

٧٣٠- عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ من جهد البلاء ودرك الشقاء وشماتة الأعداء وسوء القضاء"

(730) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dözülməz bəladan, bədbəxt olmaqdan, xoşagəlməz aqibətdən və düşmənlərin sevinməsindən Allaha sığındı".

[Səhihdir]

304-cü fəsil. Bir adamın sözündə nöqsan tutaraq, onu hamıya danışmaq

٧٣١- عن أبي نوفل بن أبي عقرب أن أباه سأل النبي صلى الله عليه وسلم عن الصوم فقال صم يوما من كل شهر قلت بأبي أنت وأمي زدني قال زدني صم يومين من كل شهر قلت بأبي أنت وأمي زدني فإني أجدني قويا فقال إني أجدني قويا إني أجدني قويا فأفحم حتى ظننت أنه لن يزدني ثم قال صم ثلاثا من كل شهر

(731) – Əbu Nofəl ibn Əbi Aqrab رحمته الله Peyğəmbərdən ﷺ oruc barədə soruşdu. O dedi: “Hər ayın bir gününü oruc tut”. Mən dedim: “Atam-anam sənə fəda olsun! (Bunu) mənim üçün artır”. O öz-özünə: “Artır, artır!” – söylənib: “Hər ayın iki gününü oruc tut” – dedi. Mən dedim: “Atam-anam sənə fəda olsun! Yenə artır. Çünki mən özümü qüvvətli sayıram”. O yenə öz-özünə: “Mən özümü qüvvətli sayıram, mən özümü qüvvətli sayıram!” – söyləndi və susdu. Mən elə güman etdim ki, o mənim üçün (orucun sayını) artırmayacaq. Sonra dedi: “Hər ayın üç gününü oruc tut”.

[İsnadı səhihdir]

305-ci fəsil

٧٣٢- عن جابر بن عبد الله قال كنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم وارتفعت ريح خبيثة منتنة فقال أتدرون ما هذه ريح الذين يغتابون المؤمنين

(732) – Cabir ibn Abdulla رحمته الله rəvayət edir ki, biz Peyğəmbərlə ﷺ birlikdə idik. Birdən çox pis qoxulu bir külək qalxdı. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bilirsinizmi bu nədir? Bu, möminlərin qeybətini edənlərin qoxusudur”.

[Həsəndir]

٧٣٣- عن جابر قال هاجت ريح منتنة على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن ناسا من المنافقين اغتابوا أناسا من المسلمين فبعثت هذه الريح لذلك

(733) – Cabir عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ vaxtında pis iyli bir külək qalxdı. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir dəstə münafiq bir dəstə müsəlmanın qeybətini etdi. Ona görə də bu külək qalxdı”.

[Həsəndir]

٧٣٤- عن ابن أم عبد يقول من اغتیب عنده مؤمن فنصره جزاه الله بها خيرا في الدنيا والآخرة ومن اغتیب عنده مؤمن فلم ينصره جزاه الله بها في الدنيا والآخرة شرا وما التقم أحد لقمة شرا من اغتیب مؤمن إن قال فيه ما يعلم فقد اغتابه وإن قال فيه بما لا يعلم فقد بهته”

(734) – İbn Ummu Abd demişdir: “Kimin yanında bir möminin qeybəti edilər və o da onun tərəfini saxlayarsa, Allah ona mükafat olaraq dünya və Axirətdə xeyir nəsib edər. Kimin də yanında bir möminin qeybəti edilər və o da onun tərəfini saxlamazsa, Allah ona cəza olaraq dünya və Axirətdə şər nəsib edər. Həç kəs möminin qeybətini etməkdən daha pis loxma uda bilməz. Əgər onun haqqında olan şeyi danışarsa, qeybətini etmiş olar, yox əgər olmayan bir şeyi danışarsa, onda ona böhtan atmış olar”.

[İsnadı səhihdir]

306-cı fəsil. Qeybət və Allahın ﷻ sözü

﴿وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا﴾

“Bir-birinizin qeybətini qırmayın!”¹

٧٣٥- عن جابر بن عبد الله قال كنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فأتى على قبرين يعذب صاحباهما فقال إنهما لا يعذبان في كبير وبلى أما أحدهما فكان يغتاب الناس وأما الآخر فكان لا يتأذى من البول فدعا بجريدة رطبة أو بجريدتين فكسرها ثم أمر بكل كسرة فغrst على قبر فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم أما إنه سيهون من عذابهما ما كانتا رطبتين أو لم تيبسا”

¹ əl-Hucurat, 12.

(735) – Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, biz Peyğəmbər ﷺ ilə bir yerdə idik. O, sahiblərinə əzab verilən iki qəbrin yanına gəlib dedi: “Bunlara böyük bir günaha görə əzab verilmir. Onlardan biri camaatın qeybətini edərdi. Digəri isə (subaşına çıxdıqda) sidik sıçrantılarından qorunmazdı”. Peyğəmbər ﷺ yaş bir budaq, yaxud iki budaq gətizdirib onları (ortadan) böldü. Sonra əmr etdi ki, (hər bir) qəbrin üstünə bir kəsik budaq basdırılsın. Sonra dedi: “(Budaqlar) quruyanadək onlara verilən əzab yüngülləşəcəkdir”.

[Səhih li-ğeyrihi]

٧٣٦- كان عمرو بن العاص يسير مع نفر من أصحابه فمر على بغل ميت قد انتفخ فقال والله لأن يأكل أحدكم هذا حتى يملأ بطنه خير من أن يأكل لحم مسلم

(736) – Amr ibn As رضي الله عنه öz yoldaşlarından bir dəstə ilə ölmüş və artıq şişmiş bir qatırın yanından keçərkən dedi: “Allaha and olsun ki, sizdən birinizin qarnını doldurana qədər bu qatırın ətindən yeməsi onun üçün müsəlmanın ətini yeməkdən daha xeyirlidir”.

[İsnadı səhihdir]

307-ci fəsil. Ölünün qeybətini qırmaq

٧٣٧- عن أبي هريرة قال جاء معاذ بن مالك الأسلمي فرجعه النبي صلى الله عليه وسلم الرابعة فمر به رسول الله صلى الله عليه وسلم ومعه نفر من أصحابه فقال رجل منهم إن هذا الخائن أتى النبي صلى الله عليه وسلم مرارا كل ذلك يردّه ثم قتل كما يقتل الكلب فسكت عنهم النبي صلى الله عليه وسلم حتى مر بجيفة حمار شائلة رجله فقال كلا من هذا قالا من جيفة حمار يا رسول الله قال فالذي نلتما من عرض أخيكما أنفا أكثر والذي نفس محمد بيده إنه في نهر من أنهار الجنة يتغمس

(737) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Maiz ibn Malik əl-Əsləmi رضي الله عنه (zina etdiyini etiraf etmək üçün) dördüncü dəfə Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldikdə onu daşqalaq etdi. Peyğəmbər ﷺ bir dəstə səhabə ilə onun (qəbrinin) yanına gəldi. Səhabələrdən iki kişi belə dedi: “Bu xain adam dəfələrlə Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi, o da onu geri qayıtdı. Nəhayət, it öldürüldüyü kimi öldürüldü”. Peyğəmbər ﷺ susdu. Nəhayət, ayaqları yuxarı qalxmış eşşək cəmdə

yinin yanından keçərkən. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bundan yeyin!” Onlar soruşdular: “Eşşək leşindən (yeyək), ya Rəsulallah?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir az əvvəl qardaşınızın haqqını tapdalayıb qazandığınız (günah) daha böyükdür. Muhəmmədin canı Əlində Olana and olsun ki, o, Cənnət çaylarından birindədir”.

[Zəifdir]

308-ci fəsil.

Uşağın atasının yanında onun başını sığallamaq və onun üçün bərəkət diləmək

٧٣٨- أخبرني عبادة بن الوليد بن عبادة بن الصامت قال خرجت مع أبي وأنا غلام شاب فلقينا شيخا عليه بردة ومعافري وعلى غلامه بردة ومعافري قلت أي عم ما يمنحك أن تعطي غلامك هذه النمرة وتأخذ البردة فتكون عليك بردتان وعليه نمرة فأقبل على أبي فقال ابنك هذا قال نعم قال فمسح على رأسي وقال بارك الله فيك أشهد لسمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول أطعموهم مما تأكلون واكسوهم مما تكتسون يا بن أخي ذهاب متاع الدنيا أحب الي من أن يأخذ من متاع الآخرة قلت أي أبتاه من هذا الرجل قال أبو اليسر بن عمرو

(738) – Ubadə ibn Samit رَوَى عَنْهُ rəvayət edir ki, mən uşaq ikən atamla gəzməyə çıxdım. Biz yaşlı bir adamla rastlaşdıq. Onun əynində bir əba və bir məafir libası var idi. Köləsinin də əynində bir əba və bir məafir libası var idi. Mən dedim: “Əmican! Nə üçün sən öz kölənə məafir libasını verib, əbanı ondan almırsan ki, sənə əynində iki əba, onun da əynində iki məafir libası olsun”. O, üzünü atama tərəf tutub dedi: “Bu sənə oğlundur?” Atam: “Bəli!” – deyər cavab verdi. O mənim başımı sığallayıb dedi: “Allah sənə bərəkət versin! Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Yediyinizdən onlara (kölələrə) yedirdin, geydiyinizdən onlara geyindirin! Ey qardaş oğlu! Mənim üçün dünya malından ona verməyim Qiyamət günü savabımdan nəyi isə götürməyindən daha xeyirlidir”. Mən dedim: “Ey ata! Bu kişi kimdir?” (Atam) dedi: “(Bu) Əbul Yəsar ibn Amrdr”.

[Səhihdir]

309-cu fəsil. Müsəlmanların bir-birinə bağlılığı

٧٣٩- حدثنا محمد بن زياد قال أدرکت السلف وانهم لیکونون فی المنزل الواحد بأهالیهم فریما نزل علی بعضهم الضیف وقدر أحدهم علی النار فیاخذها صاحب الضیف لضيفه فیفقد القدر صاحبها فیقول من أخذ القدر فیقول صاحب الضیف نحن أخذناها لضيفنا فیقول صاحب القدر بارک الله لکم فیها أو کلمة نحوها"

(739) – Muhəmməd ibn Ziyad deyir ki, mən sələflərin dövründə yaşadım. Onlar öz ailələri ilə birgə yaşadıkları kimi idilər. Arabir onlardan bəzilərinin evinə qonaq gələrdi. Qazanları da odun üstündə olardı. Qonağı gəlmiş səhabə qonağına yemək vermək üçün qardaşının evindəki qazanı götürürdi. Sahibi qazanı görmədikdə soruşardı: "Qazanı kim götürüb?" Evinə qonaq gəlmiş dostu deyərdi: "Qazanı biz götürmüşük ki, qonağa yemək verək". Qazan sahibi də ona: "Allah sizə onun bərəkətini versin"– deyər, yaxud buna bənzər bir söz deyər.

[İsnadı səhihdir]

310-cu fəsil. Qonağa hörmət göstərmək və şəxsən ona xidmət etmək

٧٤٠- عن أبي هريرة أن رجلا أتى النبي صلى الله عليه وسلم فبعث إلى نسائه فقلن ما معنا إلا الماء فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم من يضم أو يضيف هذا فقال رجل من الأنصار أنا فانطلق به إلى امرأته فقال أكرمي ضيف رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالت ما عندنا إلا قوت للصبيان فقال هيئي طعامك وأصلي سراجك ونومي صبيانك إذا أرادوا عشاء فهيأت طعامها وأصلحت سراجها ونومت صبيانها ثم قامت كأنها تصلح سراجها فأطفأته وجعل يريانه أنهما يأكلان وباتا طاويين فلما أصبح غدا إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال صلى الله عليه وسلم لقد ضحك الله أو عجب من فعالكما وأنزل الله ويؤثرون على أنفسهم ولو كان بهم خصاصة ومن يوق شح نفسه فأولئك هم المفلحون"

(740) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, biri Peyğəmbərə ﷺ qonaq gəldi. Peyğəmbər ﷺ zövcələrinə xəbər göndərdi. Onlar dedilər ki: "Bizdə sudan başqa heç nə yoxdur". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim bu adama hörmət edər, yaxud (onu) evində qonaq saxlayar?" Ənsardan

bir kişi: “Mən” – dedi. O, qonağı evinə aparıb həyat yoldaşına dedi: “Peyğəmbərin qonağına yaxşı bax”. Qadın dedi: “Evdə uşaqların yeməyindən başqa bir şey yoxdur”. O dedi: “Yeməyini hazırla, çırağı yandır və uşaqlar axşam yeməyini istədikdə onları yatızdır”. Qadın yeməyini hazırladı, çırağı yandırdı və uşaqları yatızdırdı. Sonra qalxıb guya çırağı düzəldirmiş kimi, onu söndürdü. Onlar qonağa yemək yediklərini göstərməyə başladılar. (Halbuki qonaq yeməkdən doyunca yesin deyər sadəcə əllərini yeməyə uzadıb heç nə götürmədən geri çəkildilər. Beləliklə) hər ikisi ac yatdı. Səhər Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldikdə o dedi: “Allah sizin bu hərəkətinizə güldü, yaxud təəccüb etdi”. Allah bu ayəni nazil etdi:

﴿وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

“Özləri ehtiyac içində olsalar belə, mühacirləri özlərindən üstün tutarlar. Nəfsinin tamahından qorunub saxlanılan kimsələr – məhz onlar nicat tapanlardır!”¹

[Səhihdir]

311-ci fəsil. Qonağa bəxşiş vermək

٧٤١ – قال حدثني سعيد المقبري أبي شريح العدوي قال سمعت أذناي وأبصرت عيناي حين تكلم النبي صلى الله عليه وسلم فقال من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم جاره ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه جائزته قال وما جائزته يا رسول الله قال يوم وليلة والضيافة ثلاثة أيام فما كان وراء ذلك فهو صدقة عليه ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيرا أو ليصمت

(741) – Əbu Şureyh əl-Ədəvi رəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini qulaqlarım eşitdi, gözlərim gördü: “Kim Allaha və Axirət gününə inanırsa, qonşusuna yaxşılıq etsin. Kim Allaha və Axirət gününə inanırsa, qonağının bəxşişini versin. (Səhabələrdən

¹ əl-Həşr, 9.

biri) dedi: “Ey Allahın elçisi! Qonağın bəxşişi nədir?” O dedi: “Bir gecə və bir gündüz (evində qonaq saxlamaq). Qonaq saxlamağın müddəti üç gündür. Bundan artığı isə (ev yiyəsi üçün) sədəqədir. (Sonra nəsihətinə davam edib dedi): “Kim Allaha və Axirət gününə inanırsa, ya xeyir söyləsin, ya da sussun”.

[Səhihdir]

312-ci fəsil. Qonaq qalmaq üç gündür

٧٤٢- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الضيافة ثلاثة أيام فما كان بعد ذلك فهو صدقة

(742) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qonaq saxlamağın müddəti üç gündür. Bundan sonrakı isə (ev yiyəsi üçün) sədəqədir”.

[Səhihdir]

313-cü fəsil. Ev sahibinə əziyyət verənə qədər onun yanında qalmaq olmaz

٧٤٣- عن أبي شريح الكعبي أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيرا أو ليصمت ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه جائزته يوم وليلة والضيافة ثلاثة أيام فما بعد ذلك فهو صدقة ولا يحل له أن يثوي عنده حتى يجرجه

(743) – Əbu Şureyh əl-Kə'bi رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim Allaha və Axirət gününə inanırsa, ya xeyir söyləsin, ya da sussun. Kim Allaha və Axirət gününə inanırsa, bir gecə və bir gündüz qonağını (evində qonaq saxlamaqla) onun bəxşişini versin. Qonaq saxlamağın müddəti üç gündür. Bundan artığı isə (ev yiyəsi üçün) sədəqədir. Lakin qonaq ev sahibinə əziyyət verənə qədər onun yanında qalmamalıdır”.

[Səhihdir]

314-cü fəsil. Kiminsə evinin divarı yanında müsafirin dayanması

٧٤٤- عن المقدم أبي كريمة الشامي قال قال النبي صلى الله عليه وسلم ليلة الضيف حق واجب على كل مسلم فمن أصبح بفنائهم فهو دين عليه إن شاء فإن شاء اقتضاه وإن شاء تركه"

(744) – Əbu Kərimə əs-Şami رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Müsafiri bir gecə evdə saxlamaq hər bir müsəlmanın üzərinə düşən haqdır. Kiminsə evinin divarı yanında müsafir dayanarsa, ev yiyəsinin borcudur ki, onu (bir gecə) evində qonaq saxlasın. Müsafir istəsə (borcunu) tələb edə bilər, istəsə də tərk edə bilər".

[Səhihdir]

315-ci fəsil. Qonaq çarəsiz qaldıqda (nə etməlidir)

٧٤٥- عن عقبة بن عامر قال قلت يا رسول الله انك تبعنا فننزل بقوم فلا يقرؤنا فما ترى في ذلك فقال لنا ان نزلتم بقوم فأمر لكم بما ينبغي للضيف فاقبلوا فإن لم يفعلوا فخذوا منهم حق الضيف الذي ينبغي لهم"

(745) – Uqbə ibn Amir رحمته الله rəvayət edir ki, mən dedim: "Ey Allahın elçisi! Sən bizi (filan yerə) göndərdin. Biz bir qövmin yanına gəldik, onlar isə bizi evlərində qonaq saxlamadılar. Sən bu barədə nə deyə bilərsən?" Peyğəmbər ﷺ bizə dedi: "Siz bir qövmin yanına gəldiyiniz zaman onlar sizə müsafirə müvafiq olan şeyi əmr edərlərsə, qəbul edin. Əgər (bunu) etməsələr, müsafirin payına düşən haqqı, özlərinə müvafiq olan şeyi onlardan alın".

[Səhihdir]

316-cı fəsil.

Kişinin şəxsən qonağa xidmət göstərməsi

٧٤٦- عن سهل بن سعد أن أبا أسيد الساعدي دعا النبي صلى الله عليه وسلم في عرسه وكانت امرأته خادمهم يومئذ وهي العروس فقالت أتدرون ما أنقعت لرسول الله صلى الله عليه وسلم أنقعت له تمرات من الليل في تور"

(746) – Səhl ibn Sə'd رحمته الله rəvayət edir ki, Əbu Useyd əs-Saidi رحمته الله Peyğəmbəri ﷺ öz toyuna dəvət etdi. Useydin رحمته الله xanımı o gün gəlin olduğu halda onlara xidmət edirdi. O dedi: “Heç bilirsiniz mən Allahın elçisi üçün ﷺ nə cür şirə düzəltdim? Mən gecə ikən onun üçün qazançanın içində xurmalarından şirə düzəltdim”.

[Səhihdir]

317-ci fəsil. Qonağına yemək verib sonra da namaza duran adam

٧٤٧- عن نعيم بن قعنب قال أتيت أبا ذر فلم أوافقه فقلت لأمرأته أين أبو ذر قالت بمتن سياتيك الآن فجلست له فجاء ومعه بغيران قد قطر أحدهما بعجز الآخر في عنق كل واحد منهما قرية فوضعهما ثم جاء فقلت يا أبا ذر ما من رجل كنت ألقاه كان أحب إلي لقيا منك ولا أبغض إلي لقيا منك قال الله أبوك وما يجمع هذا قال إني كنت وأدت موودة في الجاهلية أُرهب إن لقيتك أن تقول لا توبة لك لا مخرج لك وكنت أرجو أن تقول لك توبة ومخرج قال أفي الجاهلية أصبت قلت نعم قال عفا الله عما سلف وقال لامرأته أتينا بطعام فأبت ثم أمرها فأبت حتى ارتفعت أصواتهما قال إيه فإنكن لا تعدون ما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم قلت وما قال رسول الله فيهن قال إن المرأة خلقت من ضلع وإنك إن تريد أن تقيهما تكسرها وإن تداريها فإن فيها أودا وبلغة فقلت فجاءت بثريدة كأنها قطاة فقال كل ولا أهولك فإني صائم ثم قام يصلي فجعل يهذب الركوع ثم انفتل فأكل فقلت إنا لله ما كنت أخاف أن تكذبني قال الله أبوك ما كذبت منذ لقيتني قلت ألم تخبرني أنك صائم قال بلى إني صمت من هذا الشهر ثلاثة أيام فكتب لي أجره وحل لي الطعام

(747) – Nueym ibn Qanəb deyir ki, mən Əbu Zərin رحمته الله yanına gəldim, lakin onu evdə tapmadım. Yoldaşından soruşdum: “Əbu Zərr haradadır?” Dedi: “Ev işləri ilə məşğuldur. İndi sənin yanına gələr”. Mən oturub onu gözlədim. Bir az sonra yanındakı iki dəvə ilə gəldi. O, dəvələrdən birini digərinin arxasına bağlamışdı. Hər birinin də boynunda su tuluğu var idi. Əbu Zərr رحمته الله onları yerə çökdürdü. Sonra (yanıma) gəldi. Mən dedim: “Ey Əbu Zərr! Qarşılaşdığım elə bir kişi yoxdur ki, bu, mənim üçün səninlə qarşılaşmaqdan daha sevimli olsun və mənim üçün səninlə qarşılaşmaqdan daha xoşagəlməz olsun”. O dedi: “Allah atana rəhmət eləsin! Bu iki (zidd olan şe-

yi) cəm etməyə səni vadar edən nədir?" Mən dedim: "Cahiliyyət dövründə bir qız uşağını diri-diri torpağa basdırdım. Səninlə rastlaşanda qorxurdum ki, (məna): "Sənin tövbən qəbul deyil. Sənin heç bir çıxış yolun yoxdur" – deyəsən. İstəyirdim deyəsən ki: "Sənin tövbən qəbuldur, sənin çıxış yolun var". O soruşdu: "Sən bu günahı cahiliyyət dövründə etmişənmə?" Mən: "Bəli!" – deyə cavab verdim. O dedi: "Allah keçmiş günahları bağışlayıb". Sonra həyat yoldaşına: "Bizə yemək gətir" – dedi. O isə (yemək gətirməkdən) imtina etdi. Bir də ona buyurdu. O yenə imtina etdi. Onların səsləri qalxdıqda Əbu Zərr رضي الله عنه dedi: "Ey! (Çox hərləmə!). Siz qadınlar Peyğəmbərin ﷺ (barənizdə) dediyindən yan keçə bilməzsiniz". Mən dedim: "Peyğəmbər ﷺ onların barəsində nə demişdir?" O dedi: "Peyğəmbər ﷺ demişdir: "Qadın qabırğadan yaranıbdır. Əgər sən onu düzəltmək istəsən, sındıracaqsan. Əgər onu idarə etsən, onda nöqsanla yanaşı yaşamağa bəs edən xislətlər görəcəksən". Sonra qadın gedib şorba gətirdi. Sanki çöl göyərçinindən hazırlanmışdı. Əbu Zərr dedi: "Ye! Səni qorxutmaq istəmirəm. Mən orucam". Sonra qalxıb namaz qıldı, rükuları tez-tez etməyə başladı. Namazı bitirib yemək yedi. Mən dedim: "Biz Allaha məxsusuq. Mən sənin məna yalan danışacağından çəkinmirdim". O dedi: "Allah atana rəhmət eləsin! Səninlə rastlaşandan bəri yalan söyləmədim". Mən dedim: "Məgər sən məna orucly olduğunu demədinmi?" O dedi: "Elədir. Mən artıq bu ayın üç gününü oruc tutdum deyə, bu ayın savabı məna yazıldı və yemək məna halal oldu".

[Həsəndir]

318-ci fəsil.

Kişinin (öz malından) ailəsinə xərcləməsi

٧٤٨ – عن ثوبان عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن من أفضل دينار أنفقه الرجل على عياله ودينار أنفقه على أصحابه في سبيل الله ودينار أنفقه على دابته في سبيل الله قال أبو قلابة وبدأ بالعيال وأي رجل أعظم أجرا من رجل ينفق على عيال صغار حتى يغنيهم الله عز وجل"

(748) – Sovbən ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ən fəzilətli dinar kişinin ailəsinə xərclədiyi dinar, sonra Allah yolundakı dostlarına xərclədiyi dinar və Allah yolundakı (cihadda olan) heyvanına xərclədiyi dinardır”.

Əbu Qilabə deyir ki, Peyğəmbər ﷺ öncə ailədən başladı. Hansı kişi ailəsindəki körpələri, Allah ﷻ onları ehtiyacdən qurtarana qədər malından onlar üçün xərcləyən adamdan daha böyük savab qazana bilər?!

[Səhihdir]

٧٤٩- عن أبي مسعود البدرى عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من أنفق نفقة على أهله وهو يحتسبها كانت له صدقة

(749) – Əbu Məsud əl-Bədri ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim əvəzini Allahdan umaraq öz ailəsinə mal xərcləsə, bu onun üçün sədəqə olar”.

[Səhihdir]

٧٥٠- عن جابر قال قال رجل يا رسول الله عندي دينار قال أنفقه على نفسك قال عندي آخر فقال أنفقه على خادمك أو قال على ولدك قال عندي آخر قال ضعه في سبيل الله وهو أحسها

(750) – Cabir ﷺ rəvayət edir ki, bir kişi dedi: “Ey Allahın elçisi! Mənim bir dinarım var”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onu özünə xərclə”. Kişi dedi: “Məndə biri də var”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onu xidmətində durana, – yaxud dedi ki, – uşağına xərclə”. Kişi dedi: “Məndə biri də var”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onu Allah yolunda sərf et. Bu da ən kiçiyidir”.

[Səhih li-ğeyrihi]

٧٥١- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أربعة دنائير ديناراً أعطيته مسكيناً وديناراً أعطيته في رقبة وديناراً أنفقته في سبيل الله وديناراً أنفقته على أهلك أفضلها الذي أنفقته على أهلك

(751) – Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Dörd (fəzilətli) dinar vardır – kasıba verdiyin dinar, qul azad etmək

üçün verdiyin dinar, Allah yolunda xərclədiyin dinar və ailənə xərclədiyin dinar. Bunların ən fəzilətlişi ailənə xərclədiyindir”.

[Səhihdir]

319-cu fəsil. (Kişinin Allah yolunda xərclədiyi) hər şeydə, hətta həyat yoldaşının ağzına qoyduğu loxmada belə savab vardır

٧٥٢- عن سعد بن أبي وقاص أنه أخبره أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لسعد إنك لن تنفق نفقة تبتغي بها وجه الله عز وجل إلا أجزت بها حتى ما تجعل في فم امرأتك

(752) – Sə'd ibn Əbu Vəqqas رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qüdrətli və əzəmətli Allahın Üzünü diləyərək xərclədiyin hər bir şey sayəsində, hətta həyat yoldaşının ağzına qoyduğun loxmaya görə savab qazanırsan”.

[Səhihdir]

320-ci fəsil. Gecənin axırncı üçdə birində edilən dua

٧٥٣- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ينزل ربنا تبارك وتعالى في كل ليلة إلى السماء الدنيا حين يبقى ثلث الليل الآخر فيقول من يدعوني فأستجيب له من يسألني فأعطيه من يستغفرني فأغفر له

(753) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Uca və ulu Rəbbimiz hər bir gecənin axırncı üçdə birində dünya səmasına enib deyir: “Mənə dua edən varmı, onun duasını qəbul edirəm? Məndən istəyən varmı, ona istədiyini verim? Məndən bağışlanma diləyən varmı, onu bağışlayım?”

[Səhihdir]

321-ci fəsil.

**Kişinin qeybət deyil, sadəcə kimi isə tanıtmaq üçün
“Filankəs qıvrırmsaçdır; zəncidir; hündürboydur;
alçaqboydur” deməsi**

٧٥٤- عن أبي رهم وكان من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم الذين بايعوه تحت الشجرة يقول غزوت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم غزوة تبوك فقامت ليلة بالأخضر فصرت قريباً منه فالتقى علينا النعاس فطفقت أستيقظ وقد دنت راحتي من دنوها خشية أن تصيب رجله في الغرز فطفقت أواخر راحتي حتى غلبتني عيني بعض الليل فزاحمت راحتي راحلة رسول الله صلى الله عليه وسلم ورجله في الغرز فأصبت رجله فلم أستيقظ إلا بقوله حس فقلت يا رسول الله استغفر لي فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم سر فطفق رسول الله صلى الله عليه وسلم يسألني عن من تخلف من بني غفار فقال وهو يسألني ما فعل النفر الحمر الطوال النطاط قال فحدثته بتخلفهم قال فما فعل السود الجعاد القصار الذين لهم نعم شبكية شرخ فتذكرتهم في بني غفار فلم أذكرهم حتى ذكرت أنهم رهط من أسلم فقلت يا رسول الله أولئك من أسلم قال فما يمنع أحد أولئك حين يتخلف أن يحمل على بعير من إبله امرأً نشيطاً في سبيل الله فإن أعز أهلي علي أن يتخلف عن المهاجرين من قريش والأنصار غفار وأسلم

(754) – Peyğəmbərin ﷺ səhabələrindən ağac altında bey'ət edən Əbu Ruhm رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərlə ﷺ birgə Təbuk döyüşündə vuruşdum. Bir gecə Əxdər dağına qalxıb Peyğəmbərə ﷺ yaxınlaşdım. Hamımızı yuxu tuturdu. Mən özümü ayılmağa çalışırdım. Dəvəm də Peyğəmbərin ﷺ dəvəsinə yaxınlaşdı. Mən dəvənin ona yaxınlaşmasından qorxurdum ki, Peyğəmbərin ﷺ ayağı üzəngiyə ilişər. Ona görə də dəvəni geri çəkməyə başladım. Gecənin bir aləmində mənə yuxu tutdu. Peyğəmbərin ﷺ ayağı üzəngidə olduğu halda mənim dəvəmlə onun dəvəsi bir-birinə deydi. Mən onun ayağına vurdum və onun: “Ah!” deməsilə oyandım. Mən dedim: “Ey Allahın elçisi! Mənim üçün bağışlanma dilə”. Peyğəmbər ﷺ mənə: “Get!” – dedi. Peyğəmbər ﷺ məndən soruşmağa başladı ki, Gifar qəbiləsindən kimlər döyüşdən yayınmışdır. Mən də ona xəbər verdim. Yenə soruşdu: “Qırmızı dərilə hündürboy kosalar nə etdi?” Mən onların da döyüşdən yayındıqlarını ona bildirdim. O

soruşdu: “Şəbəkə Şədahda¹ dəvələri olan qıvrımsaç alçaqboy zəncilər nə etdi?” Mən onların Ğifar qəbiləsindən olduqlarını güman edib, (döyüşdən yayındıqlarını) Peyğəmbərə ﷺ bildirmədim. Sonra onların Əsləm qəbiləsindən olduqlarını xatırlayıb dedim: “Ey Allahın elçisi! Onlar Əsləm qəbiləsindəndirlər”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onlara döyüşdən yayınarkən bir cəsur adamı dəvəyə mindirib (döyüşə göndərməyə) mane olan nədir? Qureyş mühacirlərindən, ənsardan, Ğifar və Əsləm qəbilələrindən mənimlə birlikdə döyüşə qatılmayıb geri qalanlar mənim ən əziz ailəmdir”.

[İsnadı zəifdir]

٧٥٥- عن عائشة رضي الله عنها قالت استأذن رجل على النبي صلى الله عليه وسلم فقال بنس أخو العشيرة فلما دخل انبسط اليه فقلت له فقال إن الله لا يحب الفاحش المتفحش

(755) – Aişə ر.əvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına daxil olmaq üçün izin istədi. Peyğəmbər ﷺ (onu görəndə): “Nə pis yoldaşdır!”– dedi. Kişi içəri daxil olduqda isə gülürüzlə onu qarşılayıb, qollarını ona tərəf açdı. (Kişi çıxıb getdikdən sonra dedim: “Ey Allahın elçisi! Filankəs barədə filan şey dedin, sonra da onu qucaqladın”). O ﷺ dedi: “Həqiqətən, Allah ədəbsiz və kobud adamı sevmir”.

[Səhihdir]

٧٥٦- عن عائشة رضي الله عنها قالت استأذنت رسول الله صلى الله عليه وسلم سودة ليلة جمع وكانت امرأة ثقيلة ثبطة فأذن لها

(756) – Aişə ر.əvayət edir ki, (Müzəlifədə² qaldığımız gecə) Sevda ر.əvayət edir ki, (Müzəlifədə² qaldığımız gecə) Sevdə izdihama düşməsin deyər, tezdən Minaya getmək üçün Peyğəmbərdən ﷺ izin istədi. Sevdə astagəl, ağır bir qadın idi. Peyğəmbər ﷺ ona izin verdi”.

[Səhihdir]

¹ Yer adıdır.

² Məkkədəki vadinin adıdır.

322-ci fəsil. Xəbəri başa salmağı eyib saymayan kimsə

٧٥٧- عن ابن مسعود قال لما قسم رسول الله صلى الله عليه وسلم غنائم حنين بالجرانة ازدحموا عليه فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان عبدا من عباد الله بعثه الله إلى قوم فكذبوه وشجوه فكان يمسح الدم عن جبهته ويقول اللهم اغفر لقومي فإنهم لا يعلمون قال عبد الله بن مسعود فكانني أنظر إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم يحكي الرجل يمسح عن جبهته"

(757) – İbn Məsud رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Ci'raniy-yədə¹ Huneyn döyüşündə əldə etdikləri qənimətləri bölərkən (döyüşçülər onun başına toplanıb) izdiham yaradılar. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allah Öz qullarından birini bir qövmə göndərdi. Onlar isə onu yalançı saydılar və onu (daşa basıb) baş-gözünü yaraladılar. O, üzünün qanını silə-silə deyirdi: "Allahım, mənim qövmümü bağışla. Çünki onlar (həqiqəti) bilmirlər".

Abdullah ibn Məsud رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ deyir ki: "Peyğəmbər ﷺ o kişinin hekayəsini danışa-danışa alınının (tərinə) silirdi".

[Həsəndir]

323-cü fəsil. Müsəlmanın eybini örtən kimsə

٧٥٨- عن أبي الهيثم قال جاء قوم إلى عقبة بن عامر فقالوا إن لنا جيرانا يشربون ويفعلون أفنرفعهم إلى الإمام قال لا سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من رأى من مسلم عورة فسترها كان كمن أحيا موءودة من قبرها"

(758) – Əbul Heysəm رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, bir dəstə adam Uqbə ibn Amirin رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ yanına gəlib dedi: "Bizim qonşularımız var. Onlar şərab içib yaramaz işlər görürlər. Onların bu hərəkətini ixtiyar sahiblərinə şikayət edə bilərikmi?" O dedi: "Xeyr! Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: "Bir müsəlmanın eybini görüb onu ört-basdır edən kəs, (gömülmüş) qız uşağını qəbirdən çıxarıb dirildən kimidir".

[Zəifdir]

¹ Məkkə ilə Taif arasında olan yer adıdır.

324-cü fəsil.

Adamın: “İnsanlar həlak oldu!” deməsi

٧٥٩- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا سمعت الرجل يقول هلك الناس فهو أهلكهم

(759) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir adamın: “İnsanlar həlak oldu!”– dediyini eşitsən, (bil ki,) o, (insanların) ən çox həlak olanıdır”.

[Səhihdir]

325-ci fəsil. Münafiqə: “Ağa” deyilməz

٧٦٠- عن عبد الله بن بريدة عن أبيه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تقولوا للمنافق سيد فإنه إن يك سيدكم فقد أسخطتم ربكم عز وجل

(760) – Bureydə رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Münafiqə “ağa” deməyin, çünki o sizin ağanız olsa belə, qüdrətli və əzəmətli Rəbbinizi qəzəbləndirmiş olarsınız”.

[Səhihdir]

326-cı fəsil.

Adam tərif olunduğu zaman nə deməlidir

٧٦١- عن عدي بن أرطاة قال كان الرجل من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم إذا زكي قال اللهم لا تأخذني بما يقولون واغفر لي ما لا يعلمون

(761) – Ədiy ibn Ərtat رəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ səhəbələrindən bir nəfər tərif olunduğu zaman deyərdi: “Allahım! Onların dediklərinə görə məni qınama və bilmədikləri şeyləri (günahlarımı) bağışla”.

[İsnadı səhihdir]

٧٦٢- عن أبي عبد الله قال لأبي مسعود أو أبو مسعود قال لأبي عبد الله ما سمعت النبي صلى الله عليه وسلم في زعم قال بئس مطية الرجل

(762) – Əbu Abdullah رحمته الله Əbu Məsuddan رحمته الله, yaxud da Əbu Məsud رحمته الله Əbu Abdullahdan رحمته الله soruşdu ki, Peyğəmbər ﷺ “zənnimcə” sözü barədə nə demişdir. Dedi: (Peyğəmbər ﷺ bu haqda buyurmuşdu:) “İnsanın nə pis miniyidir”.

[Səhihdir]

٧٦٣- عن عبد الله بن عامر قال يا أبا مسعود ما سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في زعموا قال سمعته يقول بنس مطية الرجل وسمعته يقول لعن المؤمن كقتله

(763) – Abdullah ibn Amir رحمته الله: “Ey Əbu Məsud! Peyğəmbər ﷺ “zənn etdilər” sözü barədə nə demişdi”. O dedi: “Mən onun ﷺ belə dediyini eşitdim: “İnsanın nə pis miniyidir”. Həmçinin belə dediyini də eşitdim: “Möminə lənət etmək onu öldürməkdir”.

[Səhih li-ğeyrihi]

327-ci fəsil. İnsan bilmədiyi bir şeyə:

“Allah onu bilir” deməməlidir

٧٦٤- عن ابن عباس لا يقولن أحدكم لشيء لا يعلمه الله يعلمه والله يعلم غير ذلك فيعلم الله ما لا يعلم فذاك عند الله عظيم

(764) – İbn Abbas رحمته الله dedi: “Sizdən biriniz bilmədiyi bir şeyə: “Allah onu bilir” – deməsin. Allah başqa şeyləri də bilir. Belə desə, sanki Allaha bilmədiyini öyrədirmiş kimidir. Bu da Allah yanında böyük günahdır.

[İsnadı səhihdir]

328-ci fəsil. Göy qurşağı

٧٦٥- عن ابن عباس قال المجرة باب من أبواب السماء وأما قوس قزح فأمان من الغرق بعد قوم نوح عليه السلام

(765) – İbn Abbas رضي الله عنه dedi: “Ağ yol göy qapılarından biridir. Göy qurşağı isə Nuhun عليه السلام qövmündən sonra boğulmaqdan qurtarmağın əlamətidir”.

[İsnadı zəifdir]

329-cu fəsil. Ağ yol

٧٦٦ – سأل بن الكواء علياً عن المجرة قال هو شرج السماء ومنها فتحت السماء بماء منهمر

(766) – İbn Kəva Əlidən رضي الله عنه Ağ yol barədə soruşdu. O dedi: “O, səma yoludur. Oradan göyün qapıları sel kimi axan bir yağışla açıldı”.

[İsnadı səhihdir]

٧٦٧ – عن بن عباس القوس أمان لأهل الأرض من الغرق والمجرة باب السماء الذي تنشق منه

(767) – İbn Abbas رضي الله عنه dedi: “Göy qurşağı (Nuhun عليه السلام qövmündən sonra) boğulmaqdan qurtarmağın əlamətidir. Ağ yol isə göy qapılarından biridir. (O qapı) ki, göy oradan yarılr”.

[İsnadı səhihdir]

330-cu fəsil.

“Allahım! Məni rəhmətinin olduğu yerə qoy”– deməsi bəyənilməyən kimsə

٧٦٨ – عن رجل قال لأبي رجاء اقرأ عليك السلام وأسأل الله أن يجمع بيني وبينك في مستقر رحمته قال وهل يستطيع أحد ذلك قال فما مستقر رحمته قال الجنة قال لم تصب قال فما مستقر رحمته قال رب العالمين

(768) – Bir kişi Əbu Rəcəya dedi: “Sənə salam olsun! Allahdan istəyirəm ki, sənənlə məni rəhmətinin olduğu yerdə cəm etsin”.

Əbu Rəca soruşdu: “Kiminsə buna gücü çatarmı? Onun rəhmətinin olduğu yer nədir?” Kişi: “Cənnətdir” – deyə cavab verdi. Əbu Rəca dedi: “Düz demədin”. Kişi soruşdu: “Bəs onda rəhmətinin olduğu yer nədir?”. Əbu Rəca: “Aləmlərin Rəbbidir” – deyə cavab verdi.

[İsnadı səhihdir]

331-ci fəsil. Zamanı söyməyin

٧٦٩- عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يقولن أحدكم يا خيبة الدهر فإن الله هو الدهر

(769) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizdən biriniz: “Ey ziyankar dəhr!” – deməsin. Çünki Allah dəhridir”.¹

[Səhihdir]

٧٧٠- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يقل أحدكم يا خيبة الدهر قال الله عز وجل أنا الدهر أرسل الليل والنهار فإذا شئت قبضتهما ولا يقولن للعنب الكرم فإن الكرم الرجل المسلم

(770) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizdən biriniz: “Ey ziyankar dəhr!” – deməsin. (Çünki) Allah ﷻ deyir: “Dəhr Mənəm. Gecəni və gündüzü göndərən də Mənəm. İstəsəm onları yox edərdəm”. Sizdən biriniz üzümə “səxavətli” deməsin. Çünki “səxavətlidir” müsəlman adama deyilir.

[Səhihdir]

¹ [“Dəhr zamandır. Hər kəs dəhri (zamanı) söyərkən, müsibəti onun başına gətirəni qəsd edir və beləliklə, bu söyişü Allaha aid edir. Çünki həqiqətdə bu müsibəti onun başına gətirən Allahdır. Deməli: “Dəhr Allahdır” – dedikdə, dəhrə aid etdiyi hər bir şeyin Allaha aidliyi qəsd edilir” (Sarimul Məslul, 3/922)]

332-ci fəsil.

**Adam, dönüb getdiyi zaman qardaşına
kəskin baxışla baxmasın**

٧٧١- عن مجاهد قال يكره أن يحد الرجل إلى أخيه النظر أو يتبعه بصره إذا ولى أو يسأله من أين جئت وأين تذهب

(771) – Mucahid demişdir: “Adamın, dönüb getdiyi zaman qardaşına kəskin baxışla baxması və ya arxasınca baxması, yaxud ondan: “Haradan gəlirsən və hara gedirsən” soruşması bəyənilmir.

[İsnadı zəifdir]

**333-cü fəsil. Bir adamın başqa birisinə:
“Vay sənin halına!” – deməsi**

٧٧٢- عن أنس أن النبي صلى الله عليه وسلم رأى رجلاً يسوق بدنة قال اركبها فقال إنها بدنة قال اركبها قال إنها بدنة قال فإنها بدنة قال اركبها ويلك

(772) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir kişinin qurbanlıq dəvəni sürüb apardığını görüb buyurdu: “Min ona!” Kişi: “Bu qurbanlıq dəvədir” – dedi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Min ona!” Kişi: “Bu qurbanlıq dəvədir” – dedi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Min ona!” Kişi: “Bu qurbanlıq dəvədir” – dedi. (Nəhayət) Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Vay sənin halına! Min ona!”

[Səhihdir]

٧٧٣- عن ابن عباس ورجل يسأله فقال إني أكلت خبزاً ولحماً فهل أتوضأ فقال ويحك أتتوضأ من الطيبات

(773) – Bir kişi ibn Abbasdan رضي الله عنه soruşdu: “Mən çörək və ət yemişəm. Buna görə dəstəmaz almalıyam mı?” İbn Abbas رضي الله عنه dedi: “Vay sənin halına! Məgər pak şeylərdən dəstəmaz alınır?”

[İsnadı səhihdir]

۷۷۴- عن جابر قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يوم حنين بالجعرانة والتبر في حجر بلال وهو يقسم فجاءه رجل فقال اعدل فإنك لا تعدل فقال ويلك فمن يعدل إذا لم أعدل قال عمر دعني يا رسول الله أضرب عنق هذا المنافق فقال إن هذا مع أصحاب له أو في أصحاب له يقرأون القرآن لا يجاوز تراقيهم يمرقون من الدين كما يمرق السهم من الرمية"

(774) – Cabir رحمته الله (nəql edir ki): Peyğəmbər رحمته الله Huneyn günü (dö-yüşdən sonra) Ci'raniyyədə idi. Qızıl külçələr Bilalın رحمته الله qucağında idi. Peyğəmbər رحمته الله onu bölüşdürürdü. Elə bu vaxt bir kişi onun yanına gəlib dedi: "Ədalətli ol! Həqiqətdən də sən ədalətsizlik edirsən". Peyğəmbər رحمته الله dedi: "Vay sənin halına! Mən ədalətli olma-yandan sonra kim ədalətli ola bilər". Ömər رحمته الله dedi: "Ey Allahın elçisi! Burax məni bu münafiqin boynunu vurum". Peyğəmbər رحمته الله buyurdu: "Bu adam dostları ilə bərabər Qur'an oxuyur, lakin (oxuduqları boğazlarında olan) körpücük sümüklərindən o yana keçmir. Ox ovu dəlib keçdiyi kimi, onlar da İslamdan çıxacaqlar".

[Səhihdir]

۷۷۵- عن بشير بن معبد وكان اسمه زحم بن معبد فهاجر إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال ما اسمك قال زحم قال بل أنت بشير قال بينما أنا أمشي مع رسول الله صلى الله عليه وسلم إذ مر بقبور المشركين فقال لقد سبق هؤلاء خيرا كثيرا ثلاثا فمر بقبور المسلمين فقال لقد أدرك هؤلاء خيرا كثيرا ثلاثا فحانت من النبي صلى الله عليه وسلم نظرة فرأى رجلا يمشي في القبور وعليه نعلان فقال يا صاحب السبتيتين ألق سبتيّتيك فنظر الرجل فلما رأى النبي صلى الله عليه وسلم خلع نعليه فرمى بهما"

(775) – (Əvvəllər adı Zəhm ibn Mə'bəd olan) Bəşir رحمته الله Peyğəm-bərin رحمته الله yanına hicrət etdi. Peyğəmbər رحمته الله soruşdu: "Adın nədir?" O: "Zəhmdir"– deyə cavab verdi. Peyğəmbər رحمته الله buyurdu: "Xeyr, sən Bəşirsən!"

Bir gün mən Peyğəmbər رحمته الله ilə yol gedirdim. O, müşriklərin qəbirlərinin yanından keçdikdə üç dəfə: "Bunlar çox xeyirdən məhrum oldular"– dedi. Sonra möminlərin qəbirlərinin yanından keçdikdə üç dəfə: "Bunlar çox xeyirə nail oldular"– dedi. Sonra o, ətrafa nəzər salıb qəbirlərin arası ilə gedən bir kişini gördü. Onun ayağında ayaqqabı var idi. Peyğəmbər رحمته الله dedi: "Ey ayaqqabı sahibi,

ayaqqabılarını çıxar!“. Kişi baxıb Peyğəmbəri ﷺ gördükdə, ayaqqabılarını çıxarıb kənara atdı.

[Səhihdir]

334-cü fəsil. Evlər

٧٧٦- حدثنا محمد بن أبي فديك عن محمد بن هلال أنه رأى حجر أزواج النبي صلى الله عليه وسلم من جريد مستورة بمسوح الشعر فسألت عن بيت عائشة فقال كان بابه من وجهة الشام فقلت مصراعا كان أو مصراعين قال كان بابا واحدا قلت من أي شيء كان قال من عرعر أو ساج

(776) – Muhəmməd ibn Əbu Fudeyk rəvayət edir ki, Muhəmməd ibn Hilal Peyğəmbərin ﷺ zövcələrinə məxsus bayırdan yun iplərlə hörülmüş, xurma ağacının budaqlarından qurulmuş hücrələr görmüşdü. Mən ondan Aişənin ﷺ evi barədə soruşdum. Dedi: “Onun qapısı Şam tərəfdən idi”. Mən soruşdum: “(Qapısı) bir lay idi, ya iki lay?” O: “Bir lay idi” – dedi. Mən soruşdum: “(Qapı) nədən düzəldilmişdi?” O: “Ardıc¹ və yaxud qarağac ağacından (düzəldilmişdi)” – dedi.

[İsnadı səhihdir]

٧٧٧- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تقوم الساعة حتى بيني الناس بيوتا يوشونها وشى المراحيل

(777) – Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İnsanlar evlər tikib onları bəzəkli qumaşlara oxşatmayınca Qiyamət qopmaz”.

[Səhihdir]

335-ci fəsil. Adamın: “Atan haqqı!” – deməsi

٧٧٨- عن أبي هريرة جاء رجل إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله أي الصدقة أفضل أجرا قال أما وأبيك لتنبأأن أن تصدق وأنت صحيح

¹ [Sərvkimilər fəsiləsindən iynəyarpaqlı bitki cinsi olub, dikduran və ya yerə yatan həmişəyaşıl ağac və ya koldur.]

شحيح تخشى الفقر وتأمل الغنى ولا تمهل حتى إذا بلغت الحلقوم قلت لفلان كذا ولفلان كذا وقد كان لفلان"

(778) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: "Ey Allahın elçisi! Mükafat baxımından hansı sədəqə daha fəzilətlidir?" O dedi: "Atan haqqı, bu sənə bildiriləcəkdir. Yoxsulluqdan qorxduğun halda, sağlam və həris ola-ola və varlı olmaq arzusunda ikən verdiyin sədəqə (ən fəzilətli sədəqədir). Bunu can boğaza yetişənə qədər gecikdirmə ki, sonra deməyəsən: "Filankəsə bu qədər, filankəsə də bu qədər (verilsin). Halbuki, o (mal), artıq filankəsə (varislərə) aiddir".

[Səhihdir, ancaq "atan haqqı" sözü zəifdir.]

336-cı fəsil. İnsan istədiyi zaman az istəməli və xahiş etdiyi şəxsi tərifləməməlidir

٧٧٩- عن عبد الله قال إذا طلب أحدكم الحاجة فليطلبها طلبا يسيرا فانما له ما قدر له ولا يأتي أحدكم صاحبه فيمدحه فيقطع ظهره"

(779) – Abdullah رضي الله عنه demişdir: "Sizdən biriniz öz ehtiyacını istədikdə qoy onu az istəsin. Çünki onun qədərinə nə yazılmışsa, o da olacaq. Həmçinin onun yanına gəlib onu tərifləməsin, yoxsa belini qırmış olar".

[İsnadı səhihdir]

٧٨٠- عن أبي عزة يسار بن عبد الله الهذلي عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن الله إذا أراد قبض عبد بارض جعل له بها أو فيها حاجة"

(780) – Yəsar ibn Abdullah əl-Huzəli رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allah bir qulun canını (hər hansı) bir yerdə almaq istədiyi zaman o qula, o yerdə bir ehtiyac yaradır".

[Səhihdir]

337-ci fəsil.

Adamın: “Düşmənin sağ qalmasın!” – deməsi

٧٨١- أخبرني أبو عبد العزيز قال أمسي عندنا أبو هريرة فنظر إلى نجم على حباله فقال والذي نفس أبي هريرة بيده ليودن أقوام ولوا إمارات في الدنيا وأعمالا أنهم كانوا متعلقين عند ذلك النجم ولم يلوا تلك الإمارات ولا تلك الأعمال ثم أقبل علي فقال لا بل شأنك أكل هذا ساغ لأهل المشرق في مشرقهم قلت نعم والله لقد قبح الله ومكر فوالذي نفس أبي هريرة بيده ليسوقنهم حمرا غضابا كأنما وجوههم المجان المطرقة حتى يلحقوا ذا الزرع بزرعه وذا الصرع بضرعه

(781) – Əbu Abdulaziz rəvayət edir ki, Əbu Hureyra رحمته الله bir gecə bizdə qaldı. Qarşısında olan ulduza baxıb dedi: “Əbu Hureyranın canı Əlində Olana and olsun ki, dünyada əmirlər və başçılar olacaqdır. Onlar ulduzdan asılı qalsalar da, təmənnə edəcəklər ki, nə olaydı əmir və başçı olmayaydılar” Sonra mənə üz tutub dedi: “Düşmənin sağ qalmasın! Məgər bunların hamısı məşriqlilər üçün onların şərq diyarında caiz olmadımı? Mən: “Vallahi ki, belədir!” – deyə cavab verdim. O dedi: “Allah onları zəlil etsin və hiylələrini öz başlarına çevirsin. Əbu Hureyranın canı Əlində Olana and olsun ki, onlar üst-üstə yığılmış qalxan kimi üzləri qızarıb hiddətlənmiş olaraq sürüləcəklər. Nəhayət, əkinçi öz tarlasına, çoban da öz sürüsünə qovuşdurulacaqdır”.

[İsnadı zəifdir]

338-ci fəsil.

Adam “Allah və filankəs” (bilir) deməməlidir

٧٨٢- عن مغيث يزعم أن ابن عمر سأل عن مولاه فقال الله وفلان قال بن عمر لا تقل كذلك لا تجعل مع الله أحدا ولكن قل فلان بعد الله

(782) – Muğis rəvayət edir ki, Abdullah ibn Ömər in azad etdiyi köləsindən soruşdu. O dedi: “Allah və filankəs (bilir)”. İbn Ömər رحمته الله dedi: “Belə demə. Həç kəsi Allaha tay tutma. Lakin de: “Allah sonra filankəs”.

[Zəifdir]

339-cu fəsil. Adamın: "Allah və sən istəsən!" – deməsi

٧٨٣- عن ابن عباس قال رجل للنبي صلى الله عليه وسلم ما شاء الله وشئت قال جعلت لله ندا ما شاء الله وحده"

(783) – İbn Abbas ر.ه.ا.ه. rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərə ﷺ : "Allah və sən istəsən (olar)" – dedi. O buyurdu: "Sən mənə Allaha tay tutdun? (Əksinə de ki,) Təkcə Allah istəsə".

[Səhihdir]

340-cı fəsil. Musiqi və əyləncə

٧٨٤- عن عبد الله بن دينار قال خرجت مع عبد الله بن عمر إلى السوق فمر على جارية صغيرة تعني فقال إن الشيطان لو ترك أحدا لترك هذه"

(784) – Abdullah ibn Dinar rəvayət edir ki, mən Abdullah ibn Ömər ر.ه.ا.ه.lə bazara çıxdım. İbn Ömər ر.ه.ا.ه. çalıb-oxuyan bir qız uşağının yanından keçdikdə (onu göstərüb) dedi: "Əgər şeytan kimsədən əl çəkmiş olsaydı, bundan əl çəkərdi".

[İsnadı həsəndir]

٧٨٥- عن أنس بن مالك يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لست من دد ولا الدد مني بشيء يعني ليس الباطل مني بشيء"

(785) – Ənəs ر.ه.ا.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Mən əyləncədən uzağam, əyləncə də məndən uzaqdır". Yəni batil şeylər mənə aid deyil.

[Zəifdir]

٧٨٦- عن ابن عباس ومن الناس من يشتري لهو الحديث قال الغناء وأشباهه"

(786) – İbn Abbas رضي الله عنه

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾

“İnsanlar içərisində eləsi də vardır ki, nadanlığı üzündən (insanları) Allah yolundan döndərmək və beləliklə də onu (dini) ələ salmaq üçün mənasız sözləri satın alırlar. Məhz belələrini alçalıcı bir əzab gözləyir”¹ ayəsini oxuyub dedi: “(Ayədəki mənasız sözlər) musiqi və ona bənzər şeylərdir”.

[İsnadı səhihdir]

٧٨٧- عن البراء بن عازب قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أفشوا السلام تسلموا والأشرة شر

(787) – Bəra ibn Azib رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Salamı yayın ki, salamat olasınız. Dikbaşlıq şərdir”.

[Həsəndir]

٧٨٨- عن فضالة بن عبيد وكان بجمع من المجامع فبلغه أن أقواما يلعبون بالكوبة فقام غضبانا ينهي عنها أشد النهي ثم قال ألا إن اللاعب بها ليأكل ثمرها كأكل لحم الخنزير ومتوضىء بالدم يعني بالكوبة النرد

(788) – Fudalə ibn Ubeyd məclislərdən birində idi. Ona bir dəstə adamın nərd oynadığı xəbər verildi. O, qəzəbli halda ayağa qalxıb bunu çox sərt şəkildə qadağan etdi. Sonra dedi: “Nərddən əldə etdiyini yemək üçün onu oynayan kəs, donuz ətinə yemiş, qanı ilə də dəstəmaz almış kimsəyə bənzəyir”.

[İsnadı zəifdir]

¹ Loğman, 6.

341-ci fəsil.

Əxlaqlı və gözəl görünüşlü olmaq

٧٨٩- عن ابن مسعود يقول إنكم في زمان كثير فقهاؤه قليل خطباؤه قليل سؤاله كثير معطوه العمل فيه قائد للهوى وسيأتي من بعدكم زمان قليل فقهاؤه كثير خطباؤه كثير سؤاله قليل معطوه الهوى فيه قائد للعمل اعلّموا أن حسن الهدى في آخر الزمان خير من بعض العمل

(789) – İbn Məsud ر.ه.ا dedi: “Siz elə bir zamandasınız ki, bu zamanda alimlər çox, xətiblər isə azdır; dilənçilər az, (malını Allah yolunda) xərcləyənlər isə çoxdur. Bu zamanda əməllər nəfsin istəyini idarə edir. Sizdən sonra elə bir zaman gələcək ki, o zamanda alimlər az, xətiblər isə çox olacaq; dilənçilər çox, (malını Allah yolunda) xərcləyənlər isə az olacaq. O zamanda nəfsin istəyi əməlləri idarə edəcək. Bilin ki, axır zamanda gözəl görünüşlü (əxlaqlı) olmaq, bir çox əməllərdən xeyirli olacaq”.

[Həsəndir]

٧٩٠- عن الجريري عن أبي الطفيل قال قلت لأبي الطفيل رأيت النبي صلى الله عليه وسلم قال نعم ولا أعلم على ظهر الأرض رجلا حيا رأى النبي صلى الله عليه وسلم غيري قال وكان أبيض مليح الوجه
... قال أبو الطفيل كان أبيض مليح مقصدا

(790) – Cureri rəvayət edir ki, mən Əbu Tufeyldən ر.ه.ا soruşdum: “Sən Peyğəmbəri ﷺ görmüsənmi? O dedi: “Bəli (görmüşəm). Yer üzündə məndən başqa onu görənlərdən kimsənin hazırda yaşadığını bilmirəm”. (O sözüünə davam edib) dedi: “Peyğəmbər ﷺ ağbənizli, xoşsifət adam idi”.

Digər rəvayətdə Əbu Tufeyl ر.ه.ا dedi: “Peyğəmbər ﷺ ağbənizli, xoşsifət, ortaboylu adam idi”.

[Səhihdir]

٧٩١- عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال الهدى الصالح والسمت الصالح والاقتصاد جزء من خمسة وعشرين جزءا من النبوة

(791) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Doğru yolla getmək, gözəl görünüşlü olmaq və orta yol tutmaq peyğəmbərliyin iyirmi beş cüzündən bir cüzüdür”.

[Həsəndir]

(...) – عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن الهدى الصالح والسمت الصالح والاقتصاد جزء من سبعين جزءا من النبوة

(...) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Doğru yolla getmək, gözəl görünüşlü olmaq və orta yol tutmaq peyğəmbərliyin yetmiş cüzündən bir cüzüdür”.

[Zəifdir]

342-ci fəsil.

Sənə xəbər gətirər, təmin etmədiyin kəs

٧٩٢ – عن عكرمة قال سألت عائشة رضي الله عنها هل سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يتمثل شعرا قط فقالت أحيانا إذا دخل بيته يقول ويأتيك بالأخبار من لم تزود

(792) – İkrimə deyir ki, mən Aişədən رضي الله عنها soruşdum: “Peyğəmbərin ﷺ şer oxuduğunu eşitdinmi?” O dedi: “Peyğəmbər ﷺ evə daxil olduqda hərdən deyərdi: “Sənə xəbər gətirər, təmin etmədiyin kəs”.

[Səhihdir]

٧٩٣ – عن ابن عباس قال انها كلمة نبي ويأتيك بالأخبار من لم تزود

(793) – İbn Abbas رضي الله عنه deyir ki, bu, Peyğəmbərin ﷺ sözüdür: “Sənə xəbər gətirər, təmin etmədiyin kəs”.

[Səhih li-ğeyrihi]

343-cü fəsil. Xoşagəlməz arzular

٧٩٤ – عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا تمنى أحدكم فلينظر ما يتمنى فإنه لا يدري ما يعطى

(794) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Sizdən biriniz (nə isə) arzulamaq istəsə, arzuladığı şeyə diqqət yetirsin. Çünki o, özünə nə veriləcəyini bilmir”.

[Zəifdir]

344-cü fəsil. Üzümə “kərim (səxavətli)” deməyin

٧٩٥- عن علقمة بن وائل عن أبيه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يقولن أحدكم الكرم وقولوا الحبة يعني العنب

(795) – Əlqəmə ibn Vail رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizdən biriniz (üzüm meyvəsinə) “səxavətli” – deməsin. Siz (ona): “Həbələ, yəni üzüm” – deyın.

[Səhihdir]

345-ci fəsil. Adamın: “Vay sənin halına!” – deməsi

٧٩٦- عن أبي هريرة مر النبي صلى الله عليه وسلم برجل يسوق بدنة فقال اركبها فقال يا رسول الله إنها بدنة فقال اركبها قال إنها بدنة قال في الثالثة أو في الرابعة ويحك اركبها

(796) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir kişinin qurbanlıq dəvəni sürüb apardığını görüb buyurdu: “Min ona!” Kişi: dedi: “Ey Allahın elçisi! Bu qurbanlıq dəvədir”. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Min ona!” Kişi: “Bu qurbanlıq dəvədir” – dedi. Üçüncü, yaxud dördüncü dəfə isə belə buyurdu: “Vay sənin halına! Min ona!”

[Səhihdir]

346-cı fəsil. Adamın: “Ay xanım!” – deməsi

٧٩٧- عن أمه حمنة بنت جحش قالت قال النبي صلى الله عليه وسلم ما هي يا هنتاه

(797) – Həmnə bint Cəhş رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bu nədir, ay xanım?”

[İsnadı zəifdir]

٧٩٨– عن حبيب بن صهبان الأسدي رأيت عمارا صلى المكتوبة ثم قال لرجل إلى جنبه يا هناه ثم قام"

(798) – Həbib ibn Suhban rəvayət edir ki, mən Ammarı ﷺ gördüm. O, fərz namazını qılıb qurtardıqdan sonra yanındakı kişiyyə: "Ay kişi!" – dedi, sonra da ayağa qalxdı.

[İsnadı səhihdir]

٧٩٩– عن عمرو بن الشريد عن أبيه قال أردفني النبي صلى الله عليه وسلم فقال هل معك من شعر أمية بن أبي الصلت قلت نعم فأتشدته بيثا فقال هيه حتى أتشدته مائة بيت"

(799) – Şərid rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ məni dəvəsinin tərkinə alıb dedi: "Umeyyə ibn Səltin şəridən bildiyin parçalar varmı?". Mən: "Bəli!" – deyib, ona yüz beyt oxudum. Peyğəmbər ﷺ mənə: "Davam et!" – deyə buyurdu.

[Səhihdir]

347-ci fəsil.

Adamın: "Həvəsim yoxdur" – deməsi

٨٠٠– عن عبد الله بن أبي موسى قال قالت عائشة لا تدع قيام الليل فان النبي صلى الله عليه وسلم كان لا يذره وكان إذا مرض أو كسل صلى قاعدا"

(800) – Abdullah ibn Əbu Musa rəvayət edir ki, Aişə rə.ə dedi: "Gecə namazını buraxma". Çünki Peyğəmbər ﷺ onu tərk etməzdi. Xəstələndikdə və ya həvəsi olmadıqda, (namazı) oturmuş vəziyyətdə qılardı".

[Səhihdir]

348-ci fəsil.

Tənbəllikdən Allaha sığınmaq

٨٠١– عن أنس بن مالك يقول كان النبي صلى الله عليه وسلم يكثر أن يقول اللهم إني أعوذ بك من الهم والحزن والعجز والكسل والجبن والبخل وضلع الدين وغلبة الرجال"

(801) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ tez-tez belə dediyini eşitmişəm: “Allahım! Üzüntü və kədərdən, acizlik və tənbəllikdən, qorxaqlıq və xəsislikdən, borc altında qalmaqdan və insanların (məni) sıxışdırmasından Sənə sığınırım!”

[Səhihdir]

349-cu fəsil.

Adamın: “Canım sənə qurban!”– deməsi

٨٠٢- كان أبو طلحة بجثو بين يدي رسول الله صلى الله عليه وسلم وينثر كنانته ويقول وجهي لوجهك الوفاء ونفسي لنفسك الفداء

(802) – Əbu Təlhə رضي الله عنه Peyğəmbərin ﷺ qarşısında diz çökər və ox qabını kənara atıb deyərdi: “Üzüm üzünə sipərdir, canım da canına qurbandır”.

[İsnadı zəifdir]

٨٠٣- عن أبي ذر قال انطلق النبي صلى الله عليه وسلم نحو البقيع وانطلقت أتלוه فالتفت فرأني فقال يا أبا ذر فقلت لبيك يا رسول الله وسعديك وأنا فداؤك فقال إن المكثرين هم المقلون يوم القيامة إلا من قال هكذا وهكذا في حق قلت الله ورسوله أعلم فقال هكذا ثلاثا ثم عرض لنا أحد فقال يا أبا ذر فقلت لبيك رسول الله وسعديك وأنا فداؤك قال ما يسرني أن أحدا لآل محمد ذهباً فيمسي عندهم دينار أو قال متقال ثم عرض لنا واد فاستتلت فظننت أن له حاجة فجلست على شفير وأبطأ على قال فخشيت عليه ثم سمعته كأنه يناجي رجلاً ثم خرج إلي وحده فقلت يا رسول الله من الرجل الذي كنت تناجي فقال أو سمعته قلت نعم قال فإنه جبريل أتاني فبشرني أنه من مات من أمتي لا يشرك بالله شيئاً دخل الجنة قلت وإن زنى وإن سرق قال نعم

(803) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Bəqi qəbiristanına tərəf getdi. Mən də onun dalınca getdim. O, arxaya çönüb məni gördükdə dedi: “Ey Əbu Zərr!” Mən dedim: “Canım sənə qurban, (ya Rəsulallah,) buyur, əmrinə müntəzirəm”. O dedi: “(Bu dünyada var-dövlətini) çoxaldanlar Qiyamət günü (savabı) azaldanlardır. Yalnız buna bu qədər, ona bu qədər xərcləyənlər müstəsnaadır”. Mən dedim: “Allah və Onun elçisi daha yaxşı bilir”. O: “Ona bu qədər” sözünü üç dəfə təkrar etdi. Sonra qarşımıza Uhud

dağı çıxdı. O dedi: “Ey Əbu Zərr!” Mən dedim: “Canım sənə qurban, (ya Rəsulallah,) buyur, əmrinə müntəzirəm”. O dedi: “Uhud dağının Muhəmməd ailəsi üçün qızıl olub bir gecə onların yanında ondan bircə qızıl, yaxud bircə misqal qalması məni sevindirməz”. Sonra qarşımıza bir vadi çıxdı. Peyğəmbər ﷺ qabağa keçdi. Mən onun subaşına çıxmaq istədiyini zənn etdim. Ona görə də bir kənarda oturub onu gözlədim. Onun qayıtmağı gec oldu. Mən onun başına bir iş gəlməsindən qorxdum. Sonra onun səsinə eşitdim, sanki kiminləsə pıçılдаşırdı. Mənim yanıma isə tək gəldi. Mən soruşdum: “Ey Allahın elçisi! Sən kiminlə pıçılдаşırdın?” O soruşdu: “Sən bunu eşitdinmi?” Mən: “Bəli!” – deyə cavab verdim. O dedi: “Bu, Cəbrail idi. Gəlmişdi mənə müjdə versin ki, ümmətimdən hər kim Allaha şərik qoşmadığı halda ölsə, Cənnətə daxil olacaq”. Mən dedim: “Zina etsə, oğurluq etsə də belə?” (Cəbrail): “Bəli!” – dedi.

[Səhihdir]

350-ci fəsil. Adamın:

“Atam-anam sənə qurban!” – deməsi

٨٠٤ – عن علي رضي الله عنه يقول ما رأيت النبي صلى الله عليه وسلم يفدي رجلا بعد سعد سمعته يقول ارم فداك أبي وأمي

(804) – Əli رضي الله عنه deyir ki, Peyğəmbərin ﷺ Sə'ddən sonra kimsəyə (öz ata-anasını fəda qıldığını) görmədim. Mən (Uhud döyüşündə) onun belə dediyini eşitdim: “Atam-anam sənə qurban! At (oxunu)”.

[Səhihdir]

٨٠٥ – حدثنا عبد الله بن بريدة عن أبيه خرج النبي صلى الله عليه وسلم إلى المسجد وأبو موسى يقرأ فقال من هذا فقلت أنا بريدة جعلت فداك قال قد أعطي هذا مزمارا من مزامير آل داود

(805) – Bureydə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ məscidə gəldikdə mən Qur'an oxuyurdum. O soruşdu: “Bu kimdir?” Dedim:

“Canım sənə qurban, mənəm Bureydə”. O dedi: “Buna Davudun səslərindən bir səs verilmişdir”.

[Səhihdir]

351-ci fəsil.

Adamın atası müsəlman olmamış kimsəyə “oğlum” deməsi

٨٠٦- حدثنا الصعب بن حكيم عن أبيه عن جده قال أتيت عمر بن الخطاب رضي الله عنه فجعل يقول يا بن أخي ثم سألتني فانتسبت له فعرف أن أبي لم يدرك الإسلام فجعل يقول يا بني يا بني

(806) – Həkim rəvayət edir ki, babası dedi: “Mən Ömər ibn Xattabın رضي الله عنه yanına gəldim. O məni: “Qardaş oğlu!”– deyə çağırmağa başladı. Sonra məndən (kim olduğumu) soruşdu. Mən kimin oğlu olduğumu ona söylədim. O, atamın müsəlman olmadığını bildikdə dedi: “Oğlum! Oğlum!”

[İsnadı zəifdir]

٨٠٧- عن أنس يقول كنت خادما للنبي صلى الله عليه وسلم قال فكنت أدخل بغير استئذان يوما فجئت يوما فقال كما أنت يا بني فإنه قد حدث بعدك أمر لا تدخلن إلا بإذن

(807) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ xidmətçisi idim. Mən onun yanına izinsiz daxil olardım. Bir gün yenə onun yanına gəldim. O dedi: “Olduğun kimi (dayan), oğlum. Çünki sən-dən sonra bir hadisə baş verdi. Bundan sonra izinsiz içəri girmə”.

[Səhih li-ğeyrihi]

٨٠٨- عن بن أبي صعصعة عن أبيه.....

(808) – Abdullah ibn Saleh buna bənzər bir hədis rəvayət edib.

[İsnadı səhihdir]

352-ci fəsil.

İnsan: "Nəfsim alçaldı" deməməlidir

۸۰۹ – عن عائشة رضي الله عنها عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يقولن أحدكم خبثت نفسي ولكن ليقل لقصت نفسي"

(809) – Aişə رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz: "Nəfsim alçaldı" – deməsin. Lakin desin ki: "Nəfsim daraldı".

[Səhihdir]

۸۱۰ – عن أبي أمامة بن سهل بن حنيف عن أبيه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يقولن أحدكم خبثت نفسي وليقل لقصت نفسي"

(810) – Əbu Umamə atasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz: "Nəfsim alçaldı" – deməsin. Desin ki: "Nəfsim daraldı".

[Səhihdir]

353-cü fəsil. Əbul-Həkəm ləqəbi

۸۱۱ – حدثني هانئ بن يزيد أنه لما وفد إلى النبي صلى الله عليه وسلم مع قومه فسمعهم النبي صلى الله عليه وسلم وهم يكنونه بأبي الحكم فدعاه النبي صلى الله عليه وسلم فقال إن الله هو الحكم وإليه الحكم فلم تكنيت بأبي الحكم قال لا ولكن قومي إذا اختلفوا في شيء أتوني فحكمت بينهم فرضي كلا الفريقين قال ما أحسن هذا ثم قال مالك من الولد قلت لي شريح وعبد الله ومسلم بنو هانئ قال فمن أكبرهم قلت شريح قال فأنت أبو شريح ودعا له ولولده وسمع النبي صلى الله عليه وسلم يسمون رجلا منهم عبد الحجر فقال النبي صلى الله عليه وسلم ما اسمك قال عبد الحجر قال لا أنت عبد الله قال شريح وإن هانئا لما حضر رجوعه إلى بلاده أتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال أخبرني بأي شيء يوجب لي الجنة قال عليك بحسن الكلام وبذل الطعام"

(811) – Hani ibn Yezid rəvayət edir ki, mən öz tayfamlar birgə Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. Peyğəmbər ﷺ həmtayfalarının mənə Əbul-Həkəm çağırdıqlarını eşitdi. Peyğəmbər ﷺ mənə

çağırır dedi: “Hakim Allahdır, hökm də yalnız Ona məxsusdur. Elə isə nə üçün özünə Əbul-Həkəm ləqəbi götürmüşən?” Mən dedim: “Xeyr (elə deyil). Lakin tayfamın arasında ixtilaf düşdüyü zaman mənim yanıma gələr, mən də onların arasında hökm verərdim. Hər iki tərəf bu hökmdən razı qalardı. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bu nə gözəldir!” Sonra (davam edib) dedi: “Övladın varmı?” Mən dedim: “Hanidə olan oğlanlarım Şureyh, Abdullah və Muslimdir”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onların ən böyüyü hansıdır?” Mən dedim: “(Ən böyüyü) Şureyhdır”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Elə isə sən Əbu Şureyh-sən”. Sonra həm mənə, həm də övladıma dua etdi.

Peyğəmbər ﷺ eşitdi ki, bir tayfa bir kişini Abdülhəcər çağırır. Dedi: “Adın nədir?” Kişi: “(Adım) Abdülhəcərdir”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xeyr, sən Abdullahsan”. Atam Hani məmləkətinə qayıtmaq üçün hazırlıq gördükdə Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Hansı şeyi etsəm Cənnətin mənə vacib olacağını mənə xəbər ver”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Gözəl söz söyləməyə və (möhtac olanlara) çoxlu yemək verməyə çalış”.

[Səhihdir]

354-cü fəsil.

Gözəl ad Peyğəmbərin ﷺ xoşuna gəlirdi

٨١٢ – حدثني عمي عن أبي حنبل قال قال النبي صلى الله عليه وسلم من يسوق إبلنا هذه أو قال من يبلغ إبلنا هذه قال رجل أنا فقال ما اسمك قال فلان قال اجلس ثم قام آخر فقال ما اسمك فقال فلان فقال اجلس ثم قام آخر فقال ما اسمك قال ناجية قال أنت لها فسقها

(812) – Əbu Hədrəd رَوَيْتُ عَنْ أَبِي حَنْبَلٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَسُوقُ إِبِلَنَا هَذِهِ أَوْ قَالَ مَنْ يَبْلُغُ إِبِلَنَا هَذِهِ قَالَ رَجُلٌ أَنَا فَقَالَ مَا اسْمُكَ قَالَ فَلَانٌ قَالَ اجْلِسْ ثُمَّ قَامَ آخَرٌ فَقَالَ مَا اسْمُكَ فَقَالَ فَلَانٌ فَقَالَ اجْلِسْ ثُمَّ قَامَ آخَرٌ فَقَالَ مَا اسْمُكَ قَالَ نَاجِيَةٌ قَالَ أَنْتَ لَهَا فَسَقَهَا

(812) – Əbu Hədrəd rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim bunu (dəvəimizi) bizim yanımıza (Məkkəyə) sürəcək?” Yaxud “Kim bunu (dəvəimizi) bizim yanımıza (Məkkəyə) çatdıracaq?” Bir kişi: “Mən (çatdıraram)” – dedi. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Sənin adın nədir?” O dedi: “Filankəsidir”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Otur!” Sonra başqa birisi qalxdı. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Sənin adın nədir?” O

dedi: "Filankəsdir". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Otur!" Sonra başqa birisi qalxdı. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: "Sənin adın nədir?" O dedi: "(Adım) Naciyyədir¹". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sən buna (dəvəni sürüb apar-mağa) layiqsən. Sür apar".

[Zəifdir]

355-ci fəsil. Tez-tez yerimək

٨١٣- عن ابن عباس قال أقبل نبي الله صلى الله عليه وسلم مسرعا ونحن قعود حتى أفرعنا سرعته إلينا فلما انتهى إلينا سلم ثم قال قد أقبلت اليكم مسرعا لأخبركم بليلة القدر فنسيتها فيما بيني وبينكم فالتمسوها في العشر الأواخر

(813) – İbn Abbas رضى الله عنه dedi: "Biz oturmuşduq. Peyğəmbər ﷺ tələsik bizim yanımıza gəldi. Biz onun yanımıza belə tələsik gəldiyindən təşvişə düşdük. O bizə yaxınlaşdıqda salam verib dedi: "Mən tələsik sizin yanınıza gəldim ki, qədr gecəsi barədə sizə xəbər verim. Lakin sizin yanınıza gəldiyim müddətdə onu unutdum. Siz onu axır on gündə axtarın".

[Hədis "tələsik" istisna olmaqla, səhih li-ğeyrihidir]

356-cı fəsil. Allahın ﷻ ən çox sevdiyi adlar

٨١٤- عن أبي وهب وكانت له صحبة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال تسموا بأسماء الأنبياء وأحب الأسماء إلى الله عز وجل عبد الله وعبد الرحمن وأصدقها حارث وهمام وأقبحها حرب ومرة

(814) – Əbu Vəhb رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Özü-nüzə peyğəmbərlərin adlarını qoyun. Allahın ﷻ ən çox sevdiyi

¹ Naciyyun – yaxın adam, sirdaş, istəkli, dost deməkdir.

adlar Abdullah¹ və Abdurrəhmandır². Adların ən doğrusu Haris³ və Himamdır⁴. Ən pisi isə Hərb⁵ və Murradır⁶”.

[“Özünüə peyğəmbərlərin adlarını qoyun” cümləsi
istisna olmaqla, hədisin qalan hissəsi səhihdir]

٨١٥— عن جابر قال ولد لرجل منا غلام فسماه القاسم فقلنا لا نكنيك أبا القاسم ولا كرامة فأخبر النبي صلى الله عليه وسلم فقال سم ابنك عبد الرحمن

(815) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, aramızdan bir kişinin övladı oldu. O da ona Qasım adını verdi. Biz dedik: “Biz sənə Əbul-Qasım ləqəbini verməyəcəyik, bunda hörmət yoxdur”. Bu haqda Peyğəmbərə ﷺ xəbər verdilər. O dedi: “Oğluna Abdurrəhman adını ver”.

[Səhihdir]

357-ci fəsil. Bir adı başqa bir adla dəyişmək

٨١٦— عن سهل قال أتى بالمنذر بن أبي أسيد إلى النبي صلى الله عليه وسلم حين ولد فوضعه على فخذه وأبو أسيد جالس فلهي النبي صلى الله عليه وسلم بشيء بين يديه وأمر أبو أسيد بابتنه فاحتمل من فخذ النبي صلى الله عليه وسلم فاستفاق النبي صلى الله عليه وسلم فقال أين الصبي فقال أبو أسيد قلبناه يا رسول الله قال ما اسمه قال فلان قال لا لكن اسمه المنذر فسماه يومئذ المنذر

(816) – Səhl رضي الله عنه rəvayət edir ki, Munzir ibn Əbi Useyd doğulduqda onu Peyğəmbərin ﷺ yanına gətirdilər. Peyğəmbər ﷺ onu ayağının üstündə otuzdurdu. O otururdu. Peyğəmbər ﷺ qucağındakı uşağı unudub başqa bir şeylə məşğul olmağa başladı. Əbu Useyd رضي الله عنه uşağı onun qucağından götürməyi əmr etdi. Birdən Peyğəmbər ﷺ uşağı xatırlayıb soruşdu: “Uşaq haradadır?” Əbu

¹ Abdullah – Allahın qulu deməkdir.

² Abdurrəhman – ər-Rəhmanın qulu deməkdir.

³ Haris – qoruyan, gözətçi deməkdir.

⁴ Himam – ləyaqətli, möhtərəm deməkdir.

⁵ Hərb – müharibə deməkdir.

⁶ Murra – acı deməkdir.

Useyd ﷺ dedi: “Biz onu (evə) apardıq, ya Rəsulallah!” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onun adı nədir?” Dedi: “Filankəsdir”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xeyr! Onun adı Munzirdir¹”. Beləliklə Peyğəmbər ﷺ ona Munzir adını verdi.

[Səhihdir]

358-ci fəsil.

Allahın ﷻ ən çox nifrət etdiyi adlar

٨١٧- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أكنى الأسماء عند الله رجل تسمى ملك الأملاك

(817) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allah ﷻ yanında adların ən çirkini, adama hökmdarların hökmdarı adının verilməsidir”.

[Səhihdir]

359-cu fəsil.

Başqasını kiçildilmiş adla çağırmaq

٨١٨- عن طلق بن حبيب قال كنت أشد الناس تكذيباً بالشفاعة فسألت جابراً فقال يا طليق سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول يخرجون من النار بعد دخول ونحن نقرأ الذي تقرأ

(818) – Təlq ibn Həbib deyir ki, mən şəfaəti inkar edən adamların ən şiddətlişi idim. Bu haqda Cabirdən رəvayət etdim. O dedi: “Ey Tuleyq! Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Onlar Oda girdikdən sonra (oradan) çıxacaqlar”. Mən dedim: “Biz də sənə oxuduğunu (Qur'anı) oxuyuruq”.

[Səhih li-ğeyrihi]

¹ Munzir – qorxudan, pis işlərdən çəkindirən deməkdir.

360-cu fəsil. Adamı ən çox sevdiyi ad ilə çağırmaq

۸۱۹ – حدثني جدي حنظلة بن حذيم قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يعجبه أن يدعى الرجل بأحب أسمائه إليه وأحب كناه

(819) – Hənzələ ibn Hizyəm رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ xoşlayardı ki, adamı ən çox sevdiyi adı və ən çox sevdiyi ləqəbi ilə çağırınsınlar”.

[Zəifdir]

361-ci fəsil. Asiya adını dəyişdirmək

۸۲۰ – عن ابن عمر أن النبي صلى الله عليه وسلم غير اسم عاصية وقال أنت جميلة

(320) – İbn Ömər رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Asiyanın¹ adını dəyişdirib dedi: “(Bu gündən) sən Cəmiləsən²”.

[Səhihdir]

۸۲۱ – حدثني محمد بن عمرو بن عطاء أنه دخل على زينب بنت أبي سلمة فسألت عن اسم أخت له عنده قال فقلت اسمها برة قالت غير اسمها فإن النبي صلى الله عليه وسلم نكح زينب بنت جحش واسمها برة فغير اسمها إلى زينب فدخل على أم سلمة حين تزوجها واسمي برة فسمعها تدعوني برة فقال لا تزكوا أنفسكن فإن الله هو أعلم بالبرة منكن والفاجرة سميتها زينب فقالت فهي زينب فقلت لها سمي فقالت غيره إلى ما غير إليه رسول الله صلى الله عليه وسلم فسمها زينب

(821) – Muhəmməd ibn Amr ibn Əta Zeynəb bint Əbu Sələmənin yanına gəldi. Zeynəb Muhəmməddən onunla qalan bacısının adını soruşdu. (Muhəmməd deyir ki,) mən dedim: “Adı Bərradır³” (Zeynəb) dedi: “Onun adını dəyiş. Çünki Peyğəmbər ﷺ Zeynəb bint Cəhş ilə evləndikdə onun adı Bərra idi. Peyğəmbər ﷺ onun adını dəyişdirib Zeynəb qoydu. O, Ummu Sələmə ilə nikah kəsdikdən sonra onun yanına girdikdə mənim adım Bərra idi.

¹ Asiya – asi qadın deməkdir.

² Cəmilə – gözəl, göyçək deməkdir.

³ Bərra – zahid, dindar, mömin deməkdir.

Ummu Sələmənin ﷺ məni Bərra çağırıldığını eşidib dedi: “Özünüzü təmizə çıxarmayın! Allah aranızdakı xeyirxahlıq edənləri də yaxşı tanıyır, günahkarları da. Onun adını Zeynəb qoy”. (Ummu Sələmə ﷺ) dedi: “(Bu gündən) o, Zeynəbdir”.

Mən dedim: “Bacıma nə ad verim?” O dedi: “Peyğəmbər ﷺ nə ad vermişsə, sən də o adı ver. Adını Zeynəb qoy”.

[Səhihdir]

362-ci fəsil. Sərm adı

۸۲۲ – حدثني بن عبد الرحمن بن سعيد المخزومي وكان اسمه الصرم فسماه النبي صلى الله عليه وسلم سعيداً

(822) – Abdurrəhman ﷺ deyir ki, mənim babamın atasının adı Sərm¹ idi. Peyğəmbər ﷺ onu dəyişdirib ona Səid² adı verdi.

[İsnadı zəifdir]

۸۲۳ – عن علي رضي الله عنه قال لما ولد الحسن رضي الله عنه سميته حرباً فجاء النبي صلى الله عليه وسلم فقال أروني ابني ما سميتموه قلنا حرباً قال بل هو حسن فلما ولد الحسين رضي الله عنه سميته حرباً فجاء النبي صلى الله عليه وسلم فقال أروني ابني ما سميتموه قلنا حرباً قال بل هو حسن ثم قال اني سميتهم بأسماء ولد هارون شبر وشبير ومشير

(823) – Əli ﷺ rəvayət edir ki, Həsən ﷺ anadan olduqda adını Hərb³ qoydum. Peyğəmbər ﷺ gəlib dedi: “Oğlumu mənə göstərin, adını nə qoymusunuz?” Biz dedik ki, adını Hərb qoymuşuq. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xeyr, o, Həsəndir⁴”. Hüseyn ﷺ anadan olduqda adını Hərb qoydum. Peyğəmbər ﷺ gəlib dedi: “Oğlumu mənə göstərin, adını nə qoymusunuz?” Biz dedik ki, adını Hərb qoymuşuq.

¹ Sərm – əlaqələri kəsən deməkdir.

² Səid – xoşbəxt deməkdir.

³ Hərb – müharibə deməkdir.

⁴ Həsən – yaxşı deməkdir.

Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xeyr, o, Huseyndir¹”. Üçüncü oğlum anadan olduqda adını Hərb qoydum. Peyğəmbər ﷺ gəlib dedi: “Oğlumu mənə göstərin, adını nə qoymusunuz?” Biz dedik ki, adını Hərb qoymuşuq. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xeyr, o, Muhsindir²”. Sonra (sözünə davam edib) dedi: “Mən onlara Harunun oğlanlarının adlarını verdim: Şəbr³ Şubeyr⁴ və Muşəbbir⁵”.

[Zəifdir]

363-cü fəsil. Ğurab adı

٨٢٤ – عن مسلم قال شهدت مع النبي صلى الله عليه وسلم حينما فقال لي ما اسمك قلت غراب قال لا بل اسمك مسلم

(824) – Muslim رəvayət edir ki, mən Peyğəmbər ﷺ ilə birgə Huneyn döyüşündə iştirak etdim. Peyğəmbər ﷺ məndən soruşdu: “Adın nədir?” Dedim: “Adım Ğurabdır⁶” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xeyr, adın Muslimdir⁷”.

[İsnadı zəifdir]

364-cü fəsil. Şihab adı

٨٢٥ – عن عائشة رضي الله عنها ذكر عند رسول الله صلى الله عليه وسلم رجل يقال له شهاب فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم بل أنت هشام

(825) – Aişə رəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ yanında Şihab⁸ adlı bir kişinin adı çəkildi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Xeyr, sən Hişamsan⁹”.

[Həsəndir]

¹ Huseyn – yaxşı sözünün kiçildilmiş formasıdır.

² Muhsin – yaxşılıq edən deməkdir.

³ Şəbr – hədiyyə deməkdir.

⁴ Şubeyr – hədiyyə sözünün kiçildilmiş formasıdır.

⁵ Muşəbbir – hədiyyə verən deməkdir.

⁶ Ğurab – qarğa deməkdir.

⁷ Muslim – müsəlman deməkdir.

⁸ Şihab – şölə, od parçası deməkdir.

⁹ Hişam – səxavətli, əliaçıq deməkdir.

365-ci fəsil. əl-As adı

۸۲۶– عن عبد الله بن مطيع قال سمعت مطيعا يقول سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول يوم فتح مكة لا يقتل قرشي صبرا بعد اليوم إلى يوم القيامة فلم يدرك الإسلام أحد من عصاة قريش غير مطيع كان اسمه العاص فسماه النبي صلى الله عليه وسلم مطيعاً

(826) – Muti ﷺ rəvayət edir ki, mən Məkkənin fəthi günü Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Bu gündən sonra ta Qiyamət gününədək heç bir qureyşli zorla öldürülməyəcəkdir.

(Ravi deyir ki,) Mutidən başqa As adını daşıyanlardan heç biri (Məkkənin fəthindən qabaq) müsəlman olmamışdı. Onun adı əl-As¹ idi. Peyğəmbər ﷺ ona Muti² adı verdi.

[Səhihdir]

366-cı fəsil. Yoldaşının adından bir şey azaldıb qısalaraq onu çağıran kimsə

۸۲۷– عن عائشة رضي الله عنها قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يا عائش هذا جبريل يقرئ عليك السلام قالت وعليه السلام ورحمة الله (و بركاتة) قالت وهو يرى ما لا أرى

(827) – Aişə ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ey Aiş! Bu, Cəbraildir, sənə salam söyləyir. Aişə ﷺ dedi: “Ona Allahın salamu olsun, Onun rəhməti və bərəkəti yetihsin”. Peyğəmbər ﷺ mən görmədiyimi görürdü.

[Səhihdir]

۸۲۸– حدثتني جدتي أم كلثوم بنت ثمامة أنها قدمت حاجة فإن أخاها المخارق بن ثمامة قال ادخلي على عائشة وسليها عن عثمان بن عفان فإن الناس قد أكثروا فيه عندنا قالت فدخلت عليها فقلت بعض بنيك يقرئك السلام ويسألك عن عثمان بن عفان قالت وعليه الله قالت أما أنا فأشهد على أبي رأيت عثمان في هذا البيت في ليلة قانظة

¹ As – asi olan deməkdir.

² Muti – itaətkar deməkdir.

ونبي الله صلى الله عليه وسلم وجبريل يوحى إليه والنبي صلى الله عليه وسلم بضرب كف أو كتف بن عفان بيده اكتب عثم فما كان الله ينزل تلك المنزلة من نبيه صلى الله عليه وسلم إلا رجلا عليه كريما فمن سب بن عفان فعليه لعنة الله

(828) – Muxariq ibn Sumamə bacısı Ummu Gülsümə dedi: “Aişənin ﷺ yanına gir və ondan Osman ibn Affan ﷺ barədə soruş. Çünki yanımızdakı adamlar onun barəsində çox sözlər danışirlar”. Bacısı Aişənin yanına daxil olub dedi: “Övladlarından biri sənə salam söyləyir və Osman ibn Affan ﷺ barədə soruşur”. Aişə ﷺ dedi: “Ona da salam olsun və Allahın rəhmətinə yetişsin. Mən şahidlik edirəm ki, çox isti bir gecədə Osmanı ﷺ bu evdə gördüm. Peyğəmbər ﷺ də orada idi. Cəbrail ﷺ ona vəhyi çatdırırdı. Peyğəmbər ﷺ (Osman) ibn Affanın ﷺ əlinə, yaxud çiyinə vurub deyirdi: “Yaz, ey Osman! Allah yalnız hörmətli adama Peyğəmbərinin yanında belə bir şərəfə nail olmağı nəsib edər. (Osman) ibn Affanı söylənə Allah lənət eləsin”.

[İsnadı zəifdir]

367-ci fəsil. Zəhm adı

٨٢٩— حدثني بشير بن نهيك قال أتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال ما اسمك قال زحم قال بل أنت بشير فبينما أنا أمشي النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا بن الخصاصة ما أصبحت تنقم على الله أصبحت تماشي رسول الله صلى الله عليه وسلم قلت بأبي أنت وأمي ما أنقم على الله شيئا كل خير قد أصبت فأتى على قبور المشركين فقال لقد سبق هؤلاء خيرا كثيرا ثم أتى على قبور المسلمين فقال لقد أدرك هؤلاء خيرا كثيرا فإذا رجل عليه سبنتين يمشي بين القبور فقال يا صاحب السبنتين ألق سبنتيك فخلع نعليه

(829) – (Əvvəllər adı Zəhm ibn Mə'bəd olan) Bəşir ﷺ Peyğəmbərin ﷺ yanına hicrət etdi. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Adın nədir?” O: “Zəhmdir”¹ – deyə cavab verdi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Xeyr, sən Bəşirsən!”²

¹ Zəhm – çətinləşdirən, sıxışdırən deməkdir.

² Bəşir – müjdələyən deməkdir.

Bir gün mən Peyğəmbər ﷺ ilə yol gedirdim. O mənə dedi: “Ey Xəsasiyyə oğlu, Allahdan razısanmı? Allahın elçisi ilə yol gedirsən”. Mən dedim: “Atam-anam sənə qurban, heç Allahdan narazı qala bilərəmmi? Halbuki, hər bir xeyrə (Allah tərəfindən) nail olmuşam. Sonra o, müşriklərin qəbirlərinin yanından keçdikdə üç dəfə: “Bunlar çox xeyirdən məhrum oldular”– dedi. Sonra möminlərin qəbirlərinin yanından keçdikdə üç dəfə: “Bunlar çox xeyirə nail oldular”– dedi. Sonra o, ətrafa nəzər salıb qəbirlərin arası ilə gedən bir kişini gördü. Onun ayağında ayaqqabı var idi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ey ayaqqabı sahibi, ayaqqabılarını çıxar”. Kişi ayaqqabılarını çıxarıb kənara atdı.

[Səhihdir]

۸۳۰– عن لیلی امرأة بشیر تحدث عن بشیر بن الخصاصية وكان اسمه زحم فسماه النبي صلى الله عليه وسلم بشيرا

(830) – Bəşirin həyat yoldaşı Leyla ر.ə.ə. rəvayət edir ki, onun adı Zəhm idi. Peyğəmbər ﷺ ona Bəşir adını verdi.

[Səhihdir]

368-ci fəsil. Bərra adı

۸۳۱– عن ابن عباس ان اسم جويرية كان برة فسمها النبي صلى الله عليه وسلم جويرية

(831) – İbn Abbas ر.ə.ə. rəvayət edir ki, Cuveyriranın ر.ə.ə. adı Bərra¹ idi. Peyğəmbər ﷺ ona Cuveyrira² adını verdi.

[Səhihdir]

۸۳۲– عن أبي هريرة قال كان اسم ميمونة برة فسمها النبي صلى الله عليه وسلم ميمونة

¹ Bərra – zahid, dindar, mömin deməkdir.

² Cuveyrira – təqsirkar deməkdir.

(832) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Meymunənin رضي الله عنها adı Bərra¹ idi. Peyğəmbər ﷺ ona Meymunə² adını verdi.

[Şəzdir]

369-cu fəsil. Əfləh adı

٨٣٣- عن جابر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن عشت نهيت أمتي إن شاء الله أن يسمي أحدهم بركة ونافعا وأفلح ولا أدري قال رافع أم لا يقال ههنا بركة فيقال ليس ههنا فقبض النبي صلى الله عليه وسلم ولم ينه عن ذلك

(833) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əgər yaşasam, inşallah, ümmətimə qadağan edəcəyəm ki, onlardan heç biri Bərəkə³, Nafi⁴ və Əfləh⁵ adlarını qoymasınlar.

(Ravilərdən biri deyir ki, bilmirəm Rafi⁶ adını dedi, ya demədi).

Soruşurlar: “Bərəkə buradadırmı?” (Onlar): “Burada deyildir”– deyə cavab verirlər. Peyğəmbər ﷺ vəfat etdi və bu adları qadağan etmədi”.

[Səhihdir]

٨٣٤- عن جابر بن عبد الله يقول أراد النبي صلى الله عليه وسلم أن ينهي أن يسمي بيعلی وببركة ونافع ويسار وأفلح ونحو ذلك ثم سكت بعد عنها فلم يقل شيئا

(834) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Yə'lə⁷, Bərəkə, Nafi, Yəsar⁸, Əfləh və buna bənzər adları qoymağı qadağan etmək istədi. Lakin susdu və heç bir şey söyləmədi”.

[Səhihdir]

¹ Bərra – zahid, dindar, mömin deməkdir.

² Meymunə – xoşbəxt, bəxtiyar deməkdir.

³ Bərəkə – bərəkət deməkdir.

⁴ Nafi – fayda verən deməkdir.

⁵ Əfləh – nicat tapan deməkdir.

⁶ Rafi – yüksəldən deməkdir.

⁷ Yə'lə – yüksəlmək deməkdir.

⁸ Yəsar – rifah, xoş güzaran, firavanlıq deməkdir.

370-ci fəsil. Rəbah adı

۸۳۵– حدثني عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال لما اعتزل النبي صلى الله عليه وسلم نساءه فإذا أنا برياح غلام رسول الله صلى الله عليه وسلم فناديت يا رباح استأذن لي على رسول الله صلى الله عليه وسلم

(835) – Ömər ibnul-Xattab رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir müddət zövcələrini tərək etdi. Mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldikdə onun xidmətçisi Rəbahla qarşılaşdım. Mən dedim: “Ey Rəbah!¹ Peyğəmbərdən ﷺ izin istə ki, onun yanına daxil olum”.

[Həsəndir]

371-ci fəsil. Peyğəmbərlərin adları

۸۳۶– عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال تسموا باسمي ولا تكونوا بكنيتي فإني أنا أبو القاسم

(836) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Özünüzmə mənim adımı qoyun, amma ləqəbimi qoymayın. Çünki Əbul-Qasım məniməm”.

[Səhihdir]

۸۳۷– عن أنس بن مالك قال كان النبي صلى الله عليه وسلم في السوق فقال رجل يا أبا القاسم فالتفت إليه النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله إنما دعوت هذا فقال النبي صلى الله عليه وسلم تسموا باسمي ولا تكونوا بكنيتي

(837) – Ənəs ibn Malik رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bazarda idi. Birdən bir kişi: “Ey Əbul-Qasım!” – deyər səsləndi. Peyğəmbər ﷺ ona tərəf döndü. Kişi dedi: “Ey Allahın elçisi! Mən (səni deyil) bu adamı çağırıdım. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Özünüzmə mənim adımı qoyun, amma ləqəbimi qoymayın”.

[Səhihdir]

۸۳۸– حدثني يوسف بن عبد الله بن سلام قال سماني النبي صلى الله عليه وسلم يوسف وأقعدني على حجره ومسح على رأسي

¹ Rəbah – xeyir, qazanc, mənfəət deməkdir.

(838) – Yusuf ibn Abdullah ibn Səlam رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ mənə Yusuf adını verdi, mənə qucağında otuzdurdu və mənim başımı sıgalladı”.

[Səhihdir]

٨٣٩ – عن جابر بن عبد الله قال ولد لرجل منا من الأنصار غلام وأراد أن يسميه محمدا (قال شعبة في حديث منصور إن الأنصاري قال حملته علي عتيق فأتيت به النبي صلى الله عليه وسلم وفي حديث سليمان ولد له غلام فأرادوا أن يسميه محمدا) قال تسموا باسمي ولا تكونوا بكينيتي فإني إنما جعلت قاسما أقسم بينكم وقال حصين بعثت قاسما أقسم بينكم

(839) – Cabir ibn Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, bizlərdən – ənsardan bir kişinin oğlu oldu. O, oğluna Muhəmməd adı vermək istədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Özünü mənim adım qoyun, amma ləqəbimi qoymayın, çünki mən ədalətlə bölən təyin edildim. Aranızda (qənimətləri ədalətlə) bölərəm”.

[Səhihdir]

٨٤٠ – عن أبي موسى قال ولد لي غلام فأتيت به النبي صلى الله عليه وسلم فسماه إبراهيم فحنكه بتمرّة ودعا له بالبركة ودفعه الي وكان أكبر ولد أبي موسى

(840) – Əbu Musa رحمته الله rəvayət edir ki, mənim oğlum oldu. Mən onu Peyğəmbərin ﷺ yanına gətirdim. Peyğəmbər ﷺ ona İbrahim adını verdi. Sonra bir xurmanı əzib onun ağzına qoydu və onun üçün (Allahdan) bərəkət dilədi”.

Bu, Əbu Musanın رحمته الله ən böyük oğlu idi.

[Səhihdir]

372-ci fəsil. Həzn adı

٨٤١ – عن جده حزنا قدم على النبي صلى الله عليه وسلم فقال ما اسمك قال اسمي حزن قال بل أنت سهل قال لا أغير أسما سمانيه أبي قال بن المسيب فما زالت فينا الحزونة

(841) – Səid ibn Museyyibin babası ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi. O soruşdu: “Adın nədir?” (Babam): “Həzn-dir” – deyə cavab verdi. O buyurdu: “Xeyr, sən Səhlən²”. (Babam) dedi: “Atamın mənə verdiyi adı dəyişdirməyəcəyəm”. O vaxtdan bəri ailəmizdən kədər əskik olmadı.

[Səhihdir]

(...) – Səid ibn Museyyib bu hədisi başqa isnadla da rəvayət etmişdir.

373-cü fəsil. Peyğəmbərin ﷺ adı və ləqəbi

٨٤٢ – عن جابر قال ولد لرجل منا غلام فسماه القاسم فقالت الأنصار لا نكنيك أبا القاسم ولا ننعمك عينا فأتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال له ما قالت الأنصار فقال النبي صلى الله عليه وسلم أحسنت الأنصار تسموا باسمي ولا تكتنوا بكنيتي إنما أنا قاسم

(842) – Cabir رضى الله عنه rəvayət edir ki, bizlərdən bir kişinin oğlu oldu. O, oğluna Qasım adını verdi. Biz dedik: “Biz sənə Əbul-Qasım ləqəbi verməyəcəyik və sənin üçün gözaydınlığı diləməyəcəyik”. Kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib ənsarın dediyini ona söylədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əhsən ənsara! Özünü zə mənim adımı qoyun, amma ləqəbimi qoymayın. Çünki Əbul-Qasım mənim”.

[Səhihdir]

٨٤٣ – عن ابن الحنفية يقول كانت رخصة لعلي قال يا رسول الله إن ولد لي بعدك أسميه باسمك وأكنيه بكنيتك قال نعم

(843) – Muhəmməd ibnul-Hənəfiyyə rəvayət edir ki, Əliyə رضى الله عنه rüsxət verilmişdi. O dedi: “Ey Allahın elçisi! Səndən sonra oğlum olsa, ona sənin adını və sənin ləqəbini verə bilərəmmi?” Peyğəmbər ﷺ: “Bəli!” – deyə cavab verdi.

[Səhihdir]

¹ Həzn – kədər deməkdir.

² Səhl – asan, yüngül deməkdir.

٨٤٤ – عن أبي هريرة قال نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم أن نجتمع بين اسمه وكنيته وقال أنا أبو القاسم والله يعطي وأنا أقسم"

(844) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bizə həm onun adını, həm də ləqəbini götürməyi qadağan etdi və dedi: "Əbul-Qasım mənəm! Allah mənə (mal və qənimət) verir, mən də onu (ədalətlə) bölürəm".

[Həsən səhihdir]

٨٤٥ – عن أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم في السوق فقال رجل يا أبا القاسم فالتفت النبي صلى الله عليه وسلم فقال دعوت هذا فقال سموا باسمي ولا تكونوا بكنيتي"

(845) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bazarda idi. Birdən bir kişi: "Ey Əbul-Qasım!" – deyə səsləndi. Peyğəmbər ﷺ ona tərəf döndü. Kişi dedi: "Ey Allahın elçisi! Mən (səni deyil) bu adamı çağırıdım. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Özünüzə mənim adımlı qoyun, amma ləqəbimi qoymayın".

[Səhihdir]

374-cü fəsil.

Müşrikə ləqəb verilirmi?

٨٤٦ – عن أسامة بن زيد أخبره أن رسول الله صلى الله عليه وسلم بلغ مجلسا فيه عبد الله بن أبي بن سلول وذلك قبل أن يسلم عبد الله بن أبي فقال لا تؤذينا في مجلسنا فدخل النبي صلى الله عليه وسلم على سعد بن عبادَةَ فقال أي سعد ألا تسمع ما يقول أبو حباب يريد عبد الله بن أبي بن سلول"

(846) – Usamə ibn Zeyd رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Abdullah ibn Ubey ibn Səlul olan məclisə gəldi. Bu hadisə Abdullah ibn Ubeyyin (zahirən) müsəlman olmasından əvvəl olmuşdu. (Abdullah) dedi: "Məclisimizdə bizə əziyyət vermə!" Peyğəmbər ﷺ Sə'd ibn Ubadənin yanına gəlib dedi: "Ey Sə'd! Əbu Hubabın (yəni Abdullah ibn Ubey ibn Səlulun) nə dediyini eşitmirsənmi?"

[Səhihdir]

375-ci fəsil. Uşağa ləqəb vermək

٨٤٧- عن أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يدخل علينا ولي أخ صغير يكنى أبا عمير أبا عمير وكان له نغر يلعب به فمات فدخل النبي صلى الله عليه وسلم فرآه حزينا فقال ما شأنه قيل له مات نغره فقال يا أبا عمير ما فعل النغير

(847) – Ənəs رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bizim yanımıza gələrdi. Mənim Əbu Umeyr adlı balaca qardaşım var idi. Onun quşcuğazı var idi. Uşaq onunla oynayırdı. (Bir gün) quşcuğaz öldü. Peyğəmbər ﷺ yanımıza gəldikdə onun qəmgin olduğunu görüb dedi: “Buna nə olub” Dedilər ki: “Quşcuğazı ölüb”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ey Əbu Umeyr! Quşcuğaza nə oldu?”

[Səhihdir]

376-cı fəsil. Adamın övladı olmamışdan əvvəl ona ləqəb vermək

٨٤٨- عن إبراهيم أن عبد الله كنى علقمة أبا شبل ولم يولد له

(848) – İbrahim rəvayət edir ki, Abdullah Əlqəməyə Əbu Şibl¹ ləqəbini verdi. Halbuki onun övladı yox idi.

[İsnadı səhihdir]

٨٤٩- عن علقمة قال كناني عبد الله قبل أن يولد لي

(849) – Əlqəmə rəvayət edir ki, Abdullah mənə ləqəb verdi. Halbuki mənim övladım yox idi.

[İsnadı səhihdir]

377-ci fəsil. Qadınların ləqəbi

٨٥٠- عن عائشة رضي الله عنها قالت أتيت النبي صلى الله عليه وسلم فقلت يا رسول الله كنيت نساءك فاكنتي فقال تكني بآبن أختك عبد الله

¹ Mənası: şir balasının atası.

(850) – Aişə رَضِيَ عَنْهَا rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlmişəm dedim: “Ey Allahın elçisi! Qadınlara ləqəb vermişən, mənə də ləqəb ver”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bacın oğlu Abdullahın adından özünə ləqəb götür”.

[Səhihdir]

٨٥١ – عن عائشة رضي الله عنها قالت يا نبي الله ألا تكنيني فقال اكنيني يا نبي الله يعني عبد الله بن الزبير فكانت تكنى أم عبد الله

(851) – Aişə رَضِيَ عَنْهَا dedi: “Ey Allahın peyğəmbəri! Mənə ləqəb vermirsənmi?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “(Bacın) oğlunun adından özünə ləqəb götür”. Beləliklə ona Ummu Abdullah¹ ləqəbi verildi.

[Səhihdir]

378-ci fəsil.

Adamın özündə olan bir şeydən, yaxud hər hansı birindən ləqəb götürmək

٨٥٢ – عن سهل بن سعد إن كانت أحب أسماء علي رضي الله عنه إليه لأبو تراب وأن كان ليفرح أن يدعى بها وما سماه أبا تراب إلا النبي صلى الله عليه وسلم غاضب يوما فاطمة فخرج فاضطجع إلى الجدار إلى المسجد وجاءه النبي صلى الله عليه وسلم يتبعه فقيل هو ذا مضطجع في الجدار فجاءه النبي صلى الله عليه وسلم وقد امتلأ ظهره ترابا فجعل النبي صلى الله عليه وسلم يمسح التراب عن ظهره ويقول اجلس أبا تراب

(852) – Səhl ibn Sə'd رَضِيَ عَنْهُ deyir ki, Əlinin رَضِيَ عَنْهُ ən çox sevdiyi ad Əbu Turab² idi. Bu adla onu çağırırdıqda sevinirdi. Bu adı ona Peyğəmbər ﷺ vermişdi. Bir gün Əlinin رَضِيَ عَنْهُ Fatiməyə acığı tutdu. O evdən bayıra çıxıb məscidin divarının dibində yerə uzandı. Peyğəmbər ﷺ onun harada olduğunu öyrənmək üçün adam göndərdi. (Gəlmiş Peyğəmbərə ﷺ xəbər verdilər ki,) o, divarın dibində yerə

¹ Abdullahın anası.

² Torpaq atası.

uzanıb. Peyğəmbər ﷺ onun yanına gəldikdə kürəyi torpaq içində idi. Peyğəmbər ﷺ onun kürəyindən torpağı silə-silə dedi: "Otur, ey Əbu Turab!"

[Səhihdir]

379-cu fəsil.

Böyükrlə və fəzilətli adamlarla yol getmək necə olur?

٨٥٣- عن أنس قال بينما النبي صلى الله عليه وسلم في نخل لنا نخل لأبي طلحة تبرز لحاجته وبلال يمشي وراءه يكرم النبي صلى الله عليه وسلم أن يمشي إلى جنبه فمر النبي صلى الله عليه وسلم بقبر فقام حتى تم إليه بلال فقال ويحك يا بلال هل تسمع ما أسمع قال ما أسمع شيئاً فقال صاحب هذا القبر يعذب فوجد يهودياً

(853) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bizim xurma bağı-mızda – Əbu Təlhənin رضي الله عنه xurma bağında idi. O, subaşına çıxmaq üçün (bağdan) uzağa getdi. Bilal رضي الله عنه da onun arxasınca gedib yanın-da olmağa və ona xidmət göstərməyə başladı. Sonra Peyğəmbər ﷺ gəlib bir qəbrin yanında dayandı. Bilal رضي الله عنه da gəlib onun yanında durdu. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ah, ey Bilal! Məgər sən mənim eşitdiyimi eşidirsənmi?" Mən: "Heç nə eşitmirəm" – dedim. O dedi: "Bu qə-birin sahibinə əzab verilir".

[İsnadı səhihdir]

380-ci fəsil

٨٥٤- عن قيس قال سمعت معاوية يقول لأخ له صغير اردف الغلام فأبى فقال له معاوية بنس ما أدبت قال قيس فسمعت أبا سفيان يقول دع عنك أخاك

(854) – Qeys rəvayət edir ki, Müaviyənin رضي الله عنه balaca qardaşına belə dediyini eşitdi: "Bu xidmətçini tərkinə al". O bundan imtina etdi. Müaviyə رضي الله عنه ona dedi: "Sən nə pis tərbiyə almısan". Əbu Süfyan رضي الله عنه dedi: "Burax onu. O sənin qardaşıdır".

[İsnadı səhihdir]

۸۵۵ – عن عمرو بن العاص قال إذا كثّر الأخلاء كثّر الغرماء قلت لموسى وما الغرماء قال الحقوق

(855) – Amr ibn As demişdi: “Qardaşlar çoxaldığı zaman borclar da çoxalar”. (Ravilərdən Yəhya deyir ki,) mən Musadan soruşdum: “Borclar nədir?” O: “Hüquqlardır” – deyə cavab verdi.

[İsnadı səhihdir]

381-ci fəsil. Şərdən bir qismi hikmətdir

۸۵۶ – عن خالد هو بن كيسان قال كنت عند بن عمر فوقف عليه إياس بن خيثمة قال ألا أنشدك من شعري يا بن الفاروق قال بلى ولكن لا تتشدني إلا حسنا فأنشده حتى إذا بلغ شيئاً كرهه بن عمر قال له أمسك

(856) – Xalid ibn Keysan deyir ki, mən ibn Ömər رحمته الله yanında idim. İyas ibn Xeysem onun qarşısında dayanıb dedi: “Ey Fəruqun oğlu! Sənə öz şerimdən oxuyummu?” O dedi: “Bəli, ancaq gözəl olanı oxu”. İyas ona şer oxudu. Nəhayət şerin xoşagəlməyən bir yerinə çatdıqda ibn Ömər رحمته الله: “Dayan” – dedi.

[İsnadı zəifdir]

۸۵۷ – عن مطرف قال صحبت عمران بن حصين من الكوفة الى البصرة ينزله إلا وهو ينشدني شعرا وقال إن في المعارض لمندوحة عن الكذب

(857) – Mutarrif deyir ki, mən Kufədən Bəsrəyə qədər İmran ibn Huseynə رحمته الله yol yoldaşı oldum. O, çatdığımız hər mənəzildə mənə şer oxuyub deyərdi: “İşarə ilə göstərilən ifadələrdə yalandan uzaqlaşma vardır”.

[Səhihdir]

۸۵۸ – عن أبي بن كعب أخبره أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن من الشعر حكمة

(858) – Ubey ibn Kə'b رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Şərdən bir qismi hikmətdir”.

[Səhihdir]

٨٥٩- عن الأسود بن سريع قلت يا رسول الله إني مدحت ربي عز وجل بمحمد قال أما إن ربك يحب الحمد ولم يزد على ذلك

(859) – Əsvəd ibn Səri رحمته الله rəvayət edir ki, mən dedim: “Ey Allahın elçisi! Mən mədhiyyələrlə Rəbbimə ﷺ təriflər dedim. Peyğəmbər ﷺ: “Rəbbin həmd olunmağı sevir” – dedi və buna heç nə əlavə etmədi.

[Həsəndir]

٨٦٠- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لأن يمتلىء جوف رجل قيجا حتى يريه خير من أن يمتلىء شعرا

(860) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir adamın qarnının irinlə dolub xəstələnməsi, şerlə dolmasından daha xeyirlidir”.

[Səhihdir]

٨٦١- عن الأسود بن سريع قال كنت شاعرا فأتيت النبي صلى الله عليه وسلم فقلت ألا أنشدك محامد حمدت بها ربي قال إن ربك يحب المحامد ولم يزدني عليه

(861) – Əsvəd ibn Səri رحمته الله deyir ki, mən şair idim. Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedim: “Rəbbimə təriflər dediyim mədhiyyələri sənə oxuyummu?” Peyğəmbər ﷺ: “Rəbbin həmd olunmağı sevir” – dedi və buna heç nə əlavə etmədi.

[Həsəndir]

٨٦٢- عن عائشة رضي الله عنها قالت استأذن حسان بن ثابت رسول الله صلى الله عليه وسلم في هجاء المشركين فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم فكيف بنسبتي فقال لأسئلك منهم كما تسأل الشعرة من العجين

(862) – Aişə رحمها الله rəvayət edir ki, Həssən ibn Sabit müşriklərlə deyişmək üçün Peyğəmbərdən ﷺ izin istədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bəs mənə mənsubiyyətim necə olacaq (məni onlardan necə ayıracaq-sən)?” (Həssən) dedi: “Tük xəmərdən çıxarıldığı kimi, mən də səni onlardan ayıracağam”.

[Səhihdir]

۸۶۳ – عن هشام عن أبيه قال ذهب أسب حسان عند عائشة فقالت لا تسبه فإنه كان ينافح عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

(863) – Urva deyir ki, mən gedib Aişənin ﷺ yanında Həssəni ﷺ söyməyə başladım. (Aişə r.a) dedi: “Onu söymə, çünki o, Peyğəmbərini ﷺ müdafiə edirdi”.

[Səhihdir]

382-ci fəsil. Yaxşı söz kimi, şerin də yaxşısı və pisi vardır

۸۶۴ – عن أبي بن كعب عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من الشعر حكمة

(864) – Ubey ibn Kə'b ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Şərdən bir qismi hikmətdir”.

[Səhihdir]

۸۶۵ – عن عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الشعر بمنزلة الكلام حسنه كحسن الكلام وقبيحه كقبيح الكلام

(865) – Abdullah ibn Amr ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Şer sözə bənzəyir. Yaxşısı yaxşı söz kimi, pisi də pis söz kimidir”.

[Səhih li-ğeyrihi]

۸۶۶ – عن عائشة رضي الله عنها أنها كانت تقول الشعر منه حسن ومنه قبيح خذ بالحسن ودع القبيح ولقد رويت من شعر كعب بن مالك أشعارا منها القصيدة فيها أربعون بيتا ودون ذلك

(866) – Aişə ﷺ deyərdi: “Şərdən bir qismi yaxşı olur, bir qismi də pis. Sən yaxşısını götür, pisini isə tərk et. Mən Kə'b ibn Malikin ﷺ şerlərindən bəzilərini rəvayət etdim. O şerlərin bir qəsidəsində qırx və bundan daha az beyt vardı”.

[Səhihdir]

٨٦٧— عن المقdam بن شريح عن أبيه قال قلت لعائشة رضي الله عنها أكان رسول الله صلى الله عليه وسلم يتمثل بشيء من الشعر فقالت كان يتمثل بشيء من شعر عبد الله بن رواحة ويأتيك بالأخبار من لم تزود"

(867) – Miqdam ibn Şureyh atasından rəvayət edir ki, mən Aişəyə ﷺ dedim: "Peyğəmbər ﷺ şer deyərdimi?" (Aişə ﷺ) dedi: "Peyğəmbər ﷺ Abdullah ibn Rəvahənin ﷺ şerlərindən oxuyub deyərdi: "Sənə xəbər gətirər, təmin etmədiyən kəs".

[Səhihdir]

٨٦٨— عن الأسود بن سريع قال كنت شاعرا فقلت يا رسول الله امتدحت ربي فقال أما إن ربك يحب الحمد وما استزداني على ذلك"

(868) – Əsvəd ibn Səri ﷺ rəvayət edir ki, mən dedim: "Ey Allahın elçisi! Mən Rəbbimə təriflər dedim. Peyğəmbər ﷺ: "Rəbbin həmd olunmağı sevir" – dedi və buna heç nə əlavə etmədi.

[Həsəndir]

383-cü fəsil. Şer oxutduran kimsə

٨٦٩— عن الشريد قال استنشدني النبي صلى الله عليه وسلم شعر أمية بن أبي الصلت وأنشدته فأخذ النبي صلى الله عليه وسلم يقول هيه هيه حتى أنشدته مائة قافية فقال إن كاد ليسلم"

(869) – Şərid ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ məndən Umeyyə ibn Səltin şerindən oxumağımı istədi". Mən oxudum. Peyğəmbər ﷺ mənə: "Davam et! Davam et!" – deyə buyurdu. Nəhayət mən yüz beyt oxudum. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Umeyyə az qala müsəlman olacaqdı".

[Səhihdir]

384-cü fəsil.

Şer düşkünü olan kimsəyə pis baxmaq

٨٧٠— عن ابن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لأن يمتلىء جوف أحدكم قبحا خير له من أن يمتلىء شعرا"

(870) – İbn Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir adamın qarnının irinlə dolması, şerlə dolmasından daha xeyirlidir”.

[Səhihdir]

(384 m-ci fəsil.) Allahın ﷻ sözü

﴿ وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴾ (224)

“(O ki qaldı) şairlərə, onlara ancaq azğınlar uyar.”¹

٨٧١— عن ابن عباس والشعراء يتبعهم الغاؤون ألم تر أنهم في كل واد يهيمون وأنهم يقولون ما لا يفعلون فنسخ من ذلك واستنتى فقال إلا الذين آمنوا إلى قوله ينقلبون

(871) – İbn Abbas رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

﴿ وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴾ (224) أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿ ٢٢٥ ﴾ وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿ ٢٢٦ ﴾

“(O ki qaldı) şairlərə, onlara ancaq azğınlar uyar. Məgər görmürsənmi ki, onlar hər vadidə veyllənir (istənilən mövzuda şer uydurur) və etmədikləri şeyləri deyirlər?”² ayəsini oxuyub dedi: “Uca Allah bu ayələrdən istisna edərək buyurur:

﴿ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا ۗ وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴾ (227)

“Ancaq iman gətirib əməlisaleh olan, Allahı çox zikr edən və haqsızlığa məruz qaldıqdan sonra (dini) müdafiə edənlərdən başqa. Zülm edənlər isə haraya dönəcəklərini mütləq biləcəklər”.³

[Səhihdir]

¹ əş-Suəra, 224.

² əş-Suəra, 224-226.

³ əş-Suəra, 227.

385-ci fəsil.

“Bəyanın bir qismi sehrdir” deyən kimsə

۸۷۲ – عن ابن عباس أن رجلا أو أعرابيا أتى النبي صلى الله عليه وسلم فتكلم بكلام بين فقال النبي صلى الله عليه وسلم إن من البيان سحرا وإن من الشعر حكمة

(872) – İbn Abbas رəvayət edir ki, bir kişi, yaxud bir bədəvi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib açıq-aydın bir söz söylədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bəyanın bir qismi sehrdir və şərdən bir qismi hikmətdir”.

[Səhihdir]

۸۷۳ – عن عبد الملك بن مروان دفع ولده إلى الشعبي يؤدبهم فقال علمهم الشعر يمجّدوا وينجّدوا وأطعمهم اللحم تشدّ قلوبهم وجزّ شعورهم تشدّ رقابهم وجالس بهم على الرجال يناقضوهم الكلام

(873) – Abdülməlik ibn Mərvan رəvayət edir ki, uşaqlarının tərbiyə olunması üçün onları Şə'biyə verib dedi: “Bunlara şər öyrət ki, şərəf qazansınlar və yüksəlsinlər. Bunlara ət yedirt ki, qəbləri qüvvətlənsin. Saçlarını kəs ki, boyunları güclü olsun. Bunları böyük adamların məclisində oturt ki, onlara cavab verə bilsinlər”.

[İsnadı zəifdir]

386-cı fəsil.

Bəyənilməyən şər

۸۷۴ – عن عائشة رضي الله عنها عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن أعظم الناس جرما إنسان شاعر يهجو القبيلة من أسرها ورجل انتفى من أبيه

(874) – Aişə رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İnsanların ən böyük günah qazananı o şairdir ki, bir qəbiləni (öz şerilə) tamamilə pisləyər; bir də o insandır ki, öz atasını inkar edir”.

[Səhihdir]

387-ci fəsil. Çox söz danışmaq

٨٧٥— عن ابن عمر يقول قدم رجلان من المشرك خطيبان على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم فقاما فتكلمتا ثم قعدا وقام ثابت بن قيس خطيب رسول الله صلى الله عليه وسلم فتكلم فعجب الناس من كلامهما فقام رسول الله صلى الله عليه وسلم يخطب فقال يا أيها الناس قولوا قولكم فإنما تشقّق الكلام من الشيطان ثم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن من البيان سحرا"

(875) – İbn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ zamanında məşriqdən iki xətib gəlib ayaq üstə danışdılar. Sonra da oturdular. Peyğəmbərin ﷺ xətibisi Sabit ibn Qeys رحمته الله qalxıb danışdı. Əvvəlki iki kişinin danışığı camaatı heyrətə gətirdi. Peyğəmbər ﷺ qalxıb dedi: "Ey İnsanlar! Öz sözünüzü danışın. Çox söz danışib onu gözəlləşdirmək şeytandandır. Bəyandan bir qismi sehrdir".

[Səhihdir]

٨٧٦— عن أنس يقول خطب رجل عند عمر فأكثر الكلام فقال عمر إن كثرة الكلام في الخطب من شقاق الشيطان"

(876) – Ənəs رحمته الله rəvayət edir ki, bir kişi Ömər رحمته الله yanında xitab edərkən çox danışdı. Ömər dedi: "Xütbədə deyilən çox söz şeytanın təmtəraqlı sözləridir".

[İsnadı səhihdir]

٨٧٧— عن أبي يزيد أو معن بن يزيد أن النبي صلى الله عليه وسلم قال اجتمعوا في مساجدكم وكلما اجتمع قوم فليؤذّنوني فاتّاناً أول من أتى فجلس فتكلم متكلم منا ثم قال ان الحمد لله الذي ليس للحمد دونه مقصد ولا وراءه منفذ فغضب فقام قتلنا ومنا بيننا فقلنا أتاناً أول من أتى فذهب إلى مسجد آخر فجلس فيه فاتّيناه فكلّمناه فجاء معنا فقعّد في مجلسه أو قريّبا من مجلسه ثم قال الحمد لله الذي ما شاء جعل بين يديه وما شاء جعل خلفه وإن من البيان سحرا ثم أمرنا وعلّمنا"

(877) – Əbu Yezid, yaxud Mə'n ibn Yezid رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Məscidlərinizdə toplanın. Hər qövüm toplan-dıqca da mənə xəbər versinlər". Yanımıza gələn ilk adam Peyğəm-bər ﷺ oldu. (O gəlib) oturdu. Bir nəfər qalxıb danışdı, sonra da

dedi: “Həmd elə bir Allaha məxsusdur ki, həmd üçün onun qarşısında heç bir məqsəd yox və arxasında bir çıxış yox”. Peyğəmbər ﷺ qəzəblənib ayağa qalxdı. Biz də öz aramızda bir-birimizi qınamağa başladıq. Dedik: “Yanımıza gələn ilk adam Peyğəmbər ﷺ oldu”. Sonra o gedib başqa bir məsciddə oturdu. Biz onun yanına gedib onunla danışdıq. Sonra bizimlə gəlib (əvvəl) oturduğu yerdə, yaxud ona yaxın bir yerdə oturdu. Sonra dedi: “Həmd olsun O Allaha ki, istədiyini önünə qoyar, istədiyini də arxasına buraxar. Bəyandan bir qismi sehrdir”. Sonra bizə əmr etdi və bizi öyrətdi.

[İsnadı həsəndir]

388-ci fəsil. Təmənnə etmək

٨٧٨— قالت عائشة أرق النبي صلى الله عليه وسلم ذات ليلة فقال ليت رجلا صالحا من أصحابي يجيئني فيحرسني الليلة إذ سمعنا صوت السلاح فقال من هذا قيل سعد فقال سعد يا رسول الله جئت أحرصك فنام النبي صلى الله عليه وسلم حتى سمعنا غطيظه

(878) – Aişə رəvayət edir ki, bir gecə Peyğəmbərin ﷺ yuxusu qaçdı. O dedi: “Kaş ki səhabələrimdən bir adam yanıma gəlib bu gecə mənim keşiyimdə durardı”. Bu vaxt biz silah cingiltisi eşitdik. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kimdir bu?” Deyildi: “Sə'ddir”. Sə'd رəvayət etdi: “Ya Rəsulallah! Sənin keşiyində durmaqdan ötrü gəldim”. Peyğəmbər ﷺ yatdı və biz onun xorultusunu eşitdik.

[Səhihdir]

389-cu fəsil. Bir adama, yaxud bir şeyə, yaxud bir ata: “O, dənizdir” – deyilir

٨٧٩— عن أنس بن مالك يقول كان فزع بالمدينة فاستعار النبي صلى الله عليه وسلم فرسا لأبي طلحة يقال له المندوب فركبه فلما رجع قال ما رأينا من شيء وإن وجدناه لبحرا

(879) – Ənəs ibn Malik رضى الله عنه rəvayət edir ki, Mədinədə həyacanlı bir hadisə baş verdi. Peyğəmbər ﷺ Əbu Təlhənin رضى الله عنه Məndub adlı atını kirayə götürdü: “Peyğəmbər ﷺ ata minib (təhlükə olan tərəfə) getdi. Qayıtdıqdan sonra dedi: “Heç bir şey görmədik (təhlükəli bir şey yoxdur). Biz bu atın yaxşı qaçan (at) olduğunu gördük”.

[Səhihdir]

390-cı fəsil. (Kimsəni) yanlış söz söyləmək üstündə vurmaq

٨٨٠ – عن نافع قال كان بن عمر يضرب ولده على اللحن

(880) – Nafi rəvayət edir ki, ibn Ömər رضى الله عنه öz uşağını yanlış söz söyləmək üstündə vurardı.

[İsnadı səhihdir]

٨٨١ – مر عمر بن الخطاب رضي الله عنه برجلين يرميان فقال أحدهما للآخر أسبت فقال عمر سوء اللحن أشد من سوء الرمي

(881) – Ömər ibnul-Xattab رضى الله عنه ox atan iki kişiylə rast gəldi. Onlardan biri: “Dəydin”– dedikdə (“əsəbtə” əvəzinə “əsəbtə” deyib bu sözdəki sad hərfini sin hərfi ilə əvəz etdi), Ömər رضى الله عنه dedi: “Yanlış söz söyləmək, yanlış atmaqdan daha pisdır”.

[İsnadı zəifdir]

391-ci fəsil. Bir şeyin haqq olmadığını qəsd edib: “Bir şey deyildir”– demək

٨٨٢ – قالت عائشة زوج النبي صلى الله عليه وسلم سألت ناس النبي صلى الله عليه وسلم عن الكهان فقال لهم ليسوا بشيء فقالوا يا رسول الله فإنهم يحدثون بالشيء يكون حقا فقال النبي صلى الله عليه وسلم تلك الكلمة يخطفها الشيطان فيقرقرها بأذني وليه كقرقرة الدجاجة فيخطون فيها بأكثر من مائة كذبة

(882) – Aişə رضى الله عنها rəvayət edir ki, camaat Peyğəmbərdən ﷺ kahinlər barədə soruşdu. O dedi: “Onlar bir şey deyildirlər”. Onlar

dedilər: “Ey Allahın elçisi! Elə şeylər deyirlər ki, sonradan (bu şeylər) gerçəyə çevrilir”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “O elə bir (haqq) kəlmədir ki, şeytan onu götürüb qaçır, sonra da toyuq qaqqıldadığı kimi qaqqıldayıb o kəlməni (kahin) dostunun qulaqlarına təlqin edir. Beləcə, onlar bu kəlməyə yüzdən çox yalan qatırlar”.

[Səhihdir]

392-ci fəsil. Ərz olunanlar

۸۸۳ – عن أنس بن مالك قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم في مسير له فحدث الحادي فقال النبي صلى الله عليه وسلم ارفق يا أنجشة ويحك بالقوارير

(883) – Ənəs ibn Malik رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səfərdə olarkən (Əncəsə gözəl sözlərlə) zümzümə edib, dəvələri sürüb aparırdı. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yavaş ol, ey Əncəsə, şüşələri (qadınları) qırarsan”.

[Səhihdir]

۸۸۴ – عن عمر فيما أرى شك أبي أنه قال حسب امرئ من الكذب أن يحدث بكل ما سمع قال وفيما أرى قال قال عمر أما في المعاريض ما يكفي المسلم الكذب

(884) – Ömər dedi: “Kişinin eşitdiyi hər bir şeyi danışması, ona yalan olaraq yetər”.

Ravi deyir: “Güman edirəm ki, Ömər belə demişdi: “Ərz edilən şeylər müsəlmanın yalandan qurtarmağına kifayət deyilmi?”

[Səhihdir]

۸۸۵ – عن مطرف بن عبد الله بن الشخير قال صحبت عمران بن حصين إلى البصرة فما أتى علينا يوم إلا أنشدنا فيه الشعر وقال إن في معارضض الكلام لمندوحة عن الكذب

(885) – Mutarrif ibn Abdullah ibn Şixxir deyir ki, mən Bəsrəyə qədər İmran ibn Huseynlə yol yoldaşı oldum. (Yolda) elə bir gün olmadı ki, o, bizə şer deməsin. O deyirdi: “Ərz edilən ifadələrdə yalandan uzaqlaşma vardır”.

[Səhihdir]

393-cü fəsil. Sirri yaymaq

٨٨٦- عن عمرو بن العاص قال عجبت من الرجل يفر من القدر وهو موافقه ويرى القذاة في عين أخيه ويدع الجذع في عينه ويخرج الضغن من نفس أخيه ويدع الضغن في نفسه وما وضعت سري عند أحد فلمته على إفشائه وكيف ألومه وقد ضقت به ذراعاً"

(886) – Amr ibn As رضي الله عنه dedi: "Mən o adama təəccüb edirəm ki, qədər ona yetişdiyi halda, o qədərdən qaçır. Qardaşının gözündə çöp görür, öz gözündəki kötüyü isə unudur. Qardaşının ürəyində olan nifrəti çıxarmağa çalışır, öz ürəyindəki nifrəti isə unudur. Elə adam yoxdur ki, mən ona sirr verim, sonra da sirri yaydığına görə onu qınayım. Mən onu necə qınaya bilərəm ki, sirrimi qorumağa aciz qalıb sıxıldım?"

[İsnadı səhihdir]

394-cü fəsil. Lağ qoymaq.

Uca Allahın ﷻ kəlamı:

﴿لَا يَسْحَرُ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ﴾

"Bir qövm digərini lağ qoymasın!"¹

٨٨٧- عن عائشة رضي الله عنها قالت مر رجل مصاب على نسوة فتضاكن به يسخرن فأصيب بعضهن"

(887) – Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, başına müsibət gəlmiş bir kişi qadınların yanından keçərkən qadınlar ona gülüb lağ etdilər. Sonra da onlardan bəzisinin başına müsibət gəldi.

[İsnadı zəifdir]

¹ əl-Hucurat, 11.

395-ci fəsil. İşlərdə tələsməmək

۸۸۸— عن رجل من بلى قال أتيت رسول الله صلى الله عليه وسلم مع أبي فجاجي أبي دوني قال فقلت لأبي ما قال لك قال إذا أردت أمرا فعليك بالتؤدة حتى يريك الله منه المخرج أو حتى يجعل الله لك مخرجا

(888) – Bəli qəbiləsindən olan bir kişi deyir ki, mən atamla birgə Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldik. O, məndən gizlin atama nə isə pıçıldadı. Mən atamdan soruşdum: “O sənə nə dedi?” Atam dedi: “Bir iş görmək istədikdə tələsmə. Gec-tez Allah sənə çıxış yolu göstərəcəkdir”.

[Zəifdir]

۸۸۹— عن محمد بن الحنفية قال ليس بحكيم من لا يعاشر بالمعروف من لا يجد من معاشرته بدا حتى يجعل الله له فرجا أو مخرجا

(889) – Muhəmməd ibnul-Hənəfiyyə dedi: “(Görəcəyi işdə) yaxınlarından əlini üzmüş hər kəs, Allah onun işini yoluna qoyanaq, yaxud ona çıxış yolu əta edənədək, öz işində gözəl tərzdə hərəkət etməsə (təmkinli olmasa), müdrik adam sayıla bilməz”.

[İsnadı səhihdir]

396-cı fəsil. Küçə və yaxud bir yol göstərən

۸۹۰— عن البراء بن عازب عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من منح منيحة أو هدى زقاقا أو قال طريقا كان له عدل عتاق نسمة

(890) – Bəra ibn Azib رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim bir dəvə (yaxud qoç) hədiyyə versə və ya bir küçə (yaxud yol) göstərsə, ona bir kölə azad etdiyi qədər savab yazılır”.

[Səhihdir]

۸۹۱— عن أبي ذر يرفعه قال قال بعد ذلك لا أعلمه إلا رفعه قال إفراغك من دلوك في دلو أخيك صدقة وأمرك بالمعروف ونهيك عن المنكر صدقة وتبسمك في

وجه أخيك صدقة وإمطتك الحجر والشوك والعظم عن طريق الناس لك صدقة
وهدايتك الرجل في أرض الضالة صدقة"

(891) – Əbu Zərr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: "Öz qabından qardaşının qabına (yemək-içmək) boşaltmağın sədəqədir. Yaxşılığı əmr etməyin və pis əməllərdən çəkəndirməyin sədəqədir. Qardaşının üzünə gülüm-səməyin sədəqədir. İnsanların yolundan daşı, tikanı və sümüyü kənara atmağın sədəqədir. Yolu bəlli olmayan bir yerdə kimsəyə yol göstərmək sədəqədir".

[Səhihdir]

397-ci fəsil. Koru yoldan azdıran kimsə

۸۹۲- عن ابن عباس أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لعن الله من كره
أعنى عن السبيل"

(892) – İbn Abbas رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Koru yoldan azdıran adama Allah lənət eləsin!"

[Həsən səhihdir]

398-ci fəsil. Azgınlıq

۸۹۳- حدثني بن عباس قال بينما النبي صلى الله عليه وسلم بفناء بيته بمكة
جالس إذ مر به عثمان بن مظعون فكشر إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال له النبي
صلى الله عليه وسلم ألا تجلس قال بلى فجلس النبي صلى الله عليه وسلم مستقبله فبينما
هو يحدثه إذ شخص النبي صلى الله عليه وسلم ببصره إلى السماء فقال أتاني رسول
الله صلى الله عليه وسلم أنفا وأنت جالس قال فما قال لك قال إن الله يأمر بالعدل
والإحسان وإيتاء ذي القربى وينهى عن الفحشاء والمنكر والبغى يعظكم لعلكم تذكرون
قال عثمان فذلك حين استقر الإيمان في قلبي وأحببت محمدا"

(893) – İbn Abbas رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Məkkədəki evinin yanında oturarkən Osman ibn Məz'un رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ gəlib keçdi. (Keçərkən) Peyğəmbər ﷺ üzünə gülümsədi. Peyğəmbər ﷺ ona dedi: "Oturmaq istəmirsənmi?" O: "Bəli!" – dedi. Peyğəmbər ﷺ onun qarşısında oturdu. Peyğəmbər ﷺ onunla söhbət edərkən birdən gözünü göyə dikib buyurdu: "Bir az öncə, sən oturarkən Allahın

elçisi (Cəbrail ﷺ) yanıma gəldi". (Osman r.a) soruşdu: "O sənə nə dedi?" Peyğəmbər ﷺ buyurdu:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَنِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

"Həqiqətən, Allah ədalətli olmağı, yaxşılıq etməyi və qohumlara (onların haqqını) verməyi əmr edir, iyrənc işlər görməyi, pis əməllər törətməyi və azgınlıq etməyi isə qadağan edir. O, sizə öyüd-nəsihət verir ki, bəlkə düşüncə ibrət alasınız."¹ Osman dedi: "Bu hadisə, iman qəlbimdə sabit olduğu və Muhəmmədi ﷺ sevdiyim bir vaxtda baş verdi".

[İsnadı zəifdir]

399-cu fəsil. Azgınlığın cəzası

٨٩٤- عن أنس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من عال جاريتين حتى تدركا دخلت أنا وهو في الجنة كهاتين وأشار محمد بن عبد العزيز بالسبابة والوسطى وبابان يعجلان في الدنيا البغي"

(894) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ: "Yetkinlik yaşlarındak iki qız uşağının qayğısına qalan kimsə, Cənnətdə mənimlə birlikdə bu iki barmaq kimi olacaq"– deyib orta barmağıyla işarə barmağını birləşdirdi.

[Səhihdir]

(895) – İki qapı (günah) vardır ki, onların cəzası dünyada ikən verilər – azgınlıq və qohumluq əlaqələrini kəsmək.

[Səhihdir]

¹ ən-Nəhl, 90.

400-cü fəsil. Əsil-nəcəbətli olmaq

٨٩٦— عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن الكريم بن الكريم بن الكريم بن يوسف بن يعقوب بن إسحاق بن إبراهيم

(896) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İbrahimin oğlu İshaq, (İshaqın) oğlu Yəqub, (Yəqubun) oğlu Yusuf, möhtərəm (peyğəmbərdir), (özü də) möhtərəm (peyğəmbərin) oğludur, (atası da) möhtərəm (peyğəmbərin) oğludur, (babası da) möhtərəm (peyğəmbərin) oğludur”.

[Səhihdir]

٨٩٧— عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن أوليائي يوم القيامة المتقون وإن كان نسب أقرب من نسب فلا يأتيني الناس بالأعمال وتأتون بالدنيا تحملونها على رقابكم فتقولون يا محمد فأقول هكذا وهكذا لا وأعرض في كلا عطفه

(897) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əsil-Nəcəbət baxımından insanlar bir-birinə yaxın olsalar da, Qiyamət günü mənim dostlarım müttəqilər olacaq. İnsanlar mənim yanıma əməllərilə gəlməyəcəklər. Siz dünyanı boyunlarınızda daşıyaraq gəlib: “Ey Muhəmməd!”– deyəcəksiniz (kömək diləyəcəksiniz). Mən də: “Bu cür, bu cür “Xeyr!”– deyəcəyəm”. (Peyğəmbər ﷺ deyərkən) hər iki tərəfə çevrildi.

[Həsəndir]

٨٩٨— عن ابن عباس قال لا أرى أحدا يعمل بهذه الآية يا أيها الناس إنا خلقناكم من ذكر وأنثى وجعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا إن أكرمكم عند الله أتقاكم فيقول الرجل للرجل أنا أكرم منك فليس أحد أكرم من أحد إلا بتقوى الله

(898) – İbn Abbas رضي الله عنه deyir ki, mən bu ayəyə əməl edən adam görmürəm:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ

عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

“Ey insanlar! Biz sizi bir kişi və bir qadından yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız deyə, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Allah yanında ən hörmətli olanınız (Allahdan) ən çox qorxanınızdır. Həqiqətən, Allah Biləndir, Xəbərdardır”¹. Görürsən ki, bir adam başqa birisinə: “Mən səndən daha hörmətliyəm”– deyir. Halbuki bir kimsə başqa bir kimsədən yalnız Allah qorxusu (təqva) ilə üstün ola bilər”.

[İsnadı səhihdir]

٨٩٩ – قال بن عباس ما تعدون الكرم قد بين الله الكرم فأكرمكم عند الله أتقاكم ما تعدون الحسب أفضلكم حسباً أحسنكم خلقاً

(899) – İbn Abbas رضي الله عنه dedi: “Siz kimi hörmətli sayırsınız? Axı Allah hörmətli adamın kim olduğunu (bizə) bildirmişdir. Allah yanında ən hörmətli olanınız Allahdan ən çox qorxanınızdır. Siz kimi əsil-nəcəbətli sayırsınız? Əsil-nəcəbəti ən yaxşı olanınız əxlaqı ən gözəl olanınızdır”.

[İsnadı səhihdir]

401-ci fəsil.

Ruhlar bir toplum əsgərlərdir

٩٠٠ – عن عائشة رضي الله عنها قالت سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول الأرواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناكر منها اختلف

(900) – Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ruhlar bir toplum əsgərlərdir. Bunlardan xasiyyətcə bir-birinə uyğun gələnələr birləşirlər. Bunlardan xasiyyətcə bir-birinə uyğun gəlməyənlər isə ayrılırlar”.

[Səhihdir]

(...) – Bu hədis Aişədən رضي الله عنها başqa isnadla da rəvayət edilmişdir.

¹ əl-Hucurat, 13.

۹۰۱- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الأرواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناكر منها اختلف

(901) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ruhlar bir toplum əsgərlərdir. Bunlardan xasiyyətə bir-birinə uyğun gələnlər birləşirlər. Bunlardan xasiyyətə bir-birinə uyğun gəlməyənlər isə ayrılırlar”.

[Səhihdir]

402-ci fəsil. Adamın təəccübləndiyi zaman: “Subhanəllah”– deməsi

۹۰۲- عن أبي هريرة قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول بينما راع في غنمه عدا عليه الذئب فأخذ منه شاة فطلبه الراعي فالتفت إليه الذئب فقال من لها يوم السبع ليس لها راع غيري فقال الناس سبحان الله فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم فإني أؤمن بذلك أنا وأبو بكر وعمر

(902) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Çoban qoyunları otararkən bir canavar sürüyə hücum çəkib ondan bir qoyun apardı. Çoban onu təqib etdi. Canavar ona tərəf çevrilib dedi: “Qorxulu gündə bu qoyunları kim qoruyacaq? (O gün bunların) məndən başqa bir çobanı olmayacaq”.

Camaat (təəccüblə): “Subhanəllah!”– dedi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mən buna inanıram. Əbu Bəkr və Ömər də (buna inanırlar)”.

[Səhihdir]

۹۰۳- عن علي رضي الله عنه قال كان النبي صلى الله عليه وسلم في جنازة فأخذ شيئا فجعل يركب به في الأرض فقال ما منكم من أحد إلا قد كتب مقعده من النار ومقعده من الجنة قالوا يا رسول الله أفلا نتكل على كتابنا وتدع العمل قال اعملوا فكل ميسر لما خلق له قال أما من كان من أهل السعادة فسييسر لعمل السعادة وأما من كان من أهل الشقاوة فسييسر لعمل الشقاوة ثم قرأ فأما من أعطى واتقى وصدق بالحسنى

(903) – Əli رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dəfndə olarkən əlinə bir şey (çubuq) götürüb onunla yerə vurmağa başladı və dedi:

“Sizdən elə bir kimsə yoxdur ki, Cəhənnəmdəki yeri və Cənnətdəki yeri təyin edilmiş olmasın”. (Səhabələr) dedilər: “Ey Allahın elçisi! Qədərimizdə yazılana arxayın olub, əməli tərək edəkmi?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “İşinizdə olun! Hər kəsə yaradılmış olduğu işi görmək müyəssər olacaq. Xoşbəxt adamlara uğurlu işlər görmək müyəssər olacaq. Bədbəxt adamlara isə uğursuz işlər görmək müyəssər olacaq”. Sonra da bu ayəni oxudu:

﴿ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ۖ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ۖ فَسَنِيَرُهُ لِلْيُسْرَىٰ ۖ ﴾ (۷)

“Hər kəs (Allahın və bəndələrinin haqqını) **versə**, (Allahdan) **qorxsə və ən gözəl olanı** (“lə ilahə illəllah” kəlməsini) **təsdiq etsə**, **Biz ona ən asanı** (yaxşı işlər görməyi, pis əməllərdən çəkinməyi) **müyəssər edəcəyik**”¹.

[Səhihdir]

403-cü fəsil.

Yeri əli ilə məsh etmək

٩٠٤ - عن أسيد بن أبي أسيد عن أمه قالت قلت لأبي قتادة مالك لا تحدث عن رسول الله صلى الله عليه وسلم كما يحدث عنه الناس فقال أبو قتادة سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من كذب علي فليس سهل لجنبه مضجعا من النار وجعل رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ذلك ويمسح الأرض بيده

(904) – Useyd ibn Əbu Useydin anası Əbu Qətdadəyə ﷺ dedi: “İnsanlar Peyğəmbərdən ﷺ hədis rəvayət etdikləri kimi nə üçün sən də ondan hədis rəvayət etmirsən?” Əbu Qətdadə ﷺ dedi: “Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Hər kəs mənim adımdan yalan danışsa, böyrünü oddan olan yatağa hazırlasın”. Peyğəmbər ﷺ bunu deyib əlini yerə sürtdü”.

[Zəifdir]

¹ əl-Leyl, 5-7.

404-cü fəsil. Daş atmaq

٩٠٥- عن عبد الله بن مغفل المزني قال نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الخذف وقال إنه لا يقتل الصيد ولا ينكى العدو وأنه يفتق العين ويكسر السن

(905) – Abdullah ibn Muğəffəl əl-Muzəni رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ daş atmağı qadağan edib buyurdu: “(Atılan) daş ovu öldürməz və düşməni məhv etməz. Ancaq göz çıxarar diş sındırar”.

[Səhihdir]

405-ci fəsil. Küləyi söyməyin

٩٠٦- عن أبي هريرة قال أخذت الناس الريح في طريق مكة وعمر حاج فاشتدت فقال عمر لمن حوله ما الريح فلم يرجعوا بشيء فاستحثت راحلتي فأدركته فقلت بلغني أنك سألت عن الريح وإني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول الريح من روح الله تأتي بالرحمة وتأتي بالعذاب فلا تسبوها وسلوا الله خيرها وتعوذوا من شرها

(906) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: “Məkkə yolunda insanları külək tutdu. Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ həccə getməyi niyyət etmişdi. Külək şüddətləndi. Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ətrafındakılara dedi: “Külək nədir?” Onlar cavab vermədilər. Mən miniyimi çapıb ona yetişdim. Mənə xəbər çatdı ki, sən külək barədə soruşmusan. Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Külək Allahın mərhəmətindəndir. Həm rəhmətlə gəlir, həm də əzabla. Onu söyməyin. Sadəcə onun xeyrini Allahdan diləyin və onun şərindən Allaha sığının”.

[Həsən səhihdir]

406-cı fəsil. Adamın: “Filan və filan ulduz sayəsində bizə yağış yağdı”– deməsi

٩٠٧- عن زيد بن خالد الجهني أنه قال صلى لنا رسول الله صلى الله عليه وسلم صلاة الصبح بالحديبية على أثر سماء كانت من الليلة فلما انصرف النبي صلى الله عليه وسلم أقبل على الناس فقال هل تدرون ماذا قال ربكم قالوا الله ورسوله أعلم قال

أصبح من عبادي مؤمن بي وكافر فأما من قال مطرنا بفضل الله ورحمته فذلك مؤمن بي كافر بالكوكب وأما من قال بنوء كذا وكذا فذلك كافر بي مؤمن بالكوكب"

(907) – Zeyd ibn Xalid əl-Cuhəni رəvayət edir ki, Hudeybiy-yədə gecə yağan yağışın arxasınca Peyğəmbər ﷺ bizə sübh namazını qıldırıd. Namazı bitirdikdən sonra camaata üz tutub dedi: "Heç bilirsiniz Rəbbiniz nə dedi?" Onlar dedilər: "Allah və Onun elçisi daha yaxşı bilir!" Allah buyurdu: "Qullarımdan Mənə iman gətirəni də, (məni) inkar edəni də oldu. "Allah və Onun mərhəməti sayəsində bizə yağış yağdı" – deyən kimsəyə gəlincə, o, Mənə iman gətirib ulduzları inkar etmiş oldu. "Filan və filan ulduz sayəsində bizə yağış yağdı" – deyən kimsəyə gəldikdə isə, o, Məni inkar edib ulduzlara inanmış oldu".

[Səhihdir]

407-ci fəsil.

Adam bulud gördükdə nə deməlidir

٩٠٨- عن عائشة رضي الله عنها قالت كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا رأى مذبلة دخل وخرج وأقبل وأدبر وتغير وجهه فإذا مطرت السماء سرى فعرفته عائشة ذلك فقال النبي صلى الله عليه وسلم وما أدري لعله كما قال الله عز وجل فلما رأوه عارضا مستقبل أوديتهم الآية"

(908) – Aişə رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bulud gördüyü zaman (evə) girər və çıxardı. Üzünü (buluda tərəf) tutar və (ondan) üz çevirərdi. Üzünün cizgiləri dəyişərdi. Yağış yağdıqda isə sevinərdi.

Aişə bunun səbəbini soruşduqda o dedi: "Mən bilmirəm. Ola bilsin ki, qüdrətli və əzəmətli Allahın dediyi kimi olsun:

﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُّمْطَرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ

فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٤﴾

“Onu (özlərinə vəd olunmuş əzabı) vadilərinə tərəf üz tutub gələn bir bulud (şəklində) gördükləri zaman: “Bu bizə yağış yağdıracaq buluddur!” – dedilər. (Hud dedi:) “Xeyr, bu sizin tez gəlməsini istədiyiniz şeydir. (Elə) bir küləkdir ki, onda şiddətli əzab vardır!”¹

[Səhihdir]

٩٠٩- عن عبد الله هو بن مسعود قال قال النبي صلى الله عليه وسلم الطيرة شرك وما منا ولكن الله يذهب بالتوكل

(909) – Abdullah ibn Məsud رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Uğursuzluğa yozmaq şirkdir. Bizdən (elə bir kimsə) yoxdur (ki, bu ona yaxınlaşmış olmasın). Lakin təvəkkül etməklə Allah bunu (bizdən) uzaqlaşdırır”.

[Səhihdir]

408-ci fəsil. Uğursuzluğa yozma

٩١٠- عن أبي هريرة قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول لا الطيرة وخيرها الفأل قالوا وما الفأل قال كلمة صالحة يسمعونها أحكم

(910) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əlamətləri yozmanın xeyirlisi fəldir”. (Səhabələr) soruşdular: “Fəl nədir?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizədən hər hansı birinizin eşitdiyi yaxşı sözdür”.

[Səhihdir]

409-cu fəsil.

(Əlamətləri) uğursuzluğa yozmayanın fəziləti

٩١١- عن عبد الله بن مسعود عن النبي صلى الله عليه وسلم قال عرضت علي الأمم بالموسم أيام الحج فأعجبني كثرة أمتي قد ملأوا السهل والجبل قالوا يا محمد

¹ əl-Əhqaf, 24.

أرضيت قال نعم أي رب قال فإن مع هؤلاء سبعين ألفا يدخلون الجنة بغير حساب وهم الذين لا يسترقون ولا يكتون ولا يتطيرون وعلى ربهم يتوكلون قال عكاشة فادع الله أن يجعلني منهم قال اللهم اجعله منهم فقال رجل آخر ادع الله يجعلني منهم قال سبقك بها عكاشة"

(911) – Abdullah ibn Məsud رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Həcc mövsümündə mənə ümmətlər göstərildi. Mənim ümmətimin çoxluğu xoşuma gəldi. Dağlara və düzənliklərə doluşmuşdular. (Mələklər) dedilər: "Ey Muhəmməd! Razı qaldınmı?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bəli, ey Rəbbim!" (Allah) dedi: "Onların arasında yetmiş min nəfər vardır ki, onlar sorğu-sualsız Cənnətə girəcəklər. (Bunlar) o kəslərdir ki, (heç kəsdən) ofsun oxumağı diləməzlər, dağlanmazlar, (ələmətləri) uğursuzluğa yozmazlar və yalnız özlərinin Rəbbinə təvəkkül edirlər". Ukkaşə رəvayət edir ki, "Allaha yalvar ki, məni onlardan etsin!" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allahum! Bunu onlardan et!" Başqa bir kişi dedi: "Allaha yalvar ki, məni onlardan etsin!" (Peyğəmbər ﷺ) dedi: "Bu işdə Ukkaşə səni qabaqladı".

[Həsən səhihdir]

410-cu fəsil.

Cinlərdən qorunmaq üçün bədbinlik etmək

٩١٢- عن عائشة أنها كانت توتى بالصبيان إذا ولدوا فتدعو لهم بالبركة فاتيت بصبي فذهبت تضع وسادته فإذا تحت رأسه موسى فسألتهم عن موسى فقالوا نجعلها من الجن فأخذت موسى فرمت بها ونهتهم عنها وقالت ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يكره الطيرة ويغضها وكانت عائشة تنهى عنها"

(912) – Uşaq doğulduqda Aişənin رəvayət edir ki, yanına gətirərdilər və o, onlar üçün (Allahdan) bərəkət diləyərdi. Yenə bir uşaq gətirildilər. Aişə رəvayət edir ki, uşağı yatağına qoymağa getdi. Birdən uşağın başının altında bir ülgüc gördü. Oradakılardan ülgüc barədə soruşdu. Onlar dedilər: "Bunu qoymuşuq ki, (uşağı) cinlərdən qorusun". Aişə رəvayət edir ki, ülgücü götürüb atdı və bunu onlara qadağan edərək dedi: "Peyğəmbər ﷺ bədbinlik etməyi yaxşı iş saymaz və ona nifrət edərdi".

[İsnadı zəifdir]

411-ci fəsil. Xoş əlamət

٩١٣ – عن أنس عن النبي صلى الله عليه وسلم لا عدوى ولا طيرة ويعجبني الفأل الصالح الكلمة الحسنة"

(913) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "(Xəstəliyə) yoluxmaq və bəd əlamət (deyilən bir şey) yoxdur. Yaxşılığa yozmaq və yaxşı söz (söyləmək) mənim xoşuma gəlir".

[Səhihdir]

٩١٤ – قال حدثني حبة التميمي أن أباه أخبره أنه سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول لا شيء في الهام وأصدق الطيرة الفأل والعين حق"

(914) – Həbbə ət-Təmini رضي الله عنه rəvayət edir ki, atası Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdi: "Bayquşlarda (uğursuzluq deyilən) bir şey yoxdur. Əlamətləri yozmanın ən doğrusu xeyirə yozmaqdır. Gözdəymə isə həqiqətdir".

[Səhih li-ğeyrihi]

412-ci fəsil. Gözəl ad vasitəsilə (Allahdan) bərəkət diləmək

٩١٥ – عن عبد الله بن السائب أن النبي صلى الله عليه وسلم عام الحديبية حين ذكر عثمان بن عفان أن سهيلاً قد أرسله إليه قومه فصالحوه على أن يرجع عنهم هذا العام ويخلوها لهم قابل ثلاثة فقال النبي صلى الله عليه وسلم حين أتى فقبل أتى سهيلاً سهل الله أمركم وكان عبد الله بن السائب أدرك النبي صلى الله عليه وسلم"

(915) – Abdullah ibn Saib رضي الله عنه rəvayət edir ki, Hudeybiyyə ilində Peyğəmbər ﷺ Hudeybiyyədə idi. O vaxt ki, öz qövmü Suheyli – (müsəlmanların) bu il geri qayıdacaqları və gələn il (Kəbəni ziyarət etməyə) gəldikdə ancaq üç gün orada qalacaqları barədə sülh bağlamaq üçün Peyğəmbərin ﷺ yanına göndərdiyi və Osman ibn Affanın رضي الله عنه Suheylin (sülh bağlamaq məqsədilə) gəldiyini Peyğəmbərə ﷺ xəbər verdiyi zaman Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allah işinizi asanlaşdırsın!"

Abdullah ibn Saib رحمته الله Peyğəmbəri ﷺ görmüşdü.

[Həsən li-ğeyrihi]

413-cü fəsil.

Atda uğursuzluq

٩١٦- عن عبد الله بن عمر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الشؤم في الدار والمرأة والفرس

(916) – Abdullah ibn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Uğursuzluq evdə, qadında və atdadır”.

[Şəzdir]

٩١٧- عن سهل بن سعد أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن كان الشؤم في شيء ففي المرأة والفرس والمسكن

(917) – Səhl ibn Sə'd رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əgər uğursuzluq mövcud olsaydı, qadında, atda və evdə olardı”.

[Səhihdir]

٩١٨- عن أنس بن مالك قال قال رجل يا رسول الله إنا كنا في دار كثر فيها عددنا وكثرت فيها أموالنا فتحولنا إلى دار أخرى فقل فيها عددنا رجاء فيها أموالنا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ردوها أو دعوها وهي ذميمة قال أبو عبد الله في إسناده نظر

(918) – Ənəs ibn Malik رحمته الله rəvayət edir ki, bir kişi dedi: “Ey Allahın elçisi! Biz bir evdə yaşayırdıq. Orada bizim sayımız və malımız artdı deyə, başqa bir evə köçməli olduq. Orada isə bizim sayımız da, malımız da azaldı. Peyğəmbər ﷺ dedi: “(O evdə qaldıqca) pis (zənn etməyəsiniz deyə) onu geri qaytarın (yaxud onu tərk edin)”. Əbu Abdullah dedi ki, bu hədisin isnadında zəiflik vardır.

[Həsəndir]

414-cü fəsil. Asqırmaq

۹۱۹ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن الله يحب العطاس ويكره التثاؤب فإذا عطس فحمد الله فحق على كل مسلم سماعه أن يشمته وأما التثاؤب فانما هو من الشيطان فليرده ما استطاع فإذا قال هاه ضحك منه الشيطان"

(919) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allah (qullarının) asqırmağını sevir, əsnəməyini isə xoşlamır. (Müsəlman kimsə) asqırıb Allaha həmd etsə, ona: "Yərhəməkəllah" – demək, bunu eşidən hər bir müsəlmana vacibdir. Əsnəmək isə şeytandır. İnsan bacardığı qədər onun qarşısını almalıdır. Adam: "Haaah" – etdiyi zaman şeytan ona gülər".

[Səhihdir]

415-ci fəsil.

Adam asqırdığı zaman nə deyir

۹۲۰ – عن ابن عباس قال إذا عطس أحدكم فقال الحمد لله قال الملك رب العالمين فإذا قال رب العالمين قال الملك يرحمك الله"

(920) – İbn Abbas رəvayət edir ki, demişdir: "Sizdən bir nəfər asqırıb: "Həmd olsun Allaha!" – deyəndə, mələk: "(Həmd) aləmlərin Rəbbinədir" – deyir. Asqıran adam: "(Həmd) aləmlərin Rəbbinədir" – deyəndə, mələk: "Allah sənə rəhmət eləsin" – deyir".

[İsnadı zəifdir]

۹۲۱ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا عطس فليقل الحمد لله فإذا قال فليقل له أخوه أو صاحبه يرحمك الله فإذا قال له يرحمك الله فليقل يهديك الله ويصلح بالك"

(921) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qoy (sizdən) biriniz asqırdıqda: "Əlhəmdulilləh" – desin. Əgər o bunu desə, qardaşı və ya dostu ona: "Yərhəməkəllah" – desin. Əgər

(qardaşı və ya dostu) ona: “Yərhamükəllah” – desə, o da ona: “Yəhdikəllahu və yuslih balək”¹ – desin.

[Səhihdir]

416-cı fəsil. Asqırana rəhmət diləmək

٩٢٢- عن عبد الرحمن بن زياد بن أنعم الإفريقي قال حدثني أبي أنهم كانوا غزاة في البحر زمن معاوية فأنضم مركبنا إلى مركب أبي أيوب الأنصاري فلما حضر غداؤنا أرسلنا إليه فاتاناً فقال دعوتموني وأنا صائم فلم يكن لي بد من أن أجيبكم لأنني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إن للمسلم على أخيه ست خصال واجبة إن ترك منها شيئاً فقد ترك حقاً واجباً لأخيه عليه يسلم عليه إذا لقبه ويجيبه إذا دعاه ويشتمه إذا عطس ويعوده إذا مرض ويحضره إذا مات وينصحه إذا استنصحه قال و كان معنا رجل مزاح يقول لرجل أصاب طعامنا جزاك الله خيراً وبرا فغضب عليه حين أكثر عليه فقال لأبي أيوب ما ترى في رجل إذا قلت له جزاك الله خيراً وبرا غضب وشتمني فقال أبو أيوب إنا كنا نقول ان من لم يصلحه الخير أصلحه الشر فاقبل عليه فقال له حين أتاه جزاك الله شراً وعرا فضحك ورضي وقال ما تدع مزاحك فقال الرجل جزى الله أبا أيوب الأنصاري خيراً"

(922) – Ziyad rəvayət edir ki, biz Müaviyənin ﷺ xilafəti dövründə dənizə döyüşə çıxmışdıq. Bizim gəmimiz Əbu Əyyub əl-Ənsarinin ﷺ gəmisinə yan aldı. Səhər yeməyinin vaxtı gəlib çatdıqda biz Əbu Əyyubu ﷺ yeməyə dəvət etmək üçün adam göndərdik. O gəlib bizə dedi: “Mən oruclu ola-ola siz məni yeməyə dəvət etdiniz. Sizin dəvətinizi qəbul etməkdən başqa çarəm qalmadı. Çünki mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişəm: “Müsəlmanın müsəlman qardaşı üzərində altı borcu vardır. Əgər bunlardan birini tərk etsə, vacib borclardan birini tərk etmiş olar. Onunla rastlaşdığı zaman ona salam verməli, dəvət etdikdə dəvətini qəbul etməli, asqırdıqda ona rəhmət diləməli, xəstələndikdə ona baş çəkməli, öldükdə dəfnində iştirak etməli və nəsihət istədikdə nəsihət verməlidir”. Aramızdakı zarafatlı bir kişi bizimlə yemək yeyən başqa birsinə dedi: “Allah sənə yaxşı və xeyirli

¹ [Tərcüməsi: “Allah sənə hidayət versin və halını düzəltsin!”]

mükafat versin". Kişi bunu ona bir neçə dəfə dedikdə, o qəzəbləndi. Bu kişi Əbu Əyyuba رضي الله عنه dedi: "Allah sənə yaxşı və xeyirli mükafat versin" – deyəndə, qəzəblənib məni söyən adam haqqında nə deyə bilərsən?" Əbu Əyyub رضي الله عنه dedi: "Biz deyərdik: – Xeyirin islah edib düzəltmədiyi kimsəni şər düzəldər". Kişi həmin adamın yanına gəlib dedi: "Allah sənə şər və rüsvayedicə mükafat versin". Kişi güldü və razı qaldı. Sonra dedi: "Zarafatından heç qalmırsan". Bu kişi (öz-özünə) dedi: "Allah Əbu Əyyuba xeyirli mükafat versin".

[İsnadı zəifdir]

۹۲۳ – عن ابن مسعود عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أربع للمسلم على المسلم يعودوه إذا مرض ويشهده إذا مات ويجيبه إذا دعاه ويشمته إذا عطس

(923) – İbn Məsud رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Müsəlmanın müsəlman üzərində dörd haqqı vardır; xəstələnsə onu ziyarət etməli, vəfat etsə dəfnində iştirak etməli, dəvət etsə dəvətini qəbul etməli və asqırsa ona rəhmət diləməlidir".

[Səhihdir]

۹۲۴ – عن البراء بن عازب قال أمرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم بسبع ونهانا عن سبع أمرنا بعبادة المريض واتباع الجنائز وتشميت العاطس وإبرار المقسم ونصر المظلوم وإفشاء السلام وإجابة الداعي ونهانا عن خواتيم الذهب وعن أنية الفضة وعن الميائير والقسية والاستبرق والديباج والحريير

(924) – Bəra ibn Azib رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bizə yeddi şeyi əmr etdi və yeddi şeyi qadağan etdi. Əmr etdiyi şeylər bunlardır:

- xəstəni ziyarət etmək;
- cənazənin ardınca getmək;
- asqırana rəhmət diləmək;
- and içənin andını pozdurmamaq;
- məzluma yardım etmək;
- salanı yaymaq;
- dəvət edənin dəvətini qəbul etmək.

Qadağan etdiyi şeylər isə bunlardır:

- qızıl üzüklər;
- gümüş qablar;
- ipəkdən olan yəhərlər;
- ipək qatışıqı olan libaslar;
- atlas parça;
- zərxara;
- ipək parça.

[Səhihdir]

۹۲۵ – عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال حق المسلم على المسلم ست قيل ما هي يا رسول الله قال إذا لقيته فسلم عليه وإذا دعاك فأجبه وإذا استنصحك فانصح له وإذا عطس فحمد الله فشمته وإذا مرض فعده وإذا مات فاتبعه

(925) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Müsəlmanın müsəlman üzərində altı haqqı vardır”. (Səhabələr) soruşdu: “Nədir o, ya Rəsulallah?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onunla rastlaşsan ona salam ver, dəvət etsə dəvətini qəbul et, nəsihət istəsə ona nəsihət ver, asqırub: “Əlhəmdulilləh” – desə, (“yərhəməlləh” – deyib) ona rəhmət dilə, xəstələnsə, onu ziyarət et və vəfat etsə, cənazəsinin ardınca get”.

[Səhihdir]

417-ci fəsil. Asqırmanı eşidən kəs: “Əlhəmdulilləh” deməlidir

۹۲۶ – عن علي رضي الله عنه قال من قال عند عطسة سمعها الحمد لله رب العالمين على كل حال ما كان لم يجد وجع الضرس ولا الأذن أبداً

(926) – Əli رəvayət edir ki, “Asqırmanı eşidən kəs: “Hər bir halımıza görə aləmlərin Rəbbi Allaha həmd olsun!” – desə, heç vaxt diş ağrısına və qulaq ağrısına tutulmaz”.

[Zəifdir]

418-ci fəsil. Asqırmanı eşidən adam necə rəhmət diləməlidir

۹۲۷ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا عطس أحدكم فليقل الحمد لله فإذا قال الحمد لله فليقل له أخوه أو صاحبه يرحمك الله وليقل هو يهديكم الله ويصلح بالكم"

(927) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qoy sizdən biriniz asqırdıqda: "Əlhəmdulilləh"– desin. Əgər o bunu desə, qardaşı və ya dostu ona: "Yərhəməkəlləh"– desin. Əgər (qardaşı və ya dostu) ona: "Yərhəməkəlləh"– desə, o da ona: "Yəhdikumullahu və yuslih baləkum"– desin.

[Səhihdir]

۹۲۸ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن الله يحب العطاس ويكره التثاؤب وإذا عطس أحدكم وحمد الله كان حقا على كل مسلم سمعه أن يقول يرحمك الله فأما التثاؤب فأنما هو من الشيطان فإذا تنأب أحدكم فليرده ما استطاع فإن أحدكم إذا تنأب ضحك منه الشيطان"

(928) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allah (qullarının) asqırmağını sevir, əsnəməyini isə xoşlamır. (Müsəlman kimsə) asqırıb Allaha həmd etsə, ona: "Yərhəməkəlləh"– demək, bunu eşidən hər bir müsəlmana vacibdir. Əsnəmək isə şeytandandır. İnsan bacardığı qədər onun qarşısını almalıdır. Sizdən biriniz əsnədiyi zaman şeytan ona gülər".

[Səhihdir]

۹۲۹ – عن ابن عباس يقول إذا شمت عافانا الله وإياكم من النار يرحمكم الله"

(929) – İbn Abbas رضي الله عنه [asqırana] rəhmət dilədikdə deyərdi: "Allah bizi də, sizi də Cəhənnəm odundan qorusun. Allah sizə rəhm etsin".

[İsnadı səhihdir]

۹۳۰- عن أبي هريرة قال كنا جلوسا عند رسول الله صلى الله عليه وسلم فعطس رجل فحمد الله فقال له رسول الله صلى الله عليه وسلم يرحمك الله ثم عطس آخر فلم يقل له شيئا فقال يا رسول الله رددت على الآخر ولم تقل لي شيئا قال إنه حمد الله وسكت"

(930) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, biz Peyğəmbərin ﷺ yanında oturmuşduq. Bir kişi asqırır: "Əlhəmdulilləh"– dedi. Peyğəmbər ﷺ ona: "Yərhəməkəllah"– dedi. Sonra başqa bir kişi asqırdı, lakin ona heç nə demədi. Kişi dedi: "Ey Allahın elçisi! Ona rəhmət dilədin, mənə isə diləmədin". Peyğəmbər ﷺ dedi: "O, Allaha həmd etdi. Sən isə susdun".

[Səhihdir]

419-cu fəsil. Asqırır Allahı həmd etməyənə rəhmət dilənməz

۹۳۱- عن أنس يقول عطس رجلان عند النبي صلى الله عليه وسلم فشمت أحدهما ولم يشمت الآخر فقال شمت هذا ولم تشمتني قال إن هذا حمد الله ولم تحمده"

(931) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, iki kişi Peyğəmbərin ﷺ yanında asqırdı. Peyğəmbər ﷺ onlardan birinə rəhmət dilədi, digərinə isə rəhmət diləmədi. (Kişi) dedi: "(Nə üçün) ona rəhmət dilədin, mənə isə rəhmət diləmədin?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "O, Allaha həmd etdi. Sən isə həmd etmədin".

[Səhihdir]

۹۳۲- عن أبي هريرة قال جلس رجلان عند النبي صلى الله عليه وسلم أحدهما أشرف من الآخر فعطس الشريف منهما فلم يحمد الله ولم يشمته وعطس الآخر فحمد الله فشمته النبي صلى الله عليه وسلم فقال الشريف عطست عندك فلم تشمتني وعطس هذا الآخر فشمته فقال إن هذا ذكر الله فذكرته وأنت نسيت الله فنسيك"

(932) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, iki nəfər Peyğəmbərin ﷺ yanında oturmuşdu. Biri digərindən daha hörmətli idi. Daha hörmətli olan asqırır Allaha həmd etmədi. Peyğəmbər ﷺ də ona rəhmət diləmədi. O birisi isə asqırır Allaha həmd etdi.

Peyğəmbər ﷺ də ona rəhmət dilədi. Hörmətli olan kişi dedi: “Mən asqırdım, mənə rəhmət diləmədin. O isə asqırdıqda ona rəhmət dilədin”. “O, Allahı yad etdi, mən də onu yad etdim. Sən isə Allahı unutdun, mən də səni unutdum”.

[Həsəndir]

420-ci fəsil. Asqıran hansı sözlə başlayır

۹۳۳ – عن عبد الله بن عمر أنه كان إذا عطس فقل له يرحمك الله فقال يرحمنا الله وإياكم ويغفر لنا ولكم

(933) – Abdullah ibn Ömər رضى الله عنه asqıran zaman ona: “Yərhəmu-kəllah”– deyildikdə, o: “Yərhəmunəllahu və iyyakum və yəğfir ləkum”¹ (– deyərdi).

[İsnadı səhihdir]

۹۳۴ – عن عبد الله قال إذا عطس أحدكم فليقل الحمد لله رب العالمين وليقل من يرد يرحمك الله وليقل هو يغفر الله لي ولكم

(934) – Abdullah رضى الله عنه demişdir: “Sizdən biriniz asqırdıqda: “Əl-həmdulilləhi Rəbbil-ələmin!”² – desin. Cavab verən adam da: “Yərhəmu-kəllah”– desin. Qoy o da ona: “Yəğfirullahu li və ləkum”³.

[İsnadı səhihdir]

۹۳۵ – حدثنا إياس بن سلمة عن أبيه قال عطس رجل عند النبي صلى الله عليه وسلم فقال يرحمك الله ثم عطس أخرى فقال النبي صلى الله عليه وسلم هذا مزكوم

(935) – Sələmə رضى الله عنه rəvayət edir ki, bir nəfər Peyğəmbərin ﷺ yanında asqırdı. Peyğəmbər ﷺ (ona): “Yərhəmu-kəllah”– dedi. O kişi bir də asqırdı. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bu (adam) zökəmdir”.

[Səhihdir]

¹ [Tərcüməsi: “Allah bizə də, sizə də rəhm etsin! Bizi də, sizi də bağışlasın!”]

² [Tərcüməsi: “Həmd olsun aləmlərin Rəbbi Allaha!”]

³ [Tərcüməsi: “Allah məni də, sizi də bağışlasın!”]

421-ci fəsil. "Əgər Allaha həmd etdinsə, Allah sənə rəhmət eləsin" – deyən kimsə

۹۳۶ – حدثني مكحول الأزدي قال كنت إلى جنب بن عمر فعطس رجل من ناحية المسجد فقال ابن عمر يرحمك الله إن كنت حمدت الله"

(936) – Məkhul əl-Əzdi رəvayət edir ki, mən ibn Ömərین yanında dayanmışdım. Məscid tərəfdən bir kişi asqırdı. İbn Ömər dedi: "Allaha həmd etdinsə, Allah sənə rəhm etsin".

[İsnadı zəifdir]

422-ci fəsil. Kimsə (asqırdıqda): "Ab" deməsin

۹۳۷ – عطس بن لعبد الله بن عمر إما أبو بكر وإما عمر فقال أب فقال بن عمر وما أب إن أب اسم شيطان من الشياطين جعلها بين العطسة والحمد"

(937) – İbn Ömərین oğlu (Əbu Bəkr, yaxud Ömər) asqırır: "Ab" – dedi. İbn Ömər dedi: "Ab nədir?! Ab şeytanlardan birinin adıdır ki, onu asqırma ilə həmd arasına qoyub".

[İsnadı səhihdir]

423-cü fəsil. Bir neçə dəfə asqıranda (nə deyilir)

۹۳۸ – حدثني إياس بن سلمة قال حدثني أبي قال كنت عند النبي صلى الله عليه وسلم فعطس رجل فقال يرحمك الله ثم عطس أخرى فقال النبي صلى الله عليه وسلم هذا مزكوم"

(938) – Sələmə rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin yanında idim. Bir kişi asqırdı. Peyğəmbər (ona): "Yərhəməkəllah" – dedi. Kişi bir də asqırdı. Peyğəmbər dedi: "Bu (adam) zökəmdir".

[Səhihdir]

۹۳۹ – عن أبي هريرة قال شتمه واحدة وثنتين وثلاثا فما كان بعد هذا فهو زكام"

(939) – Əbu Hureyra رضي الله عنه dedi: “Bir dəfə, iki dəfə və üç dəfə (asqırır: “Əlhəmdülilləh”– deyən adama) “Yərhəməkəllah”– de. Hər-gah bundan artıq asqırırsa, demək o (adam) zökəmdir”.

[Səhihdir]

424-cü fəsil. Yəhudi asqırdıqda (nə deyilir)

٩٤٠ – عن أبي بردة عن أبي موسى قال كان اليهود يتعاطسون عند النبي صلى الله عليه وسلم رجاء أن يقول لهم يرحمكم الله فكان يقول يهديكم الله ويصلح بالكم

(940) – Əbu Musa رضي الله عنه rəvayət edir ki, yəhudulər Peyğəmbə-rin ﷺ yanında qəsdən asqırdılar ki, onlara: “Yərhəməkəllah (Allah sizə rəhm etsin!)”– desin. Lakin o, onlara: “Yəhdikumullahu və yuslih baləkum (Allah sizə hidayət versin və halınızı düzəlt-sin!)”– deyərdi.

[Səhihdir]

(...) – Bu hədis Əbu Musadan رضي الله عنه başqa isnadla da rəvayət edil-mişdir.

425-ci fəsil. Kişinin qadına rəhmət diləməsi

٩٤١ – عن أبي بردة قال دخلت على أبي موسى وهو في بيت أم الفضل بن العباس فعطست فلم يشمتني وعطست فشمتها فأخبرت أُمي فلما أتاها وقعت به وقالت عطس ابني فلم تشمته وعطست فشمتها فقال لها إني سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول إذا عطس أحدكم فحمد الله فشمتوه وإن لم يحمد الله فلا تشمتوه وإن ابنك عطس فلم يحمد الله فلم أشمته وعطست فحمدت الله فشمتها فقالت أحسنت

(941) – Əbu Burdə rəvayət edir ki, mən Əbu Musanın رضي الله عنه yanına gəldim. O, qızı Ummul Fadl bint Abbasın yanında idi. Mən asqırdıqda o mənə: “Yərhəməkəllah”– demədi, qızı asqırdıqda isə ona: “Yərhəməkəllah”– dedi. Mən bunu anama söylədim. Anam onun yanına gəldikdə soruşdu: “Oğlum asqırdıqda ona: “Yərhə-mukəllah”– demədin, qızın asqırdıqda isə ona: “Yərhəməkəllah”– dedin?”. (Əbu Musa) dedi: “Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini

eşitdim: “Sizdən biriniz asqırıb Allaha həmd etsə, ona rəhmət diləyin. Yox əgər Allaha həmd etməzsə, ona rəhmət diləməyin”. “Oğlun asqırıb Allaha həmd etmədi, mən də ona rəhmət diləmədim. Qızım isə asqırıb Allaha həmd etdi, mən də ona rəhmət dilədim”. (Anam ona) dedi: “Əhsən sənə!”

[Səhihdir]

426-cı fəsil. Əsnəmək

٩٤٢- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا تتأهب أحدكم فليكظم ما استطاع

(942) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizdən biriniz əsnədiyi zaman bacardığı qədər (onu) saxlasın”.

[Səhihdir]

427-ci fəsil. Cavab verdikdə:

“Buyur!”– deyən kimsə

٩٤٣- عن أنس عن معاذ قال كنت رديف النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا معاذ قلت لبيك وسعديك ثم قال مثله ثلاثا هل تدري ما حق الله على العباد (قلت: لا، قال: حق الله على العباد) أن يعبدوه ولا يشركوا به شيئا ثم سار ساعة فقال يا معاذ قلت لبيك وسعديك قال هل تدري ما حق العباد على الله عز وجل إذا فعلوا ذلك أن لا يعذبهم

(943) – Muaz رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ (dəvəsinin) tərəkində ikən o dedi: “Ey Muaz!” Mən: “Buyur, əmrinə müntəzirəm”– dedim. O bunu üç dəfə təkrar etdikdən sonra dedi: “Bilirsənmi Allahın qulları üzərində olan haqqı nədir?” Mən: “Xeyr”– deyər cavab verdim. O dedi: “Ona ibadət edib heç bir şeyi Ona şərik qoşmamaqdır”. Bir müddətdən sonra yenə dedi: “Ey Muaz!” Mən: “Buyur, əmrinə müntəzirəm”– dedim. O dedi: “Qullar bunu etdikləri təqdirdə onların Allahın ﷻ üzərindəki haqqının nə olduğunu bilirsənmi? (Sonra davam edib dedi:) Onlara azab verməməkdir”.

[Səhihdir]

428-ci fəsil.

Adamın öz qardaşı üçün ayağa qalxması

٩٤٤- عن كعب بن مالك يحدث حديثه حين تخلف عن رسول الله صلى الله عليه وسلم عن غزوة تبوك فتاب الله عليه وأذن رسول الله صلى الله عليه وسلم بتوبة الله علينا حين صلى صلاة الفجر فتلقاني الناس فوجا فوجا يهنئونني بالتوبة يقولون لتنهك توبة الله عليك حتى دخلت المسجد فإذا برسول الله صلى الله عليه وسلم حوله الناس فقام إلي طلحة بن عبيد الله يهرول حتى صافحني وهنأني والله ما قام إلي رجل من المهاجرين غيره لا أنساها لطلحة"

(944) – Kə'b ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Təbuk döyüşündən yayındıqdan sonra Allah məni bağışladı. Peyğəmbər ﷺ Allahın bizim tövbəmizi qəbul etdiyini sübh namazından sonra (səhabələrə) bildirdi. Camat dəstə-dəstə mənə yaxınlaşıb tövbəmin qəbul olması münasibətilə: "Sevin, Allah sənin tövbəni qəbul etdi!" – deyər məni təbrik edirdilər. Nəhayət məscidə daxil oldum. Peyğəmbər ﷺ camaatla birgə oturmuşdu. Təlhə ibn Ubeydullah رضي الله عنه qalxıb tələsik yanıma gəldi və əlimi sıxıb məni təbrik etdi. Allaha and olsun ki, mühacirlərdən ondan başqa heç kəs ayağa qalxmadı. Mən Təlhənin رضي الله عنه bu hərəkətini unutmayacağam.

[Səhihdir]

٩٤٥- عن أبي سعيد الخدري أن ناسا نزلوا على حكم سعد بن معاذ فأرسل إليه فجاء على حمار فلما بلغ قريبا من المسجد قال النبي صلى الله عليه وسلم انتوا خيركم أو سيديكم فقال يا سعد إن هؤلاء نزلوا على حكمك فقال سعد أحكم فيهم أن تقتل مقاتلتهم وتسبى ذريتهم فقال النبي صلى الله عليه وسلم حكمت بحكم الله أو قال حكمت بحكم الملك"

(945) – Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه rəvayət edir ki, (Qureyzə qəbiləsindən əsir düşmüş) adamlar Sə'd ibn Muazın رضي الله عنه onların arasında hökm verməyinə razı oldular. Peyğəmbər ﷺ ona xəbər göndərdi. O, uzunqulağa minib Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi. Məscidə yaxınlaşdıqda Peyğəmbər ﷺ dedi: "Xeyirliniz və ya hörmətli olanınız üçün ayağa qalxın!" Sonra dedi: "Ey Sə'd! Sənin (onlar barədə) hökm çıxarmağını istəyirlər". Sə'd dedi: "Mən onların barəsində belə

hökm çıxarıram ki, (bizə qarşı) vuruşanları öldürülsün, zürriyyətləri isə kölə kimi saxlanılsın". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sən Allahın hökmü ilə hökm verdin!" yaxud: "Sən Malikin hökmü ilə hökm verdin!"

[Səhihdir]

٩٤٦- عن أنس قال ما كان شخص أحب إليهم رؤية من النبي صلى الله عليه وسلم وكانوا إذا رأوه لم يقوموا إليه لما يعلمون من كراهيته لذلك

(946) – Ənəs dedi: "Səhabələr üçün Peyğəmbərdən ﷺ daha sevimli bir adam yox idi. Onlar Peyğəmbəri ﷺ gördükdə onun üçün ayağa qalxmazdılar. Çünki Peyğəmbərin ﷺ bunu xoşlamadığını bildirdilər".

[Səhihdir]

٩٤٧- عن عائشة أم المؤمنين رضي الله عنها قالت ما رأيت أحدا من الناس كان أشبه بالنبي صلى الله عليه وسلم كلاما ولا حديثا ولا جلسة من فاطمة قالت وكان النبي صلى الله عليه وسلم إذا رآها قد أقبلت رحب بها ثم قام إليها فقبلها ثم أخذ بيدها فجاء بها حتى يجلسها في مكانه وكانت إذا أتاها النبي صلى الله عليه وسلم رحبت به ثم قامت إليه فقبلته وانها دخلت على النبي صلى الله عليه وسلم في مرضه الذي قبض فيه فرحب وقبلها وأسر إليها فبكت ثم أسر إليها فضحكت فقلت للنساء إن كنت لأرى أن لهذه المرأة فضلا على النساء فإذا هي من النساء بينما هي تبكي إذا هي تضحك فسألتهما ما قال لك قالت إني إذا لبذرة فلما قبض النبي صلى الله عليه وسلم فقالت أسر إلي فقال اني ميت فبكيت ثم أسر إلي فقال إنك أول أهلي لحوقا فسررت بذلك وأعجبني

(947) – Möminlərin anası Aişə رضى الله عنها dedi: "İnsanlardan sözündə, danışığında və oturuşunda Peyğəmbərə ﷺ Fatimədən رضى الله عنها daha çox oxşayan adam görmədim. Peyğəmbər ﷺ Fatimənin رضى الله عنها onun yanına gəldiyini gördükdə ona: "Xoş gəldin!" – deyər, sonra da (hörmət əlaməti olaraq) ayağa qalxıb onu öpərdi. Peyğəmbər ﷺ onun əlindən tutar və gətirib öz yerində otuzdurardı. Həmçinin Peyğəmbər ﷺ onun yanına gəldikdə Fatimə رضى الله عنها ona: "Xoş gəldin!" – deyər, sonra da (hörmət əlaməti olaraq) ayağa qalxıb onu öpərdi. Vəfat etdiyi xəstəliyi zamanı Fatimə رضى الله عنها onun yanına gəldi.

Peyğəmbər ﷺ ona: “Xoş gəldin”– dedi. (Fatimə ؓ ona tərəf əyil-dikdə) onu öpdü və ona pıçiltı ilə söz dedi. Fatimə ؓ ağladı. Sonra yenə ona pıçiltı ilə söz dedi. Fatimə ؓ güldü. Mən qadınlara dedim: “Mən elə bilirəm ki, bu qadının digər qadınlar yanında üstünlüyü vardır. Halbuki, o da bir qadındır. O ağlayarkən birdən gülməyə başladı. Mən ondan soruşdum: “O sənə nə dedi?” O dedi: “(Bunu desəm,) sirri yaymış olaram”. Peyğəmbər ﷺ vəfat etdikdən sonra dedi: (Əvvəlcə) mənə pıçıldayıb dedi ki: “Mən ölürəm!”. Mən də buna ağladım. (Sonra) mənə pıçıldayıb dedi ki: “Ailəmdən mənə qovuşan ilk adam sən olacaqsan!”. Mən də buna sevindim. Bu mənim xoşuma gəldi”.

[Səhihdir]

429-cu fəsil.

Adamın oturan adam üçün ayağa qalxması

٩٤٨- عن جابر قال اشتكى النبي صلى الله عليه وسلم فصلينا وراءه وهو قاعد وأبو بكر يسمع الناس تكبيره فالتفت إلينا فرأنا قياما فأشار إلينا فقعنا فصلينا بصلاته قعودا فلما سلم قال إن كنتم لتفعلوا فعل فارس والروم يقومون على ملوكهم وهم قعود فلا تفعلوا انتموا بأئمتكم إن صلى قائما فصلوا قياما وإن صلى قاعدا فصلوا قعودا

(948) – Cabir ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ xəstələnmişdi. O, oturduğu yerdə namaz qıldı. Biz də onun arxasında namazımızı qıldıq. Əbu Bəkr ؓ təkbirləri uca səslə deyib, onu camaata eşitdirirdi. Peyğəmbər ﷺ dönüb bizim ayaq üstə dayandığımızı gördü və əli ilə işarə edib bizə oturmağı buyurdu. Biz də onun arxasında oturmuş vəziyyətdə namaz qıldıq. O salam verdikdən sonra dedi: “Siz az qala farslar və rumlular kimi hərəkət edəcəkdiniz. Onların padşahları oturduqları halda, onlar bu padşahlar üçün ayağa qalxırlar. Siz belə etməyin! İmamlarınıza təbə olun. İmam namazı ayaq üstə qılarsa, sizdə namazı ayaq üstə qılın. Oturmuş vəziyyətdə qılarsa, siz də oturmuş vəziyyətdə qılın”.

[Səhihdir]

430-cu fəsil.

Əsnəyən adam əlini ağzına qoymalıdır

٩٤٩- عن أبي سعيد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا تتأهب أحدكم فليضع يده بفيه فإن الشيطان يدخل فيه"

(949) – Əbu Səid رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz əsnədiyi zaman əlini ağzına tutsun. Yoxsa şeytan ağzına girə bilər".

[Səhihdir]

٩٥٠- عن ابن عباس قال إذا تتأهب فليضع يده على فيه فإنما هو من الشيطان"

(950) – İbn Abbas رضي الله عنه dedi: "(Sizdən biriniz) əsnədikdə əlini ağzına tutsun. Çünki bu (əsnəmək) şeytandır".

[İsnadı səhihdir]

٩٥١- عن أبي سعيد الخدري قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا تتأهب أحدكم فليمسك على فيه فإن الشيطان يدخله"

(951) – Əbu Səid رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz əsnədiyi zaman əlini ağzına tutsun. Çünki şeytan ağzına girə bilər".

[Səhihdir]

(...) – Bu hədis Əbu Səiddən رضي الله عنه başqa isnadla da rəvayət edilmişdir.

431-ci fəsil.

**Bir kimsə başqa bir kimsənin başını
darayıb təmizləyə bilərmi?**

٩٥٢- عن أنس بن مالك يقول كان النبي صلى الله عليه وسلم يدخل على أم حرام بنت ملحان فقتطعته وكانت تحت عبادة بن الصامت فأطعمته وجعلت تغلي رأسه فنام ثم استيقظ يضحك"

(952) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Ummu Hiram bint Məlhanın رضي الله عنها yanına gedər, o da ona yemək verərdi. Ummu Hiram رضي الله عنها Ubadə ibn Sabitin zövcəsi idi. (Yenə bir dəfə) Ummu Hiram رضي الله عنها ona yemək verdi və onun başını darayıb təmizləməyə başladı. Peyğəmbər ﷺ yatdı. Sonra oyanıb güldü.

[Səhihdir]

٩٥٣- عن قيس بن عاصم السعدي قال أتيت رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال هذا سيد أهل الوبر فقلت يا رسول الله ما المال الذي ليس علي فيه تبعة من طالب ولا من ضيف فقال رسول الله نعم المال أربعون والأكثر ستون وويل لأصحاب المئين إلا من أعطى الكريمة ومنح الغزيرة ونحر السمينة فأكل وأطعم القانع والمعتر قلت يا رسول الله ما أكرم هذه الأخلاق لا يحل بواد أنا فيه من كثرة نعمي فقال كيف تصنع بالعطية قلت أعطي البكر وأعطي الناب قال كيف تصنع في المنيحة قال إني لأمنح الناقة قال كيف تصنع في الطروقة قال يغدو الناس بحبالهم ولا يوزع رجل من جمل يختطمه فيمسك ما بدا له حتى يكون هو يرده فقال النبي صلى الله عليه وسلم فمالك أحب إليك أم مال مواليك قال مالي قال فإنما لك من مالك ما أكلت فأفنت أو أعطيت فأمضيت وسائر لمواليك فقلت لا جرم لئن رجعت لأقلن عددها فلما حضره الموت جمع بنيه فقال يا بني خذوا عني فإنكم لن تأخذوا عن أحد هو أنصح لكم مني لا تتوخوا علي فإن رسول الله صلى الله عليه وسلم لم ينح عليه وقد سمعت النبي صلى الله عليه وسلم ينهي عن النباحة وكفوني في ثيابي التي كنت أصلي فيها وسودوا أكابركم فإنكم إذا سودتم أكابركم لم يزل لأبيكم فيكم خليفة وإذا سودتم أصاغركم هان أكابركم على الناس و زاهدوا فيكم و أصلحوا عيشكم فإن فيه غنى عن طلب الناس وإياكم والمسألة فإنها آخر كسب المرء وإذا دفتمونني فسووا علي قبري فإنه كان يكون شيء بيني وبين هذا الحي من بكر بن وائل خماسات فلا آمن سفيها أن يأتي أمرا يدخل عليكم عيبا في دينكم

(953) – Qeys ibn Asim əs-Sə'di رضي الله عنه deyir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. O dedi: “Bu (adam) dəvə sahiblərinin ən hörmətli-sidir”. Mən dedim: “Ey Allahın elçisi! O hansı maldır ki, ondan mü-safirə və dilənçiyə verməyə borclu deyiləm?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qırx dəvə nə gözəldir. Altmış ədəd çoxdur. Yüzlər sahibinə əzab vardır. Yalnız, malının qiymətli-sini (sədəqə) verən, bol südü ola-nını kirayə verən, kök olanını kəsib yeyən, dilənçiyə və ehtiyacı olub istəməyə-nə yedirdən kimsə istisnadır”. Mən dedim: “Ey

Allahın elçisi! Bu nə gözəl əxlaqdır! Elə bir vadi yoxdur ki, orada mənim artıq dəvələrim olmasın". Peyğəmbər ﷺ soruşdu: "Sədəqəni necə verirsən?" Mən dedim: "Həm cavan dəvəni, həm də yaşlı dəvəni (Allah yolunda sədəqə) verirəm". Peyğəmbər ﷺ soruşdu: "Kirayəni necə verirsən?" Mən dedim: "Mən yüz dəvəni kirayə verirəm". Peyğəmbər ﷺ soruşdu: "Yetkin dəvələri nə edirsən?" Mən dedim: "İnsanlar səhər-səhər iplərini əllərinə alıb yola çıxar, özlərinə bir kimsənin mane olmadığı halda, (dəvələrimdən) qarşısına çıxan istədiyi bir dəvəni tutub burnuna noxta vurur və öz istəyi ilə geri qaytarana qədər (dəvə) onda qalar". Peyğəmbər ﷺ soruşdu: "Sənin malın sənə daha sevimlidir, yoxsa varislərinin malı?" Mən dedim: "Əlbət ki, öz malım". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Malından sənə ancaq yeyib xərclədiyin və verib yox elədiyin qalar. Yerdə qalan isə varislərinindir". Mən dedim: "Eybi yoxdur, geri döənə kimi dəvələrimin sayını azaldacağam (Allah yolunda daha çox sədəqə verəcəyəm)". Ölüm ona yetişdiyi zaman oğlanlarını yanına toplayıb dedi: "Oğullarım! Nəsihətimi qəbul edin! Sizə məndən daha yaxşı nəsihət verən tapmayacaqsınız ki, ondan nəsihət alasınız. (Mən öldükdən sonra) mənə görə şivən salmayın, çünki heç kəs mənə görə şivən salmamışdır. Mən Peyğəmbərin ﷺ (adam öldükdə) şivən salmağı qadağan etdiyini eşitdim. Məni (kəfən əvəzinə) namaz qıldığım paltarıma bürüyün. Böyüklərinizi uca tutun, çünki siz böyüklərinizi uca tutduqca, (onlar) sizin atalarınızı əvəz edirlər. Kiçiklərinizi uca tutduqda isə, bu hərəkət böyüklərinizi həmyaşılları arasında rəzil edər və sizdən üz çevirlər. Yaşayışınızı düzəldin, çünki (yaxşı) yaşayış adamı dilənməkdən xilas edər. (İnsanlardan) bir şey istəməkdən çəkinin, çünki bir şey istəmək insanın son qazancıdır (çarəsiz qalmış adamın son yoludur). Mən öləndən sonra qəbrimi yerlə bərabər edin, çünki bu məhəllədə yaşayan Bəkr ibn Vail ilə mənim aramda savaqlar olub. Bir səfəhin dininizdə sizə nöqsan gətirəcək bir iş görməməyinə əmin deyiləm".

[Həsən li-ğeyrihi]

432-ci fəsil.

Təəccübləndikdə başı tərپətmək və
dodaqları (bir-birinə) sıxmaq

٩٥٤- عن أبي ذر فقال أتيت النبي صلى الله عليه وسلم بوضوء فحرك رأسه وعض على شفتيه قلت بأبي أنت وأمي أذيتك قال لا ولكنك تترك أمراء أو أئمة يؤخرون الصلاة لوقتها قلت فما تأمرني قال صل الصلاة لوقتها فإن أدركت معهم فصله ولا تقولن صليت فلا أصلي

(954) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərə ﷺ dəstə-maz almaq üçün su gətirdim. O, başını yırgaladı və dodaqlarını bir-birinə sıxdı. Mən dedim: “Atam-anam sənə qurban. Sənə əziyyətimi verdin?” O dedi: “Xeyr, amma sən elə bir başçıların və imamların dövrünə yetişəcəksən ki, onlar namazın vaxtını keçirəcəklər”. Mən dedim: “Sən mənə nə buyurursan?” O dedi: “Namazı vaxtında qıl! (O başçıların) namaz qıldıqlarını gördüyün zaman onlarla namaz qıl və demə ki: “Qılmıram, mən artıq qılmışam”.

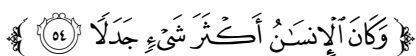
[Səhihdir]

433-cü fəsil.

Təəccübləndikdə və ya başqa bir şeydə
insanın əlini buduna vurmaı

٩٥٥- عن علي رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم فاطمة بنت النبي صلى الله عليه وسلم فقال ألا تصلون فقلت يا رسول الله إنما أنفسنا عند الله فإذا شاء أن يبعثنا بعثنا فانصرف النبي صلى الله عليه وسلم ولم يرجع إلي شيئا ثم سمعت وهو مدبر يضرب فخذه يقول وكان الإنسان أكثر شيء جدلاً

(955) – Əli رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ gecə ikən mənimlə Fatimənin yanına gəlib dedi: “Siz namaz qılmırsınız?” Mən dedim: “Ey Allahın elçisi! Bizim canımız Allahın istəyi altındadır. Bizi oyatmaq istədikdə oyadır”. Peyğəmbər ﷺ çıxıb getdi və cavab vermədi. O dönüb gedərkən buduna vurub dedi:

“İnsan ən çox mübahisə edəndir”.¹

[Səhihdir]

٩٥٦- عن أبي هريرة قال رأيته يضرب جبهته بيده ويقول يا أهل العراق أتزعمون أنني أكذب على رسول الله صلى الله عليه وسلم أكون لكم المهناً وعلي المأثم أشهد لسمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إذا انقطع شمع أحدكم فلا يمشي في نعله الأخرى حتى يصلحه

(956) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ əli ilə alınına vurub dedi: “Ey İraq əhli! Siz iddia edirsiniz ki, mən Peyğəmbərin ﷺ adından yalan danışırım? Məgər (buna görə) sizdə rahatlıq və mənə günah olurmu? Mən şahidlik edirəm ki, Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Sizdən birinizin ayaqqabısının qaytanı qırıldığı zaman onu düzəldənədək (ayaqqabısının) digər tayı ilə gəzməsin”.

[Səhihdir]

434-cü fəsil.

Adam əlini qardaşının buduna vurub bununla bir pislik diləmirsə

٩٥٧- عن البراء قال مر بي عبد الله بن الصامت فألقيت له كرسيًا فجلس فقلت له إن بن أبي زياد قد أخرج الصلاة فما تأمر فضرِب فخذي ضربة أحسبه قال حتى أثر فيها ثم قال سألت أبا ذر كما سألتني فضرِب فخذي كما ضربت فخذك فقال صل الصلاة لوقتها فإن أدركت معهم فصل ولا تقل قد صليت فلا أصلي

(957) – Bəra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Abdullah ibn Samit رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ yanımdan keçərkən qarşısına bir kürsü qoydum. O da kürsüyə oturdu. Mən dedim: “Əbu Ziyadın oğlu namazı gecikdirir. Bu haqda nə deyə bilərsən?” O bircə dəfə mənim buduma (yavaşca) vurub dedi: “Sən məndən soruşduğun kimi, mən də Əbu Zərdən رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ soruşdum.

¹ əl-Kəhf, 54.

Mən sənin buduna vurduğum kimi, o da mənim buduma vurub dedi: “Namazı vaxtında qıl. Onların namaz qıldığını gördüyün zaman onlarla da namaz qıl və demə ki: “Qılmıram, mən artıq qılmışam”.

[Səhihdir]

۹۵۸- عن عبد الله بن عمر أن عمر بن الخطاب انطلق مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في رهط من أصحابه قبل بن صياد حتى وجدوه يلعب مع الغلمان في أطم بني مغالة وقد قارب بن صياد يومئذ الحلم فلم يشعر حتى ضرب النبي صلى الله عليه وسلم ظهره بيده ثم قال أتشهد أني رسول الله فنظر اليه فقال أشهد أنك رسول الأميين قال بن صياد فتشهد أني رسول الله فرصه النبي صلى الله عليه وسلم ثم قال أمنت بالله وبرسوله ثم قال لابن صياد ماذا ترى فقال بن صياد يأتيني صادق وكاذب فقال النبي صلى الله عليه وسلم خلط عليك الأمر قال النبي صلى الله عليه وسلم اني خبأت لك خبيئاً قال هو الدخ قال اخساً فلم تعد قدرك قال عمر يا رسول الله أتأذن لي فيه أن أضرب عنقه فقال النبي صلى الله عليه وسلم إن يك هو لا تسلط عليه وإن لم يك هو فلا خير لك في قتله

(958/1) – Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Ömər ibn Xattab رضي الله عنه Peyğəmbər ﷺ ilə birgə, səhabələrdən olan bir dəstə ilə ibn Sayyad olan yerə getdilər. Onlar ibn Sayyadın bənu Məqalə qalasında uşaqlarla oynadığını gördülər. O vaxt ibn Sayyad artıq həddi buluğa çatmışdı. O hiss etmədən Peyğəmbər ﷺ (yaxınlaşıb) əli ilə onun kürəyinə vurdu. Sonra dedi: “Sən şəhadət gətirirsən ki, mən Allahın elçisiyəm?” İbn Sayyad ona baxıb dedi: “Mən şəhadət gətirirəm ki, sən nadanlara elçi göndərilmişən”. (Sonra) ibn Sayyad dedi: “Sən şəhadət gətirirsən ki, mən Allahın elçisiyəm?” Peyğəmbər ﷺ onun bu sözündən vaz keçib dedi: “Mən Allaha və onun elçisinə iman gətirdim”. Sonra ibn Sayyada dedi: “Sən nə görürsən?” (İbn Sayyad) dedi: “Bəzən mənə (cin tərəfindən) doğru xəbər gəlir, bəzən də yalan”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sənin işin (doğru ilə yalan) bir-birinə qarışıb”. Yenə Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mən ürəyimdə sənə dair bir niyyət tutmuşam (onu tap görüm)”. O dedi: “(O ürəyindəki) “duxx”dur”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “İtil burdan, həddini aşma” Ömər رضي الله عنه dedi: “Ey Allahın elçisi! İzn ver onun boynunu

vurum". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Əgər odursa (yəni dəccaldırsa), sən onu öldürə bilməyəcəksən. Yox əgər o deyilsə, onda onu öldürməyin faydası yoxdur".

[Səhihdir]

۹۵۸- عن عبد الله بن عمر يقول انطلق بعد ذلك النبي صلى الله عليه وسلم هو وأبي بن كعب الأنصاري يوما إلى النخل التي فيها بن صياد حتى إذا دخل النبي صلى الله عليه وسلم طفق النبي صلى الله عليه وسلم يتقي بجذوع النخل وهو يسمع من بن صياد شيئا قبل أن يراه وابن صياد مضطجع على فراشه في قطيفة له فيها زمزمة فرأت أم بن صياد النبي صلى الله عليه وسلم وهو يتقي بجذوع النخل فقالت لابن صياد أي صاف وهو اسمه هذا محمد فتناهى بن صياد قال النبي صلى الله عليه وسلم لو تركته ليين"

(958/2) – Abdullah ibn Ömər رəvayət edir ki, bir gün Ubey ibn Kə'b əl-Ənsari Peyğəmbər ﷺ ilə birgə, ibn Sayyad olan xurma bağına getdilər. Peyğəmbər ﷺ xurmalığa daxil olduqda xurma ağaclarının gövdələrinin arxasında dayandı. Peyğəmbər ﷺ istəyirdi ki, ibn Sayyad onu görməmişdən əvvəl onun nə deyəcəyini eşitsin. İbn Sayyad öz yatağında məxmər örtüyün üstündə uzanmışdı. O öz-özünə mırıldanırdı. İbn Sayyadın anası Peyğəmbərin ﷺ xurma ağaclarının gövdələrinin arxasında dayandığını görüb ibn Sayyada (onu adı ilə çağırıb) dedi: "Ey Safi! Bu Muhəmməddir". İbn Sayyad dərhal səsinə kəsdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Əgər (anası) onu buraxsaydı, (demək istədiyini) açıq-aydın deyərdi".

[Səhihdir]

۹۵۸- قال عبد الله قام النبي صلى الله عليه وسلم في الناس فأثنى على الله بما هو أهله ثم ذكر الدجال فقال إني أنذركموه وما من نبي إلا وقد أنذر به قومه لقد أنذر نوح قومه ولكن سأقول لكم فيه قولا لم يقله نبي لقومه تعلمون أنه أعور وإن الله ليس بأعور"

(958/3) – Abdullah ibn Ömər رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ camaat arasında ayağa qalxıb Allahı layiqli şəkildə həmd etdi, sonra da Dəccalı xatırladıb dedi: "Mən sizi ondan çəkindirirəm. Elə bir peyğəmbər olmamışdır ki, qövmini ondan çəkindirmiş olmasın. Nuh öz qövmini ondan çəkindirmişdi. Ancaq mən sizə onun

barəsində elə bir xəbər söyləyəcəyəm ki, onu heç bir peyğəmbər öz qövmünə deməmişdir. Bilin ki, o, təkgözdür, Allah isə təkgöz deyildir”.

[Səhihdir]

٩٥٩- عن جابر قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا كان جنباً يصب على رأسه ثلاث حفنات من ماء قال الحسن بن محمد أبا عبد الله إن شعري أكثر من ذلك قال وضرب جابر بيده على فخذ الحسن فقال يا بني كان شعر النبي صلى الله عليه وسلم أكثر من شعرك وأطيب”

(959) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ cənabətli halda¹ olarkən iki ovuc dolusu sudan üç dəfə başına tökərdi. Həsən ibn Muhəmməd dedi: “Ey Əbu Abdullah! Mənim saçlarım bundan çoxdur (ona üç ovuc su bəs eləməz)”.

Cabir رضي الله عنه əli ilə onun buduna vurub dedi: “Ey qardaşım oğlu! Peyğəmbərin ﷺ saçı sənin saçından daha çox və daha gözəl idi”.

[İsnadı səhihdir]

435-ci fəsil.

Özü otura-otura camaatın onun üçün ayağa qalxmasını bəyənməyən adam

٩٦٠- عن جابر قال صرع رسول الله صلى الله عليه وسلم من فرس بالمدينة على جذع نخلة فانفكت قدمه فكنا نعوذه في مشربة لعائشة رضي الله عنها فأتيناه وهو يصلي قاعدا فصلينا قياماً ثم أتينا مرة أخرى وهو يصلي المكتوبة قاعدا فصلينا خلفه قياماً فأومأ إلينا أن اقعدوا فلما قضى الصلاة قال إذا صلى الإمام قاعدا فصلوا قعوداً وإذا صلى قائماً فصلوا قياماً ولا تقوموا والإمام قاعد كما تفعل فارس بعظمتهم”

(960) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Mədinədə atdan bir xurma ağacının gövdəsinin üstünə yığılmış və ayağı çıxmışdı. Biz ona Aişənin رضي الله عنها evində baş çəkirdik. Bir gün Peyğəmbərə ﷺ baş çəkməyə gəldikdə onun oturmuş vəziyyətdə namaz qıldığını gördük və (arxasında durub) ayaq üstə namaz qıldıq. Başqa vaxt

¹ Cinsi yaxınlıq etdikdən sonra.

Peyğəmbərə ﷺ baş çəkməyə gəldikdə onun oturmuş vəziyyətdə vacib namazı qıldığını gördük və (arxasında dayanıb) ayaq üstə namaz qıldıq. O, əli ilə işarə edib bizə oturmağı buyurdu. Namazı bitirdikdən sonra dedi: “İmam oturmuş vəziyyətdə namaz qılsa, siz də oturmuş vəziyyətdə namaz qılın. Yox əgər ayaq üstə qılsa, siz də ayaq üstə qılın. Farsların öz başçıları qarşısında ayağa qalxdıqları kimi, siz də imam oturarkən ayağa qalxmayın”.

[Səhihdir]

٩٦١- قال: وولد لفلان من الأنصار غلام فسماه محمدا فقالت الأنصار لا نكنيك برسول الله حتى قعدنا في الطريق نسأله عن الساعة فقال جئتموني تسألوني عن الساعة قلنا نعم قال ما من نفس منقوسة يأتي عليها مائة سنة قلنا ولد لفلان من الأنصار غلام فسماه محمدا فقالت الأنصار لا نكنيك برسول الله قال أحسنت الأنصار سموا باسمي ولا تكتنوا بكنيتي

(961) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, ənsardan bir nəfərin övladı oldu. O da ona Muhəmməd adını verdi. Ənsar dedi: “Biz sənə Allahın elçisinin ləqəbini verməyəcəyik”. Nəhayət, yolda oturduq ki, (Peyğəmbərdən ﷺ) Qiyamət günü barədə soruşaq. O dedi: “Yanıma gəlmisiniz ki, məndən Qiyamət gününü xəbər alasınız? Elə bir canlı varlıq (insan) yoxdur ki, yüz ildən artıq yaşasın”. Biz dedik: “Ənsardan filankəsin oğlu oldu. Adını Muhəmməd qoydu. Ənsar dedi: – Biz sənə Allahın elçisinin ləqəbini verməyəcəyik”. O dedi: “Əhsən sənə, ey ənsar! Mənim adımı qoya bilərsiniz, lakin ləqəbimi götürməyin”.

[Səhihdir]

436-cı fəsil

٩٦٢- عن جابر بن عبد الله أن رسول الله صلى الله عليه وسلم مر في السوق داخلا من بعض العالية والناس كنفيه فمر بجدي أسك فقتنوله فأخذ بأذنه ثم قال أيكم يحب أن هذا له بدرهم فقالوا ما نحب أنه لنا بشيء وما نصنع به قال أتحبون أنه لكم قالوا لا قال ذلك لهم ثلاثا فقالوا لا والله لو كان حيا لكان عيبا فيه أنه أسك والأسك الذي ليس له أذن أن كان فكيف وهو ميت قال فوالله للذنيا أهون على الله من هذا عليكم

(962) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ yuxarı kəndlərdən birindən gəlib bazardan keçirdi. Onun hər iki tərəfində adamlar var idi. Sonra o, qulaqları olmayan ölü bir çəpişin yanından keçərkən əyilib onun qulağından tutub dedi: “Hansı biriniz bir dirhəm verib buna sahib olmaq istəyər?” (Səhabələr) dedilər: “Heç bir şey müqabilində belə o bizə lazım deyil. Biz onu necə istifadə edə bilərik?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “İstəyərsinizmi (havaşı olaraq) o sizin olsun?” Onlar dedilər: “Xeyr!” Peyğəmbər ﷺ (bunu) üç dəfə təkrar etdi. Onlar dedilər: “Xeyr! Allaha and olsun ki, bu çəpiş diri olsaydı, onda qüsurlardı. Çünki o əsəkdir. (Əsək – qulaqları olmayan heyvana deyilir.) Üstəlik ölü olması necə (eyib sayılmırmı)?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allaha and olsun ki, bu sizin üçün dəyərsiz olduğundan daha artıq, bu dünya Allah üçün dəyərsizdir”.

[Səhihdir]

٩٦٣- عن عتي بن ضمرة قال رأيت عند أبي رجلا تعزى بعزاء الجاهلية فأعضه أبي ولم يكنه فنظر إليه أصحابه قال كأنكم أنكرتموه فقال إني لا أهاب في هذا أحدا أبدا إني سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول من تعزى بعزاء الجاهلية فأعضوه ولا تكونوه

(963) – Utey ibn Damra رضي الله عنه rəvayət edir ki, atamın yanında cahiliyyə dövründə olduğu kimi (kimsə) qövümü ilə fəxr etməyə başladı. Atam onu kinayə ilə deyil, əksinə açıq-aydın tənqid edir. Atamın dostları ona baxdılar. O dedi: “Deyəsən mənim sözüm sizin xoşunuza gəlmədi?” Mən bu şeydə heç kəsdən qorxmuram. Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Cahiliyyə dövründə olduğu kimi qövümü ilə fəxr edən adamı kinayə ilə deyil, əksinə açıq-aydın təhqir edin”.

[Səhihdir]

(...) – Həsən buna bənzər hədisi başqa isnadla rəvayət etmişdir.

437-ci fəsil.

Adamın ayağı keyləşdikdə nə deməlidir

٩٦٤- عن عبد الرحمن بن سعد قال خدرت رجل بن عمر فقال له رجل انكر
أحب الناس إليك فقال يا محمد"

(964) – Abdurrəhman ibn Sə'd رحمته الله rəvayət edir ki, ibn Ömər رحمته الله ayağı keyləşmişdi. Bir kişi ona dedi: "Ən sevimli adamı yadına sal". İbn Ömər رحمته الله: "Ey Muhəmməd!" – dedi.

[Zəifdir]

438-ci fəsil

٩٦٥- عن أبي موسى أنه كان مع النبي صلى الله عليه وسلم حائط من حيطان
المدينة وفي يد النبي صلى الله عليه وسلم عود يضرب به من الماء والطين فجاء رجل
يستفتح فقال النبي صلى الله عليه وسلم افتح له وبشره بالجنة فذهبت فإذا أبو بكر
رضي الله عنه ففتحت له وبشرته بالجنة ثم استفتح رجل آخر فقال افتح له وبشره
بالجنة فإذا عمر رضي الله عنه ففتحت له وبشرته بالجنة ثم استفتح رجل آخر وكان
متكئا فجلس وقال افتح له وبشره بالجنة على بلوى تصيبه أو تكون فذهبت فإذا عثمان
ففتحت له فأخبرته بالذي قال قال الله المستعان"

(965) – Əbu Musa رحمته الله rəvayət edir ki, o, Peyğəmbər ﷺ ilə birgə
Mədinədəki bostanlardan birində idi. Peyğəmbərin ﷺ əlində bir çu-
buq var idi. Bu çubuğu su ilə palçıqın arasındakı yerə vururdu. Bu
vaxt bir kişi gəlib (bostanın qapısından) içəri girmək üçün izin
istədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qapını aç və onu Cənnətlə müjdələ".
Mən gəlib bu adamın Əbu Bəkr رحمته الله olduğunu gördüm. Qapını
açıb, onu Cənnətlə müjdələdim. Sonra başqa bir kişi gəlib (bostanın
qapısından) içəri girmək üçün izin istədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Qa-
pını aç və onu Cənnətlə müjdələ". Mən gəlib bu adamın Ömər رحمته الله
olduğunu gördüm. Qapını açıb, onu Cənnətlə müjdələdim. Sonra
başqa bir kişi gəlib (bostanın qapısından) içəri girmək üçün izin
istədi. Peyğəmbər ﷺ qalxıb oturdu və dedi: "Qapını aç və onu Cən-
nətlə müjdələ. Başına gələcək müsibət barədə ona xəbər ver". Mən
gəlib bu adamın Osman رحمته الله olduğunu gördüm. Qapını açıb, onu

Cənnətlə müjdələdim və (Peyğəmbər ﷺ) dediyini ona dedim:
"Allah Özü kömək olsun!"

[Səhihdir]

439-cu fəsil.

Uşaqlarla əl verərək görüşmək

٩٦٦- عن سلمة بن وردان قال رأيت أنس بن مالك يصافح الناس فسألني من أنت
فقلت مولى لبني ليث فمسح على رأسي ثلاثا وقال بارك الله فيك"

(966) – Sələmə ibn Vərdan رəvayət edir ki, mən Ənəs ibn Malikin camaatla əl ilə görüşdüyünü gördüm. O məndən soruşdu: "Sən kimsən?" Dedim: "Mən Leys oğullarının azad etdiyi köləsiyəm". O, üç dəfə mənim başımı sığallayıb dedi: "Allah sənə bərəkət versin!"

[İsnadı həsəndir]

440-cı fəsil. Əl verərək görüşmək

٩٦٧- عن أنس بن مالك قال لما جاء أهل اليمن قال النبي صلى الله عليه وسلم قد
أقبل أهل اليمن وهم أرق قلوبا منكم فهم أول من جاء بالمصافحة"

(967) – Ənəs ibn Malik رəvayət edir ki, Yəmən əhli gəldikdə Peyğəmbər ﷺ dedi: "Yəmənلیلər gəldi. Onların qəlbi sizinkindən də yumşaqdır". Onlar əl verib görüşmək üçün gələn ilk adamlardır.

[Səhihdir]

٩٦٨- عن البراء بن عازب قال من تمام التحية أن تصافح أخاك"

(968) – Bəra ibn Azib demişdir: "Əl verib görüşmək salamın tamamlanmasıdır".

[İsnadı səhihdir]

441-ci fəsil.

Qadının uşağın başını sığallaması

۹۶۹ – حدثنا إبراهيم بن مرزوق الثقفي قال حدثني أبي وكان لعبد الله بن الزبير فأخذه الحجاج منه قال كان عبد الله بن الزبير بعثني إلى أمه أسماء بنت أبي بكر فأخبرها بما يعاملهم حجاج وتدعو لي وتمسح رأسي وأنا يومئذ وصيف

(969) – İbrahim ibn Mərzuq əs-Səqəfi رحمته الله rəvayət edir ki, atam Abdullah ibn Zubeyrin رحمته الله xidmətçisi idi. Həccac onu Abdul-lahdan رحمته الله almışdı. Abdullah ibn Zubeyr رحمته الله məni anasının – Əbu Bəkrin رحمته الله qızı Əsmanın رحمته الله yanına göndərdi ki, Həccacın onlarla necə davrandığını ona bildirim. Əsma رحمته الله mənim üçün dua etdi və başımı sığalladı. O vaxt mən hələ uşaq idim.

[İsnadı zəifdir]

442-ci fəsil. Qucaqlaşmaq

۹۷۰ – عن جابر بن عبد الله أنه بلغه حديث عن رجل من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم فابتعت بعيرا فشددت إليه رحلي شهرا حتى قدمت الشام فإذا عبد الله بن أنيس فبعثت إليه أن جابرا بالباب فرجع الرسول فقال جابر بن عبد الله فقلت نعم فخرج فاعتقني قلت حديث بلغني لم أسمعه خشيت أن أموت أو تموت قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول يحشر الله العباد أو الناس عراة غرلا بهما قلنا ما بهما قال ليس معهم شيء فيناديهم بصوت يسمعه من بعد أحسبه قال كما يسمعه من قرب أنا الملك لا ينبغي لأحد من أهل الجنة يدخل الجنة وأحد من أهل النار يطلبه بمظلمة ولا ينبغي لأحد من أهل النار يدخل النار وأحد من أهل الجنة يطلبه بمظلمة قلت وكيف وإنما نأتي الله عراة بهما قال بالحسنات والسيئات

(970) – Cabir ibn Abdulla رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ səhəbələrindən birindən məna hədis danışdılar. (Bunu dəqiqləşdirmək üçün) bir dəvə aldım. Bir aylıq azuqəmi ona yükləyib Şama getdim. Orada Abdullah ibn Uneysin رحمته الله yanına gəldim. Mən ona: “Cabir qapıda səni gözləyir” – deyə xəbər göndərdim. Xəbərçi geri qayıdıb dedi: “Cabir ibn Abdullahdır?” Mən: “Bəli!” – deyə cavab verdim. Abdullah ibn Uneys رحمته الله çıxıb məni qucaqladı. Mən

dedim: “Mənə eşitmədiyim bir hədis gəlib çatıb. Qorxdum ki, ya sən öləsən, ya da mən öləm (və bu hədisin doğruluğundan xəbərsiz qalam)”. O dedi: “Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Allah qulları, yaxud insanları çılpaq vəziyyətdə, sünnətsiz olaraq və buhmsuz bir yerə toplayacaqdır”. Biz dedik: “Buhm nədir?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yəni onların yanında heç bir şey olmayacaqdır. Sonra uzaqda olan kimsənin eşidəcəyi bir səsle (elə bil o dedi ki, yaxında olan kimsə onu eşitdiyi kimi, uzaqda olan kimsə də onu eşidə biləcək bir səsle) onlara belə deyiləcəkdir: “Hökmdar Mənəm! Cənnət əhlindən heç kəs (haqqını tapdaladığı) Cəhənnəm əhlindən olan bir kimsənin tələb etdiyi haqqı ödəməyincə Cənnətə girə bilməz. Həmçinin, Cəhənnəm əhlindən heç kəs (haqqını tapdaladığı) Cənnət əhlindən olan bir kimsənin tələb etdiyi haqqı ödəməyincə Cəhənnəmə girə bilməz”. Mən dedim: “Bu necə ola bilər? Axı biz Allahın hüsuruna çılpaq vəziyyətdə, heç nəsiz gələcəyik”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Savablarla və günahlarla (ödəyəcəksiniz. Zülm edənin savabı varsa, məzluma onun savabından verilir. Savabı yoxdursa, məzlumun günahından götürülüb ona verilir)”.
[Həsəndir]

443-cü fəsil. Kişinin öz qızını öpməsi

٩٧١- عن عائشة بنت طلحة عن عائشة أم المؤمنين قالت ما رأيت أحدا كان أشبه حديثا وكلاما برسول الله صلى الله عليه وسلم من فاطمة وكانت إذا دخلت عليه قام إليها فرحب بها وقبلها وأجلسها في مجلسه وكان إذا دخل عليها قامت إليه فأخذت بيده فرحبت (به) وقبلته وأجلسته في مجلسها فدخلت عليه في مرضه الذي توفي فرحب بها وقبلها

(971) – Möminlərin anası Aişə رضي الله عنها dedi: “İnsanlardan sözündə və danışığında Peyğəmbərə ﷺ, Fatimədən رضي الله عنها daha çox oxşayan adam görmədim. Peyğəmbər ﷺ Fatimənin رضي الله عنها onun yanına gəldiyini gördükdə ona: “Xoş gəldin!” – deyər, (hörmət əlaməti olaraq) ayağa qalxıb onu öpər, sonra da öz yerində otuzdurardı. Həmçinin Peyğəmbər ﷺ onun yanına gəldikdə Fatimə رضي الله عنها onun əlindən tutub

ona: “Xoş gəldin!” – deyər, (hörmət əlaməti olaraq) ayağa qalxıb onu öpər, öz yerində otuzdurardı. Vəfat etdiyi xəstəliyi zaman Fatimə عليها السلام onun yanına gəldi. Peyğəmbər ﷺ Fatiməyə عليها السلام: “Xoş gəldin” – deyib onu öpdü.

[Səhihdir]

444-cü fəsil. Əl öpmək

۹۷۲ – عن ابن عمر قال كنا في غزوة فحاص الناس حصية قلنا كيف تلقى النبي صلى الله عليه وسلم وقد فررنا فنزلت إلا متحرفا لقتال فقلنا لا نقدم المدينة فلا يرانا أحد فقلنا لو قدمنا فخرج النبي صلى الله عليه وسلم من صلاة الفجر قلنا نحن الفرارون قال أنتم العكارون فقبلنا يده قال أنا فتتكم

(972) – İbn Ömər عليه السلام deyir ki, biz bir döyüşdə idik. İnsanlar dö-nüb qaçmağa başladılar. Biz: “(Döyüşdən) qaçdığımız halda Peyğəmbərin ﷺ üzünə necə baxacağın” – dedik və bu ayə nazil oldu:

﴿إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ﴾

“Daha bir döyüş tədbiri görmək üçün bir tərəfə çəkilən istisna olmaqla...”¹ Biz dedik ki, Mədinəyə girməyə, bizi heç kəs görməsin. Sonra qərara gəldik ki, (Mədinəyə) girək. Peyğəmbər ﷺ sübh namazından (sonra məsciddən) çıxdıqda biz dedik: “Biz (döyüşdən) qaçanlarıq”. O dedi: “Siz tədbir görüb, yenidən döyüşə girişəcək kəslərsiniz”. Biz onun əlini öpdük. O dedi: “Mən sizin dəstənzindənəm”.

[Zəifdir]

۹۷۳ – حدثني عبد الرحمن بن رزين قال مررنا بالريذة فقبل لنا ها ههنا سلمة بن الأكوع فأتيناه فسلمنا عليه فأخرج يديه فقال بايعت بهاتين نبي الله صلى الله عليه وسلم فأخرج كفا له ضخمة كأنها كف بعير فقمنا إليها فقبلناها

¹ əl-Ənfal, 16.

(973) – Abdurrəhman ibn Rəzin رحمته deyir ki, biz Rabzəyə gəldik. Bizə xəbər verdilər ki, Sələmə ibn ul-Əkva رحمته da buradadır. Biz onun yanına gəlib ona salam verdik. O, əllərini uzadıb dedi: “Bunlarla Peyğəmbərə ﷺ beyət etdim. Onun bizə göstərdiyi əli dəvə əli boyda idi. Biz qalxıb onun əlindən öpdük”.

[İsnadı həsəndir]

٩٧٤ – قال ثابت لأنس أمست النبي صلى الله عليه وسلم بيدك قال نعم فقبلها

(974) – Sabit Ənəsdən رحمته soruşdu: “Əlini Peyğəmbərə ﷺ toxundurmusanmı?” O: “Bəli!” – deyər cavab verdi. Sabit onun əlini öpdü.

[İsnadı zəifdir]

445-ci fəsil. Kişini öpmək

٩٧٥ – عن الوازع بن عامر قال قدمنا فقبل ذلك رسول الله فأخذنا بيديه ورجليه نقبلها

(975) – əl-Vazi ibn Amir demişdir: “Biz (Mədinəyə) gəldik”. (Bizə): “Bu Allahın elçisidir” – dedilər. Biz onun əllərini və ayaqlarını öpməyə başladıq”.

[İsnadı zəifdir]

٩٧٦ – عن صهيب قال رأيت عليا يقبل يد العباس ورجليه

(976) – Suheyb رحمته deyir ki, mən Əlinin رحمته Abbasın رحمته əllərini və ayaqlarını öpdüyünü gördüm”.

[İsnadı zəifdir]

446-cı fəsil. Təzim etməkdən ötrü adamın başqa bir adam üçün ayağa qalxması

٩٧٧ – عن أبي مجلز يقول إن معاوية خرج وعبد الله بن عامر وعبد الله بن الزبير قعود فقام بن عامر وقعد بن الزبير وكان أوزنهما قال معاوية قال النبي صلى الله عليه وسلم من سره أن يمثل له عباد الله قياما فليتبوأ بيتا من النار

(977) – Əbu Micləz rəvayət edir ki, Müaviyə رضي الله عنه bayıra çıxdıqda Abdullah ibn Amir رضي الله عنه və Abdullah ibn Zubeyr رضي الله عنه oturmuşdular. İbn Amir رضي الله عنه ayağa qalxdı, ibn Zubeyr رضي الله عنه isə oturmağına davam etdi. Müaviyə رضي الله عنه dedi: “Peyğəmbər ﷺ demişdir: “Kim Allahın qullarının özünə görə ayağa qalxmasına sevinərsə, Oddan olan oturacaq yerini tutsun”.

[Səhihdir]

447-ci fəsil. Salamın başlanğıcı

٩٧٨- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال خلق الله آدم صلى الله عليه وسلم (على صورته) وطوله ستون ذراعا قال اذهب فسلم على أولئك نفر من الملائكة جلوس فاستمع ما يجيبونك فإنها تحيتك وتحية ذريتك فقال السلام عليكم فقالوا السلام عليك ورحمة الله فزادوه رحمة الله فكل من يدخل الجنة على صورته فلم يزل ينقص الخلق حتى الآن

(978) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allah Adəmi (öz surətində) boyu altmış dirsək uzunluğunda yaratdı. Sonra dedi: “Get, orada oturan mələklərə salam ver və dinlə gör sənin salamını necə alacaqlar. Çünki bu həm sənin salamın, həm də sənin zürriyyətinin salamıdır”. Adəm عليه السلام onlara: “Əs-Səlamu aleykum (sizə salam olsun)!”– dedi. Onlar da: “Əs-Səlamu aleykə və rəhmətullah (sənə salam olsun və Allahın rəhməti yetişsin)!”– deyib buna: “və rəhmətullah” kəlməsini əlavə etdilər. Cənnətə girəcək hər kəs (oraya) Adəmin عليه السلام surətində girəcəkdir. İndiyə qədər də insanların xilqəti naqisləşməkdədir”.

[Səhihdir]

448-ci fəsil. Salamı yaymaq

٩٧٩- عن البراء عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أفشوا السلام تسلموا

(979) – Bəra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Salamı yayın ki, salamat olasınız”.

[Həsəndir]

۹۸۰ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا تدخلوا الجنة حتى تؤمنوا ولا تؤمنوا حتى تحابوا ألا أدلكم على ما تحابون به قالوا بلى يا رسول الله قال أفشوا السلام بينكم"

(980) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "İman gətirməyincə Cənnətə girə bilməzsınız. Bir-birinizi sevməyincə iman gətirmiş olmazsınız. Sizə elə bir şeyi işarə verim ki, onun sayəsində bir-birinizi sevəsiniz?" (Səhabələr) dedilər: "Bəli, ya Rəsulallah!" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Aranızda salamı yayın".

[Səhihdir]

۹۸۱ – عن عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اعدوا الرحمن وأطعموا الطعام وأفشوا السلام تدخلوا الجنان"

(981) – Abdullah ibn Amr رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ər-Rəhməna ibadət edin, (kasıblara) yemək verin, salamı yayın – (belə etsəniz,) Cənnət bağlarına girərsiniz".

[Səhihdir]

449-cu fəsil. Öncə salam verən kimsə

۹۸۲ – عن بشير بن يسار قال ما كان أحد يبدأ أو يبدر بن عمر بالسلام"

(982) – Buşeyr ibn Yəsər رəvayət edir ki, "İbn Ömərə birinci salam verən, yaxud (salam verdikdə) onu qabaqlayan bir kimsə olmamışdır".

[İsnadı səhihdir]

۹۸۳ – عن جابر يقول يسلم الراكب على الماشي والماشي على القاعد والماشيان أيهما يبدأ بالسلام فهو أفضل"

(983) – Cabir demişdir: "Atlı piyadaya, piyada isə oturana salam verməlidir. İki piyadadan hansı biri daha öncə salam verirsə, ən fəzilətli də o hesab olunur".

[İsnadı səhihdir]

٩٨٤- عن ابن عمر أن الأغر وهو رجل من مزينة وكانت له صحبة مع النبي صلى الله عليه وسلم كانت له أوسق من تمر على رجل من بني عمرو بن عوف اختلف إليه مرارا قال فجئت إلى النبي صلى الله عليه وسلم فأرسل معي أبا بكر الصديق قال فكل من لقينا سلموا علينا فقال أبو بكر ألا ترى الناس يبدؤونك بالسلام فيكون لهم الأجر ابداهم بالسلام يكن لك الأجر يحدث هذا ابن عمر عن نفسه"

(984) – İbn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, Muzeynə qəbiləsindən olan Peyğəmbərin رحمته الله səhabələrindən biri – Əğarın Amr ibn Auf oğullarından olan bir kişidə bir neçə vəsəq¹ xurması var idi. Bunu almaq üçün dəfələri onun yanına getmişdi. Mən Peyğəmbərin رحمته الله yanına gəldim. O, mənimlə Əbu Bəkr رحمته الله (borclu olan adamın) yanına göndərdi. (Əğar deyir ki) : "Bizimlə rastlaşan hər kəs bizə salam verdi". Əbu Bəkr رحمته الله dedi: "Məgər görmürsən ki, insanlar səndən əvvəl sənə salam verir və beləcə mükafata (birinci) nail olurlar". "İnsanlara öncə salam ver ki, mükafat sənə olsun".

Bu son söz İbn Ömər رحمته الله sözüdür.

[Həsəndir]

٩٨٥- عن أبي أيوب أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يحل لامرئ مسلم أن يهجر أخاه فوق ثلاث فيلتقيان فيعرض هذا ويعرض هذا وخيرهما الذي يبدأ بالسلام"

(985) – Əbu Əyyub رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər رحمته الله dedi: "Heç bir kimsəyə üç gündən artıq qardaşı ilə küsülü qalması halal olmaz. Qarşı-qarşıya gəldikdə bu (ondan) üz çevirir, o da (bundan) üz çevirir. Onların ən xeyirlisi salamı birinci verəndir".

[Səhihdir]

450-ci fəsil. Salamın fəziləti

٩٨٦- عن أبي هريرة أن رجلا مر على رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو في مجلس فقال السلام عليكم فقال عشر حسنات فمر رجل آخر فقال السلام عليكم ورحمة الله فقال عشرون حسنة فمر رجل آخر فقال السلام عليكم ورحمة الله وبركاته فقال ثلاثون حسنة فقام رجل من المجلس ولم يسلم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم

¹ [1 vəsəq 60 saaya, 1 saa isə dörd ovuca bərabərdir.]

وسلم ما أوشك ما نسي صاحبكم إذا جاء أحدكم المجلس فليسلم فإن بدا له أن يجلس فليجلس وإذا قام فليسلم ما الأولى بأحق من الآخرة"

(986) – Əbu Hureyra ر.ه.ه.ه. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ məclisdə ikən bir kişi gəlib: "Əs-Səlamu aleykum (sizə salam olsun)!" – dedi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "(Buna) on savab vardır". Başqa bir kişi gəlib: "Əs-Səlamu aleykum və rəhmətullah (sizə salam olsun və Allahın rəhməti yetişsin)!" – dedi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "(Buna) iyirmi savab vardır". Başqa bir kişi gəlib: "Əs-Səlamu aleykum və rəhmətullahi və bərəkətuhi (sizə salam olsun, Allahın rəhməti və bərəkəti yetişsin)!" – dedi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "(Buna) otuz savab vardır". Bir kişi məclisdən qalxıb salam vermədi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Dostunuz (salamını) nə tez unutdu. Sizdən biriniz məclisə gəldiyi zaman salam versin. Əgər (orada) oturacağı məsləhət bilsə otursun. Məclisdən durub getdikdə də salam versin. Əvvəlki salam sonuncu salamdan daha üstün deyildir".

[Səhihdir]

٩٨٧- عن عمر قال كنت رديف أبي بكر فيمر على القوم فيقول السلام عليكم فيقولون السلام عليكم ورحمة الله ويقول السلام عليكم ورحمة الله فيقولون السلام عليكم ورحمة الله وبركاته فقال أبو بكر فضلنا الناس اليوم بزيادة كثيرة"

(987) – Ömər ر.ه.ه.ه. rəvayət edir ki, mən Əbu Bəkrin ر.ه.ه.ه. tərəfində idim. Bir camaatın yanından keçdikdə (onlara): "Əssəlamu aleykum!" – deyər, onlar da: "Əssəlamu aleykum və rəhmətullah!" – deyərdilər. (Əbu Bəkr ر.ه.ه.ه. onlara): "Əssəlamu aleykum və rəhmətullah!" – deyər, onlar da: "Əssəlamu aleykum və rəhmətullahi və bərəkətuhi!" – deyərdilər. Əbu Bəkr ر.ه.ه.ه. dedi: "Bu gün insanlar daha çox fəzilətlə bizi üstələdilər".

[İsnadı səhihdir]

(...) – Ömər ر.ه.ه.ه. bu hədisi başqa isnadla rəvayət etmişdir.

٩٨٨- عن عائشة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم ما حسدكم اليهود على شيء ما حسدوكم على السلام والتأمين"

(988) – Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yəhudilər “salam” və “amin” deməyə görə sizə həsəd apardıqları kimi, heç bir şeydə sizə həsəd aparmırlar”.

[Səhihdir]

451-ci fəsil. Salam Allahın ﷻ adlarından biridir

٩٨٩ – عن أنس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن السلام اسم من أسماء الله تعالى وضعه الله في الأرض فأفشوا السلام بينكم

(989) – Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Salam Uca Allahın adlarından biridir. O, bunu (bir-birinizlə salamlaşsınız deyə) yer üzünə qoymuşdur. Elə isə aranızda salamı yayın”.

[Həsəndir]

٩٩٠ – عن ابن مسعود قال كانوا يصلون خلف النبي صلى الله عليه وسلم قال القائل السلام على الله فلما قضى النبي صلى الله عليه وسلم صلاته قال من القائل السلام على الله إن الله هو السلام ولكن قولوا التحيات لله والصلوات والطيبات السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا عبده ورسوله قال وقد كانوا يتعلمونها كما يتعلم أحدكم السورة من القرآن

(990) – İbn Məsud رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ deyir ki, (səhabələr) Peyğəmbərin ﷺ arxasında namaz qılırdılar. Onlardan biri dedi: “Allaha salam olsun!” Peyğəmbər ﷺ namazını bitirdikdən sonra dedi: “Allaha salam olsun!” – deyən kim idi? Salam Allahın Özüdür. Lakin siz belə deyin: “Salamlar, dualar və gözəl şeylər Allaha aiddir. Ey Peyğəmbər, sənə salam olsun, Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti (olsun)! Bizə və Allahın əməlisaleh qullarına salam olsun! Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa məbud yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir”. Onlar bu duanı sizlərdən birinin Qur'andan surə əzbərlədiyi kimi əzbərləyərdilər.

[Səhihdir]

452-ci fəsil.

**Müsəlmanın müsəlman qarşısında vəzifəsi,
onu görəndə ona salam verməsidir**

۹۹۱- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال حق المسلم على المسلم ست قيل وما هي قال إذا لقيته فسلم عليه وإذا دعاك فأجبه وإذا استنصحك فانصح له وإذا عطس فحمد الله فشمته وإذا مرض فعده وإذا مات فأصحه

(991) – Əbu Hureyra ر.ه.ه.ə rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Müsəlmanın müsəlman qarşısında altı vəzifəsi vardır. Soruşdular: "Nədir bunlar?" Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Müsəlmanla rastlaşdığın zaman ona salam ver, səni dəvət etdikdə dəvətini qəbul et, nəsihət almaq istədikdə ona nəsihət ver, asqırdıqda ona rəhmət dilə, xəstələndikdə ona baş çək və öldükdə dəfnində iştirak et".

[Səhihdir]

453-cü fəsil. Gedən oturana salam verməlidir

۹۹۲- عن عبد الرحمن بن شبل قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول ليسلم الراكب على الراكب وليسلم الراكب على القاعد وليسلم الأقل على الأكثر فمن أجاب السلام فهو له ومن لم يجب فلا شيء له

(992) – Abdurrəhman ibn Şibl ر.ه.ه.ə rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Atlı piyadaya salam versin, piyada oturana salam versin və az olanlar çox olanlara salam versinlər. Salam (onun savabı) onu alana aiddir. Salam almayana isə heç bir şey yoxdur.

[Səhihdir]

۹۹۳- عن أبي هريرة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يسلم الراكب على الماشي والماشي على القاعد والقليل على الكثير

(993) – Əbu Hureyra ر.ه.ه.ə rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Atlı piyadaya salam versin, piyada oturana (salam versin), azlıq da çoxluğa (salam versin)".

[Səhihdir]

۹۹۴ – عن جابر يقول الماشيان إذا اجتمعا فأيهما بدأ بالسalam فهو أفضل

(994) – Cabir رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İki piyadadan hansı biri daha öncə salam verirsə, ən fəzilətlisi də o hesab olunur”.

[Səhihdir]

454-cü fəsil. Minikdə olan oturana salam verməlidir

۹۹۵ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال يسلم الراكب على الماشي والماشي على القاعد والقليل على الكثير

(995) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Atlı piyadaya salam versin, piyada oturana (salam versin), azlıq da çoxluğa (salam versin)”.

[Səhihdir]

۹۹۶ – عن فضالة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال يسلم الفارس على القاعد والقليل على الكثير

(996) – Fədalə رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Süvari oturana salam versin, azlıq da çoxluğa (salam versin)”.

[Səhihdir]

455-ci fəsil.

Piyada olan minikdə olana salam verməlidirmi?

۹۹۷ – عن حصين عن الشعبي أنه لقي فارساً فبدأه بالسalam فقلت تبدأه بالسalam قال رأيت شريحا ماشيا يبدأ بالسalam

(997) – Huseyn rəvayət edir ki, Şə'bi bir süvari ilə rastlaşdıqda ona birinci salam verdi. Mən dedim: “Sən birinci ona salam verdin?” O dedi: “Mən Şureyhin, özü piyada ola-ola birinci salam verdiyini gördüm”.

[Səhihdir]

456-cı fəsil. Azlıq çoxluğa salam verir

٩٩٨- عن فضالة بن عبيد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال يسلم الراكب على الماشي والماشي على القاعد والقليل على الكثير

(998) – Fədalə ibn Ubeyd رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Atlı piyadaya, piyada oturana, azlıq da çoxluğa salam versin”.

[Səhihdir]

٩٩٩- عن فضالة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يسلم الفارس على الماشي والماشي على القاعد والقليل على الكثير

(999) – Fədalə رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Süvari piyadaya salam versin, yeriyan dayanana (salam versin), azlıq da çoxluğa (salam versin)”.

[Səhihdir]

457-ci fəsil. Kiçik böyüyə salam verir

١٠٠٠- عن أبي هريرة يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يسلم الراكب على الماشي والماشي على القاعد والقليل على الكثير

(1000) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Atlı piyadaya salam versin, piyada oturana (salam versin), azlıq da çoxluğa (salam versin)”.

[Səhihdir]

١٠٠١- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يسلم الصغير على الكبير والماشي على القاعد والقليل على الكثير

(1001) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kiçik böyüyə (salam versin), piyada oturana (salam versin), azlıq da çoxluğa salam versin”.

[Səhihdir]

458-ci fəsil. Salamın hüdudu

١٠٠١ – عن أبي الزناد قال كان خارجة بن زيد بن ثابت يكتب على كتاب زيد إذا سلم قال السلام عليك يا أمير الله وبركاته ومغفرته وطيب صلواته

(1001) – Əbu Zinad رحمته الله rəvayət edir ki, (Zeydin رحمته الله oğlu) Xaricə Zeydin رحمته الله məktubunu yazarkən salamı belə verərdi: “Ey möminlərin əmiri! Sənə salam olsun, Allahın rəhməti, bərəkəti, məğfirəti və gözəl xeyir-duası yetişsin”.

[İsnadı səhihdir]

459-cu fəsil. İşarə ilə salam verən kimsə

١٠٠٢ – حدثنا هياج بن بسام أبو قرة الخراساني رأيته بالبصرة قال رأيته أنسا يمر علينا فيوميء بيده إلينا فيسلم وكان به وضوح ورأيت الحسن يخضب بالصفرة وعليه عمامة سوداء وقالت أسماء أوى النبي صلى الله عليه وسلم بيده إلى النساء بالسلام

(1002) – Əbu Qurra əl-Xorasanı deyir ki, mən Ənəsi رحمته الله gördüm – bizim yanımdan keçərkən əli ilə işarə edib bizə salam verdi. Başında ağ saçlar var idi. Həsəni gördüm, saçlarını sarı rəngə boyayırdı, başında da qara əmmamə var idi.

[İsnadı zəifdir]

(...) – Əsma رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ əlini əyərək qadınlara salam verərdi”.

[Səhihdir]

١٠٠٣ – حدثني موسى بن سعد عن أبيه سعد أنه خرج مع عبد الله بن عمر ومع القاسم بن محمد حتى إذا نزلا سرفا مر عبد الله بن الزبير فأشار إليهم بالسلام فردا عليه

(1003) – Musa rəvayət edir ki, atası Sə'd رحمته الله Abdullah ibn Ömər رحمته الله və Qasım ibn Muhəmməd رحمته الله ilə yola çıxdı. Nəhayət, Sərif deyilən yerə çatdıqda, Abdullah ibn Zübeyr رحمته الله işarə ilə onlara salam verdi, o da (işarə ilə) onun salamını aldı”.

[İsnadı zəifdir]

١٠٠٤ – عن عطاء بن أبي رباح قال كانوا يكرهون التسليم باليد أو قال كان يكره التسليم باليد

(1004) – Əta ibn Əbu Rəbah رحمته الله rəvayət edir ki, (səhabələr) əl ilə (işarə edib) salam verməyi xoşlamazdılar.

[İsnadı səhihdir]

460-cı fəsil.

(Adam) salam verdikdə onu eşitdirməlidir

١٠٠٥ – عن عبد الله بن عمر فقال إذا سلمت فأسمع فإنها تحية من الله مباركة طيبة

(1005) – Abdullah ibn Ömər رحمته الله dedi: “Salam verdiyin zaman onu eşitdir. Çünki o, Allah tərəfindən mübarək, xoş bir salamdır”.

[İsnadı səhihdir]

461-ci fəsil. Salam vermək və özünə salam verilsin deyə, yola çıxan kimsə

١٠٠٦ – عن الطفيل بن أبي بن كعب أخبره أنه كان يأتي عبد الله بن عمر فيغدو معه إلى السوق قال فإذا غدونا إلى السوق لم يمر عبد الله بن عمر على سقاط ولا صاحب بيعة ولا مسكين ولا أحد إلا يسلم عليه قال الطفيل فجنبت عبد الله بن عمر يوما فاستتبعتني إلى السوق فقلت ما تصنع بالسوق وأنت لا تقف على البيع ولا تسأل عن السلع ولا تسوم بها ولا تجلس في مجالس السوق فاجلس بنا هاهنا نتحدث فقال لي عبد الله يا أبا بطن وكان الطفيل ذا بطن إنما نغدو من أجل السلام (نسلم) على من لقينا

(1006) – Tufeyl ibn Ubey ibn Kə'b rəvayət edir ki, səhər-səhər Abdullah ibn Ömər رحمته الله mənimlə birgə bazara gedərdi. Biz səhər bazara gəldiyimiz zaman Abdullah ibn Ömər رحمته الله yanından keç-di-yi hər cır-cındır satana, hər satıcıya, hər kasıba və hər kəsə salam verərdi. Tufeyl deyir ki, mən bir gün Abdullah ibn Ömər رحمته الله yanına gəldim. Məndən onunla bazara getməyi xahiş etdi. Mən dedim: “Bazarda nə edəcəksən? Sən ki mal satmayacaqsan, malın qiymətini soruşmayacaqsan, onu almaq istəməyəcəksən və bazar məclislərində oturmayacaqsan. Elə isə bizimlə bərabər burada otur

söhbət edək". Abdullah ﷺ mənə dedi: "Ey yekəqarın kişi! Biz bazara rastımıza çıxan hər kəsə salam vermək üçün gedirik".

[Səhihdir]

462-ci fəsil. Məclisə gəldikdə salam vermək

١٠٠٧- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا جاء أحدكم المجلس فليسلم فإن رجع فليسلم فإن الأخرى ليست بأحق من الأولى

(1007) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz məclisə gəldiyi zaman salam versin. Məclisdən durub getdikdə də salam versin. Əvvəlki salam sonuncu salamdan daha üstün deyildir".

[Səhihdir]

(...) – Əbu Hureyra ﷺ bu hədisi başqa isnadla rəvayət etmişdir.

463-cü fəsil. Məclisdən qalxdıqda salam vermək

١٠٠٨- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا جاء الرجل المجلس فليسلم فإن جلس ثم بدا له أن يقوم قبل أن يتفرق المجلس فليسلم فإن الأولى ليست بأحق من الأخرى

(1008) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz məclisə gəldiyi zaman salam versin. Əgər məclisdə otursa, sonra da durub getməyi məsləhət bilsə, məclisdən ayrılma-mış salam versin. Çünki əvvəlki salam sonuncu salamdan daha üstün deyildir".

[Səhihdir]

464-cü fəsil.

Məclisdən qalxdıqda salam verənin vəzifəsi

١٠٠٩- عن معاوية بن قرة قال قال لي أبي يا بني إن كنت في مجلس ترجو خيره ففعلت بك حاجة فقل سلام عليكم فإنك تشركهم فيما أصابوا في ذلك المجلس

وما من قوم يجلسون مجلسا فيتفرقون عنه لم يذكر الله إلا كأنما تفرقوا عن جيفة حمار"

(1009) – Müaviyə ibn Qurra رحمه الله rəvayət edir ki, atam mənə belə dedi: "Oğlum! Xeyir umduğun bir məclisdə olduğun zaman, ehtiyacın üzündən məclisi tərk etmək istəsən (məclisdəkilərə): "Sizə salam olsun!" – de. Belə olduqda məclisdəkilərin qazandığı savaba şərik olarsan. Hər hansı bir məclisdə oturan camaat Allahı yad etmədən o məclisdən dağılışsalar, sanki eşşək leşinin yanından dağılışmış hesab olunarlar".

[Səhihdir]

١٠١٠ – عن أبي هريرة أنه سمعه يقول من لقي أخاه فليسلم عليه فإن حالت بينهما شجرة ثم لقيه فليسلم عليه"

(1010) – Əbu Hureyra رحمه الله dedi: "Qoy qardaşı ilə üz-üzə gələn kimsə ona salam versin. Əgər onların arasına bir ağac, yaxud bir divar girsə, sonra (yenə) onunla üz-üzə gəlsə ona salam versin".

[Səhihdir]

١٠١١ – عن أنس بن مالك أن أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم كانوا يكونون مجتمعين فتستقبلهم الشجرة فتتطلق طائفة منهم عن يمينها وطائفة عن شمالها فإذا التقوا سلم بعضهم على بعض"

(1011) – Ənəs ibn Malik رحمه الله rəvayət edir ki: "Peyğəmbərin ﷺ səhabələri bir ağaca rast gəldikdə onlardan bir qismi ağacın sağ tərəfindən, bir qismi də sol tərəfindən keçər, sonra da qarşı-qarşıya gəldikdə bir-birinə salam verərdilər".

[Səhihdir]

465-ci fəsil.

Əl verib görüşmək üçün ələ ətir vurmaq

١٠١٢ – عن ثابت البناني أن أنسا كان إذا أصبح دهن يده بدهن طيب لمصافحة إخوانه"

(1012) – Sabit əl-Bunani رحمته الله rəvayət edir ki, Ənəs رحمته الله səhər-səhər əlinə gözəl ətir sürtərdi ki, qardaşları ilə əl verib görüşsün".

[İsnadı səhihdir]

466-cı fəsil.

Tanıdığına və tanımadığına salam vermək

۱۰۱۳ – عن عبد الله بن عمرو أن رجلا قال يا رسول الله أي الإسلام خير قال تطعم الطعام وتقرأ السلام على من عرفت ومن لم تعرف"

(1013) – Abdullah ibn Amr رحمته الله rəvayət edir ki, bir kişi dedi: "Ey Allahın elçisi! İslamda daha xeyirli olan nədir?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kasıba yemək vermək və tanıdığına və tanımadığına salam verməkdir".

[Səhihdir]

467-ci fəsil

۱۰۱۴ – عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم نهى عن الأفنية والصدقات أن يجلس فيها فقال المسلمون لا نستطيعه لا نطيعه قال أما لا فأعطوا حقها قالوا وما حقها قال غض البصر وإرشاد ابن السبيل وتشميت العاطس إذا حمد الله ورد التحية"

(1014) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ həyat-bacada və yollar üstündə oturmağı qadağan etdi. Müsəlmanlar: "Biz bunu bacarmırıq, bizim buna iradəmiz çatmaz"– dedilər. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Yox əgər (oturmağınız) labüddürsə, onda onun haqqını ödəyin". (Səhabələr) soruşdular: "Onun haqqı nədir?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Gözü (haram şeylərdən) çəkmək, yolçuya yol göstərmək, asqırıb Allaha həmd edənə rəhmət diləmək və salamı almaqdır".

[Səhihdir]

۱۰۱۵ – عن أبي هريرة قال أبخل الناس من بخل بالسلام والمغبون من لم يرده وإن حالت بينك وبين أخيك شجرة فإن استطعت أن تبدأه بالسلام لا يبدأك فافعل"

(1015) – Əbu Hureyra رضي الله عنه dedi: “Ən xəsis adam salam verməyə xəsislik edən adamdır. Aldanmış adam salamı almayan adamdır. Əgər səninlə qardaşının arasına bir ağac girsə, o sənə salam verməmişdən öncə, bacarırsansa, sən ona salam ver”.

[İsnadı zəifdir]

١٠١٦ – عن سالم مولى عبد الله بن عمرو قال وكان بن عمرو إذا سلم عليه فرد زاد فأتيته وهو جالس فقلت السلام عليكم فقال السلام عليكم ورحمة الله ثم أتيت مرة أخرى فقلت السلام عليكم ورحمة الله قال السلام عليكم ورحمة الله وبركاته ثم أتيت مرة أخرى فقلت السلام عليكم ورحمة الله وبركاته فقال السلام عليكم ورحمة الله وبركاته وطيب صلواته

(1016) – Salim rəvayət edir ki, Abdullah ibn Amra رضي الله عنه salam verildikdə onu alar və buna əlavə də edərdi. (Bir dəfə) o, oturarkən mən onun yanına gəlib: “Əs-Səlamu aleykum (sizə salam olsun)”– dedim. O da: “Əs-Səlamu aleykum və rahmətullah (sizə salam olsun və Allahın rəhməti yetişsin)”– dedi. Yenə bir dəfə gəlib: “Əs-Səlamu aleykum və rahmətullah”– dedim. O da: “Əs-Səlamu aleykum və rahmətullahi və bərəkətuhi (sizə salam olsun, Allahın rəhməti və bərəkəti yetişsin)”– dedi. Yenə bir dəfə gəlib: “Əs-Səlamu aleykum və rahmətullahi və bərəkətuhi”– dedim. O da: “Əs-Səlamu aleykum və rahmətullahi və bərəkətuhi və tayyibu salavatıhi (sizə salam olsun, Allahın rəhməti, bərəkəti və gözəl xeyir-duası yetişsin)”– dedi.

[İsnadı zəifdir]

468-ci fəsil. Günəhkara salam verməmək

١٠١٧ – عن عبد الله بن عمرو بن العاص قال ثم لا تسلموا على شراب الخمر

(1017) – Abdullah ibn Amr ibn As رضي الله عنه demişdir: “Şərab içənlərə salam verməyin!”

[İsnadı zəifdir]

١٠١٨ – عن الحسن قال ليس بينك وبين الفاسق حرمة

(1018) – Həsən demişdir: “Fasiqlə sənin aranda heç bir hörmət ola bilməz”.

[Səhihdir]

١٠١٩ – حدثني أبو رزيق أنه سمع علي بن عبد الله يكره الاشترايح ويقول لا تسلموا على من يلعب بها وهي من الميسر

(1019) – Əbu Zureyq şahmatı xoşlamayan Əli ibn Abdullahın (رحمته الله) belə dediyini eşitdi: “Onu oynayanlara salam verməyin. Çünki bu, qumardır”.

[İsnadı zəifdir]

469-cu fəsil. Günahkara və ətir vurana salam verməyi tərək edən kimsə

١٠٢٠ – عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه قال مر النبي صلى الله عليه وسلم على قوم فيهم رجل متخلق بخلق فنظر إليهم وسلم عليهم وأعرض عن الرجل فقال الرجل أعرضت عني قال بين عينيك جمره

(1020) – Əli ibn Əbu Talib (رحمته الله) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (ﷺ) bir qövmün yanına gəldi. Onların arasında özünə zəfərandan düzəl-dilmiş ətirdən vuran bir kişi var idi. Peyğəmbər (ﷺ) onlara nəzər saldı. Sonra da hamısına salam verib (ancaq) o kişidən üz döndərdi. Kişi dedi: “Nə üçün məndən üz döndərirsən?” O dedi: “Sənin gözlərinin arasında köz vardır”.

[Həsəndir]

١٠٢١ – عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده أن رجلاً أتى النبي صلى الله عليه وسلم وفي يده خاتم من ذهب فأعرض النبي صلى الله عليه وسلم عنه فلما رأى الرجل كراهيته ذهب فألقى الخاتم وأخذ خاتماً من حديد فلبسه وأتى النبي صلى الله عليه وسلم قال هذا شر هذا حلية أهل النار فرجع فطرحه ولبس خاتماً من ورق فسكت عنه النبي صلى الله عليه وسلم

(1021) – Amr ibn Şueyb atasından, o da babasından (رحمته الله) rəvayət edir ki, bir kişi barmağında qızıl üzük olduğu halda Peyğəmbərin (ﷺ)

yanına gəldi. Peyğəmbər ﷺ ondan üz çevirdi. Kişi Peyğəmbərin ﷺ nifrətini gördükdə gedib qızıl üzüyü atıb, dəmirdən üzük geyib Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bu daha pisdir. Bu, Cəhənnəm əhlinin zinətidir”. Kişi qayıdıb əlindəkini atdı və gümüşdən üzük geydi. Peyğəmbər ﷺ susdu.

[Həsəndir]

١٠٢٢ – عن أبي سعيد قال أقبل رجل من البحرين إلى النبي عليه فلم يرد وفي يده خاتم من ذهب وعليه جبة حرير فانطلق الرجل محزوناً فشكا إلى امرأته فقالت لعل برسول الله جبتك وخاتمك فألقهما ثم عد ففعل فرد السلام فقال جئتُك أنفا فأعرضت عني قال كان في يدك جمر من نار فقال لقد جئت إذا بجمر كثير قال إن ما جئت به ليس بأجزأ غنا من حجارة الحرة ولكنه متاع الحياة الدنيا

(1022) – Əbu Səid رəvayət edir ki, Bəhreynədən bir kişi gəlib Peyğəmbərə ﷺ salam verdi. Kişinin barmağında qızıl üzük, əynində də ipək cübbə var idi. Peyğəmbər ﷺ onun salamını almadı. Kişi kədərli halda zövcəsinin yanına qayıdıb ona şikayət etdi. Zövcəsi dedi: “Ola bilsin ki, onun sənə salam verməməsi sənə cübbənə və üzüyünə görədir. Onları çıxart, sonra da Peyğəmbərin ﷺ yanına qayıt”. Kişi belə də etdi. Peyğəmbər ﷺ də onun salamını aldı. Kişi dedi: “Bir az əvvəl yanına gəldikdə, nə üçün üz çevirdin?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “O zaman sənə əlində oddan bir köz var idi”. Kişi dedi: “Demək, mən çoxlu köz parçaları gətirdim”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sən gətirdiyin şeylər heç kəsin möhtac olmadığı daşlığın daşlarındandır. Bunlar yalnız dünya həyatının keçici zövqüdür”.

[Zəifdir]

470-ci fəsil. Əmirə salam vermək

١٠٢٣ – عن عمر بن عبد العزيز سأل أبا بكر بن سليمان بن أبي حثمة لم كان أبو بكر يكتب من أبي بكر خليفة رسول الله ثم كان عمر يكتب بعده من عمر بن الخطاب خليفة أبي بكر من أول من كتب أمير المؤمنين فقال حدثتني جدتي الشفاء وكانت من المهاجرات الأول وكان عمر بن الخطاب رضي الله عنه إذا هو دخل السوق دخل

عليها قالت كتب عمر بن الخطاب إلى عامل العراقين أن ابعث إلي برجلين جليدين نبيلين أسألهم عن العراق وأهله فبعث إليه صاحب العراقين بلبيد بن ربيعة وعدي بن حاتم فقدا المدينة فأناخا راحلتيهما بفناء المسجد ثم دخلا المسجد فوجدا عمرو بن العاص فقالا له يا عمرو استأذن لنا على أمير المؤمنين عمر فوثب عمرو فدخل على عمر فقال السلام عليك يا أمير المؤمنين فقال له عمر ما بدا لك في هذا الاسم يا بن العاص لتخرجن مما قلت قال نعم قدم لبيد بن ربيعة وعدي بن حاتم فقالا لي استأذن لنا على أمير المؤمنين فقلت أنتما والله أصبتما اسمه وأنه الأمير ونحن المؤمنون فجرى الكتاب من ذلك اليوم"

(1023) – Ömər ibn Abdulaziz Əbu Bəkr ibn Süleymandan رحمته الله soruşdu: "Nə üçün Əbu Bəkr رحمته الله məktublarında: "Rəsulullahın xəlifəsi Əbu Bəkrdən!" yazar, habelə ondan sonra gələn Ömər رحمته الله də: "Əbu Bəkrin xəlifəsi Ömərdən!" yazardı? İlk dəfə öz məktubunda: "Möminlərin əmiri!" (ifadəsini) kim yazdı?" Əbu Bəkr dedi: "Nənəm Şəfa mənə belə rəvayət etdi. (O, ilk mühacirlərdən idi və Ömər ibn Xəttab رحمته الله hər dəfə bazara gəldikdə ona baş çəkərdi.) Nənəm dedi: "Ömər ibn Xəttab رحمته الله: "Mənim yanıma özlərindən – İraq və onun xalqı barədə soruşacağım ağıllı və qüvvətli iki kişi göndər" – deyə Kufə və Bəsrə başçılarına məktub yazdı". Kufə və Bəsrə başçıları onun yanına Ləbid ibn Rəbiyanı və Adiy ibn Hətim göndərdilər. Onlar Mədinəyə gəlib dəvələrini məscidin yanında yerə çökdürdülər. Sonra məscidə daxil olub orada Amr ibn As رحمته الله gördülər. Onlar ona dedilər: "Ey Amr! Möminlərin əmiri Ömərin yanına girməyimiz üçün ondan izin istə". Amr رحمته الله dərhal qalxıb Ömərin رحمته الله yanına girdi və: "Sənə salam olsun, ey möminlərin əmiri" – dedi. Ömər رحمته الله ondan soruşdu: "Ey Asın oğlu! Bu ad sənə ağıla haradan gəldi? Mütləq bunu mənə başa salmalısən". O dedi: "Yaxşı, (indi başa salaram). Ləbid ibn Rəbiyanı və Adiy ibn Hətim gəlib mənə dedilər ki, möminlərin əmiri Ömərin yanına girməyimiz üçün ondan izin istə. Mən də onlara dedim: "Allaha and olsun ki, siz onun adını doğru dediniz. Həqiqətən, o, əmirdir. Biz isə möminlərik". Elə o gündən də məktublarda bu (möminlərin əmiri) yazılmağa başladı.

[İsnadı səhihdir]

١٠٢٤ – أخبرني عبيد الله بن عبد الله قال قدم معاوية حاجا حجتة الأولى وهو خليفة فدخل عليه عثمان بن حنيف الأنصاري فقال السلام عليك أيها الأمير ورحمة الله فأنكرها أهل الشام وقالوا من هذا المنافق الذي يقصر بتحية أمير المؤمنين فبرك عثمان على ركبته ثم قال يا أمير المؤمنين إن هؤلاء أنكروا علي أمرا أنت أعلم به منهم فوالله لقد حبيت بها أبا بكر وعمر وعثمان فما أنكره منهم أحد فقال معاوية لمن تكلم من أهل الشام على رسلكم فإنه قد كان بعض ما يقول ولكن أهل الشام قد حدثت هذه الفتن قالوا لا تقصر عندنا تحية خليفتنا فإني أخالكم يا أهل المدينة تقولون لعامل الصدقة أيها الأمير

(1024) – Ubeydullah ibn Abdullah رَوَيْتُهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Müaviyə xəlifə olduqdan sonra ilk dəfə həcc ziyarətinə gəlib Osman ibn Huneyf əl-Ənsarinin yanında girdi. O dedi: “Sənə salam olsun və Allahın rəhməti yetişsin, ey möminlərin əmiri!” Şam əhli bunu inkar edib dedi: “Möminlərin əmirinə naqis şəkildə salam verən bu münafiq kimdir?” Osman dizi üstə oturub dedi: “Ey möminlərin əmiri! Onlar mənə elə bir şeyi irad tuturlar ki, sən bunu onlardan yaxşı bilirsən. Allaha and olsun ki, mən bu salamları Əbu Bəkri, Öməri və Osmanı salamladım və onlardan heç biri bunu inkar etmədi. Müaviyə Şam əhlinə irad tutan adama dedi: “Özünü ələ alın! Çünki bunun dediklərinin bəzisi olubdur”. Lakin bu fitnə baş verdikdə Şam əhlinə dedilər: “Bizim yanımızda xəlifəmizə naqis şəkildə salam vermə. Ey Mədinə əhli! Mən güman edirəm ki, siz zəkat toplayanlara: “Ey əmir!” – deyirsiniz.

[İsnadı səhihdir]

١٠٢٥ – عن جابر قال دخلت على الحجاج فما سلمت عليه

(1025) – Cabir dedi: “Mən Həccacın yanına girdim və ona salam vermədim”.

[İsnadı səhihdir]

١٠٢٦ – عن تميم بن حنبل قال إني لأذكر أول من سلم عليه بالإمرة بالكوفة خرج المغيرة بن شعبه من باب الرحبة فجاءه رجل من كندة زعموا أنه أبو قرة الكندي فسلم عليه فقال السلام عليك أيها الأمير ورحمة الله السلام عليكم فكرهه فقال السلام عليكم أيها الأمير ورحمة الله السلام عليكم هل أنا إلا منهم أم لا قال سماك ثم أقر بها بعد

(1026) – Təməim ibn Həzləm rəvayət edir ki, mən Kufədə ilk: “Ey əmir!” – deyər özünə salam verilən adamı xatırlayıram. Muğirə ibn Şö’bə رحمته الله Rəhbə qapısından çıxdıqda Kində qəbiləsindən olan Əbu Qurra əl-Kindi adlı bir kişi ona salam verib dedi: “Sənə salam olsun və Allahın rəhməti yetişsin, ey əmir! Sizə salam olsun!” Bu Muğirənin رحمته الله xoşuna gəlmədi. O dedi: “Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sənə salam olsun və Allahın rəhməti yetişsin, ey əmir! Sizə salam olsun (deyirsən). Mən onlardan biriyəm, yoxsa (əmir) deyiləm?” Sonra (Muğirə r.a) onun fikrini dəstəklədi”.

[İsnadı səhihdir]

١٠٢٧ – حدثني زياد بن عبيد بطن من حمير قال دخلنا على ربيعة وكان أميراً على أنطابلس فجاء رجل فسلم عليه ونحن عنده فقال السلام عليك أيها الأمير فقال له ربيعة لو سلمت علينا لرددنا عليك السلام ولكن إنما سلمت على مسلمة بن مخلد وكان مسلمة على مصر اذهب إليه فليرد عليك السلام قال زياد وكنا إذا جئنا فسلمنا وهو في المجلس قلنا السلام عليكم

(1027) – Zeyd ibn Ubeyd رحمته الله deyir ki, biz Əntabulusun əmiri Ruveyfinin yanına gəldik. Biz onun yanında ikən bir kişi gəlib ona salam verib dedi: “Sənə salam olsun, ey əmir!” Ruveyfi ona dedi: “Bizə salam versəydin, sənə salamını alardıq. Lakin sən Misirin əmiri Məsləmə ibn Muxallədə salam verdin. Elə isə get onun yanına sənə salamını alsın”. Ziyad dedi: “O, məclisdə ikən biz onun yanına gəlib: “Sizə salam olsun” – deyərdik.

[İsnadı zəifdir]

471-ci fəsil. Yatan adama salam vermək

١٠٢٨ – عن المقداد بن الأسود قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يجيء من الليل فيسلم تسليماً لا يوقظ نائماً ويسمع اليقظان

(1028) – Miqdad ibn Əsvəd رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ gecə vaxtı gəlib salam verərdi, (salamı ilə) yatanları oyatmazdı və oyaq qalanlara (onu) eşitdirərdi.

[Səhihdir]

472-ci fəsil. Allah sənə ömür versin

١٠٢٩ – عن الشعبي أن عمر قال لعدي بن حاتم حياك الله من معرفة"

(1029) – Şə'bi rəvayət edir ki, Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Adiy ibn Hatimə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:
"Bilinsin deyə Allah sənə ömür versin!" – dedi.

[İsnadı zəifdir]

473-cü fəsil. Xoş gəlmışsiniz

١٠٣٠ – عن عائشة رضي الله عنها قالت أقبلت فاطمة تمشي كأن مشيتها مشي النبي صلى الله عليه وسلم فقال مرحبا بابنتي ثم أجلسها عن يمينه أو عن شماله"

(1030) – Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا deyir ki, Fatimə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا Peyğəmbərin ﷺ yerişinə bənzər yerislə onun yanına gəldi. "Peyğəmbər ﷺ dedi: "Xoş gəldin, qızım". Sonra da onu sağ tərəfində, yaxud sol tərəfində otuzdurardı.

[Səhihdir]

١٠٣١ – عن علي رضي الله عنه قال استأذن عمار على النبي صلى الله عليه وسلم فعرف صوته فقال مرحبا بالطيب المطيب"

(1031) – Əli رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Ammar رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Peyğəmbərin ﷺ yanına girmək üçün izin istədi. "Peyğəmbər ﷺ onu səsindən tanıyıb dedi: "Safqəlbli təmiz olan kimsə xoş gəlib!".

[Səhihdir]

474-cü fəsil. Salamı necə almalı?

١٠٣٢ – عن عبد الله بن عمرو قال بينما نحن جلوس عند النبي صلى الله عليه وسلم في ظل شجرة بين مكة والمدينة إذ جاء أعرابي من أجلف الناس وأشدّهم فقال السلام عليكم فقالوا وعليكم (السلام)"

(1032) – Abdullah ibn Amr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ deyir ki, biz Peyğəmbərin ﷺ yanında Məkkə ilə Mədinə arasında bitmiş bir ağacın kölgəsində oturmuşduq. Birdən insanlardan ən kobud və ən sərt olan bir bədəvi gəlib: "Əs-Səlamu aleykum (sizə salam olsun)" – dedi.

(Səhabələr də ona): “Və aleykumus-səlam (sizə də salam olsun)”– dedilər.

[İsnadı səhihdir]

۱۰۳۳ – عن أبي جمرۃ سمعت بن عباس إذا سلم عليه يقول و عليك و رحمة الله

(1033) – Əbu Cəmrə رضي الله عنه deyir ki, mən ibn Abbasın رضي الله عنه salam verdikdə belə dediyini eşitdim: “Və aleykə və rəhmətullah (sənə də olsun, Allahın rəhməti yetişsin)”.

[İsnadı səhihdir]

۱۰۳۴ – قالت قيلة قال رجل السلام عليك يا رسول الله قال و عليك السلام ورحمة الله

(1034) – Qeylə رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərə ﷺ: “Sənə salam olsun, ey Allahın elçisi!” Peyğəmbər ﷺ də ona: “Sənə də salam olsun və Allahın rəhməti yetişsin”– dedi.

[Həsən səhihdir]

۱۰۳۵ – عن أبي ذر قال أتيت النبي صلى الله عليه وسلم حين فرغ من صلاته فكنت أول من حياه بتحية الإسلام فقال و عليك و رحمة الله ممن أنت قلت من غفار

(1035) – Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ namazını bitirdikdə mən onun yanına gəldim və hamıdan qabaq onu İslam salamı ilə salamlayan mən oldum. O dedi: “Və aleykə və rəhmətullah (sənə də olsun, Allahın rəhməti yetişsin). Sən kimlərdənsən?”. Mən dedim: “(Mən) Ğifar qəbiləsindənəm”.

[Səhihdir]

۱۰۳۶ – عن عائشة رضي الله عنها قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يا عايش هذا جبريل وهو يقرأ عليك السلام قالت فقلت و عليه السلام و رحمة الله وبركاته ترى ما لا أرى تريد بذلك رسول الله صلى الله عليه وسلم

(1036) – Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Rəsulullah ﷺ dedi: “Ey Aişə! Bu, Cəbraildir. O sənə salam söyləyir”. Mən dedim: “Və aleyhissəlam və rəhmətullahi və bərəkətuhu (ona da olsun, Allahın rəhməti və bərəkəti)”.

kəti yetişsin!)“ Sən mənim görə bilmədiyimi görürsən”. Bununla o, Peyğəmbəri ﷺ qəsd edirdi.

[Səhihdir]

۱۰۳۷ – عن معاوية بن قرة قال قال لي أبي يا بني إذا مر بك الرجل فقال السلام عليكم فلا تقل و عليك كأنك تخصه بذلك وحده ولكن قل السلام عليكم”

(1037) – Müaviyə ibn Qurra رحمته الله deyir ki, atam mənə dedi: “Oğ-lum! Yanından keçən bir kimsə sənə: “Əs-Səlamu aleykum (sizə salam olsun)” – desə, sən ona: “Və aleykə (sənə də olsun)” – demə. Sən onun tək olduğunu güman etmə, çünki o, tək deyildir. (Sən ona): “Əs-Səlamu aleykum (sizə də salam olsun)” – de.

[Səhihdir]

475-ci fəsil. Salamı almayan kimsə

۱۰۳۸ – عن عبد الله بن الصامت قال قلت لأبي ذر مررت بعبد الرحمن بن أم الحكم فسلمت فما رد علي شيئا فقال يا بن أخي ما يكون عليك من ذلك رد عليك من هو خير منه ملك عن يمينه”

(1038) – Abdullah ibn Samit رحمته الله deyir ki, mən Əbu Zərə dedim: “Mən Abdurrəhman ibn Ummul Həkəmin yanından keçərkən ona salam verdim, lakin o mənim salamımı almadı”. (Əbu Zərr r.a) dedi: “Ey qardaşım oğlu! Məgər bununla sənin əleyhinə nə isə olurmu? Sənin salamını, ondan da xeyirlisi, onun sağında duran bir mələk aldı”.

[Səhihdir]

۱۰۳۹ – عن عبد الله قال ان السلام اسم من أسماء الله وضعه الله في الأرض فأفشوه بينكم إن الرجل إذا سلم على القوم فردوا عليه كانت له عليهم فضل درجة لأنه ذكرهم السلام وإن لم يرد عليه رد عليه من هو خير منه وأطيب”

(1039) – Abdullah رحمته الله demişdir: “Həqiqətən, Salam Allahın adlarından biridir. O, bunu (bir-birinizlə salamlaşasınız deyə) yer üzünə qoymuşdur. Elə isə aranızda salamı yayın. Əgər bir kişi

camaata salam versə, onlar da onun salamını alarsa, onların fəziləti bir dərəcə artar. Çünki o adam salamı onların yadına saldı. Yox əgər onun salamını almasalar, (qəm yeməsin) onlardan daha xeyirli və daha təmiz olan (bir mələk) onun salamını alar”.

[Səhihdir]

١٠٤٠ – عن الحسن قال التسليم تطوع والرد فريضة

(1040) – Həsən demişdir: “Salam vermək müstəhəbdir, onu almaq isə vacib”.

[İsnadı səhihdir]

476-cı fəsil.

Salam verməyə xəsislik edən kimsə

١٠٤١ – عن عبد الله بن عمرو بن العاص قال الكنوب من كذب على يمينه والبخل من بخل بالسلام والسروق من سرق الصلاة

(1041) – Abdullah ibn Amr ibn As رحمته الله demişdir: “Əsl yalançı and içdikdə yalan danışandır, xəsis – salam verməyə xəsislik edən, oğru isə namazdan oğurluq edəndir”.

[İsnadı zəifdir]

١٠٤٢ – عن أبي هريرة قال أبخل الناس الذي يبخل بالسلام وإن أعجز الناس من أعجز بالدعاء

(1042) – Əbu Hureyra رحمته الله demişdir: “Ən xəsis adam salam verməyə xəsislik edən şəxsdir, ən aciz adam isə dua etməkdə aciz olan şəxsdir”.

[İsnadı səhihdir]

477-ci fəsil. Uşaqlara salam vermək

١٠٤٣ – عن أنس بن مالك أنه مر على صبيان فسلم عليهم وقال كان النبي صلى الله عليه وسلم يفعلهم

(1043) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه uşaqların yanında keçib onlara salam verdi və dedi: “Peyğəmbər ﷺ uşaqlara salam verərdi”.

[Səhihdir]

١٠٤٤ – عن عنبسة قال رأيت بن عمر يسلم على الصبيان في الكتاب

(1044) – Ənbəsə deyir ki, mən ibn Ömər رضي الله عنهin məktəbdə uşaqlara salam verdiyini gördüm”.

[İsnadı səhihdir]

478-ci fəsil. Qadınların kişilərə salam verməsi

١٠٤٥ – عن أم هانئ تقول ذهبت إلى النبي صلى الله عليه وسلم وهو يغتسل فسلمت عليه فقال من هذه قلت أم هانئ قال مرحبا (بأم هانئ)

(1045) – Ummu Hani رضي الله عنها rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. O, qüsl edirdi. Mən ona salam verdim. O soruşdu: “Bu kimdir?” Mən: “Ummu Hanidir”– dedim. O dedi: “Ummu Hani xoş gəlib!”

[Səhihdir]

١٠٤٦ – عن الحسن يقول كن النساء يسلمن على الرجال

(1046) – Həsən demişdir: “Qadınlar kişilərə salam verərdi”.

[İsnadı həsəndir]

479-cu fəsil. Qadınlara salam vermək

١٠٤٧ – عن أسماء أن النبي صلى الله عليه وسلم مر في المسجد وعصبة من النساء قعود قال بيده اليهن بالسلام فقال إياكن وكفران المنعمين إياكن وكفران المنعمين قالت إحداهن نعوذ بالله يا نبي الله من كفران نعم الله قال بلى إن إحداكن تطول أيمتها ثم تغضب الغضبة فتقول والله ما رأيت منه ساعة خيرا قط فذلك كفران نعم الله وذلك كفران (نعم) المنعمين

(1047) – Əsma رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ məsciddən keçdikdə bir dəstə qadın orada oturmuşdu. Peyğəmbər ﷺ əli ilə işarə edib onlara salam verdi. Sonra dedi: “Nemət verənlərə qarşı nankorluq etməkdən çəkinin. Nemət verənlərə qarşı nankorluq etmək-

dən çəkinin". Onlardan biri dedi: "Biz Allahın nemətlərinə qarşı nankor olmaqdan Allaha sığınırıq, ey Allahın peyğəmbəri!" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Birinizin dul qalması uzanar. Sonra da qəzəblənib (vəfat etmiş əri barədə) deyər ki: "Allaha and olsun ki, mən ondan bir saat belə heç vaxt xeyir görmədim". Bu, Allahın nemətlərinə küfr etməkdir. Həm də nemət verənlərə qarşı nankorluq etməkdir".

["Əli ilə işarə edib" sözündən başqa,
rəvayətin qalan hissəsi səhihdir]

١٠٤٨ - عن أسماء ابنة يزيد الأنصارية مر بي النبي صلى الله عليه وسلم وأنا في جوار أترابلي فسلم علينا وقال اياكن وكفر المنعمين وكنت من أجرأهن على مسألته فقلت يا رسول الله وما كفران المنعمين قال لعل إحداكن تطول أيمتها بين أبيها ثم يرزقها الله زوجها ويرزقها منه ولدا فتغضب الغضبة فتكفر فتقول ما رأيت منك خيرا قط

(1048) – Əsma bint Yezid əl-Ənsariyyə رضى الله عنه deyir ki, mən qızlardan olan həmyaşıdlarımla bir yerdə ikən Peyğəmbər ﷺ yanımdan keçib bizə salam verdi. Sonra dedi: "Nemət verənlərə qarşı nankorluq etməkdən çəkinin". Rəfiqələrim arasında bu məsələyə aydınlıq gətirmək üçün ona söz deyəcək ən cəsarətli qadın mən idim. Mən dedim: "Ey Allahın elçisi! Nemət verənlərə qarşı nankorluq etmək nə deməkdir?" O dedi: "Birinizin ata-ana yanında qalıb ərə getməyi uzanır. Sonra Allah ona həyat yoldaşı nəsib edir və həyat yoldaşından övlad nəsib edir. Sonra isə qəzəblənib nankorluq edərək deyir: "Mən heç vaxt səndən bir xeyir görmədim".

[Səhihdir]

480-ci fəsil. Xüsusi olaraq bir adama salam verməyi bəyənməyən kimsə

١٠٤٩ - عن طارق قال كنا عند عبد الله جلوسا فجاء أذنه قد قامت الصلاة فقام وقمنا معه فدخلنا المسجد فرأى الناس ركوعا في مقدم المسجد فكبر وركع ومشينا وفعلنا مثل ما فعل فمر رجل مسرع فقال عليكم السلام يا أبا عبد الرحمن فقال صدق الله وبلغ رسوله فلما صلينا رجع فولج على أهله وجلسنا في مكاننا ننتظره حتى يخرج فقال بعضنا لبعض أياكم يسأله قال طارق أنا أسأله فسأله فقال عن النبي صلى الله عليه

وسلم قال بين يدي الساعة تسليم الخاصة وفشو التجارة حتى تعين المرأة زوجها على التجارة وقطع الأرحام وفشو القلم وظهور الشهادة بالزور وكتمان شهادة الحق"

(1049) – Tariq rəvayət edir ki, biz Abdullahın yanında oturmuşduq. Bu vaxt onun qapıçısı gəlib: "Namazın vaxtı girib"– dedi. O qalxdı. Biz də onunla qalxıb məscidə girdik. O, məscidin ön tərəfində camaatın rüku vəziyyətində olduğunu görüb təkbir gətirdi və rüku etdi. Biz də gəlib onun etdiyini elədik. Bir kişi tələsik gəlib: "Sizə salam olsun, ey Əbu Abdurrəhman!"– dedi. O dedi: "Allah doğru söylədi, Allahın elçisi də təbliğ etdi". Namazı bitirdikdən sonra geri dönüb ailəsinin yanına girdi. Biz də öz yerimizdə oturub onun bayıra çıxmasını gözlədik. Biz bir-birimizə dedik: "Hansı biriniz ondan soruşacaq?" Tariq: "Mən soruşaram"– dedi və soruşdu. O dedi: "Peyğəmbər ﷺ belə demişdir: "Qiyamət gününə yaxın bu şeylər olacaq; salam xüsusi adamlara veriləcək, ticarətdə qadın öz ərinə yardım edənə qədər ticarət yayılacaq, qohumluq əlaqələri kəsiləcək, qələmlə yazılan (yazılar) yayılacaq, yalana şahidlik etmək açıq-aydın olacaq və haqqa şahidlik etmək gizlədiləcək".

[Səhihdir]

١٠٥٠ – عن عبد الله بن عمرو أن رجلاً سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم أي الإسلام خير قال تطعم الطعام وتقرأ السلام على من عرفت ومن لم تعرف"

(1050) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi dedi: "Ey Allahın elçisi! İslamda daha xeyirli olan nədir?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kasıba yemək vermək və tanıdığına və tanımadığına salam verməkdir".

[Səhihdir]

481-ci fəsil. Hicab ayəsi necə nazil oldu?

١٠٥١ – أخبرني أنس أنه كان بن عشر سنين مقدم رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة فكن أمهاتي يوطونني على خدمته فخدمته عشر سنين وتوفي وأنا بن عشرين

فكنت أعلم الناس بشأن الحجاب فكان أول ما نزل ما ابتنى رسول الله صلى الله عليه وسلم بزینب بنت جحش أصبح بها عروسا فدعا القوم فأصابوا من الطعام ثم خرجوا وبقي رهط عند النبي صلى الله عليه وسلم فأطالوا المكث فقام فخرج وخرجت لكي يخرجوا فمشى فمشيت معه حتى جاء عتبة حجرة عائشة ثم ظن أنهم خرجوا فرجع ورجعت حتى دخل على زينب فإذا هم جلوس فرجع ورجعت معه حتى بلغ عتبة حجرة عائشة وظن أنهم خرجوا فرجع ورجعت معه فإذا هم قد خرجوا فضرب النبي صلى الله عليه وسلم بيني وبينه الستر وأنزل الحجاب"

(1051) – Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Mədinəyə gəl-dikdə mənim on yaşıım var idi. Analarım (anam, xalam, bibim və s.) məni Peyğəmbərə ﷺ xidmət eməyə təşviq edirdilər. Mən on il ona xidmət etdim. O vəfat etdikdə mənim iyirmi yaşıım var idi. (Elə bu səbəbdən də) hicab hadisəsini ən yaxşı bilən adam mən idim. Ayənin ilk nazil olması, Peyğəmbərin ﷺ Cəhşin qızı Zeynəblə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا evləndiyi zaman baş verdi. Peyğəmbər ﷺ evliliyin səhəri günü camaatı çağırır onlara yemək verdi. Sonra (səhabələr) çıxıb getdi-lər. Bir neçəsi isə bir müddət Peyğəmbərin ﷺ yanında qaldı. O qalxıb mənimlə birlikdə çölə çıxdı ki, onlar da çıxsınlar. Sonra bir qədər getdi, mən də onunla birlikdə getdim. Nəhayət, gəlib Aişə-nin رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا evinin astanasına çatdı. Sonra onların çıxıb getdiyini zənn edib geri qayıtdı. Mən də onunla qayıtdım. Nəhayət, o, Zeynə-bin رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا yanına girdi. Onlar hələ də oturmuşdular. O geri qayıtdı. Mən də onunla birlikdə geri qayıtdım. Nəhayət, gəlib (yenə) Aişənin رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا evinin astanasına çatdı. O, (yenə) onların çıxıb getdi-yini zənn edib geri qayıtdı. Mən də onunla qayıtdım. Onlar artıq çıxıb getmişdilər. Peyğəmbər ﷺ mənimlə öz arasına örtük çəkdi və hicab ayəsi nazil oldu".¹

[Səhihdir]

¹ Uca Allah əl-Əhzab surəsinin 53-cü ayəsini nazil etdi:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ ...﴾

"Ey iman gətirənlər! Peyğəmbərin evlərinə izinsiz daxil olmayın..."

482-ci fəsil. Üç övrət vaxtı

١٠٥٢ – عن ثعلبة بن أبي مالك القرظي أنه ركب إلى عبد الله بن سويد أخي بني حارثة بن الحارث يسأله عن العورات الثلاث وكان يعمل بهن فقال ما تريد فقلت أريد أن أعمل بهن فقال إذا وضعت ثيابي من الظهيرة لم يدخل علي أحد من أهلي بلغ الحلم إلا بأذني إلا أن أدعوه فذلك إننه ولا إذا طلع الفجر فتحرك الناس حتى تصلى الصلاة ولا إذا صليت العشاء ووضعت ثيابي حتى أنام"

(1052) – Sə'ləbə ibn Malik əl-Qurazi رəvayət edir ki, mən bənu Haris ibnul-Harisin qardaşı Abdullah ibn Suveydin yanına gəlib ondan üç övrət vaxtı haqqında soruşdum. Abdullah bu vaxtlarda məşğul idi. Abdullah dedi: "Nə istəyirsən?" Mən dedim: "Bu üç vaxtda bir işlə məşğul olmaq istəyirəm". Abdullah dedi: "Günorta vaxtı paltarımı çıxartdıqdan sonra ailəmdən həddi-buluğa çatmış bir kimsə mənim yanıma daxil olmur. Habelə, dan yeri sökülüb insanlar hərəkətə gəldiyi vaxtdan sübh namazını qılanadək və işə namazını qılıb paltarımı soyunan andan yatana-dək (heç kəs yanıma girmir)".

[İsnadı səhihdir]

483-cü fəsil.

Kişinin öz həyat yoldaşı ilə yemək yeməsi

١٠٥٣ – عن عائشة رضي الله عنها قالت كنت أكل مع النبي صلى الله عليه وسلم حيسا فمر عمر فدعاه فأكل فاصابت يده اصبعي فقال حس لو أطاع فيكن ما رأتهن عین فنزل الحجاب"

(1053) – Aişə رəvayət edir ki, mən Peyğəmbərlə birgə xurma halvası yeyirdik. Bu vaxt Ömər gəlib bizim yanıımızdan keçdikdə Peyğəmbər onu yeməyə dəvət etdi. O yemək yedikdə əli mənim barmağıma dəydi və o (təəssüflənərək) dedi: "Ax, ax! Əgər barənizdə mənə ixtiyar verilsəydi, heç bir göz sizi görməzdi. Sonra hicab ayəsi nazil oldu".

[Səhihdir]

۱۰۵۴ – عن خولة تقول اختلفت يدي ويد رسول الله صلى الله عليه وسلم في إبناء واحد

(1054) – Xovlə رحمته rəvayət edir ki, mənim əlimlə Peyğəmbərin ﷺ əli bir qabın içinə girib çıxmışdır”.

[Səhihdir]

484-cü fəsil. Yaşayış olmayan evə girdikdə (nə deyilir)

۱۰۵۵ – عن عبد الله بن عمر قال إذا دخل المسكون فليقل السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين

(1055) – İbn Ömər رحمته demişdir: “Hər kəs içində sakini olmayan bir evə daxil olduqda qoy desin: “Əs-Səlamu aleyinə və ələ ibadil-lahissalihin (bizə və əməlisaleh qullara salam olsun)!”

[İsnadı həsəndir]

(1056) – İbn Abbas رحمته deyir ki, Uca Allah

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ (٢٧)

“Ey iman gətirənlər! Başqalarının evlərinə icazə almadan və sahiblərinə salam vermədən girməyin. Bu, sizin üçün daha yaxşıdır. Bəlkə, düşünüb anlayasınız”¹ ayəsindən istisna edib dedi:

﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَعٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ﴾ (٢٩)

“İçərisində əşyanız olan qeyri-məskun evlərə (icazəsiz) daxil olmaq sizin üçün günah deyildir. Allah sizin aşkar etdiklərinizi də, gizli saxladığınızı da bilir!”²

[İsnadı səhihdir]

¹ ən-Nur, 27.

² ən-Nur, 29.

485-ci fəsil.

(Uca Allahın kəlamı)

﴿لَيْسَتَنِيذُكُمْ إِلَّيْنِ مَلَكَتْ أَيْمَنُكُمْ﴾

“Sahib olduqlarınız (kölə və kənzilər) icazə alsınlar”¹.(1057) – İbn Ömər رضي الله عنه deyir ki, Uca Allahın

﴿لَيْسَتَنِيذُكُمْ إِلَّيْنِ مَلَكَتْ أَيْمَنُكُمْ﴾

“Sahib olduqlarınız (kölə və kənzilər) icazə alsınlar” ayəsi ancaq kişilərə aiddir.

[İsnadı zəifdir]

486-cı fəsil.

Allahın ﷻ kəlamı:

﴿وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ﴾

“Sizdən olan uşaqlar həddi-bülüğa çatanda...”²

١٠٥٨ – عن نافع عن ابن عمر أنه كان إذا بلغ بعض ولده الحلم عزله فلم يدخل عليه إلا بإذن

(1058) – Nafi rəvayət edir ki, ibn Ömər رضي الله عنه övladı həddi buluğa çatdıqda onun yatağını ayırır və (uşaq) izinsiz otağa daxil olmazdı.

[İsnadı səhihdir]

¹ ən-Nur, 58.² ən-Nur, 59.

487-ci fəsil.

**Adam anasının yanına daxil
olmaq üçün izin istəməlidir**

۱۰۵۹ – عن علقمة قال جاء رجل إلى عبد الله قال أستاذن على أمي فقال ما على كل أحيانها تحب أن تراها"

(1059) – Əlqəmə rəvayət edir ki, bir kişi Abdullahın رحمته yanına gəlib dedi: "Anamın otağına girmək üçün izin almalıyam mı?" (Abdullah) dedi: "Məgər sən onu hər cür vəziyyətdə (çılpaq və s.) görmək istəyərsən mi?"

[İsnadı səhihdir]

۱۰۶۰ – عن مسلم بن نذير يقول سألت رجل حذيفة فقال أستاذن على أمي فقال إن لم تستأذن عليها رأيت ما تكره"

(1060) – Muslim ibn Nuzeyr رحمته rəvayət edir ki, bir kişi Huzeyfədən رحمته soruşdu: "Anamın otağına girmək üçün izin istəməliyəmmi?" (Huzeyfə) dedi: "Ananın yanına izin istəmədən girsən, xoşuna gəlməyən şeyi görərsən".

[İsnadı həsəndir]

488-ci fəsil.

**Adam atasının yanına daxil
olmaq üçün izin istəməlidir**

۱۰۶۱ – عن موسى بن طلحة قال دخلت مع أبي على أمي فدخل فاتبعته فالتفت فدفع في صدري حتى أقعدني على استي ثم قال أتدخل بغير إذن"

(1061) – Musa ibn Təlhə رحمته rəvayət edir ki, mən atamla birgə anamın yanına girmək istədim. Atam içəri daxil olduqda onun ardınca getdim. O dönüb məni sinəmdən tutub itələdi və yanıma üstə yerə otuzdurdu. Sonra dedi: "İznisiz içəri daxil olursan?!"

[İsnadı zəifdir]

489-cu fəsil.

Adam atasının və övladının yanına
daxil olmaq üçün izin istəməlidir

۱۰۶۲ – عن جابر قال يستأذن الرجل على ولده وأمه وإن كانت عجوزا وأخيه وأخته وأبيه

(1062) – Cabir رحمته dedi: “Kişi öz övladının, anasının (qoca olsa belə), qardaşının, bacısının və atasının yanına girmək üçün izin istəməlidir”.

[İsnadı zəifdir]

490-cı fəsil. Adam bacısının yanına daxil
olmaq üçün izin istəməlidir

۱۰۶۳ – عن عطاء قال سألت بن عباس فقلت أستاذن على أختي فقال نعم فأعدت فقلت أختان في حجري وأنا أؤمنهما وأنفق عليهما أستاذن عليهما قال نعم أتحب أن تراهما عريانتين ثم قرأ يا أيها الذين آمنوا ليستأذنكم الذين ملكت أيمانكم والذين لم يبلغوا الحلم منكم ثلاث مرات من قبل صلاة الفجر وحين تضعون ثيابكم من الظهيرة ومن بعد صلاة العشاء ثلاث عورات لكم قال فلم يؤمر هؤلاء بالإذن إلا في هذه العورات الثلاث قال وإذا بلغ الأطفال منكم الحلم فليستأذنوا كما استأذن الذين من قبلهم قال بن عباس فالإذن واجب زاد بن جريج على الناس كلهم

(1063) – Əta rəvayət edir ki, ibn Abbasdan رحمته soruşdum: “Mən bacımın yanına girmək üçün izin istəməliyimm?” O: “Bəli!” – deyər cavab verdi. Yenə soruşdum: “Mənim himayəmdə iki bacım var. Mən onları yemək- içməklə təmin edir, (malımdan) onlara xərcləyirəm. Onların yanına girmək üçün izin istəməliyimm?” O dedi: “Bəli! Heç sən onları lüt görmək istəyərsənmi?!” Sonra İbn Abbas رحمته bu ayəni oxudu:

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَوةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَوةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ

عَوْرَتِ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَفُوتٌ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾

“Ey iman gətirənlər! Sahib olduqlarınız (kölə və kənizlər), həddi-bülüğa çatmayanlar (yanınıza girmək istədikdə) bu üç vaxtda sizdən izin istəsinlər: səbh namazından əvvəl, günorta (yatmaq üçün) paltarınızı çıxartdığınız zaman və gecə namazından sonra. Bu üç vaxt sizin üçün xəlvət vaxtdır”¹. Onlara yalnız bu üç vaxtda izin istəmək əmr edildi. Sonra bu ayəni oxudu:

﴿وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَضِئُوا كَمَا اسْتَضَى الْأَبْرَارُ مِنَ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾﴾

“Sizdən olan uşaqlar da həddi-bülüğa çatanda (yanınıza girmək istədikdə) özlərindən əvvəlkilər kimi izin istəsinlər”². İbn Abbas رضي الله عنه dedi: “İzin istəmək vacibdir”. İbn Cüreyc əlavə edib dedi: “Bütün insanlara”.

[İsnadı səhihdir]

491-ci fəsil.

Adam qardaşının yanına girmək üçün izin istəməlidir

١٠٦٤ – عن عبد الله قال يستأذن الرجل على أبيه وأمه وأخيه وأخته

(1064) – Abdullah رضي الله عنه dedi: “Kişi öz atasının, anasının, qardaşının və bacısının yanına girmək üçün izin istəməlidir”.

[İsnadı zəifdir]

¹ ən-Nur, 58.

² ən-Nur, 59.

492-ci fəsil. (Otağa daxil olmaq üçün) üç dəfə izin istənilməlidir

١٠٦٥- عن أبي موسى الأشعري إستأذن على عمر بن الخطاب فلم يؤذن له وكأنه كان مشغولا فرجع أبو موسى ففرغ عمر فقال ألم أسمع صوت عبد الله بن قيس إينوا له قيل قد رجع فدعاه فقال كنا نؤمر بذلك فقال تأتيني على ذلك بالبينة فانطلق إلى مجلس الأنصار فسألهم فقالوا لا يشهد لك على هذا إلا أصغرنا أبو سعيد الخدري فذهب بأبي سعيد فقال عمر أخفي علي من أمر رسول الله صلى الله عليه وسلم ألهاني الصفق بالأسواق يعني الخروج إلى التجارة

(1065) – Əbu Musa əl-Əşəri رحمته الله Ömər ibn Xattabın رحمته الله yanına girmək üçün (üç dəfə) izin istədi. Ona izin verilmədi. Ola bilsin ki, Ömər رحمته الله məşğul idi. Əbu Musa رحمته الله geri döndü. Ömər رحمته الله işini qurtardıqdan sonra dedi: “Mən Abdullah ibn Qeysin səsini eşitmirəm? İzn verin gəlsin”. (Ona): “O çıxıb getdi”– deyildi. Ömər رحمته الله onu yanına çağırdı. Əbu Musa رحمته الله dedi: “Bizə belə əmr edilmişdi: (“Sizdən biriniz üç dəfə izin istədikdən sonra ona izin verilməsə, qoy geri dönsün!”). Ömər dedi: “Bu dediyini əsaslandırmaq üçün dəlil gətirməlisən. (Yoxsa səni cəzalandıracağam)” Əbu Musa رحمته الله ənsarların məclisinə gəlib onlardan (şahidlik edəcək kimsə barədə) soruşdu. Onlar dedilər: “Buna bizim ən kiçiyimiz Əbu Səid əl-Xudri şahidlik edəcəkdir”. O, Əbu Səidlə رحمته الله birgə Ömərin رحمته الله yanına gəldi. Ömər dedi: “Peyğəmbərin ﷺ işindən məndən gizli qalanımı var? Bazarlardakı alış-veriş məni bu işdən yayındırdı”.

[Səhihdir]

493-cü fəsil. İzin istəmək salamdan əlavədir

١٠٦٦- عن أبي هريرة فيمن يستأذن قبل أن يسلم قال لا يؤذن له حتى يبدأ بالسalam

(1066) – Əbu Hureyra رحمته الله salam verməzdən əvvəl izin istəyən kimsə barədə belə demişdir: “Salam verməyincə ona (içəri girmək üçün) izin verilməsin”.

[İsnadı səhihdir]

١٠٦٧- عن أبي هريرة يقول إذا دخل ولم يقل السلام عليكم فقل لا حتى يأتي بالمفتاح السلام"

(1067) – Əbu Hureyra رحمته الله demişdir: "(Kimsə) içəri daxil olub (sonra): "Sizə salam olsun!" – deməyincə ona: "Xeyr (içəri girmək olmaz)!" – de".

[İsnadı səhihdir]

494-cü fəsil. İzinsiz (evin içinə) baxanın gözü çıxarılır

١٠٦٧- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لو اطلع رجل في بيتك فخذفته بحصاة ففقات عينه ما كان عليك جناح"

(1068) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Əgər bir adam sənin evinin içinə baxsa, sən də ona daş atıb gözünü çıxartsan, (buna görə) sənə günah yazılmaz".

[Səhihdir]

١٠٦٩- عن أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم قائما يصلي فاطلع رجل في بيته فأخذ سهما من كنانته فسد نحو عينيه"

(1069) – Ənəs رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ ayaq üstə namaz qılırdı. Birdən bir nəfər onun evinə boylandı. Peyğəmbər ﷺ ox qabından bir ox çıxarıb onun gözünə tərəf yönəltdi".

[Səhihdir]

495-ci fəsil. Baxmaq üçün izin istəmək

١٠٧٠- عن سهل بن سعد أخبره أن رجلا اطلع من حجر في باب النبي صلى الله عليه وسلم ومع النبي صلى الله عليه وسلم مدرى يحك به رأسه فلما رآه النبي صلى الله عليه وسلم قال لو أعلم أنك تتظرني لطعنت به في عينك"

(1070) – Səhl ibn Sə'd رحمته الله rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ qapısındakı dəlikdən içəri baxdı. Peyğəmbərin ﷺ yanında başını qaşdığı darağı var idi. Peyğəmbər ﷺ onu gördükdə dedi: "Əgər mənə baxdığını bilsəydim, bunu gözünə sığardım".

[Səhihdir]

١٠٧١ – قال النبي صلى الله عليه وسلم إنما جعل الإذن من أجل البصر"

(1071) – Peyğəmbər ﷺ demişdir: "Göz (haram olan şeyə) baxma-sın deyər, izin istəmək vacib buyuruldu".

[Səhihdir]

١٠٧٢ – عن أنس قال اطلع رجل من خلل في حجرة النبي صلى الله عليه وسلم فسد رسول الله صلى الله عليه وسلم بمشقص فأخرج الرجل رأسه"

(1072) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ hücrə-sindəki dəlikdən içəri baxdı. Peyğəmbər ﷺ bir oxu ona tərəf uzatdı və başını kənara çəkdi".

[Səhihdir]

496-cı fəsil.

Kişinin başqa bir kişiyə evində salam verməsi

١٠٧٣ – عن أبي موسى قال استأذنت على عمر فلم يؤذن لي ثلاثاً فأدبرت فأرسل الي فقال يا عبد الله اشتد عليك أن تحتبس على بابي اعلم أن الناس كذلك يشد عليهم أن يحتبسوا على بابك فقلت بل استأذنت عليك ثلاثاً فلم يؤذن لي فرجعت وكنا نؤمر بذلك فقال ممن سمعت هذا فقلت سمعته من النبي صلى الله عليه وسلم فقال أسمعت من النبي صلى الله عليه وسلم ما لم نسمع لئن لم تأتني على هذا ببينة لأجعلنك نكالا فخرجت حتى أتيت نفرا من الأنصار جلوسا في المسجد فسألتهم فقالوا أو يشك في هذا أحد فأخبرتهم ما قال عمر فقالوا لا يقوم معك إلا أصغرنا فقام معي أبو سعيد الخدري أو أبو مسعود إلى عمر فقال خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم وهو يريد سعد بن عبادَةَ حتى أتاه فسلم فلم يؤذن له ثم سلم الثانية ثم الثالثة فلم يؤذن له فقال قضينا ما علينا ثم رجع فأدركه سعد فقال يا رسول الله والذي بعثك بالحق ما سلمت من مرة إلا وأنا أسمع وأرد عليك ولكن أحببت أن تكثر من السلام علي وعلى أهل بيتي فقال أبو موسى والله إن كنت لأمينا على حديث رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال أجل ولكن أحببت أن أستثبت"

(1073) – Əbu Musa رضي الله عنه rəvayət edir ki, mən üç dəfə Ömər رضي الله عنهin yanına girmək üçün izin istədim. Mənə izin verilmədiyi üçün dönüb getdim. Ömər mənim dalımca adam göndərdi. (Mən onun yanına gəldikdə) dedi: "Ey Allahın qulu! Qapının ağzında dayanıb

gözləmək sənə ağır gəldi? Bil ki, insalara da sənin qapının ağzında gözləmək ağır gəlir". Mən dedim: "Xeyr, mən üç dəfə izin istədin. Mənə izin verilmədiyi üçün dönüb getdim". O soruşdu: "Bunu kimdən eşitdin?" Mən onu Peyğəmbərdən ﷺ eşitmişəm". O dedi: "Sən Peyğəmbərdən ﷺ bizim eşitmədiyimizi eşitdin? Əgər buna aid mənə bir dəlil gətirməsən səni cəzalandıracağam". Mən (bu haqda) məsciddə oturan bir dəstə ənsarın yanına gəlib onlardan soruşdum. Onlar dedilər: "Bu haqda kimsə şəkk edə bilərmimi?" Mən onlara Ömər رضي الله عنه dediyini xəbər verdim. Onlar dedilər: "(Şahidlik etmək üçün) səninlə ancaq ən kiçiyimiz gedəcək". Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه, yaxud Əbu Məsud رضي الله عنه mənimlə Ömər رضي الله عنه yanına getdi. Əbu Səid رضي الله عنه dedi: "Sə'd ibn Ubadəni رضي الله عنه ziyarət etmək istəyən Peyğəmbərlə ﷺ birgə yola çıxdıq. Nəhayət gəlib onun evinin yanına çatdıq. Peyğəmbər ﷺ salam verdi. Lakin ona içəri girmək üçün izin verilmədi. O ikinci dəfə salam verdi. (Yenə ona izin verilmədi). O üçüncü dəfə salam verdi. Bu dəfə də ona izin verilmədi. Peyğəmbər ﷺ: "Biz öz üzərimizə düşən borcu yerinə yetirdik" – deyib çıxıb getdi. Sə'd رضي الله عنه onun arxasınca gəlib dedi: "Ey Allahın elçisi! Səni haqq ilə göndərənə and olsun ki, hər dəfə salam verdikdə onu eşidir və sənə cavab verirdim. Lakin mən istədim ki, sən həm mənə, həm də ailəmə salamı çox verəsən".

Mən dedim: "Allaha and olsun ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə bir hədisinə əmin idim". Ömər رضي الله عنه dedi: "Elədir, ancaq mən dəqiqləşdirmək istədim".

[Səhih li-ğeyrihi]

497-ci fəsil. Adamı çağırmaq ona (içəri girmək üçün) izin verməkdir

١٠٧٤ – عن عبد الله قال إذا دعى الرجل فقد أذن له

(1074) – Abdullah رضي الله عنه dedi: "Bir adamı dəvət etmək ona (içəri girmək üçün) izin vermək deməkdir".

[Səhihdir]

١٠٧٥- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا دعي أحدكم فجاء مع الرسول فهو أذنه

(1075) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizdən birinizi dəvət etsələr, o da elçi ilə gəlsə, bu onun (içəri girməsi üçün) izin deməkdir”.

[Səhihdir]

١٠٧٦- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال رسول الرجل إلى الرجل أذنه

(1076) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bir adamın başqa adama elçi göndərməsi, ona (içəri girməsi üçün) izindir”.

[Səhihdir]

١٠٧٧- عن أبي العالنية قال أتيت أبا سعيد الخدري فسلمت فلم يؤذن لي ثم سلمت فلم يؤذن لي ثم سلمت الثالثة فرفعت صوتي فقلت السلام عليكم يا أهل الدار فلم يؤذن لي ففتحيت ناحية فقعدت فخرج إلي غلام فقال ادخل فدخلت فقال لي أبو سعيد أما إنك لو زدت لم يؤذن لك فسألته عن الأوعية فلم أسأله عن شيء إلا قال حرام حتى سألته عن الجف فقال حرام فقال محمد يتخذ على رأسه إدم فيوكأ

(1077) – Əbul Əlaniyə rəvayət edir ki, mən Əbu Səid əl-Xudrinin رضي الله عنه yanına gəlib salam verdim. Mənə (içəri girmək üçün) izin verilmədi. Mən yenə salam verdim. Mənə izin verilmədi. Mən üçüncü dəfə səsimi qaldırıb salamlayıb dedim: “Sizə salam olsun, ey ev əhli!” Yenə mənə izin verilmədi. Mən bir kənara çəkilib oturdum. (Evdən) bir uşaq çıxıb: “İçəri keç” – dedi. Mən içəri daxil oldum. Əbu Səid رضي الله عنه dedi: “Əgər sən bundan artıq izin istəsəydin, sənə izin verilməyəcəkdi”. Mən ondan (içində şərab hazırlanan) qablar barədə soruşdum. Başqa bir şey barədə soruşmadım. O: “Haramdır” – deyə cavab verdi. Nəhayət ondan dəridən düzəldilmiş qablar barədə soruşdum. O (buna da): “Haram” – dedi.

[Səhihdir]

498-ci fəsil.

Adam qapının yanında necə dayanmalıdır?

١٠٧٨ – حدثني عبد الله بن بسر صاحب النبي صلى الله عليه وسلم أن النبي صلى الله عليه وسلم كان إذا أتى باباً يريد أن يستأذن لم يستقبله جاء يميناً وشمالاً فإن أذن له وإلا انصرف

(1078) – Abdullah ibn Busr رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ (yad bir) evə daxil olmaq üçün qapıya yaxınlaşıb izin istədikdə üzünü qapıya tərəf tutmazdı. Ya sağ tərəfə, ya da sol tərəfə yönəlirdi. Ona izin verilsəydi içəri keçərdi, əks halda isə qayıdıb gedərdi.

[Həsən səhihdir]

499-cu fəsil. İzn istəyən adama:

**“Mən çıxanadək gözlə”– deyilsə,
harada oturub gözləməlidir**

١٠٧٩ – حدثني عبد الرحمن بن معاوية بن حديج عن أبيه قال قدمت على عمر بن الخطاب رضي الله عنه فاستأذنت عليه فقالوا لي مكانك حتى يخرج إليك فقعدت قريباً من بابه قال فخرج إلي فدعا بماء فتوضأ ثم مسح على خفيه فقلت يا أمير المؤمنين أمن البول هذا قال من البول أو من غيره

(1079) – Müaviyə ibn Xudeyc deyir ki, mən Ömər ibn Xattabın رحمته الله yanına gəlib içəri keçmək üçün izin istədim. Mənə: “O bayıra çıxanadək yerində dur!”– dedilər. Mən qapının yaxınlığında yerə oturdum. O bayıra çıxıb su gətizdirdi. Sonra dəstəməz alıb yaş əllərini dəri ayaqqabılarının üstünə çəkdi (məsh etdi). Mən dedim: “Ey möminlərin əmiri! Su başına çıxdıqdan sonra belə etmək olarmı?” O dedi: “İstər su başına çıxdıqdan sonra, istərsə başqa şeydən sonra bunu etmək olar”.

[İsnadı həsəndir]

500-cü fəsil. Qapını döymək

١٠٨٠ – عن أنس بن مالك أن أبواب النبي صلى الله عليه وسلم كانت تفرع بالأظافر"

(1080) – Ənəs ibn Malik رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ qapısı dırnaqla döyülərdi.

[Səhihdir]

501-ci fəsil.

(Adam) izin almamış içəri girmişsə

١٠٨١ – عن كعدة بن حنبل أن صفوان بن أمية بعثه إلى النبي صلى الله عليه وسلم في الفتح بلبن وجداية وضغابيس قال أبو عاصم يعني البقل والنبي صلى الله عليه وسلم بأعلى الوادي ولم أسلم ولم أستأذن فقال ارجع فقل السلام عليكم أأدخل وذلك بعد ما أسلم صفوان"

(1081) – Kəldə ibn Hənbəl رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Safvan ibn Umeyyə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Məkkənin fəthi günü Peyğəmbərə ﷺ süd, tərəvəz və bir çəpiş göndərdi. Peyğəmbər ﷺ vadinin yuxarı tərəfində idi. Mən (onun yanına gəldikdə) nə salam verdim, nə də izin istədim. O dedi: "Qayıt de! Əssəlamu aleykum. İçəri girə bilərəmmi?"

Bu hadisə Safvan رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ İslamı qəbul etdikdən sonra baş vermişdir.

[Səhihdir]

١٠٨٢ – عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا أدخل البصر فلا إذن له"

(1082) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Hər kəs nəzərini içəri salsə ona izin verilməz".

[Zəifdir]

502-ci fəsil. (Adam:)

“İçəri girə bilərəmmi?” – deyib salam verməyib sə

١٠٨٣ – عن أبي هريرة يقول إذا قال أَدخل ولم يسلم فقل لا حتى تأتي بالمفتاح قلت السلام قال نعم”

(1083) – Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Hər kim: – Salam vermədən içəri girə bilərəmmi – desə, de: “Açarı gətirməyincə, içəri girmək yoxdu”. Mən dedim: “(O açar) salamdırmı?” O: “Bəli” – dedi.

[İsnadı səhihdir]

١٠٨٤ – حدثني رجل من بني عامر جاء الى النبي صلى الله عليه وسلم فقال أَلج فقال النبي صلى الله عليه وسلم للجارية اخرجي فقولي له قل السلام عليكم أَدخل فإنه لم يحسن الاستئذان قال فسمعتها قبل أن تخرج الي الجارية فقلت السلام عليكم أَدخل فقال وعليك ادخل قال فدخلت فقلت بأي شيء جئت فقال لم آتكم إلا بخير أتيتكم لتعبدوا الله وحده لا شريك له وتدعوا عبادة اللات والعزى وتصلوا في الليل والنهار خمس صلوات وتصوموا في السنة شهرا وتحجوا هذا البيت وتأخذوا من مال أغنيائكم فتدروها على فقرائكم قال فقلت له هل من العلم شيء لا تعلمه قال لقد علم الله خيرا وان من العلم ما لا يعلمه إلا الله الخمس لا يعلمهن إلا الله ان الله عنده علم الساعة وينزل الغيث ويعلم ما في الأرحام وما تدري نفس ماذا تكسب غدا وما تدري نفس بأي أرض تموت”

(1084) – Amir oğullarından bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “İçəri girə bilərəmmi?” Peyğəmbər ﷺ kənizə dedi: “Çıx ona de ki, “əssəlamu aleykum, içəri girə bilərəmmi?” desin. Çünki o, gözəl tərzdə izin istəmədi”. Mən onu kəniz bayıra çıxılmazdan əvvəl eşitdim və: “Əssəlamu aleykum! İçəri girə bilərəmmi?” – dedim. O: “Və aleykə. Gir içəri” dedi. Mən içəri girib dedim: “Sən nə gətirmisən?” O dedi: “Mən sizə yalnız xeyir gətirmişəm. Habelə, göndərilmişəm ki, şəriki olmayan tək Allaha ibadət edəsiniz, Lat və Uzzə bütələrinə ibadət etməyi tərk edəsiniz, gecə və gündüz beş vaxt namaz qılasınız, ildə bir ay oruc tutasınız, bu evi ziyarət edəsiniz və varlılarınızın varından götürüb kasıblarınıza paylayasınız”. Mən ona dedim: “Elmdə elə bir şey varmı ki, sən onu

bilməyəsən?" O dedi: "Allah bəndələrinə xeyirli şeylər öyrətmişdir və elmdən elə bir şey vardır ki, onu ancaq Allah bilir. Beş şey vardır ki, onu Allahdan başqa heç kəs bilməz:

﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنْزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾

"Həqiqətən, o Saatı (qiyamətin nə zaman qopacağını) ancaq Allah bilir. Yağışı göydən O yağdırır, bətlərdə olanı O bilir. Heç kəs səhər nə əldə edəcəyini (savab, yaxud günah qazanacağını), heç kəs harada öləcəyini bilməz. Şübhəsiz ki, Allah Biləndir, Xəbərdardır!"¹

[Səhihdir]

503-cü fəsil. İzn necə istənilməlidir?

١٠٨٥- عن ابن عباس قال استأذن عمر على النبي صلى الله عليه وسلم فقال السلام على رسول الله السلام عليكم أيدخل عمر"

(1085) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Ömər رضي الله عنه Peyğəmbərin ﷺ yanına girmək üçün izin istəyib dedi: "Əssəlamu alə Rasulilləh, əs-səlamu aleykum (salam olsun Allahın elçisinə, salam olsun sizə). Ömər içəri girə bilərmidi?"

[İsnadı səhihdir]

504-cü fəsil.

"Kimdir" – deyənə, "Mənəm" – deyən kimsə

١٠٨٦- عن جابر يقول أتيت النبي صلى الله عليه وسلم في دين كان على أبي فدقت الباب فقال من ذا فقلت أنا قال أنا أنا كأنه كرهه"

¹ Loğman, 34.

(1086) – Cabir رحمته الله rəvayət edir ki, mən atamın borcunu ödəmək üçün Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib qapını döydüm. O soruşdu: “Kimdir o?” Dedim: “Mənəm”. O narazı halda: “Mənəm, mənəm!” – dedi.

[Səhihdir]

١٠٨٧ – حدثنا عبد الله بن بريدة عن أبيه قال خرج النبي صلى الله عليه وسلم إلى المسجد وأبو موسى يقرأ فقال من هذا فقلت أنا بريدة جعلت فداك فقال قد أعطي هذا زممارا من مزامير آل داود

(1087) – Bureydə رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ məscidə gəl-dikdə mən Qur'an oxuyurdum. O soruşdu: “Bu kimdir?” Dedim: “Canım sənə qurban, mənəm Bureydə”. O dedi: “Buna Davudun səsinə bənzər bir səs verilmişdir”.

[Səhihdir]

505-ci fəsil. İzn istədikdə:

“Salamlılıqla içəri gir!” – deyilsə

١٠٨٨ – عن عبد الرحمن بن جدهان قال كنت مع عبد الله بن عمر فاستأذن على أهل بيت فقيل ادخل بسلام فأبى أن يدخل عليهم

(1088) – Abdurrahmən ibn Cudaan رحمته الله rəvayət edir ki, Mən Abdullah ibn Ömərlə رحمته الله birgə idim. O, (bir evə) daxil olmaq üçün ev əhlindən izin istədi. Ona: “Salamlılıqla içəri gir” – deyildi. İbn Ömər onların yanına daxil olmaqdan imtina etdi.

[İsnadı səhihdir]

506-cı fəsil. Evlərə baxmaq

١٠٨٩ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا دخل البصر فلا إذن

(1089) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim içəri baxsa, ona izin verilməz”.

[Zəifdir]

١٠٩٠ – عن مسلم بن نذير قال استأذن رجل على حذيفة فاطلع وقال أدخل قال حذيفة أما عينك فقد دخلت وأما أستاذك فلم تدخل"

(1090) – Muslim ibn Nuzeyr rəvayət edir ki, bir kişi Huzey-fənin رحمته evinə boylanıb dedi: "İçəri girə bilərəmmi?" Huzeyfə رحمته dedi: "Gözlərin artıq içəridədir, arxan isə bayırda".

[İsnadı səhihdir]

١٠٩٠ – قال رجل أستاذن على أمي قال ان لم تستأذن رأيت ما يسوؤك"

(1090) – Bir kişi dedi: "Anamın otağına girmək üçün izin almalıyamı?" (Abdullah) dedi: "Əgər izin istəməsən, sən onu hər cür vəziyyətdə (çılpaq və s.) görə bilərsən".

[İsnadı həsəndir]

١٠٩١ – عن أنس بن مالك أن أعرابيا أتى بيت رسول الله صلى الله عليه وسلم فألقم عينه خصاص الباب فأخذ سهما أو عودا محددا فتوخى الأعرابي ليفقا عين الأعرابي فذهب فقال أما إنك لو ثبت لفقات عينك"

(1091) – Ənəs ibn Məlik رحمته rəvayət edir ki, bir bədəvi gəlib Peyğəmbərin ﷺ qapısının dəliyindən içəri baxmağa başladı. Peyğəmbər ﷺ bir ox, yaxud bir çubuq götürüb bədəvinin gözünü çıxartmaq üçün ona tərəf yönəltdi. Bədəvi geri çəkildi. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Əgər çəkilməsəydin, gözünü çıxardardım".

[Səhihdir]

١٠٩٢ – قال عمر بن الخطاب رضي الله عنه من ملأ عينه من قاعة بيت قبل أن يؤذن له فقد فسق"

(1092) – Ömər ibn Xattab رحمته demişdir: "Ona izin verilməmişdən öncə gözünü dəhlizdə olan mənzərəyə dikən hər kəs günah qazanmış olar".

[İsnadı zəifdir]

١٠٩٣ – عن ثوبان مولى رسول الله صلى الله عليه وسلم حدثه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يحل لامرئ مسلم أن ينظر إلى جوف بيت حتى يستأذن فإن فعل

فقد دخل ولا يؤم قوما فيخص نفسه بدعوة دونهم حتى ينصرف ولا يصلي وهو حاقن حتى يتخفف"

(1093) – Sovbən ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Hər hansı bir müsəlmana izin istəməyincə, (istənilən) bir evin içinə baxmaq halal olmaz. Əgər baxsa, artıq (evin içinə) daxil olmuş sayılar. Heç kəs namazda ikən imamlıq etdiyi camaatı qoyub duanı təkcə özünə aid etməsin. Heç kəs qarnındakını saxlayıb özünü boşaltmayınca, namaz qılmasın".

[Hədisin imama aid olan yeri istisna olmaqla, qalan hissəsi səhihdir]

507-ci fəsil. Evinə salamla girənin fəziləti

١٠٩٤ – عن أبي أمامة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم ثلاثة كلهم ضامن على الله إن عاش كفي وإن مات دخل الجنة من دخل بيته بسلام فهو ضامن على الله عز وجل ومن خرج إلى المسجد فهو ضامن على الله ومن خرج في سبيل الله فهو ضامن على الله"

(1094) – Əbu Umamə ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Üç nəfər vardır ki, onlar Allahın öhdəsindədir; (onlardan hər biri) yaşasa, ehtiyacı ödənilər, ölsə Cənnətə girər.

– Kim öz evinə salamla girsə, Allahın ﷻ öhdəsində olar;

– Kim (ibadət etmək üçün) məscidə getsə, Allahın ﷻ öhdəsində olar;

– Kim Allah yolunda cihada çıxsə, Allahın ﷻ öhdəsində olar.

[Səhihdir]

١٠٩٥ – عن جابر يقول إذا دخلت على أهلك فسلم عليهم تحية من عند الله مباركة طيبة قال ما رأيته إلا يوجبه قوله وإذا حييتم بتحية فحيوا بأحسن منها أو ردوها"

(1095) – Cabir ﷺ demişdir: "Ailənin yanına daxil olduqda, Allah tərəfindən olan mübarək və gözəl salamla onları salamla".

(Ravi) deyir ki, bu ayə ona (salam verildikdə onu almağa) dəlildir:

﴿وَإِذَا حُيِّمُ بِنَحِيَةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾

“Sizə salam verildiği zaman onu daha gözəl alın və ya (eynilə sahibinə) qaytarın!”¹

[İsnadı səhihdir]

508-ci fəsil.

**Hər kəs evə girdiyi zaman Allahı yada salmasa,
orada şeytan gecələyər**

۱۰۹۶ – عن جابر أنه سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول إذا دخل الرجل بيته فذكر الله عز وجل عند دخوله وعند طعامه قال الشيطان لا مبيت لكم ولا عشاء وإذا دخل فلم يذكر الله عند دخوله قال الشيطان أدركتم المبيت وإن لم يذكر الله عند طعامه قال الشيطان أدركتم المبيت والعشاء

(1096) – Cabir رحمته الله عليه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Adam evinə girərkən və yeməyə başlayarkən Allahı ﷻ yad etsə, şeytan (öz havadarlarına) deyər: “(Burada) sizə nə gecələmək var, nə də bir yemək”. Əgər evə daxil olduqda Allahı yad etməzsə, şeytan: “Siz gecələməyə yer tapdınız”– deyər. Əgər yeməyə başladıqda Allahı yad etməzsə, şeytan: “Siz həm gecələməyə yer, həm də yemək tapdınız”– deyər.

[Səhihdir]

509-cu fəsil. İzin istənilməyən yer

۱۰۹۷ – حدثنا أعين الخوارزمي قال أتينا أنس بن مالك وهو قاعد في دهليزه وليس معه أحد فسلم عليه صاحبي وقال أدخل فقال أنس ادخل هذا مكان لا يستأذن فيه أحد ف قرب إلينا طعاما فأكلنا فجاء بعس نبذ حلو فشرب وسقانا

(1097) – Ə'yun əl-Xəvarizmi rəvayət edir ki, biz Ənəs ibn Malikin رحمته الله عليه yanına gəldik. O dəhlizdə oturmuşdu. Yanında heç

¹ ən-Nisa, 86.

kəs yox idi. Dostum ondan soruşdu: “(İçəri) girə bilərəmmi?” Ənəs dedi: “Gir. Bura elə bir yerdir ki, burada heç kəsdən izin istənilməz”. Sonra o bizə yemək verdi. Biz (yeməkdən) yedik. Sonra bir qab şirin şirə gətirilər. O, özü ondan içdi, bizə də ondan içirdi.

[İsnadı zəifdir]

510-cu fəsil.

Bazardakı dükanlara girmək üçün izin istəmək

١٠٩٨ – عن مجاهد قال كان بن عمر لا يستأذن على بيوت السوق

(1098) – Mücahid rəvayət edir ki, ibn Ömər رحمته الله bazardakı dükanlara girmək üçün izin istəməzdi”.

[İsnadı səhihdir]

١٠٩٩ – عن عطاء قال كان بن عمر لا يستأذن في ظلة البزاز

(1099) – Əta rəvayət edir ki, ibn Ömər رحمته الله parça satılan dükanlara girmək üçün izin istəməzdi”.

[İsnadı səhihdir]

511-ci fəsil.

Əcnəbilərdən necə izin istənilməlidir?

١١٠٠ – عن أبي عبد الملك مولى أم مسكين بنت عمر بن عاصم بن عمر بن الخطاب قال أرسلتني مولاتي إلى أبي هريرة ف جاء معي فلما قام بالباب قال أندريه قالت أندرون فقالت يا أبا هريرة انه يأتيني الزور بعد العنمة فأحدثت قال تحدثني ما لم توتري فإذا أوترت فلا حديث بعد الوتر

(1100) – Əbu Abdulmalik rəvayət edir ki, xanım məni Əbu Hureyranın رحمته الله yanına göndərdi (ki, onu çağırım). Əbu Hureyra رحمته الله mənimlə gəldi. O, qapıya çatdıqda (farsca): “İçəri girə bilərəmmi?”– dedi. O da (farsca): “Gir!”– dedi. Sonra dedi: “Ey Əbu Hureyra! İşə namazından sonra qadınlar mənə baş çəkməyə gəlirlər. (Bu nə dərəcədə doğrudur?)” Əbu Hureyra رحمته الله dedi: “Vitr

namazını qılanadək istədiyin qədər söhbət edə bilərsən. Vitr namazını qıldıqdan sonra isə söhbətə son qoymalısan”.

[İsnadı zəifdir]

512-ci fəsil.

Zimmi¹ məktub yazıb salam verdiyi zaman ona cavab verilir

۱۱۰۱ – عن أبي عثمان النهدي قال كتب أبو موسى إلى رهبان يسلم عليه في كتابه فقيل له أتسلم عليه وهو كافر قال إنه كتب علي فرددت عليه

(1101) – Əbu Osman ən-Nəhdi rəvayət edir ki, Əbu Musa رحمته الله rahiblərə məktub yazıb məktubunda onları salamladı. Ona dedilər: “O, kafir ola-ola sən onu salamlayırsan?” Əbu Musa رحمته الله dedi: “O mənə məktub yazıb məktubunda məni salamladığı üçün mən də onun salamını aldım”.

[Səhihdir]

513-cü fəsil. Zimmilərə birinci salam verilmir

۱۱۰۲ – عن أبي بصرة الغفاري عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إني راکب غدا إلى اليهود فلا تبدأوهم بالسلام فإذا سلموا عليكم فقولوا وعليكم

(1102) – Əbu Bəsrə əl-Ğifari رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sabah səhər mən yəhudilərin yanına gedəcəyəm. Siz onlara birinci salam verməyin. Əgər onlar sizə salam versələr, siz: “Və aleykum (sizə də olsun)”– deyin.

[Səhihdir]

(...) – İbn Səlam bu hədisi başqa isnadla rəvayət etmişdir.

۱۱۰۳ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أهل الكتاب لا تبدأوهم بالسلام واضطروهم إلى أضيق الطريق

¹ Müsəlmanların sığınacağı altında olan kafir.

(1103) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Kitab əhlinə birinci salam verməyin. Onları yolun ən dar yerinə sıxışdırın”.

[Səhihdir]

514-cü fəsil. Zimmiyə işarə ilə salam verən kimsə

١١٠٤ – عن علقمة قال إنما سلم عبد الله على الدهاقين إشارة

(1104) – Əlqəmə rəvayət edir ki, Abdullah ibn Məsud رضي الله عنه (kafir-lərin) başçılarına işarə ilə salam verərdi.

[Səhihdir]

١١٠٥ – عن أنس قال مر اليهودي على النبي صلى الله عليه وسلم فقال السلام عليكم فرد أصحابه السلام فقال قال السلام عليكم فأخذ اليهودي فاعترف قال ردوا عليه ما قال

(1105) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir yəhudi Peyğəmbərin ﷺ yanından keçdikdə: “Əssamu aleykum (sizə ölüm olsun)!” – dedi. Səhabələr onun salamını aldılar. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “(Bu adam) sizə ölüm olsun” – dedi”. Onlar yəhudini tutub soruşduqda, o bunu etiraf etdi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Onun dediyi sözünü özünə qaytarın”.

[Səhihdir]

515-ci fəsil.

Zimmilərdən salamı necə almaq lazımdır?

١١٠٦ – عن عبد الله بن عمر أنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن اليهود إذا سلم عليكم أحدهم فإنما يقول السلام عليكم فقولوا وعليك

(1106) – Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yəhudilərdən biri sizə salam verdikdə: “Əssamu aleykə (sənə ölüm olsun)!” – deyir. Siz də ona: “Və aleykə (sənə də olsun)!” – deyir”.

[Səhihdir]

١١٠٧ – عن ابن عباس قال ردوا السلام على من كان يهوديا أو نصرانيا أو مجوسيا ذلك بأن الله يقول وإذا حييتم بتحية فحيوا بأحسن منها أو ردوها

(1107) – İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Yəhudilərin, nəsrənilərin və məcusilərin salamını alın. Çünki Allah belə buyurur:

﴿وَإِذَا حُيِّتُمْ بِنَحِيَةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾

“Salam ilə salamladığınız zaman siz daha gözəli ilə salamlayın və ya (verilən salamı) qaytarın!”¹

[Həsəndir]

516-cı fəsil. Müsəlman və müşrik olan məclisə necə salam verilməlidir?

۱۱۰۸ – عن أسامة بن زيد أخبره أن النبي صلى الله عليه وسلم ركب على حمار عليه إكاف على قطيفة فدكية وأردف أسامة بن زيد وراءه يعود سعد بن عبادة حتى مر بمجلس فيه عبد الله بن أبي بن سلول وذلك قبل أن يسلم عبد الله فإذا في المجلس خلط من المسلمين والمشركين وعبداء الأوثان فسلم عليهم

(1108) – Usamə ibn Zeyd رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir ulağın tərkinə mindi. Ulağın üstündə Fədək məxmərindən bir palan var idi. O Usamə ibn Zeydi رضي الله عنه tərkinə alıb Sə'd ibn Ubadəni رضي الله عنه ziyarət etməyə getdi. Nəhayət o, Abdullah ibn Ubey ibn Səlul olan bir məclisə çatdı. (Bu hadisə Abdullahın (zahirən) müsəlman olmasından əvvəl baş verdi.) Bu məclisdə müsəlmanlar, müşriklər və bütprəstlər var idi. Peyğəmbər ﷺ onlara salam verdi.

[Səhihdir]

517-ci fəsil.

Kitab əhlinə məktub necə yazılmalıdır?

۱۱۰۹ – عن عبد الله بن عباس أخبره أن أبا سفيان بن حرب أرسل إليه هرقل ملك الروم ثم دعا بكتاب رسول الله صلى الله عليه وسلم الذي أرسل به مع دحية الكلبي إلى عظيم بصرى فدفعه إلى هرقل فقرأه فإذا فيه بسم الله الرحمن الرحيم من محمد عبد الله

¹ ən-Nisa, 86.

ورسوله إلى هرقل عظيم الروم سلام على من اتبع الهدى أما بعد فإني أدعوك بدعاية الإسلام أسلم تسلم يؤتك الله أجرك مرتين فإن توليت فإن عليك إثم الأريسيين و يا أهل الكتاب تعالوا إلى كلمة سواء بيننا وبينكم إلى قوله أشهدوا بأنا مسلمون"

(1109) – Abdullah ibn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Rum hökmdarı Herakl adam göndərrib Əbu Süfyan ibn Hərbi رضي الله عنه yanına çağırırdı. Sonra o, Peyğəmbərin ﷺ Dihya əl-Kəlbi رضي الله عنه ilə Busra hökmdarına göndərdiyi məktubu gətizdirib oxudu. Orada bu sözlər yazılmışdı: "Mərhəmətli, Rəhmli Allahın adı ilə! Allahın qulu və elçisi Muhəmməddən Rum hökmdarı Herakla. Doğru yolda olanlara salam olsun. Sonra isə, mən səni İslama dəvət edirəm. İslamı qəbul et ki, salamat olasan, Allah sənə savabını ikiqat versin. Əgər üz çevirsən, əlbəttə ki, bütün xalqının günahı sənə üzərinə düşəcəkdir.

﴿قُلْ يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ تَعٰلَوْا۟ اِلٰى كَلِمَةٍ سَوٰىمٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اَلَّا نَعْبُدَ اِلَّا اللّٰهَ وَلَا نَشْرِكَ بِهٖ شَيْئًا وَلَا يَتَخَذَ بَعْضُنَا بَعْضًا اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ فَاِنْ تَوَلَّوْا۟ فَقَوْلُوْا۟ اَشْهَدُوْا۟ بِاَنَّا مُسْلِمُوْنَ﴾

"De: Ey Kitab əhli! Bizim və sizin aranızda olan eyni bir kəlməyə gəlin ki, Allahdan başqasına ibadət etməyək, Ona heç bir şeyi şərik qoşmayaq və Allahı qoyub bir-birimizi tanrılar qəbul etməyək. Əgər onlar üz döndərərlərsə, onda (onlara) deyin: Şahid olun ki, biz müsəlmanlarıq!"¹

[Səhihdir]

518-ci fəsil. Kitab əhli:

"Əs-Samu aleykum" – desə (nə deyilməlidir)

۱۱۱۰ – عن جابر يقول سلم ناس من اليهود على النبي صلى الله عليه وسلم فقالوا السام عليكم قال وعليكم فقالت عائشة رضي الله عنها وغضبت ألم تسمع ما قالوا قال بلى قد سمعت فرددت عليهم نجاب عليهم ولا يجابون علينا"

¹ Ali-İmran, 64.

(1110) – Cabir عليه السلام rəvayət edir ki, bir dəstə yəhudi Peyğəmbər ﷺ salam verib dedilər: “Əs-samu aleykum (sizə ölüm olsun)!” O dedi: “Və aleykum (sizə də olsun)!” Aişə عليها السلام qəzəblənib dedi: “Məgər sən onların nə dediyini eşitmədinmi?” O dedi: “Bəli, (eşitdim). Mən onların cavabını verdim. Bizim onlara etdiyimiz dua qəbul olunur. Onların bizə etdikləri dua isə qəbul olunmur”.

[Səhihdir]

519-cu fəsil. Yolla getdikdə Kitab əhli ən dar yola sıxışdırılmalıdır

١١١١ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا لقيتم المشركين في الطريق فلا تبدأوهم بالسلام واضطروهم إلى أضيقها

(1111) – Əbu Hureyra عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yolda müşriklərlə rastlaşdığınız zaman, onlara birinci salam verməyin. Onları yolun ən dar yerinə sıxışdırın”.

[Şəzdir]

520-ci fəsil. Zimmi üçün necə dua etməli?

١١١٢ – عن عقبه بن عامر الجهني أنه مر برجل هيأته هيأة مسلم فسلم فرد عليه وعليك ورحمة الله وبركاته فقال له الغلام إنه نصراني فقام عقبه فتبعه حتى أدركه فقال إن رحمة الله وبركاته على المؤمنين لكن أطل الله حياتك وأكثر مالك وولدك

(1112) – Uqbə ibn Amir əl-Cuhəni عليه السلام zahirdən müsəlmana oxşayan bir kişinin yanından keçərkən kişi ona salam verdi. Uqbə عليه السلام cavabında ona: “Və aleykə və rəhmətullahi və bərəkətuhu (sənə də salam olsun, Allahın rəhməti və bərəkəti yetişsin)!” – dedi. Xidmətçi ona dedi: “Axı o, nəsrənidir!” Uqbə عليه السلام kişinin arxasınca gedib ona çatdı və dedi: “Allahın rəhməti və bərəkəti yalnız möminlərin üzərinədir. Lakin Allah sənin ömrünü uzun etsin, malını və övladını çoxaltsın”.

[Həsəndir]

۱۱۱۳ – عن ابن عباس قال لو قال لي فرعون تبارك الله فيك قلت وفيك وفرعون قد مات"

(1113) – İbn Abbas ر.ه.ا dedi: "Əgər Fir'on mənə: "Allah sənə bərəkət versin" – desəydi, mən (ona): "Sənə də" – deyərdim. Fir'on isə artıq ölmüşdür.

[Səhihdir]

۱۱۱۴ – عن أبي موسى قال كان اليهود يتعاطسون عند النبي صلى الله عليه وسلم رجاء أن يقول لهم يرحمكم الله فكان يقول يهديكم الله ويصلح بالكم"

(1114) – Əbu Musa ر.ه.ا rəvayət edir ki, yəhudilər Peyğəmbərin ﷺ yanında qəsdən asqırdılar ki, onlara: "Yərhəməkəllah (Allah sizə rəhm etsin!)" – desin. Lakin o, onlara: "Yəhdikumullahu və yuslih bələkum (Allah sizə hidayət versin və halınızı düzəltsin!)" – deyərdi.

[Səhihdir]

521-ci fəsil. Tanımadığı nəsraniyə salam verən kimsə (nə etməlidir)

۱۱۱۵ – عن عبد الرحمن قال مر بن عمر بنصراني فسلم عليه فرد عليه فأخبر أنه نصراني فلما علم رجع إليه فقال رد علي سلامي"

(1115) – Abdurrəhman rəvayət edir ki, ibn Ömər ر.ه.ا bir nəsraniyənin yanından keçərkən nəsrani ona salam verdi. İbn Ömər ر.ه.ا onun salamını aldı. İbn Ömərə ر.ه.ا onun nəsrani olduğunu bildirdikdə geri qayıdıb (o nəsraniyə) dedi: "Salamımı özümə qaytar".

[Həsəndir]

522-ci fəsil.

"Filankəs sənə salam söyləyir" – demək

۱۱۱۶ – عن عائشة أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لها جبريل يقرأ عليك السلام فقالت وعليه السلام ورحمة الله"

(1116) – Aişə ر.هـ.ع. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ mənə dedi: “(Bu, Cəbraildir. O sənə salam söyləyir”. Mən dedim: “Və aleyhissəlam və rəhmətullah (ona da salam olsun, Allahın rəhməti yetişsin)!”

[Səhihdir]

523-cü fəsil.

Məktuba cavab yazmaq

۱۱۱۷ – عن ابن عباس قال إني لأرى لجواب الكتاب حقا كرد السلام

(1117) – İbn Abbas ر.هـ.ع. demişdir: “Mənim fikrimcə məktuba cavab yazmaq salamı almaq kimi bir vəzifədir”.

[İsnadı həsəndir]

524-cü fəsil.

Qadınlara məktub yazmaq və onların məktubuna cavab vermək

۱۱۱۸ – حدثتنا عائشة بنت طلحة قالت قلت لعائشة وأنا في حجرها وكان الناس يأتونها من كل مصر فكان الشيوخ ينتابوني لمكاني منها وكان الشباب يتأخوني فيهدون إلي ويكتبون إلي من الأمصار فأقول لعائشة يا خالة هذا كتاب فلان وهديته فتقول لي عائشة أي بنية فأجيبه وأثيبه فإن لم يكن عندك ثواب أعطيتك فقالت فتعطيني

(1118) – Təlhənin ر.هـ.ع. qızı Aişə rəvayət edir ki, mən Aişənin ر.هـ.ع. himayəsində idim. Hər ölkədən insanlar onun yanına gələrdilər. Onun yanında hörmətim olduğu üçün qocalar mənim yanıma gələrdilər. Gənclər də yanıma gəlib hədiyyələri mənə verərdilər. Mən Aişəyə ر.هـ.ع. deyərdim: “Xalacan! Bu filankəsin məktubu və onun hədiyyəsidir. O da mənə: “Qızım! Məktubun cavabını yaz, hədiyyənin əvəzini ver. Əgər səndə verəcək hədiyyə yoxdursa, mən sənə verirəm”. Aişə ر.هـ.ع. mənə hədiyyə verərdi”.

[İsnadı həsəndir]

525-ci fəsil.

Məktubun əvvəli necə yazılır?

۱۱۱۹ – عن عبد الله بن عمر كتب إلى عبد الملك بن مروان يبایعه فكتب إليه بسم الله الرحمن الرحيم لعبد الملك أمير المؤمنين من عبد الله بن عمر سلام عليك فإني أحمد إليك الله الذي لا إله إلا هو وأقر لك بالسمع والطاعة على سنة الله وسنة رسوله فيما استطعت

(1119) – Abdullah ibn Ömər رحمته الله Abdulmalik ibn Mərvana bey'ət etmək üçün belə bir məktub yazdı: "Mərhəmətli, Rəhmli Allahın adı ilə! Abdullah ibn Ömər də mۆminlərin əmiri Abdulmalikə. Sənə salam olsun. Sənin üçün Özündən başqa heç bir məbud olmayan Allaha həmd edirəm. Bacardığım qədər Allahın buyuruqlarına və Onun elçisinin buyuruqlarına uyğun şəkildə səni eşidib itaət etməyi sənə söz verirəm".

[İsnadı səhihdir]

526-cı fəsil.

"Əmmə bə'd" (Bundan sonra) (sözü)

۱۱۲۰ – عن زيد بن أسلم قال أرسلني أبي إلى بن عمر فرأيتَه يكتب بسم الله الرحمن الرحيم أما بعد

(1120) – Zeyd ibn Əsləm rəvayət edir ki, atam məni ibn Ömər رحمته الله yanına göndərdi. Mən onun (məktubda) belə yazdığını gördüm: "Mərhəmətli, Rəhmli Allahın adı ilə! Bundan sonra: ..."

[İsnadı səhihdir]

۱۱۲۱ – عن هشام بن عروة قال رأيت رسائل من رسائل النبي صلى الله عليه وسلم كلما انقضت قصة قال أما بعد

(1121) – Hişam ibn Urva deyir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ məktublarından bir neçəsini gördüm. Hər dəfə mövzunu sona çatdırdıqda: "Bundan sonra: ..." – deyərdi.

[Səhih li-ğeyrihi]

527-ci fəsil. Məktubları “Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim” ilə başlamaq

۱۱۲۲ – عن زيد بن ثابت كتب بهذه الرسالة بسم الله الرحمن الرحيم لعبد الله معاوية أمير المؤمنين من زيد بن ثابت سلام عليك أمير المؤمنين ورحمة الله فأني أحمد إليك الله الذي لا إله إلا هو أما بعد

(1122) – Zeyd ibn Sabit رحمته belə bir məktub yazmışdı: “Mərhəmətli, Rəhmli Allahın adı ilə! Zeyd ibn Sabitdən Allahın qulu, möminlərin əmiri Müaviyəyə. Sənə salam olsun, ey möminlərin əmiri. Sənin üçün Özündən başqa heç bir məbud olmayan Allaha həmd edirəm. Bundan sonra: ...”

[İsnadı həsəndir]

۱۱۲۳ – حدثنا أبو مسعود الجري قال سأل رجل الحسن عن قراءة بسم الله الرحمن الرحيم قال تلك صدور الرسائل

(1123) – Əbu Məsud əl-Cureyri rəvayət edir ki, bir kişi Həsəndən “Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim”i oxumaq barədə soruşdu. O dedi: “Bu, məktublارın başlanğıcıdır”.

[İsnadı səhihdir]

528-ci fəsil. Məktubu nə ilə başlayırlar?

۱۱۲۴ – عن نافع قال كانت لابن عمر حاجة إلى معاوية فأراد أن يكتب إليه فقالوا ابداً به فلم يزلوا به حتى كتب بسم الله الرحمن الرحيم إلى معاوية

(1124) – Nafi deyir ki, ibn Ömər رحمته Müaviyəyə رحمته bir işi düşəndə ona məktub yazmaq istədi. Dedilər ki, yaz. Ona o qədər dedilər ki, nəhayət yazdı: “Mərhəmətli, Rəhmli Allahın adı ilə! Müaviyəyə...”

[İsnadı səhihdir]

۱۱۲۵ – عن أنس بن سيرين قال كتبت لابن عمر فقال اكتب بسم الله الرحمن الرحيم أما بعد إلى فلان

(1125) – Ənəs ibn Sirin rəvayət edir ki, mən ibn Ömər رضي الله عنه üçün məktub yazmaq istədikdə (məna) belə yazmağı əmr etdi: “Mərhamətli, Rəhmli Allahın adı ilə! Bundan sonra: Filankəsə...”

[İsnadı səhihdir]

١١٢٦ – عن أنس بن سيرين قال كتب رجل بين يدي بن عمر بسم الله الرحمن الرحيم لفلان فنهاه بن عمر وقال قل بسم الله هو له

(1126) – Ənəs ibn Sirin rəvayət edir ki, mən ibn Ömər رضي الله عنه üçün məktub yazmaq istədikdə (məna) belə yazmağı əmr etdi: “Mərhamətli, Rəhmli Allahın adı ilə! Filankəsə...” İbn Ömər رضي الله عنه bunu ona qadağan edib dedi: “Bismillah (Allahın adı ilə!)” – de, bu onu (yazdığını) əvəz edər”.

[İsnadı səhihdir]

١١٢٧ – عن زيد كتب بهذه الرسالة لعبد الله معاوية أمير المؤمنين من زيد بن ثابت سلام عليك أمير المؤمنين ورحمة الله فإني أحمد إليك الله الذي لا إله إلا هو أما بعد

(1127) – Zeyd رضي الله عنه belə bir məktub yazmışdı: “Zeyd ibn Sabitdən Allahın qulu, möminlərin əmiri Müaviyəyə. Sənə salam olsun və Allahın rəhməti yetişsin, ey möminlərin əmiri. Sənin üçün Özündən başqa heç bir məbud olmayan Allaha həmd edirəm. Bundan sonra:...”

[İsnadı həsəndir]

١١٢٨ – عن أبي هريرة سمعه يقول قال النبي صلى الله عليه وسلم إن رجلا من بني إسرائيل وذكر الحديث وكتب إليه صاحبه من فلان إلى فلان

(1128) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İsrail oğullarından bir kişi dostuna belə bir məktub yazdı: “Filankəsdən filankəsə”.

[Zəifdir]

529-cu fəsil. Sabaha necə çıxdın?

۱۱۲۹ – عن محمود بن لبيد قال لما أصيب أكحل سعد يوم الخندق فقتل حوله عند امرأة يقال لها ربيعة وكانت تداوي الجرحى فكان النبي صلى الله عليه وسلم إذا مر به يقول كيف أمسيت وإذا أصبح كيف أصبحت فيخبره

(1129) – Mahmud ibn Ləbid رحمته الله rəvayət edir ki, Xəndək döyüşündə Sə'din رحمته الله qolunun qan damarları kəsildi. Onu Rufeydə adlı qadının yanına gətirdilər. Bu qadın yaralıları baxırdı. Peyğəmbər ﷺ (axşam) onun yanından keçdikdə: “Axşama necə çıxdın?” – deyər, səhər keçdikdə isə: “Sabaha necə çıxdın?” – deyərdi.

[Səhihdir]

۱۱۳۰ – عن ابن عباس أخبره أن علي بن أبي طالب رضي الله عنه خرج من عند رسول الله صلى الله عليه وسلم في وجعه الذي توفي فيه فقال الناس يا أبا الحسن كيف أصبح رسول الله صلى الله عليه وسلم قال أصبح بحمد الله بارئاً قال فأخذ عباس بن عبد المطلب بيده فقال أرايتك فانت والله بعد ثلاث عبد العصافني والله لأرى رسول الله صلى الله عليه وسلم سوف يتوفى في مرضه هذا إني أعرف وجوه بني عبد المطلب عند الموت فإذهب بنا إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فلنسأله فيمن هذا الأمر فإن كان فينا علمنا ذلك وإن كان في غيرنا كلمناه فأوصى بنا فقال علي إنا والله إن سألناه فمنعناها لا يعطيناها الناس بعده أبداً وإني والله لا أسألها رسول الله صلى الله عليه وسلم أبداً

(1130) – İbn Abbas رحمته الله rəvayət edir ki, Əli ibn Əbu Talib رحمته الله Peyğəmbərin ﷺ vəfat etdiyi xəstəliyi olan vaxt onun yanından çıxdıqda camaat dedi: “Ey Əbul-Həsən! Peyğəmbər ﷺ sabaha necə çıxdı?” Əli رحمته الله dedi: “Həmd olsun Allaha, yaxşı çıxıb”. Əbdulmuttəlibin oğlu Abbas رحمته الله Əlinin رحمته الله əlindən tutub dedi: “Vallahı, elə güman edirəm ki, üç gündən sonra sən ixtiyar sahibisən. Vallahı, mən elə güman edirəm ki, Peyğəmbər ﷺ bu xəstəliyindən vəfat edəcəkdir. Mən Əbdulmuttəlib oğullarının ölüm ayağında olduqlarını üzlərindən bilirəm. Bizi Peyğəmbərin ﷺ yanına apar ki, bu işin (xilafətin) kimə veriləcəyini ondan soruşaq. Əgər (xilafət) bizdə olacaqsa, bunu biləcəyik. Yox, əgər başqa birsinə veriləcəksə,

onunla danışarıq ki, onu bizə tövsiyə etsin". Əli عليه السلام dedi: "Vallahi, əgər biz bunu (xilafəti) ondan istəsək və o, bunu bizə verməsə, ondan sonra heç vaxt insanlar onu bizə verməyəcəklər. Vallahi, mən bunu ondan heç vaxt istəməyəcəyəm".

[Səhihdir]

530-cu fəsil. Məktubun sonunda:

**"Əs-Səlamu aleykum və rəhmətullah",
habelə "yazdı filankəs oğlu filankəs ayın onuncu
günündə" yazan kimsə**

١١٣١ - عن أبي الزناد قال حدثني أبي أنه أخذ هذه الرسالة من خارجة بن زيد ومن كبراء آل زيد بسم الله الرحمن الرحيم لعبد الله معاوية أمير المؤمنين من زيد بن ثابت سلام عليك أمير الله فإني أحمد إليك الله الذي لا إله إلا هو أما بعد فإنك تسألني عن ميراث الجد والإخوة فذكر الرسالة ونسأل الله الهدى والحفظ والتثبيت في أمرنا كله ونعوذ بالله أن نضل أو نجهل أو نكلف ما ليس لنا به علم والسلام عليك أمير الله وبركاته ومغفرته وكتب وهيب يوم الخميس لثنتي من رمضان سنة اثنتين وأربعين

(1131) – Əbu Zinad rəvayət edir ki, Xaricə ibn Zeyddən və Zeyd عليه السلام ailəsinin böyüklərindən belə bir məktub almışdır: "Mər-həmətli, Rəhmli Allahın adı ilə! Zeyd ibn Sabitdən Allahın qulu, möminlərin əmiri Müaviyəyə. Sənə salam olsun və Allahın rəhməti yetişsin, ey möminlərin əmiri. Sənin üçün Özündən başqa heç bir məbud olmayan Allaha həmd edirəm. Bundan sonra: Sən məndən babaya və qardaşlara çatan miras barədə soruşursan... Biz Allahdan hidayət, hər bir işimizdə qorunmaq və sabitlik diləyirik. Azmaq-dan, cahillik etməkdən və bilmədiyimiz şeylərə görə cavabdeh olmaqdan Allaha sığınırıq. Sənə salam olsun, Allahın rəhməti, Onun bərəkəti və məğfirəti yetişsin, ey möminlərin əmiri". Bu məktubu Vuheyb yazdı, (hicri) cümə axşamı, 12 Ramazan 42-ci il.

[İsnadı həsəndir]

531-ci fəsil. Necəsən?

۱۱۳۲ – عن أنس بن مالك أنه سمع عمر بن الخطاب رضي الله عنه وسلم عليه رجل فرد السلام ثم سأل عمر الرجل كيف أنت فقال أحمد الله إليك فقال عمر هذا الذي أردت منك

(1132) – Ənəs ibn Malik رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, bir kişi Ömər ibn Xattaba رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ salam verdi. Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ onun salamını aldı. Sonra kişi-dən soruşdu: “Necəsən?” Kişi dedi: “Sənin üçün Allaha həmd edirəm”. Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: “Mən səndən elə bunu istəyirdim”.

[Səhihdir]

532-ci fəsil.

**Bir kəsə: “Sabaha necə çıxdın?” deyildikdə,
necə cavab verməlidir?**

۱۱۳۳ – عن جابر بن عبد الله قيل للنبي صلى الله عليه وسلم كيف أصبحت قال بخير من قوم لم يشهدوا جنازة ولم يعودوا مريضا

(1133) – Cabir ibn Abdullah رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər-dən ﷺ soruşdular: “Sabaha necə çıxdın?” O dedi: “Dəfndə iştirak etməyən və xəstəyə baş çəkməyən kimsələrdən daha xeyirli (olaraq sabaha çıxdım)”.

[Həsən li-ğeyrihi]

۱۱۳۴ – عن مهاجر هو الصائغ قال كنت أجلس إلى رجل من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم ضخم من الحضرميين فكان إذا قيل له كيف أصبحت قال لا نشرك بالله

(1134) – Mühacir deyir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ səhabələrindən olan Hadramutlu yekəpər bir kişinin yanında oturdardım. Elə ki ona: “Sabaha necə çıxdın?” – deyərdilər, (cavabında): “(Əlhəmdulillah) Allaha şərik qoşmurmuş” – deyərdi.

[İsnadı həsəndir]

١١٣٥ – حدثنا سيف بن وهب قال قال لي أبو الطفيل كم أتى عليك قلت أنا بن ثلاث وثلاثين قال أفلا أحدثك يحدث سمعته من حذيفة بن اليمان أن رجلا من محارب خصفة يقال له عمرو بن صليح وكانت له الصحبة وكان بسني يومئذ وأنا بسنك اليوم أتينا حذيفة في مسجد فعدت في آخر القوم فانطلق عمرو حتى قام بين يديه قال كيف أصبحت أو كيف أمسيت يا عبد الله قال أحمد الله قال ما هذه الأحاديث التي تأتيها عنك قال وما بلغك عني يا عمرو قال أحاديث لم أسمعها قال إني والله لو أحدثكم بكل ما سمعت ما انتظرتكم بي جنح هذا الليل ولكن يا عمرو بن صليح إذا رأيت قيسا توالى بالشام فالحذر الحذر فوالله لا تدع قيس عبدا لله مؤمنا إلا أخافته أو قتلته والله لياتين عليهم زمان لا يمنعون منه ذنب ثلاثة قال ما ينصبك على قومك يرحمك الله قال ذلك الي ثم قعد

(1135) – Seyf ibn Vəhb rəvayət edir ki, Əbu Tufeyl رحمته الله məndən: “Neçə yaşın var?” – deyə soruşdu. Mən: “Otuz üç yaşım var” – dedim. O dedi: “İstəyirsən, sənə Huzeyfədən رحمته الله eşitdiyim bir hədisi danışım? Adı Amr ibn Süley' رحمته الله olan Muharib Xasafə oğullarından bir kişi ilə, – bu adam səhabə idi və mənim bu günkü yaşında idi, mən də sənənin bu günkü yaşında idim, – birgə Huzeyfənin yanına məscidə getdik. Mən camaatın lap arxa tərəfində oturdum. Amr رحمته الله isə Huzeyfənin رحمته الله yanına getdi. Nəhayət gəlib onun yanında dayanıb dedi: “Ey Abdullah! Sabaha necə çıxdın? Yaxud, axşama necə çıxdın?” O dedi: “Allaha həmd edirəm”. Amr رحمته الله dedi: “Səndən bizə gələn hədislər nədir?” Huzeyfə رحمته الله dedi: “Məndən sənə gəlib çatan nədir, ey Amr?” Amr رحمته الله: “Eşitmədiyim hədislər” – dedi. Huzeyfə رحمته الله dedi: “Allaha and olsun ki, əgər eşitdiyim hər bir hədisi sizə danışsaydım, gecənin bir aləmində məni gözləməzdiniz. Lakin, ey Amr ibn Süley'! Qeys qəbiləsinin Şamı zəbt etdiyini gördüyün zaman həddən artıq ehtiyatlı ol. Allaha and olsun ki, Qeys qəbiləsi Allaha iman gətirmiş bir adam qoymayacaqdır, (hamısını) ya qorxudacaq, ya da öldürəcəkdir. Vallahi, möminlərə elə bir zaman gələcək ki, ən dəyərsiz bir şeyi belə əsirgəməyəcəklər”. Amr رحمته الله dedi: “Allah sənə mərhəmət etsin (ey Huzeyfə)! Qövmünə nə nəsihət edirsən?” Huzeyfə رحمته الله dedi: “Bu mənə aiddir”. Sonra oturdu.

[İsnadı zəifdir]

533-cü fəsil.

Məclislərin ən xeyirlisi ən geniş olanıdır

۱۱۳۶ – أُوذِنَ أَبُو سَعِيدٍ الْخَدْرِيُّ بِجَنَازَةِ قَالَ فَكَأَنَّهُ تَخَلَّفَ حَتَّى أَخَذَ الْقَوْمَ مَجَالِسَهُمْ ثُمَّ جَاءَ مَعَهُ فَلَمَّا رَأَاهُ الْقَوْمُ تَسَرَّعُوا عَنْهُ وَقَامَ بَعْضُهُمْ عَنْهُ لِيَجْلِسَ فِي مَجْلِسِهِ فَقَالَ لَا إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ خَيْرُ الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا ثُمَّ تَنَحَّى فَجَلَسَ فِي مَجْلِسٍ وَاسِعٍ

(1136) – Əbu Səid əl-Xudrini رحمته الله dəfndə iştirak etməyə çağırırdılar. Əbu Səid رحمته الله gecikirdi deyə, adamlar öz yerlərində oturdular. Sonra o gəldi. Adamlar onu görüncə, (ona yer verməyə) tələsdilər və onlardan bəziləri ayağa qalxıb ona öz yerində oturmağı təklif etdi. Əbu Səid رحمته الله dedi: “Məclislərin ən xeyirlisi geniş olanıdır”. Sonra o, kənara çəkilib geniş məclisdə oturdu.

[Səhihdir]

534-cü fəsil.

Qibləyə yönəlmək

۱۱۳۸ – عَنْ سَفْيَانَ بْنِ مَنْقَظٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ أَكْثَرُ جُلُوسِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَهُوَ مُسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةِ فَقَرَأَ يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَسِيْطٍ سَجْدَةً بَعْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ فَسَجَدَ وَسَجَدُوا إِلَّا عَبْدَ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ فَلَمَّا طَلَعَتِ الشَّمْسُ حَلَّ عَبْدَ اللَّهِ حَبْوَتَهُ ثُمَّ سَجَدَ وَقَالَ أَلَمْ تَرَ سَجْدَةَ أَصْحَابِكَ أَنَّهُمْ سَجَدُوا حِينَ صَلَاةٍ

(1137) – Munqiz rəvayət edir ki, Abdullh ibn Ömər رحمته الله çox vaxt qibləyə tərəf oturardı. Yezid ibn Abdullah ibn Quseyt gün çıxandan sonra səcdə ayəsini oxuyub səcdə etdi və Abdullah ibn Ömər رحمته الله istisna olmaqla hamı səcdə etdi. Günəş yüksəldikdən sonra Abdullah ibn Ömər رحمته الله dizi üstə qalxıb səcdə etdi. Sonra dedi: “Dostlarının səcdə etdiyini görmədinmi?! Onlar namaz vaxtından xaric (bir vaxtda) səcdə etdilər”.

[İsnadı zəifdir]

535-ci fəsil. Adam yerindən qalxıb (gedib), sonra da yerinə qayıdıbsa

۱۱۳۸ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم إذا قام أحدكم من مجلسه ثم رجع إليه فهو أحق به"

(1138) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz oturduğu yerdən qalxsa, sonra da yerinə qayıdarsa, o həmin yerə (oturmağa) daha layiq olar".

[Səhihdir]

536-cı fəsil. Yolda oturmaq

۱۱۳۹ – عن أنس أتان رسول الله صلى الله عليه وسلم ونحن صبيان فلما علينا وأرسلني في حاجة وجلس في الطريق ينتظرني حتى رجعت إليه قال فأبطأت على أم سليم فقالت ما حبسك فقلت بعثني النبي صلى الله عليه وسلم في حاجة قالت ما هي قلت إنها سر قالت فاحفظ سر رسول الله صلى الله عليه وسلم"

(1139) – Ənəs رضي الله عنه deyir ki, biz uşaq ikən Peyğəmbər ﷺ yanımıza gəlib bizə salam verdi. Sonra məni iş dalınca göndərdi və onun yanına qayıdanadək yolda dayanıb məni gözlədi. Mən (anam) Ummu Suleym رضي الله عنها yanına gec gəldim. O dedi: "Səni yubandıran nədir?" Dedim: "Peyğəmbər ﷺ məni iş dalınca göndərmişdi". (Anam) soruşdu: "Nədir o iş?" Mən: "Bu, sirdir"– dedim. (Anam da mənə): "Peyğəmbərin ﷺ sirrini qoru"– dedi.

[Səhihdir]

537-ci fəsil. Məclisdə yeri genişləndirmək

۱۱۴۰ – عن ابن عمر قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا يقيمن أحدكم الرجل من مجلسه ثم يجلس فيه ولكن تفسحوا وتوسعوا"

(1140) – İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən heç biriniz bir kimsəni yerindən qaldırıb özü onun yerində oturmasın. Lakin sıx oturun və (bir-birinizə) yer verin".

[Səhihdir]

538-ci fəsil. Adam çatdığı yerdə oturmalıdır

۱۱۴۱ – عن جابر بن سمرة قال كنا إذا أتينا النبي صلى الله عليه وسلم جلس أحدنا حيث انتهى

(1141) – Cabir ibn Səməra رضي الله عنه rəvayət edir ki, biz Peyğəmbər ﷺ yanına gəldikdə hər birimiz çatdığı (boş) yerdə oturardı.

[Səhih li-ğeyrihi]

539-cu fəsil. İki nəfərin arasına girmək olmaz

۱۱۴۲ – عن عبد الله بن عمرو أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يحل لرجل أن يفرق بين اثنين إلا بإذنهما

(1142) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İki nəfərin arasına girmək halal olmaz, – ancaq özlərinin izin verməsi istisnadır”.

[Həsəndir]

540-cı fəsil.

Məclisin sahibinə doğru addımlamaq

۱۱۴۳ – عن ابن عباس قال لما طعن عمر رضي الله عنه كنت فيمن حمله حتى أدخلناه الدار فقال لي يا بن أخي اذهب فانظر من أصابني ومن أصاب معي فذهبت فجننت لأخبره فإذا البيت ملآن فكرهت أن أتخطى رقابهم وكنت حديث السن فجلست وكان يأمر إذا أرسل أحدا بالحاجة أن يخبره بها وإذا هو مسجى وجاء كعب فقال والله لئن دعا أمير المؤمنين لبيقينه الله وليرفعنه لهذه الأمة حتى يفعل فيها كذا وكذا حتى ذكر المنافقين فسمي وكنى قلت أبلغه ما تقول قال ما قلت إلا وأنا أريد أن تبلغه فتشجعت فقامت فتخطيت رقابهم حتى جلست عند رأسه قلت إنك أرسلتني بكذا وأصاب معك كذا ثلاثة عشر وأصاب كليبا الجزار وهو يتوضأ عند المهراس وإن كعبا يحلف بالله بكذا فقال ادعوا كعبا فدعي فقال ما تقول قال أقول كذا وكذا قال لا والله لا أدعو ولكن شقي عمر إن لم يغفر الله له

(1143) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Ömər رضي الله عنه xəncərlə vurularkən, onu çiyinə alıb aparan kişilər arasında idim. Nəhayət,

gətirib onu evə qoyduqda mənə dedi: “Ey qardaşım oğlu! Get, bax gör mənə kim vurdu və mənəmlə bərabər daha kimlər vuruldu”. Mən gedib xəbər tutdum. Sonra (bunu) ona bildirmək üçün gəldim. Ev adamla dolu idi. Mən uşaq idim və adamların başlarının üstündən keçib getmək istəmirdim. Odur ki, dayandığım yerdə oturdum. Ömər ر.ه iş dalınca adam göndərdikdə əmr edərdi ki, gəlib ona həmin iş barədə xəbər versin. Ömər ر.ه üstünə örtük salınmışdı. Bu vaxt Kə'b gəlib dedi: “Vallahi, əgər möminlərin əmiri (salamat olması üçün) dua edərsə, Allah onu salamat edər və onu bu ümmət üçün yüksəldər ki, ümmət üçün filan və filan işləri görsün”. Nəhayət o, münafıqların adlarını və ləqəblərini çəkdi. Mən dedim: “Sənin dediklərini ona çatdıracağam”. O dedi: “Mən bunları ona görə dedim ki, ona çatdırasan”. Mən tələsik ayağa qalxıb camaatın başı üstündən keçdim, onun baş tərəfində oturub dedim: “Sən mənə filan iş dalınca göndərdin. (Əbu Lu'lu) səndən başqa on üç nəfəri də vurdu. Həmçinin su hovuzundan dəstəmaz alan qəssab Kuleybi də vurdu. Kə'b isə Allaha and içərək filan sözləri söylədi”. Ömər ر.ه dedi: “Kə'b çağırın (gəlsin)” Onu çağırıdılar. Ömər ر.ه soruşdu: “Sən nə dedin?” Kə'b ر.ه dedi: “Bunu və bunu dedim”. Ömər ر.ه dedi: “Xeyr. Vallahi ki, dua etməyə-cəyəm”. Lakin Allah Öməri bağışlamasa, o bədbəxt olar.

[İsnadı zəifdir]

١١٤٤ - عن الشعبي قال جاء رجل إلى عبد الله بن عمرو وعنده القوم جلوس يتخطى إليه فمعه فقال اتركوا الرجل فجاء حتى جلس إليه فقال أخبرني بشيء سمعته من رسول الله صلى الله عليه وسلم قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده والمهاجر من هجر ما نهى الله عنه

(1144) – Şə'bi rəvayət edir ki, bir kişi Abdullah ibn Amr ر.ه yanına gəldi. Onun yanında adamlar var idi. Kişi ona doğru gəldikdə camaat onun qarşısını aldı. O dedi: “Buraxın o kişini gəlsin”. O gəlib Abdullah ر.ه yanına oturub dedi: “Mənə Peyğəmbərdən ﷺ eşitdiyən hədislərdən birini danış”. Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Müsəlman o kimsədir ki, müsəlmanlar

onun dilindən və əlindən salamat qalmışlar. Mühacir də o kimsədir ki, Allahın qadağan etdiyi şeyləri tərک etmişdir”.

[Səhihdir]

541-ci fəsil. Adamın ən çox hörmət etdiyi yanında oturan qardaşı olur

١١٤٥ – قال بن عباس أكرم الناس علي جليسي

(1145) – İbn Abbas رحمته الله demişdir: “Mənə ən çox hörmət edən adam yanımda oturan qardaşımdır”.

[İsnadı səhihdir]

١١٤٦ – عن بن عباس قال أكرم الناس علي جليسي أن يتخطى رقاب الناس حتى يجلس إلي

(1146) – İbn Abbas رحمته الله demişdir: “Mənə ən çox hörmət edən adam yanımda oturan qardaşımdır, camaatın başı üstündən keçib yanımda oturmaq üçün gələnlərdir”.

[İsnadı zəifdir]

542-ci fəsil. Adam ayaqlarını oturan qardaşının önünə uzada bilərmi?

١١٤٧ – حدثني كثير بن مرة قال دخلت المسجد يوم الجمعة فوجدت عوف بن مالك الأشجعي جالسا في حلقة مد رجله بين يديه فلما رأيته قبض رجله ثم قال لي تدري لأي شيء مددت رجلي ليجيء رجل صالح فيجلس

(1147) – Kəsir ibn Murra رحمته الله deyir ki, cümə günü məscidə girib Auf ibn Malik əl-Əşcəi رحمته الله həlqədə oturduğunu və ayaqlarını önünə doğru uzatdığını gördüm. O məni gördükdə ayaqlarını yıxdı. Sonra mənə dedi: “Ayaqlarımı nə üçün uzatdığımı bilir-sənmi? Əməlisaleh bir adam gəlib orada otursun deyə (belə etdim)”.

[İsnadı həsəndir]

543-cü fəsil.

Adam camaat arasında yerə tüpürə bilər

١١٤٨ – عن الحارث بن عمرو السهمي قال أتيت النبي صلى الله عليه وسلم وهو بمنى أو بعرفات وقد أطاف به الناس ويحيي الأعراب فإذا رأوا وجهه قالوا هذا وجه مبارك قلت يا رسول الله استغفر لي فقال اللهم اغفر لنا فدرت فقلت استغفر لي قال اللهم اغفر لنا فدرت فقلت استغفر لي فقال اللهم اغفر لنا فذهب (ييزق فقال) بيده (فأخذ بها) بزاقه ومسح به نعله كره أن يصيب أحدا من حوله"

(1148) – Haris ibn Amr əs-Səhmi رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Minada, yaxud Ərafada ikən mən onun yanına gəldim. Camaat onu əhatəyə almışdı. Bədəvilər onun yanına gəlir, onun üzünü gördükdə deyirdilər: "Bu, mübarək bir üzdür!" Mən dedim: "Ey Allahın elçisi! (Allahdan) mənim üçün bağışlanma dilə". O dedi: "Allahım, bizi bağışla!" Mən hərlənib fırlanıb yenə ona dedim: "Ey Allahın elçisi! (Allahdan) mənim üçün bağışlanma dilə". O dedi: "Allahım, bizi bağışla!" Mən hərlənib fırlanıb yenə ona dedim: "Ey Allahın elçisi! (Allahdan) mənim üçün bağışlanma dilə". O dedi: "Allahım, bizi bağışla!" O, tüpürdükdən sonra ayaqqabısı ilə tüpürçəyini sildi. O istəmədi ki, ətrafındakılardan kimsə ona bulansın".

[Həsəndir]

544-cü fəsil. Eyvanlarda oturmaq

١١٤٩ – عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن المجالس بالصعدات فقالوا يا رسول الله ليشق علينا الجلوس في بيوتنا قال فإن جلستم فأعطوا المجالس حقها قالوا وما حقها يا رسول الله قال إدلال السائل ورد السلام وغض الأبصار والأمر بالمعروف والنهي عن المنكر"

(1149) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ eyvanlarda oturmağı qadağan etdi. (Səhabələr) dedilər: "Ey Allahın elçisi! Evlərimizdə oturmaq bizə ağır gəlir". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Əgər (eyvanlarda) oturmanız labüddürsə, onda onun haqqını ödəyin". (Səhabələr) soruşdular: "Onun haqqı nədir, ya Rəsulallah?" O dedi: "Soru-

şana yol göstərmək, salamı almaq, gözü (haram şeylərdən) çəkmək, yaxşı şeyləri əmr etmək və pis şeylərdən çəkəndirmək”.

[Səhihdir]

۱۱۵۰ – عن أبي سعيد الخدري أن النبي صلى الله عليه وسلم قال إياكم والجلوس في الطرقات قالوا يا رسول الله ما لنا بد من مجالسنا نتحدث فيها فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم أما إذا أبيتم فاعطوا الطريق حقه قالوا وما حق الطريق يا رسول الله قال غض البصر وكف الأذى والأمر بالمعروف والنهي عن المنكر

(1150) – Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yolların üstündə oturmaqdan çəkinin!” (Səhabələr) dedilər: “Ey Allahın elçisi! Bizim oturmağa başqa yerimiz yoxdur. Biz orada söhbət edirik”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əgər (oturmağınız) labüddürsə, onda yolun haqqını ödəyin”. (Səhabələr) soruşdular: “Yolun haqqı nədir, ya Rəsulallah?” O dedi: “Gözü (haram şeylərdən) çəkmək, (heç kəsə) əziyyət verməmək, yaxşı işlər gördürmək və pis şeylərdən çəkəndirmək”.

[Səhihdir]

545-ci fəsil. (Quyunun başında) oturub ayaqlarını quyuya sallayan və qıçlarının üstünü açan kimsə

۱۱۵۱ – عن أبي موسى الأشعري قال خرج النبي صلى الله عليه وسلم يوما إلى حائط من حوائط المدينة لحاجته وخرجت في أثره فلما دخل الحائط جلست على بابه وقلت لأكون اليوم بواب النبي صلى الله عليه وسلم ولم يأمرني فذهب النبي فقضى حاجته وجلس على قف البئر وكشف عن ساقيه ودلاهما في البئر فجاء أبو بكر رضي الله عنه ليستأذن عليه ليدخل فقلت كما أنت حتى أستأذن لك فوقف وجئت النبي صلى الله عليه وسلم فقلت يا رسول الله أبو بكر يستأذن عليك فقال ائذن له وبشره بالجنة فدخل فجاء عن يمين النبي صلى الله عليه وسلم فكشف عن ساقيه ودلاهما في البئر فجاء عمر فقلت كما أنت حتى أستأذن لك فقال النبي صلى الله عليه وسلم ائذن له وبشره بالجنة فجاء عمر عن يسار النبي صلى الله عليه وسلم فكشف عن ساقيه ودلاهما في البئر فامتأل القف فلم يكن فيه مجلس ثم جاء عثمان فقلت كما أنت حتى أستأذن لك فقال النبي صلى الله عليه وسلم ائذن له وبشره بالجنة معها بلاء يصيبه

فدخل فلم يجد معهم مجلسا فتحول حتى جاء مقابلهم على شفة البئر فكشف عن ساقيه ثم دلاهما في البئر فجعلت أتمنى أن يأتي أخ لي وأدعو الله أن يأتي به فلم يأت حتى قاموا قال بن المسيب فأولت ذلك قبورهم اجتمعت ها هنا وانفرد عثمان"

(1151) – Əbu Musa رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ subaşına çıxmaq üçün Mədinədəki bostanlardan birinə getdi. Mən də onun arxasınca getdim. O, bostana girdikdə mən onun qapısının ağzında oturub öz-özümə dedim: "Bu gün mən Peyğəmbərin ﷺ qapıda dayanan gözetçisi olacağam". O mənə (qapıda durmağı) əmr etdi. Peyğəmbər ﷺ su başına çıxdı. (Sonra da gəlib) quyunun başında oturdu. O, ayaqlarının üstünü açıb onları quyuya salladı. Bu vaxt Əbu Bəkr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ gəlib (bostanın qapısından) içəri girmək üçün izin istədi. Mən ona: "Sənin üçün izin istəyəndək yerində qal"– dedim. O, (yerində) durdu. Mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedim: "Ey Allahın elçisi! Əbu Bəkr sənin yanına gəlmək üçün izin istəyir". Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "İzn ver gəlsin və onu Cənnətlə müjdələ". Əbu Bəkr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ içəri girib Peyğəmbərin ﷺ sağ tərəfində əyləşdi və ayaqlarının üstünü açıb onları quyuya salladı. Sonra Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ gəldi. Mən ona da: "Sənin üçün izin istəyəndək yerində qal"– dedim. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "İzn ver gəlsin və onu Cənnətlə müjdələ". Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ içəri girib Peyğəmbərin ﷺ sol tərəfində əyləşdi və ayaqlarının üstünü açıb onları quyuya salladı. Quyunun başında oturmağa artıq yer qalmamışdı. Sonra Osman رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ gəldi. Mən ona da: "Sənin üçün izin istəyəndək yerində qal"– dedim. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "İzn ver gəlsin, onu Cənnətlə və başına gələn bir müsibətlə müjdələ". Osman رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ içəri girib onlarla bərabər oturmağa yer tapmadı. Osman رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ fırlanıb onlarla üzbəüz, quyunun kənarında oturdu. Ayaqlarının üstünü açdı, sonra da onları quyuya salladı. Mən qardaşımın gəlməsini istədim və Allaha dua etdim ki, onu (buraya) gətirsin. Onlar ayağa qalxanadək qardaşım gəlib çıxmadı.

Səid ibn Müseyyib deyir ki, mən bu oturuşu onların qəbirlərinin durumuna yozdum. (Quyunun başında da, məzarda da) üçü bir yerdə yan-yana basdırılmış, Osman isə ayrı basdırılmışdı.

[Səhihdir]

۱۱۵۲ – عن أبي هريرة خرج النبي صلى الله عليه وسلم في طائفة (النهار) لا يكلمني ولا أكلمه حتى أتى سوق بني قينقاع فجلس بفناء بيت فاطمة فقال أثم لكع أثم لكع فحبسته شيئا فظننت أنها تلبسه سخابا أو تغسله فجاء يشتد حتى عانقه وقبله وقال اللهم أحبيه وأحب من يحبه"

(1152) – Əbu Hureyra رضي الله عنه deyir ki, mən Peyğəmbər ﷺ ilə gündüzün bir vaxtında yola çıxdıq. (Yolda) o mənimlə danışmır, mən də onunla danışmırdım. Nəhayət, biz Qaynuqa qəbiləsinin bazasına gəlib çatdıq. Peyğəmbər ﷺ Fatimənin evinin astanasında oturub: "Uşaq¹ oradadırmı? Uşaq oradadırmı?" – deyə çağırdı. Anası uşağı bir qədər saxladı. Mən elə güman etdim ki, (anası) uşağa önlüyünü geyindirir, yaxud onu yuyur. Sonra uşaq qaça-qaça gəldi. Peyğəmbər ﷺ onu qucaqlayıb öpdü. (Sonra da dua edib) dedi: "Allahım! Onu sev və onu sevən kimsəni də sev!"

[Səhihdir]

546-cı fəsil. Adam bir kimsə üçün yerindən qalxdığı zaman, o kimsə o yerdə oturmamalıdır

۱۱۵۳ – عن ابن عمر قال نهى النبي صلى الله عليه وسلم أن يقيم الرجل من المجلس ثم يجلس فيه وكان ابن عمر إذا قام له رجل من مجلسه لم يجلس فيه"

(1153) – İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir kimsəni yerindən qaldırıb o yerdə oturmağı qadağan etdi.

Kimsə ayağa qalxıb ibn Ömərə رضي الله عنه yer verdikdə (heç vaxt) o yerdə oturmazdı.

[Səhihdir]

547-ci fəsil. Əmanət

۱۱۵۴ – عن أنس خدمت رسول الله صلى الله عليه وسلم يوما حتى إذا رأيت أني قد فرغت من خدمته قلت يقبل النبي صلى الله عليه وسلم فخرجت من عنده فإذا

¹ Peyğəmbər ﷺ burada Həsəni رضي الله عنه qəsd edirdi.

غلمة بلعبون ففقت أنظر إليهم إلى لعبهم فجاء النبي صلى الله عليه وسلم فانتهى إليهم فسلم عليهم ثم دعاني فبعثني إلى حاجة فكان في شيء حتى أتيت به وابطأت على أمي فقالت ما حبسك قلت بعثني النبي صلى الله عليه وسلم إلى حاجة قالت ما هي قلت إنه سر للنبي صلى الله عليه وسلم فقالت احفظ على رسول الله صلى الله عليه وسلم سره فما حدثت بتلك الحاجة أحدا من الخلق فلو كنت محدثا حدثتك بها"

(1154) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir gün Peyğəmbərə ﷺ xidmət etdim. Nəhayət gördüm ki, ona bacardığım xidməti etdim. Mən öz-özümə: "Peyğəmbər ﷺ yatır"– deyib onun yanından çıxdım. Baxdım ki, uşaqlar oynayır. Odur ki, dayanıb onların oynamalarına tamaşa etməyə başladım. Peyğəmbər ﷺ uşaqların yanına gəlib onlara salam verdi. Sonra məni çağıraraq iş dalınca göndərdi. Mən onun yanına qayıdanadək kölgəlikdə oturub gözlədi. Mən anamın yanına gec gəldim. O dedi: "Səni nə yubandırdı?" Dedim: "Peyğəmbər ﷺ məni iş dalınca göndərmişdi". (Anam) soruşdu: "Nədir o iş?" Mən: "Bu, Peyğəmbərin ﷺ sirridir"– dedim. (Anam): "Peyğəmbərin ﷺ sirrini qoru"– dedi. Mən o işi insanlardan heç kəsə demədim. (Ey Sabit!) Əgər mən onu demiş olsaydım, sənə deyərdim.

[İsnadı səhihdir]

548-ci fəsil. Peyğəmbər ﷺ döndüyü zaman bütün (vücudu) ilə dönərdi

١١٥٥ – عن أبي هريرة يصف رسول الله صلى الله عليه وسلم كان ربعة وهو إلى الطول أقرب شديد البياض أسود شعر اللحية حسن الثغر أهدب أشفار العينين بعيد ما بين المنكبين مفاض الخدين يطاء بقدمه جميعا ليس لها أخمص يقبل جميعا ويدبر جميعا لم أر مثله قبل ولا بعد"

(1155) – Əbu Hureyra رضي الله عنه Peyğəmbəri ﷺ vəsf edib demişdir: "(Peyğəmbər ﷺ) orta boylu idi; bir az uzun idi; çox ağbəniz idi; saqqalının tükləri qara idi; qabaq dişləri gözəl idi; gözlərinin kirpikləri sıx və uzun idi; enlikürək idi; yanaqları nə şiş, nə də batıq idi; ayaqlarını yerə tam basardı, ayağında boşluq olmazdı (barmaqları və ya dabanı üzərində yeriməzdi); yönəldikdə tam yönələr, üz

çevirdikdə tam çevrilərdi. Mən nə əvvəl, nə də sonra onun kimisini görmədim.

[Həsən li-ğeyrihi]

549-cu fəsil.

**Bir kimsə başqa birisini bir iş dalınca göndərdikdə
ona (öncədən) xəbər verməsin**

١١٥٦ – عن أسلم قال قال لي عمر إذا أرسلتك إلى رجل فلا تخبره بما أرسلتك إليه فإن الشيطان يعد له كذبة عند ذلك

(1156) – Əsləm رحمته الله rəvayət edir ki, Ömər رحمته الله mənə dedi: “Səni bir adamın yanına göndərdiyim zaman səni nədən ötrü onun yanına göndərildiyimi ona bildirmə. Çünki şeytan bu vaxt ona yalan hazırlayır”.

[İsnadı zəifdir]

550-ci fəsil.

Adam: “Haradan gəlmisən?”– deyə bilərmisi?

١١٥٧ – عن مجاهد قال كان يكره أن يجد الرجل النظر إلى أخيه أو يتبعه بصره إذا قام من عنده أو يسأله من أين جئت وأين تذهب

(1157) – Mucahid demişdir: “Adamın, dönüb getdiyi zaman qaradaşına kəskin baxışla baxması və ya arxasınca baxması, yaxud ondan: “Haradan gəlirsən və hara gedirsən” soruşması bəyənilmir.

[İsnadı zəifdir]

١١٥٨ – عن مالك بن زبيد قال مررنا على أبي ذر بالريذة فقال من أين أقبلتم قلنا من مكة أو من البيت العتيق قال هذا عملكم قلنا نعم قال أما معه تجارة ولا بيع قلنا لا قال استأنفوا العمل

(1158) – Malik ibn Zeyd رحمته الله rəvayət edir ki, biz Rabzəyə Əbu Zərin رحمته الله yanına gəldik. O soruşdu: “Haradan gəlirsiniz?” Biz: “Məkkədən, yaxud Kəbədən (gəlirik)” – dedik. O soruşdu: “Bu sizin

əməlinizdir (həcc ziyarətinizdir?" Biz: "Bəli!" – deyə cavab verdik. O soruşdu: "Bu işinizdə ticarət və alış-veriş varmı?" Biz: "Xeyr!" – deyə cavab verdik. O dedi: "Elə isə yeni bir işə başlayın".

[İsnadı zəifdir]

551-ci fəsil.

İstəmədikləri halda bir camaatın söhbətinə qulaq asmaq istəyən adam

۱۱۵۹ – عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من صور صورة كلف أن ينفخ فيه وعذب ولن ينفخ فيه ومن تحلم كلف أن يعقد شعيرتين وعذب ولن يعقد بينهما ومن استمع إلى حديث قوم يفرون منه صب في أذنيه الآنك"

(1159) – İbn Abbas رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim (canlıya aid) bir şəkil çəksə, ona həmin şəkildə ruh vermək buyrular və (özünə də) əzab verilir. (Şübhəsiz ki,) o şəkilə ruh verə bilməyəcək. Kim özündən yuxu uydursa, ona iki arpa dənəsini bir-birinə calaşdırmaq buyrular və (özünə də) əzab verilir. (Şübhəsiz ki,) o, bu dənələri calaşdırma bilməyəcək. Kim ondan qaçan adamların söhbətinə qulaq assa, onun qulaqlarına əridilmiş qurğuşun tökəcəklər".

[Səhihdir]

552-ci fəsil. Taxt üzərində oturmaq

۱۱۶۰ – عن العريان بن الهيثم قال وفد أبي إلى معاوية وأنا غلام فلما دخل عليه قال مرحبا مرحبا ورجل قاعد معه على السرير قال يا أمير المؤمنين من هذا الذي ترحب به قال هذا سيد أهل المشرق وهذا الهيثم بن الأسود قلت من هذا قالوا هذا عبد الله بن عمرو بن العاص قلت له يا أبا فلان من أين يخرج الدجال قال ما رأيت أهل بلد أسأل عن بعيد ولا أترك للقريب من أهل بلد أنت منه ثم قال يخرج من أرض العراق ذات شجر ونخل"

(1160) – Uryan ibn Heysəm rəvayət edir ki, mən uşaq ikən atam Müaviyənin رحمته الله yanına getdi. Atam yanına girdikdə Müaviyə رحمته الله ona: "Xoş gəldin! Xoş gəldin!" – dedi. Müaviyənin رحمته الله yanındakı

taxtın üzərində oturan kişi dedi: “Ey möminlərin əmiri! “Xoş gəldin”– dediyin bu adam kimdir?” (O dedi): “Bu adam məşriq əhlinin ən hörmətlişidir. Bu, Heysəm ibn Əsvəddir”. Mən soruşdum: “Bu kimdir?” Dedilər ki: “Bu Abdullah ibn Amr ibn Asdır”. Mən dedim: “Ey Əbu filankəs! Dəccal haradan çıxacaq?” O dedi: “Sənin yaşadığın məmləkətin xalqından daha çox uzaq şey barəsində soruşan və yaxın olanı ən çox tərk edən bir xalqı görmədim”. Sonra (davam edib) dedi: “(Dəccal) İraq torpağından, ağaclar və xurmalıqlar olan yerdən çıxacaqdır”.

[İsnadı zəifdir]

١١٦١- عن أبي العالية قال جلست مع بن عباس على سرير

(1161) – Başqa rəvayətdə: “Mən ibn Abbasla birgə taxtın üstünə oturdum” varid olmuşdur.

[İsnadı səhihdir]

١١٦١- عن أبي جمره قال كنت أقعد مع بن عباس فكان يقعدني على سريره فقال لي أقم عندي حتى أجعل لك سهما من مالي فأقمت عنده شهرين

(...) – Əbu Hənzə rəvayət edir ki, mən ibn Abbasla رحمته الله bir yerdə oturdum. O məni öz taxtında oturdadı. O mənə dedi: “Sənə malımdan bir pay ayırıncaya qədər yanımda qal”. Mən də iki ay onun yanında qaldım.

[Səhihdir]

١١٦٢- عن أنس بن مالك وهو مع الحكم أمير بالبصرة على السرير يقول كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا كان الحر أبرد بالصلاة وإذا كان البرد بكر بالصلاة

(1162) – Ənəs ibn Malik رحمته الله Bəsrənin əmiri Həkəmlə bir taxtın üzərində otuduğu zaman belə dedi: “Şiddətli isti olduğu zaman Peyğəmbər ﷺ namazı (əsr namazınadək) təxirə salardı, bərk soyuq olduqda isə namazı əvvəl vaxtında qılardı”.

[İsnadı həsəndir]

١١٦٣ – حدثنا أنس بن مالك قال دخلت على النبي صلى الله عليه وسلم وهو على سرير مرمول بشريط تحت رأسه وسادة من آدم حشوها ليف ما بين جلده وبين السرير ثوب فدخل عليه عمر فبكى فقال له النبي صلى الله عليه وسلم ما يبكيك يا عمر قال أما والله ما أبكي يا رسول الله ألا أكون أعلم أنك أكرم على الله من كسرى وقيصر فهما يعيثن فيما يعيثن فيه من الدنيا وأنت يا رسول الله بالمكان الذي أرى فقال النبي صلى الله عليه وسلم أما ترضى يا عمر أن تكون لهم الدنيا ولنا الآخرة قلت بلى يا رسول الله قال فإنه كذلك"

(1163) – Ənəs ibn Malik رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. O, xurma liflərindən toxunmuş həsirin üstündə uzanmışdı. Başının altında isə içi xurma lifi ilə dolu dəridən bir yastıq var idi. Peyğəmbərin ﷺ bədəni ilə həsir arasında heç bir paltar yox idi. Bu vaxt Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ içəri daxil olub ağlamağa başladı. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: "Səni ağladan nədir, ey Ömər?" Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: "Vallahı, ya Rəsulallah, mən gördüyümə ağlayıram. Mən bilirəm ki, Allah yanında sən Qeysər¹ və Xosrovdan² daha hörmətliyə, buna baxmayaraq onlar dünya malından istədikləri qədər xərcləyirlər, sən isə ya Rəsulallah, gördüyüm bu yerdə olursan. Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ey Ömər! İstəmirsən ki, dünya onlara, Axirət isə bizə nəsib olsun?" Ömər dedi: "Əlbəttə, ya Rəsulallah!" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bu, məhz belədir".

[Həsən səhihdir]

١١٦٤ – عن أبي رفاعه العدوي قال انتهيت إلى النبي صلى الله عليه وسلم وهو يخطب فقلت يا رسول رجل غريب جاء يسأل عن دينه لا يدري ما دينه فأقبل إلي وترك خطبته فأتى بكربي خلت قوائمه حديثا قال حميد أراه خشبا أسود حسبه حديثا فقع عليه فجعل يعلمني مما علمه الله ثم أتم خطبته آخرها"

(1164) – Əbu Rifa əl-Ədəvi رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ deyir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldikdə o xütbə verirdi. Mən dedim: "Ey Allahın elçisi! Bir qərrib adam gəlib dini barədə soruşur, bilmir ki, dini nə dinidir?" O, xütbəsini yarımçıq qoyub mənə tərəf yaxınlaşdı. Ayaqları dəmirdən

¹ Rum imperatoru.

² Fars imperatoru.

bir kürsü gətirdilər. (Humeyd deyir ki, mən onun ayaqlarının qara ağacdən olduğunu zənn etdim). Peyğəmbər ﷺ onun üstünə oturub, Allahın ona öyrətdiyindən mənə öyrətməyə başladı. Sonra xütbə-sini axıradək tamamladı.

[Səhihdir]

۱۱۶۵ – عن موسى بن دهقان قال رأيت بن عمر جالسا على سرير عروس عليه ثياب حر

(1165) – Musa ibn Dihqan rəvayət edir ki, mən ibn Öməri رضي الله عنه gördüm. Bəy taxtının üzərində oturmuşdu, üstündə də qırmızı örtük var idi.

[İsnadı zəifdir]

۱۱۶۵ – عن عمران بن مسلم قال رأيت أنسا جالسا على سرير واضعا إحدى رجله على الأخرى

(1165) – İmran ibn Muslim rəvayət edir ki, mən Ənəsi رضي الله عنه gördüm. Taxtının üzərində oturmuşdu, ayağını da ayağının üstünə aşırımsdı.

[İsnadı həsəndir]

553-cü fəsil.

Adam gizlincə söhbət edən bir toplum gördüyü zaman onların yanına girməsin

۱۱۶۶ – عن سعيد المقبري يقول مررت على بن عمر ومعه رجل يتحدث فقامت إليهما فلم في صدري فقال إذا وجدت اثنين يتحدثان فلا تقم معهما ولا تجلس معهما حتى تستأذنهما فقلت أصلحك الله يا أبا عبد الرحمن إنما رجوت أن أسمع منكما خيرا

(1166) – Səid əl-Məqburi rəvayət edir ki, mən ibn Ömər رضي الله عنهin yanından keçirdim. O, yanındakı adamla söhbət edirdi. Mən onların yanında dayandım. İbn Ömər رضي الله عنه mənə sinəmə vurub dedi: “İki nəfərin söhbət etdiyini gördüyün zaman onlardan izin istəməyincə onların yanında durma, yanlarında oturma”. Mən

dedim: “Allah səni islah etsin, ey Əbu Abdurrəhman! Mən istəyirdim ki, sizdən bir xeyirli söz eşidim”.

[İsnadı səhihdir]

۱۱۶۷ – عن ابن عباس قال من تسمع إلى حديث قوم وهم له كارهون صب في أذنه الآنك ومن تحلم بحلم كلف أن يعقد شعيرة

(1167) – İbn Abbas رضي الله عنه dedi: “Kim bir camaatın söhbətinə qulaq asmaq istəsə, onlar da bunu xoşlamasalar, qulağına əridilmiş qurğuşun tökəcəklər. Kim özündən bir yuxu uydursa, bir arpa dənəsini bağlamağa məcbur edilir”.

[İsnadı səhihdir]

554-cü fəsil. İki nəfər üçüncü adamın yanında öz aralarında pıçıldaşmasınlar

۱۱۶۸ – عن عبد الله أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا كانوا ثلاثة فلا يتناجى اثنان دون الثالث

(1168) – Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “(İnsanlar) üç kişi olduqları zaman, (onlardan) ikisi öz aralarında pıçıldaşıb üçüncüsünü kənarda qoymasınlar”.

[Səhihdir]

555-ci fəsil. Dostlar dörd nəfər olduğu zaman (onlardan ikisi öz aralarında pıçıldaşa bilərmiz?)

۱۱۶۹ – عن عبد الله قال قال النبي صلى الله عليه وسلم إذا كنتم ثلاثة فلا يتناجى اثنان دون الثالث فإنه يحزنه ذلك

(1169) – Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Siz üç nəfər olduğunuz zaman, (sizdən) ikisi öz aralarında pıçıldaşıb üçüncüsünü kənarda qoymasınlar. Çünki bu (hərəkət) onu kədər-ləndirər”.

[Səhihdir]

۱۱۷۰ – عن ابن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم مثله قلنا فإن كانوا أربعة قال: "لا يضره"

(1170) – İbn Ömər رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bu sözü dedikdən sonra biz dedik: "Bəs dörd nəfər olasalar necə?" Peyğəmbər ﷺ dedi: "(Dörd nəfərdən ikisinin öz aralarında pıçıladaşmasının) zərəri yoxdur".

[Səhihdir]

۱۱۷۱ – عن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يتناجى اثنان دون الآخر حتى يختلطوا بالناس من أجل أن ذلك يحزنه

(1171) – Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "İnsanlar arasına çıxanadək iki nəfər öz aralarında pıçıladaşıb üçüncüsünü kənarda qoymasınlar. Çünki bu (hərəkət) onu kədərləndirər".

[Səhihdir]

۱۱۷۲ – عن ابن عمر قال إذا كانوا أربعة فلا بأس

(1172) – İbn Ömər رحمته الله demişdir: "Əgər dörd nəfər olsalar, (ikisinin öz aralarında pıçıladaşması) eyb etməz".

[Səhihdir]

556-cı fəsil.

**Bir adam başqa birisinin yanında oturarsa,
qoy qalxıb getmək istədikdə ondan izin istəsin**

۱۱۷۳ – عن أبي بردة بن أبي موسى قال جلست إلى عبد الله بن سلام فقال إنك جلست إلينا وقد حان منا قيام فقلت فإذا شئت فقام فاتبعته حتى بلغ الباب

(1173) – Əbu Burdə ibn Əbu Musa رحمته الله deyir ki, mən Abdullah ibn Səlamın yanında oturdum. O dedi: "Sən bizim yanımızda oturdun, lakin bizim durub getmək vaxtımız çatdı". Mən dedim: "İstədiyin zaman (gedə bilərsən)". O qalxıb getdi, mən də qapıya-dək onun arxasınca getdim".

[İsnadı zəifdir]

557-ci fəsil.

Günəş (şüaları düşən) tərəfdə oturmamaq

۱۱۷۴ – حدثني قيس عن أبيه أنه جاء ورسول الله صلى الله عليه وسلم يخطب فقام في الشمس فأمره فتحول إلى الظل"

(1174) – Qeys rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ xütbə oxuyarkən atası onun yanına gəlib günün altında dayandı. Peyğəmbər ﷺ ona (kölgəyə çəkilməyi) əmr etdi və atam kölgəyə çəkildi.

[Səhihdir]

558-ci fəsil.

**Paltarın içində arxası üstə yerə oturub,
dizləri dikəldərək yana ayırmaq**

۱۱۷۵ – عن أبي سعيد الخدري قال نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن لبستين وبيعيتين نهى عن الملامسة والمناذبة في البيع الملامسة يمس الرجل ثوبه والمناذبة ينبذ الآخر إليه ثوبه ويكون ذلك بيعهما عن غير نظر واللبستان اشتمال الصماء والصماء أن يجعل طرف ثوبه على إحدى عاتقيه فيبدو أحد شقيه ليس عليه شيء واللبسة الأخرى احتبأؤه بثوبه وهو جالس ليس على فرجه منه شيء"

(1175) – Əbu Səid əl-Xudri رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ iki geyimi və iki alış-verişi qadağan etdi: alış-verişdə mülaməsəni və münabəzəni qadağan etdi. Mülaməsə, adamın malın içinə baxmadan üstündən ona əl toxundurması və yoxlamasıdır. Münabəzə isə, birisinin malın üstünə paltar atması və o mala baxmadan ona sahib olmasıdır. Bu şəkildə alış-verişlər (mala) baxmadan olur. (Qadağan edilmiş) geyimlərdən biri yarımçıq bürünməkdir ki, bu da paltarın ətəyi ilə bir çiyi örtüb, digər tərəfi açıq saxlamaqdır. Digər (qadağan edilmiş) geyim isə, oturduğu vəziyyətdə dizləri bükmək, paltarla onları bir-birinə bağlamaq və ayıb yerlərinin üstünü örtməməkdir.

[Səhihdir]

559-cu fəsil. Özünə yastıq verilmiş kimsə

۱۱۷۶ – عن أبي قلابة قال أخبرني أبو المليح قال دخلت مع أبيك زيد علي عبد الله بن عمرو فحدثنا أن النبي صلى الله عليه وسلم ذكر له صومي فدخل علي فألقيت له وسادة من آدم حشوها ليف فجلس على الأرض وصارت الوسادة بيني وبينه فقال لي أما يكفيك من كل شهر ثلاثة أيام قال قلت يا رسول الله قال خمساً قلت يا رسول الله قال سبعة قلت يا رسول الله قال تسعة قلت يا رسول الله قال إحدى عشرة قلت يا رسول الله قال لا صوم فوق صوم داود شطر الدهر صيام يوم وإفطار يوم"

(1176) – Əbu Qilabə rəvayət edir ki, Əbul Məlih dedi: "Mən sənin atan Zeydlə birgə Abdullah ibn Amrın رضي الله عنه yanına daxil olduq. O bizə rəvayət etdi ki, mənim (davamlı) oruc tutmağım barədə Peyğəmbərə ﷺ xəbər verdilər. O mənim yanıma gəldi. Mən ona (üstündə oturmaq üçün) içinə xurma lifi doldurulmuş dəridən bir yastıq verdim. O isə yerə oturdu. Yastıq mənimlə onun arasında qaldı. Sonra Peyğəmbər ﷺ mənə buyurdu: "Məgər sənə hər ayın üç gününü oruc tutmaq bəs eləmirmi?" Dedim: "Ya Rəsulallah! (Bəs eləmir)". O dedi: "Beş gün (bəs eləmirmi)?". Dedim: "Ya Rəsulallah! (Bəs eləmir)". O dedi: "Yeddi gün (bəs eləmirmi)?". Dedim: "Ya Rəsulallah! (Bəs eləmir)". O dedi: "Doqquz gün (bəs eləmirmi)?". Dedim: "Ya Rəsulallah! (Bəs eləmir)". O dedi: "On bir gün (bəs eləmirmi)?". Dedim: "Ya Rəsulallah! (Bəs eləmir)". O dedi: "Davudun orucundan artıq oruc tutmaq olmaz. O ilin yarısını, günəşırı olmaqla oruc tutardı".

[Səhihdir]

۱۱۷۷ – عن عبد الله بن بسر أن النبي صلى الله عليه وسلم مر على أبيه فألقى له قطيفة فجلس عليها"

(1177) – Abdullah ibn Busr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ atamın yanından keçdikdə atam məxmər döşəkçəni onun altına atdı və o, (bu) döşəkçənin üstünə oturdu.

[İsnadı səhihdir]

560-cı fəsil. Qurfusa¹

۱۱۷۸ – عن قيلة قالت رأيت النبي صلى الله عليه وسلم قاعدا القرفصاء فلما رأيت النبي صلى الله عليه وسلم المتخشف في الجلسة أرعدت من الفرق"

(1178) – Qeylə عليه السلام deyir ki, mən Peyğəmbəri ﷺ dizlərini qucaqlayıb oturan gördüm. Peyğəmbərin ﷺ belə oturub qorxu içində olduğu üçün mən də qorxudan titrədim".

[Həsəndir]

561-ci fəsil. Bardaş qurmaq²

۱۱۷۹ – عن حنظلة بن حذيم قال أتيت النبي صلى الله عليه وسلم فرأيت جالسا متربعا"

(1179) – Hənzələ ibn Hizyəm رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldikdə, onu bardaş qurub oturan gördüm".

[Səhih li-ğeyrihi]

۱۱۸۰ – حدثني أبو رزيق أنه رأى علي بن عبد الله بن عباس جالسا متربعا واضعا إحدى رجليه على الأخرى اليمنى على اليسرى"

(1180) – Ruzeyq deyir ki, mən Əli ibn Abdullah ibn Abbası bardaş qurub oturan, sağ ayağını sol ayağının üzərinə qoyan gördüm.

[İsnadı zəifdir]

۱۱۸۱ – عن عمران بن مسلم قال رأيت أنس بن مالك يجلس هكذا متربعا ويضع إحدى قدميه على الأخرى"

(1181) – İmran ibn Muslim rəvayət edir ki, mən Ənəs ibn Maliki رحمته الله bardaş qurub oturan – bir ayağını digər ayağının üstünə qoyan gördüm.

[İsnadı səhihdir]

¹ Dizləri qucaqlayıb yerdə oturmaq.

² Dizlərini qatlayıb baldırlarını bir-birinə keçirərək oturmaq.

562-ci fəsil. İhtibə¹

۱۱۸۲ – عن سليم بن جابر الهجيمي قال أتيت النبي صلى الله عليه وسلم وهو محتب في بردة وإن هدايبها لعلّي قدميه فقلت يا رسول الله أوصني قال عليك باتقاء الله ولا تحقرن من المعروف شيئا ولو أن تغفر للمستسقي من دلوك في إنائه أو تكلم أخاك ووجهك منبسط وإياك وإسبال الإزار فإنها من المخيلة ولا يحبها الله وإن امرؤ عيرك بشيء يعلمه منك فلا تعيره بشيء تعلمه منه دعه يكون وبالله عليه وأجره لك ولا تسبن شيئا قال فما سببت بعد دابة ولا إنسانا"

(1182) – Suleym ibn Cabir əl-Huceymi رحمته الله rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldim. O, bir paltarın içində dizlərini qatlayıb baldırlarını bir-birinə keçirərək oturmuşdu. Paltarın ətəyi onun ayaqlarının üstündə idi. Mən dedim: "Ey Allahın elçisi! Mənə nəsihət et!" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allahdan qorx; yaxşı işləri heç vaxt dəyərsiz hesab etmə, hətta su istəyən kimsənin qabına öz qabından su töksən belə və yaxud gülərlü halda qardaşınla söhbət etsən belə. Paltarının ətəyini (topuqdan aşağı) uzatmaqdan çəkin. Çünki bu, təkəbbürlükdəndir və Allah bunu sevmir. Əgər bir adam səndə olan nöqsanı bilib sənə eyib tutarsa, sən onda olan nöqsanı bildiyin halda ona eyib tutma. Burax onu, qoy günahı öz boynuna olsun, savab isə sənə qalsın. Onu söymə". Mən o vaxtdan bəri nə bir heyvanı, nə də bir insanı söymədim.

[Səhih li-ğeyrihi]

۱۱۸۳ – عن أبي هريرة قال ما رأيت حسنا قط إلا فاضت عيناى دموعا وذلك أن النبي صلى الله عليه وسلم خرج يوما فوجدني في المسجد فأخذ بيدي فانطلقت معه فما كلمني حتى جئنا سوق بني قينقاع فطاف فيه ونظر ثم انصرف وأنا معه حتى جئنا المسجد فجلس فاحتبى ثم قال أين لكاع ادع لي لكاع فجاء حسن يشد فوقه في حجره ثم أدخل يده في لحيته ثم جعل النبي صلى الله عليه وسلم يفتح فاه فيدخل فاه في فيه ثم قال اللهم إني أحبه فأحبيه وأحب من يحبه"

(1183) – Əbu Hureyra رحمته الله deyir ki, mən nə zaman Həsəni رحمته الله görərdimsə, gözlərim yaşla dolardı. Ona görə ki, bir gün Peyğəmbər ﷺ

¹ Arxası üstə yerə oturub dizləri dikərək yana ayırmaq.

məscidə gəlib əlimdən tutdu və mən onunla getdim. Biz bənu Qaynuqa qəbiləsinin bazarına çatanadək o mənə bir söz söyləmədi. Bazarı gəzib (ətrafa) nəzər saldı. Sonra mənimlə birgə geri döndü. Nəhayət gəlib məscidə girdik. O, dizlərini qatlayıb baldırlarını bir-birinə keçirərək yerə oturdu və: “Uşaq haradadır? Uşağı yanıma gətir?” – dedi. Həsən qaça-qaça gəlib Peyğəmbərin ﷺ qucağına atıldı. Sonra əlini onun saqqalına saldı. Sonra Peyğəmbər ﷺ onun ağzını açıb öz ağzını onun ağzına vurmağa başladı. Sonra dedi: “Allahım! Mən onu sevirəm, Sən də onu sev və onu sevən kimsəni də sev!”

[Həsəndir]

563-cü fəsil. Dizləri üstə çökən kimsə

١١٨٤ – حدثنا أنس بن مالك أن النبي صلى الله عليه وسلم صلى صلى بهم الظهر فلما سلم قام على المنبر فذكر الساعة وذكر أن فيها أمورا عظاما ثم قال من أحب أن يسأل عن شيء فليسأل عنه فوالله لا تسألوني عن شيء إلا أخبرتكم ما دمت في مقامي هذا قال أنس فأكثر الناس البكاء حين سمعوا ذلك من رسول الله صلى الله عليه وسلم وأكثر رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يقول سلوا فبك عمر على ركبتيه وقال رضيينا بالله ربا وبالإسلام دينا وبمحمد رسولا فسكت رسول الله صلى الله عليه وسلم حين قال ذلك عمر ثم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أولى أما والذي نفس محمد بيده لقد عرضت علي الجنة والنار في عرض هذا الحائط وأنا أصلي فلم أر كاليوم في الخير والشر

(1184) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ onlara zöhr namazını qıldırdı. Salam verdikdən sonra minbərə qalxıb Qiyamət gününü və o gün baş verəcək dəhşətli işləri xatırladı. Sonra dedi: “Kim bir şey barəsində soruşmaq istəyirsə, qoy soruşsun. Allaha and olsun ki, nə haqda soruşsanız, dayandığım bu yerdə olduğum müddətdə sizə soruşduqlarınız barədə xəbər verəcəyəm”. İnsanlar Peyğəmbərdən ﷺ bu sözləri eşitdikdə hönkür-hönkür ağlamağa başladılar. Peyğəmbər ﷺ isə təkrar-təkrar: “İstəyin” – dedi. Ömər رضي الله عنه diz üstə yerə oturub dedi: “Biz Allahı rəbb, İslamı din və Muhəmmədi peyğəmbər olaraq qəbul edib razı qaldıq”. Ömər رضي الله عنه bu sözləri dedikdə Peyğəmbər ﷺ susdu. Sonra

Peyğəmbər ﷺ dedi: "(Münafıqlərin) vay halına! Muhəmmədin canı Əlində Olana and olsun ki, (bir az öncə) namaz qılarkən bu divarın üzündə mənə Cənnət və Cəhənnəm göstərildi. Xeyir və şərə aid bu gün gördüyümü (heç vaxt) görməmişdim".

[Həsən səhihdir]

564-cü fəsil. Arxası üstə uzanmaq

۱۱۸۵ – عن عباد بن تميم عن عمه هو عبد الله بن زيد بن عاصم المازني قال رأيتُه قلت لأبن عيينة النبي صلى الله عليه وسلم قال نعم مستلقيا واضعا إحدى رجليه على الأخرى

(1185) – Abbad ibn Təminin əmisi ibn Uyeynəyə dedi: "Mən Peyğəmbəri ﷺ arxası üstə uzanmış və bir ayağını digərinin üstünə qoymuş gördüm".

[Səhihdir]

۱۱۸۶ – عن أم بكر بنت المسور عن أبيها قال رأيت عبد الرحمن بن عوف مستلقيا رافعا إحدى رجليه على الأخرى

(1186) – Misvar rəvayət edir ki, mən Abdurrəhman ibn Aufu رحمته الله arxası üstə uzanmış və bir ayağını digərinin üstünə qaldırmış gördüm.

[İsnadı zəifdir]

565-ci fəsil. Üzüqoylu uzanmaq

۱۱۸۷ – عن بن طخفة الغفاري أن أباه أخبره أنه كان من أصحاب الصفة قال بينا أنا نائم في المسجد من آخر الليل أتاني آت وأنا نائم على بطني فحركني برجله فقال قم هذه ضجعة يبغضها الله فرفعت رأسي فإذا النبي صلى الله عليه وسلم قائم على رأسي

(1187) – Suffə¹ əhlindən olan Tixfə əl-Gifari رحمته الله deyir ki, mən gecənin axır vaxtında məsciddə üzüqoylu yatdığım zaman, bir

¹ Peyğəmbərin ﷺ yanına hicrət etmiş, ancaq ev-əşiyi olmadığından məsciddə yaşayan mühacirlər.

nəfər gəlib ayağı ilə məni silkələyib dedi: “Qalx! Bu elə bir uzanmaqdır ki, Allah ona nifrət edər”. Mən başımı qaldıranda Peyğəmbəri ﷺ başımın üstündə dayanan gördüm.

[Səhihdir]

۱۱۸۸ – عن أبي أمامة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم مر برجل في المسجد منبطحا لوجهه فضربه برجله وقال قم نومة جهنمية

(1188) – Əbu Umamə رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ məs-ciddə üzüqoylu uzanmış bir kişinin yanından keçdikdə ayağı ilə onu vurub dedi: “Qalx! (Bu) Cəhənnəm yatışıdır”.

[İsnadı zəifdir]

566-cı fəsil.

Adam ancaq sağ əllə almalı və (sağ əllə) verməlidir

۱۱۸۹ – عن سالم عن أبيه قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا يأكل أحدكم بشماله ولا يشرب بشماله فإن الشيطان يأكل بشماله ويشرب بشماله قال كان نافع يزيد فيها ولا يأخذ بها ولا يعطي بها

(1189) – Salim atasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə dedi: “Sizdən heç biriniz sol əli ilə yəməsin, sol əli ilə içməsin. Çünki şey-tan sol əli ilə yeyər, sol əli ilə içər”. Nafi əlavə edib demişdir: “Sol əli ilə alar, sol əli ilə verər”.

[Səhihdir]

567-ci fəsil.

Adam oturduqda ayaqqabılarını hara qoymalıdır?

۱۱۹۰ – عن ابن عباس قال من السنة إذا جلس الرجل أن يخلع نعليه فيضعهما إلى جنبه

(1190) – İbn Abbas demişdir: “Adam oturduğu zaman ayaqqabılarını soyunub yanına qoyması sünnədənəndir”.

[İsnadı zəifdir]

568-ci fəsil. Şeytan ağac parçasını, yaxud buna bənzər bir şeyi gətirib çarpayının üstünə atar

١١٩١- عن أبي أمامة يقول إن الشيطان يأتي إلى فراش أحدكم بعد ما يفرشه أهله ويهيئونه فيلقي عليه العود والحجر أو الشيء ليغضبه على أهله فإذا وجد ذلك فلا يغضب على أهله قال لأنه من عمل الشيطان

(1191) – Əbu Umamə رضي الله عنه demişdir: “Sizdən birinizin yatağını yoldaşı açdıqdan sonra şeytan yatağa yaxınlaşıb onun üzərinə ağac, daş və ya bir şey atır ki, onu həyat yoldaşına qarşı qəzəbləndirsin. Biriniz onu (yatağında) görsə, qoy həyat yoldaşına açıqlanmasın. Çünki bu, şeytan əməlindəndir”.

[İsnadı həsəndir]

569-cu fəsil.

Örtüyü olmayan bir dam üstə yatan kimsə

١١٩٢- عن عبد الرحمن بن علي عن أبيه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من بات على ظهر بيت ليس عليه حجاب فقد برئت منه الذمة

(1192) – Əli رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Hər kəs örtüyü olmayan bir dam üstə yatsa, ona görə heç kəs sorğu-sual olunmaz. (Çünki o, özü-özünü təhlükəyə atır)”.

[Səhihdir]

١١٩٣- عن علي بن عمار قال جاء أبو أيوب الأنصاري فصعدت به على سطح أجلس فنزل وقال كدت أن أبيت الليلة ولا نمة لي

(1193) – Əli ibn Ammara رضي الله عنه rəvayət edir ki, Əbu Əyyub əl-Ənsəri gəldi və mən onunla bərabər məhəccəri¹ olmayan dama qalxdım. Sonra oradan düşüb dedi: “Az qala orada gecələyəcəkdim və mənə heç kəs qorumayacaqdı”.

[İsnadı zəifdir]

¹ Eyvanın, pilləkənin, körpünün kənarına çəkilən şəkəkə.

۱۱۹۴ – عن رجل من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من بات على إنجار فوقع منه فمات برئت منه الذمة ومن ركب البحر حين يرتج يعني يغتلم فهلك برئت منه الذمة

(1194) – Səhabələrdən biri rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim ətrafına çəpər çəkilməmiş damın üstündə yatar, sonra da oradan yerə düşüb ölərsə, ona görə heç kəs cavabdeh olmaz və kim fırıncıdan dənizə çıxıb orada ölsə, ona görə də heç kəs cavabdeh olmaz".

[Həsəndir]

570-ci fəsil. Adam oturduğu zaman ayaqlarını (quyuya) sallaya bilərmi?

۱۱۹۵ – عن أبي موسى الأشعري أخبره أن النبي صلى الله عليه وسلم كان في حائط على قف البئر مدليا رجله في البئر

(1195) – Əbu Musa əl-Əşəri رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ su quyusunun başında oturub ayaqlarını quyuya sallamışdı.

[Həsən səhihdir]

571-ci fəsil.

Adam iş dalınca evdən çıxdıqda nə deməlidir

۱۱۹۶ – حدثني مسلم بن أبي مريم أن عمر كان إذا خرج من بيته قال اللهم سلمني وسلم مني

(1196) – Muslim ibn Əbu Məryəm rəvayət edir ki, ibn Ömər رحمته الله evindən bayıra çıxdıqda deyərdi: "Allahım! Məni salamat et və məndən də (əlimdən başqalarını) salamat et!"

[İsnadı zəifdir]

۱۱۹۷ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه كان إذا خرج من بيته قال بسم الله التكلان على الله لا حول ولا قوة إلا بالله

(1197) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ evindən bayıra çıxdıqda deyərdi: “Bismilləh! Təvəkkül Allahadır. Qüdrət və qüvvət ancaq Allaha aiddir”.

[İsnadı zəifdir]

572-ci fəsil. Adam öz dostlarının önündə ayaqlarını qabağa uzada bilərmə və ya onların qabağında dirsəklənə bilərmə?

۱۱۹۸ – حدثنا شهاب بن عباد العصري أن بعض وفد عبد القيس سمعه يذكر قال لما بدأنا في وفادتنا إلى النبي صلى الله عليه وسلم سرنا حتى إذا شارفنا القوم تلقانا رجل يوضع على قعود له فسلم فرددنا عليه ثم وقف فقال ممن القوم قلنا وقد عبد القيس قال مرحبا بكم وأهلا بإياكم طلبت جئت لأبشركم قال النبي صلى الله عليه وسلم بالأمس لنا إنه نظر إلى المشرق فقال ليأتين غدا من هذا الوجه يعني المشرق خير وفد العرب فبیت أروغ حتى أصبحت فشددت على راحلتي فامعنت في المسير حتى ارتفع النهار وهممت بالرجوع ثم رفعت رءوس رواحلكم ثم ثنى راحلته بزماتها راجعا يوضع عوده على بئنه حتى انتهى إلى النبي صلى الله عليه وسلم وأصحابه حوله من المهاجرين والأنصار فقال بأبي وأمي جئت أبشرك بوفد عبد القيس فقال أنى لك بهم يا عمر قال هم أولاء على أثري قد أظلو فذكر ذلك فقال بشرك الله بخير وتهياً القوم في مقاعدهم وكان النبي صلى الله عليه وسلم قاعدا فألقى ذيل رداءه تحت يده فاتكأ عليه وبسط رجليه فقدم الوفد ففرح بهم المهاجرون والأنصار فلما رأوا النبي صلى الله عليه وسلم وأصحابه أمرحوا ركابهم فرحا بهم وأقبلوا سراعا فأوسع القوم والنبي صلى الله عليه وسلم متكئ على حاله فتخلف الأشج وهو منذر بن عائذ بن منذر بن الحارث بن النعمان بن زياد بن عسر فجمع ركابهم ثم أناخها وحط أحمالها وجمع متاعها ثم أخرج عبية له وألقى عنه ثياب السفر ولبس حلة ثم أقبل يمشي مترسلا فقال النبي صلى الله عليه وسلم من سيدكم وزعيمكم وصاحب أمركم فأشاروا بأجمعهم إليه وقال بن سادتك هذا قالوا كان أبؤه سادتنا في الجاهلية وهو قائدنا إلى الإسلام فلما انتهى الأشج أراد أن يقعد من ناحية استوى النبي صلى الله عليه وسلم قاعدا قال ههنا يا أشج وكان أول يوم سمى الأشج ذلك اليوم أصابته حمارة بحافرها وهو فطيم فكان في وجهه مثل القمر فأقعده إلى جنبه وألفظه وعرف فضله عليهم فأقبل القوم على النبي صلى الله عليه وسلم يسألونه ويخبرهم حتى كان بعقب الحديث قال هل معكم من أزودتكم شيء قالوا نعم فقاموا سراعا كل رجل منهم إلى ثقله فجاءوا بصير التمر في أكفهم فوضعت على نطع بين يديه وبين يديه جريدة دون الذراعين وفوق الذراع فكان يختصر بها فلما يفارقها فأومأ بها إلى صبرة من ذلك

التمر فقال تسمون هذا التعضوض قالوا نعم قال وتسمون هذا الصرفان قالوا نعم وتسمون هذا البرنى قالوا نعم قال هو خير تمركم وأنفعه لكم وقال بعض شيوخ الحي وأعظمه بركة وإنما كانت عندنا خصبة نعلفها إبلنا وحميرنا فلما رجعنا من وفادتنا تلك عظمت رغبتنا فيها وفلسناها حتى تحولت ثمارنا منها ورأينا البركة فيها"

(1198) – Şihab ibn Abbad əl-Asari رəvayət edir ki, o, Abdulqeyis qəbiləsinin heyətindən olan birisinin belə dediyini eşitmişdir: "Biz bir dəstə hazırlayıb Peyğəmbərin ﷺ yanına getdik. Nəhayət onun hüzuruna çatmağa az qalmış qarşımıza bir kişi çıxıb bizə yanında oturmağı işarə etdi. O bizə salam verdi, biz də onun salamını aldığımız. Sonra ayağa qalxıb dedi: "Siz hansı qəbilədənsiniz?" Biz: "Abdulqeyis qəbiləsindənik" – deyə cavab verdik. O dedi: "Xoş gəlmişsiniz! Elə mən də sizi axtarırdım. Mən gəlmişəm ki, sizə müjdə verim. Dünən Peyğəmbər ﷺ günçıxan tərəfə baxıb bizə dedi: "Sabah bu tərəfdən, yəni günçıxan tərəfdən ərəblərin ən xeyirli heyəti gələcəkdir. Mən ümidlə gecələdim. Nəhayət səhər oyanıb, heyvanımı bağlayıb səfərə hazırladım. Günorta olana qədər getməyə başladım. (Sonra) geri dönmək qərarına gəldim. Heyvanlarınızın başları yuxarı qalxdı.

Adam, əvvəldə olduğu kimi, geri dönməyə tələsərək heyvanının noxtasından tutub çəkdi. Nəhayət Peyğəmbərin ﷺ yanına çatdı. Mühacirlərdən və ənsardan olan əşhabələri onun yanında idi. Kişi dedi: "Atam-anam sənə fəda olsun! Abdulqeyis qəbiləsinin heyətilə sənə müjdə gətirmişəm". Peyğəmbər ﷺ dedi: "Ey Ömər! Bunlar sənə haradan (nə zaman gəldi)?" Ömər رəvayət edir ki, dedi: "Bunlar, bu arxamdakılardır, artıq yaxınlaşmışlar". O bunu beləcə anlatdı. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Allah səni xeyirlə müşdələsin!" (Peyğəmbərin ﷺ ətrafındakı) camaat oturduqları yerdə hazırlaşmağa başladı. Peyğəmbər ﷺ oturmuşdu. O, paltarının ətəyini qolunun altına qoyub onun üstünə dirsəkləndi və ayaqlarını uzatdı. Sonra (Abdulqeyis qəbiləsindən olan) heyət gəldi. Mühacirlər və ənsar (onların gəlişinə) sevindi. Onlar Peyğəmbəri ﷺ və onun əşhabələrini gördükdə sevinclərindən heyvanlarının başını buraxıb tələsik (onların yanına) gəldilər. Camaat onlara yer verdi. Peyğəmbər ﷺ

əvvəlki kimi dirsəklənmişdi. (Heyətin başçısı) Əşəc geridə qalmışdı. (Onun adı) Munzir bin Aiz bin Munzir bin Haris bin Nomən bin Ziyad bin Asrdır. O, (yoldaşlarının) heyvanlarını bir yerə toplayıb onları yerə çökdürdü, yüklərini endirdi və mallarını bir yerə yığdı. Sonra öz boxçasını çıxardı və əynindəki çöl paltarını çıxarıb (əvəzinə) gözəl bir libas geydi. Sonra dönüb aramla gəlməyə başladı. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Sizin böyüyünüz, başçınız və ixtiyar sahibiniz kimdir?” Hamısı onu (Əşəci) göstərdi. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Böyüklərinizin oğlu budurmu?” Onlar dedilər: “Bunun ata-babaları cahiliyyətdə bizim böyüklerimiz idi”. O, İslam dininə aparan başçımızdır. Əşəc ora gəlib çatdıqda bir tərəfdə oturmaq istədi. Peyğəmbər ﷺ qalxıb oturdu və dedi: “Burada (otur), ey Əşəc!” Bu, birinci gün idi ki, həmin gün onu Əşəc deyər çağırıdılar. Onu süddən kəsilmiş bir xotuq ayağı ilə onu vurmuş və üzündə aya bənzər iz almışdı. Peyğəmbər ﷺ onu yanına oturtdu, ona iltifat göstərdi və onun fəzilətini əshabələrə bildirdi. Camaat Peyğəmbərə ﷺ üz tutub ona sual verməyə başladılar. O da onlara xəbər verirdi. Nəhayət sözün ardı gəldikdə Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Yanınızda azuqəniz varmı?” Onlar: “Bəli!” – deyib tez ayağa qalxdılar. Hər kişi öz boxçasının yanına gəlib bir ətək xurma götürdü və gətirib onu Peyğəmbərin ﷺ önünə qoydu. Peyğəmbərin ﷺ önündə iki dirsəkdən qısa bir dirsəkdən uzun xurma çubuğu var idi. Peyğəmbər ﷺ ona söykənir və çox nadir hallarda onu əlindən yerə qoyardı. Peyğəmbər ﷺ bu çubuqla xurma topasına işarə edib buyurdu: “Buna Tə'dud deyirsiniz?” Onlar: “Bəli!” – dedilər. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Buna Sərəfan deyirsiniz?” Onlar: “Bəli!” – dedilər. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Buna Bərna¹ deyirsiniz?” Onlar: “Bəli!” – dedilər. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Bu, xurmanın ən xeyirlisi və sizin üçün ən faydalısıdır”. Kəndin ağsaqqallarından biri: “Bərəkət baxımından ən böyüyüdür” – dedi.

¹ Tə'dud, Sərəfan və Bərna xurma növləridir.

Doğrusu, bizdə adi xurma da var idi ki, biz onu dəvələrimizə və ulaqlarımıza yedirdirdik. Bu səfərdən qayıtdıqdan sonra isə həmin xurmaya rəğbətimiz oyandı və bu xurmadan əkdik. Belə ki, meyvələrimiz onda oldu və bunun bərəkətini gördük.

[İsnadı zəifdir]

573-cü fəsil. Adam səhərə çıxdıqda nə deməlidir

۱۱۹۹ – عن أبي هريرة قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا أصبح قال اللهم بك أصبحنا وبك أمسينا وبك نحيا وبك نموت وإليك النشور وإذا أمسى قال اللهم بك أمسينا وبك أصبحنا وبك نحيا وبك نموت وإليك المصير

(1199) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səhər-lər: “Allahım! Sənin sayəndə səhərə çıxdıq, Sənin sayəndə axşama çıxdıq, Sənin sayəndə yaşayırıq, Sənin sayəndə ölürük! Qayıdış Sə-nədir!”– deyər, axşamlar isə: “Allahım! Sənin sayəndə axşama çıxdıq, Sənin sayəndə səhərə çıxdıq, Sənin sayəndə yaşayırıq, Sənin sayəndə ölürük! Dönüş Sənədir!”– deyərdi.

[Səhihdir]

۱۲۰۰ – عن ابن عمر يقول لم يكن رسول الله صلى الله عليه وسلم يدع هؤلاء الكلمات إذا أصبح وإذا أمسى اللهم إني أسألك العافية في الدنيا والآخرة اللهم إني أسألك العفو والعافية في ديني ودنياي وأهلي ومالي اللهم استر عوراتي وآمن روعاتي اللهم احفظني من بين يدي ومن خلفي وعن يميني وعن شمالي ومن فوقي وأعوذ بعظمتك من أن أغتال من تحتي

(1200) – İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səhər və ax-şam bu kəlmələri deməyi tərk etməzdi: “Allahım! Dünyada və Axi-rətdə Səndən bağışlanma və salamatlıq diləyirəm! Allahım! Dinim, dünyam, ailəm və malım üçün Səndən bağışlanma və salamatlıq diləyirəm! Allahım! Eyiblərimi ört və qorxuduqlarımdan məni xatircəm et! Allahım! Məni önümdən, arxamdan, sağımdan, solum-dan və başımın üstündən qoru. Ayağımın altının qazılmasından Sənin əzəmətinə sığınıram!”

[Səhihdir]

١٢٠١- عن أنس بن مالك قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قال حين يصبح اللهم إنا أصبحنا نشهدك ونشهد حملة عرشك و ملائكتك و جميع خلقك أنك أنت الله لا إله إلا أنت وحدك لا شريك وأن محمدا عبدك ورسولك إلا أعتق الله ربه في ذلك اليوم ومن قالها مرتين أعتق الله نصفه من النار ومن قالها أربع مرات أعتقه الله من النار في ذلك اليوم"

(1201) – Ənəs ibn Malik رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim səhərlər: "Allahım! Sənin Özündən başqa məbud olmayan, Tək və şəriksiz Allah olduğuna, Muhəmmədin Sənin qulun və rəsulun olduğuna Səni, Ərşini daşıyanları, mələklərini və bütün yaratdıqlarını şahid tutaraq səhərə çıxdım!"– desə, həmin gün Allah onun dördə bir hissəsini (Oddan) azad edər. Kim bunu iki dəfə desə, Allah onun yarı hissəsini Oddan azad edər. Kim bunu dörd dəfə desə, Allah həmin gün onu bütövlükdə Oddan azad edər".

[Zəifdir]

574-cü fəsil. Adam axşama çıxdıqda nə deməlidir

١٢٠٢- عن أبي هريرة يقول قال أبو بكر يا رسول الله علمني شيئا أقوله إذا أصبحت وأمسيت قال قل اللهم عالم الغيب والشهادة فاطر السماوات والأرض رب كل شيء وملكه أشهد أن لا إله إلا أنت أعوذ بك من شر نفسي ومن شر الشيطان وشركه قل إذا أصبحت وإذا أمسيت وإذا أخذت مضجعي"

(1202) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Əbu Bəkr رحمته الله dedi: "Ey Allahın elçisi! Mənə bir şey öyrət ki, onu səhər və axşam zikr edim". Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "De: "Göyləri və yeri yaradan, qeybdə və aşkarda olanı Bilən Allahım! Hər şeyin Rəbbi və Hökm-darı! Şahidlik edirəm ki, Səndən başqa məbud yoxdur. Nəfsimin şərinə, şeytanın şərinə və şirkindən Sənə sığınırım!" Bunu həm səhər, həm axşam, həm də yatağına girdikdə söylə".

[Səhihdir]

١٢٠٣- عن أبي هريرة مثله وقال رب كل شيء وملكه وقال شر الشيطان وشركه"

(1203) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Hər şeyin Rəbbi və Hökmdarı!” və “Şeytanın şərindən və şirkindən”

[Səhihdir]

١٢٠٤ – عن أبي راشد الحبراني أتيت عبد الله بن عمرو فقلت له حدثنا بما سمعت من رسول الله صلى الله عليه وسلم فألقى إلي صحيفة فقال هذا ما كتب لي النبي صلى الله عليه وسلم فنظرت فيها فإذا فيها إن أبا بكر الصديق رضي الله عنه سأل النبي صلى الله عليه وسلم قال يا رسول الله علمني ما أقول إذا أصبحت وإذا أمسيت فقال يا أبا بكر قل اللهم فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة رب كل شيء ومليكه أعوذ بك من شر نفسي وشر الشيطان وشركه وأن أقترف على نفسي سوءاً أو أجره إلى مسلم

(1204) – Əbu Raşid əl-Hubrani rəvayət edir ki, mən Abdullah ibn Amrın رضي الله عنه yanına gəlib dedim: “Mənə Peyğəmbərdən ﷺ eşitdiyini öyrət”. O mənə bir vərəq verib dedi: “Bu, Peyğəmbərin ﷺ mənə yazdırdığı duadır. Mən ona nəzər saldıqda gördüm ki, orada bu sözlər yazılıb: “Əbu Bəkr رضي الله عنه dedi: “Ey Allahın elçisi! Mənə bir şey öyrət ki, onu səhər və axşam zikr edirəm”. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Ey Əbu Bəkr! De ki: “Göyləri və yeri yaradan, qeybdə və aşkarda olanı Bilən Allahım! Hər şeyin Rəbbi və Hökmdarı! Nəfsimin şərindən, şeytanın şərindən və şirkindən, özümə pislik etməkdən, yaxud onu bir müsəlmana yetirməkdən Sənə sığdıraram!”

[Səhihdir]

575-ci fəsil.

Adam (gecə) yatağına uzandıqda nə deməlidir

١٢٠٥ – عن حذيفة قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا أراد أن ينام قال باسمك اللهم أموت وأحيا وإذا استيقظ من منامه قال الحمد لله الذي أحيانا بعد ما أماتنا وإليه النشور

(1205) – Huzeyfə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ yatmaq istədikdə: “Allahım! Sənin adınla ölür və dirilirəm!” – deyər, yuxudan

ayıldıqda isə: “Bizi öldürdükdən sonra dirildən Allaha həmd olsun. Qayıdış da Onadır” – deyərdi.

[Səhihdir]

١٢٠٦ – عن أنس قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا أوى إلى فراشه قال الحمد لله الذي أطعنا وسقانا وكفانا وأوانا كم ممن لا كافي له ولا مؤوي

(1206) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ yatağına uzandıqda deyərdi: “Bizi yedirdən, içirdən, qoruyan və bizə sığınacaq verən Allaha həmd olsun! Neçə-neçə şəxslər vardır ki, onların nə bir qoruyanı, nə də bir sığınacaq verəni var!”

[Səhihdir]

١٢٠٧ – عن جابر قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم لا ينام حتى يقرأ ألم تنزيل وتبارك الذي بيده الملك قال أبو الزبير فهما يفضلان كل سورة في القرآن بسبعين حسنة ومن قرأهما كتب له بهما سبعون حسنة ورفع بهما له سبعون درجة وحط بهما عنه سبعون خطيئة

(1207) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ

﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ﴾ و ﴿الْم ﴿١﴾ نَزِيلَ الْكِتَابِ﴾

“Mülk Əlində Olan (Allah) nə qədər xeyirxahdır...”¹ və “Əlif. Lam. Mim. Kitabın (Qur’anın) nazil edilməsində...”² surələrini oxumayınca yatmazdı.

Əbu Zubeyr deyir ki, bu iki surə Qur’andakı hər bir surədən yetmiş dəfə üstündür. Hər kəs bu iki surəni oxusa bunun sayəsində ona yetmiş savab yazılar, onun üçün yetmiş dərəcə yüksələr və onun yetmiş günahı silinər.

[Səhih li-ğeyrihi]

¹ əl-Mulk surəsi.

² əs-Səcdə surəsi.

١٢٠٨ – قال عبد الله النوم عند الذكر من الشيطان ان شئتم فجربوا إذا أخذ أحدكم مضجعه وأراد أن ينام فليذكر الله عز وجل"

(1208) – Abdullah ﷺ demişdir: "Zikr edərkən yuxulamaq şey-təndandır. İstəyirsinizsə, (bunu) təcrübədən keçirin. Sizdən biriniz yatağına girib yatmaq istəsə, qoy Allahı ﷻ zikr etsin".

[Səhihdir]

١٢٠٩ – عن جابر قال كان النبي صلى الله عليه وسلم لا ينام حتى يقرأ تبارك وألم تنزيل السجدة"

(1209) – Cabir ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ

﴿ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ ﴾ و ﴿ اَلَمْ تَزِلْ اَلْكَتَبِ ﴾

"Mülk Əlində Olan (Allah) nə qədər xeyirxahdır..."¹ və "Əlif. Lam. Mim. Kitabın (Qur'anın) nazil edilməsində..."² surələrini oxumayınca yatmazdı.

[Səhih li-ğeyrihi]

١٢١٠ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا أوى أحدكم إلى فراشه فليحل داخلة إزاره فلينفذ بها فراشه فإنه لا يدرى ما خلف في فراشه وليضطجع على شقه الأيمن وليقل باسمك وضعت جنبي فإن احتبست نفسي فإرحمها وإن أرسلتها فاحفظها بما تحفظ به الصالحين أو قال عبادك الصالحين"

(1210) – Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Sizdən biriniz yatağına uzandıqda, paltarının ətəyi ilə yatağını çırpıb təmizləsin. Çünki o, özündən sonra yatağına nəyin girdiyini bilmir. Sonra sağ tərəfi üstündə uzanıb desin: "(Ey Rəbbim!) Sənin adınla böyrümü yerə qoydum. Ruhumu tutub saxlasan, ona rəhm et! Onu buraxsan, əməlisalehləri (yaxud əməlisaleh qullarını) qoruduğun kimi onu da qoru!"

[Səhihdir]

¹ əl-Mulk surəsi.

² əs-Səcdə surəsi.

١٢١١- عن البراء بن عازب قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا أوى إلى فراشه نام على شقه الأيمن ثم قال اللهم وجهي إليك وأسلمت نفسي إليك وألجأت ظهري إليك رهبة ورغبة إليك لا منجا ولا ملجأ منك إلا إليك آمنت بكتابك الذي أنزلت ونبيك الذي أرسلت قال فمن قالهن في ليلة ثم مات مات على الفطرة"

(1211) – Bəra ibn Azib رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ yatağına girdikdə sağ tərəfi üstündə uzanıb deyərdi: "Allahım! Sənə ümid edərək və Səndən qorxaraq üzümü Sənə çevirdim, canımı Sənə təslim etdim, kürəyimi Sənə etibar etdim. Sığınacaq və Səndən (əzabından) xilas olmaq üçün nicat yeri yalnız Sənə yönəlməkdir. Sənin nazil etdiyin Kitaba və göndərdiyin Peyğəmbərə iman gətirdim!" Hər kəs axşam bunu desə, sonra da ölsə, fitrəti üzərində (müsəlman kimi) ölmüş sayılır".

[Səhihdir]

١٢١٢- عن أبي هريرة قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إذا أوى إلى فراشه اللهم رب السماوات والأرض ورب كل شيء فالق الحب والنوى منزل التوراة والإنجيل والقرآن أعوذ بك من كل ذي شر أنت أخذ بناصيته أنت الأول فليس قبلك شيء وأنت الآخر فليس بعدك شيء وأنت الظاهر فليس فوقك شيء وأنت الباطن فليس دونك شيء اقض عني الدين وأغنني من الفقر"

(1212) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ yatağına uzananda deyərdi: "Allahım! Yeddi qat səmanın Rəbbi və hər bir şeyin Rəbbi! Toxumu və çəyirdəyi cücərdib çatladan, Tövrəti, İncili və Fırqanı nazil edən! Kəkilindən tutduğun (idarə etdiyin) hər bir şeyin şərinədən Sənə sığınırım. Sən Əvvəlsən, Səndən əvvəl heç nə yoxdur. Sən Axırsan, Səndən sonra heç nə yoxdur. Sən Zahirsən, Səndən üstə heç nə yoxdur. Sən Batinsən, Səndən iç üzdə heç nə yoxdur! Borcumuzu ödə, bizi yoxsulluqdan qurtar!"

[Səhihdir]

576-cı fəsil. Yatarkən dua etməyin fəziləti

١٢١٣- عن البراء بن عازب قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا أوى إلى فراشه نام على شقه الأيمن ثم قال اللهم أسلمت نفسي إليك ووجهت بوجهي إليك

وفوضت أمري إليك وألجأت ظهري إليك رغبة ورهبة إليك لا منجا ولا ملجأ منك إلا إليك أمنت بكتابك الذي أنزلت ونبيك الذي أرسلت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قالهن ثم مات تحت ليلته مات على الفطرة"

(1213) – Bəra ibn Azib رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ yatağına girdikdə sağ tərəfi üstündə uzanıb deyərdi: "Allahım! Sənə ümid edərək və Səndən qorxaraq canımı Sənə təslim etdim, üzümü Sənə çevirdim, işimi Sənə həvalə etdim, kürəyimi Sənə etibar etdim. Sığınacaq və Səndən (əzabından) xilas olmaq üçün nicat yeri yalnız Sənə yönəlməkdir. Sənin nazil etdiyin Kitaba və göndərdiyin Peyğəmbərə iman gətirdim!" Peyğəmbər ﷺ dedi: "Hər kəs axşam bunu desə, sonra da ölsə, fitrəti üzərində (müsəlman kimi) ölmüş sayılır".

[Səhihdir]

١٢١٤- عن جابر قال إذا دخل الرجل بيته أو أوى إلى فراشه ابتدره ملك وشيطان فقال الملك اختم بخير وقال الشيطان اختم بشر فان حمد الله وذكره أطرده وبات يكلاه فإذا استيقظ ابتدره ملك وشيطان فقالا مثله فإن ذكر الله وقال الحمد لله الذي رد إلي نفسي بعد موتها ولم يمتهها في منامها الحمد لله الذي يمسه السماوات والأرض أن تزولا ولئن زالتا إن أمسكهما من أحد من بعده إنه كان حليما غفورا الحمد لله الذي يمسه السماء أن تقع على الأرض إلا بإذنه إلى رءوف رحيم فان مات مات شهيدا وإن قام فصلى صلى في فضائل"

(1214) – Cabir رضي الله عنه dedi: "İnsan evinə və ya yatağına girdiyi zaman bir mələk və bir şeytan tələsik ona tərəf gəlir. Mələk deyər: "(Gününü) xeyir ilə bitir!" Şeytan deyər: "(Gününü) şəər ilə bitir!" Əgər Allaha həmd edib onu yad etsə, şeytanı qovar və bütün gecəni mələk onu qoruyar. Yuxudan oyandıqda da bir mələk və bir şeytan tələsik ona tərəf gəlib həmin sözləri deyər. Əgər Allahı yad edib: "Canımı aldıqdan sonra özümə qaytaran, yuxuda ikən onu öldürməyən Allaha həmd olsun!, Həmd olsun Allaha! O Allah ki, "göyləri və yeri öz oxundan çıxmasınlar deyər, tutub saxlayır. Əgər öz oxundan çıxsalar, Ondan başqa onları heç kəs tutub saxlaya bilməz. Həqiqətən də O, Həlimdir, Bağışlayandır!"¹, Həmd

¹ Fatir, 41.

olsun Allaha! O Allah ki, “Onun izni olmadan yerə düşməsin deyə göyü tutub saxladığını görmürsənmi? Həqiqətən, Allah insanlara Şəfqətlidir, Mərhəmətlidir!”¹ – desə, sonra da ölsə şəhid kimi ölər və əgər bunu deyib namaz qılsa, fəzilətlər içində namaz qılmış olar”.

[İsnadı zəifdir]

577-ci fəsil. Adam əlini yanağının altına qoyar

١٢١٥ – عن البراء قال كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا أراد أن ينام وضع يده تحت خده الأيمن ويقول اللهم قني عذابك يوم تبعث عبادك

(1215) – Bəra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ yatmaq istədikdə əlini sağ yanağının altına qoyub deyirdi: “Allahım! Bəndələrini dirildəcəyin gün məni Öz əzabından qor!”

[Səhihdir]

(...) – Bəra رضي الله عنه buna bənzər başqa bir hədis də rəvayət etmişdir.

578-ci fəsil

١٢١٦ – عن عبد الله بن عمرو عن النبي صلى الله عليه وسلم قال خلتان لا يحصييهما رجل مسلم إلا دخل الجنة وهما يسير ومن يعمل بهما قليل قتل وما هما يا رسول الله قال يكبر أحدكم في دبر كل صلاة عشرا ويحمد عشرا ويسبح عشرا فذلك خمسون ومائة على اللسان وألف وخمسمائة في الميزان فرأيت النبي صلى الله عليه وسلم يعدهن بيده وإذا أوى إلى فراشه سبحه وحمده وكبره فتلك مائة على اللسان وألف في الميزان فأيكمل عمل في اليوم والليلة ألفين وخمسمائة سيئة قيل يا رسول الله كيف لا يحصييهما قال يأتي أحدكم الشيطان في صلاته فيذكره حاجة كذا وكذا فلا يذكره

(1216) – Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İki xislət vardır ki, onlara daim əməl edən müsəlman kimsə mütləq Cənnətə girər. Bu iki şey çox asan şeylərdir, lakin onlara əməl edən çox azdır”. Soruşdular: “Bu iki şey nədir, ya Rəsulallah?” O

¹ əl-Həcc, 65.

dedi: “Qoy sizlərdən hər biriniz hər namazın sonunda on dəfə Allahu Əkbər, on dəfə əlhəmdulilləh və on dəfə subhanəllah desin. Bu deyilənlər dildə yüz əllidir, tərəzidə isə min beş yüzdür”. – Mən Peyğəmbərin ﷺ bunları barmaqları ilə saydığını gördüm. “(İkinci xislət: Qoy sizlərdən hər biriniz) yatağına girdiyi zaman (otuz üç dəfə) subhanəllah, (otuz üç dəfə) əlhəmdulilləh və (otuz dörd dəfə) Allahu Əkbər desin. Bu deyilənlər dildə yüzdür, tərəzidə isə mindir. Elə isə sizlərdən hansı biriniz gecə-gündüz iki min beş yüz günah iş görür?” (Səhabələrdən biri) dedi: “Ey Allahın elçisi! Necə ola bilər ki, adam bunlara daim əməl etməsin?” O dedi: “Sizdən biriniz namaz qılarkən şeytan gəlib ona filan və filan işi xatırladar və o bunları zikr etməz”.

[Səhihdir]

579-cu fəsil. Yatağından qalxıb sonra (yatmaq üçün) yerinə qayıtdıqda onu çırpmaq

١٢١٧- عن أبي هريرة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم إذا أوى أحدكم إلى فراشه فليأخذ داخله إزاره فلينفذ بها فراشه وليسم الله فإنه لا يعلم ما خلفه بعده على فراشه فإذا أراد أن يضطجع فليضطجع على شقه الأيمن وليقل سبحانك ربي بك وضعت جنبي وبك أرفعه إن أمسكت نفسي فاغفر لها وإن أرسلتها فاحفظها بما تحفظ به عبادك الصالحين

(1217) – Əbu Hureyra رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim gecə yatağından qalxıb sonra ora qayıtsa, paltarının ətəyi ilə oranı üç dəfə çırpıb təmizləsin və “Bismilləh!”– desin. Çünki o, özündən sonra yatağa nəyin girdiyini bilmir. Uzanmaq istəsə, qoy sağ tərəfi üstündə uzanıb desin: “Ey Rəbbim! Sən pak və müqəddəssən. Sənin adınla böyrümü yerə qoydum, Sənin sayəndə də qaldıraram. Ruhumu tutub saxlasan, ona rəhm et! Onu buraxsan, əməlisaleh qullarını qoruduğun kimi onu da qoru!”

[Səhihdir]

580-ci fəsil. Adam gecə oyandıqda nə deməlidir

١٢١٨ – حدثني ربيعة بن كعب قال كنت أبيت عند باب النبي صلى الله عليه وسلم فأعطيه وضوءه قال فأسمعه الهوي من الليل يقول سمع الله لمن حمده وأسمعه الهوي من الليل يقول الحمد لله رب العالمين

(1218) – Rəbiyə ibn Kə'b رحمته الله deyir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ qapısının kandarında yatar, dəstəməz almaq üçün ona su gətirərdim. Gecənin bir aləmində Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşidirdim: "Allah Ona həmd edəni eşitdi!" Yenə gecənin bir aləmində onun belə dediyini eşidirdim: "Aləmlərin Rəbbinə həmd olsun!"

[Səhihdir]

581-ci fəsil. Əli yağlı olduğu halda yatan kimsə

١٢١٩ – عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من نام وببده غمر قبل أن يغسله فأصابه شيء فلا يلومن إلا نفسه

(1219) – İbn Abbas رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim əli yağlı ikən (əlini) yumamış yatsa və başına bir iş gəlsə, qoy özündən başqa heç kəsi qınamasın".

[Səhih li-ğeyrihi]

١٢٢٠ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من بات وببده غمر فأصابه شيء فلا يلومن إلا نفسه

(1220) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim əli yağlı olduğu halda yatsa və başına bir iş gəlsə, qoy özündən başqa heç kəsi qınamasın".

[Səhihdir]

582-ci fəsil. Lampanı söndürmək

١٢٢١ – عن جابر بن عبد الله أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال أغلقوا الأبواب وأوكنوا السقاء وأكفئوا الإناء وخمروا الإناء وأطفئوا المصباح فإن الشيطان لا يفتح غلقا ولا يحل وكاء ولا يكشف إناء وإن الفويسقة تضرم على الناس بيئهم

(1221) – Cabir ibn Abdullah رحمه الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qapıları kilidləyin, su tuluqlarının ağzını bağlayın, qabların ağzını bağlayın, qab-qacağın üstünü örtün və çıraqları söndürün. Çünki şeytan kilidli qapını, bağlı tuluğu və ağzı bağlı qabı açma bilməz. Həm də, siçan insanların evlərini yandıra bilər”.

[Səhihdir]

١٢٢٢- عن ابن عباس قال جاءت فأرة فأخذت حجر الفتيلة فذهبت الجارية تزجرها فقال النبي صلى الله عليه وسلم دعيها فجاءت بها فألقته على الخمرة التي كان قاعدا عليها فأحترق منها مثل موضع درهم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا نمتم فأطفئوا سرجمكم فان الشيطان يدل مثل هذه على مثل هذا فتحرقكم

(1222) – İbn Abbas رحمه الله rəvayət edir ki, bir siçan gəlib çırağın fitilini dartmağa başladı. Xidmətçi kənaz onu qovmaq istədikdə Peyğəmbər ﷺ dedi: “Burax onu”. Sonra siçan lampa fitilini gətirib Peyğəmbərin ﷺ oturduğu döşəkçənin üstünə atdı. Döşəkçədə bir dirhəm boyda yer yandı. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yatmaq istədikdə çıraqlarınızı söndürün, çünki şeytan bu cür siçanı belə bir iş görməyə yönəldir və o sizi yandırır”.

[Səhihdir]

١٢٢٣- عن أبي سعيد قال استيقظ النبي صلى الله عليه وسلم ذات ليلة فإذا فأرة قد أخذت الفتيلة فصعدت بها إلى السقف لتحرق عليهم البيت فلعنها النبي صلى الله عليه وسلم وأحل قتلها للمحرم

(1223) – Əbu Səid رحمه الله rəvayət edir ki, bir gecə Peyğəmbər ﷺ yuxudan oyanıb gördü ki, bir siçan çırağın fitilini götürüb dama qalxır ki, onların evini yandırsın. Peyğəmbər ﷺ ona lənət oxudu və ehramda olan adama onu öldürməyi halal buyurdu.

[Zəifdir]

583-cü fəsil. İnsanlar yatdıqları zaman evdə odu yana-yana saxlamamalıdırlar

١٢٢٤- عن سالم عن أبيه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا تتركوا النار في بيوتكم حين تنامون

(1224) – Salim atasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Evlərinizdə odu yana-yana qoyub yatmayın”.

[Səhihdir]

١٢٢٥- عن ابن عمر قال قال عمر رضي الله عنه إن النار عدو فاحذروها فكان بن عمر يتبع نيران أهله ويطفئها قبل أن يبيت

(1225) – İbn Ömər ر.ه.ع. rəvayət edir ki, Ömər ر.ه.ع. dedi: “Od bir düşməndir, ondan özünüzü qoruyun”. (Nafi deyir ki,) ibn Ömər ر.ه.ع. yatmamışdan əvvəl evdə olan odu söndürərdi.

[İsnadı səhihdir]

١٢٢٦- عن ابن عمر سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول لا تتركوا النار في بيوتكم فإنها عدو

(1226) – İbn Ömər ر.ه.ع. Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdi: “Evlərinizdə odu yana-yana qoymayın, çünki o, bir düşməndir”.

[Səhihdir]

١٢٢٧- عن أبي موسى قال احترق بالمدينة بيت على أهله من الليل فحدث بذلك النبي صلى الله عليه وسلم فقال ان (هذه) النار عدو لكم فإذا نمت فاطفئوها عنكم

(1227) – Əbu Musa ر.ه.ع. rəvayət edir ki, Mədinədə gecə vaxtı bir ev yandı. Bunu Peyğəmbərə ﷺ xəbər verdikdə o dedi: “Bu od sizə düşməndir. Odur ki, yatanda onu söndürün”.

[Səhihdir]

584-cü fəsil.

Yağış xoş əlamət saymaq

١٢٢٨- عن ابن عباس أنه كان إذا مطرت السماء يقول يا جارية أخرجي سرجي أخرجي ثيابي ويقول ونزلنا من السماء ماء مباركا

(1228) – Yağış yağdıqda ibn Abbas ر.ه.ع. belə deyərdi: “Ey kənz! Yəhərimi çıxart, paltarımı hazırla. (Uca Allah buyurur):

﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا﴾

"Biz göydən bərəkətli su endirdik"¹.

[İsnadı səhihdir]

585-ci fəsil. Evdə qamçı asmaq

۱۲۲۹ – عن ابن عباس أن النبي صلى الله عليه وسلم أمر بتعليق السوط في البيت

(1229) – İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ evdə qamçı asmağı əmr etdi.

[Səhihdir]

586-cı fəsil. Gecə vaxtı qapını kilidləmək

۱۲۳۰ – عن جابر بن عبد الله قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إياكم والسمر بعد هدوء الليل فإن أحدكم لا يدري ما يبث الله من خلقه غلقوا الأبواب وأوكنوا السقاء وأكفئوا الإناء وأطفئوا المصابيح

(1230) – Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Gecə sakitləşdikdən sonra səfərə çıxmaqdan vaz keçin. Çünki Allah yaratdıqlarından nəyi ətrafa yayacağını sizlərdən heç biriniz bilə bilməz. Qapıları kilidləyin, su tuluqlarının ağzını bağlayın, qab-qacağın üstünü örtün və çıraqları söndürün".

[Həsəndir]

587-ci fəsil. Gecənin zülmətində uşaqları bayıra buraxmamaq

۱۲۳۱ – عن جابر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال كفوا صبيانكم حتى تذهب فحمة أو فورة العشاء تهب الشياطين

¹ Qaf, 9.

(1231) – Cabir رحمته rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Gecənin zülməti, yaxud şiddəti keçincəyə qədər uşaqlarınızı (evdən bayıra) buraxmayın. Bu elə bir vaxtdır ki, (bu vaxt) şeytanlar (hər tərəfə) yayılırlar”.

[Səhihdir]

588-ci fəsil. Heyvanları vuruşdurmaq

١٢٣٢ – عن مجاهد عن بن عمر أنه كره أن يحرش بين البهائم

(1232) – Mücahid rəvayət edir ki, ibn Ömər رحمته heyvanları vuruşdurmağı yaxşı iş saymazdı.

[Həsən li-ğeyrihi]

589-cu fəsil. İtin hürməsi və eşşəyin anqırmağı

١٢٣٣ – عن جابر بن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أفلوا الخروج بعد هدوء فإن لله دواب يبتهن فمن سمع نباح الكلب أو نهاق حمار فليستعذ بالله من الشيطان الرجيم فإنهم يرون ما لا ترون

(1233) – Cabir ibn Abdullah رحمته rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Gecə sakitləşdikdən sonra yola çıxmağı azaldın. Çünki Allahın yaratdıqları vardır ki, onları (bu vaxt) ətrafa yayır. Hər kəs itin hürməyini, yaxud eşşəyin anqırmağını eşitsə, qoy məlun şeytandan Allaha sığınsın. Çünki onlar sizin görmədiklərinizi görürlər”.

[Səhih li-ğeyrihi]

١٢٣٤ – عن جابر بن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا سمعتم نباح الكلاب أو نهاق الحمير من الليل فتعوزوا بالله فإنهم يرون ما لا ترون وأجفوا الأبواب واذكروا اسم الله عليها فإن الشيطان لا يفتح باباً أجيف وذكر اسم الله عليه وغطوا الجرار و أوكئوا القرب وأكفئوا الآنية

(1234) – Cabir ibn Abdullah رحمته rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əgər gecə vaxtı itlərin hürməyini, yaxud eşşəklərin anqırmağını eşitsəniz, Allaha sığının. Çünki onlar sizin görmədiklərinizi

görürlər. Qapıları bağlayın və bağlayarkən Allahın adını zikr edin. Çünki şeytan kilidlənmiş və kilidlənərkən Allahın adı zikr edilmiş qapını açə bilməz. Bardaqların qapağını, tuluqların ağzını bağlayın və qabların ağzını örtün”.

[Səhihdir]

۱۲۳۵ – عن جابر أنه سمع من رسول الله يقول أقلوا الخروج بعد هدوء فإن الله خلقا يبيتهم فإذا سمعتم نباح الكلاب أو نهاق الحمير فاستعيذوا بالله من الشيطان

(1235) – Cabir رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Gecə sakitləşdikdən sonra yola çıxmağı azaldın. Çünki (Allahın) elə yaratdıqları vardır ki, onları (bu vaxt) ətrafa yayır. Əgər itlərin hürməyini, yaxud eşşəklərin anqırtısını eşitsəniz, şeytandan Allaha sığının”.

[Səhihdir]

590-cı fəsil.

Xoruzlar banladığı zaman (nə etmək lazımdır)

۱۲۳۶ – عن أبي هريرة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا سمعتم صياح الديكة من الليل فإنها رأَتْ ملكاً فسلوا الله من فضله وإذا سمعتم نهاق الحمير من الليل فإنها رأَتْ شيطاناً فتعوذوا بالله من الشيطان

(1236) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əgər gecə vaxtı xoruzların banlamasını eşitsəniz, bilin ki, onlar mələk görmüşlər. Allahdan Onun lütfünü diləyin. Və əgər gecə vaxtı eşşəklərin anqırmasını eşitsəniz, bilin ki, onlar şeytan görmüşlər. Odur ki, şeytandan Allaha sığının”.

[Səhihdir]

591-ci fəsil. Birəni söyməyin

۱۲۳۷ – عن أنس بن مالك أن رجلاً لعن برغوثة عند النبي صلى الله عليه وسلم فقال لا تلعنه فإنه أيقظ نبياً من الأنبياء للصلاة

(1237) – Ənəs ibn Malik رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbər ﷺ yanında birəni lənətlədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ona lənət oxuma, çünki o, peyğəmbərlərdən birini namaza oyatmışdı”.

[Zəifdir]

592-ci fəsil. Günorta çağı

١٢٣٨ – عن عمر قال ربما قعد على باب بن مسعود رجال من قريش فإذا فاء الفيء قال قوموا فما بقي فهو للشيطان ثم لا يمر على أحد إلا أقامه قال ثم بينا هو كذلك إذ قيل هذا مولى بني الحسحاس يقول الشعر فدعاه فقال كيف قلت فقال ودع سليمان إن تجهزت غاذيا كفى الشيب والإسلام للمرء ناهيا فقال حسبك صدقت صدقت

(1238) – Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Qureyş qəbiləsindən olan kişilər çox vaxt ibn Məsudun رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ qapısının önündə oturdular. Günəş zenitə yetişdikdə (onlara): “Qalxın (yatmağa). Yerdə qalan şeytan üçündür”– dedi. Sonra ibn Məsud رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ kimin yanından keçərdisə, onu ayağa qaldırırdı. Bu vaxt ona dedilər: “Bu, Həşhas oğullarının azad etdiyi kölədir, şər deyir”. İbn Məsud رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ onu çağıraraq soruşdu: “Necə dedin?” O dedi:

*Süleymayla vidalaş, səfərə çıxsan əgər,
Ağ saçlar, İslam dini, pis işdən çəkindirər.*

İbn Məsud رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: “Yetər! Doğru söylədin, doğru söylədin”.

[İsnadı həsəndir]

١٢٣٩ – عن السائب بن يزيد قال كان عمر رضي الله عنه يمر بنا نصف النهار أو قريبا منه فيقول قوموا فقبلوا فما بقي فللشيطان

(1239) – Saib ibn Yezid رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ günorta, yaxud ona yaxın bir vaxtda bizim yanımıza gəlib deyərdi: “Qalxın, gedin yatmağa. Yerdə qalan şeytan üçündür”.

[İsnadı həsəndir]

١٢٤٠ – عن أنس قال كانوا يجمعون ثم يقلون

(1240) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, (səhabələr) toplanar, sonra da (dağılışıb) yatmağa gedərdilər.

[Səhihdir]

١٢٤١ – قال أنس ما كان لأهل المدينة شراب حيث حرمت الخمر أعجب إليهم من التمر والبسر فإني لأسقي أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم وهم عند أبي طلحة مر رجل فقال إن الخمر قد حرمت فما قالوا متى أو حتى ننظر قالوا يا أنس أهرقها ثم قالوا عند أم سليم حتى أبردوا واغتسلوا ثم طيبتهم أم سليم ثم راحوا إلى النبي صلى الله عليه وسلم فإذا الخبر كما قال الرجل قال أنس فما طعموها بعد"

(1241) – Ənəs رضي الله عنه deyir ki, şərab haram buyrulduğu zaman Mədinə əhli üçün quru və kal xurmalardan daha gözəl olanı yox idi. Mən də Əbu Təlhənin رضي الله عنه evində ikən Peyğəmbərin (bəzi) səhabələrinə şərab süzürdüm. Bu vaxt biri gəlib dedi: "Şərab haram edildi". Səhabələr demədilər: "Nə zaman?" yaxud: "Baxarıq!" Onlar: "Ey Ənəs! Şərabı (çölə) tök!" – dedlər. Sonra da hava sərinləşənədək, (özləri də) yuyunanadək Ummu Suleym رضي الله عنها evində yatdılar. Sonra Ummu Suleym رضي الله عنها onlara ətir vurdu. Daha sonra onlar Peyğəmbərin ﷺ yanına getdilər. (Onlar gördülər ki,) xəbər o adamın dediyi kimidir. Bu hadisədən sonra səhabələr bir daha şərab içmədilər.

[İsnadı səhihdir]

593-cü fəsil.

Gündüzün sonunda yatmaq

١٢٤٢ – عن خوات بن جبير قال نوم أول النهار خرق وأوسطه خلق وآخره حمق"

(1242) – Xəvvat ibn Cubeyr demişdir: "Gündüzün əvvəlində yatmaq avamlıq, ortasında yatmaq ədəb, axırında yatmaq isə axmaqlıqdır".

[İsnadı səhihdir]

594-cü fəsil. Ziyafət vermək

١٢٤٣- عن ابن مهران قال سألت نافعاً هل كان بن عمر يدعو للمأدبة قال لكنه انكسر له بعير مرة فنحرناه ثم قال احشر علي المدينة قال نافع فقلت يا أبا عبد الرحمن على أي شيء ليس عندنا خبز فقال اللهم لك الحمد هذا عراق وهذا مرق أو قال مرق وبضع فمن شاء أكل ومن شاء ودع

(1243) – İbn Mehran deyir ki, mən Nafidən soruşdum: “İbn Ömər رحمته ziyafət verərdimi?” Nafi dedi: “Bir dəfə onun dəvəsinin ayağı sındı və biz onu kəsdik. Sonra o bizə dedi: “(Camaatı) mən verdiyim ziyafətə dəvət et”. (Nafi deyir ki,) mən soruşdum: “Ey Əbu Adurrəhman! Nəyə dəvət edim? Bizdə çörək yoxdur”. O dedi: “Allahım, həmd Sənədir! Bu ətli sümük, bu da şorba (yaxud bu şorba, bu da ət) kim istəyir yesin, kim də istəyir çıxıb getsin”.

[İsnadı səhihdir]

595-ci fəsil. (Oğlan uşağını) sünnət etmək

١٢٤٤- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اختتن إبراهيم صلى الله عليه وسلم بعد ثمانين سنة واختتن بالقدوم

(1244) – Əbu Hureyra رحمته rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İbrahim عليه السلام səksən yaşıdan sonra sünnət oldu və Qədumda özünü sünnət etdi”.

[Səhihdir]

596-cı fəsil. (Qız uşağını) sünnət etmək

١٢٤٥- حدثتني أم المهاجر قالت سبيت في جوازي من الروم فعرض علينا عثمان الإسلام فلم يسلم منا غيري وغير أخرى فقال عثمان اذهبوا فاخضوهما وطهروهما

(1245) – Ummul Muhacir rəvayət edir ki, rumluların cariyələri arasında məni də əsir götürdülər. Osman رحمته bizə İslam dinini qəbul etməyi buyurdu. Məndən və başqa bir cariyədən başqa heç

kəs İslam dinini qəbul etmədi. Osman عليه السلام dedi: “Aparın bu ikisini sünnət edin və onları təmizləyin”.

[Zəifdir]

597-ci fəsil. Sünnətə dəvət etmək

١٢٤٦ – أخبرني سالم قال ختنتي بن عمر أنا ونعيم فذبح علينا كبشا فلقد رأيتنا وإنا لنجدل به على الصبيان أن نذبح عنا كبشا”

(1246) – Salim rəvayət edir ki, ibn Ömər عليه السلام məni və Nueymi sünnət etdi və bizim üçün qoç kəsdi. Bizdən ötrü qoç kəsildiyindən (başqa) uşaqların yanında sevinirdik.

[İsnadı zəifdir]

598-ci fəsil. Sünnətdə əylənmək

١٢٤٧ – عن أم علقمة أن بنات أخي عائشة اختتن فقيل لعائشة ألا ندعو لهن من يلهيهن قالت بلى فأرسلت إلى عدي فأتاهن فمرت عائشة في البيت فرأته يتغنى ويحرك رأسه طربا وكان ذا شعر كثير فقالت أف شيطان أخرجوه أخرجوه”

(1247) – Ummu Əlqəmə rəvayət edir ki, Aişənin عليها السلام qardaşı qızlarına sünnət etdilər. Aişəyə عليها السلام deyildi ki, bəlkə bunları əyləndirmək üçün bir adam çağırmaq? Aişə عليها السلام: “Olar!” – deyib Adiyin yanına adam göndərdi. Onu evə gətirdilər. Aişə عليها السلام evə gəldikdə onun başını əsdirərək nəgmə oxuduğunu gördü. Bu adam şərbaz idi. Aişə عليها السلام dedi: “Uff! (Bu) bir şeytandır. Qovun onu, qovun onu!”

[Həsəndir]

599-cu fəsil. Zimmini dəvət etmək

١٢٤٨ – عن أسلم مولى عمر قال لما قدمنا مع عمر بن الخطاب الشام أتاه الدهقان قال يا أمير المؤمنين إني قد صنعت لك طعاما فأحب أن تأتيني بأشراف من معك فإنه أقوى لي في عملي وأشرف لي قال إنا لا نستطيع أن ندخل كنائسكم هذه مع الصور التي فيها”

(1248) – Ömər in azad etdiyi Əsləm rəvayət edir ki, biz Ömər ibn Xattabla رضي الله عنه birgə Şama gəldikdə bir rəhib onun yanına gəlib dedi: “Ey möminlərin əmiri! Mən sən in üçün yemək hazırlamışam. İstəyirəm ki, ən yaxınları götürüb bizə gələsən. Çünki bu, işimdə mənim üçün daha qüvvətli və daha şərəflidir”. Ömər رضي الله عنه dedi: “Biz sizin bu kilsələrinizə, içində şəkillər olduğu halda girə bilmərik”.

[İsnadı zəifdir]

600-cü fəsil. Kənizi sünnət etmək

١٢٤٩ – حدثتني أم المهاجر قالت سبيت وجواري من الروم فعرض علينا عثمان الإسلام فلم يسلم منا غيري وغير أخرى فقال اخفضوهما وطهروهما فكننت أخدم عثمان

(1249) – Ummul Muhacir rəvayət edir ki, rumluların cariyələri arasında məni də əsir götürdülər. Osman رضي الله عنه bizə İslam dinini qəbul etməyi buyurdu. Məndən və başqa bir cariyədən başqa heç kəs İslam dinini qəbul etmədi. Osman رضي الله عنه dedi: “Aparın bu ikisini sünnət edin və onları təmizləyin”.

[Zəifdir]

601-ci fəsil. Böyük adamı sünnət etmək

١٢٥٠ – عن أبي هريرة قال اختتن إبراهيم صلى الله عليه وسلم وهو بن عشرين ومائة ثم عاش بعد ذلك ثمانين سنة قال سعيد إبراهيم أول من اختتن وأول من أضاف وأول من قص الشارب وأول من قص الظفر وأول من شاب فقال يا رب ما هذا قال وقار قال يا رب زدني وقارا

(1250) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, İbrahim عليه السلام yüz iyirmi yaşında sünnət oldu. Sonra səksən il yaşadı.

Səid deyir ki, İbrahim عليه السلام ilk sünnət olunan, ilk ziyafət verən, ilk bığını qısaldan, ilk dırnağını tutan və ilk saçları ağaran kimsədir. (Saçları ağardıqda) o dedi: “Ey Rəbbim! Bu nədir?” (Rəbbi) buyurdu: “Bu, bir vüqardır!” O dedi: “Ey Rəbbim! Mənim vüqarımı artır”.

[İsnadı səhihdir]

۱۲۵۱ – عن الحسن يقول أما تعجبون لهذا يعني مالك بن المنذر عمد إلى شيوخ من أهل كسكر أسلموا ففتشهم فأمر بهم فختنوا وهذا الشتاء فبلغني أن بعضهم مات ولقد أسلم مع رسول الله صلى الله عليه وسلم الرومي والحبشي فما فتشوا عن شيء

(1251) – Həsən dedi: “Bu adamın (yəni Malik ibn Munzirin) işinə təəccüblənirsinizmi? İslamı qəbul etmiş Kəskər əhlinin qocalarının yanına gəlib onları yoxlamış və onlara əmr etmişdir. Bu qış mövsümü... Mənə xəbər çatdı ki, onlardan bəziləri ölüb. Halbuki Peyğəmbərlə ﷺ birgə rumlular və həbəşlər İslamı qəbul etmiş və nəyi isə arayıb araşdırmamışlar”.

[İsnadı səhihdir]

۱۲۵۲ – عن ابن شهاب قال كان الرجل إذا أسلم أمر بالاختتان وإن كان كبيراً

(1252) – İbn Şihab rəvayət edir ki, İslamı qəbul edən hər kişiyə, yaşlı olsa belə, sünnət olunmaq əmr edilərdi.

[İsnadı səhihdir]

602-ci fəsil. Uşaq doğulduqda dəvət etmək

۱۲۵۳ – عن بلال بن كعب العكي قال زرنا يحيى بن حسان في قريته أنا وإبراهيم بن أدهم وعبد العزيز بن قرير وموسى بن يسار فجاءنا بطعام فأمسك موسى وكان صائماً فقال يحيى أمنا في هذا المسجد رجل من بني كنانة من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم يكنى أبا قرصافة أربعين سنة يصوم يوماً ويفطر يوماً فولد لأبي غلام فدعاه في اليوم الذي يصوم فيه فأفطر فقام إبراهيم فكنسه بكسائه وأفطر موسى

(1253) – Bilal ibn Kə'b əl-Akki رحمته الله rəvayət edir ki, mən, İbrahim ibn Ədhəm, Abdulaziz ibn Qureyr və Musa ibn Yəsar Yəhya ibn Həsənin kəndinə gəlib onu ziyarət etdik. Yəhya (bizə) yemək gətirdi. Musa oruc saxlamışdı. Yəhya dedi: “Peyğəmbərin ﷺ səhabələrindən və Kinanə oğullarından olan Əbu Qursafə ləqəbli bir adam bizə qırx il bu məsciddə imamlıq etdi. O, orucunu günəşırı tutardı. (O zaman) atamın bir oğlu oldu. Atam onu oruc tutduğu gün (evinə) dəvət etdi və orucunu açdı. İbrahim ayağa qalxıb cübbəsini Musaya sürtdü. Musa da orucunu açdı.

[İsnadı zəifdir]

603-cü fəsil.

Xurmanı əzib uşağın damağına sürtmək

١٢٥٤ – عن أنس قال ذهب بعبد الله بن أبي طلحة إلى النبي صلى الله عليه وسلم يوم ولد والنبي صلى الله عليه وسلم في عباءة يهنأ بعيرا له فقال معك تمرات قلت نعم فناولته تمرات فلاكهن ثم فغر فا الصبي وأجرهن إياه فتلمظ الصبي فقال النبي صلى الله عليه وسلم حب الأنصار التمر وسماه عبد الله

(1254) – Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Əbu Təlhənin رضي الله عنه oğlu Abdullah doğulduğu gün mən onu Peyğəmbərin ﷺ yanına apardım. Peyğəmbər ﷺ əba altında dəvəsinə qatran¹ çəkirdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Yanında xurma varmı?” Mən: “Bəli”– deyib ona bir neçə xurma verdim. Peyğəmbər ﷺ onları çeynədi, sonra uşağın ağzını açıb onları uşağın ağzına qoydu. Uşaq (əzilmiş xurmanı) yalamağa başladı. Peyğəmbər ﷺ: “Xurma ənsarların sevdiyi şeydir”– dedi və uşağa Abdullah adını verdi.

[Səhihdir]

604-cü fəsil.

Uşaq doğulduqda dəvət etmək

١٢٥٥ – عن معاوية بن قرة يقول لما ولد لي إياس دعوت نفرا من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم فأطعمتهم فدعوا فقلت إنكم قد دعوتم فبارك الله لكم فيما دعوتم وإني إن أدعو بدعاء فأمنوا قال فدعوت له بدعاء كثير في دينه وعقله وكذا قال فإني لأتعرّف فيه دعاء يومئذ

(1255) – Müaviyə ibn Qurra رضي الله عنه rəvayət edir ki, oğlum İyas doğulanda Peyğəmbərin ﷺ səhabələrindən bir neçəsini çağırıb onlara yemək verdim. Onlar da dua etdilər. Mən dedim: “Siz dua etdiniz, Allah sizin duanıza bərəkət versin. İndi mən bir dua edəcəyəm, siz də amin deyərsiniz”. Mən uşağın dini, ağılı və başqa

¹ Bəzi ağaclardan hasil edilən qara rəngli, kəskin qoxulu və yapışqanlı maddə.

şeyləri üçün çoxlu dua etdim. Mən, uşaq barəsində o günün duasını fikirləşirdim.

[İsnadı səhihdir]

605-ci fəsil.

**Uşaq qüsursuz doğulduqda onun oğlan
və ya qız uşağı olduğuna əhəmiyyət vermədən
Allaha həmd edən kimsə**

١٢٥٦ – عن كثير بن عبيد قال كانت عائشة رضي الله عنها إذا ولد فيهم مولود يعني في أهلها لا تسأل غلاماً ولا جارية تقول خلق سوياً فإذا قيل نعم قالت الحمد لله رب العالمين

(1256) – Kəsir ibn Ubeyd رحمته الله rəvayət edir ki, ailədə uşaq anadan olduqda Aişə رحمها الله heç vaxt doğulan uşağın oğlan və ya qız olduğunu soruşmazdı. O soruşardı: “Uşaq qüsursuz doğulubmu?” Ona: “Bəli” – deyildiyi zaman: “Aləmlərin Rəbbinə həmd olsun” deyərdi.

[İsnadı həsəndir]

606-cı fəsil.

Qasıqdakı tükləri qırmaq

١٢٥٧ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خمس من الفطرة قص الشارب وتقليم الأظفار وحلق العانة ونتف الإبط والسواك

(1257) – Əbu Hureyra رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Beş şey fitrətdəndir (əsl müsəlmançılıqdır); bığları qısaltmaq, dırnaqları tutmaq, qasıqdakı tükləri qırmaq, qoltuqaltı tükləri yolmaq və misvakla¹ təmizlənmək”.

[Munkərdir]

¹ Sivak ağacından hazırlanmış diş fırçasıdır.

607-ci fəsil. (Qasıqdakı tükələri) qırxmağın vaxtı

١٢٥٨ – أخبرني نافع أن بن عمر كان يقيم أظافيره في كل خمس عشرة ليلة ويستحد في كل شهر"

(1258) – Nafi رحمته الله rəvayət edir ki, ibn Ömər رحمته الله on beş gündən bir dırnaqlarını tutar və bir aydan bir qasıqdakı tükələri qırxardı.

[İsnadı səhihdir]

608-ci fəsil. Qumar

١٢٥٩ – حدثني بن عباس أنه كان يقال أين أيسار الجزور فيجتمع العشرة فيشترون الجزور بعشرة فسلان إلى الفصال فيجبلون السهام فتصير لتسعة حتى تصير إلى واحد ويغرم الآخرون فصيلا فصيلا إلى الفصال فهو الميسر"

(1259) – İbn Abbas رحمته الله rəvayət edir ki, (əvvəllər) belə deyilərdi: "Dəvə qumarbazları haradadır?" Beləliklə, on nəfər yığışib süddən kəsilmiş on dəvə balası və bundan da artıq dəvə balalarını verib bir böyük dəvə alırdılar. Sonra qumar oxlarını (bir torbanın içində) qarışdırırdılar. Sonra da axıra bir nəfər qalanadək oxları çəkirdilər. Beləliklə də yerdə qalanlar bir-bir dəvə balalarını uduzardılar. (Sonda onlardan biri böyük dəvəni udardı). "Bu, meysirdir".

[İsnadı zəifdir]

١٢٦٠ – عن بن عمر قال الميسر القمار"

(1260) – İbn Ömər رحمته الله dedi: "Meysir qumardır".

[İsnadı səhihdir]

609-cu fəsil. Xoruz qumarı

١٢٦١ – عن ربيعة بن عبد الله بن الهدير بن عبد الله أن رجلين اقتمرا على ديكين على عهد عمر فأمر عمر بقتل الديكة فقال له رجل من الأنصار أقتل أمة تسبح فتركها"

(1261) – Rəbiyə رحمته الله rəvayət edir ki, Ömər رحمته الله xilafəti dövründə iki kişi iki xoruz götürüb qumar oynamağa başladılar.

Ömər ر.ه.ا xoruzları öldürməyi əmr etdi. Ənsarlardan bir kişi ona dedi: “Təsbih edən bir ümməti öldürəcəksənmi?” Ömər ر.ه.ا onları öldürmədi.

[İsnadı zəifdir]

610-cu fəsil.

Dostuna: “Gəl qumar oynayaq”– deyən kimsə

۱۲۶۲ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من حلف منكم فقال في حلفه باللات والعزى فليقل لا إله إلا الله ومن قال لصاحبه تعال أقامرك فليتصدق

(1262) – Əbu Hureyra ر.ه.ا rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sizlərdən biri and içib: “Lata and olsun! Uzzaya and olsun!”– desə, qoy: “Lə ilahə illəllah!”– desin. Dostuna: “Gəl qumar oynayaq”– deyən kimsə qoy sədəqə versin.

[Səhihdir]

611-ci fəsil. Göyərçin qumarı

۱۲۶۳ – عن أبي هريرة قال له رجل إنا نتراهن بالحمامين فنكره أن نجعل بينهما محللا تخوف أن يذهب به المحلل فقال أبو هريرة ذلك من فعل الصبيان وتوشكون أن تتركوه

(1263) – Bir kişi Əbu Hureyraya ر.ه.ا dedi: “Biz iki göyərçindən mərc edirik. Üçüncü şəxsin müdaxilə edib onları (mərci) aparma-sından qorxduğumuz üçün üçüncü adamı buna aid etmirik”. Əbu Hureyra ر.ه.ا dedi: “Bu, uşaq işidir. Yaxın vaxtda siz onu tərk edəcəksiniz”.

[İsnadı zəifdir]

612-ci fəsil. Qadınlar üçün zümzümə ilə şər demək

۱۲۶۴ – عن البراء بن مالك كان يحدو بالرجال وكان أنجشة يحدو بالنساء وكان حسن الصوت فقال النبي صلى الله عليه وسلم يا أنجشة رويدك سوقك بالقوارير

(1264) – Bəra ibn Malik رحمته الله kişilər üçün şər deyər, Əncəşə رحمته الله isə qadınlar üçün şər deyər. Əncəşənin رحمته الله gözəl səsi var idi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ey Əncəşə! Asta ol, şüşələri (qadınları) sındırarsan”.

[Səhihdir]

613-cü fəsil. Mahnı

١٢٦٥ – عن ابن عباس في قوله عز وجل ومن الناس من يشتري لهو الحديث قال الغناء وأشباهه

(1265) – İbn Abbas رحمته الله “İnsanlar içərisində eləsi də vardır ki, nadanlığı üzündən (insanları) Allah yolundan döndərmək və beləliklə də onu (dini) ələ salmaq üçün mənasız sözləri satın alırlar. Məhz belələrinə alçaldıcı bir əzab gözləyir”¹ ayəsini oxuyub dedi: “(Ayədəki mənasız sözlər) musiqi və ona bənzər şeylərdir”.

[İsnadı səhihdir]

١٢٦٦ – عن البراء بن عازب قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أفشوا السلام تسلموا والأشرة شر

(1266) – Bəra ibn Azib رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Salamı yayın ki, salamat olasınız. Dikbaşlıq şərdir”.

[Həsəndir]

١٢٦٧ – عن فضالة بن عبيد وكان بمجمع من المجامع فبلغه أن أقواما يلعبون بالكوبة فقام غضبانا ينهى عنها أشد النهي ثم قال ألا إن اللاعب بها ليأكل قمرها كآكل لحم الخنزير ومتوضىء بالدم

(1267) – Fudalə ibn Ubeyd toplantılardan birində idi. Bu vaxt ona bir dəstə adamın nərd oynadıqlarını xəbər verdilər. O, qəzəbli halda ayağa qalxıb bunu sərt şəkildə inkar etdi. Sonra dedi: “Qumar

¹ Loğman, 6.

məqsədilə nərd oynayan kimsə donuz əti yeyən, qanı ilə yuyunan adama bənzəyir”.

[Zəifdir]

614-cü fəsil.

Nərd oynayanlara salam verməyən kimsə

۱۲۶۸ – عن الفضيل بن مسلم عن أبيه قال كان علي رضي الله عنه إذا خرج من باب القصر فرأى أصحاب النرد انطلق بهم فعقلهم من غدوة إلى الليل فمنهم من يعقل إلى نصف النهار قال وكان الذي يعقل إلى الليل (هم) الذين يعاملون بالورق وكان الذي يعقل إلى نصف النهار الذين يلهمون بها وكان يأمر أن لا يسلموا عليهم”

(1268) – Muslim rəvayət edir ki, Əli عليه السلام qəsrin qapısından çıxıb nərd oynayanları gördüyü zaman onları tutub aparar, gecəyədək həbs edərdi. Onlardan bəziləri günortayadək həbsdə qalardılar. Gecəyədək həbsdə qalanlar (nərdi) pulla oynayanlar idi. Günortayadək həbsdə qalanlar isə bunu əylənmək məqsədilə edənlər idi. Əli عليه السلام onlara salam verməyi qadağan edərdi.

[İsnadı zəifdir]

615-ci fəsil. Nərd oynayanın günahı

۱۲۶۹ – عن أبي موسى الأشعري أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من لعب بالنرد فقد عصى الله ورسوله”

(1269) – Əbu Musa əl-Əşəri عليه السلام rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kim nərd oynasa, Allaha və Onun elçisinə asilik etmiş olar”.

[Həsəndir]

۱۲۷۰ – عن عبد الله بن مسعود قال إياكم وهاتين الكعبتين الموسومتين اللتين تزجران زجرا فإنهما من الميسر”

(1270) – Abdullah ibn Məsud عليه السلام dedi: “(Adamı) ibadətdən tamamilə uzaqlaşdıran, işarələnmiş bu dördkünc daşlardan (nərd oynamaqdan) çəkinin! Çünki o, qumardır”.

[Səhihdir]

۱۲۷۱ – عن ابن بريدة عن أبيه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من لعب بالنردشير فكأنما صبغ يده في لحم خنزير ودمه"

(1271) – Əbu Bureydə atasından rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim nərd oynayarsa, əlini sanki donuz ətinə və qanına bulamışdır".

[Həsəndir]

۱۲۷۲ – عن أبي موسى عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من لعب بالنرد فقد عصى الله ورسوله"

(1272) – Əbu Musa əl-Əşəri rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Kim nərd oynasa, Allaha və Onun elçisinə asilik etmiş olar".

[Həsəndir]

616-cı fəsil. (İtaətində olanları) tərbiyə etmək və nərd oynayan batil əhlin bayıra çıxarılması

۱۲۷۳ – عن نافع أن عبد الله بن عمر كان إذا وجد أحدا من أهله يلعب بالنرد ضربه وكسرها"

(1273) – Nafi rəvayət edir ki, Abdullah ibn Ömər rəvayət edir ki, Əl-Əşəri ailəsində bir kimsənin nərd oynadığını gördükdə onu vurur və nərdi sındırardı".

[İsnadı səhihdir]

۱۲۷۴ – عن عائشة رضي الله عنها أنه بلغها أن أهل بيت في دارها كانوا سكاها فيها عندهم نرد فأرسلت إليهم لنن لم تخرجوها لأخرجكم من داري وأنكرت ذلك عليهم"

(1274) – Aişə rəvayət edir ki, onun evində yaşayan bəzi adamların yanında nərd olması xəbəri gəlib ona çatdı. Aişə onlara xəbər göndərdi ki, əgər siz onu evdən bayıra çıxarmasanız, mən sizi evimdən çıxaraçağam. Beləliklə Aişə bunu onlara qadağan etdi.

[İsnadı həsəndir]

١٢٧٥ – حدثنا ربعة بن كاثوم بن جبر قال حدثني أبي قال خطبنا بن الزبير فقال يا أهل مكة بلغني عن رجال من قريش يلعبون بلعبة يقال لها النردشير وكان أعسر قال الله إنما الخمر والميسر وإني أحلف بالله لا أوتى برجل لعب بها إلا عاقبته في شعره وبشره وأعطيت سلبه لمن أتاني به"

(1275) – Rəbiyə atasından rəvayət edir ki, ibn Zubeyr رحمته الله xütbə verib dedi: "Ey Məkkə əhli! Mənə gəlib xəbərlər çatıbdır ki, Qureyşin bəzi kişiləri bir oyun oynayırlar. Buna nərd deyilir. (İbn Zubeyr solaxay idi). Uca Allah buyurur:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

"Ey iman gətirənlər! Şübhəsiz ki, sərxoşedic (içki) də, qumar da, dikili daşlar da, fal oxları da şeytanın əməlindən olan murdar şeylərdir. Bunlardan çəkinin ki, bəlkə nicat tapasınız".¹ Mən Allaha and içirəm ki, hansı bir adamı nərd oynayan görsəm, onu mütləq cəzalandıracaq və əldə etdiyini onu tutub yanıma gətirən adama verəcəyəm".

[İsnadı həsəndir]

١٢٧٦ – عن أبي هريرة في الذي يلعب بالنرد قمارا كالذي يأكل لحم الخنزير والذي يلعب به (من) غير القمار كالذي يغمس يده في دم خنزير والذي يجلس عندها ينظر إليها كالذي ينظر إلى لحم الخنزير"

(1276) – Əbu Hureyra رحمته الله nərd ilə qumar oynayan haqqında demişdir: "(Nərd ilə qumar oynayan) donuz əti yeyən kimidir. Qumarsız nərd oynayan əlini donuz qanına bulamış kimidir. Nərd oynayanın yanında oturub ona baxan donuz ətinə baxmış kimidir".

[İsnadı zəifdir]

¹ əl-Maidə, 90.

١٢٧٧ – عن عبد الله بن عمرو بن العاص قال اللاعب بالفصين قمارا كآكل لحم الخنزير واللاعب بهما غير قمار كالغامس يده في دم خنزير

(1277) – Abdullah ibn Amr ibn As رضي الله عنه demişdir: “İki zərlə (nərd ilə) qumar oynayan, donuz əti yeyən kimidir. Qumarsız nərd oynayan, əlini donuz qanına bulamış kimidir”.

[İsnadı səhihdir]

617-ci fəsil.

Mömin bir yuvadan iki dəfə sancılmaz

١٢٧٨ – عن أبي هريرة أخبره أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يلدغ المؤمن من جحر مرتين

(1278) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mömin bir yuvadan iki dəfə sancılmaz (bir işdə başına müsibət gəlsə, ikinci dəfə o işi görməz)”.

[Səhihdir]

618-ci fəsil.

Gecə vaxtı (ox, nizə və s.) atmaq

١٢٧٩ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من رمانا بالليل فليس منا

(1279) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Gecə vaxtı bizə (ox, nizə və s.) atan bizdən deyildir”.

[Səhih li-ğeyrihi]

١٢٨٠ – عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من حمل علينا السلاح فليس منا

(1280) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bizim üstümüzə silah qaldıran bizdən deyildir”.

[Səhihdir]

١٢٨١- عن أبي موسى قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من حمل علينا السلاح فليس منا"

(1281) – Əbu Musa رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Bizə qarşı silah qaldıran bizdən deyildir".

[Səhihdir]

619-cu fəsil.

Allah bir qulun canını (hər hansı) bir yerdə almaq istədiyi zaman, o qula o yerdə bir ehtiyac yaradır

١٢٨٢- عن أبي المليح عن رجل من قومه وكانت له صحبة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم إذا أراد الله قبض عبد بأرض جعل له بها حاجة"

(1282) – Əbu Məlihin qövmündən olan bir səhabə rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Allah bir qulun canını (hər hansı) bir yerdə almaq istədiyi zaman, o qula o yerdə bir ehtiyac yaradır".

[Səhihdir]

620-ci fəsil. Burnunu dəsmalına silən kimsə

١٢٨٣- عن أبي هريرة أنه تمخط في ثوبه ثم قال بخ بخ أبو هريرة يتمخط في الكتان رأيتني أصرع بين حجرة عائشة والمنبر يقول الناس مجنون وما بي إلا الجوع"

(1283) – Əbu Hureyra رضي الله عنه dəsmal ilə burnunu silib dedi: "Bəh, bəh! Əbu Hureyra burnunu kətan dəsmala silir. Yadımdadır ki, mən Aişənin رضي الله عنها evi ilə minbər arasında huşumu itirirdim. Camaat (məna): "(O) dəlidir" – deyərdi. Halbuki, məni taqətdən salan ancaq aclıq idi".

[Səhihdir]

621-ci fəsil. Vəsvəsə

١٢٨٤- عن أبي هريرة قالوا يا رسول الله إنا نجد في أنفسنا شيئا ما نحب أن نتكلم به وأن لنا ما طلعت عليه الشمس قال أو قد وجدتم ذلك قالوا نعم قال ذاك صريح الإيمان"

(1284) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, (səhabələr) dedilər: “Ey Allahın elçisi! Biz özümüzdə elə bir şeylər hiss edirik ki, onu danışmaq istəmirik və bizdə üzərinə gün düşməmiş (Allahdan başqa heç kəsin bilmədiyi) şeylər vardır”. Peyğəmbər ﷺ soruşdu: “Doğrudanmı siz bunu hiss edirsiniz?” Onlar: “Bəli” – deyə cavab verdilər. O dedi: “Məhz bu, imanın ən xalisidir”.

[Səhihdir]

١٢٨٥ – عن شهر بن حوشب قال دخلت أنا وخالي على عائشة فقال ان أحدنا يعرض في صدره ما لو تكلم به ذهب آخرته ولو ظهر لقتل به قال فكبرت ثلاثا ثم قالت سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن ذلك فقال إذا كان ذلك من أحدكم فليكبر ثلاثا فإنه لن يحس ذلك إلا مؤمن

(1285) – Şəhr ibn Hovşəb deyir ki, mən və dayım Aişənin رضي الله عنها yanına gəldik. Dayım dedi: “Bizlərdən birinin qəlbinə elə şeylər gəlir ki, onu danışsa, axirətini itirmiş olar, bunu açıq-aydın desə, ona görə öldürülər”. Aişə رضي الله عنها üç dəfə təkbir etdikdən sonra dedi: “Peyğəmbərdən ﷺ bu haqda soruşdular. O dedi: “Sizdən biriniz (qəlbində) belə bir şey hiss etdiyi vaxt üç dəfə təkbir etsin. Çünki bunu yalnız mömin hiss edə bilər”.

[İsnadı zəifdir]

١٢٨٦ – عن أنس بن مالك يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لن يبرح الناس يسألون عما لم يكن حتى يقولوا الله خالق كل شيء فمن خلق الله

(1286) – Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “(Vaxt gələcək) insanlar olmayan şeylər barədə soruşacaqlar. Nəhayət deyəcəklər: “Hər şeyi yaradan Allahdır. Bəs Allahu kim yaradıb?”

[Səhihdir]

622-ci fəsil. Zənn

١٢٨٧ – عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إياكم والظن فإن الظن أكذب الحديث ولا تجسسوا ولا تنافسوا ولا تدابروا ولا تحاسدوا ولا تباغضوا وكونوا عباد الله إخوانا

(1287) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Zənnə qapılmaqdan çəkinin! Çünki zənn ən yalan söhbətdir. Cəsusluq etməyin, bir-birinizlə rəqabət aparmayın, bir-birinizə arxa çevirməyin, bir-birinizə həsəd aparmayın, bir-birinizə nifrət etməyin. Ey Allahın qulları, qardaş olun!”

[Səhihdir]

١٢٨٨ – عن أنس قال بينما النبي صلى الله عليه وسلم مع امرأة من نسائه إذ مر به رجل فدعاه النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا فلان (إن) هذه زوجتي فلانة قال من كنت أظن به فلم أكن أظن بك قال إن الشيطان يجري من آدم مجرى الدم

(1288) – Ənəs رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ zövcələrindən birinin yanında ikən bir kişi gəlib onun yanından keçdi. Peyğəmbər ﷺ onu çağıraraq dedi: “Ey filankəs! Bu mənim filan zövcəmdir”. Kişi dedi: “Mən kimsənin barəsində pis zənn etməmişəm ki, sizin də barənizdə pis zənn edim”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Həqiqətən də şeytan Adəm övladının qan damarlarında gəzir”.

[Səhihdir]

١٢٨٩ – عن عبد الله قال ما يزال المسروق منه يتظنى حتى يصير أعظم من السارق

(1289) – Abdullah ibn Osman رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ demişdir: “Malı oğurlanmış adam o qədər zənn edir ki, nəhayət oğrudan da artıq günahkar olur”.

[İsnadı səhihdir]

١٢٩٠ – عن معاوية كتب إلى أبي الدرداء اكتب إلى فساق دمشق فقال ما لي وفساق دمشق ومن أين أعرفهم فقال ابنه بلال أنا أكتبهم فكتبهم قال من أين علمت ما عرفت أنهم فساق إلا وأنت منهم أبدا بنفسك ولم يرسل بأسمائهم

(1290) – Müaviyə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Əbu Dərdayə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ yazdı ki, Dəməşqdəki fasiqlərin (günahkarların) adlarını mənə göndər”. Əbu Dərda رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: “Dəməşqdəki fasiqlərin mənə nə aidiyyəti var ki? Mən onları necə tanıya bilərəm?” Oğlu Bilal: “Mən yazaram”– deyib onların adlarını yazdı. Əbu Dərda رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ dedi: “(Oğlum!) Sən nə bildin (ki,

onlar fasiqdirlər)? Sən onların fasiq olduğunu bilirsənsə, demək sən də onlardansan. Elə isə birinci öz adını yaz". Beləliklə, oğlu onların adlarını göndərmədi.

[İsnadı zəifdir]

623-cü fəsil. Cariyənin və qadının həyat yoldaşının (saçlarını) qırılması

١٢٩١ – حدثنا سكين بن عبد العزيز بن قيس عن أبيه قال دخلت على عبد الله بن عمر وجارية تحلق (عنه) الشعر وقال النورة ترق الجلد

(1291) – Abdulaziz ibn Qeys رəvayət edir ki, mən Abdullah ibn Ömərین yanına girib gördüm ki, kəniz onun tüklərini kəsir. O dedi: "Nura (hamam otu) dərini yumşaldır".

[İsnadı zəifdir]

624-cü fəsil. Qoltuqaltı tükləri qopartmaq

١٢٩٢ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال الفطرة خمس الختان والاستحداد ونتف الإبط وقص الشارب وتقليم الأظفار

(1292) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Beş şey fitrətdəndir: sünnət etmək, qasıqdakı tükləri qırmaq, qoltuqaltı tükləri yolmaq, bıqları qısaltmaq və dırnaqları tutmaq".

[Səhihdir]

١٢٩٣ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم خمس من الفطرة الختان وحلق العانة وتقليم الأظفار ونتف الصبغ وقص الشارب

(1293) – Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: "Beş şey fitrətdəndir: sünnət etmək, qasıqdakı tükləri qırmaq, dırnaqları tutmaq, qoltuqaltı tükləri yolmaq və bıqları qısaltmaq".

[Zəifdir]

١٢٩٤ – عن أبي هريرة خمس من الفطرة تقليم الأظفار وقص الشارب ونتف الإبط وحلق العانة والختان

(1294) – Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Beş şey fitrətdəndir: dırnaqları tutmaq, bıqları qısaltmaq, qoltuqaltı tükləri yolmaq, qasıqdakı tükləri qırmaq və sünnət etmək”.

[İsnadı səhihdir]

625-ci fəsil. Gözəl əhd

۱۲۹۵ – حدثني أبو الطفيل قال رأيت النبي صلى الله عليه وسلم يقسم لحما بالجعرانة وأنا يومئذ غلام أحمل عضو البعير فأنته امرأة فبسط لها رداءه قلت من هذه قيل هذه أمه التي أرضعته

(1295) – Əbu Tufeyl رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Cī'ranıy-
yədə əti paylaşdırırdı. O vaxt mən uşaq idim. Bir qadın onun
yanına gəldi. Peyğəmbər ﷺ əbasını onun altına sərdi. Mən soruş-
dum: “Bu kimdir?” Dedilər: “Bu onun süd anasıdır”.

[İsnadı zəifdir]

626-cı fəsil. Tanışlıq

۱۲۹۶ – عن المغيرة بن شعبة قال قال أصلح الله الأمير إن أذنك يعرف رجالا فيؤثرهم بالإذن قال عذره الله إن المعرفة لتتفع عند الكلب العقور وعند الجمل الصنول

(1296) – Muğirə ibn Şo'bə رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi dedi:
“Allah əmiri islah etsin! Sənin gözətçin adamları tanıyır və bilir
kimə izin vermək lazımdır”. Muğirə رضي الله عنه dedi: “Allah onu
(gözətçini) bağışlasın! Çünki adam tanımaq quduz köpək və
(adama) cuman dəvə yanında da fayda verir”.

[İsnadı zəifdir]

627-ci fəsil.

Uşaqların qozla oynaması

۱۲۹۷ – عن إبراهيم قال كان أصحابنا يرخصون لنا في اللعب كلها غير الكلاب

(1297) – İbrahim deyir ki, bizə (yəni uşaqlara) itlərdən başqa hər şeylə oynamağa izin verilmişdi.

[İsnadı səhihdir]

١٢٩٨ – حدثني شيخ من أهل الخير يكنى أبا عقبة قال مررت مع بن عمر مرة بالطريق فمر بغلّة من الحبش فرأهم يلعبون فأخرج درهمين فأعطاهم

(1298) – Əbu Uqbə deyir ki, bir dəfə mən ibn Ömər رضي الله عنه birgə yola çıxdım. O, həbəşlərdən olan bir neçə uşağın yanından keçdikdə onların oynadığını gördü və onlara iki dirhəm verdi.

[İsnadı zəifdir]

١٢٩٩ – عن عائشة أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يسرب إلى صواحيبي يلعبن باللعب البنات الصغار

(1299) – Aişə رضي الله عنها deyir ki, Peyğəmbər ﷺ mənim rəfiqələrimi yanıma göndərərki ki, oynucaqlarla – gəlinciklərlə oynasınlar.

[Səhihdir]

628-ci fəsil. Göyərçin kəsmək

١٣٠٠ – عن أبي هريرة قال رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم رجلا يتبع حمالة قال شيطان يتبع شيطانة

(1300) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir adamın göyərçinin dalınca düşdüyünü görüb dedi: “Şeytan şeytanın dalınca düşüb”.

[Həsən səhihdir]

١٣٠١ – حدثنا الحسن قال كان عثمان لا يخطب جمعة إلا أمر بقتل الكلاب وذبح الحمام

(1301) – Həsən rəvayət edir ki, Osman رضي الله عنه hər cümə xütbəsində itləri öldürməyi və göyərçinləri boğazlamağı əmr edərki.

[İsnadı zəifdir]

(...) – Bu hədis başqa isnadla da Osmandan رضي الله عنه rəvayət edilmişdir.

629-cu fəsil.

**Bir adamın bir başqasına işi düşdüyü zaman
özünün onun yanına getməsinin münasibliyi**

۱۳۰۲ – عن زيد بن ثابت أن عمر بن الخطاب جاءه يستأذن عليه يوما فأذن له ورأسه في يد جارية له ترجله فنزع رأسه فقال له عمر دعها ترجلك فقال يا أمير المؤمنين لو أرسلت إلي جئتك فقال عمر إنما الحاجة لي"

(1302) – Zeyd ibn Sabit ر.ه rəvayət edir ki, bir gün Ömər ibn Xat-tab ر.ه Zeyd ibn Sabitin ر.ه yanına gəlib içəri girmək üçün izin istədi. Zeyd ر.ه ona izin verdi. Bu vaxt Zeydin ر.ه başı onu darayan kəninin əlində idi. O başını (kəninin əlindən) çəkdi. Ömər ر.ه ona dedi: "Qoy kənin sənə saçlarını darasın". Zeyd ر.ه dedi: "Ey möminlərin əmiri! Mənə xəbər göndərsəydin, özüm sənə yanına gələrdim". Ömər ر.ه dedi: "Mənim (sənə) işim düşüb".

[İsnadın həsəndir]

630-cu fəsil. Camaat yanında bəlgəm tüpürmək

۱۳۰۳ – عن أبي هريرة قال إذا تنخع بين يدي القوم فليوار بكفيه حتى تقع نخاعته إلى الأرض وإذا صام فليدهن (حتى) لا يرى عليه أثر الصوم"

(1303) – Əbu Hureyra ر.ه dedi: "(Adam) camaat arasında öskürüb bəlgəm çıxartdığı zaman onu yerə basdırana qədər ovuclarındakı dəsmalda gizlədib göstərməsin. Qoy oruc tutan adam ətirlənsin ki, oruc tutduğu bilinməsin".

[İsnadı zəifdir]

**631-ci fəsil. Adam camaata xitab etdikdə
bir nəfərə üz tutması**

۱۳۰۴ – عن حبيب بن أبي ثابت قال كانوا يحبون إذا حدث الرجل أن لا يقبل على الرجل الواحد ولكن ليعمهم"

(1304) – Həbib ibn Əbu Sabit رحمته الله dedi: “(Səhabələr) xoşlayardılar ki, adam danışanda təkcə bir nəfərə deyil, hamıya üz tutub danışsın”.

[İsnadı həsəndir]

632-ci fəsil. Lüzumsuz baxmaq

۱۳۰۵ – عن أبي الهذيل قال عاد عبد الله رجلا ومعه رجل من أصحابه فلما دخل الدار جعل صاحبه ينظر فقال له عبد الله والله لو تفقأت عينك كان خيرا لك

(1305) – İbn Əbul-Huzeyl rəvayət edir ki, Abdullah ibn Məsud رحمته الله öz dostlarından biri ilə xəstəni ziyarət etdi. (Gəldikləri evdə qadın da var idi). Dostu (o qadına) baxmağa başladı. Abdullah رحمته الله ona dedi: “Gözünün çıxması sənin üçün (ona baxmaqdan) daha xeyirlidir”.

[İsnadı həsəndir]

۱۳۰۶ – عن نافع أن نفرا من أهل العراق دخلوا على بن عمر فرأوا على خادم لهم طوقا من ذهب فنظر بعضهم إلى بعض فقال ما أفطنكم للشر

(1306) – Nafi rəvayət edir ki, İraq əhlindən olan bir dəstə adam ibn Ömər رحمته الله yanına girdilər və onların xidmətçisinin üstündə qızıl boyunbağı görüb bir-birilərinə baxdılar. İbn Ömər رحمته الله dedi: “Necə də şər düşüncələrə qapılırsınız!”

[İsnadı səhihdir]

633-cü fəsil. Boş söz

۱۳۰۷ – عن أبي هريرة قال لا خير في فضول الكلام

(1307) – Əbu Hureyrə رحمته الله dedi: “Boş sözdə xeyir yoxdur”.

[İsnadı zəifdir]

۱۳۰۸ – عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال شرار أمتي الثرثارون المتشدقون المتفيهقون وخيار أمتي أحاسنهم أخلاقا

(1308) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ümmətimin ən pisləri boşboğazlar, çoxdanışanlar, lovğalardır. Ümmətimin ən xeyirliləri isə əxlaqları ən gözəl olanlardır”.

[Səhihdir]

634-cü fəsil. İkiüzlü

١٣٠٩ – عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من شر الناس ذو الوجهين الذي يأتي هؤلاء بوجه وهؤلاء بوجه

(1309) – Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bunlara bir üzlə, onlara da (başqa) bir üzlə yaxınlaşan ikiüzlü adam insanların ən pisidir”.

[Səhihdir]

635-ci fəsil. İkiüzlünün günahı

١٣١٠ – عن عمار بن ياسر قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول من كان ذا وجهين في الدنيا كان له لسانان يوم القيامة من نار فمر رجل كان ضخما قل هذا منهم

(1310) – Ammar ibn Yasir رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Dünyada ikiüzlü olanın Qiyamət günü oddan iki dili olar”. Bu vaxt kobud bir adam onların yanından keçdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bu, onlardandır”.

[Həsəndir]

636-cı fəsil. İnsanların ən pisi alçaq hərəkətlərindən ehtiyat edilən kimsədir

١٣١١ – عن عائشة أخبرته استأذن رجل على النبي صلى الله عليه وسلم فقال ائذنوا له بنس أخو العشيبة فلما دخل ألان له الكلام فقلت يا رسول الله قلت الذي قلت ثم ألنت الكلام قال أي عائشة إن شر الناس من تركه الناس أو ودعه الناس اتقاء فحشه

(1311) – Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına daxil olmaq üçün izin istədi. Peyğəmbər ﷺ (onu görəndə) dedi:

“Qoyun gəlsin. Nə pis yoldaşdır!” Kişi içəri daxil olduqda isə onunla yumşaq danışdı. (Kişi çıxıb getdikdən sonra) dedim: “Ey Allahın elçisi! Filankəs barədə filan şey dedin, sonra da onunla yumşaq danışdın?!” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ey Aişə! Həqiqətən, insanların ən pisi alçaq hərəkətlərindən ehtiyat edilən kimsədir”.

[Səhihdir]

637-ci fəsil. Həyalı olmaq

۱۳۱۲ – عن عمران بن حصين قال قال النبي صلى الله عليه وسلم الحياء لا يأتي إلا بخير فقال بشير بن كعب مكتوب في الحكمة إن من الحياء وقارا إن من الحياء سكينه فقال له عمران أحدثك عن رسول الله وتحدثني عن صحيفتك

(1312) – İmran ibn Huseyn رضى الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Həya (insana) ancaq xeyir gətirir”. Buşeyr ibn Kə'b dedi: “Hikmətli sözlərdə (məndəki vərəqdə) belə yazılıb: “Vüqarlı olmaq həyədandır, sakitləşmək həyədandır”. İmran رضى الله عنه ona dedi: “Mən sənə Peyğəmbərdən ﷺ hədis danışiram, sən də mənə vərəqdən danışırısan”.

[Səhihdir]

۱۳۱۳ – عن بن عمر قال إن الحياء والإيمان قرنا جميعا فإذا رفع أحدهما رفع الآخر

(1313) – İbn Ömər رضى الله عنه dedi: “Doğrudan da, həya ilə iman tamamilə bir-birinə bağlıdırlar. Bunlardan biri aradan qaldırılsa, digəri də qaldırırlar”.

[Səhihdir]

638-ci fəsil. Kobudluq etmək

۱۳۱۴ – عن أبي بكره عن النبي صلى الله عليه وسلم قال الحياء من الإيمان والإيمان في الجنة والبذاء من الجفاء والجفاء في النار

(1314) – Əbu Bəkrə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “Həya imandandır, iman isə Cənnətdədir. Arsızlıq kobudluqdur, kobudluq isə Cəhənnəmdədir”.

[Səhihdir]

١٣١٥ – عن محمد بن علي بن الحنفية عن أبيه قال كان النبي صلى الله عليه وسلم ضخم الرأس عظيم العينين إذا مشى تكفأ كأنما يمشي في صعد إذا التفت التفت جميعاً

(1315) – Muhəmməd ibn Əli ibn Hənəfiyyə atasından rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ başı böyük, gözləri də iri idi. Yeriyərkən yüksək yerdən aşağı düşdüyü kimi ayaqlarını yerə basardı. (Bir adama tərəf) döndüyü zaman bütün vücudu ilə dönərdi.

[Həsəndir]

639-cu fəsil. Utanmırsansa, istədiyini et

١٣١٦ – عن أبي مسعود قال قال النبي صلى الله عليه وسلم إن مما أدرك الناس من كلام النبوة الأولى إذا لم تستحي فاصنع ما شئت

(1316) – Əbu Məsud Uqbə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “İlk peyğəmbərlik kəlamından insanların yadında qalan (zamanı-mıza qədər gəlib çatan) söz: “Utanmırsansa, istədiyini et” (sözüdür).

[Səhihdir]

640-cı fəsil. Qəzəblənmək

١٣١٧ – عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ليس الشديد بالصرعة إنما الشديد الذي يملك نفسه عند الغضب

(1317) – Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: “(Hamını) yıxmaq güclü olmaq demək deyil. Güclü o kəsdir ki, qəzəbləndikdə özünü saxlaya bilsin”.

[Səhihdir]

۱۳۱۸- عن ابن عمر قال ما من جرعة أعظم عند الله أجرا من جرعة غيظ كظمها عبد ابتغاء وجه الله"

(1318) – İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: "Allah yanında, Allahın Üzünü diləyərək qəzəbini udan bir bəndənin savab baxımından bu davranışından daha böyük uduşu yoxdur".

[Səhihdir]

641-ci fəsil.

Adam qəzəbləndikdə nə deməlidir

۱۳۱۹- عن سليمان بن صرد قال استب رجلان عند النبي صلى الله عليه وسلم فجعل أحدهما يغضب ويحمر وجهه فنظر إليه النبي صلى الله عليه وسلم فقال إني لأعلم كلمة لو قالها لذهب هذا عنه أعوذ بالله من الشيطان الرجيم فقام رجل إلى ذاك الرجل فقال تدري ما قال قال قل أعوذ بالله من الشيطان الرجيم فقال الرجل أمجنونا تراني"

(1319) – Suleyman ibn Surad رضي الله عنه deyir ki, Peyğəmbərin ﷺ səhabələrindən biri belə rəvayət etdi: "İki kişi Peyğəmbərin ﷺ yanında bir-birilə söyüşməyə başladı. Onlardan biri qəzəbləndi və üzü qızardı. Peyğəmbər ﷺ ona baxıb dedi: "Mən elə bir kəlmə bilirəm ki, əgər o həmin kəlməni desəydi, qəzəb hissi ondan gedərdi!" (Sonra dedi): "Məlun şeytandan Allaha sığınırım!"¹ Bir nəfər gəlib o kişiyyə dedi: "Bilirsən (Peyğəmbər ﷺ) nə dedi? De: "Məlun şeytandan Allaha sığınırım!" Kişi dedi: "Məni dəli hesab edirsən?"

[Səhihdir]

۱۳۱۹- عن سليمان بن صرد قال كنت جالسا مع النبي صلى الله عليه وسلم ورجلان يستبان فأحدهما احمر وجهه وانتفخت أوداجه فقال النبي صلى الله عليه وسلم إني لأعلم كلمة لو قالها لذهب عنه ما يجد فقالوا له إن النبي صلى الله عليه وسلم قال تعوذ بالله من الشيطان الرجيم قال وهل بي من جنون"

¹ De: "Əuzu billəhi minəş-şeytanir-racim!"

(1319 m) – Suleyman ibn Surad رحمته الله deyir ki, mən Peyğəmbərin ﷺ yanında oturmuşdum. İki kişi bir-birilə söyüşməyə başladı. Onlardan birinin üzü qızardı, şah damarları şişdi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mən elə bir kəlmə bilirəm ki, əgər o həmin kəlməni desəydi, qəzəb hissi ondan gedərdi!” (Səhabələr) ona dedilər: “Peyğəmbər ﷺ buyurur ki, məlun şeytandan Allaha sığınasan. Kişi dedi: “Məgər məndə dəlilik var?”

[Səhihdir]

642-ci fəsil.

İnsan qəzəbləndikdə susmalıdır

۱۳۲۰ – عن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم علموا ويسروا علموا ويسروا ثلاث مرات وإذا غضبت فاسكت مرتين

(1320) – İbn Abbas رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Öyrədin və asanlaşdırın, öyrədin və asanlaşdırın”. (O bunu) üç dəfə təkrar etdi. Yenə buyurdu: “Qəzəbləndiyin zaman sus”. (Bunu da) iki dəfə təkrar etdi.

[Səhih li-ğeyrihi]

643-cü fəsil.

Dostunu, ehtiyatını gözləyərək sev

۱۳۲۱ – عن علي يقول لابن الكواء هل تدري ما قال الأول أحب حبيبك هونا ما عسى أن يكون بغيضك يوما ما وأبغض بغيضك هونا ما عسى أن يكون حبيبك يوما ما

(1321) – Əli ibn Əbu Talib رحمته الله ibn Kənvaya dedi: “Dostunu ehtiyatla sev (və bil ki,) bir gün sənin düşmənin ola bilər. Düşməninə də ehtiyatla nifrət et (və bil ki,) bir gün sənin dostun ola bilər”.

[Həsən li-ğeyrihi]

644-cü fəsil. Düşmənçiliyin tələf olması

١٣٢٢ – حدثنا زيد بن أسلم عن أبيه عن عمر بن الخطاب قال لا يكن حبك كلفاً ولا بغضك تلفاً فقلت كيف ذاك قال إذا أحببت كلفت الصبي وإذا أبغضت أحببت لصاحبك التلف

(1322) – Əsləm rəvayət edir ki, Ömər ibn Xattab رضي الله عنه dedi: “Qoy sevgin (sənə) bir yük olmasın, düşmənçiliyin də məhvə gətirib çıxarmasın”. Mən dedim: “Bu necə olur?” Ömər رضي الله عنه dedi: “Sevdiyin zaman körpənin sevdiyi kimi çox sevmək (bir yük) və düşmənçilik etdiyin zaman dostunun məhv olmasını diləməkdir”.

[İsnadı səhihdir]

Tərcüməçinin yazdığı və tərcümə etdiyi əsərlər

- *"Qurani Kərim və Azərbaycan dilində mənaqa tərcüməsi"*
- *"Allaha şükür"*
- *"Cənnətlə müjdələmənlər"*
- *"Elmin fəziləti"*
- *"Gündəlik dualar"*
- *"Hər bir müsəlmanın əqidəsi"*
- *"Hikmətli dəvət"*
- *"Hökmərin əsası"*
- *"İxvanlara qarşı fitvalar"*
- *"İmam Hüseyn"*
- *"Qadınlarla əlaqəli bəzi şəriət hökmləri"*
- *"Qadınlara münasibət"*
- *"Qur'anı öyrənmək üçün qızıl qaydalar"*
- *"Qurbanlığa aid məsələlər"*
- *"Qəriblər"*
- *"Peyğəmbər ﷺ belə həcc etmişdir"*
- *"Məscidin ədəbləri"*
- *"Müsafirin cib kitabı"*
- *"Müsəlmanın qalası"*
- *"Müstəcəb dualar"*
- *"Namazın təlimi"*
- *"On haqq"*
- *"Ramazan fitvaları"*
- *"Rəşidi xəlifələr"*
- *"Səhih müsənəd"*
- *"Səhih əl-Buxari"*
- *"Səhih Muslim"*
- *"Şəriət risaləsi"*
- *"Üç sual"*
- *"Validəynlərə münasibət"*
- *"Vətənə münasibət"*
- *"Zina"*

Mündəricat

Ön söz.....	3
1-ci fəsil. Uca Allahın kəlamı: “Biz insana ata-anası ilə gözəl davranmağı buyurduq”.....	9
2-ci fəsil. Ananın qayğısına qalmaq.....	10
3-cü fəsil. Atanın qayğısına qalmaq.....	11
4-cü fəsil. Valideynlər zülm etsələr belə, onların qayğısına qalmaq.....	11
5-ci fəsil. Valideynlərlə mülayim danışmaq.....	12
6-cı fəsil. Valideynlərə etdiklərinin əvəzini vermək.....	13
7-ci fəsil. Valideynlərin üzünə ağ olmaq.....	15
8-ci fəsil. Valideynlərinə lənət oxuyana Allah lənət edər.....	16
9-cu fəsil. Günah işlərdən başqa (hər bir işdə) valideynlərin qayğısına qalmaq.....	16
10-cu fəsil. Valideynləri qocalanadək onlarla yaşayıb, sonra da Cənnətə daxil olmayan kəs.....	18
11-ci fəsil. Kim valideynlərinin qayğısına qalsa, Allah onun ömrünü uzadar.....	18
12-ci fəsil. Müşrik ata üçün bağışlanma diləməmək.....	18
13-cü fəsil. Müşrik valideynin qayğısına qalmaq.....	19
14-cü fəsil. Valideynləri söyməmək.....	22
15-ci fəsil. Valideynlərin üzünə ağ olmağın aqibəti.....	22
16-cı fəsil. Valideynlərin ağlaması.....	23
17-ci fəsil. Valideynlərin duası.....	23
18-ci fəsil. Xristian anaya İslam dinini bəyan etmək.....	25
19-cu fəsil. Valideynlər öldükdən sonra da onların qayğısına qalmaq.....	26
20-ci fəsil. Atanın dostu olan kimsələrlə əlaqələri möhkəmləndirmək.....	28
21-ci fəsil. Atanın dostları ilə əlaqəni kəsmə ki, nurun sönməsin.....	28
22-ci fəsil. Sevgi (çox vaxt) irsən keçir.....	29
23-cü fəsil. Atanı adı ilə çağırmaq, ondan qabaq oturmamaq və onun önündə getməmək.....	29
24-cü fəsil. Atanı ləqəbi ilə (Əbu filankəs deyib) çağırmaq olarmı?.....	29

25-ci fəsil. Qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirməyin vacib olması.....	30
26-cı fəsil. Qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirmək.....	31
27-ci fəsil. Qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirməyin fəziləti	33
28-ci fəsil. Qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirmək ömrü uzadır	34
29-cu fəsil. Kim qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirsə, əhli onu sevər.....	35
30-cu fəsil. Ən yaxın və ən yaxın olanların qayğısına qalmaq.....	36
31-ci fəsil. Aralarında qohumluq əlaqələrini kəsən bir kimsə olan camaata rəhmət nazil olmur.....	37
32-ci fəsil. Qohumluq əlaqələrini kəsənin günahı	37
33-cü fəsil. Qohumluq əlaqələrini kəsənin dünyadakı aqibəti	38
34-cü fəsil. Qohumluq əlaqələrini qarşılıqlı olaraq saxlayan adam əlaqə quran kəs sayıla bilməz.....	39
35-ci fəsil. Zalım qohumla əlaqələri möhkəmləndirməyin fəziləti.....	39
36-cı fəsil. Cahiliyyət dövründə qohumlarına baş çəkən, sonra da müsəlman olan kəs	40
37-ci fəsil. Müşrik qohumla əlaqələri möhkəmləndirmək və ona hədiyyə vermək.....	40
38-ci fəsil. Qohumlarınızla əlaqələri möhkəmləndirmək üçün əsil-nəcabətinizi öyrənin.....	41
39-cu fəsil. (Azad edilmiş) kölə: "Mən filankəslərdənəm!" – deyə bilərmə?	42
40-cı fəsil. Qövmün (azad etdiyi) köləsi onların özlərindəndir	42
41-ci fəsil. İki, yaxud bir qız uşağına baxan kimsə	43
42-ci fəsil. Üç bacıya baxan kimsə.....	44
43-cü fəsil. Himayəsində olan qızına baxan kimsənin fəziləti	44
44-cü fəsil. Qız uşaqlarının ölümünü arzulamağa pis baxmaq.....	45
45-ci fəsil. Övlad xəsislik və qorxaqlıq üçün bir bəhanədir	45
46-cı fəsil. Körpəni boynunda daşımaq.....	46
47-ci fəsil. Övlad (ata-ananın) göz bəbəyidir	46
48-ci fəsil. Yoldaşının mal-dövləti və övladı çoxalsın deyə, onun üçün dua etmək.....	48
49-cu fəsil. Analar rəhmlidirlər.....	48
50-ci fəsil. Körpələri öpmək	49

51-ci fəsil. Valideynin ədəbli olması və övladının qayğısına qalması	50
52-ci fəsil. Atanın övlada qayğı göstərməsi.....	50
53-cü fəsil. Rəhm etməyən kimsəyə rəhm edilməz	51
54-cü fəsil. Mərhəmət yüz hissədir	52
55-ci fəsil. Qonşuya yaxşılıq etmək barədə tövsiyə	52
56-cı fəsil. Qonşunun haqqı.....	53
57-ci fəsil. Qonşudan başlamaq.....	53
58-ci fəsil. Qapısı ən yaxın olan qonşuya pay vermək.....	54
59-cu fəsil. Ən yaxın və ən yaxın qonşular.....	55
60-cı fəsil. Qapını qonşunun üzünə bağlayan kəs	55
61-ci fəsil. Qonşusu ac ola-ola onun qarnını doyurmamaq	56
62-ci fəsil. Xörəyin suyunu çox edib qonşulara da pay vermək	56
63-cü fəsil. Ən xeyirli qonşu.....	57
64-cü fəsil. Əməlisələh qonşu.....	57
65-ci fəsil. Pis qonşu.....	57
66-cı fəsil. Qonşuya əziyyət verməmək.....	58
67-ci fəsil. Qonşu qadın öz qadın qonşusuna qoç dırnağını belə əsirgəməməlidir	60
68-ci fəsil. Qonşunun şikayəti	60
69-cu fəsil. Qonşuya əziyyət verib (mənzilindən) çıxardan kəs	62
70-ci fəsil. Yəhudi qonşu.....	62
71-ci fəsil. Hörmətli olmaq	63
72-ci fəsil. İtaətkara da, günahkara da yaxşılıq etmək.....	63
73-cü fəsil. Yetimə baxanın fəziləti	64
74-cü fəsil. Yetimi olan kimsəyə baxanın fəziləti.....	64
75-ci fəsil. (Həm atası, həm də anası ölmüş) yetimə baxan kim- sənin fəziləti.....	65
76-cı fəsil. Ən xeyirli ev, içində yetimə yaxşılıq edilən evdir.....	66
77-ci fəsil. Yetimə doğma ata kimi ol.....	66
78-ci fəsil. (Əri öldəndən sonra) uşağına baxıb ərə getməyən qadı- nın fəziləti.....	67
79-cu fəsil. Yetimə tərbiyə vermək.....	68
80-ci fəsil. Övladı öləninin fəziləti.....	68
81-ci fəsil. Övladı ana bətnində öləninin fəziləti.....	71
82-ci fəsil. Kələklərlə yaxşı rəftar etmək.....	72

83-cü fəsil. Kölələrə pis rəftar etmək	73
84-cü fəsil. Bədəvi xadimələri satmaq	74
85-ci fəsil. Xidmətçinin təqsirindən keçmək.....	75
86-cı fəsil. Kölə oğurluq edərsə.....	76
87-ci fəsil. Günah işlər görənlər xidmətçi	76
88-ci fəsil. (Barəsində) pis zənnə qapılmamaq üçün köləsinə damğa vuran kimsə.....	77
89-cu fəsil. (Barəsində) pis zənnə qapılmamaq üçün köləsinə nə- zarət edən kimsə	77
90-cı fəsil. Köləyə tərbiyə vermək.....	77
91-ci fəsil. "Allah sənə üzünü qara eləsin!" – demə.....	78
92-ci fəsil. Vurduqda üzə vurmaqdan çəkinmək.....	79
93-cü fəsil. Hər kəs köləsinin üzünə vurubsa, qoy könüllü olaraq onu azad etsin	79
94-cü fəsil. Kölənin qisası.....	81
95-ci fəsil. Özünüz nə geyirsinizsə, kölə və kənizlərə də ondan geyindirin	83
96-cı fəsil. Köləni söymək.....	84
97-ci fəsil. Köləyə yardım etmək lazımdır mı?.....	85
98-ci fəsil. Köləni gücü çatmadığı bir işlə yükləməmək.....	85
99-cu fəsil. Kişinin öz köləsinə və xidmətçisinə xərc lədiyi (mal) sədəqədir	86
100-cü fəsil. Adam kölə ilə birlikdə yemək yeməyi bəyənərsə	87
101-ci fəsil. Öz yediyindən köləyə də yedirtmək.....	88
102-ci fəsil. Hər kəs yemək yeyərkən köləsinə də yanında oturt- malıdır mı?	88
103-cü fəsil. Kölənin öz ağasına nəsihət etməsi	89
104-cü fəsil. Kölə himayədarıdır	90
105-ci fəsil. Kölə olmaq istəyən kəs.....	91
106-cı fəsil. (Ağa öz köləsinə) "Qulum!" deməməlidir.....	91
107-ci fəsil. (Kölə): "Ağam!" deyə bilər mi?	92
108-ci fəsil. Kişi öz ailəsinin hamisidir	92
109-cu fəsil. Qadın nəzarətçidir	93
110-cu fəsil. Kimə yaxşılıq edilmişsə, qoy onun əvəzini versin.....	94

111-ci fəsil. Hər kəs (yaxşılıq etmiş adama) əvəz verməyə bir şey tapmasa, onun üçün dua etsin	95
112-ci fəsil. İnsanlara təşəkkür etməyən kəs	95
113-cü fəsil. Kişinin öz qardaşına köməklik etməsi.....	95
114-cü fəsil. Dünyada yaxşılıq edib Axirətdə xeyrə nail olanlar	96
115-ci fəsil. Hər bir yaxşılıq sədəqədir.....	97
116-cı fəsil. Əziyyət verən şeyi (yoldan) kənar etmək.....	99
117-ci fəsil. Xoş söz	100
118-ci fəsil. (Kişinin) bostana gedib ailəsi üçün zənbildə bir şey gətirməsi	101
119-cu fəsil. Bağa getmək	103
120-ci fəsil. Müsəlman öz qardaşının aynasıdır.....	103
121-ci fəsil. Qadağan olunan oyun və zarafat.....	104
122-ci fəsil. Yaxşı iş görməyə yol göstərən.....	105
123-cü fəsil. İnsanları əfv etmək və qınamamaq.....	105
124-cü fəsil. İnsanlara əl tutmaq	106
125-ci fəsil. Gülümsəmək	108
126-cı fəsil. Gülmək.....	109
127-ci fəsil. Yönlədikdə tam yönəlmək, üz çevirdikdə tam çevrilmək....	110
128-ci fəsil. Məsləhətçi etibar qazanmış adamdır	110
129-cu fəsil. Məşvərət etmək	111
130-cu fəsil. Qardaşını səhv yola yönəldənin günah qazanması	112
131-ci fəsil. İnsanların bir-birini sevməsi.....	112
132-ci fəsil. (İman gətirmiş) qəlblərin bir-birinə bağlı olması	113
133-cü fəsil. Zarafat etmək	114
134-cü fəsil. Uşaqla zarafat etmək.....	115
135-ci fəsil. Gözəl əxlaq	116
136-cı fəsil. Səxavətli olmaq.....	117
137-ci fəsil. Tamahkarlıq.....	119
138-ci fəsil. Şəriəti başa düşən gözəl əxlaq sahibləri.....	120
139-cu fəsil. Xəsislik.....	124
140-cı fəsil. Yaxşı mal-dövlət əməlisaleh adama aiddir.....	125
141-ci fəsil. Əminlik içində səhərə çıxan adam	126
142-ci fəsil. Əhvali-ruhiyyənin yaxşı olması	126
143-cü fəsil. Çarəsiz adama köməklik göstərmək.....	128

144-cü fəsil. Əxlaqının gözəl olmasından ötrü Allaha dua edən kimsə.....	129
145-ci fəsil. Mömin tənə vuran deyil	130
146-cı fəsil. Lənət yağıdırən.....	132
147-ci fəsil. Köləsinə lənət oxuyan onu azad etməlidir	132
148-ci fəsil. Allahın lənəti ilə, Allahın qəzəbi ilə və Cəhənnəm odu ilə lənət oxumaq	133
149-cu fəsil. Kafirə lənət oxumaq.....	133
150-ci fəsil. Sözügəzdirən	133
151-ci fəsil. Nalayıq söz eşidib onu yayan adam	134
152-ci fəsil. Eyib tutan.....	135
153-cü fəsil. Bir-birini tərifləmək barədə varid olan (hədislər).....	136
154-cü fəsil. Dostundan arxayın olub onu tərifləyən kəs.....	138
155-ci fəsil. Məddahların üzünə torpaq atmaq	139
156-cı fəsil. Şərlə tərif deyənlər	140
157-ci fəsil. Şairin şərindən ehtiyat etdikdə ona bəxşiş vermək.....	141
158-ci fəsil. Dostuna ağır gələn bir şeylə ona ehtiram göstərmə.....	141
159-cu fəsil. Ziyarət etmək	142
160-cı fəsil. Hər hansı bir camaatı ziyarət edib onlarla bərabər çörək yemək	142
161-ci fəsil. Ziyarətin fəziləti	144
162-ci fəsil. Bir camaatı sevən, amma onların dərəcəsinə çata bil-məyən adam	144
163-cü fəsil. Böyüyün fəziləti	145
164-cü fəsil. Böyüyə hörmət göstərmək.....	146
165-ci fəsil. Danışmağa və sual verməyə böyükklər başlayar	147
166-cı fəsil. Böyük susan yerdə kiçik danışa bilərmə?	148
167-ci fəsil. Böyükkləri uca tutmaq.....	149
168-ci fəsil. Meyvə məclisdə olan uşaqların ən kiçiyinə verilir.....	149
169-cu fəsil. Kiçiyə rəhm etmək	150
170-ci fəsil. Uşağı qucaqlamaq	150
171-ci fəsil. Kişinin balaca qız uşağını öpməsi	151
172-ci fəsil. Uşağın başını sıgallamaq	151
173-cü fəsil. Uşağa: "Oğlum!" – demək.....	152
174-cü fəsil. Yer üzündəkilərə rəhm et!	153

175-ci fəsil. Ailəyə rəhm etmək.....	154
176-cı fəsil. Heyvanlara rəhm etmək	155
177-ci fəsil. Sərçənin yumurtasını götürmək.....	156
178-ci fəsil. Qəfəsdə quş saxlamaq.....	157
179-cu fəsil. İnsanları barışdırmaq üçün xeyirli sözlər danışmaq	157
180-ci fəsil. (Kimsəyə) yalan danışmaq yaramaz.....	158
181-ci fəsil. İnsanların verdiyi əziyyətlərə səbir edənlər	158
182-ci fəsil. Əziyyətlərə dözmək	159
183-cü fəsil. Tərəflər arasındakı münasibətləri düzəltmək	159
184-cü fəsil. Sənə inanan adama yalan söyləmək	160
185-ci fəsil. Qardaşına söz verib sonra ona xilaf çıxma	161
186-cı fəsil. Əsil-nəcabətə tənə vurmaq	161
187-ci fəsil. Kişinin öz camaatını sevməsi	161
188-ci fəsil. Kişi ilə əlaqəni kəsmək.....	162
189-cu fəsil. Müsəlmanla əlaqələri kəsmək.....	163
190-cı fəsil. Qardaşı ilə bir il əlaqələri kəsən kimsə	165
191-ci fəsil. Bir-birindən küsənlər	166
192-ci fəsil. Nifrət etmək.....	167
193-cü fəsil. Salam vermək əlaqələri kəsməyin qarşısını alır.....	168
194-cü fəsil. Cavanlar arasında küsülülük	169
195-ci fəsil. Bir kimsənin, qardaşı onu dindirməsə də, ona yol göstərməsi.....	169
196-cı fəsil. Pis məsəllər çəkməyi xoşlamayan kəs.....	170
197-ci fəsil. Hiylə və kələk barədə deyilənlər.....	170
198-ci fəsil. Söyüş söymək.....	170
199-cu fəsil. Su vermək.....	171
200-cü fəsil. Söyüşən iki nəfərin günahı birinci başlayanın üstünə düşər	172
201-ci fəsil. Söyüşən iki nəfər, bir-birini təqsirləndirən və bir- birinə yalan söyləyən iki şeytandır	173
202-ci fəsil. Müsəlmanı söymək günahdır.....	174
203-cü fəsil. Öz sözünü hər kəsə aid etməyən kimsə	176
204-cü fəsil. Dediynin mənasını yozaraq başqasına “ey müna- fiq” – deyən kəs.....	177
205-ci fəsil. Qardaşına “ey kafir” deyən adam.....	178

206-cı fəsil. Düşmənlərin (baş verən fəlakətə) sevinməsi.....	178
207-ci fəsil. Var-dövləti israf etmək	179
208-ci fəsil. İsrafçılar	180
209-cu fəsil. Mənzilləri sahməna salmaq.....	180
210-cu fəsil. Binaya xərclənən vəsait.....	180
211-ci fəsil. Kişinin öz işçilərlə birgə çalışması	181
212-ci fəsil. Hündür binalar tikməkdə ötürmək	181
213-cü fəsil. Ev tikən adam.....	183
214-cü fəsil. Geniş ev	184
215-ci fəsil. Otaqlar düzəltmək.....	184
216-cı fəsil. Binalar üzərində naxışlar açmaq	185
217-ci fəsil. Mülayimlik	186
218-ci fəsil. Dolanışıqda yumşaq olmaq	188
219-cu fəsil. Bəndəyə mülayimliyinə görə verilən mükafat.....	189
220-ci fəsil. Rahatlaşdırmaq.....	189
221-ci fəsil. Kobudluq	190
222-ci fəsil. Mal istehsal etmək.....	190
223-cü fəsil. Məzlumun duası	192
224-cü fəsil. Bəndənin qüdrətli və əzəmətli Allahdan ruzi diləməsi	192
225-ci fəsil. Zülm zülmətlərdir	193
226-cı fəsil. Xəstənin kəffarəsi	197
227-ci fəsil. Gecə vaxtı xəstəni ziyarət etmək	200
228-ci fəsil. Xəstəyə sağlam ikən yerinə yetirdiyi ibadətin savabı yazılır	201
229-cu fəsil. Xəstənin: "Canım ağrıyır!" – deməsi şikayət ola bilərmi?	205
230-cu fəsil. Özündən gedən adama baş çəkmək	206
231-ci fəsil. Uşaqlara baş çəkmək.....	207
232-ci fəsil	208
233-cü fəsil. Bədəvilərə baş çəkmək.....	208
234-cü fəsil. Xəstələrə baş çəkmək	208
235-ci fəsil. Xəstəyə baş çəkəndə (Allahdan) onun üçün şəfa diləmək	211
236-cı fəsil. Xəstəyə baş çəkməyin fəziləti	212
237-ci fəsil. Xəstəyə və ona baş çəkənlərə hədis danışmaq	212
238-ci fəsil. Xəstənin yanında namaz qılmaq	213

239-cu fəsil. Müşrikə baş çəkmək.....	213
240-cı fəsil. Xəstəyə nə deyilir	214
241-ci fəsil. Xəstə nə cavab verir	215
242-ci fəsil. Fasiqə baş çəkmək	216
243-cü fəsil. Qadınların xəstə kişiylə baş çəkməsi	216
244-cü fəsil. Ziyarət edən adamın (ziyarət etdiyi) evdə başqa- başqa şeylərə baxmasının bəyənilməməsi.....	216
245-ci fəsil. Göz xəstəliyinə tutulan kimsəyə baş çəkmək	217
246-cı fəsil. Xəstəyə baş çəkən adam harada oturmalıdır?.....	218
247-ci fəsil. Kişinin öz evində gördüyü işlər	219
248-ci fəsil. Kişi öz (din) qardaşını sevirse, bunu ona bildirməlidir.....	220
249-cu fəsil. Kimsə bir adamı sevsə, onunla münacişə etməsin və ona (başqası haqda) sual verməsin	221
250-ci fəsil. Ağıl qəlbəddir.....	221
251-ci fəsil. Təkəbbürlük.....	222
252-ci fəsil. İnsanın haqsızlığa görə əvəz çıxması.....	226
253-cü fəsil. Qıtlıq və aclıq dövründə təsəlli vermək	227
254-cü fəsil. Təcrübələr	229
255-ci fəsil. Allah rızası üçün sevdiyi qardaşına yemək verən kimsə	230
256-cı fəsil. Cahiliyyət dövründəki andlaşma (pis işdə əlbir olma)	230
257-ci fəsil. Qardaşlıq münasibəti qurmaq.....	230
258-ci fəsil. İslamda andlaşma yoxdur	231
259-cu fəsil. İlk yağışdan islanmaq istəyən kimsə	231
260-cı fəsil. Haqiqətən, qoyun bərakətdir.....	231
261-ci fəsil. Dəvələr, sahibi üçün izzətdir.....	233
262-ci fəsil. Bədəviləşmək.....	234
263-cü fəsil. Kənd sakini.....	234
264-cü fəsil. Axar sular kənarındakı vadiyə çıxmaq.....	235
265-ci fəsil. Sırr saxlamağı və əxlaqlarını öyrənmək üçün hər hansı camaatla oturmağı sevən kimsə.....	235
266-cı fəsil. İşlərdə səbirli olmaq.....	236
267-ci fəsil. İşlərdə mülayim olmaq	237
268-ci fəsil. Azgınlıq.....	239
269-cu fəsil. Hədiyyəni qəbul etmək.....	241
270-ci fəsil. İnsanlara qəzəblənərkən hədiyyəni qəbul etməyən kəs.....	241

271-ci fəsil. Həyalı olmaq	242
272-ci fəsil. Səhər olduqda nə deyilməlidir	245
273-cü fəsil. Özündən başqasına dua edənin duası	245
274-cü fəsil. Dualardan ancaq xalis olanı (qəbul olunur)	246
275-ci fəsil. İnsan qətiyyətlə dua etməlidir, çünki Allahı məcbur edən yoxdur	247
276-cı fəsil. Dua edərkən əlləri (göyə) qaldırmaq	247
277-ci fəsil. İstiğfarın ən fəzilətlisi	251
278-ci fəsil. Qardaşını görməyə-görməyə (onun üçün) dua etmək	253
279-cu fəsil	254
280-ci fəsil. Peyğəmbərə ﷺ salavat vermək	259
281-ci fəsil. Peyğəmbər ﷺ yada salındıqda ona salavat gətirmə- yən adam	260
282-ci fəsil. Zalımın əleyhinə edilən dua	262
283-cü fəsil. Ömrünün uzadılması üçün dua edən kimsə	264
284-cü fəsil. Tələsməyən bəndənin duası qəbul olunur	264
285-ci fəsil. Tənbəllikdən Allaha sığınmaq	265
286-cı fəsil. Allahdan istəməyən kimsəyə Allah qəzəblənər	266
287-ci fəsil. Allah yolunda (cihad zamanı) səflərdə edilən dua	267
288-ci fəsil. Peyğəmbərin ﷺ duaları	267
289-cu fəsil. Yağış yağanda edilən dua	274
290-cı fəsil. Ölmək üçün dua etmək	275
291-ci fəsil. Peyğəmbərin ﷺ duaları	275
292-ci fəsil. Müsibət üz verdikdə edilən dua	281
293-cü fəsil. İstixarə duası	282
294-cü fəsil. Sultanın zülmündən qorxduqda edilən dua	284
295-ci fəsil. Dua edən adam üçün hazırlanan mükafat və savab	285
296-cı fəsil. Duanın fəziləti	286
297-ci fəsil. Külək əsərkən edilən dua	288
298-ci fəsil. Küləyi söyməyin	288
299-cu fəsil. İldırım çaxanda edilən dua	289
300-cü fəsil. Göy gurultusu eşitdikdə oxunan dua	289
301-ci fəsil. Allahdan salamatlıq diləyən kimsə	290
302-ci fəsil. Bəla diləməyin bəyənilməməsi	291
303-cü fəsil. Dözülməz bəladan Allaha sığınmaq	292

304-cü fəsil. Bir adamın sözündə nöqsan tutaraq, onu hamıya danışmaq	293
305-ci fəsil.....	293
306-cı fəsil. Qeybət və Allahın ﷻ sözü: “Bir-birinizin qeybətini qırmayın!”	294
307-ci fəsil. Ölünün qeybətini qırmaq	295
308-ci fəsil. Uşağın atasının yanında onun başını sığallamaq və onun üçün bərəkət diləmək.....	296
309-cu fəsil. Müsəlmanların bir-birinə bağlılığı.....	297
310-cu fəsil. Qonağa hörmət göstərmək və şəxsən ona xidmət etmək	297
311-ci fəsil. Qonağa bəxşiş vermək	298
312-ci fəsil. Qonaq qalmaq üç gündür.....	299
313-cü fəsil. Ev sahibinə əziyyət verənə qədər onun yanında qalmaq olmaz	299
314-cü fəsil. Kiminsə evinin divarı yanında müsafirin dayanması	300
315-ci fəsil. Qonaq çarəsiz qaldıqda (nə etməlidir).....	300
316-cı fəsil. Kişinin şəxsən qonağa xidmət göstərməsi.....	300
317-ci fəsil. Qonağına yemək verib sonra da namaza duran adam	301
318-ci fəsil. Kişinin (öz malından) ailəsinə xərcləməsi	302
319-cu fəsil. (Kişinin Allah yolunda xərclədiyi) hər şeydə, hətta həyat yoldaşının ağzına qoyduğu loxmada belə savab vardır	304
320-ci fəsil. Gecənin axırını üçdə birində edilən dua.....	304
321-ci fəsil. Kişinin qeybət deyil, sadəcə kimi isə tanıtmmaq üçün “Filankəs qıvrımsaçdır; zəncidir; hündürboydur; alçaqboydur” deməsi.....	305
322-ci fəsil. Xəbəri başa salmağı eyib saymayan kimsə.....	307
323-cü fəsil. Müsəlmanın eybini örtən kimsə.....	307
324-cü fəsil. Adamın: “İnsanlar həlak oldu!” deməsi.....	308
325-ci fəsil. Münafiqə: “Ağa” deyilməz.....	308
326-cı fəsil. Adam tərif olunduğu zaman nə deməlidir.....	308
327-ci fəsil. İnsan bilmədiyi bir şeyə: “Allah onu bilir” deməməlidir.....	309
328-ci fəsil. Göy qurşağı.....	309
329-cu fəsil. Ağ yol.....	310

330-cu fəsil. "Allahım! Məni rəhmətinin olduğu yerə qoy"– deməsi bəyənilməyən kimsə	310
331-ci fəsil. Zamanı söyməyin.....	311
332-ci fəsil. Adam, dönüb getdiyi zaman qardaşına kəskin baxışla baxmasın.....	312
333-cü fəsil. Bir adamın başqa birisinə: "Vay sənin halına!"– deməsi	312
334-cü fəsil. Evlər	314
335-ci fəsil. Adamın: "Atan haqqı!"– deməsi	314
336-cı fəsil. İnsan istədiyi zaman az istəməli və xahiş etdiyi şəxsi tərifləməməlidir	315
337-ci fəsil. Adamın: "Düşmənin sağ qalması!"– deməsi	316
338-ci fəsil. Adam "Allah və filankəs" (bilir) deməməlidir.....	316
339-cu fəsil. Adamın: "Allah və sən istəsən!"– deməsi	317
340-cı fəsil. Musiqi və əyləncə.....	317
341-ci fəsil. Əxlaqlı və gözəl görünüşlü olmaq	319
342-ci fəsil. Sənə xəbər gətirər, təmin etmədiyin kəs.....	320
343-cü fəsil. Xoşagəlməz arzular.....	320
344-cü fəsil. Üzümə "kərim (səxavətli)" deməyin	321
345-ci fəsil. Adamın: "Vay sənin halına!"– deməsi.....	321
346-cı fəsil. Adamın: "Ay xanım!"– deməsi	321
347-ci fəsil. Adamın: "Həvəsim yoxdur"– deməsi.....	322
348-ci fəsil. Tənbəllikdən Allaha sığınmaq.....	322
349-cu fəsil. Adamın: "Canım sənə qurban!"– deməsi.....	323
350-ci fəsil. Adamın: "Atam-anam sənə qurban!"– deməsi	324
351-ci fəsil. Adamın atası müsəlman olmamış kimsəyə "oğlum" deməsi.....	325
352-ci fəsil. İnsan: "Nəfsim alçaldı" deməməlidir	326
353-cü fəsil. Əbul-Həkəm ləqəbi.....	326
354-cü fəsil. Gözəl ad Peyğəmbərin ﷺ xoşuna gələrdi	327
355-ci fəsil. Tez-tez yerimək	328
356-cı fəsil. Allahın ﷻ ən çox sevdiyi adlar.....	328
357-ci fəsil. Bir adı başqa bir adla dəyişmək	329
358-ci fəsil. Allahın ﷻ ən çox nifrət etdiyi adlar	330
359-cu fəsil. Başqasını kiçildilmiş adla çağırmaq.....	330
360-cu fəsil. Adamı ən çox sevdiyi ad ilə çağırmaq.....	331

361-ci fəsil. Asiya adını dəyişdirmək.....	331
362-ci fəsil. Sərm adı	332
363-cü fəsil. Ğurab adı.....	333
364-cü fəsil. Şihab adı	333
365-ci fəsil. əl-As adı	334
366-cı fəsil. Yoldaşının adından bir şey azaldıb qısaldaraq onu çağıran kimsə	334
367-ci fəsil. Zəhm adı.....	335
368-ci fəsil. Bərra adı.....	336
369-cu fəsil. Əfləh adı	337
370-ci fəsil. Rəbah adı	338
371-ci fəsil. Peyğəmbərlərin adları.....	338
372-ci fəsil. Həzn adı.....	339
373-cü fəsil. Peyğəmbərin ﷺ adı və ləqəbi.....	340
374-cü fəsil. Müşrikə ləqəb verilirmi?.....	341
375-ci fəsil. Uşağa ləqəb vermək.....	342
376-cı fəsil. Adamın övladı olmamışdan əvvəl ona ləqəb vermək	342
377-ci fəsil. Qadınların ləqəbi.....	342
378-ci fəsil. Adamın özündə olan bir şeydən, yaxud hər hansı birindən ləqəb götürmək	343
379-cu fəsil. Böyüklərlə və fəzilətli adamlarla yol getmək necə olur?	344
380-ci fəsil.....	344
381-ci fəsil. Şerdən bir qismi hikmətdir.....	345
382-ci fəsil. Yaxşı söz kimi, şerin də yaxşısı və pisi vardır.....	347
383-cü fəsil. Şer oxutduran kimsə	348
384-cü fəsil. Şer düşkünün olan kimsəyə pis baxmaq	348
(384 م -ci fəsil.) Allahın ﷻ sözü: "(O ki qaldı) şairlərə, onlara ancaq azğınlar uyar"	349
385-ci fəsil. "Bəyanın bir qismi sehrdir" deyən kimsə.....	350
386-cı fəsil. Bəyənilməyən şer	350
387-ci fəsil. Çox söz danışmaq.....	351
388-ci fəsil. Təmənnə etmək	352
389-cu fəsil. Bir adama, yaxud bir şeyə, yaxud bir ata: "O, dəniz- dir" – deyilir	352

390-cı fəsil. (Kimsəni) yanlış söz söyləmək üstündə vurmaq	353
391-ci fəsil. Bir şeyin haqq olmadığını qəsd edib: "Bir şey deyil-dir" – demək.....	353
392-ci fəsil. Ərz olunanlar.....	354
393-cü fəsil. Sirri yaymaq	355
394-cü fəsil. Lağa qoymaq	355
395-ci fəsil. İşlərdə tələsməmək.....	356
396-cı fəsil. Küçə və yaxud bir yol göstərən.....	356
397-ci fəsil. Koru yoldan azdıran kimsə	357
398-ci fəsil. Azgınlıq.....	357
399-cu fəsil. Azgınlığın cəzası	358
400-cü fəsil. Əsil-nəcabətli olmaq	359
401-ci fəsil. Ruhlər bir toplum əsgərlərdir.....	360
402-ci fəsil. Adamın təəccübləndiyi zaman: "Subhanəllah" – deməsi	361
403-cü fəsil. Yeri əli ilə məsh etmək.....	362
404-cü fəsil. Daş atmaq	363
405-ci fəsil. Küləyi söyməyin.....	363
406-cı fəsil. Adamın: "Filan və filan ulduz sayəsində bizə yağış yağdı" – deməsi.....	363
407-ci fəsil. Adam bulud gördükdə nə deməlidir.....	364
408-ci fəsil. Uğursuzluğa yozma.....	365
409-cu fəsil. (Əlamətləri) uğursuzluğa yozmayanın fəziləti	365
410-cu fəsil. Cinlərdən qorunmaq üçün bədbinlik etmək	366
411-ci fəsil. Xoş əlamət.....	367
412-ci fəsil. Gözəl ad vasitəsilə (Allahdan) bərəkət diləmək.....	367
413-cü fəsil. Atda uğursuzluq	368
414-cü fəsil. Asqırmaq	369
415-ci fəsil. Adam asqırdığı zaman nə deyir	369
416-cı fəsil. Asqırana rəhmət diləmək	370
417-ci fəsil. Asqırmanı eşidən kəs: "Əlhəmdulilləh" deməlidir	372
418-ci fəsil. Asqırmanı eşidən adam necə rəhmət diləməlidir	373
419-cu fəsil. Asqırıb Allahı həmd etməyə nə rəhmət dilənməz.....	374
420-ci fəsil. Asqıran hansı sözlə başlayır	375
421-ci fəsil. "Əgər Allaha həmd etdinsə, Allah sənə rəhmət eləsin" – deyən kimsə.....	376

422-ci fəsil. Kimsə (asqırdıqda): “Ab” deməsin	376
423-cü fəsil. Bir neçə dəfə asqıranda (nə deyilir)	376
424-cü fəsil. Yəhudi asqırdıqda (nə deyilir)	377
425-ci fəsil. Kişinin qadına rəhmət diləməsi	377
426-cı fəsil. Əsnəmək	378
427-ci fəsil. Cavab verdikdə: “Buyur!” – deyən kimsə	378
428-ci fəsil. Adamın öz qardaşı üçün ayağa qalxması	379
429-cu fəsil. Adamın oturan adam üçün ayağa qalxması	381
430-cu fəsil. Əsnəyən adam əlini ağzına qoymalıdır	382
431-ci fəsil. Bir kimsə başqa bir kimsənin başını darayıb təmiz- ləyə bilərmə?	382
432-ci fəsil. Təəccübləndikdə başı tərpətmək və dodaqları (bir- birinə) sıxmaq	385
433-cü fəsil. Təəccübləndikdə və ya başqa bir şeydə insanın əlini buduna vurməsi	385
434-cü fəsil. Adam əlini qardaşının buduna vurub bununla bir pislik diləmirsə	386
435-ci fəsil. Özü otura-otura camaatın onun üçün ayağa qalxma- sını bəyənəməyən adam	389
436-cı fəsil	390
437-ci fəsil. Adamın ayağı keyləşdikdə nə deməlidir	392
438-ci fəsil	392
439-cu fəsil. Uşaqlarla əl verərək görüşmək	393
440-cı fəsil. Əl verərək görüşmək	393
441-ci fəsil. Qadının uşağın başını sığallaması	394
442-ci fəsil. Qucaqlaşmaq	394
443-cü fəsil. Kişinin öz qızını öpməsi	395
444-cü fəsil. Əl öpmək	396
445-ci fəsil. Kişini öpmək	397
446-cı fəsil. Təzim etməkdən ötrü adamın başqa bir adam üçün ayağa qalxması	397
447-ci fəsil. Salamın başlanğıcı	398
448-ci fəsil. Salamı yaymaq	398
449-cu fəsil. Öncə salam verən kimsə	399
450-ci fəsil. Salamın fəziləti	400

451-ci fəsil. Salam Allahın ﷻ adlarından biridir.....	402
452-ci fəsil. Müsəlmanın müsəlman qarşısında vəzifəsi, onu gö- rəndə ona salam verməsidir.....	403
453-cü fəsil. Gedən oturana salam verməlidir	403
454-cü fəsil. Minikdə olan oturana salam verməlidir	404
455-ci fəsil. Piyada olan minikdə olana salam verməlidirmi?.....	404
456-cı fəsil. Azlıq çoxluğa salam verir	405
457-ci fəsil. Kiçik böyüyə salam verir	405
458-ci fəsil. Salamın hüdudu	406
459-cu fəsil. İşarə ilə salam verən kimsə.....	406
460-cı fəsil. (Adam) salam verdikdə onu eşitdirməlidir	407
461-ci fəsil. Salam vermək və özünə salam verilsin deyər, yola çıxan kimsə.....	407
462-ci fəsil. Məclisə gəldikdə salam vermək	408
463-cü fəsil. Məclisdən qalxdıqda salam vermək	408
464-cü fəsil. Məclisdən qalxdıqda salam verənin vəzifəsi.....	408
465-ci fəsil. Əl verib görüşmək üçün əl ətir vurmaq.....	409
466-cı fəsil. Tanıdığına və tanımadığına salam vermək	410
467-ci fəsil.....	410
468-ci fəsil. Günahkara salam verməmək.....	411
469-cu fəsil. Günahkara və ətir vurana salam verməyi tərk edən kimsə.....	412
470-ci fəsil. Əmirə salam vermək.....	413
471-ci fəsil. Yatan adama salam vermək.....	416
472-ci fəsil. Allah sənə ömür versin.....	417
473-cü fəsil. Xoş gəlmişsiniz.....	417
474-cü fəsil. Salamı necə almalı?	417
475-ci fəsil. Salamı almayan kimsə	419
476-cı fəsil. Salam verməyə xəsislik edən kimsə.....	420
477-ci fəsil. Uşaqlara salam vermək.....	420
478-ci fəsil. Qadınların kişilərə salam verməsi.....	421
479-cu fəsil. Qadınlara salam vermək.....	421
480-ci fəsil. Xüsusi olaraq bir adama salam verməyi bəyənməyən kimsə.....	422
481-ci fəsil. Hicab ayəsi necə nazil oldu?	423

482-ci fəsil. Üç övrət vaxtı.....	425
483-cü fəsil. Kişinin öz həyat yoldaşı ilə yemək yeməsi.....	425
484-cü fəsil. Yaşayış olmayan evə girdikdə (nə deyilir)	426
485-ci fəsil. (Uca Allahın kəlamı:) “Sahib olduqlarınız (kölə və kənizlər) icazə alsınlar”	427
486-cı fəsil. Allahın ﷻ kəlamı: “Sizdən olan uşaqlar həddi-bülüğa çatanda...”	427
487-ci fəsil. Adam anasının yanına daxil olmaq üçün izin istəməlidir.....	428
488-ci fəsil. Adam atasının yanına daxil olmaq üçün izin istəməlidir.....	428
489-cu fəsil. Adam atasının və övladının yanına daxil olmaq üçün izin istəməlidir	429
490-cı fəsil. Adam bacısının yanına daxil olmaq üçün izin istəməlidir.....	429
491-ci fəsil. Adam qardaşının yanına girmək üçün izin istəməlidir.....	430
492-ci fəsil. (Otağa daxil olmaq üçün) üç dəfə izin istənilməlidir.....	431
493-cü fəsil. İzin istəmək salamdan əlavədir.....	431
494-cü fəsil. İzinsiz (evin içinə) baxanın gözü çıxarılır.....	432
495-ci fəsil. Baxmaq üçün izin istəmək.....	432
496-cı fəsil. Kişinin başqa bir kişiylə evində salam verməsi.....	433
497-ci fəsil. Adamı çağırmaq ona (içəri girmək üçün) izin verməkdir.....	434
498-ci fəsil. Adam qapının yanında necə dayanmalıdır?.....	436
499-cu fəsil. İzn istəyən adama: “Mən çıxanadək gözlə”– deyilsə, harada oturub gözləməlidir	436
500-cü fəsil. Qapını döymək.....	437
501-ci fəsil. (Adam) izin almamış içəri girmişsə	437
502-ci fəsil. (Adam:) “İçəri girə bilərəmmi?”– deyib salam verməyibsə	438
503-cü fəsil. İzn necə istənilməlidir?	439
504-cü fəsil. “Kimdir”– deyənə, “Mənəm”– deyən kimsə.....	439
505-ci fəsil. İzn istədikdə: “Salamatlıqla içəri gir!”– deyilərsə.....	440
506-cı fəsil. Evlərə baxmaq.....	440

507-ci fəsil. Evinə salamlarla girənin fəziləti	442
508-ci fəsil. Hər kəs evə girdiyi zaman Allahı yada salmasa, orada şeytan gecələyər	443
509-cu fəsil. İzin istənilməyən yer.....	443
510-cu fəsil. Bazardakı dükanlara girmək üçün izin istəmək	444
511-ci fəsil. Əcnəbilərdən necə izin istənilməlidir?.....	444
512-ci fəsil. Zimmi məktub yazıb salam verdiyi zaman ona cavab verilir.....	445
513-cü fəsil. Zimmilərə birinci salam verilmir	445
514-cü fəsil. Zimmiyə işarə ilə salam verən kimsə.....	446
515-ci fəsil. Zimmilərdən salamı necə almaq lazımdır?	446
516-cı fəsil. Müsəlman və müşrik olan məclisə necə salam veril- məlidir?.....	447
517-ci fəsil. Kitab əhlinə məktub necə yazılmalıdır?	447
518-ci fəsil. Kitab əhli: “Əs-Samu aleykum”– desə (nə deyilmə- lidir)	448
519-cu fəsil. Yolla getdikdə Kitab əhli ən dar yola sıxışdırılmalıdır	449
520-ci fəsil. Zimmi üçün necə dua etməli?	449
521-ci fəsil. Tanımadığı nəsraniyə salam verən kimsə (nə etməlidir).....	450
522-ci fəsil. “Filankəs sənə salam söyləyir”– demək.....	450
523-cü fəsil. Məktuba cavab yazmaq.....	451
524-cü fəsil. Qadınlara məktub yazmaq və onların məktubuna cavab vermək	451
525-ci fəsil. Məktubun əvvəli necə yazılır?.....	452
526-cı fəsil. “Əmmə bə’d” (Bundan sonra) (sözü)	452
527-ci fəsil. Məktubları “Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim” ilə başlamaq	453
528-ci fəsil. Məktubu nə ilə başlayırlar?	453
529-cu fəsil. Sabaha necə çıxdın?.....	455
530-cu fəsil. Məktubun sonunda: “Əs-Səlamu aleykum və rah- mətullah”, habelə “yazdı filankəs oğlu filankəs ayın onuncu günündə” yazan kimsə.....	456
531-ci fəsil. Necəsən?	457
532-ci fəsil. Bir kəsə: “Sabaha necə çıxdın?” deyildikdə, necə cavab verməlidir?	457
533-cü fəsil. Məclislərin ən xeyirlisi ən geniş olanıdır	459

534-cü fəsil. Qibləyə yönəlmək	459
535-ci fəsil. Adam yerindən qalxıb (gedib), sonra da yerinə qayıdıbsa	460
536-cı fəsil. Yolda oturmaq.....	460
537-ci fəsil. Məclisdə yeri genişləndirmək	460
538-ci fəsil. Adam çatdığı yerdə oturmalıdır	461
539-cu fəsil. İki nəfərin arasına girmək olmaz	461
540-cı fəsil. Məclisin sahibinə doğru addımlamaq	461
541-ci fəsil. Adamın ən çox hörmət etdiyi yanında oturan qardaşı olur	463
542-ci fəsil. Adam ayaqlarını oturan qardaşının önünə uzada bilərmə?	463
543-cü fəsil. Adam camaat arasında yerə tüpürə bilər	464
544-cü fəsil. Eyvanlarda oturmaq	464
545-ci fəsil. (Quyunun başında) oturub ayaqlarını quyuya sallayan və qıçlarının üstünü açan kimsə	465
546-cı fəsil. Adam bir kimsə üçün yerindən qalxdığı zaman, o kimsə o yerdə oturmamalıdır.....	467
547-ci fəsil. Əmanət.....	467
548-ci fəsil. Peyğəmbər ﷺ döndüyü zaman bütün (vücudu) ilə dönərdi	468
549-cu fəsil. Bir kimsə başqa birisini bir iş dalınca göndərdikdə ona (öncədən) xəbər verməsin	469
550-ci fəsil. Adam: "Haradan gəlmisən?" – deyə bilərmə?.....	469
551-ci fəsil. İstəmədikləri halda bir camaatın söhbətinə qulaq asmaq istəyən adam.....	470
552-ci fəsil. Taxt üzərində oturmaq	470
553-cü fəsil. Adam gizlincə söhbət edən bir toplum gördüyü zaman onların yanına girməsin.....	473
554-cü fəsil. İki nəfər üçüncü adamın yanında öz aralarında pıçıl- daşmasınlar.....	474
555-ci fəsil. Dostlar dörd nəfər olduğu zaman (onlardan ikisi öz aralarında pıçıl-daşa bilərmə?).....	474
556-cı fəsil. Bir adam başqa birisinin yanında oturarsa, qoy qalxıb getmək istədikdə ondan izin istəsin	475
557-ci fəsil. Günəş (şüaları düşən) tərəfdə oturmamaq.....	476

558-ci fəsil. Paltarın içində arxası üstə yerə oturub, dizləri dikəl- dərək yana ayırmaq	476
559-cu fəsil. Özünə yastıq verilmiş kimsə	477
560-cı fəsil. Qurfusa	478
561-ci fəsil. Bardaş qurmaq	478
562-ci fəsil. İhtiba	479
563-cü fəsil. Dizləri üstə çökən kimsə	480
564-cü fəsil. Arxası üstə uzanmaq	481
565-ci fəsil. Üzüqoylu uzanmaq	481
566-cı fəsil. Adam ancaq sağ əllə almalı və (sağ əllə) verməlidir	482
567-ci fəsil. Adam oturduqda ayaqqabılarını hara qoymalıdır?	482
568-ci fəsil. Şeytan ağac parçasını, yaxud buna bənzər bir şeyi gətirib çarpayının üstünə atar	483
569-cu fəsil. Örtüyü olmayan bir dam üstə yatan kimsə	483
570-ci fəsil. Adam oturduğu zaman ayaqlarını (quyuya) sallaya bilərmə?	484
571-ci fəsil. Adam iş dalınca evdən çıxdıqda nə deməlidir	484
572-ci fəsil. Adam öz dostlarının önündə ayaqlarını qabağa uzada bilərmə və ya onların qabağında dirsəklənə bilərmə?	485
573-cü fəsil. Adam səhərə çıxdıqda nə deməlidir	488
574-cü fəsil. Adam axşama çıxdıqda nə deməlidir	489
575-ci fəsil. Adam (gecə) yatağına uzandıqda nə deməlidir	490
576-cı fəsil. Yatarkən dua etməyin fəziləti	493
577-ci fəsil. Adam əlini yanağının altına qoyar	495
578-ci fəsil	495
579-cu fəsil. Yatağından qalxıb sonra (yatmaq üçün) yerinə qayıt- dıqda onu çırpmaq	496
580-ci fəsil. Adam gecə oyandıqda nə deməlidir	497
581-ci fəsil. Əli yağlı olduğu halda yatan kimsə	497
582-ci fəsil. Lampanı söndürmək	497
583-cü fəsil. İnsanlar yatdıqları zaman evdə odu yana-yana sax- lamamalıdırlar	498
584-cü fəsil. Yağışı xoş əlamət saymaq	499
585-ci fəsil. Evdə qamçı asmaq	500
586-cı fəsil. Gecə vaxtı qapını kilidləmək	500

587-ci fəsil. Gecənin zülmətində uşaqları bayıra buraxmamaq.....	500
588-ci fəsil. Heyvanları vuruşdurmaq.....	501
589-cu fəsil. İtin hürməsi və eşşəyin anqırmağı.....	501
590-cı fəsil. Xoruzlar banladığı zaman (nə etmək lazımdır)	502
591-ci fəsil. Birəni söyməyin.....	502
592-ci fəsil. Günüorta çağı	503
593-cü fəsil. Gündüzün sonunda yatmaq.....	504
594-cü fəsil. Ziyafət vermək	505
595-ci fəsil. (Oğlan uşağını) sünnət etmək	505
596-cı fəsil. (Qız uşağını) sünnət etmək.....	505
597-ci fəsil. Sünnətə dəvət etmək.....	506
598-ci fəsil. Sünnətdə əylənmək.....	506
599-cu fəsil. Zimmini dəvət etmək.....	506
600-cü fəsil. Kənizi sünnət etmək	507
601-ci fəsil. Böyük adamı sünnət etmək	507
602-ci fəsil. Uşaq doğulduqda dəvət etmək	508
603-cü fəsil. Xurmanı əzib uşağın damağına sürtmək.....	509
604-cü fəsil. Uşaq doğulduqda dəvət etmək	509
605-ci fəsil. Uşaq qüsursuz doğulduqda onun oğlan və ya qız uşağı olduğuna əhəmiyyət vermədən Allaha həmd edən kimsə	510
606-cı fəsil. Qasıqdakı tükləri qırmaq.....	510
607-ci fəsil. (Qasıqdakı tükləri) qırmağın vaxtı.....	511
608-ci fəsil. Qumar	511
609-cu fəsil. Xoruz qumarı.....	511
610-cu fəsil. Dostuna: “Gəl qumar oynayaq” – deyən kimsə.....	512
611-ci fəsil. Göyərçin qumarı.....	512
612-ci fəsil. Qadınlar üçün zümzümə ilə şər demək.....	512
613-cü fəsil. Mahnı.....	513
614-cü fəsil. Nərd oynayanlara salam verməyən kimsə.....	514
615-ci fəsil. Nərd oynayanın günahı.....	514
616-cı fəsil. (İtaətində olanları) tərbiyə etmək və nərd oynayan batıl əhlin bayıra çıxarılması	515
617-ci fəsil. Mömin bir yuvadan iki dəfə sancılmaz	517
618-ci fəsil. Gecə vaxtı (ox, nizə və s.) atmaq	517

619-cu fəsil. Allah bir qulun canını (hər hansı) bir yerdə almaq istədiyi zaman, o qula o yerdə bir ehtiyac yaradır.....	518
620-ci fəsil. Burnunu dəsmalına silən kimsə	518
621-ci fəsil. Vəsvəsə.....	518
622-ci fəsil. Zənn	519
623-cü fəsil. Cariyənin və qadının həyat yoldaşının (saçlarını) qırması	521
624-cü fəsil. Qoltuqaltı tükləri qopartmaq	521
625-ci fəsil. Gözəl əhd	522
626-cı fəsil. Tanışlıq.....	522
627-ci fəsil. Uşaqların qozla oynaması.....	522
628-ci fəsil. Göyərçin kəsmək.....	523
629-cu fəsil. Bir adamın bir başqasına işi düşdüyü zaman özünün onun yanına getməsinin münasibliyi	524
630-cu fəsil. Camaat yanında bəlgəm tüpürmək	524
631-ci fəsil. Adam camaata xitab etdikdə bir nəfərə üz tutmasın.....	524
632-ci fəsil. Lüzumsuz baxmaq.....	525
633-cü fəsil. Boş söz	525
634-cü fəsil. İkiüzlü.....	526
635-ci fəsil. İkiüzlünün günahı.....	526
636-cı fəsil. İnsanların ən pisi alçaq hərəkətlərindən ehtiyat edilən kimsədir	526
637-ci fəsil. Həyalı olmaq	527
638-ci fəsil. Kobudluq etmək.....	527
639-cu fəsil. Utanmırsansa, istədiyini et.....	528
640-cı fəsil. Qəzəblənmək.....	528
641-ci fəsil. Adam qəzəbləndikdə nə deməlidir.....	529
642-ci fəsil. İnsan qəzəbləndikdə susmalıdır.....	530
643-cü fəsil. Dostunu, ehtiyatını gözləyərək sev.....	530
644-cü fəsil. Düşmənciliyin tələf olması.....	531